ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
1
ՓԵՏՐՎԱՐ
MARDI
1er FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՀԱՅԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 90 ֆր· Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար· 125 ֆր· Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12330

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.330

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԼԱՆԴԱ

13 ՄԵՌԵԱԼ ԵՒՍ

Հիւս. Իրլանդայի ներքին կացութիւնը խիստ ծանրացաւ չարաթաւերջին, երբ Լոնտոնտէրիի մէջ անգլիական ուժերը քաղաքացիներու վրայ կրակեցին՝ սպաննելով 13 երիտասարդ եւ վիրաւորելով նոյնքան թիւով անձեր, որոնցմէ երկուքը կին։

Կիրակի օր, հակառակ կառավարական արգելքին, քանի մը հազար կաթոլիկ իրլանդացիներ խաղաղ ցոյց մը կատարած են։ Բանակը պաշարման վիճակի տակ առած է թաղը եւ երբ թափօրը կը մօտենայ անգլիացի զինուորներուն, այս վերջիններս, համաձայն ականատեսներու, կրակ կը բանան ցուղանցողներուն վրայ։

Ընդվզումը մեծ է եւ չատեր կիրակի օրուան միջադէպը «Ջարդ» կ'որակեն զինուորել տալով, թէ ցուցարարները զինուած չէին եւ պարզապէս կ'ուզէին բողոքել անօրինական ձեւով ձերբակալուած եւ բանտարկուած Իրլանդացիներուն համար։ Այս վերջինները քանի մը հարիւրէ աւելի են։

Անգլիական իշխանութիւնները դեռ որեւէ մեկնաբանութիւն չեն կատարած կիրակի օրուան միջադէպին չուրջ, թէեւ զինուորները կը պնդեն, թէ կրակ բացած են, երբ ցուցարարները քարկոծել սկսած են զիրենք։ Կ'ըսեն նաեւ թէ իրենց վրայ լանտայի ահաբեկիչներ տանիքներէ զէնքով արձակած են իրենց վրայ։

Իրլանդայի դէպքերէն ի վեր առաջին անգամ է, որ այսքան արիւնալի միջադէպ մը կ'արձանագրուի՝ ընդհանուր պայթյի սեղծելով բնակչութեան եւ, նոյնիսկ անգլիական որոշ շրջանակներու մօտ։

Միջադէպին անմիջապէս ետք Ե. Ժողովը, Հիւս. Իրլանդայի վարչապետը, ամբողջ պատասխանատուութիւնը ցոյցը կազմակերպողներուն վրայ ձգեց յայտարարելով, թէ կառավարութիւնը նման միջադէպերու առաջքն առնելու մտադրութեամբ էր, որ արդիլած է բոլոր ցոյցերն ու բողոքի տողանցքները։

Ցամենայն դէպս խրամատը ատոիճան մը աւելի լայնցաւ կաթոլիկներու եւ Անգլիացիներու միջեւ։ Իրլանդայի Ազատագրական բանակը յայտարարեց, թէ «ոչ մէկ անգլիացի զինուոր ողջ պիտի ձգուի», այլ խօսքով ահաբեկչական ադրքները պիտի սաստկանան։

Իրլանդայի Հանրապետութեան վարչապետը՝ Ջէք Լինչ յարաբերութեան մէջ մտաւ Հիթի հետ՝ «բացատրութիւններ» պահանջելու համար կիրակի օրուան միջադէպին մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱԼԹԱՑի բանակցութիւնները դժուարութեանց կը բախին։ Մինթոֆ Մալթա վերադարձաւ յայտարարելէ ետք, թէ «երկու քայլ առաջ, մէկ քայլ ետ» կ'երթան բանակցութիւնները։

Աթէնքի մէջ Ֆրանսայի Արտաքին փոխնախարարը յայտարարեց, թէ « Ֆրանսա մէկ պատրաստ է զէնք յանձնելու իր դաշնակիցներուն»։ Լիւիսմակի այդ առթիւ թուեց Յունաստանն ու Թուրքիան։

ԼԱԹՈՒԻԱՑին 17 համայնավար Լաթուիացիներ բաց-նամակ մը յղած են Ֆրանսայի, Եուկոսլաւիոյ, Ռումանիոյ, Սպանիոյ եւ Աւստրիոյ Համայնավար կուսակցութիւններուն՝ խնդրելով այս վերջիններէն օգնել իրենց, որպէսզի վերջ տրուի Պալթեան երկիրներու ռուսացումի քաղաքականութեան։ Նամակը ստորագրած են լաթուիացի պատասխանատու անդամներ։ Նամակագիրները կը չեշտեն, թէ իրենց երկրին մէջ բարձրագոյն պաշտօններու զլուխ կը գտնուին Ռուսեր մարդ։ Նամակը հրատարակուեցաւ չուէտական թերթի մը մէջ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ Մէկէն սկսեալ զինները պիտի ցուցադրուին, Ելմտական նախարարութեան որոշումով։

ՓԱՐԻՍՑԱՆ որոչեց քաշուիլ անգլիական Հասարակապետութենէն, որովհետեւ Մեծն Բրիտանիա կը պատրաստուի ճանչնալ Պանկլա-Տէշը։

ՖՐԱՆՍԱ 9է դէմ 14 կէտով պարտուեցաւ Իրլանդայէն, ոըկսելի «Հինգ Ազգերու Շրջան»ի հանդիպումին, որ տեղի ունեցաւ Շաբաթ օր, Քոլմպ։

ՉԻԻՆ-ՉՄԵՌ յանկարծ զլուխը ցցեց կիրակի օր եւ Փարիզի վրայ ձիւնեց, մինչ ջերմութիւնը զէրոյէն վար 5-6է կ'իջնէր։ Երկուշաբթի Ֆրանսայի ամէնէն «տաք» քաղաքն էր, Քանն, ուր 2 կ'ընկնէր։ Ճամբաները վտանգաւոր են, մշուշ եւ սառ կը զժուարացնեն կառքերու երթեւեկը։

ՄՈՇԷ ՏԱՅԵԱՆի դէմ յարձակումները կը շարունակուին խորհրդեան մամուլին մէջ։ Զոխ թերթեր մանաւանդ «յայտնութիւններ» կ'ընեն զօրավարին սիրային կեանքին մասին։

COMMUNIQUÉ DU SYNDICAT DE LA PRESSE PARISIENNE

Le Syndicat de la presse parisienne qui n'a pas ménagé ses efforts pour éviter cette conclusion dramatique, déplore l'arrêt de parution de « Paris-Jour », journal dont la progression constante n'a pas suffi à assurer le nécessaire équilibre financier.

Cet arrêt de parution est une douloureuse illustration des difficultés économiques qui atteignent profondément la presse et plus particulièrement les journaux quotidiens.

La presse quotidienne traverse, en France, comme dans beaucoup de pays, une crise grave dont l'origine tient au développement des moyens d'information audiovisuels qui, d'une part, incite une partie de public à se satisfaire d'une information fragmentaire et fugitive et lui évite l'effort de la lecture et de la réflexion et qui, d'autre part, par le prélèvement sans cesse plus important que la télévision opère sur un marché publicitaire restreint, réduit les ressources grâce auxquelles les journaux peuvent vendre leurs exemplaires à un prix accessible à tous.

Pour ne pas gêner l'action gouvernementale dans ses efforts, pour freiner la hausse générale des prix, le syndicat de la presse parisienne a demandé aux journaux de différer la modification de leurs prix de vente alors que ceux-ci sont restés constants depuis 1968. Ainsi, le syndicat a fait accepter de lourds sacrifices aux journaux. Cependant, le gouvernement annonçait que dès que les nouveaux prix de vente entreraient en application un prélèvement annuel de 30 millions de francs serait fait sur les recettes de l'ensemble de la presse par une augmentation des tarifs postaux fixés pour l'acheminement des journaux et publications.

Cependant, tandis que les prix de revient s'élèvent constamment, le contrat de programme intervenu entre l'Etat et l'O.R.T.F. conduit à une réduction déjà trop forte et sans cesse plus dangereuse des recettes publicitaires de la presse.

×

Les assemblées parlementaires se sont émues de cette situation qui, en poussant à des concentrations et à des disparitions de titres, tend à réduire puis à faire disparaître cette pluralité d'expression de la pensée politique qui est à la base de la vie démocratique.

Le Parlement a, par le vote d'un amendement, demandé au gouvernement des dispositions tendant à améliorer le régime fiscal des entreprises de presse, afin notamment de faire disparaître les distorsions existant en matière de taxe sur la valeur ajoutée et de versement forfaitaire sur les salaires.

La commission des Finances du Sénat, consciente qu'il fallait prendre des mesures d'urgence, avait proposé un amendement permettant de placer par décret les entreprises de presse au taux 0 en matière de TVA. Cette mesure aurait précisément porté remède aux distorsions regrettées par le Parlement et qui jouent contre les journaux vivant le plus difficilement et fait en outre disparaître la taxe sur les salaires que les journaux sont parmi les rares entreprises à acquitter encore.

Le gouvernement ayant fait obstacle à cet amendement a créé deux commission d'études.

×

Cette situation économique conduit les entreprises de presse à rechercher des réformes de structure qui assurent une meilleure situation financière, tout en évitant une permanente ascension des prix de vente.

Ces réformes peuvent entraîner dans certains cas des modifications des conditions de travail et des réductions de personnel génératrices de chômage, regrettables sur le plan professionnel, douloureuses sur le plan humain, et qui créent des situations dramatiques.

Le Syndicat de la presse parisienne demande au gouvernement de prendre conscience de ses responsabilités en ces difficiles circonstances et, qu'en accord avec les représentants syndicaux du personnel, des mesures soient prises pour assurer — notamment par l'intervention du Fonds national de l'emploi — le reclassement ou la reconversion des collaborateurs de toutes catégories atteints par cette crise.

La situation présente exige non un soutien provisoire et dérisoire à la fois et qui ne peut être individualisé sans nuire à la liberté de la presse, mais la mise en place d'un régime fiscal et économique des entreprises de presse comparable à celui qui existait avant que les conditions actuelles de l'application de la T.V.A. et la taxe sur les salaires, ainsi que l'introduction de la publicité à la télévision aient bouleversé les conditions d'exploitation des journaux.

Alors que les concentrations dans la presse de province ont conduit à une unicité d'expression dans la plupart des régions, la presse parisienne, dans ce qui reste de sa pluralité, est encore par sa diffusion nationale, par l'écho que la qualité de ses analyses reproduites ou commentées propage à travers le pays et à l'étranger, l'un des principaux moyens de diffusion de la diversité de la pensée idéologique et politique. Il appartient à un Etat démocratique d'en assurer la survie, mieux encore de faire en sorte qu'un plus large éventail des opinions puisse, à travers elle, s'exprimer.

×

Par suite de la grève de 24 heures, décidée par le Syndicat des Journalistes, les quotidiens de Paris ne paraîtront pas demain : Par solidarité, « Haratch » ne paraîtra donc pas demain.

ՓԱՐԻԶԻ ՕՐԱԹԵՐԹԵՐԸ ԼՈՑՍ ՉԵՆ ՏԵՍՆԵՐ ՎԱՂԸ

« ՅԱՌԱՋ » ԵԻՍ ԿՐ ՄԱՍՆԱԿՑԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԻ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ

Ինչպէս ծանօթ է, օրերէ ի վեր, մանաւանդ՝ Փարի-ժուռի վիակումէն ետք, մամուլի տպագնապը չատ ծանր բնոյթ ստացած է եւ Փարիզի Մամուլի Սենտիքային ալ վեհոյցը, զոր կը հրատարակենք քիչ անդին կը պարզէ ամէն բան։ Իսմանիթէ երկուշաբթի օր իր խմբագրականին մէջ կը ծանրանար այս կացութեան վրայ, չեչտելով թէ ինչպէս հարատարածուհատի մէջ, մամուլի մէջ ալ «մեծը սկսաւ ուտել պզտիկը» եւ այսպէս է որ տեսակէտի մամուլը չատ ծանր հարուած մը կերաւ եւ տարիներու ընթացքին օրաթերթերը իրարու եաեւէ անհետացան։

Ինայողութեան համար էր որ Փարի-ժուռի տնօրէնութեան պաշտօնանկ ըրած էր 33 լրագրող եւ պաշտօնեայ մինչ որ տեղի տուած էր Փարի-ժուռի անձնակազմին 24 ժամուան զործադուլի հրահանգին Յունուար 27ին։ Տիկին Տէլ Տուքա որոշած էր ի պատասխան այդ որոշումին փակել թերթը, որ հակառակ օրէ օր աւելի ընթերցող ունենալուն, մեծ բաց ունի զոր կը զոցէ այլ թերթերու հրատարակութեամբ (էնթիմիթէ, Նու Տէօ, եւայլն)։ Այս է պատճառը 24 ժամուան զործադուլին զոր որոշած են Փարիզի լրագրողները Փետրուար մէկի համար եւ որու հետեւանքով օրաթերթերը լոյս պիտի չտեսնեն վաղը, ճայնասփիւռն ու հեռատեսիլն ալ նուազագոյնի պիտի իջեցնեն իրենց լրատուութիւնը կամ բնաւ լուր պիտի չտան։

Կիրակի լոյս տեսնող Ժուռնալ տիւ Տիմանշը, որդին իսկ իր դինը մէկ Ֆրանքէն բարձրացուց մէկուկէսի, Ֆրանսայի արեւելեան չրջանի եօթը օրաթերթերը, այսօրուընէ կը ծախուին 70 սանթիմի։ Մարտ 13ին հաւանաբար զործադրուին Փարիզի օրաթերթերու յաւելումները, որոնք սակայն բան պիտի չփոխեն քանի որ կառավարութիւնը այդ թուականին կը սպասէ աւելցնելու համար թերթերու վոսթի սակերը եւ տուրքերու այլ կարզադրութիւններ։ Վերջին չրջանին արդէն թուղթի, ընկերային տուրքերու սահմանափակ սակին (վլաֆոն) աշխատավարձերու եւ այլ յաւելումներ չատ ծանր կը կշռեն արդէն օրաթերթերու պիւտճէին վրայ եւ բարեբաղտաբար ոչ մէկ նշոյլ կայ։

Այս մթնոլորտին մէջ է որ Փարիզի օրաթերթերը, ի չարս որոնց « Յառաջ » լոյս չեն տեսներ վաղը եթէ վերջին պահուն նոր կարզադրութիւն մը չըլլայ։

ՕՐՍԻՆԻ Ա.ՀԱՒԱՔԵԿԻՉԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դեկտեմբեր 12ին, ապատեակը ձին բըռնած եւ ռումբերու ծրարը ձեռքին, դիւրութեամբ անցաւ մաքսային քննութիւնները եւ ուղղուեցաւ Սէնթ Հոնորէ փողոցին այն պանդոկը, ուր ժամադրութիւն տուած էր Օրսինիի:

Օրսինի կ'իջնէ նոյն պանդոկը, կ'առնէ ռումբերը եւ յաջորդ օրը կը վարձէ կահաւորուած սենեակ մը Մոն-Թաւոր փողոցին մէջ:

1858 Յունուար 6ին, Փլէթրի եւ Կոմէդ կը ժամանեն Լոնտոնէն եւ կը հաստատուին Մոնմարթր վաղուցի պանդոկներէն մէկուն մէջ: «Եթէ չորրորդ մըն ալ ունենայինք», կը մտածէր Օրսինի:

Երեք օր եառ, մուրացկանի կերպարանքով մարդ մը կը ներկայանար Մոն-Թաւոր տունը եւ Օրսինին ցոյց կուտար ոսկի չրջանակով ակնոց մը: Աւելի ուշ նոյն մըն էր բժիշկ Պեռնարի եւ Օրսինիի միջեւ. այս անծանօթը պիտի ըլլար խումբին չորրորդ անդամը: Ան կը կոչուէր Ռուաիօ, վենեսուելցի արնուա – կան մը, որ թշուառութեան մէջ ինկած էր իր քաղաքական գործունէութեան պատճառաւ:

Օրսինի, պահարանէն կը հանէ մեռաքսէ սեւ թաշկինակի մը մէջ փաթթուած ռումբը եւ կ'ըսէ.

— Որպէսզի Իտալիա ազատագրուի, այսպիսի ռումբ մը պիտի նետես Նափոլէոն կայսրին կառքին տակը:

Ռուաիօ նախ կ'ընդվզի այդ ահաւոր ոճիրին առջեւ, բայց կասկածներու տեղի չտալու համար կը յօժարի մասնակցիլ գաւադրութեան:

Կը մնայ գործադրել վերջին հանդրուանը: Օրսինի ամէն օր աչքէ կ'անցընէ թերթերը եւ ուշի ուշով կը հետեւի կայսեր տեղափոխութիւններուն:

1858 Յունուար 14ի առաւօտուն, Օրսինի վազելով կ'երթայ Մոնմարթրի պանդոկը, ուր կը բնակէին իր ընկերները: Թերթին մէջ կարդացած էր, որ կայսրը եւ կայսրուհին ներկայ պիտի ըլլային Օփերայի բացման հանդէսին:

— Այս իրիկուն ժամը 8ին է· պատրաստ եղէք, կ'ըսէ:

Օրսինի անմիջապէս կ'որոշէ խուզարկութեան տեղը եւ ընելիքը: Մէկական խոշոր ռումբ կուտայ Կոմէդի եւ Ռուաիօյի, մէկ պզտիկ ռումբ Փլէթրիի եւ երկու պզտիկ ռումբ իրեն:

Սակայն պահին վճռականութիւնը կ'ի-ջեցնէ գաւադիրներուն խանդավառու – թիւնը, որովհետեւ այդքան շուտ չէին սպասեր ճգնաժամին: Օրսինի անմիջապէս զարակէն կը հանէ հին գինիի չիշեր ու գաւաթներ կը պարպուին մեծ գործին յաջողութեան համար:

Իրիկուան ժամը 7ին, Փլէթրի եւ Ռուաիօ կը մեկնին զէպի Մեծ Պողոտաները, ուր արդէն խուռներամ բազմութիւն մը հաւաքուած էր: Ատեն մը եառ, կոմէդ կը միանայ անոնց եւ, ժամը 8էն քիչ առաջ, Օրսինի կուգայ վերջին հրահանգները տալու համար:

Զորս ահաբեկիչները կը մօտենան Օփերայի չէնքին, որ կը գտնուի զետ Լը Փելլթիէ փողոցին վրայ: Կոմէդ եւ Ռուաիօ տեղ կ'ունենան նոյն մայթին վրայ, իսկ Օրսինի եւ Փիէթրի կ'անցնին Օփերայի մուտքին կողմերը, ուր կանգ պիտի առնէր կայսերական կառքը:

Հոն՝ բազմութիւնը աւելի խիտ է, տոնական մթնոլորտ մը կը տիրէ ամէն կողմ: Երիտասարդուհիները, կիներ եւ մանուկներ կը խօսին ու կը խնդան: Այս անմեղներուն ներկայութիւնը չատ հաղիւ մեր խաւարի տպաւորութիւն վրայ եւ մեր աչքին դառապարտելի կը դարձնէ անոնց արարքը: Կիներու եւ մանուկներու խառնուելով եւ անոնց անմեղ կեանքը վտանգելով չէ, որ մարդ կը հերոսանայ: Անկասկած, որ մեր հայ ահաբեկիչները աւելի վեհ էին ու աւելի մարդկային, ո-րովհետեւ, դահիճ մը պատժելու նպատակով, չէին ուզեր վնասել անմեղի մը:

Յանկարծ, Օրսինի կը նկատէ, որ Փիէթրի իր տեղը չէ: Զայն կը տեսնէ ամբոխին մէջ, որ կը հեռանայ, անհասկնալի նշաններ ընելով: Օրսինի չի գիտեր որ իր ընկերը Փիէթրի արդէն ձերբակալուած է ճարպիկ ոստիկանի մը կողմէ, որ տեղեակ էր իր անցեալին:

Բազմութիւնը արդէն սկսած է ծափահարել: Կը լսուի ձիերու ամբակներուն համաչափ զարկը: Նիզակաւորներու ջոկատ մը կ'անցնի փողոցին մէջէն ու անմիջապէս կը յայտնուի առաջին կառքը, որուն մէջ տեղ առած են պաշտօնական անձեր եւ բարձրաստիճան պետական-ներ: Երկրորդը հաւանաբար պիտի ըլլար կայսերական կառքը:

— Նետեցէ՛ք, կը հրահանգէ Օրսինի իր երկու ընկերներուն, եւ ուրախութեան աղաղակներուն մէջ կը լսուին յանկարծ ահաւոր պայթիւններ: Անոնց պատճառած ցնցումէն կը փշրուին թաղին բոլոր տուներուն ապակիները, եւ կը մարին փողոցի բոլոր լամբերը: Բոլոր բերաններէն սարսափի ճիչեր կ'արձակուին, ձիերը կը վազեն աջ ու ձախ, կը կոխկռտեն մանուկներն ու կիները:

Վերջապէս լոյսերը կը բացուին եւ կը պարզուի ահաւոր տեսարան մը: Սալայատակին վրայ փռուած են արիւնլուայ մարմիններ՝ մարդերու եւ ձիերու: Կայսերական կառքը պատկած է մէկ կողմի վրայ եւ զայն քաշող ձիերէն մէկուն ղլուխը կորուած է, իսկ միւսին կուրծքը՝ բացուած: Սպաներ եւ պահակներ կը վազեն ղէպի կայսերական կառքը եւ զայն կը չահեն: Կայսրը եւ կայսրուհին վար կ'իջնեն, ողջ ու առողջ: Կայսրուհիին ճերմակ չրջազեստին վրայ կային միայն արեան բիծեր, իսկ թեւերուն վրայ թեթեւ սկրտուքներ:

ՊԵՏԵՒԻՆԵՐՈՒ ԱՆՏՈՅԳ ԱՊԱԳԱՆ

Պետեւինները անհետանալու վրայ են: Անապատի այս հպարտ իշխանները, որոնց համար կռիւը իրենց կեանքի գլխաւոր գործունէութիւնը կը հանդիսանայ, աստիճանաբար կը հեռանան Ալաբիոյ ա-բեւախառն տափաստաններէն՝ երթալ հաստատուելու համար քաղաքները իրրեւ վաճառական, բանուոր կամ աշխատաւոր: Քաղաքային կեանքի յառաջընթացը

— Մեզմով մը զբաղիք, կ'ըսէ կայսրը, հոգ տարէք վիրաւորներուն: Պէտք չէ ժողովուրդը վրդովել:

Ու կայսրուհիին թեւը առնելով կը բարձրանայ մուտքի աստիճանները ու կը տեղաւորուի իր օթեակին մէջ, անտարբեր երեւոյթով:

Անդին, դեղարանի մը մէջ, կը խնամէին ծանրօրէն վիրաւորուած պիտուր մը: Կայսրը ասիկա լսելով ձգեց օթեակը ու դնաց դեղարան: Զինուորը հոգեվարքի մէջ էր: Կայսրը կուրծքէն հանեց ադամանդեայ ոսկիէ չքանչան մը եւ զայն անցուց վիրաւորի բաճկոնին ու վերադարձաւ իր օթեակը:

Յաջորդ օրը թերթերը տուին աղէտին հաշուեցոյցակը· 156 հոգի վիրաւորուած էին, որոնցմէ 21ը՝ կին եւ 11ը՝ երախայ· իսկ մահացածներուն թիւը 12 էր: Կայսերական ամոլը ողջ մնացած էր հրաշքով, ռումբերը պայթած էին ձիերուն առջեւ, եւ անոնց մարմինը պատնէշ մը հանդիսացած էր եւ փրկած՝ կայսրն ու կայսրուհին:

Օրսինի իր նետած առաջին ռումբէն իսկ վիրաւորուած ըլլալով, չէր կրցած նետել միւս ռումբը· անմիջապէս խառնուած էր բազմութեան, մայթին եզերքը ձգած էր իր գէնքերը, ու նոսրած էր զրան մը առջեւ: Մարդիկ անմիջապէս մօտեցած էին իրեն, գինք կարծելով դահերէն մէկը, տարած էին դեղարան եւ խնամած էին իր վէրքերը: Ցետոյ կառքի մը մէջ նստեցնելով գինք զրկած էին իր տունը:

Սակայն չմոռնանք, որ Փիէթրի ձերբակալուած էր մահափորձէն առաջ եւ խոստովանած էր ամէն բան: Այնպէս որ, յաջորդ առտու, չատ դիւրաւ կարելի եղաւ ձերբակալել Օրսինին, Կոմէդը եւ Ռուաիօն:

Օրսինի եւ Փիէթրի մահուան դատապարտութեան եւ գլխատուեցան 1858 Մարտ 13ին, իսկ Կոմէդ եւ Ռուաիօ դատապարտուեցան ցկեանս բանտարկութեան:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

մահացու հարուածը կուտայ աշխարհի ամէնէն հին եւ ամէնէն հպարտ հատուկանութիւններէն մէկուն: Անթերակայ մարգարէն Փրոֆ. Ժ. Օպերմեյըր, Պէրլինի ամերիկեան համալսարանէն, նշմարել կուտայ, թէ Պետեւինները իրրեւ հաւաքականութիւն տեղատուութեան մէջ են. անոնք այժմ հակում ունին նոսրանալ կեանք վարելու. ձուլումը աստիճանապէս կը չեշտուի:

Պետեւինները իրենք զիրենք կը նկատեն Մերձաւոր Արեւելքի հնագոյն ցեղը. չորս իրենց արմատը կը տեսնեն Արամ մօտ: Համաձայն ամերիկացի փրոֆեսորին, որ երկար ապրած է Պետեւիներու հետ Եղիպտոսի արեւմտեան անապատին մէջ, տասնք իրրեւ ցեղ կազմաւորուած են Ք. Ա. 2000 թուականին. «Կը թուի, թէ հակամարտութիւններու հետեւանքով հեռացած են իրենց բնակավայրէն՝ հաստատուելով անապատ՝ իրենց կենդանիներուն հետ»:

Պատերազմիկի հոգեբանութիւնը արմատացած է անոնց մօտ. ցեղային ըմբռնում մը հետեւեալ ձեւով արտայայտած է անցեալի բանաստեղծ մը. «Մեր կոչումն է յարձակիլ թշնամիին վրայ, յարձակիլ ղրացիներու վրայ եւ, այն պարագային, որ ասպատակելու դաշտ չի մնար, յարձակիլ մեր եղբայրներուն վրայ»:

Պետեւիին համար երկրագործութիւնը անպատուաբեր է· իրեն արժանի զործ մը չէ: Եւ արդէն քիչ մշակելի հող կայ Աքաբիոյ Թերակղզիին մէջ — աշխարհի ամենէն չոր եւ տաք երկրամասը:

Ուղտերը եւ, անապատի ծայրամասերուն ոչխարներու հօտերը, ասանդարդ Պետեւիներու տնտեսական ապրիւրը հանդիսացած են: Ասոնց վրայ աւելցնելու է նաեւ ձին, որ սրտողութիւնը եւ կորովը:

Պետեւիներու չքացումին առաջին հարուածը հասցուց ուղտը, որքան ալ տարօրինակ թուի այս: Արդարեւ, իրրեւ փոխադրութեան միջոց եւ իրրեւ ուտելու միս ուղտին դերը եւ արժէքը նուազեցաւ: Ագարները ներկայիս կը նախընտրեն զոնուկի միսը:

Աւանդաբար ուղտը Պետեւիին զլխաւոր սեփականութիւնն է· երկրորդ կարգի վրայ կուգայ իր աւազ զաւակը: Իսկ կինը՝ երրորդական դերէք կը զրաւէ: Պետեւին կը խմէ իր ուղտին կաթը, կ'ուտէ անոր միսը, իր վրանը կը հիւսէ անոր մազերէն, տաքնալու համար կ'այրէ անոր թրիքը եւ իրրեւ մազի զօրացուցիչ (թոնիք) կը քսէ անոր մէկը: Անհրաժեշտութեան պարագային կը խմէ ուղտին ստամոքսի մէջ ամբարուած ջուրը՝ սպանելով կենդանին կամ անոր կոկորդէն քաշելով հեղուկը գեղի մը մէջոցաւ: Ջուրը խմելի է, եթէ մէկ–երկու օր առաջ ամբարուած ըլլայ:

Ուղտը Պետեւիին փոխանակութեան «զրամ»ն է, իր աղջկան օժիտը, իր ար-

ՅԱԿՈԲ ՄՕՐԵՂԲԱՅՐՍ

Իսկ եթէ պատահէր որ ձախող դիպուածներու հետեւանքով դժբախտ մարդ մը գտնուէր որ յանդգնութիւնը ունենար մօքաքոյրներուս մէկուն ձեռքը խնդրելու, այդ անհանգստութիւնը կը հասնէր իր վերադրան վիճակին: Մեծ մայրիկիս դէմքը կը սառնար զաժան խստութիւն, աչքերը կը փայլատակէին ցասումով, երբ խնդրոյ առարկայ աղջիկը աչքին երեւէր եւ իր խիստ լուռ արհամարհանքէն ընկճուած, սեւ չալը կ'առնէր, դլուխը կը յարդարէր սեւ քղոխով եւ կ'ապառաժանէր եկեղեցի: Այնտեղ չրթները կը բացուէին եւ կ'աղօթէր եռանդով, որպէսզի դիւը հալածի եւ չարը խափանի:

Այլ սակայն ինք ամուսնացեր էր տասնըչորս տարեկանին, ունեցեր էր տասնեբեք զաւակ, որոնցմէ մանչերը լիբը կեանքով, կը սպասէին ուրախութեան բոլոր աղբիւրները անյապ խանդով եւ ածապրանքով:

Որովհետեւ ամէնքն ալ դէպի քառասունն տարեկանին կը թթուէին, կը դառնային խիստ եւ անհերող թէ՛ իրենց անձին եւ թէ ուրիշներուն համար:

×

Յակոբ մօրեղբայրս այդ բազմաթիւ որդիներուն մէջ ամենասիրելին էր: Ոչ քոյրերը եւ ոչ եղբայրները կ'ըմբռոստանային այդ նախընտրութեան դէմ: Անիկա՝ այսպէս ըսելով՝ ամէնէն յաջողուածն էր մեծ մօրս բազմաթիւ զաւակներուն: Ոչ միայն դեղեցիկ տղամարդ էր, այլեւ կը վաստակէր առատութեամբ եւ իր վաստակը կը ծախսէր լիաբուռն իր անձին եւ ուրիշներուն զուարճութեանը համար: Իր բոլոր արարքները որոնց արձագանդը կը հասնէր մեր ամբափակ տան մէջ, խուռ հիացում եւ վախ կը ներշնչէին: Երբ հազուադէպ կերպով զար մօրը այցելութեան, ամբողջ թաղեցին կը հետաքրքրուէր այդ դէպքով եւ տեսակ մը համբաւախութեամբ դրացիները կը վայելէին այդ մեծ դէպքին բարոյական արդիւնքները: Ընդհանրապէս կուգար Շաբաթ իրիկուն մը եւ Կիրակին կ'անցընէր մօրը հետ: Այդ օրը բոլոր հրուշակ եւ պաղպաղակ ծախողները կը դանդաղէին փողոցին մէջ, հազուագիւտ ձուկ կամ պըտուղ վաճառողները չուկայէն կ'երկարէին մինչեւ թաղերը, կանգ կ'առնէին դրանը առջեւ եւ իրենց ապրանքը դովելու համար կը դանէին նոր ձայներ եւ ասացուածքներ:

Կեանքը արեւի պէս կը մանէր իրեն հետ տան մէջ: Բակին եւ պարտէզին դռները կը բացուէին, վարազոյրները կը չաչէին առաղաստներու պէս, դրացիները կը մանէին կ'ելլէին, մօրաքոյրերս կը հապուէին կը սքուէին եւ տեսակ մը անկախութեան ձգտում կը ստանային, բայց ինչ որ ամէնէն զարմանալին ու հրաչալին էր, այն էր որ մեծ մայրիկիս տխուր եւ կնճռոտ դէմքին վրայ ժպիտը կ'երեւէր: Դողդղացող ժպիտ մը, լիքը յուզումով եւ զորովով, եւ նայուածքը կ'երկարէր տըղուն հասակին լ վեր հպարտութեամբ եւ հիացումով: Այդ օրերը գինաղադար մը տեղի կ'ունենար կարծես եւ ամէն ինչ կարելի կը թուէր:

Աղջիկները կ'արտորային խոհանոց ուր երանիներու տրոփին հետ հնչուն ծիծաղը կը լսուէր եւ հայրս իր մչանջենական լրագիրը — որ ընդհանրապէս լայն բացած, կը պահէր վարազոյրի մը պէս դէմքին առաջ — կը ծալէր եւ կը խօսակցէր Յակոբ մօրեղբօրը հետ, մինչ տանը երախաները անճնատուր խելայեղ ուրախութեան, իրենց դրպանները կը ձեռնատէին, լիքը չաքարով, պիւտակով եւ ամէն կարդի արդիլուած պատուղներով:

×

Մինչեւ մեծ մայրիկիս մահը, Յակոբ մօրեղբօրս կինը ոտքը չդրաւ մեր տան սեմին: Աւելի ուշ դիտցանք որ իր կեանքի ամենամեծ փառատենչութիւնը եղած է հաշտուիլ կեսրօջը հետ: Բայց մեծ մայրիկս ոչ միայն մնաց անհաշտ, այլ եւ երբեք չհանդուրժեց որ անոր խօսքն ըլլար: Այդ կինը տեսակ մը վտարեալ, անիծեալ արարած էր որուն խօսքն իսկ ընդհարձակ կը հրաւիրէ: Բանի տարիներ անցան, փոխանակ մեղմանալու՝ աւելի եւս հաստատուեցաւ իր այդ կարծիքին իրաւացիութեան մէջ, քանի որ այդ սիրուն ամուսնութիւնը ամուլ մնաց եւ Յակոբ մօրեղբայրս մնաց անզաւակ: Հետզհետէ նաեւ մօրեղբօրս դէմքին վրայ ալ սկսան դծուիլ խորշոմներ, նման մօրը խորշոմներուն եւ անոր դէմքն ալ սկսաւ մթագնիլ տխրութիւնով: Իր որդեզրութեանը վերադրեց թերեւս մօրը անիծքին: Իրողութիւնը այն է որ հետզհետէ իր կենսուրախ չէնութիւնը մարեցաւ, հետզհետէ աւելի ցանցառ կերպով եկաւ իր մօր այցելութեան եւ վերջապէս զադրեցաւ այդ այցելութիւնները:

×

Ամէն տաղաւարի նախօրեակին՝ յոյսը կը ծնէր մեծ մօրս յուսահատ հոգիին մէջ:

Առանց բացուելու իր ակնկալութիւններու մասին, տանը մէջ կը հրամաններ դրէր հիմնական մաքրութիւն:

ՋՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(2 – Շար.)

նին գինը՝ համաճայն օրուան չուկայի սակին:

Անապատի զաւակներուն համար մար – դուն մարմնին բոլոր մասերը իրենց ար – ժէքը ունին: Աչիկա կը հիմնուի Աստուա – ծաշունչ խօսքին վրայ — ակն ընդ ական, ատամ ընդ ատաման եւ հոգի ընդ հոգ – ւոյն: Մարդու մը կեանքին «գինը» մօ – տաւորապէս 200 ուղտի արժէք ունի:

Եթէ Պետուի մը վիրաւորէ ուրիշ խում – բի պատկանող անձ մը, պէտք է վճարէ անոր համապատասխան գինը՝ ճշդուած աւանդական օրէնքով: Փոխ–վրէժը կամ հատուցումը մեկ օրինական միջոցներն են լուծելու համար հակամարտութիւնը:

Եթէ խմբական սպանութիւն կատար – ուի՝ փոխ–վրէժի արարքը նոյնպէս հա – ւաքական նկարագիր կը ստանայ: Այսու – հանդերձ մահափորձ կատարողը միշտ չէ որ կ'ենթարկուի իր ճակատագրին: Պե – տուին սա ձեւով կը տրամաբանէ.— Եթէ ես լաւագոյն անձը սպաննեմ հակառա – կողք խումբէն՝ գիս չեն սպաններ, այլ կը մեղմեն իմ խումբիս լաւագոյն ան – դամը»:

«Անապատի օրէնքին» հետ կապ չունե – նալ, երբ ոճրագործը ձերբակալուի եւ բանտարկուի ոստիկանութեան կողմէ: վրէժը պէտք է լուծուի անձնապէս, այ – լապէս կրնայ կը չարունակուի: Անապա – տի «վենտեթթա»ներ եղած են, որոնք մինչեւ 40 տարի տեւած են:

«Անապատի օրէնքին» մէջ մուծ ձգուած կէտեր դոյութիւն չունին: Եթէ, օրինակ, անձ մը իր խումբին պատկանող ուրիշ անձ մը սպաննէ (այս պարագային վո – խադարձ սպանութիւնը պարտադիր չէ), ոճրագործը կ'արտաքսուի ցեղախումբէն, ինչ որ մահուան համազօր երեւոյթ մըն է: Այս պարագային երեք օրինակով պաշ – տօնական մը կը պատրաստուի, որով ցե – ղախումբը այլեւս պատասխանատու չի նկատեր ինքզինք անձին «արիւնի պարտ – քին» (պատուի խնդիր է) եւ, երկրորդ, հեռացուած անձին ընտանիքը չի կրնար հարցնու ունենալ ցեղախումբին: Պաշ – տօնաթուղթին օրինակին մէկը կը յանձ – նուի ենթակային, երկրորդը՝ չրջանի նա – հանդապետին, իսկ երրորդը իրրեւ վաս – տաթուղթ ի պահ կը մնայ ցեղապետին մօտ:

Այրը թագաւոր է անապատի ընկերու – թեան մէջ: Երախաները կը խնամեն կեն – դանիները, կիները կը լարեն վրանները, իսկ այրերը կը նստին բոլորաձեւ սուրճ, թէյ խմելու եւ պատմութիւններ լսելու, բանաստեղծութիւններ արտասանելու եւ իրենց յարձակումներու ծրագիրը մշակե – լու համար:

Ահա այս ժողովուրդն է, որ այսօր քա – ղաքակիրթ դառնալով դատապարտուած է կորսնցնելու իր ինքնատիպութիւնը: Յոր – դանանի Պետեւիներուն 13 տոկոսը արդէն նստակեաց դարձած է, թէեւ միշտ ցեղա – յին հիմունքներով կ'առաջնորդուի:

Թ. Ա. Թ.

ՐԱՖՖԻ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ

—○—

ՄԱՐՍԷՅ.— Ջորեքշաբթի Յունուար 19ին, Սէն Ժորժ սրահին մէջ տաիթը ու – նեցանք ունկնդրելու երիտասարդ հայ դաշնակահար Րաֆֆի Արզումանեանի մե – նանուագը:

Ամէն անգամ որ ներկայ կ'ըլլանք հայ արուեստագէտի մը ելոյթներուն, չատ բնականօրէն մեր ունկնդրի ուշադրութիւ – նը եւ հայրենասիրական զգացումները մաերմօրէն կը չաղկապուին: Րաֆֆի Ար – զումանեան անկասկած կ'արզարացնէ մեր այս հոգեկան ապրումը: Ան չնորհիւ մի – ջավայրի անմիջական առողջ ազդեցու – թեան՝ Հայ մըն է բառին բուն իմաստով հակառակ անոր որ կը պատկանի այն սերունդին, որուն համար հայ հայրենիքը կը պատկերանայ միայն զիւրքերու, նկար – ներու եւ դասախօսներու վկայութիւննե – րուն միջոցաւ: Սակայն իրմէն զօրաւոր է ազգային զիծը եւ իր երաժիշտի բնական ձիրքերուն եւ յատկութիւններուն մէջ կայ մանրիկ մը հայ հանճարէն:

Փոքր տարիքէն սկսած է իր երաժշտա – կան ուսումները Ալժէի երաժշտանոցը, եւ նոյն տեղ յաջողութեամբ տարած ու պատկած է իր զպրոցական ու համալսա – րանական ուսումները միրանալով իրա – ւագիտութեան լիսանսին: Շուտով իսկ կ'ընտրէ դաշնակը իբր մենանուագիչ եւ սենեկանուագ: Ցետոյ Մարսէյլ, երկա – րաչունչ աշխատանքներէ վերջ, կ'արժա – նանայ համերգի «լիսանս»ին ու ապա կը վերջացնէ իր երաժշտական ուսումները «վիրթիւոզիթէ» դասարանով:

Այս բացառիկ յաջողութիւններէն յե – տոյ, Րաֆֆի Արզումանեան կը սկսի տալ մենանուագներ հարաւային Ֆրանսայի գանազան չրջաններու եւ քաղաքներու մէջ: 1969ին Գասթըլէի մէջ, ամառնային փառատօնի հանդիսութեանց առիթով. այս տարի եւս հրաւիրուած է: 1970ին Թուլոնի մէջ, կ'արձանագրէ արժանաւոր յաջողութիւն մը: Նաեւ Արտէշ նահանգի մէջ յաճախ կը նուագէ «Ռոմբոնի երա – ժշտական ժամերուն»: Րաֆֆի Արզու – մանեան նուագած է նաեւ ուրիշ քաղաք – ներու մէջ:

Մամուլը իր մասին կը գրէ. « ... երա – ժշտութեան խոր մատնութիւն մը...» (Լա Ռեփիւպլիք): « ... Բացառիկ ուժ եւ քաջերաժշտութիւն. Րաֆֆի Արզու – մանեանի հետ դաշնակը կը դառնայ երա – ժշտախումբի մը ներդաշնակ եւ չքեղ – կերտ արուեստակութիւն...» (Փրոկրէ տը Լիոն):

Իսկ գալով այս վերջին մենանուագին Մարսէյլի մէջ, «Լը Մերիտիոնալ» թերթը իր երաժշտական քննադատի գրիչով կ'ը – սէ ի մէջ այլոց. « ... Րաֆֆի Արզու – մանեան ունի լաւ արուեստագիտութիւն եւ երաժշտական զնահատելի յատկու – թիւններ. կը մնայ կատարելագործել իր յօրինուածութիւնը եւ ձեռք բերել աւելի վարձառութիւն եւ հասունութիւն, որոնք անկասկած պիտի զարգանան ժամանակին հետ, նկատի առնելով իր հարուստ պա – շարը. Րաֆֆի Արզումանեան դասալ ար – ժանաւոր եւ պատուաբեր յաջողութիւն մը եւ սկզբնական չրջանի մը համար ընդ – հանուր տպաւորութիւնը նպաստաբեր է»:

Ահաւասիկ երիտասարդ դաշնակահարի մը առաջին քայլերն ու տարիները այս չափազանց դժուարին ասպարէզին մէջ:

Մեր չերմ մաղթանքը պիտի ըլլայ, որ այսօրուան խոստումներն ու յաջողու – թիւնները վազը դառնան կատարեալ յաղ – թանակներ:

ԿԱՐՕ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

—o—

ՏԻՄԻՆ.— Բնութեան օրէնքով տարի մըն ալ իր զգանգները հաւաքեց ու չուեց պատմութեան դիրքը: Արդեօ՞ք ան բարիք մը բերաւ համայն մարզկութեան ու մա – նաւանդ մեր ազգային կեանքին ու տեն – չերուն: Պատմութիւնը արձանագրած է արդէն անոր դիմագիծն ու էութիւնը եւ մեզի չի մնար գինքը գատելու: Իսկ եթէ ամփոփումնք մեր զգացումներն ու պատկերին վրայ, ակամայ պիտի հաստա – տենք թէ անցնող տարուան ընթացքին եւս առհասարակ թուլութիւնն ու անտարբե – րութիւնը տիրապետող հանդիսացած են ու լճացած վիճակը չարունակուած է: Այնչուչա, պատճառները բազմաթիւ են ու հարկ չկայ գանոնք վերլուծելու: Այսու – հանդերձ, ափսոսալու պարագաներ եւս եկած են գոհունակութեան զգայնու – թեամբ պարուրելու մեր ներաչխարհը: Ահա տարնոցմէ գլխաւորը կը հանդիսանայ մեր զպրոցը, որ իրրեւ լուսատու ճրագ, տասնեակ տարիներէ ի վեր Մեսրոպեան տառերու կախարդիչ ազդեցութեամբ կը լուսաւորէ մեր երախաներուն մտքերն ու կ'օժտէ գիրենք ախտամերժ զօրութեամբ, իրենց Հայու դիմագիծը անաղարտ պա – հելով ուծացման վտանգներէն:

Ֆրանսահայ Կաթ. Խաչի տեղւոյս մաս – նաճիւղը իր գործունէութեան առանցքը դարձուցած է իր զպրոցը, որու գոյատեւ – ման ու զարգացման համար չանք չի խնա – յեր, ըլլայ բարոյական թէ նիւթական: Անչուչա ապարդիւն պիտի մնային իր գո – հողութիւնները եթէ առանք բախէին ծը – նողքներու անտարբերութեան: Բարե – բախտաբար, ազգային ոգիով տոգորուած ծնողքներ չեն պակսիր, որոնց գիտակ – ցութեամբ 30 երախաներ կ'օգտուին հայե – րէնի դասաւանդութիւններէն: Անտարա – կոյս այս թիւը անբաւարար է եթէ նկա – տի առնենք մեր զաղութին համրանքը եւ զպրոցին անցեալ վիճակագրութիւնները: Սակայն, ասով ալ կը մխիթարուինք:

Կաթ. Խաչի վարչութիւնը այս տարի ալ կազմակերպած էր Մանուկներու Օրը, ու – րախացնելու եւ քաջալերելու համար ե – րախաները:

16 Յունուարի Կիրակի կէսօրէ ետք, տեղւոյս քաղաքապետարանի սրահը կար – կանդակներով ու ըմպելիներով բեռնաւոր սեղաններ ամբողջութեամբ գրաւուած էին աչակերտներու ծնողքներով եւ ազգային կրթութիւնը ղնահատողներով:

Երախաները ուրախ–զուարթ կը սպա – սէին իրենց չնորհներն ու սորվածները ցոյց տալու րոպէին: Վերջապէս, ուսուց – չուհի Տիկ. Մառի Կարապետեան բանալով հանդէսը, Կաթ. Խաչի մանուածիւղի կող – մէ ամանորեան չնորհաւորութիւններ ու մաղթանքներ մատոյց հանդիսականնե – րուն եւ գրաւոր՝ չեշտեց թէ Հայութիւնը գարերու ընթացքին կրցած է ապրիլ ու տոկալ, չնորհիւ իր գիրերուն ու լեզուին: Այժմ ունինք հայրենիք մը որ պարծանքն է Հայութեան: Պէտք է ամէն գնով աչխա – տիլ Հայ մնալու, կառչելով հայկ. բար – քերուն, եւ մեր զաւակները դաստիարա – կելով այդ ոգիով:

Ապա, հրաւիրեց Պր. Մեսրոպ Պայըն – արեանը քանի մը խօսք ընելու: Տեղւոյն եկեղեցւոյ վարչութեան քարտուղարը որ երբեք չէ գլացած զօրավիգ կանգնելէ զպրոցին, իր հիւթեղ առենախօսութեամբ ծանրացաւ հայկ. զպրոցին վերապահ – ուած անուրանալի դերին վրայ: Աւելի քան անհրաժեչտ համարեցաւ որ ամէն ոք քաջալերը հանդիսանայ այդ նուիրական պարտականութեան, օտար հորիզոններու տակ հասակ նետող մատաղ սերունդը ու – ծացումէ փրկելու համար:

Դրուատիքը ընելով հայ կնոջ առհաս – կան առաքինութիւններուն, չատապզեց ի մասնաւորի Կաթ. Խաչի առանձնած ծանր պարտականութիւնը հայապահպան – ման գետնի վրայ եւ իր անդամներուն անձնազոհութիւնը:

Եւ ահա, երախաները բեմին վրայ: Հա – մարձակ ու անխոչ, կ'երգեն յաջորդա – բար, «Իմ հեռաւոր Հայրենիք», «Ծիծեռ – նակը բոյն է չինում», «Սարերդ ծաղկել», «Երեւան՝ զարճած իմ էրեբունի», «Ով Մեծասքանչ», «Արեւի չողին տակ», «Ես լսեցի մի անուչ ձայն», «Ծիտը ծառին», « Հիւսիս Արեւելք » եւ « Արեւը թռչռով եկաւ» խմբերգները:

Ատնոց կը յաջորդեն արտասանութիւն – ները: Փոքրիկները քաղցր թոթովանքով, մեծերը աւելի վարժ ու ինքնավստահ:

Նաեւ տրամախօսութիւններ Ց. Պա – րոնեանէ՝ «Սեղրակ աղան», Նոխլ եւ Րաֆֆի Պատաւեաններու կողմէ: Ցետոյ պատկեր մը Ց. Պարոնեանի «Մեծապատիւ Մուրացկաններ»էն, դերակատարութեամբ Մարօ եւ Սեդա Նահապետեան քոյրերուն:

Կաղանդ Պապան, մախաղն ուսին, կա – զանդի իր նուէրները բաժնեց բոլոր երա – խաներուն անխտիր: Այս տեսարանին մասնակցեցան Դանիէլ Մուրատեան, Ար – շակ Մելիքեան, Ժաքի Պոտուքեան, Նո – յեր Թորոսեան եւ Խաչիկ Պէրպէրեան:

Պարդեւ եւ կարապետ Սահակեան նուա – զեցին ձեռնածաչնակով (աքորտէոն): Ա – չակերտներու երկսեռ խումբ մը վայելչօ – րէն պարեց հայկ. պարեր դեկավարու – թեամբ Օր. Արսինէ Կարապետեանի:

Միջնարարին խօսք արուեցաւ նաեւ Պ. Պ. Նուպար Պոտուքեանի եւ Հայկունի Թաչճեանի, որոնք նոյնպէս իրենց տատուկ արտայայտութիւններով հայեցի կրթու – թիւնը համարեցան գլխաւոր ազդակը հայապահպանման:

Ընկ. Ալեքսան Մանուկեան խանդավառ – ուած փոքրիկներու առթած այս յուսա – տու երեւոյթէն 500 Ֆր. նուիրեց զպրո – ցին: Ինչպէս նախորդ տարիները, դար – ձեալ, տեղւոյս եկեղեցւոյ վարչութիւնը 100 Ֆր. նուիրեց: Այս երկու նուէրները առիթ ստեղծեցին որ ուրիշներ ալ իրենց ինքնարուխ նուէրները ընեն: Գործողու – թիւնը վարեցին Պ. Պ. Պոտուքեան, Պա – յընտրեան, Թաչճեան եւ Պատաւեան: Շու – տով դումարը բարձրացաւ 2000 Ֆրանքի աւելի դումարի մը:

Հանդէսը վերջացաւ ուրախ տրամադ – րութեամբ դոհացնելով նախաձեռնողնե – րը, փոքրիկները եւ նուիրատուները:

Ցաջողութիւն կը մաղթենք Կաթ. Խա – չին, որպէսզի անվհատ չարունակէ իր նուիրական առաքելութիւնը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

—

— Իսկ դուն ի՞նչ ըսիր, հարցուց Մուխ – թար:

— Ես տէր իմ, Սուլթանուհիին բոլոր ըսածները ծայրէ ի ծայր կատարեցի. մի – թէ կրնա՞ք անոր չհնազանդիլ: Մենք թրքուհիները մեր տէրերուն եւ տիրու – հիներուն հաւատարիմ կ'ըլլանք: Սուլթա – նուհիին բոլոր նախատեսածները ելան. իր երթալէն քիչ յետոյ եկան դուռը դար – կին, ես ալ վախնալով կոճակը կոխեցի եւ հոս անցայ...:

Աչիկա ըսելէ յետոյ Տիգրան խօսքը ընդմիջեց եւ սուր ակնարկով մը փաչա – յին երեսը դիտեց:

Ներուկ ոստիկանութեան անօրէնը կեղծ սենեկապանուհիին պատմութիւնը այն – քան բնական գտաւ որ անոր համակրելիք ակնարկ մը սեւեռեց, որ իր կնոջը ննջա – սենեակին մէջ գեռատի սենեկապանու – հիին վրայ առաջին անգամ սեւեռածէն բնաւ չէր տարբերեր:

Նամանաւանդ այն գիչերը ծերուկ փա – չան բացառիկ հաճոյքով մը նորեկ սենե – կապանուհիին գալուստին սպասած էր եւ յաջորդ օրը Այչէյի դէմ բուռն պայքար մը դպացած էր, երբ Սելիմ իր սենեակը մտնելով ըսած էր իրեն թէ հրապուրիչ սենեկապանուհին փաչային գիւտաւորու – թիւնը կռահելով, գիչերը չեղած հանդիմէն հեռանալու հրաման խնդրած էր: Այսօր կը հաստատուէր թէ նորաթուխ սենեկապա – նուհին մեկնելու որեւէ տրամադրութիւն յայտնած չէր, անոր փախուստը եւ Սուլ – թանուհիին գով գեղեցկութիւնը Այչէյի նա – խանձոտութեան արգիւնքն էր:

Ծերուկ փաչային խորհրդածութիւննե – րը արդէն նոր ընթացքի մը մէջ կը մըտ – նէին: Իրեն ցանկալի աղջնակը իր տիրա – պետութեանը տակ կ'իյնար, եւ այժմ իր ներողամտութեամբը անոր ա՛լ աւելի հա – ճելի պիտի թուէր: Բայ ասոնք կը դուշա – կէր թէ անգամ մը որ Այչէյ Սուլթանին դէմ եղած մահափորձի մը մէջ խառնուած էր, իրեն համար այլեւս կորսուած կը նկատուէր:

Տիգրան վաւաշոտ փաչային այս խոր – հրդածութիւնները չուշացաւ կռահելէ, մինչ ծերուկին խորչոմած դէմքին աս – տիճանաբար ստացած պայծառութիւնը իր զուչակածները կը հաստատէին:

Ասոր վրայ Տիգրան ակնարկին կարե – լի եղածին չափ աւելի մեծ համբոյր մը եւ ձայնին ալ աւելի քաղցր չեչտ մը տալով, ձեռքերը պաղատագին իրար միացուց ու ըսաւ.

— Տէր իմ, միթէ՞ յանցաւոր եմ վախ – չելուս համար... միթէ՞ յանցաւոր եմ ա – տոնք առնելուս համար... ես, տէր իմ, ղանոնք չզողցայ... Սուլթանուհին ինքը նուիրեց ինձ ատոնք...

— Լաւ, լաւ յարեց փաչան ներողամիտ արտայայտութեամբ մը: Բայց վախէն նուագած այս կինը ո՞վ է:

Տիգրան չուշացաւ յարմար պատասխան մը գտնելու:

— Կիւղէլ հանըմն է, պատասխանեց:

— Ո՞վ է այդ Կիւղէլ հանըմը, պալա – տակա՞ն է:

— Ոչ, տէր իմ, այս ստորուղիին ծայրը բնակող պէյին հարճերէն է:

— Եւ ի՞նչպէս հետդ հոս կը գանուի:

— Պատմեցի անոր թէ հոս զաղտնի ստորուգի մը կայ եւ ինչպէս որ կը տես – նէք տէր իմ, կնոջական հետաքրքրու – թիւն, ուզեց ստորուգին տեսնել եւ մեր – սին հոս եկանք:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՕՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Ենովպ Քէշիշեան, Տէր եւ Տիկին Միհրան Քէշիշեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժան Փափազեան եւ հարազատները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր՝

ԼՈՒՏՎԻԿ ՔԷՇԻՇԵԱՆԻ

մահուան առթիվ:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՍԷՆԹ–ՄԱՐԿՐԻԹԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէնթ Մարկրիթի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, առ ի եւ բախտապիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նախկին Առաջնորդ հոգեւոր հայրերու, եկեղեցւոյ չինուածեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր թաղական անդամներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ կիրակի 6 փետր.:

Եկեղեցական արարողութեանց կը մասնակցի Սէնթ–Լու Կրան–Փէնի եկեղեցւոյ դպրաց դասը իր լրիւ կազմով:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Շիշլեան (Նիս) իր ամուսնոյն Յարութիւն Շիշլեանի յիշատակին 100 ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի Սեբաստիոյ մանուճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Յառաջ»ի:

×

Նոյն տխուր առթիւ Տիկին Մաննիկ Դաւթեան (Փարիզէն) 50 ֆր. կը նուիրէ Աղքատախնամ մատուռականներու տան (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղին եղած են հետեւեալ նուէրները. Այրի Տիկին Ն. Տէրտէրեան 50 ֆր. իր ննջեցեալ յիշատակին: Այրի Տիկին Ս. Պէքմէզեան 40 ֆր. իր ամուսնոյն մահուան տարելիցին առթիւ: Տիկին Ա. Պալիկեան իր մօր ապաքինման առթիւ 50:

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 19ԷՆ 28

աւելի լաւ օգտուելու համար երկար օրերէ եւ գեղեցիկ օդերէ

Ս. ԵՈՀԱՆ, Սալցպուրկի չրջանը 620–1200 մեթր բարձրութիւն, արեւոտ վայր մը, պաշտպանուած հովերէն եւ մշուշէն: Ձիւնը ապահովուած դահուկ ընողներուն համար: Ամէն տեսակ զուարճութիւններ: Հանգստաւէտ պանդոկ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, ջերմութիւն, խնամուած ճաշեր:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 395 ՖՐ.

Կանխավճար 75 ֆր. մնացեալը վճարելի Փետրուար 15

Տահմանափակ տեղեր. Ժամ առաջ պէտք է արձանագրուիլ:

Մեկնում Փետրուար 19, կառ տը լ'Էսթէն

ԱԼՊԵՐԿ ԷՔՍՓԸՆՍով:

Հաւաքուիլ կառ տը լ'Էսթի մեկնումի մեծ սրահը ժամը 21ին (մեկնում 22,10ին) Ճամբորդութիւն Բ. կարգով, մասնակցութեան գինին մէջ են ճամբու ծախքը, պանդոկ եւ ճաշ (բացի ճամբու ճաշերէն):

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Լ.Տ. ՃԼԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Կարեւոր.— *Ֆրանսացիներուն համար ազգ. անձնագիր, օտարներուն համար թիթը տը վօյաժ կամ անցագիր (փաս–փոր) ի գօրու:*

ՍԱՄՈՒԷԼ–ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
ԿՈԴԵԿՈԶԻ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի կէսօրէ ետք Սփլանտիտի սրահին մէջ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Վիէնի մանուճիւղի, 6 փետրուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15,30ին նոր սուրբին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն եւ պարեր ղեկավարութեամբ մանուկներուն կողմէ, նաեւ կազանդ Պապուկի նուէրներու բաշխում եւ շարժանկարի ցուցադրութիւն:

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար կիրակի օրը Շաւիլի Թաղաթաղետարանի սրահը

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մանուճիւղին կողմէ

Մանուկներու յարմար չարժանկար կը մատակարկի Նայիրի պարախումբը տողանգք Բարեկենդանի տարազներով, դիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զայ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմակաւորուած:

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ
ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՃԱՇԻՆ

13 *Փետրուար ժամը 13ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ուր երգերով, պարերով, արտասանութիւններով եւ ուրախ անակնկալներով լեցուն զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, խիստ հաճելի եւ անմոռանալի օր մը պիտի անցընէք, համեղ կերակուրներով:*

Ծախքերու մասնակցութիւն 20 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար՝ փոխան ծաղկեպսակի, Ս. Ծնունդի ծօներու առթիւ իւղաղինի, եւ ուրախ առիթներով.—

Աւագ սարկաւագներու ձեռնադրութեան առթիւ՝ չասկիներու եւ ուրարներու կերպասներուն եւ կարողէֆին համար կնքահայրներու նուէրներ, Պ. Ա. Ջամ Պապայեան 500 ֆր., նաեւ արժէքաւոր պատկեր մը, վերափոխում Ս. Աստուածածնի 18րդ դարու գործ: Պ. Յակոբ Փափազեան 500 ֆր., նաեւ դեղեցիկ դորգ մը խորանի համար:

Տէր եւ Տիկին Գ. Խաղինէճեան իրենց թոռնիկ Մարսիկ Պէրպէրեանի խաչի կնքահայրութեան առթիւ 100 ֆր., Յ. Գաբրակէօզեան 10:

Սուրբ Յակոբայ ծօնին առթիւ Տիկին Մ. Լուսարարեան Թուլունարնակ Յակոբ Գալփաքճեան 50ական, Տէր եւ Տիկին Վ. Գրիգորեան 30, Տէր եւ Տիկին Յ. Աւետիքեան, Տիկիններ Զ. Մանուէլեան, Ճըմպիկեան 20ական, Տիկին Ս. Պաժան Հայկազ Պօղոսեան 10ական:

Նուէր ե. Պ. Տէր եւ Տիկին Ս. Ճամուրեան, Ա. Յակոբեան 50ական:

Սահակ Ամէմեանի մկրտութեան ու–րախ առիթով Ա. Խաչիկեան, Ժ. Յակոբեան 20ական, Հ. Ամէմեան 10:

(Շար.)

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	միւնչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	միւնչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	» » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	» » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	» » »
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	» » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	» » »
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	» » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ. Յ. Դ. ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ
(Այցելութեան առթիւ)

Ընկ. Արշակ Ազատեանէ (Ֆիլատելֆիա) 5 տոլար:

Հ. Ց. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15,30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

×

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօռիսի իր բոլոր ընկերները այս Երկուշաբթի (7 Փետրուար) իրիկուն, ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ARMENIA MONDIA

17, Rue St. Florentin — Paris (8e)
Tél. : 265-85-57, 628-42-50, 936-19-56

Présente ses meilleurs vœux pour 1972 *et vous invite à ses EXPOSITIONS-VENTE « ARMENIE »*

A GRENOBLE, 6 RueHector Berlioz, du Jeudi 3 Février au Dimanche 6 de 11 à 21 h.

Vous trouverez pour vos enfants : des nouveaux disques 33 et 45 t., des « Posters » Porte-Clefs, Cartes Postales et de Vœux, Calendriers, Poupées, Albums d'Arts, Livres d'Histoires, Manuels avec disque, Contes et Légendes, Romans, Livres de Chants et Partitions, Timbres etc.

Et pour vous, vos parents et amis : Livres et Disques d'Arménie, Opéra d'*Anouch* et de « *Tavit Beg* » en coffret, Albums d'Arts.

Et enfin parmi nos nouveautés : Réveils d'Arménie « Sevani » — 45 T. Microsillons d'Adiss Harmandyan de Lévon Katerdjian et Zareh Kassian et Bedik — l'Histoire d'Arménie, reliée plein toile, gravé or fin — Le No 4 de la Revue « Documenti di Architettura Armena » consacré au célèbre couvent de S. Thadee en Iran — Des U.S.A. le 33 T. Stéréo, « Erébouni » de Varoujan Assadourian — Le 33 T. Stéréo de la célèbres chanteuse, tant applaudie dernièrement à Pleyel Loussiné Zakarian — Le 33 T. Stéréo No 3 d'excellentes chansons patriotiques d'Ara Guiragossian.

Nous allons recevoir incessamment : des cassettes Arméniennes, le disque du Festival Folklorique Arménien de Baalbeck, le disque du très bon pianiste Jacques Kodjian, le 4ème disques d'Adiss Harmandyan, etc. etc.

CADEAU PROMOTIONNEL ET PARKING GRATUIT

MERCI ET A BIENTOT
La Direction : LEON TANIELIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը կիրակի, փետր. 13, ժամը 3ին Տիկ. Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Լա Ռու: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ Մխիթեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամականի ժողովը այս Կիրակի (6 փետրուար) Հայր. Գալուստեանի բնակարանը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Դասախօսութիւն Հայ մշակոյթի մասին Լիւք–Անտրէ Մարսէյլի կողմէ, 12 Մարտին, կիրակի կէսօրէ ետք, Սփլանտիտի սրահին մէջ: Մանրամասնութիւնները յետագային:

×

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբին, փետրուար 20ին:

×

Մանուկներու օրը Վիէնի մէջ կիրակի փետրուար 6ին: Մանրամասնութիւնները յետագային:

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
3
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
3 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
Rédaction - Administration : 32, rue de Trévise - Paris (9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12331

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.331

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ

(Ջ· հատորի հրատարակութեան առթիւ)

—o—

Ա·

Նոր ստացանք Սովետական Գրականութիւն ամսագրի 1971ի 12րդ թիւը, որմէ կը տեղեկանանք թէ նոր լոյս տեսած է բազմահատոր եւ մեծանուն հայագէտ Հրաչեայ Ա.ճառեանի Լիակատար Քերականութիւն Հայոց լեզուի, համեմատութեամբ 562 լեզուների հոյակապ զոյգին վերջերը հատորը, որուն համար կ'ըսէնք թէ ազգրութեան յանձնուեր էր 1967ին (Յառաջ, 23 Յունուար)։

Սոյն ամսագրին մէջ Ա.Լ· Մարգարեան պրոֆեսորական մը յատկացուցեր է 850 էջէ բաղկացած այդ հատորին, որ «ազատ կառոյց մի ուսումնասիրութիւն է, որը ծաւալով վերազանցելով նախորդ հատորների մեծ մասին՝ նրանցից արմատապէս տարբերւում է թէ՛ բովանդակու – թեամբ եւ թէ իր ընդգրկած հարցերի բազմազանութեամբ»։

Լիակատար Քերականութեան Ջրդ հատորի նիւթն է ձայնազիտութիւնը կամ այլ խօսքով հնչիւնաբանութիւնը։

Ձայնազիտութիւնը լեզուաբանութեան այն ճիւղն է, որ կը զբաղի ձայնի, յատկապէս մարդկային ձայնի ուսումնասի – րութեամբ։

Ա.ճառեան երկհատորեայ տարիքէն մեծ կարեւորութիւն կուտար այս հարցին։ Իր ինքնակենսագրութեան մէջ կը գրէ թէ 1898ին գերման նշանաւոր հայագէտ եւ համալսարանի դասախօս Հայնրիխ Հիւ – բշմանի հրաւէրով Սէթրազուրկ գացած է «լսելու համար իր մօտ հայերէնի ձայնա – բանութիւնը»։

Ահա՛ թէ ինչպէս·—

1897ին Փարիզի մէջ տեղի կ'ունենար Արեւելագէտներու 13րդ համագումարը, որուն կը նախագահէր Հիւբշման։ Ա.ճառեան, որ նոյն տարին Փարիզի Լեզուաբանական Ընկերութեան ներկայացնելով ուսումնասիրութիւն մը լսելիքէնի մասին՝ ընտրուած էր անդամ այդ ընկերութեան, արեւելագէտներու համագումարին մէջ կը կարդայ երկու դեկուցում հայերէնի մասին, արժանանալով Հիւբշմանի ջերմ գնահատանքին ու հրաւէրին։

Ա.ճառեան տասնեակ տարիներով ուսումնասիրած է Զայնագիտութեան ճիւղը, որուն յատկացուցած է իր Լիակատար Քերականութեան Ջրդ տուայր հատորը։ «Հայերէնի հնչիւնաբանութեան եւ հնչիւնական – հնչիւնափոխական իրողութիւններէ իրօք ամենալիակատարը, բազմաբովանդակ ու հանգամանալից ուսումնասիրութիւնն է այդ հատորը», կը գրէ Մարգարեան։

Հեղինակը երկու առանձին մասերու բաժնած է նիւթը։ Առաջին մասը (էջ 9–385) Զայնախօսութիւն խորագրին տակ 17 գլուխներու մէջ առանձին խնդիրներու բնոյթն ու էութիւնը բացայայտելով կուտայ ամբողջական պատկերն ու նկարագիրը։

Նախ կը քննէ ձայնը, որ արդիւնք է ոչ արագութեամբ թրթռումներու եւ ուժի չորս յատկութիւն՝ ուժ կամ ուժգնութիւն, բարձրութիւն, երանգ եւ տեւողութիւն։ Ցետոյ կը քննէ մէկ առ մէկ ու մանրամասնօրէն կը նկարագրէ խօսողական ու լսողական բոլոր գործարանները, զոյգ տալով իւրաքանչիւրին գերը «խօսո – ղութեան գործողութեան ընթացքում»։

Այբուբենի, տառագործութեան, ուղ – ղագրութեան եւ ձայնարանական գործիք – ներուն յատկացուցած է առանձին գլուխ – ներ։ Զանազան լեզուներու ձայնական – հնչիւնական ձեւերը համագրելով համե – մատած է իրարու հետ։ Մանաւանդ քննութեան առարկայ դարձուցած է ձայնական դրութիւնը հայերէնի, որ կը պատկանի հնդեւրոպական լեզուներու ընտանիքին։

Հատորի երկրորդ մասը (էջ 389–772) ութ գլուխներու մէջ կ'ուսումնասիրէ աշխարհի բազմաթիւ լեզուներու եւ ամէնէն առաջ հայերէնի հնչիւնական օրէնքները, լեզուներու պատմական զարգացման ընթացքին ձայներու կամ հնչիւններու կրած փոփոխութիւնները, ի մի ամփոփելով այդ մասին անցեալի լեզուաբանական մտքի, մանաւանդ հնդեւրոպաբանութեան նուաճումները, այլ եւ պարզելով շարք մը հնչիւնափոխութեան երեւոյթներու զատնիքները։ Ա.ճառեան մեծապէս հարստացուցած է լեզուաբանական պիտութեան դանձարանը։

Երկրորդ մասի վերջին գլուխին մէջ հեղինակը տեսական քննութեան կ'ենթարկէ ստուգաբանութիւնը, բառերու ծագումը երեւան հանող պիտութեան էութիւնը, կ'որոշէ անոր տեսակներն ու եղանակները, կը պարզէ բառերու նմանութեան ու ձայնական օրէնքներու համաձայնութիւնը, կը մերժէ սխալ եւ բռնազբօսիկ ստուգաբանութեան փորձերը եւ ցոյց կուտայ պիտական ստուգաբանութեան ճիշդ ուղիները։

Գրքի Յաւելուածի բաժնին մէջ (էջ 773–842) հեղինակը պեղեղած է չանկը 2345 բառերու՝ քաղուած Աբմատական Բառարանէն։ Միաժամանակ քննած է շարք մը բառեր ու ձեւեր, որոնք առաջ եկած են բարբառային, օտարաղբի, անստոյգ, տառաձեւերու չիմոթութեամբ։ Բացատրած է տարբեր ընթերցումներու կամ դրչութիւններու գործածութեան հանգամանքներն ու պատճառները։

Ա.ճառեանի լեզուն յստակ է եւ դիւրահասկնալի։ «Լեզուաբանական ամենա – բարդ հարցերը մեկնաբանած է պարզ ու անպաճոյճ, գիտական – առարկայական լեզուով, բնաւ չի օգտագործել անհարկի օտար ու չինծու բառեր եւ ընդհակառակն, դրանց փոխարէն կերտել ու գործ է ածել հիանալի հայերէն բառ – անուանումներ (տերմիններ)», կը գրէ Ա.Լ· Մարգարեան, որ կ'աւելցնէ·

«Լիակատար Քերականութիւնը··· բացառիկ երեւոյթ է ոչ միայն հայ, այլեւ համաշխարհային լեզուաբանական գրականութեան մէջ եւ պատիւ է բերում հէնց այն ժողովրդին, որի հարազատ զաւակն էլ ինքը՝ Հրաչեայ Ա.ճառեանն է»։

Մեծ գործարանութիւն մը սակայն։ Այս անհատնելիք, աննման եւ բազմաթիւ հատորներէ բաղկացած Քերականութիւնը հրատարակուած է բոլշեւիկեան սխալ տարբերութեամբ, հակառակ հեղինակի բազձանքին։

Բացի Աբմատական Բառարանէն, հեղինակի միւս կարեւոր երկերն ալ տպուած են ոչ–գիտական ուղղագրութեամբ։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Երեքշաբթի օր, Փարիզի մէջ ոչ մէկ օրաթերթ լոյս տեսաւ — նաեւ Յառաջ — եւ հետաքրքիր ու ձայնափուռ ալ նուազադոյնի սահմանափակած էին իրենց լրատուութեան բաժինը։

Չորեքշաբթի օր ալ Լրագրողներու Սենտիքան կ'որոշէր մասնակցիլ Պասթիլյէն Ռեփիւպլիք ցոյցին, որ ընդհանուր բողոք մըն է անպործութեան դէմ։ Արդարեւ օրէ օր աւելի սուր բնոյթ կը ստանայ աշխատանքի պակասը երկրին մէջ։

Երկուշաբթի թէ երեքշաբթի, ձայնափուռէն թէ հեռատեսիլէն զանգան ստուլիններ տեղի ունեցան մամուլի տապնային չուրջ։ Ոմանք կ'ուզեն հետատեսիլի ծանուցումներուն վերապրել թէր – թերու նիւթական դժուարութիւնները, թէեւ կարելի չէ անտեսել որ 1968ին է միայն որ ծանուցումները մուտք գործեցին հեռատեսիլէն ներս եւ թէ այդ թուականէն առաջ արդէն փարիզի օրաթերթերու թիւը 28էն (ազատագրման վաղուր – ջայինին) իջած էր արդէն 13ի։

Պարզ է որ մամուլին բեռը ծանր է օրէ օր աւելցած դիներու եւ տուրքերու պատճառներով։ Ինչպէս դիտել կուտաւ փարիզեան Մամուլի Ընկերակցութեան նախագահը, թերթերը գրեթէ միակ հաստատութիւններն են որ դեռ պարտին վճարել աշխատավարձերու վրայ տուրքը, որ ջնջուեցաւ։

Նեսի քաղաքապետ եւ կեդրոնի երես – փոխան Ժան Մեթրսէն պահանջած է որ այս հարցը Ազգ· Ժողովին մէջ ծեծուի։

× Երկաթուղիի չուրջ բանակցութիւնները կը չարունակուին բայց կացութիւնը լաւատեսութեան չի տանիր։ Նոյնիսկ ածուխի եւ Ռընոյի բանակցութիւններու պատկերը։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Հիւսիս· Իրլանտայի արիւնալի մկրտութիւնը, որ, ինչպէս հաղորդած էինք առջի օր, 13 երիտասարդներու սպանութեամբ վերջ գտած էր, պատճառ դարձաւ, որ նոր տպնդապ մը ծայր տայ անգլեւիրլանտական յարաբերութիւններուն մէջ։ Իրլանտայի Հանրապետութեան վարչապետը՝ Ֆեք Լինչ «խորհրդակցութեան առարկութեամբ» Տըպլինի կանչեց Լոնտոնի Իրլանտայի դեսպանը։ Ասիկա, ինչպէս ճշդուեցաւ արդէն, դիւանագիտական յարաբերութիւններու խզում չի նշանակեր, այսուհանդերձ, վտանգաւոր վիճակի մը պատկերը կը պարզէ։

Տըպլինի պաշտօնապէս բողոքեց Լոնտոնի «Ջարդ»ին դէմ պահանջելով Անգլիոյ Արտաքին նախարարութենէն, որ վերջ տրուի Հիւսիս· Իրլանտայի «փոքրամասնութեան» դէմ կատարուող հալածանքներուն։ Տըպլինի պահանջեց նաեւ, որ Պելֆաստի այժմու կառավարութիւնը հրաժարի եւ խորհրդաժողով մը տեղի ունենայ լուծելու համար Իրլանտայի հարցը։ Անգլիական ուժերու հեռացումն ալ կը պահանջէ։

Ֆեք Լինչ քայլ մը աւելի առաջ երթալով յայտարարեց, թէ նիւթական օգնութիւն պիտի տրուի քաղաքական այն կազմակերպութիւններուն, որոնք խաղաղ ճամբով կը պայքարին Իւլսթէրի (Հիւս· Իրլանտա) մէջ։

Անգլիոյ վարչապետը, իր կարգին, հաղորդեց անգլիացի երեսփոխաններուն, թէ պաշտօն տրուած է Լորտ Ուիճըրի, Անգլիոյ արդարադատութեան դեկավար, քննելու Լոնտոնտերիի եղերական մէջտղկին ծալքերը։ Այս կապակցութեամբ նկատել կը տրուի, թէ սպանուածներէն չատեր զարնուած են կռնակէն։

Աւելցնենք այս առթիւ, թէ առջի օր միջադէպ մըն ալ տեղի ունեցաւ անգլիական Երեսփոխանական ժողովին մէջ։ Օր· Պերնատէթ Տեվլին, Հիւսիս· Իրլանտայի կաթոլիկ երեսփոխան, տպտակեց Արտաքին նախարարը զայն «ստախօս» եւ «կեղծաւոր ոճրագործ» որակելէ հետք հրապարակաւ։ Այս վերջինը փորձած էր չբմեղացնել անգլիացի զինուորներու արարքը։

Պելֆաստի մէջ անգլիացի զինուոր մը ահաբեկումի ենթարկուեցաւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ բոլոր չուկաներուն վրայ տոլարը ինկաւ եւ ոսկին չատ բարձրացաւ առջի օր։ Փարիզի Սակարանը ձայլ ոսկին 7801 ֆրանքի հասաւ եւ Նեփոլէոնը՝ 63,30ի։

ԵԳԻՊՏՈՍ ի վիճակի է նախաձեռնարկ ըլլալու պատերազմի, որպէսզի ազատագրէ գրաւուած հողերը, յայտարարեց Եգիպտոսի վարչապետը Աղեքսանդրիոյ մէջ։ Նախագահ Անուար էլ Սատաթ Մոսկուա մեկնեցաւ։

ՔԱԹՄԱՆԴՈՒԻ մէջ մեռաւ Նեփալի թագաւորը։ Մահճակալա 17 տարիէ ի վեր կ'իշխէր տասը միլիոն Նեփալցիներու վրայ։ Ժողովուրդին համար ան կը խորհրդանշէր Վիշնու աստուծոյ վերամարմնացումը։

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը՝ Սայէպ Սալամ Փարիզ ժամանեց պաշտօնական այցելութեամբ։

ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ նախագահը բացառիկ ընդունելութեան արժանացաւ Փեքինի մէջ։ Ասոնք երկու երկիրները չահագրգռող հարցերու չուրջ, որոնցմէ մէկն էր «Արեւելեան Փաքիստանի գրաւումը Հնդիկներու կողմէ։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ պատկերասփիւռը մէկ ժամուան փաստանկար ժապաւէն մը ցուցադրեց Զինաստանի վրայ։ Ամէն ինչ մոայլ պատկերացուեցաւ։

ԳԻՆԵՐՈՒ պարտաւորիչ ցուցադրութեան առաջին գոհը եղած է Ռիւ Ռօյալի հնագէտ մը, ուր գողերը կրցած են «ընտրել» իրենց տանելիքները ըստ նչանակուած գիներուն։

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԵԱՆ մէջ մեռած է մանչուկ Զախարով, 73 տարեկանին։ Բ· աշխարհամարտին սպայակոյտի պետ էր հիւսիս· – արեւմտ· ճակատին վրայ։

ՆԱԽԱԳԱՀ ՓՈՄՓԻՏՈՒ եւ կինը Լիւքսանպուրկ պիտի այցելեն Մայիս 3ին եւ 4ին, մեծ–դուքսին պաշտօնական հրաւէրով։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ ՄԻԿԻՆ ի վեր բարձրորակ էսանսին գինը մէկ սանթիմ իջած է մինչ հայը 5 սանթիմ սղած է։

ԿԻՊՐՈՍԻ մէջ միջ – համայնական նոր բանակցութիւններ սկսած են Նիկոսիոյ մէջ, որոնց կը մասնակցի նաեւ Մակարիոս Ա.ղգերու փոխ–քարտուղարը՝ Տոքթ· Կիւչիւկ։

ՄԱՏԱԳԱՍԿԱՐԻ նախագահ վերընտրուեցաւ միակ թեկնածուն՝ Ֆիլիպէր Ցիբան, ձայներու 99,67 առ հարիւրով։

ՌԱՊԱԹԻՆ 40 քիլոմեթր հիւսիս Քենթիրայի գինուորական Ատեանին առջեւ բացուած է 1081 գինուորականներու դատը։ Ասոնք ամբաստանուած են իրրեւ մեղսակից Թաղաւորին դէմ մահափորձին։ Ծանօթ է որ բուն պատասխանատուները անմիջապէս գնդակահարուեցան առանց դատուելու։

ՍԱՌՊՐՈՒԽՑԻ 44 տարեկան կին մը 24 տարուան ամուսնութեան ընթացքին 21 զաւակ ունեցած է։ Վերջինը՝ քանի մը օր առաջ։ Հայրը, որ որակեալ բանուոր է 650էն 950 մառք կը չահի ամիսը (1500 ֆր·), 1000 ֆր· ալ ընտանեկան նպաստ կը ստանան։ Երբեք արձակուրդի չեն գացած։ Շատ վաստնպատուոր կը գտնեն փիլիվը կամ այլ արգելիչ մեթոտները։

ԿԱՐԵՒՈՐ ԵՒ ԱՆՅԵՏԱՁԳԵԼԻ ԽՆԴԻՐ

ԽՄԲ.— «Գրական Թերթ»ը իր Յուն – ուար 7ի թիւով հրատարակած է վերոյիշ– եալ խորագիրը կրող Փ. Խղդաթեանի « Նամակ Խմբագրութեան »ը: Նամակա– գիրը կ'անդրադառնայ դժբախտարար ընդհանրացած եւ մեզմէն ցաւ դարձած հարցի մը — լեզուի աղճատման այս ան– գամ թարգմանական գրականութեան մէջ: Առաջին անգամ չէ, որ մտաւորականներ պահանջ կը ներկայացնեն լեզուի մաքրու– թեան ի խնդիր, յատկապէս մամուլի էջե– րուն մէջ, եւ առաջին անգամ չէ, որ բո– զոքները կ'անտեսուին···:

Դեռ վերջերս, Նոյեմբեր 12ին, «Հա – յաստանի ժուռնալիստների» 4րդ համա– գումարին, բանասիրական գիտութիւննե– րու տոքթէօր Լ. Հախվերդեան խօսելով մամուլի, ձայն–պատկերասփիւռի լեզուին մասին, նկատել կուտար, թէ ասոնք «բա– ւարար պահանջկոտութիւն հանդէս չեն բերում լեզուական կուլտուրայի հանդէպ: Աղճատիկ է նրանց բառապաշարը, սահ– մանափակ արտայայտչամիջոցները: Նը– րանք երբեմն ընկնում են անհարկի բա– ռատեղծման, բոլոր բառերն ու հասկա– ցողութիւնները թարգմանելու ետեւից, քոյլ տալով կոպիտ սխալներ, անճաշա– կութիւն: Մամուլի օրգանները, բոլոր ժուռնալիստները պէտք է հարստացնեն իրենց լեզուական բառապաշարը, գրեն գեղեցիկ լեզուով եւ տպաւորիչ, օգտա– գործելով Հայոց լեզուի ճոխութիւնն ու գունեղ արտայայտչամիջոցները»: («Սով. Հայաստան», 1971 Նոյեմբեր 16):

×

Վերջին ժամանակներս «Գրական Թեր– թ»ը երբեմն յաճախ է անդրադառ– նում գրական թարգմանութեան հարցե – րին: Այս մասին գրող բոլոր յօդուածա– գիրներն էլ հաստատում են հայերէնի չա– բահիւսական–ոճական օրինաչափութիւն – ների ոտնահարման, մեր լեզուի ոգուն եւ էութեան խորթ երեւոյթների եւ սխալ – ների առատութիւնը. սխալներ, որոնցով լի են թարգմանական չատ գրքեր: Ժխտե– լով այդ ասպարէզում իրօք յաջող – ուած ու որակեալ գործերի առկայութիւ– նը, միաժամանակ պէտք է ընդունել, որ մեր թարգմանական գրականութիւնը լեզ– ուական առումով դեռեւս չատ թերու – թիւններ ունի: Ասօքը, անչուշտ, միայն գեղարուեստական թարգմանութեան մա – սին չէ: Այդ կարգի թերութիւնները դուրս են գալիս սովորական սխալների չրջա – նակներից եւ մեր լեզուի համար դառնում ընդհանուր չարիք, քանի որ անընդհատ գործածութեան հետեւանքով գրքի կամ գրպրի էջերից թափանցում են կեանք մանուկ ամէնօրեայ խօսքի մէջ, վերած– ւում օրինաչափութեան եւ սպառնում խա– թարել ու խոր աւերածութիւններ կա – տարել մեր լեզուում: Աստուածը թող չա– փազանցութիւն չթուայ: Վերցրէք գան – կացած լրագրային յօդուածի կամ թարգ– մանուած գրքի որեւէ հատուած եւ առանց լուրջ չանքերի կը գտնէք չարահիւսական տաններ, երբեմն հարիւրաւոր օտարա – բան կապակցութիւններ: Մենք երկար ժամանակ վիճում ու վիճում ենք օտար բառերի չուրջ, անտեսելով մեր լեզուի մէջ մտնող օտար չարահիւսական կա – ռուցուածքը, մի բան, որը չատ աւելի վտանգաւոր է: Հէնց միայն կապերի ու հոլովական կապակցութիւնների նման անճիշդ գործածութիւնների բազմաթիւ օրինակներ կարելի է բերել մեր մամուլի լեզուից: Յաւօք նման լեզուով գրւում ու թարգմանւում են նաեւ դպրոցական դա– սագրքեր, բուհական ձեռնարկներ: (Բար– ձրագոյն ուսումնական հաստատութիւն):

Այս երեւոյթի պատճառը պէտք է որո– նել միայն թարգմանչական կազրերի մէջ: Թարգմանութեամբ զբաղուող չատ մար – դիկ կատարելապէս չեն տիրապետում հայերէնին: Մեր հին, որակեալ թարգմա– նիչների մի մասն այլեւս չկայ, միւսներն աստիճանաբար թողնում են ասպարէզը, իսկ նոր սերունդը հիմնականում դաս – տիարակուել է օտարաբանութիւններով լի լեզուով: Վերջին տարիներին Հանրա– պետութիւնում զգալիօրէն մեծացել է օ– տար լեզուներ իմացողների թիւը, բայց դրանց մեծ մասը վատ գիտէ հայերէն: Իսկ հայերէնին լաւ տիրապետողների մեծ մասն էլ վատ գիտէ օտար լեզուները: Ահա թէ ինչո՛ւ այժմ, ընդհ. բացատութիւննե– րով, մեր մամուլում եւ գրականութեան մէջ տարածուած է բառացի թարգմանու– թիւնը, իսկ օտար գրականութիւնը մեծ մասամբ թարգմանւում է ռուսերէնից: Եթէ բենգալերէն, խրուաթերէն կամ լա– կերէն գրուած գիրքը թարգմանուի ռու– սերէնից, դա հասկնալի է, բայց մեր օրերում առնուազն ամօթ է նոյն կերպ թարգմանել անգլիացի, ֆրանսիացի կամ գերմանացի հեղինակներին:

Գեղարուեստական ի՞նչ մակարդակ պիտի ունենայ եւ հեղինակի ոճի ու գրե– լակերպի մասին ի՞նչ պատկերացում կա– րող է տալ նման «թարգմանութեան թարգմանութիւնը»:

Ինչպէս արդէն նշեցինք, այս արատա – ւոր երեւոյթի պատճառը թարգմանչական կադրերի մէջ է: Մենք բնաւ չենք մոռհոգ– ւում նման կադրերի պատրաստման գոր– ծով, մինչդեռ հասել է ժամանակը այդ գործը կանոնաւոր հիմքերի վրայ դնելու: Հանրապետութեան այն բարձրագոյն դպրոցներում, ուր պատրաստւում են Ռուսաց եւ օտար լեզուների մասնագէտ– ներ, հայերէնի ուսուցումը եւ ծաւալով եւ խորութեամբ բաւարար չէ: Այդպէս է եւ վ. Բրուսովի անուան Ռուսաց եւ օտար լեզուների մանկավարժական ինս– տիտուտում, եւ պետական համալսարանի համապատասխան բաժիններում: Արդեօք ժամանակը չէ՞ այդ բուհերից որեւէ մէ– կին կից ունենալու թարգմանչական ֆա– կուլտետ՝ համապատասխան բաժիննե – րով: Դա հիմնաւորապէս կը լուծէր նըշ– ուած հարցը:

Եթէ, որոշակիօրէն մասնագիտացուած նման ֆակուլտետ ունենալն առայժմ դժ– ուար է (եւ իրօք դժուար է) հարցը կա– րելի է լուծել նաեւ այլ կերպ: Վ. Բրու– սովի անուան ինստիտուտում երկպրոֆիլ սովի անուան ինստիտուտում երկպրոֆիլ մասնագէտների պատրաստման որոշակի փորձ կայ, արդէն մի քանի տարի է, ինչ այնտեղ գործում է ֆակուլտետ՝ ռուս – անգլիական, ռուս – ֆրանսիական եւ անգլիական – ռուս – գերմանական բաժիններով: Զուգ– ահեռ հայաստանում նման մասնա – ճարկելով հայաստանում նման մասնա – դէտների պատրաստման նպատակայար – մարութիւնը, կարծում ենք, որ մեր պա– մանների համար առաւել անհրաժեշտ է օտար լեզուի հետ հայերէնի դա – սագկացումը իրրեւ երկրորդ մասնագիտու– թիւն: Այդ մասնագիտութեամբ շրջանա– ւարտները, առաւել որակեալ մանկա – վարժներ լինելուց եւ–Հանրապետութեան դպրոցներում օտար ու մայրենի լեզու – ներ դասաւանդելուց բացի, յաջողու – թեամբ կարող են աշխատել նաեւ իրրեւ թարգմանիչներ: Ինստիտուտի բոլոր շրջ– անաւարտները չեն որ անխտիր դնում են մանկավարժութեան բնագաւառ: Թարգ – մանչական կադրերի մեծ պահանջի պատ– ճառով դրանց զգալի մասը այդ մասնա– գիտութեամբ աշխատում է Հանրապե – տութեան մամուլի օրգաններում, հրա – տարակչութիւններում, տուրիստական կազմակերպութիւններում, գիտահետա – զոտական հիմնարկներում, դործարան – ներում եւ այլուր: Ուրեմն աւելի նպա – տակայարմար չէ՞ նրանց տալ նաեւ համա– պատասխան պատրաստութիւն, մի բան, որ չի արւում ներկայիս քառամեայ ու– սուցման պայմաններում:

Կարծում ենք ՀՍՍՀ բարձրագոյն եւ միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան մինիստրութիւնը եւ վ. Բրիւսովի ան – ուան Ռուսաց եւ օտար լեզուների ման – կավարժական ինստիտուտի ռեկտորատը, ինչպէս նաեւ Հայաստանի Գրողների Մի– ութիւնը՝ կը մտահոգուեն այս հարցով եւ միջոցներ կը ձեռնարկեն ինստիտուտի համապատասխան բաժինների ընդունե – լութեան պլանի մի մասի հաշուին համա– պատասխան ֆակուլտետ կամ բաժին բա– ցելու համար: Դա պահանջում է թէ՛ հանրակրթական զգրոցի եւ թէ մեր լեզ– ուի ու մշակոյթի չահը:

Ֆ. ԽՂԴԱԹԵԱՆ

ԶՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐ
ԼԵԳԷՈՆԱԿԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

(Տարսոնէն Պուլուխլու եւ Ատանա)

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Տարսոնի մէջ ունէր իր ակումբը, որու այդ չրջանի ե– ռանդուն գեկավարն էր Տիրան Համբո – եանը, կեանքը կ'եռար այդ չէնքին ներս:

Յաճախակի էին հանդիսները: Գրեթէ ամէն կիրակի, անոնք տեղի կ'ունենային, գլխաւորաբար Սպղ. վարժարանի ընդար– ձակ սրահին մէջ, մեծ ոգեւորութիւն ըս– տեղծելով գաղութի Հայութեան մէջ:

Հայ լեգէոնականներուս խառնուած բազմութիւն մը մինչեւ գոները կը լեց– ուէր, մտերմիկ չրջանակով:

Դժուար չէր գեղարուեստական բաժին մը պատրաստել լաւագոյն յայտագրով մը, տրուած ըլլալով որ գանազան եր– կիրներէ եկող համաւորներու մէջ, ձիր– քեր ունեցողներ չատ կային եւ մանա – յատկութիւնները գոյց կուտային երբեմն ալ իրենց երկրի խաղերը ներկայացնե – լով:

Այդ հանդէսները կը վերջանային եւ – րոպական ու հայկական պարերով:

Մէկէ աւելի անգամներ, ես ալ մաս կազմած եմ յայտագրին, արտասանելով Սիամանթոյէն, Ահարոնեանէն եւ Վա – րուժանէն, յաճախ ալ ինծի կը վիճակ– ուէր յայտագրի պատրաստութիւնը:

Սպղ. վարժարանի ուսուցչուհի Տիկին Սարգիսեան, չափազանց խանդավառ րը– նաւորութեամբ՝ կիրակի օր մը պիտի ե– ղէր «Մի լար մանկիկ»ը բեմին վրայ եւ որպէսզի պատկերալից ըլլայ, ուղեց պիե– կը մանկիկ մը առնելով երգել, դպրա– ցուցի գինքը յայտնելով որ մանկիկը կըր– նայ չլալ, «մխերը սեղմելով կը լացնեմ», ըսելով բեմ նետուեցաւ: Մինչդէն մար– ցուց ներկաները: Սկսաւ երգել խեղճին մխերը սեղմռտկելով սակայն փոքրիկը անդրդուելի էր եւ բնաւ լալու դիտաւո– րութիւն չունէր: Երգը վերջացաւ խըն– դուքներու եւ որոտընդոստ ծափերու մէջ, եւ որու աղմուկէն մանկիկը սկսաւ լալ:

Սկիզբները մինակ էի, իրր Հայ, մեր գնդացիրի Յրդ դասակի ութ ենթասպա– ներու մէջ: Անգամ մը խնդիր ունեցայ իրենց հետ ճաշի ընթացքին:

Ութս միասին սենեակի մը մէջ փոխ– մը ունէինք ուր կը ճաչէինք միասնաբար, որոշ քանակութեամբ գինի կը տրամա– դրուէր մեր սեղանին:

Օրին մէկը, ենթասպաներէն մին յայ– տնեց որ տրամադրուած գինին 7 Ֆրանս– ցիներու համար է, քանի որ Հայերը գի– նի խմել չեն գիտեր: Ազգային զգացում– ներս չափազանց վիրաւորուած զգալով ուզեցի թողուլ ճաշասեղանը, սիւնները ճռռուղէին: Բայց պատուհանին առաջ այդուն զգալութիւնը կը չնչէի երանու– թեամբ: Կեանքը եւ իր ուրախութիւնները կարծես ալիքներու պէս կը բարձրանային եւ կուգային դէպի ինձ: Գինով էի ամբո– ղջովս, գինով լոյսէն եւ իմ մէջ եռացող յորդառատ եռանդէն: Կարծես սերունդ – ներէ ի վեր զսպուած զգացումները փո – թորկիկ մը պէս պիտի պայթէին եւ ինձ– մով յադուրդ պիտի գտնէին: Ապագան ինձ կը յայտնուէր հրաչքի մը պէս, մտա– ծումի արագ փայլատակումներով: Ես – ջանիկ էի անսպառակ, անհաչիւ ուրա – խութիւնով մը: Հոգիս կը բարձրանար կեանքի հորիզոնէս վրայ, ինչպէս նորա– ծագ արեւը՝ ամպերու մէջէն, եւ չրմեռ– րուս վրայ մեղրի քաղցրութիւնը կը զգայի:

Այլ սակայն մօրաքոյրներս գիս կը պատրաստէին զիմութեան եւ աղապատան– քի մրմունջներով: Երբեմն, երբեմն կ'ը– սէին. «խեղճ մախսումը»:

Ինչո՞ւ կը մեղքնային ինծի: Ի՞նչ կայ արդեօք այդ Բերային մէջ որ ամէնքը մե– ծաչն դժոխք կը համարէին: Կը մեղքնա– յին ինծի թերեւս ինձ վիճակուած մի– նորդի դերին համար կամ պարզապէս ա– նորդի համար որ ներկայ պիտի ըլլայի մոր եւ որդւոյն երկխոսքալի հանդիպումին:

ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(3 – Շար.)

ՅԱԿՈԲ ՄՕՐԵՂԲԱՅՐՍ

Յակոբ մօրեղբօրս դիչերնոցները, ձիւ– նի պէս ճերմակ, կը կախուէին պարտէզը պարանին վրայ, թեւերը վար: Վա՛յ մե– զի եթէ այդ բազկատարած եւ խոնաւ ճերմակեղէնին տակէն անցնէինք եւ մազի ծիսուն թել մը զգեր կամ պարանին ձողը ցնցէինք մեր ազմկալի եւ հեւ ի հեւ խա– ղերուն եռանդին մէջ: Այն սենեակը ուր կը պառկէր մօրեղբայրս՝ մասնաւոր հո– գածութեան առարկայ կ'ըլլար: Չեզոնը անգամ կը լուացուէր: Մնաց որ ամբողջ տունը բաղնիքի պէս թաց կ'ըլլար եւ ո– ղողուած տախտակներու հոտը կը բռնէր մթնոլորտը: Այլեւս չէինք դիտեր ուր նստիլ, ուրկէ քալել, ինչպէս ապրիլ: Իրիկունը հայրս գլուխը կը չարժէր քըն– նադատաբար եւ կ'ապատանէր իր լայն բացուած լրագրին եռեւ՝ որուն մինչեւ վերջին տողը կը կարդար իր անհամբե – րութիւնները զսպելու համար:

Ընթրիքին՝ տան կիները փարատնի գերիներու պէս խոնջած կը հեծեծէին եւ ախորժակ չէին ունենար ուտելու: Ինձ կը թուէր որ իրենց տոչորուած չրթնե – րուն վրայ պաղ ադբիւրի ջուրը կը չոլիա– նար խմուելէ առաջ:

Աչքն մէկը ներքնապէս դիտէր որ այդ աչխատանքը գուր է, բայց ոչ ոք կը հա– մարձակէր դանդատիլ: Վաղուան ունենա– լիք յուսախաբութիւնով դառնացած կը մնային սենեակին մէջ լուին եւ խոհուն, ինչպէս եթէ քէնոտ ըլլային իրարու հետ: Սիրտ չէին ընար նոյնիսկ լոյսը վառելու, թերեւս չէին ուզեր իրարու երես նայիլ եւ մէկիկ մէկիկ կ'երթային պառկելու:

Կը յիչեմ իրիկուն մը երբ լիալուսնի ցոլքերը կը սպրդէին տանը պատուհան – ներէն եւ ծերպերէն, կը դողային գետնին վրայ եւ կ'երկարէին չուքերը առարկա – ներուն: Պզտիկները ուղեցին որեւէ բանով խանգարել անձկալի լռութիւնը: Մեզ – մէ մէկը սկսաւ խնդալ, եւ այդ անդի– մադրելի, անպատեհ եւ վարակիչ խըն – դուքը զսպելու համար ձեւացուցինք հեծ– կըլտալ, ինչ որ իրական դարձաւ եւ ան– ծայրածիր ու աննպատակ ախորութիւնով մը վարակեց մեր մատղաչ հոգիները:

×

Օր մը վերջապէս մեծ մայրիկս որոչեց ինք երթալ իր տունն այցելութեան: Այդ որոչումը հետեւանք էր հոգեկան բուռն պայքարներուն, անդոհական դիչերնե – րու, տաժանելի երկմտութիւններու: Նըչ– մարեր էի որ առենէ մը ի վեր կը մերժէր դիս հետը տանիլ եկեղեցի ուր մինակը կ'երթար եւ ժամասացութեան պահերէն եառքը կը մնար խորանին առաջ: Շաբաթ իրիկուան «Լոյս Զուարթ»ին՝ զպրոցէն մեզ կը տանէին եկեղեցի եւ այդպէսով տեսեր էի մեծ մօրս մթին սիլուէթը, ժամուրներէն հեռու եւ առանձին կեցած, գլուխը սէգ, չալին սուր անկիւնը մինչեւ քղանցքին, թեւերը գալարուն՝ պազա – տանքի չարժումով: Ուրնանաւոր տես գըն– դասեղներ քօղը կը բռնէին գլխուն վրայ եւ անոնք աչքերու պէս կը փայլէին: Ես – կար առեն համոզուած եմ որ այդ գնդա– սեղներով մեծ մայրիկս կը տեսնէր իր եռես կատարուածները:

×

Այն առաւօտուն լուսածագին արթնցայ եւ իջայ սենեակ, երբ մեծ մայրիկս իր երկրորդ սուրճը կը խմէր եւ ուրկէ չեռոյ միայն իր չրթները կը բացուէին, այն ալ դժկամակութեամբ: Իր թախծալի նայ – ուածքը չամբօրէն գարձուց իմ վրաս եւ կարծես միտք մը յղացաւ, չեռոյ գլուխը չարժեց տարակոյսով: Բայց այդ միտքը հետզհետէ արմատացաւ իր մէջ եւ կցկը– տուր բառերով յայտնեց իր մտադրու – թիւնը մօրաքոյրերուս:

Կը յիչեմ վարդատատ եւ լուսաւոր ա– ռաւօտը: Արեւը նոր կը բարձրանար հո– րիզոնին վրայ դեղնաւուն ամպերու մէ– ջէն: Պարտէզներու մէջ թռչունները կը ճռուողէին: Բայց պատուհանին առաջ այդուն զգալութիւնը կը չնչէի երանու– թեամբ: Կեանքը եւ իր ուրախութիւնները կարծես ալիքներու պէս կը բարձրանային եւ կուգային դէպի ինձ: Գինով էի ամբո– ղջովս, գինով լոյսէն եւ իմ մէջ եռացող յորդառատ եռանդէն: Կարծես սերունդ – ներէ ի վեր զսպուած զգացումները փո – թորկիկ մը պէս պիտի պայթէին եւ ինձ– մով յադուրդ պիտի գտնէին: Ապագան ինձ կը յայտնուէր հրաչքի մը պէս, մտա– ծումի արագ փայլատակումներով: Ես – ջանիկ էի անսպառակ, անհաչիւ ուրա – խութիւնով մը: Հոգիս կը բարձրանար կեանքի հորիզոնիս վրայ, ինչպէս նորա– ծագ արեւը՝ ամպերու մէջէն, եւ չրմեռ– րուս վրայ մեղրի քաղցրութիւնը կը զգայի:

Այլ սակայն մօրաքոյրներս գիս կը պատրաստէին զիմութեան եւ աղապատան– քի մրմունջներով: Երբեմն, երբեմն կ'ը– սէին. «խեղճ մախսումը»:

Ինչո՞ւ կը մեղքնային ինծի: Ի՞նչ կայ արդեօք այդ Բերային մէջ որ ամէնքը մե– ծաչն դժոխք կը համարէին: Կը մեղքնա– յին ինծի թերեւս ինձ վիճակուած մի– նորդի դերին համար կամ պարզապէս ա– նորդի համար որ ներկայ պիտի ըլլայի մոր եւ որդւոյն երկխոսքալի հանդիպումին:

ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(3 – Շար.)

ՆՈՒՏԱԿԱՆ ՎԱՍՓՈՍԻ

Ա. ՍԱՆԻՆ

ՅՈՒՂԱՐԿՈՒՄ ՉԵՄ ՎՃՌԱԿԱՊՍՓՈՑ

— Ո՛չ, ոչ, ախ իմ սուտ ու սուտ ու սուտ ա՛ր ասում... Ես ի՞նչ եմ ասում... Ես ինչ-որ բան եմ ասում, որ ինձ ոչ մի կերպ պետք չէ ասել

ՇԱՒԻԼ.— Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Կիւլեան, Պ. Հարպիկ Կիւլեան, Օր. Շաքէ Կիւլեան, Պ. Յարութիւն Կիւլեան (Ամերիկա), այրի Տիկին Փեփրոնէ Պաղդոյ - եան եւ զաւակները (Երեւան), այրի Տիկին Մագտալինէ Տէր-Մեսրոպեան եւ զաւակները (Ամերիկա) յաւուր կը ծանուցանեն իրենց մօր, մեծ-մօր եւ հօրեղբօր կնոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱՓԵՆԻԿ ԿԻՒԼԵԱՆԻ
(ծնեալ Դուտայեան, եալովա Օրթագիւղցի)

մահը, որ պատահեցաւ Յունուար 30ին, 95 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Հինգշաբթի (Փետր. 3) ժամը 14,15ին Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Որեւէ մահագդ ղրկուած չընդունուի, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հասցէ.— Ֆոնթէն Անրի 4, Ռեզիտանս Պարնէ — Շաւիլ:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Գր. Կիւլեանի եւ ընտանիքին:

ՏԷՄԻՆ.— Այրի Տիկին Վարուժան Մանուկեան եւ զաւակները, Մալխասեան ընտանիք (Վիէն), ինչպէս նաեւ Շահեան, Դաւիթեան, Ալեքսանեան, Մուրատեան եւ Լեւոն Պօյաճեան ընտանիքները խոր վիշտով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ պապականին՝

ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ողբերգական մահը, որ պատահեցաւ 28 Յունուարին, կառքի ծանր արկածի մը հետեւանքով:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ 2 Փետրուարին Զորեքշաբթի ժամը 14,30-ին, Տէսինի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը փոխադրուեցաւ Տէսինի գերեզմանատունը:

Կը խնդրուի ներկայս իբրեւ մահագդ նկատել:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Աննա Խաղնաճեան եւ զաւակը, Պ. Անանիա Խաղնաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Միհրան Սարայտարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի 6 Փետր. Կիրակի առաւօտ, Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ, իրենց ամուսնին, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ մեծ-հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽԱԶՆԱՃԵԱՆԻ

մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, ինչպէս նաեւ Տիգրանուհի Խաղնաճեանի, Սառա Պօյաճեանի եւ Մարի Խաղնաճեան հոգեւոյն ի հանգիստ:

Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգող բարեկամները:

ՄԱՐՍԷՅԼ ԱՆԹ-ՄԱՐԿՐԻԹԻ Ս. ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէնթ Մարկրիթի Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ Թաղ. Խորհուրդը, առ ի բախտապիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նախկին Առաջնորդ հոգեւոր հայրերու, եկեղեցւոյ շինութեան նիւթապէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր թաղական անդամներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ Կիրակի 6 Փետր.:

Եկեղեցական արարողութենէն ետք կը մասնակցի Սէն-Լու Կրան-Փէնի եկեղեցւոյ դպրաց դասը իր լրիւ կազմով:

ՆՈՒԷՐ

Շաւիլէն այրի Տիկին Աննիկ Մինասեան իր ընտանիքին հանգուցեալներու յիշատակին 20 Ֆր. կը նուիրէ Տէսինի յուշարձանին (ստանալ «Յառաջ»էն):

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՅԱԿԱՆ Մխիթեան կարաւանի մասնաճիւղի ընդհ. անդամական ժողովը այս Կիրակի (6 Փետրուար) Հայր. Գալուստեանի բնակարանը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Պ. Հ. Յարէթնապոլեան 30 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բարգաւաճման Յարութիւն Շիշլեանի մահուան առթիւ (Նիս), փոխան ծաղկեպսակի:

×

Տէր եւ Տիկին Վարդգէս Տակաւակեան 100 Ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան Շաւարշ Միսաքեան սրահին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 50 Ֆր. «Յառաջ»ի Երուանդ Շիրինեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Կրընոպլէն Պ. Ս. Զաւրիկեան 10 Ֆր. կը նուիրէ:

×

Տիկին Հապէշեան (Արնուվիլլէն) իր ամուսնոյն յիշատակին 60 Ֆր. կը նուիրէ:

Ֆ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր չրջանի բոլոր ընկերները կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15,30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրա - կարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօռիսի իր բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի (7 Փետրուար) իրիկուն, ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

×

ՓԱՐԻԶ.— Ֆ. Յ. Դ. Փարիզեան չրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 5 Փետր. Մշակոյթի Տան մէջ, երեկոյեան ժամը 20ին: Ընդլ ճշդապահ:

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

էջմիածնի եւ Վարդանի մետալիոն ստեղծագործը

ԳԻՆ 400 ՖՐԱՆԿ

Եւ ընդհանրապէս, գոհարեղէնի որեւէ գնումի մը համար ձեր տրամադրութեան տակ է

EDOUARD KHEDERIAN
66, Rue Lafayette,
PARIS (9e)
Tél. : PRO. 11-63

40 ՏԱՐԻՆԵՐՈՒ ՓՈՐՁԱՌՈՒԹԻԻՆ

ԽԸՏԸՐԵԱՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Մայր եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները եկեղեցւոյ պայծառութեան համար՝ փոխան ծաղկեպսակի, Ս. Ծնունդի ռօներու առթիւ իւղագինի եւ ուրախ առիթներով.—

Իւղագին.— *Տիկին Հ. Զրբաչեան 200 Ֆր., Տիկիններ Պ. Սողոմոնեան, Ա. Լօքսիւդեան, Գ. Ահարոնեան, Ա. Հոլոփիկեան, Ղ. Ալճաուրեան, Շ. Տէօքմէճեան 50ական, Տիկին Զուքասիդեան 30, Տէր եւ Տիկին Գ. Խաղինճեան, Տէր եւ Տիկին Ն. Նիքոթեան, Օր. Մ. Եապրճեան, Ա. Մենճիկեան, Սարաֆեան, Տիկիններ Ռափայէլեան, Ն. Հայգազործեան 20ական, Վ. Թադէոսեան, Վ. Աճէմեան, Խրիմեան, Ս. Պաժան, Պ. Պ. Մարգուվանեան, Տօլապճեան 10ական, Վարդերեսեան Գրիգորեան 5ական:*

Փոխան ծաղկեպսակի Տիգրան Զալիկ - եանի *թաղման առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Ք. Թէրզիպաշեան, Տէր եւ Տիկին Պուքէ, Տէր եւ Տիկին Ֆ. Թէրզիպաշեան 50ական:*

Վանիկ Անդրանեանի *թաղման առթիւ Տէր եւ Տիկին Ք. Թէրզիպաշեան, Տէր եւ Տիկին Ա. Զրբաչեան 100ական, Տիկին Ս. Անդրանեան, Տիկին Մենճուրեան 50ական, Վասպ. Հայր. Միութիւն 30, Պր. Վ. Պանոիկեան, Տէր եւ Տիկին Ս. Բարիկեան, Տիկին Վ. Թադէոսեան 20ական, Պր. Խ. Զալիկեան 15, Տիկին Վ. Խուրշուտեան 10:*

Կարապետ Ահարոնեանի *թաղման առթիւ Պր. Գ. Ազապէկեան 20, Մ. Կարկոտեանի հոգեհանգիստին Պ. Զ. Մեսրոպեան 10:*

Կարապետ Ահարոնեանի *քառասունքի հոգեհանգիստին Տէր եւ Տիկին Կ. Շվոտեան փ. ծ. 50, Պաղտասար Պաղտասարեանի քառասունքի հոգեհան. Տէր և Տիկ. Սողոմոնեան 50, Պր. Յակոբեան նուէր Ե. Պ. 50:*

Տէր եւ Տիկին Յեսու Զրահեան իրենց զաւկին՝ Փիրայրի ընդ Օր. Արաքսի Թաչճեանի ամուսնութեան ուրախ առիթով 100 Ֆր. Ե. Պ.:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի 6 Փետր. Ղեւոնդեան քահանայից յառաջնիկայ ոճին առիթով, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ:

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճան - եալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու.— Վառամշապուհ Արք. Քիւլպէեանի, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք. Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս. Պաքէեանի, Կոմիտաս Վրդ. Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ. Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ. Հիւնքէրլիկյէնեանի, Սահակ Քհնյ. Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քհնյ. Սկպհանի, Բառնաբաս Քհնյ. Խնտամեանի, Արիստոմ Քհնյ. Թորոսեանի, Մեսրոպ Քհնյ. Մեսրոպեանի, Վահան Քհնյ. Խոյեանի, Բարթող Քհնյ. Թապլմաճեանի, Գէորգ Քհնյ. Դաւիթեանի, Լեւոն Քհնյ. Աբելանեանի, Գարեգին Քհնյ. Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քհնյ. Աբրահամեանի, Գէորգ Քհնյ. Նիւմամեանի, Ներսէս Քհնյ. Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ. Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ. Ադամեանի, Վարդան Քհնյ. Պաղտասարեանի, Յարութիւն Քհնյ. Ճօրթուլեանի, Ազդ Քհնյ. Փայլակեանի, Եսայի Քհնյ. Ալթունեանի, Թոմաս Ա. Քհնյ. Մինասեանի եւ հանդուցեալ դպիրներու հոգիներուն համար:

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթելու բազում տարիներ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ համար ծառայած իր հոգիւոր մշակներուն համար:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչ Վիէնի մասնաճիւղի, 6 Փետրուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15,30ին նոր ակուրըին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն եւ պարեր ղեկրոցի մանուկներուն կողմէ, նաեւ կաղանդ Պապուկի նուէրներու բաշխում եւ զուարճանկարի ցուցադրութիւն:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻԻՆ

ՏԱՍԸ ՕՐՈՒԱՆ

Կազմակերպող՝

sevan voyages

Կ'ընկերանայ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 6 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ, 2 ՕՐ ԼԵՆԻՆԳՐԱՏ

ՄԱՅԻՍ 18-ԷՆ 27

ՄԱՅԻՍ 18.— Մեկնում Լիոն - Փարիզ - Մոսկուա: Պանդոկ, ապա պատյաններ՝ կարմիր հրապարակ, Կրեմլին, եւայլն, եւայլն:
ՄԱՅԻՍ 19.— Մոսկուայէն մեկնում դէպի Երեւան:
ՄԱՅԻՍ 19ԷՆ ՄԱՅԻՍ 25.— Այցելութիւններ եւ պատյաններ Երեւան (Էջմիածին, Մատենադարան, Էրեբունի, քաղաքի տեսարժան վայրերը եւայլն)
ՄԱՅԻՍ 25.— Մեկնում դէպի Լենինգրատ: Պանդոկ, պատյաններ (Էրմիթաժի թանգարանը, եւայլն), երկու օր:
ՄԱՅԻՍ 27.— Վերադարձ՝ Լենինգրատ — Փարիզ — Լիոն:

ԳԻՆԸ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

2500 ՖՐԱՆՔ

(յաւելեալ 150 Ֆր. երբ մեկնումը Լիոնէն է) անձ դլուխ: Այս գինին մէջն են երթուդարձ տոմսը, բոլոր փոխադրութիւնները, բոլոր պատյանները, առաջնակարդ պանդոկ: Ամբողջական փանսիոն Մոսկուա եւ Լենինգրատ եւ Երեւան:

LYON

sevan voyages

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS

TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

ՈՒՐԲԱԹ
4
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
VENDREDI
4 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 12332

Fondateur : SCHAVARCH MISSARIAN

48e ANNÉE — N° 12.332

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼԻԱԿԱՏԱՐ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՈՒԻ

(Ջ. հատորի հրատարակութեան առթիւ)

—o—

Բ.

Դժբախտ պայմաններու տակ սկսաւ հրատարակուիլ մեծավաստակ հայագէտ Հրաչեայ Աճառեանի «ամենամեծ գործը» — Լիակատար Քերականութիւն Հայոց լեզուի, համեմատութեամբ 562 լեզուներ – ի, — որ պիտի բաղկանար տասը հատորներէ եւ որուն վրայ հեղինակը աշխատած էր շուրջ քառասուն տարի :

1952 Մայիս 9ին Աճառեան կը հիւանդանար եւ բժիշկները կ'արգիլէին իրեն զբաղիլ գիտական աշխատանքներով : Մէկ ամիս տեւող հիւանդութեան ընթացքին կատարելով իր «կեանքի վերջալոյսի ընկեր եւ բախտակից» կնոջ նուիրական ցանկութիւնը, սկսեր է պատմել իր յուշերը, զոր գրի առած են իր աղջիկն ու երեք աշակերտները : Մեռաւ 1953 Ապրիլ 16ին : «Կեանքիս յուշերից»ը լոյս տեսաւ 1967–ին, Երեւանի Պետական Համալսարանին կողմէ (459 էջ) :

Իր կեանքի վերջին տարիները թունաւորուեցան Սթալինի «հանճարեղ» լեզուաբանական աշխատութիւններուն պատճառաւ : « Ժողովուրդներու առաջնորդ »ը մեծ ռամպագէտ — « դենեալիսմուս » — ըլլալէ եառ՝ մէկ օրէն միւսը դարձաւ նաեւ լեզուագէտ եւ սկսաւ իր նոր տեսութիւններով դաս տալ վաստակաւոր լեզուաբան Նիկոլա Մառի եւ հետեւորդներուն : Առանց պէս Աճառեանն ալ չնորհակալութեամբ :

Լիակատար Քերականութեան մեծապսպն մասի համալրութիւնը աւարտած էր, պատրաստ տպագրութեան, երբ ստիպեցին ձեռնադարձ հեղինակը, որ սրբագրէ իր գրածները, հիմնուելով «հանճարափայլ»ի նոր տեսութիւններուն վրայ :

Հայաստանի Գիտութեանց Ակադեմիայի Լեզուի Ինստիտուտը Լիակատար Ա. հատորի յառաջաբանին մէջ իր տուրքը վճարելով Մարտ. Միւլէթեան բռնակալին, կը գրէ հետեւեալ սարկամիա տողերը.—

« Սովետական Միութեան բոլոր գիտնականներուն հետ սէգ կրծքի հեղինակն էլ մեծագոյն երանաշնորհութեամբ ու ոգեւորութեամբ (?) գիմաւորեց սովետական լեզուաբանութեան հիմքը հանդիսացող այդ աշխատութիւնների հրատարակութիւնը եւ խորին ծերութեան մէջ, բայց երիտասարդ եռանդով ձեռնամուխ եղաւ այդ (Ստալինի հանճարեղ) աշխատութիւններուն ուսումնասիրութեանը» :

Աճառեան զղջացեր է (?), որ պէտք է «վերանայի եւ վերամշակէ» իր գրածները, ստալինեան լեզուաբանական ուսմունքի լոյսին տակ : «Սակայն հեղինակին գոհամեալ հասակը, վատառողջ վիճակը եւ մանաւանդ տեսողութեան ծայրայեղ տկարութիւնը զրկում էին նրան անձամբ այդ աշխատանքը կատարելու հնարաւորութիւնից : Այդ պատճառով էլ հեղինակը յանձնարարեց կազմողին՝ կատարել անհրաժեշտ փոփոխութիւններն ու յաւելումները ստալինեան լեզուաբանական ուսմունքի լոյսի տակ, որ եւ կատարուել է հրատարակութեան յանձնելուց առաջ» :

Քերականութեան առաջին հատորը սկսաւ կազմէր ներածութիւնը որ լեզուաբանական մեծ հանրագիտարան մըն է, որուն մէջ վիտականօրէն մեկնաբանուած են ընդհանուր լեզուաբանութեան տեսակէտները : Հակառակ ստիկանութեան հսկողութեան՝ հարիւրաւորներ յաջողեցան խուժել դեսպանատան վրայ եւ քանի մը վայրկեանի մէջ կրակ տալ չէնքին : Դեսպանատունը հրոյ ճարակ դարձաւ հաւաքուած ամբոխին աչքերուն առջեւ : Այս վերջիններէն ոմանք ողեւորութեամբ դիտած են չէնքին հրկիզումը : Ամբոխը այրած է նաեւ անպլիական բնկերութիւններու պատկանող գրասենեակներ, խանութներ :

Լոնտոն անմիջապէս խոստիւ բողոքեց այս արարքներուն դէմ : Իրլանտայի կառավարութիւնը, իր կարգին, Մ.Ա.Կի ընդհ. քարտուղարէն պահանջեց որ միջամտէ, անպլիական կառավարութեան մօտ, որպէսզի Լոնտոն վերջ տայ իր այժմու քաղաքականութեան, Հիւսիս. Իրլանտայի նկատմամբ :

Հարաւ. Իրլանտայի Արտաքին նախարարը յայտարարեց այս առթիւ, թէ «կացութիւնը երբեք այսքան ծանր չէր եղած» եւ որ իր երկիրը ի հարկին պատրաստ է չարժման մէջ դնելու իր ուժերը, եթէ Անգլիա ողջմիտ քաղաքականութեան պայմաններ չտայ :

Երկու կաթոլիկ երեսփոխաններ, Հիւսիսային Իրլանտայէն յայտարարեցին անպլիական Երեսփոխանական ժողովին մէջ, թէ իրենք պիտի մասնակցին արգիլուած ցոյցի մը : Կառավարութիւնն ալ հաղորդեց, թէ նոր ուժեր պիտի զրկուին Հիւսիսային Իրլանտա :

Անգլիական կառավարութեան որդեգրած քաղաքականութիւնը դժգոհութեան հոսանք մը ստեղծած է երեսփոխաններու մօտ : Կ'ենթադրուի, թէ Աշխատաւորական կուսակցութիւնը արդելքի բանաձեւ մը պիտի ներկայացնէ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԼԱՆՏԱ

ՍՈՒԳ ԵՒ ԲՈՂՈՔ

—o—

ՏԸՊԼԻՆԻ
ԲՐԻՏԱՆԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆԸ
ԿՐԱԿԻ ՏՐՈՒԵՑԱԻ

Լոնտոնահէրի «մեռած» քաղաքի մը պատկերը կը պարզէ առջի օրուան արիւնալի միջադէպէն ի վեր : Կաթոլիկ մեծամասնութիւն ունեցող քաղաքը անգամալոյծ վիճակ ունի՝ փակ խանութներ, սեւ դրօշներ պատուհաններէ կախուած, հանրային ապատարկութիւնը դադրած եւայլն :

Աւելի քան 20·000 հոգի խռնուած է Ս. Մարիամ եկեղեցին եւ շրջականները՝ ներկայ գտնուելու համար տասներեք զոհերու յուղարկաւորութեան : Հարաւ. Իրլանտայէն 13 երիտասարդ խորհրդանշական ձեւով 13 խաչեր չալկած եկած են եկեղեցի : Տըպլինէն նոյնպէս հինգ նախարարներ ներկայ գտնուած են թաղման :

Կարդինալ Քոնոէ իր խօսքին մէջ թեղադրած է ներկաները «զսպել վրէժի ղգացումը», այսուհանդերձ, ինչպէս նըկատել կուտան կաթոլիկ Իրլանտացի – ները, այս միջադէպին եառ ամէն ոք իրլանտացի ահաբեկիչներու կողքին կը գտնուի : Արդարեւ չատերու համոզումով խափանարարական արարքները պիտի ոստոհանան եւ, հետեւաբար, աւելի լայն ծաւալ առնան :

Ցամենայն դէպս ցասումը մեծ է Իրլանտացիներու մօտ : Տըպլինի առոր ապացոյցը տուաւ, երբ 40·000 Տըպլինցիներ պաշարեցին անպլիական դեսպանատուն – կան հարցերը, բոլորովին տարբեր «հանճարափայլ»ի նորագիւտ տեսութիւններէն :

Դժուար էր ծայրէ ծայր «սրբագրել» զայն : Ուստի յետաձգեցին հրատարակութիւնը հատորին, որ լոյս տեսաւ 1955ին, Ստալինի մահէն երկու տարի վերջ : Կը պարունակէ 655 տպագրական էջ : Գիտութիւններու Ակադեմիան 1952ին իբրեւ Լիակատար Քերականութեան Ա. հատոր հրատարակեց բոլորովին անվտանգ նիւթ մը՝ Ա.ծական եւ թ.ուական (494 էջ), որ հեղինակին ծրագրով պիտի կազմէր չարքին Դ. հատորը :

Եւ, ո՛վ հեղնանք, այս հատորի սկիզբը կարմիր պերերով տպուած է հետեւեալ Զօնը.—

«Նուիրում եմ գիտութեան մեծ կորիֆեյ (?), սովետական լեզուաբանութեան հիմնադիր, թանկագին Իոսիֆ Վիսսարիոնովիչ Ստալինին» :

Այժմ իրրեւ արդարացում պիտի ըսուի անշուշտ թէ «անհատի պաշտամունք»ի օրերն էին : Օրէ՛ր, որ «անցան գնացին», մաղթենք, որ «ա՛լ չեն դառնալու» :

Ա. հատորը միակն է, որ լոյս տեսաւ հեղինակի կենդանութեան :

Միւս հատորները լոյս տեսան յետ մահու.—

Բ. հատոր՝ Դերանուն, 1954, 478 էջ :
Գ. Գոյական, 1957, 1011 էջ :
Դ. Բայ, դիրք Ա. 1959, 591 էջ :
Գիրք Բ. Բայ (շար.) 1961, 543 էջ :
Ե. Դերբայ, 1965, 430 էջ :
Զ. Ձայնագիտութիւն, 1971, 850 էջ :

Ներածութիւնը թուագրուած չըլլալով իրականին մէջ Ձայնագիտութիւնը կը կազմէ եօթնեւերորդ հատորը :

Չեն հրատարակուած վերջին երեք հատորները, — Շարահիւսութիւն, Բառաֆիւնութիւն եւ Իմաստաբանութիւն : Առնք կը ներկայացնեն անմշակ նիւթեր : Հեղինակը ժամանակ չէ ունեցած լրացնելու եւ վերջնական ձեւ տալու անոնց :

Պրոֆ. Էդ. Ազայեանի եւ ընկերներուն կը մնայ զաւառել դանոնք, պակասները լրացնել եւ վերջնական խմբագրութիւնը կատարել, որպէսզի յարգած ըլլան իրենց ողբացեալ մեծանուն վարպետին կամքը իր լրութեան հասցնելով անոր կէս մնացած գործը :

Եթէ Կոմիտաս վարդապետ հայ գեղջուկ երգերը կորստէ փրկեց անձամբ հաւաքելով եւ դաշնաւորելով դանոնք, Հրաչեայ Աճառեան երկիր երկիր, քաղաք քաղաք, գիւղ գիւղ պալտեցաւ, հաւաքեց ու կորստէ փրկեց մեր գաւառական բարբառները, պիտականօրէն ուսումնասիրեց հայերէն լեզուն եւ հայկական մշակոյթը հարստացուց թանկագին դանձերով, որոնք կը կոչուին Լիակատար Քերականութիւն Հայոց Լեզուի, 7 հատոր լոյս տեսած, Հայոց անձնանուններու Բառարան, 5 հատոր, Գաւառական Բառարան, Հայոց Լեզուի Պատմութիւն, 2 հատոր, նոր պիտութիւն մը, զոր ինք է հիմնած եւ այժմ իրրեւ ուսման առարկայ մտած է Պետական Համալսարանի ծրագրին մէջ : Իր հրատարակած աշխատութիւններու թիւը կը հասնի 250ի :

Հայ ժողովուրդը յաւէտ երախտապարտ է իր արժանաւոր զաւկին՝ Հրաչեայ Աճառեանի :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՅ մէջ նոր ձերբակալութիւններ կատարուեցան : Երեք ամսուան մէջ երրորդ անգամն է, որ իշխանութիւնները կը ձերբակալեն տպատահոն նակատուած մտաւորականներ : Նոր ձերբակալեալներուն մէջ են անուանի փիլիսոփայ Քարէլ Քոսիկ, պատմաբան Քարէլ Պարթոսէք, լրագրող Վլադիմիր Նեփրաս, գիտնական Քարէլ Քափլան, Ռիւտոլֆ Սլանսքի, գաւակը կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարին, որ 1952ին կախաղան հանուած էր եւ ուրիշներ : 250–300 հոգի կը հաշուեն վերջին ամիսներու ձերբակալեալներու թիւը : Լրագրող մը՝ Եիրի Լեմէրէր երկու տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, որովհետեւ «անուանարկիչ լուրեր տարածած է Լեհաստանի մասին» :

ՍԱՓՄԱՐՈՑԻ մէջ (Ճափոն) Հինգշաբթի օր բացուեցան ձմրան Ժ.Ա. օլիմպիական խաղերը : Ֆրանսական խումբը չպղթա – նակի չատ յոյս չունի, մանաւանդ Ֆրանսուազ Մաքքիի արկածէն եառ :

ՏԱՄՆԵԻՀԻՆԳ ՀԱՆՁԱՐ հոգի տպտանգեցին Պասթիլյէն Ռեպիւպլիք, Հորեքշաբթի օր, բողոքելու համար անգործութեան դէմ :

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը ընդունուեցաւ Նախարարապետ Շապան – Տելմասի կողմէ Օրլիի օդակայանը : Ի պատասխան Ֆըրանսայի Նախարարապետին ողջոյնի խօսքին, Սաէպ Սալամ յայտարարած է.— Մեր երկու երկիրներու բարեկամութիւնը հաւատքի առարկայ մըն է ոչ թէ Լիբանանցիներու մէկ մասին այլ իմ բոլոր հայրենակիցներու համար անխտիր» : Սալամ չէչուած է նաեւ թէ երկու երկիրներու միջեւ գործակցութիւնը չատ կարեւոր է, աշխարհի չրջանի մը մէջ ուր խաղաղութիւնը, ատ՛ը, այնքան դժուար է վերահաստատել :

ՆԻՍ – ՄԱՐՏԻՆԻ եւ Էսփուարի խմբագրութիւնները խիստ բողոք մը հրապարակած են այն թերթերուն դէմ, Մարսէյլի եւ Թուլոնի, որոնք լոյս տեսած են լրագրողներու գործադուլի օրը : Բողոքը կը դատապարտէ մանաւանդ Կասթոն Տէֆէրը, որ հակառակ Ընկերվարական կուսակցութեան դիրքին, հրապարակած է Փրովանսալը : Միւս կողմէ, լրագրողներու Սենտիքան Առեւտուրի դատարանը դիմած էր որպէսզի առժամեայ մատակարար մը նշանակուի Փարի–Փուռի համար եւ թերթը կրկին լոյս տեսնէ : Դատարանը անընդունելի համարեցաւ նման դիմում մը :

ԻՍՐԱՅԵԼԻ կառավարութիւնը արտակարգ նիստ մը եառ որոշեց բանակցիլ Եվիպտոսի հետ, Մ. Նահանգներու միջնորդութեամբ, որպէսզի լուծում մը գրտնուի Մերձ. Արեւելքի հարցին, առաջին հերթին բանալով Սուէզի ջրանցքը : Այժմ կը սպասուի Գահիրէի պատասխանին :

ՃՈՓՈՆԻ վարչապետը՝ Սաթօ յայտարարեց երեսփոխանական ժողովին մէջ, թէ իր կառավարութիւնը խաղաղութեան դաշնագիր պիտի չկնքէ Խորհ. Միութեան հետ, ցորչափ Ռուսերը Ճափոնի չեն վերադարձուցած այն չորս կղզիները, որոնք իւրացուեցան այս վերջիններուն կողմէ, պատերազմի աւարտին : Ճափոն կը սպասէ դաշնագիրը, երբ Մոսկուա եւ վերադարձնէ Հապոմայ, Շիքոթան, Քիւնաշիրի եւ Էթորոֆու կղզիները բոլորն ալ երկրին հիւսիսը :

ՀԻՒՍ. ՎԻԼԹՆԱՄՅԻՆԵՐՒ առեւանգած են 40 խմբ հնդկէներ : Առնք կը պատնուէին Անկքոր, Քամպոճի պատմական արքայանիստ քաղաքը :

ՇԱՆ Չ'ԼԻԶԷի վրայ 3 հեռաձայնի խորհրդիկներ Հոկտեմբերէն ի վեր կ'օգտագործուէին հարիւրաւոր օտար պրօսաչրջիկներու կողմէ, որոնք խմացած էին, թէ այդ խորհրդներէն կարելի է 55 սանթիմով ժամեր խօսիլ աշխարհի որեւէ մէկ երկրի հետ : Գաղտնիքը երեւան հանեց չանկարծ Հերբլտ Թրիպիւն Թերթը : Ոստիկանութիւնը անմիջապէս հսկողութիւն հաստատեց խորհրդներուն մօտ : Թղթատարութիւնը միլիոններու վնաս կրած է :

ՄԻԻՍ ՀԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆԸ

ԽՄԲ.— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը՝ «Ազդակ» Յունուար 28ի թիւին մէջ, արտատպելէ ետք «Յառաջ»ի փրանսերէն գրուած խմբագրականը (Յունուար 21), իր կողմէ, անոր կողքին, գրած է հետեւեալ խմբագրականը.

Քովի սենեակին մտած փարիզի մեր պաշտօնակիցին «Մօսքը» հայերէնով չէր գրուած այս անգամ, խմբագրուած էր Փրանսերէն լեզուով, մեկնելով Ֆրանսայի մայրաքաղաքին տուած Թուրքիոյ վարչապետին մասնաւոր պարագայէն։

Թարգմանաբար կուտանք « Յառաջ »ի խօսքին ամբողջութիւնը, յիշեցնելով խնդրոյն, որ Փրանսերէնով գրուած այս խմբագրականը արձագանգ մը արդիւնք է, ժամանակը արագօրէն ըմբռնելու եւ ըստ այնմ վարուելու արժանիքի մը փաստը։

Ֆրանսայի մեր բազմամարդ գաղութին միակ օրաթերթն է «Յառաջ», կը մտնէ երկրին չորս ծագերը դանուող հազարաւոր տուներէ ներս, ուր, ներկայ պայմաններուն մէջ, տուներուն բոլոր անդամները, մա՛նաւորաբար երիտասարդ խաւը, զարգացում, յարաբերութիւններ հաստատելու արագ միջոցներ եւ ուժականութիւն ունեցող տարրը, մեզմէ բոլորովին անկախ պատճառներով, հայերէնը այնքան չի հասկնար, որքան կը հասկնայ Ֆրանսերէնը, եւ այդ օրերուն, Թուրքիոյ վարչապետ Նիհատ Էրիմի Փարիզ դանուած միջոցին, պէ՛տք էր անպայման հասկնալի լեզուով մը խօսիլ երիտասարդութեան հետ, յիշեցնել իրեն, մամուլին, ձայնասփիւռին ու պատկերասփիւռին օրուան գլխաւոր նիւթը հանդիսացող վարչապետին, անոր ներկայացուցած ժողովուրդին կապուած մեր դատը, յիշեցնել իր անժամանցելի իրաւունքը, իրեն վճարելի մուրհակին արժէքը։

«Յառաջ» այս գիտակցութեամբ Ֆրանսերէն լեզուով խմբագրած է իր սիւնակը եւ լա՛ւ ըրած։

Խմբագրականէն զատ, զարձեալ «Յառաջ»էն առած ենք միւս լուրերը, որոնք բաւարար չափով գաղափար մը կուտան Թուրքիոյ վարչապետին այցելութեան առիթով Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ տեղի ունեցած անցուդարձերուն եւ արտայայտած չարք մը կարծիքներուն մասին։

Կը թուի, թէ նորէն իր «հիւանդութիւնը» բուժելու համար ճամբայ ելած եւ նորէն մուրալու համար օտար դուռներ թակող յաւիտենական «հիւանդին» եւ տիեզերական «մուրացիկ»ին օրերը չատ պայծառ չեն եղած լոյսի քաղաքին մէջ։ Իր ներկայութեան ցոյցեր եղած են իրեն դէմ, բայ նամակներու մէջ խիստ բաներ ըսուած են իրեն եւ կարգ մը ծանօթ թերթերու մէջ գրուած են խմբագրականներ, որոնք, որքան ալ անզօր համարուին, զօրութեան մը մասին կը վկայեն գարձեալ, յիշեցնելով «հիւանդին» միւս հիւանդութիւնը, յափշտակիչի համբաւը, ցեղասպանութեան արատը, որմէ կրնայ բուժուիլ միայն ատեն ատեն, երբ ինչպէս կ'ըսէ «Յառաջ», տէր գառնայ ազգի մը վայել արժանաւորութեան, հասնի արդարութիւնը յարգել դիտցող ժողովուրդներու մակարդակին, վճարէ իր մուրհակները...։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ «ԱԶԴԱԿ»Ի

ԴՐՈՒԱԳՆԵՐ ՌՈՒԶՎԵԼԹԻ ԱՌՕՐԵԱՅԷՆ

Կը կարծուի թէ Ուաշինկթընի Սպիտակ Տան յարկաբաժիններէն, որոնք յաջորդական նախագահներուն կը պատմադրուին, արդէն իսկ կահաւորուած սենեակներէ կը բացականան եւ մարդ թանգարան մը մտնելու տպաւորութիւն կը կրէ։ Այսպէս չէ սակայն իրականութիւնը։ Ընտրութենէն ետք, ամէն մէկ նախագահ, որ հոն կը մտնէ, կը կահաւորէ իր յարկաբաժինը իր ճաշակով եւ իր ուզածին պէս։

Ռուզվելթի համար, ատեն մը կահաւորումը բոլորովին ինքնատիպ բան մըն էր։

Հաւկթածեւ սրահը որ կը ծառայէր իբրեւ կեդրոնը ապրին եւ կամ աշխատելու, մինչեւ Ռուզվելթի հոն մտնելը կ'օգտագործուէր մեծ ընդունելութեանց համար։

Ռուզվելթ եւ իր կինը Էլէոնաոր, թէեւ նորոյթներ սիրողներ էին, չատ մը բաներու մէջ, սակայն բոլորովին տարբեր կարծիք ունէին տան մը կահաւորման մասին։ Երբեք հաւատք չէին ընծայեր ամերիկեան նեղկայ աեսութեանց, որոնց համաձայն կարասիները, վարագոյրները եւայլն, ամէնէն առաջ զարգարանքի արժէք կը ներկայացնէին, ո՛չ ալ պէտք էր որոշ միօրինակութիւն ամբողջութեան մէջ, նկատի ունենալով դարաշրջանը, ոճը, գոյները եւայլն։

Անոնց համար աթոռը առարկայ մըն էր, որուն վրայ պէտք էր նստիլ, պայմանաւ որ հանգստաւէտ ըլլայ։ Սեղանը բան մըն էր որուն վրայ առարկաները պէտք է դնէին եւ պատ մը պէտք էր որ ծածկուէր չատ մը պատկերներով, զարդանկարադրով։ Օրինակ, պատերուն վրայ կախուած էին Ռուզվելթի մօր նկարը, կնոջը նկարը, հնութիւն նկարագրող ծովային նկարներ եւայլն։ Շատ քիչ փոփոխութիւն կրեցին Սպիտակ Տան սենեակները, որոնք զբաւուած էին նախագահ Ռուզվելթի կողմէ, անշուշտ բայց նոր պզտիկ տղոցը մեծցուած նկարներէն կամ մատակ ձիու մը նկարէն եւ կամ առաջնորդներէ։ Միւս սենեակ – ներուն կարասիները կրնային եկած ըլլալ հին պանդոկէ մը, բայց լաւ տեսակէ։

Այս բոլորը նկատի չէին առնուեր քանի որ Ռուզվելթ ջերմ մթնոլորտ մը ստեղծած էր իր շուրջ։

Նախաճաշէն անմիջապէս եաք, ներս կը մտնէին Ռուզվելթի անմիջական աշխատակիցները, ինչպէս եւ իր անհատական բժիշկը։ Օրուան աշխատանքի մասին խորհրդակցելէ եւ պէտք եղած հրահանգները առնելէ եաք, կը մեկնէին լրագրաւոր դործին։

Ռուզվելթ երկար ժամանակ կը տրամադրէր պատրաստելու իր ճառերը։ Պատմութեան սուր ղիտակցութեամբ, կը մտածէր թէ այս ճառերն էին որ պիտի կազմէին էութիւնը ինչ որ պիտի ձգէր յաջորդ սերունդներուն եւ թէ իր մասին վերջնական գատաստանը կախում պիտի ունենար այն իրագործութենէն թէ՝ որքա՛ն ներդաշնակ էին իր գործերը իր խօսքերուն հետ։ Որով մեծ նշանակութիւն կուտար այն խօսքերուն գոյս պիտի արտասանէր հրապարակաւ եւ մեծ ուշադրութիւն կը գարձնէր անոնց պատրաստութիւններուն համար։

Նախ կը խորհրդակցէր Հոփքինսի եւ իր երկու աշխատակիցներուն հետ։ Այս վերջին երկուքին տուն կուտար բազմաթիւ էջեր, երբեմն յարձակողական, երբեմն մեղմ եւ ի վերջոյ կ'ըսէր։ «Ասոր պէս բան մը, այլեւս դուք կը կարդաք»։

Թերթերէ կարուած կարոնները կը պահէր եւ ճառերուն մէջ կը դնէր, կամ կը դնահատէր յօդուած մը եւ կամ կը պայտանար ուսերով լեցուն յօդուածի մը դէմ։

Երբ ճառերը աւարտէր, հաւկթածեւ սրահին մէջ կը հաւաքուէին աշխատակիցները եւ Ռուզվելթ քիմիագէտի մը բծախնդրութեամբ եւ համբերութեամբ կը պատրաստէր քոքթէյլը, թէեւ լինք չատ չէր սիրեր խմել։

Ռուզվելթ հաճոյքով կ'ընդունէր երբ իրեն որսի կենդանի ղրկէին։ Բայց օր մըն ալ դանդատեցաւ իր վրայ դրուած խիստ հսկողութենէն։

— Շատ կը սիրեմ, ըսաւ, պիստակները բայց եթէ օր մը մկկը ելլէ լինճի ղրկէ, դաղանի ոստիկանութիւնը Ֆ. ճառա – դայթներէ պիտի անցընէ, երկրագործական նախարարութիւնը կեղեւները բանալ պիտի տայ թէ՝ մի գուցէ թոյն ղըրուած ըլլայ մէջը եւ կամ չատ ուժեղ պայթուցիկ մը։ Որով պիտի նեաեն լեցուն տոպրակը։

Իր երկու աշխատակիցները մեղքնալով անոր վրայ, դուրս ելան եւ փողոցի անկիւնէն պզտիկ տոպրակ մը պիտակ ղըներին եւ դաղտնաբար տուին Ռուզվելթի որ ժաքէթին տակ պահելով դաղանի կերաւ ամբողջը։

Քարտուղարուհիներուն տուն տալէ եաք ճառերը, կ'առնէր դանոնք եւ բարձրաձայն կը կարդար, հասկնալու համար թէ ի՛նչ կանդ կ'առնէր եւ իր նիհար մատներով բանալով վախ քսակը՝ տասնոց մը կուտար ողորմութիւն հայցող մուրացիկներու, միւսիւլման թէ ոչ, առանց խտրութեան, մինչեւ որ ողորմութեան չատ – կացուած տասնոցները սպառէին։

Կաղհանէի դաւիվներին վրայ մեծ մայրիկս ձեռքս կը թողուր եւ կողք կողքի կը քալէինք, մեր յղնած քայլերը դանդաղելով ճամբու փոչիին մէջ։ Գլխարկս կ'իյնար ծոծրակիս վրայ եւ թեւերս կը ծանրային ուսերուս։ Երբեմն կանդ կ'առնէի և եաեւ կը դառնայի։ Պալատներէն եւ ծովեզերեայ թաղերէն անդին։ Վոսփորը կը փայլփլար արեւի չեշտակի ճառագայթներէն։ Երբեմն քամին կը բարձրանար եւ կը զովացնէր մեր քրտնաթոր ճակատները։ Վերջապէս կը հասնէինք թըքըքական թաղը եւ դաւիվների տաժանքէն ազատելով՝ նոր կանդով կը քալէինք։ Թափուր եւ լքուած քէօչկեր, կոտրատած ապակիներով, որոնց վերեւէն վարազոյրի փեթեր կը կախուէին, կը յաջողէին խղել մեծ մայրիկիս լռութիւնը։

Ան կը կենար, կը նայէր եւ լինճի խելք դնելով կը մրմնջէր. «Ի՞նչքան արիւն արցունք արժած են...»։ Ցետոյ արագութեան կը հառաչէր եւ կը չարունակէր ճամբան։ Համոզուած էի որ մեծ մայրիկիս հառաչանքներն են որ մկկիկ մկկիկ փլցուցած ու աւերակ դարձուցած են այդ քէօչկերը եւ թէ նման բախտ կը սպասէ դեռ կանդուն եւ չքեղ պալատներուն։

Քանի կը մօտենայինք Բեյօղլին, մեծ մայրիկս կը դառնար աւելի չնչաւոր եւ հետքոտ։ Աւելի յաճախ կանդ կ'առնէր։ Ծուխի պէս ճերմակ թաչվենակով կը սրբէր ճակտին եւ երեսին քրտինքը եւ չրթները կը մրմնջէին. «Փառք քեղ Աստուած»։

Այդ ճամբան իր վչտագին մայրութեան դողդոջան էր անչուշտ։

Երբ Բանկալթիի չիտակը կ'ելլէինք, կամովին գլուխ կը թողուր որ առաջ անցնէի։

Չեմ կրցած երբեք ըմբռնել այն մտավախութիւնն ու անհամարձակութիւնը, որ կը համակէին զինքը։ Ի՞նչպէս, ինչո՞ւ եւ ի՞նչ աստիճանական փոփոխութիւններով մայր եւ որդու յարաբերութիւնները հասեր էին այդ վիճակին։ Կարծես երկուքին մէջ խուլ պայքար մը կար, տակ մը անյայտ եւ համազօր ուժեր որ իրարու դէմ կը կանդնէին եւ գիրենք դատապարտէին այդ բռնի հեռաւորութեան։ Այլ սակայն իրար կը սիրէին հրայրքով, հպարտութեամբ եւ հիացմամբ։ Ի՞նչ բան կ'արդիլէր որ իրարու վիզ խյնային համբուրուէին, նստէին խօսակցէին հաճութեամբ, ինչպէս այնքան մարթեր իրենց որդիներուն հետ։

ՋԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(4 – Շար.)

ՅԱԿՈԲ ՄՕՐԵՂԲԱՅՐՍ

×

Յակոբ մօրեղբօրս արհեստանոցը կը դտնուէր Բանկալթիի դերեզմանատունը եղերող ճամբուն վրայ։ Տարիներու ընթացքին իր դէմքը առեր էր ընտանեկան դիմակը, եւ անիկա դարձեր էր խոժոռ, մռայլ, անմերձենալի։ Բառերը համբանքով դուրս կ'ելլէին իր շրթներէն եւ աչքերը լիքն էին սրամտութիւնով։ Իր վեր թառած մէկ յօնքը իսկական նշանակութիւնը ստացեր էր։ Որո՞ւ դէմ սրդողած էր, ինչո՞ւ այդ մշտնջենական ցասումը, ի՞նչ կ'ուզէր մեզմէ եւ առ հասարակ մարդկութենէն։ Կարծես կը հպատակէր ներքին օրէնքի մը, կարծես պաշտօն ստացեր էր այդ դժկամ դերը կատարելու կեանքի մէջ։ Կը զգայի որ կ'ուզէր ժպտիլ, ուրախանալ, անձնատուր ըլլալ մարդկային զգացումներու, բայց կարծես բանով մը չղթայուած էր եւ կորսընցուցած իր ազատութիւնը։

×

Ընդհանրապէս չոգենաւով կ'անցնէինք Պէյկթաչ։ Ցետոյ քալելով կը բարձրանայինք մինչեւ Բանկալթի։ Մեծ մայրս ձեռքէս բռնած կը քալէր, անտարբեր եւ անուշադիր այն բազմարդէտ ամբոխին որ կայսերական պալատներու մերձաւորութիւնը յառաջ կը բերէր Պէյկթաչի չուկային մէջ։ Ինձ համար յարափոփոխ մոգական տեսարաններու յաջորդութիւն մըն էր այս ճամբորդութիւնը։ Թրքուհիներու դեղին, վարդագոյն, կապոյտ վերարկուները կը շլացնէին աչքերս։ Կը սիրէի սարսափիլ երկայնահասակ եւ վախտ սեւամորթներու խոնաւ աչքերէն։ Կանացի ճիչերը, ծախողներու կոչերը, պալատական պարտէզներէ եկող աքսեխայի բուրմունքը, փողոցի ոսկեզօծ փոչին, խանութներու առջեւ դոյնդոյն զովացուցիչ ըմպելիները, չաքարեղէն աքաղաղները ու թմբուկները զիս կը փոխադրէին հէքեաթնուկ աշխարհ մը ուրուն մէջէն կ'անցնէինք առուներուն պէս։ Վերջապէս յոդնած տեսածներէս եւ երեւակայութեանս թռիչքներէն, չրթներս առչորուն կը միտէի կանդ առնել զեպիներու առաջ, ուր մուրացիկներ եւ տէրվիշներ՝ պատուանդանին աստիճաններուն վրայ տարածուած՝ կարծես կեանքի ամբողջ բերկրանքը կը սպասէին ջուրին մրմունջը լսելով։ Մեծ մայրիկս երբեմն

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Ի ՊԱՏԻՒ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆԻ

«ՀԱՅՈՒԹԵԱՆ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ՋԻՆՓԸ ԻՐ ՄՇԱԿՈՅԹԸ»

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆրանսահայ կապոյտ Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը գեղեցիկ գաղափարը յղացած էր կազմակերպելով Սվլանտիտ պանդոկին մէջ, կիրակի 23 Յունուարին, դասախոսական հաւաքոյթ մը՝ ի պատիւ պրպտէտ Կ. Փոլատեանի, իբր գնահատանք տալիներու բերած իր ծառայութեան, մանաւանդ պէտք հայ գրականութեան եւ ընդհանրապէս հայ մշակոյթին։ Այս խօսքերով է որ Տիկին Սիրվարդ Ճամուրեան յանուն կապոյտ Խաչի բացուած յայտարարեց

ազդեցութիւն կրնար թողուլ ունկնդիրին վրայ, երբ հեռախօսէն կարդար։

Ժամը 10ին կը բերէին զովացուցիչները։ Ռուզվելթ դասախօսի մը գարեջուր կամ լիմոնատ մը կը խմէր եւ ժամը 11էն առաջ կը սիրէր պառկիլ։

Ցաճախ ճառերը կուգային Պատերազմական նախարարութենէն՝ պրպտուած եւ թելադրանքներով։ Աչխատակիցները մեծ ուշադրութիւն կ'ընծայէին, մտածելով թէ Նիւ Եորք Թայմզ կրնար սխալներ ընել, Ուըլտ Ալմանախը նոյնպէս, բայց նախագահը պէտք չէ սխալ ընէ։ Ռուզվելթ կը մտածէր թէ ի՛նչ ազդեցութիւն պիտի գործէր իր ճառը ամերիկացի ժողովուրդին, դաշնակիցներուն եւ թշնամիներուն վրայ։

Մեծ ուշադրութիւն կը գարձնէր կէտադրութեան։ Օր մը խիստ դիտողութիւն ըրաւ իր մեքենագիր քարտուղարուհիին։

— Կրէյս, քա՞նի անգամ պէտք է ըսեմ քեղի թէ՝ չարաչար եւ չտայլօրէն պէտք չէ գործածես ստորակէտները։ Ռուզվելթ կը ջնջէր եւ դիծեր կը դնէր անոնց տեղ։ Չէր սիրեր ո՛չ ստորակէտ, ո՛չ վերջակէտ եւ ոչ ալ փակագիծ։

Զարմանալի կերպով ճշդրիտ էր ժամանակի մասին։ Եթէ իրեն տրամադրուած ժամանակամիջոցին պէտք է 3150 բառ արտասանէր, ատիկա երբեք 3160 չէր ըլլար։ Գիտէր թէ որոշ խօսքերու վրայ էն արագօրէն պէտք է անցնէր, ուրիշներու վրայ պիտի դանդաղէր։

Ճառը աւարտելէ եաք, սեւամորթ ծառան կառքը կը քշէր իր սենեակը, ուր կը դրաղէր թղթակցութեամբ կամ դրամատուներու հաւաքածոյով։ Շատ լաւ հաւասարակշռուած խառնուածքին ընծիւ էր, թերեւս, որ այնքան լաւ կը քնանար դիշերը։

Ռուզվելթի դիտէր թէ իր ձայնը ամբողջ Ամերիկայի ձայնն էր։

Թ. Ա. Թ.

ՆԱԽԱԴՏՆՈՒԹՅԱՆ ՎԱՍՓՈՍԻՆ

ՊՈՂՈՍՆԵՐԻ ՄԵՆ ՎԱՂԱԿՈՒՊԱՍՓՈՆՑՈՑ

Ա. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆ

Ես ուզում եմ ձեզ պատմել մի դեպքի մասին, որ պատահել է մեր գյուղում։ Ես ինքս ականատես եմ եղել այդ դեպքին։ Ես ուզում եմ պատմել այդ դեպքի մասին, որովհետև ես կարծում եմ, որ այդ դեպքը ունի մեծ նշանակություն

ՕՐ· ՄԻՇԵԼ ԼԱՓԼԱՆՆ
եւ
Պ· ՀՐԱՅՐ ՃԱՆԿԻՕԶԵԱՆ
Ամուսնացած
29 Յունուար 1972, Փարիզ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Տէր եւ Տիկին Սահակ Սանթուրեան, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Կէօղիմեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Չիւրիւքճիչեան, Տէր եւ Տիկին Տիգրան Չիւրիւքճիչեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Ժաք Կէօղիմեան եւ զաւակները, Օր· Մաուիէն Կէօղիմեան, Պ· Պ· Արթիւր եւ Ռեթի Սանթուրեան չը–նորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր ա–նոնց որոնք անձամբ, պրուտը, ծաղիկ – պատկով յաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր եւ մեծ–մօր՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԹԱԳՈՒՀԻ ՍԱՆԹՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Շրջ· Վարչութիւնը յա–ւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Գր· Կիւլեանի իրենց մօր՝ Սաթենիկ Կիւլ–եանի *մահուան առթիւ։*

×

Կապ· Խաչի Սեւբանի մասնաճիւղը յա–ւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Վեր–ժին Օհաննէսեանի իր ամուսնոյն՝ Փաւնու Օհաննէսեանի *մահուան տխուր առթիւ։*

ՄԱՐՍԷՅԼ ՍԷՆԹ–ՄԱՐԿՐԻԹԻ
Ս· ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ ԵԿԵՂԵՑԻ
ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Սէնթ Մարկրիթի Ս· Աստուածածնայ եկեղեցւոյ Թաղ· Խորհուրդը, առ ի ե–րախտագիտութիւն մեզմէ առ յաւէտ բաժնուած նախկին Առաջնորդ հոգեւոր հայրերու, եկեղեցւոյ շինութեան նուիթա–պէս եւ բարոյապէս ծառայող բոլոր թա–ղական անդամներու, նուիրատուներու եւ որեւէ ձեւով եկեղեցւոյ պայծառութեան նպաստողներու եւ համայն թաղեցիներու ննջեցեալներուն համար հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարէ կիրակի 6 փետր·։

Եկեղեցական արարողութեանց կը մաս–նակցի Սէն–Լու Կրան–Փէնի եկեղեցւոյ դպրաց դասը իր լրիւ կազմով։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ· Խաչի Սեւբանի մասնաճիւղը չը–նորհակալութեամբ առացած է 100 ֆր· Սօսի պարախումբէն եւ 100 ֆր· Հ· Բ· Ը· Միութենէն Կարպիս Օսմանեանի *մահ–ուան առթիւ։ Նոյնպէս 20 ֆր· Պ· Նշան Քէօսէեանէ* Փաւնու Օհաննէսեանի *մահ – ուան առթիւ։*

×

Հ· Բ· Ը· Միութեան Մարսէյլի մաս – նաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալու – թեամբ առացած է փոխան ծաղկեպսակի կատարուած հետեւեալ նուէրները հան – դուցեալ Վանիկ Անդրանեանի թաղման առթիւ.— Տէր եւ Տիկին Ֆ· Թէրզիպաչ–եան 100 ֆր·, Տէր եւ Տիկին Ա· Ջըրաչ–եան 50, Տէր եւ Տիկին Գ· Սեւխանեան 30 ֆր·։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
ՊՈՒՎՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահա – տակներուն ի յիշատակ պատարագ կը մա–տուցուի Պուլվար Օտտոյի Ս· Յակոբ ե–կեղեցին, Հինգշաբթի 10 Փետրուար։

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Մարսէյլիոյ մէջ ծառայած եւ վախճանած բոլոր եկե–ղեցականներու հոգւոյ համար, նախապա–հութեամբ

ԳԵՂԱՄ ՎՐԴ· ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կը պատարագէ Տ· ԵՂԻՇԷ ուսպ խաչա–կիր Քհնյ· ՓԱՆՈՍԵԱՆ, կը քարոզէ Տ· ՇԱՀԱՆ խաչակիր Քհնյ· ՏԻՏԻԵԱՆ։ Երգ–չախումբը կը ղեկավարէ Տ· Նշան Քհնյ· Գուլումճեան։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30, պա–տարագ ժամը 10, քարոզ ժամը 11,15, հոգեհանգիստ ժամը 11,40։

Կը հրաւիրուի հաւատաւոր ժողովուր–դը ներկայ գտնուիլ եւ հաղորդուիլ Աւե–տարանի ոգիով։

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Հ· Յ· Դ·

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ· Յ· Դ· Մարսէյլի Շըր–ջանային կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հր–աւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները կի–րակի 6 Փետրուար ժամը 15,30ին Ահա–րոնեան ակումբը։ Խիստ կարեւոր օրա – կարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

×

ԼԻՈՆ.— Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կո–միտէն, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօռիսի իր բոլոր ընկերները այս Երկուշաբթի (7 Փետրուար) իրիկուն, ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատե – ղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ· Յ· Դ· Փարիզեան շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 5 Փետր· Մշակոյթի Տան մէջ, երեկոյեան ժամը 20ին։ Ընդ· ճշդապահ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Ի հաշիւ պատուոյ տոմսերու վճարած են·
Կ· Փօլատեան 100
Սարգիս Սապունճեան 100
Տիկին Լիւսի Սապունճեան 100 ֆր·։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութեան դասախո – սութիւնը, Փետրուար 9ին ժամը 21ին,
Salle Bon accueil
Hôpital St. Michel
33, Rue Olivier de Serre — Paris (15e)
Le DR. DAOUDLARIAN
fera une conférence sur la Prostate

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Մարսէյլէն Պ· Թոմմաս Մարկոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր կնքահօր՝ Մկրտիչ Ժամկոչեանի՝ Սէն–Լուի (Մարսէյլ)։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Աղքատախնամի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—

Վարչութեան փոխ–նախագահ, ողբ· Արմենակ Աճէմեանի յիշատակին՝ Պ· Ռո–մանիկ Աճէմեան, Մոնմորանսիի հան – դիսատան տան մէջ մատուռի մը կառուց–ման համար իր եղբօր՝ Արմենակ Աճէմ–եանի մահուան առթիւ 1000 Ֆր·, Տիկին Վարդեր Նիգիմեան 160, Պ· Պ· Երուանդ Յովհաննէսեան եւ Պերճ Զաքճեան 100ա–կան, Տէր եւ Տիկին Մալեան 30։

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկու – թիւն տարեվերջի ուռներու առթիւ 1000, Մոնմորանսիի Հանդստեան տան մէջ մա–տուռի մը շինութեան ի նպաստ՝ Պ· Պ· Հանրի Փափազեան 1000, Աստուածենան Հայկազ 1000, Տիկիններ Արաքսի Տալա–քիւլիւեան 100, Արաքսի Քոչունեան 50, Պալապանեան 200 (Իսի–լէ–Մունիօ), Տի–կին Զեհիւռ Խաչիկ (Ամերիկա) 20 տո – լար, Պ· Պ· Օհաննիկ–Արթին Եկէնեան մատ–ուռականներու տան 250, Հայկ Քըրբէ – ճեան (Վերսայ) 100, Յովհ· Սարգիս – եան մատուռականներու տան 50, Տիկին–ներ Ազնիւ Տէրոյեան, ողբ· ամուսնոյն յիշատակին, ուռներու առթիւ 100, Թէվը–նէն (Լիոն) 100, Պ· Պ· Արամ Գազան – ճեան, 30, Մաթոսեան ժաք 30, Աբէլեան 30, Յարութ Սինան 50, Քօսեան Գամէր 15, Լիոնէն Ոմն՝ Դաւիթ Ծ· Վրդ· Սա – հակեանի ձեռամբ, ի նպաստ Սէն Ռաֆա–յէլի հանդստեան տան 50։

(Շար·)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ Կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի, 6 Փետրուար կիրա–կի կէսօրէ վերջ ժամը 15,30ին նոր ա–կումբին մէջ։

Երգ, արտասանութիւն եւ պարեր ղեկ–րոցի մանուկներուն կողմէ, նաեւ կազմուած պատուհի նուէրներու բաշխում եւ ուրա–խանկարի գուցադրութիւն։

×

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար կիրակի օրը Շաւիլի Քաղաքապետարանի սրահը
Ռիւ տը Ստալինկրատ
կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ

Մանուկներու յարմար չափածոյներ կը մատնակցի Նայիրի պարախումբը տաղանդաւոր Բարեկենդանի տարազներով, դիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱՋԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ պալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմակաւորուած։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

REPARATRICE
Orient et Tapisserie
MISSISTRANO
61, Rue du Moulin de Cage
Genevilliers 793-01-87

ENTREPRENEURS chemisiers, corsages, grosse série, toute l'année travail non coupé.

S'adresser :

HALIOT
24, Bd. St-Denis — PARIS (10e)
Tél. : 770-19-99

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբի 25ամեակը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 30ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին

THEATRE CHAMPS - ELYSEES
սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի 6 Փետր· Ղեւոնդեան քահանա–յից յառաջիկայ ուռնին առիթով, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ։

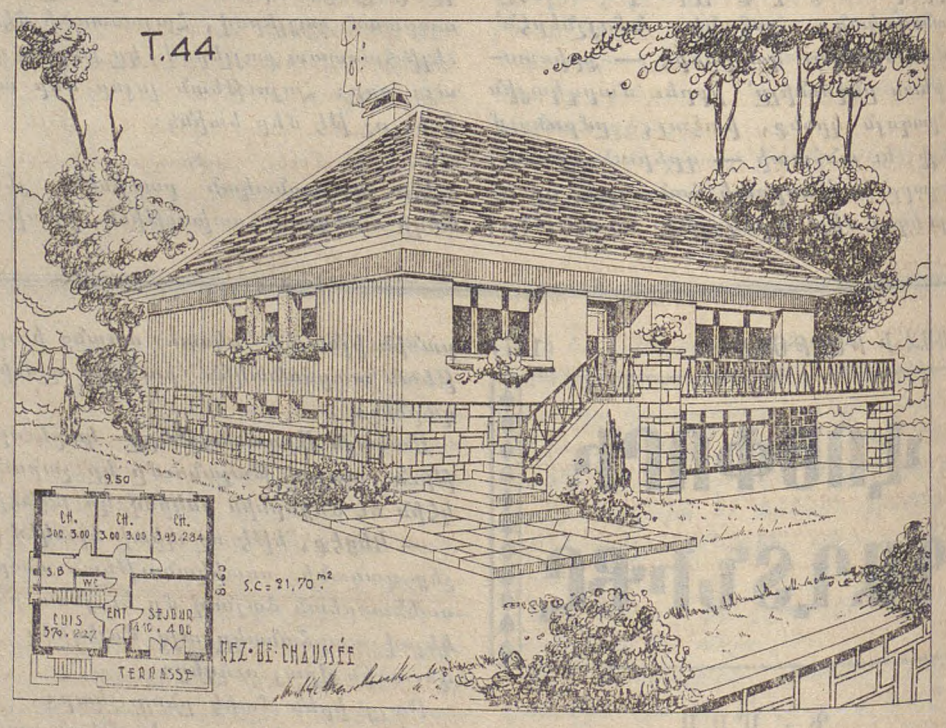
Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մաս–նաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներուն մէջ ծառայած վախճան – եալ առաջնորդներու, հոգեւորականնե – րու.— Վռամշապուհ Արք· Քիւլարեանի, Արտաւազդ Արք· Սիւրմէեանի, Գէորգ Արք· Իւթիւճեանի, Գրիգորիս Եպս· Պա–լաքեանի, Կոմիտաս Վրդ· Սողոմոնեանի, Սուքիաս Վրդ· Պարոնեանի, Յովհաննէս Քհնյ· Հիւնքէրլիէյէնեանի, Սահակ Քհնյ· Իւթիւճեանի, Կոմիտաս Քհնյ· Սկալեանի, Բառնաբաս Քհնյ· Խնտամեանի, Արիս – դամ Քհնյ· Թորոսեանի, Մեսրոպ Քհնյ· Մեսրոպեանի, Վահան Քհնյ· Խոյեանի, Բարթող Քհնյ· Թապըմճեանի, Գէորգ Քհնյ· Դաւիթեանի, Լեւոն Քհնյ· Աբս – լանեանի, Գարեգին Քհնյ· Տէօվլէթեանի, Մկրտիչ Քհնյ· Աբալեանեանի, Գէորգ Քհնյ· Նիգամեանի, Ներսէս Քհնյ· Գանճեանի, Գրիգոր Քհնյ· Ճէպէճեանի, Յուսիկ Քհնյ· Ադամեանի, Վարդան Քհնյ· Պաղտատ – լեանի, Յարութիւն Քհնյ· Ճօրթուլեանի, Աղդէ Քհնյ· Փայլակեանի; Եսայի Քհնյ· Ալթունեանի, Թոմմաս Ա· Քհնյ· Մինաս–եանի եւ հանգուցեալ դպիրներու հոգի – ներուն համար։

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթել–ու բազում տարիներ Հայաստանեայց ե–կեղեցւոյ համար ծառայած իր հոգեւոր մշակներուն համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՄԱԽՄԲԵՐԴՅԻԱԿԱՆ Միութեան կարտանի մասնաճիւղի ընդհ· անդամա–կան ժողովը այս կիրակի (6 Փետրուար) Հայր· Գալուստեանի բնակարանը կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։

SUR VOTRE TERRAIN
FAITES CONSTRUIRE

la demeure de votre choix par la

Société d'ENTREPRISES et de CRÉDIT

Siège Social : 91, Rue de la VICTOIRE — PARIS-9e
Tél. : TRI. 14-04 Métro : Havre-Caumartin

PRIMES - CRÉDIT - RIEN A VERSER AVANT LES TRAVAUX

Maison fondée en 1938 — Nombreuses références
Les travaux sont dirigés par un architecte arménien

BON A DECOUPER POUR DOCUMENTATION GRATUITE

Nom .....
Rue ..... No .....
Ville .....Département .....
Possedez-vous un terrain ? .....

ՇԱԲԱԹ
5
ՓԵՏՐՎԱՐ
SAMEDI
5 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար. 125 ֆր.	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12333

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.333

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂ ԼՈՒԾՈՒՄ

—o—

Այս տարի քառասնամեակն է Եղիպատոսի երիտասարդ պինուորականներու յեղափոխութեան :

1952 Յունուար 22ին Սուէզի անգլիական պահակախումբը իր տաղմին մէջ խեղդեց Գահիրէի մէջ ծայր առած յեղափոխական շարժումը : Բազմաթիւ չէնքեր, — շէրթը առաջնակարգ պանդոկը, անգլիական դրամատուն մը եւ այլ կարեւոր հիմնարկութիւններ — հրոյ ճարակ դարձան Եղիպատոսի մայրաքաղաքին մէջ :

Սակայն բուն յեղափոխութիւնը տեղի պիտի ունենար 1952 Յուլիս 26ին, երբ զօրավար Մուհամմէտ Նէկիպի դլխաւորութեամբ եւ Կամալ Ապտէլ Նասրի ու ընկերներուն մասնակցութեամբ վերջ պիտի տրուէր արքայական վարչաձեւին : Գահընկէց Ֆարուք Թագաւոր Ադեքսան դրիչին իր դրօսանաւը նաւերով ընդմիջտ պիտի հեռանար փարաւոններու երկրէն, Եւրոպայի մեծ ոստաններուն մէջ, անձնասուր ըլլալու համար չուայտ ու դեղին կեանքի մը հաճոյքներուն : Աքսորական Թագաւորը 1920ին ծնած էր Գահիրէ : 16 տարեկան էր, երբ գահ բարձրացաւ, յաջորդելով իր հօր՝ Ֆուատ Ա.ի, 1936ին : Կանխահաս մահ մը ունեցաւ Ֆարուք 1965ին : 45 տարեկան էր : Իր մահով վերջ կը դտնէր ալպանացի Մէհէմմէտ Ալիի 1840ին հիմնած հարստութիւնը, որ «Մուհամէեան» ատոիճանէն բարձրացած էր Թագաւորութեան՝ առաջին աշխարհա – մարտի ընթացքին :

Նէկիպ 1953ին Հանրապետական վարչաձեւ հաստատեց ու դարձաւ առաջին նախագահը Եղիպատոսի Հանրապետութեան : Սակայն տարի մը վերջ իր տեղը տուաւ Կամալ Ապտէլ Նասրի, որ մինչեւ իր մահը (1970) անվիճելի տէրը պիտի դառնար Եղիպատոսի եւ հեղինակաւոր ղեկավարը՝ ամբողջ արաբական աշխարհի :

Ծրագրած ըլլալով համարաբական մի – ացեալ մեծ կայսրութիւն մը հիմնել Պարսից ծոցէն մինչեւ Ատլանտեան ովկիանոս (Մարոք), առաջին փորձ մը կատարեց 1958 Փետր. 2ին՝ Սուրիան եւ Եղիպտոսը միացնելով Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւն անունին եւ իր մականին տակ : 1961ի աշնան Սուրիա քաշուեցաւ Ա. Մ. Հ.էն եւ վերականդնեց իր անկախութիւնը :

Անուար Էլ–Սատաթ, Նասրի յաջորդը, նոր փորձ մը կատարեց համարաբական ծրագրի իրագործումին համար : «Արար Միացեալ Հանրապետութեան» վերադարձուց իր հին, պատմական անունը, — Եղիպտոս : Ու 1971ի ամառը Լիբիոյ եւ Սուրիոյ հետ միասին կազմեց Արար Դաշնակցային Պետութիւնը, որ Սեպտ. 1ի հանրաքուէով վաւերացուեցաւ երեք երկիրներու մէջ ալ :

Ի՞նչ բախտ վիճակուած է արաբական այս Դաշնակցութեան : Յարդ ուրիշ երկիրներ չյարեցան անոր : Եղիպտոսի վարիչին նպատակն է արաբական պետութեանց միացեալ ճակատ կազմել, նպատակ ունենալով Իսրայէլի կողմէ գրաւուած հողերու աղատագրումը :

Շուրջ քառորդ դարէ, — այսինքն Իսրայէլի ստեղծումէն — ի վեր, հարեւան արաբական երկիրներու դլխաւոր նպատակն է եղած թոյլ չտալ, որ Պաղեստինի մէջ հրէական անկախ պետութիւն մը յաւերժանայ :

Երեք ձախող պատերազմներ — 1948–ին, 1956ին եւ 1967ին — փոխանակ բերելուելու, աւելի ծանրացուցին կացութիւնը :

1952ի զինուորական յեղափոխութիւնը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱԼԱՄ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

ՖՐԱՆՔՓԵՒԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄԸ

Լիբանանի վարչապետը Փարիզի մէջ խօսակցութիւններ ունեցաւ նախարարապետին հետ : Սայէպ Սալամ եւ Շապան–Տելմաս մէկուկէս ժամ քննեցին հարցեր, որոնք կապ ունին երկու երկիրներու համագործակցութեան հետ :

Հանդիպումի ընթացքին Ֆրանսայի նախարարապետը վերահաստատած է իր երկրին քաղաքականութիւնը Լիբանանի « հողային ամբողջականութեան » հանդէպ : Ասիկա կը նկատուի խօսակցութեանց ամէնէն կարեւոր կէտը, քանի որ Լիբանան միշտ մտահոդուած է իր երկրին ամբողջականութեան պահպանման ուղղութեամբ : Բնականաբար Ֆրանսա յանձնառութիւն չէ որ կը ստանձնէ, այլ, ինչպէս նկատել տուած է Շապան–Տել – մաս, Ֆրանսայի դիրքը, ճշդուած Զօր· Տը Կոլի կողմէ, կը պահպանուի Ֆրանսական կառավարութեան կողմէ» :

Խօսակցութեանց յաջորդ փուլերը կապ ունին երկու երկիրներու առեւտրական եւ մշակութային գործակցութեան հետ : Այսպէս Լիբանան 330 միլիոն ֆրանքի դէնք կը գնէ Ֆրանսայէ, որպէսզի հինդ տարուան ընթացքին զօրացնէ իր բանակը : Գնման համաձայնագիրը ստորագրուած էր Յունուարին, ինչպէս հաղորդած էինք առեն :

Ֆրանսա պիտի մասնակցի Պէյրութի օդակայանի ընդարձակման ծրագրին, Ֆրանսական դեղերը պիտի դասուորուին դիներու մարզին մէջ եւայլն :

Սայէպ Սալամ տեսակցութիւն մը ունեցաւ նաեւ Կիշարի հետ, որու ընթացքին քննութեան առնուեցաւ Ֆրանսայի օժանդակութիւնը Լիբանանի մշակութային դեռնի վրայ :

Լիբանանի վարչապետը Ուրբաթ օր կը տեսնուէր նաեւ Նախագահ Փոմփիտուի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի անօրէնութեան եւ սենիքաներու բանակցութիւնները ձախողեցան եւ վախ կայ որ զործադուլի չարժումներ ծայր տան : Այս ցոյց կուտայ նաեւ կառավարութեան պայմանագրական քաղաքականութեան ձախողութիւնը, աշխատավարձերու մարդին մէջ : Տնօրէն –

հեռեւանքն էր արաբեւիսրայելեան առաջին պատերազմին : Պարտութեան պատասխանատու կը նկատէին թեթեւամիտ եւ զուարճասէր Ֆարուք Թագաւորն ու իր զուարճասէր Ֆարուք Թագաւորն ու իր շրջապատը : 1956ին եւ 1967ին Ֆարուք չկար : Արդիւնքն եղաւ աւելի աղէտալի :

Շուրջ հինդ տարուան սպառազինումներն ու պատրաստութիւնները տակաւին համարձակութիւն չեն տար արաբական աշխարհի վարիչներուն չորրորդ պատերազմ մը փորձելու՝ դրաւեալ հողերը վերստանալու համար :

Տաքդուխ երիտասարդներն ու համալսարանական ուսանողները Գահիրէի մէջ պատերազմ կը պահանջեն Իսրայէլի դէմ : Փորձը ցոյց տուաւ քանիցս, որ ներկայ դարուս ո՛չ մէկ հարց կը լուծուի պատերազմով :

Խաղաղ լուծումն է լաւագոյն միջոցը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ԻՐ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐՈՎ

—o—

Ժողովուրդներու մտածումը երբեմն կ'արտայայտէ կացութեան մը իրականութիւնը :

Ասիկա կրնայ ճիշդ ըլլալ Սերպերու եւ Խոուաթներու պարագային, այսինքն այն երկու ժողովուրդներուն մասին, որոնք երկու դլխաւոր ազդութիւնները կը կազմեն Եուկոսլաւիոյ : Երկուքն ալ, ներկայիս, կնճռոտ յարաբերութեան մէջ են իրարու հետ : Արդարեւ, այն ինչ որ կ'ըսեն իրարու նկատմամբ, երբեմն դառնադեղ պատկեր մը կը կազմէ դլացական նախապաշարումներու, որոնք դոյութիւն ունին դարերէ ի վեր :

Ամանորեան երեկոյթի մը ընթացքին Պելկրատի մէջ, երիտասարդ բեմադիր մը կար, որուն հայրը խմիչքի խանութ մը ունէր պատերազմէն առաջ, խոուաթ քաղաքի մը մէջ : Հայրը, Սերպ մը, վայրագ կերպով սպանուած էր 1941ին խոուաթ Ուսթաշիներու կողմէ : Ասոնք խոուաթ ֆաշական կազմակերպութեան մը անդամները եղած են : Զաւակը եւ անոր ուրիշ տրիսկի մայրը պատերազմի տարիները արդելափակման ճամբարներու մէջ անցուցած են :

Այս նոյն պատմութիւնը, երբ Խոուաթի մը ըսուեցաւ Զաղրէպի մէջ, Խոուաթիոյ մայրաքաղաքը, պատասխանը եղաւ անմիջական — հազարաւոր Խոուաթներ՝ ընկերվարական, դեմոկրատ, համայնավար եւ մտաւորականներ, նոյնպէս սպանուած են Ուսթաշիներու կողմէ : Թիթօ, երկրորդ համաշխարհային պատերազմի ազատամարտիկներու հերոսն ու առաջնորդը ծագումով խոուաթ է եւ, վերջապէս, Ֆէտայիներու առաջին խումբը կազմուած է Խոուաթիոյ մէջ :

Ուրիշ օրինակ մը : Օտարական մը, որ ինքնաչարժով կը ճամբորդէր Խոուաթիոյ մէջ, ոստիկանի մը ճամբան կը հարցնէ : Ոստիկանը ուղիղ ճամբան ցոյց տալու համար «փրաւօ» բառը կը դործածէ, այսինքն սերպ բառ մը, փոխանակ անոր համապատասխան խոուաթ բացատրութիւնը տալու : «Կը տեսնես», կ'ըսէ ինքնաչարժին մէջ նստած Խոուաթին, Խոուաթիոյ

նութիւնը կ'ըսէ թէ առաւելապոյնը ըրած է մինչ սենոիքաները կը յայտարարեն թէ կարելի չէր համաձայնութեան դալ : Սակայն կ'ուզեն որ 1972 Յունուար 1էն 2 առ հարիւր յաւելում կրեն աշխատավարձերնին ու հանգստեան թոշակները եւ ասկա անկախ «փրկութեան» տրամադրութենէն որ արձանագրուած է 1971ի համաձայնագրին մէջ :

ԺԱՆՆ ՌԵՆՈՒԱՐ Ֆրանսական բեմի մեծ դէրասաններէն մին, մեռաւ առջի օր 82 տարեկանին : Զորս տարի առաջ է որ վերջնապէս բաժնուած էր Ֆերնան Կրավէյէն, որու հետ ամուսնացած էր պատերազմէն առաջ : Բայց այս վերջինը մինչեւ իր մահը, յաճախ այցելած էր իրեն, երբ ուղեղային արիւնախտնութի հետեւանքով, անշարժութեան մատնուած էր :

ՏԱՔՔԱՑԻ մէջ արիւնալի բախումներ տեղի կ'ունենան Պենկալցիներու եւ ոչ–Պենկալցիներու միջեւ : Հարիւրի մօտ զինուոր սպաննուած կամ վիրաւորուած է ցարդ :

ԹԵՀՐԱՆի զինուորական տեսանը ցկեանս բանտարկութեան վերածեց հինդ նոր մահավճիռներ : Վերջերս նոյն ատեանը ցկեանս բանտարկութեամբ 23 հոդի ձերբակալուած էր, վեցը մահավճիռ ստացած էր :

Հանրապետութեան մէջ ոստիկանները Սերպ են, Պելկրատ (Եուկոսլաւիոյ եւ Սերպիոյ մայրաքաղաքը) կը կառավարէ ամէն ինչ» :

Այս նոյն պատմութիւնը, երբ նկատողութեան կը յանձնուի Սերպի մը, ան կը պատասխանէ .— Խոուաթները աւելի ուսեալ են, քան Սերպերը : Անոնք պարզապէս չեն ուղեր ոստիկան դառնալ» :

Այս եւ այլ կարգի օրինակներ ցոյց կուտան երկու ժողովուրդներուն տրամադրութիւնները իրարու հանդէպ : Անշուշտ, սխալ պիտի ըլլար կարծել, թէ բոլոր Սերպերն ու բոլոր Խոուաթները կ'ատեն դիրար : Եուկոսլաւ ամուսնութիւններու 15 առ հարիւրը « խառն » է : Տեղի կ'ունենայ զանազան ազդերու միջեւ, ու մեծամասնութիւնը Խոուաթներու եւ Սերպերու միջեւ է :

Այսուհանդերձ հնարաւոր չէ աչքաթող ընել խոր դգացում մը, տրամադրութիւն մը, որ դոյութիւն ունի երկրին 8 միլիոն Սերպերու, աւելի քան 4 միլիոն Խոուաթներու եւ մօտաւորապէս 8 միլիոն ալ Սլովէններու, Մակեդոնացիներու, Մոնթենեկրացիներու, եւկոսլաւ Ալպանացիներու, մահմետականներու, Հունդարացի – ներու, Թուրքերու, Պուլկարներու եւ Գնչուներու միջեւ :

Լեղուի հարցը 1967ին քաղաքական դըլխաւոր խնդիրներէն մէկը դարձաւ, երբ 18 խոուաթ դիտական հիմնարկութիւն – ներ, դլխաւորութեամբ 130 մտաւորականներու, որոնց չարքին 80 համալսարանվարներ, հրապարակաւ քննադատեցին այն խորհրդարանական ոգին, որ ցոյց կը տրուի խոուաթ բարբառին նկատմամբ, բաղդատարար սերպ լեզուին :

Լեղուի տարբերութիւնը այնքան ալ ակընյայտնի չէ օտարականի մը համար : Կայ, սակայն, կրօնքի եւ տառերու տարբերութիւնը — կաթոդիկէ եւ լատին Խոուաթիոյ, իսկ օրթոտոքս եւ կիւրեղեան Սերպիոյ մէջ : Այսինք երկու սլաւ ժողովուրդներու բաժանումը կը հաստատեն :

Պոսնիա, Եուկոսլաւիոյ մէկ չորրանը, հաւանաբար աշխարհի այն միակ վայրն է, ուր «մահմետականը» յեղափոխական բնորոշում ունի, կրօնականէն դատ : Եուկոսլաւիոյ վարչապետը «մահմետական» մըն է Պոսնիայէն : Ան հաւանաբար իրեւ հաւատարիմ համայնավար անատուած մըն է, այսուհանդերձ, այդ մակդիրը կը նշանակէ, թէ անոր հայրերը, որոնք սլաւ էին, նախընտրած են մահմետականութիւնը իրրեւ կրօնք դաւանիլ, քան Հռոմի կամ Կ. Պոլսոյ քարոզած կրօնքները :

Խոուաթներն ու Սլովէնները, թէեւ ընկճուած են Աւստրեւհունդարացիներու կողմէ, այնուամենայնիւ, ականջալուր դանուած են Հռոմէական եկեղեցիին, Եւրոպայի եւ Վերածնունդին հանդէպ : Սերպերը քրիստոնեայ դարձած են Բիւզան – դացիներու միջոցով եւ ի վիճակի չեղան ազդուելու Վերածնունդէն, Թուրքերու տիրապետութեան պատճառաւ :

Վերջին Թուրքը հեռացաւ Պանուբէն 1867ին միայն, ձգելով ամեհի Քալմիկ – տան բերդը, Պելկրատի մէջ :

Սերպիոյ անկախութիւնը քաչողական մադնիս դարձաւ «հպատակ Սլաւներու համար», ինչպէս, օրինակ, Խոուաթնե – րուն եւ Սլովէններուն :

Սերպ եւ Խոուաթ իսէալիսթներ երազեցին սլաւ ժողովուրդներու եղբայրութիւն մը՝ համահաւասար իրաւատութիւն – ներու վրայ հիմնուած : Սակայն Պելկրատի մէջ այս իսէալ ձգտումները խախտեցան Մեծ Սերպիոյ» մը զաղափարով, իսկ Խոուաթիոյ մէջ՝ անկախութեան ձըգտումով :

Երկու տրամադրութիւններն ալ դեռ տիրական են Սերպիոյ եւ Խոուաթիոյ մէջ :

Թ. Ա. Թ.

Գ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ ԼՈՒՍԱԻՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Ա.

Գաբրիէլին Սրուանձտեանց իր գործու – նէութիւնը սկսաւ 1850–1860ական թուականներուն: Ասիկա այն ժամանակաշրջանն էր, երբ Հայաստանէն դուրս Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ իրրեւ ովասիս կը դիտէին Սկիւտարի, Մեսրոպեան վարժարանները, սակայն բուն Արեւմտեան Հայաստանը զուրկ էր դպրոցներէ: Ասոր պէտք զգալով կանոնաւոր դպրոցին անհրաժեշտութեանը, Մկրտիչ Խրիմեան 1857ին Պոլսէն կ'երթայ Արեւմտեան Հայաստանի ամէնէն հայաշատ կեդրոնները – բէն մէկը՝ Վասպուրական եւ Վարագի մէջ կը հիմնէ «Ժառանգաւորաց» դպրոցը: Գործի կը դրուին բոլոր միջոցները ժողովուրդին մէջ լուսաւորութիւն տարածելու համար: Վարագայ վանքին մէջ կը հրատարակուի «Արծուի Վասպուրականը», որ կը տարածուի երկրին մէջ, իսկ «Ժառանգաւորաց» կը հաւաքուին Արեւմտեան Հայաստանի տարբեր շրջաններէ եկած ուսումնառուներ: Գիշերօթիկ դպրոցը նորութիւն էր այդ միջավայրին մէջ: Դաստիարակող նիւթերն էին երկրագործութիւնը, թուականութիւնը, ազգային պատմութիւնը: Գիշերօթիկի սանները կը դաստիարակուէին իրենց ուսուցչին՝ Խրիմեան Հայրիկի գաղափարական մթնոլորտին մէջ, «Արծիւին» հզօր չունչին տակ իրենք ալ կը դառնային մէկ–մէկ «Արծուիկներ»: «Ժառանգաւորաց»ի առաջին սանները ցրուեցան Հայաստանի մէջ, եղան ուսուցիչ, բանաստեղծ, վարդապետ, հանրային գործիչ, լրագրող, ժողովուրդի ցաւերուն վշտակից անոր վէրքերը դարմանող: Այս գործիչներուն մէջ իր բացառիկ տեղն ունի Գ. Սրուանձտեանց՝ հայ բանահիւսութեան մեծ երախտաւորը: Անոր լուսաւորական գործունէութիւնը կարելի է բաժնել երկու բնագաւառներու՝ հրապարակախօսական եւ մանկավարժական: Ըմբռնելով տպագիր խօսքին՝ ամաթեթին մեծ նշանակութիւնը ժողովուրդը լուսաւորելու գործին մէջ, ան եռանդով կը մասնակցի «Արծուի Վասպուրականի» աշխատանքներուն եւ կը դառնայ անոր փոխ–խմբագիրը: Սրուանձտեանց կոչ կ'ուղղէ հայ երիտասարդութեան ական – ջալուր ըլլալ օրուան դանդին, բարձրանալ դիտութեան սահմաններով, «զի դիտութիւն զօրութիւն է»: Սակայն լրագիրը հանդիսանէ աւելի մօտ կրնայ դառնալ ժողովուրդին եւ, Սրուանձտեանց 1863ին Տարօնի մէջ կը հրատարակէ «Արծուիկ Տարօնոյ» երկշաբաթաթերթը: «Արծուիկը» աժան էր, դիւրամատչելի հայ չի – նականին, ան չարագրուած էր չինականին հասկնալի պարզ ժողովրդական լեզուով. միաժամանակ փոքր էր անոր ծաւալը, որպէսզի նոր կարդալ սորվողները չյոգնին կարդալէ: Խմբագիրը կը խոստանար նիւթական քիչ մը լաւ վիճակի մէջ դտնուելու պարագային թերթը հրատարակել ամիսը 3 անգամ, տասնօրեայ (որ երբեք չիրականացաւ): Ուսումը իւխող դասին մենաշնորհը պէտք չէ ըլլայ, ան օդին ջուրին պէս, հանապազօրեայ հացին հետ անհրաժեշտ է դիւղացիին, ժողովուրդին: «Գեղացի հայ, ինչո՞ւ եաս կը քաշուիս կարդալէ, մեր նախնի սուրբերը եւ լմաստասունները չատ քո դեղէն եղած են. Խորենացին, Մեսրովբ եւ այլ թարգմանիչները, որոնք այսօր կը պաշտուին իրենց սրբութեամբ եւ լմաստութեամբ, մէկ մէկ դիւղացու տղայ են եղեր, բայց ապրի մը լուսաւորիչ եւ վերանորոգիչ», կը գրէր ան 1863ին: Ու – սումնականը կրնայ աւելի լաւ մշակել հողը, չատ բերք առանալ, պահպանել իր աքսուելեան արդիւնքները բարբարոսէն, պետութեան անարդար հարկահաւաքէն, իսկ չկարդացող մարդը թէկուզ «չատ արա ունենայ եւ չատ ալ ցանէ, բայց անօթի կը մնայ»: Ասոր համար ալ խմբագիրը բռնութենէն եւ խեղճութենէն ազատելու դարմանը կը համարի ուսումը: Խորհրդածելով «լուսաւոր դպրոցի», «հոգւոց եւ մտաց դաստիարակութեան» եւ «անձնական կամ մարմնական» պիտոյքներու մասին, Սրուանձտեանց առաջնութիւնը կուտայ մարմնական պիտոյքներուն՝ «հայ պէտք է եւ դրեստ»: Եւ միայն անոնցմէ ետք է, որ կ'ընդգծէ լուսաւորութեան մեծ արժէքը: Ժողովուրդին եւ, մասնաւորապէս, դիւղացիին հետաքրքրութիւնը հրահրելու համար ուսման հանդէպ, Սրուանձտեանց ամէն նէն առաջ կը թուէ անոր գործնական արժէքը: Խմբագիրը իր թերթին նպատակն ալ կը համարէր ժողովուրդին լայն խաւերուն մէջ ուսումը տարածելու գործը: «Քանզի դրա («Արծուիկին») նպատակն է դիւղացւոյն քան քաղաքացւոյն խօսք հասկցնել, սիրտերնին կրթել, միտքերնին զարթուցանել ազգասիրական եւ քաղաքական սկզբունքներ լսելու, կարդալու եւ ուսանելու»: Ուրեմն ուսումը անհրաժեշտ է ժողովուրդին ոչ միայն տնտեսական, այլ նաեւ քաղաքական նկատումներով: Ան կը բանայ ժողովուրդին աչքերը, կը դրդէ զայն դէմ դնել սիրողին՝ հայ թէ օտար. «Զուզենք այն ոչխը, դու կառավարէ երբեմն ալ, եթէ կարող ես. չընդունինք այն իշխանը, մենք նորա տեղ նստինք աւեան դատաստան, միայն թէ բաւական լինինք տալ հակառակորդաց պատասխանը եւ պահպանել զզդ խաղաղ եւ յառաջադէմ»: Ըստ անոր «կրթուած եւ ուսեալ» ժողովուրդը չի հանդուրժեր բռնակալութեան «ղեկոյկն եղած ժողովուրդը Աչառուրը կաթոդիկոս չընդունիր», կ'ըսէ ան, ակնարկելով Աղթամարի Աչառուր կաթողիկոսին դործած յանցանքին կաթողիկոսական պահին հասնելու համար:

Ժողովուրդին հասկնալի, պարզ եւ մատչելի լեզուով կը խօսի ան դիւղացիներուն հետ: Դժբախտաբար թերթը երկար կեանք չունեցաւ: Տարօնի մէջ բոյն դրած ցեցերու եւ հոդեւորականներու մտանութեամբ 1864ին թերթը փակուեցաւ: կարճ ժամանակէ ետք վերստին հրատարակուեցաւ, բայց 1865ին ընդմիշտ դադրեցաւ: Յետագային Գ. Սրուանձտեանց չատ սուր կերպով զգացած է պարբերականի անհրաժեշտութիւնը: Խրիմեանի հետ ան երկար մտածեր է, ճամբաներ փնտռեր է լրագիրը հրատարակելու համար: Բայց սուլթանական բռնակալ կարգերու խստացումով, երկրին մէջ տարածուած «լրագրաց քոլերան» (Խրիմեանի արտայայտութիւնն է) թոյլ չտուին անոնց իրականացնել իրենց մտադրութիւնը: Այսուհանդերձ անոր գրութիւնները կը հիւրընկալեն Սվաճեանի «Մեղուն» (որ միշտ կ'արտատպէր անոր յօդուածները «Արծուիկ Տարօն»էն), Կ. Փանոսեանի « Մանզումէի էֆքիարը », Մամուրեանի « Արեւելեան Մամուլը », « Երկրագունդը », « Ժամանակը », « Մեղու Հայաստանի »ն, « Փորձը » եւ այլ պարբերականներ:

Լրագրական–հրատարակչական աշխատանքներուն առընթեր, անկէ ալ առաջ, « Ժառանգաւորաց »ը աւարտելէն անմիջապէս ետք, Սրուանձտեանց կը դառնայ նոյն դպրոցին ուսուցիչը: Յետագային՝ 1862ին, երբ Խրիմեան կը նշանակուի Տարօնի առաջնորդ եւ Ս. Կարապետ վանքին մէջ կը հիմնէ նոր «Ժառանգաւորաց» մը, ուր նախկին աշակերտը կը դառնայ անօրէն: Սրուանձտեանցի լուսաւորական գործունէութեան ամէնէն փայլուն երեսը անոր՝ արեւմտահայ դպրոցին զարգացման ուղղութեամբ կատարած աշխատանքն է: «Մեր ազգին համար այսօր եւ ամէն ժամանակ առաջին գործը դպրոց պէտք է ունենալ. դպրոցները արդիւնաւորել դիտնալ»:

Մեծ էր դպրոցին դերն ու արժէքը անանձնապէս այն պատճառով, որ պետականութենէ զրկուած Հայութեան միակ նախանութիւնը յենած էր հոգեւոր եւ բարոյական գործօններու վրայ: Ըստ Սրուանձտեանցի, դպրոցական խնդիրը հարցերուն դլխաւորն է. «Ո՛չ բարբարոս Քիւրտերու յեղուզակութիւնը, ո՛չ վան – քերու կամ եկեղեցւոյ կողոպտուիլը, ո՛չ այս եւ այն անհատ Հայու սպանուիլը... ո՛չ Պոլսոյ թափուր մնացած պատրիարքարանը այնչափ իմ կարեկցութիւնս չեն կրնար գրաւել, ասոնք գրեթէ աննշան դէպքեր են դպրոցական խնդրոյն առջեւ»: Կեանքին յառաջընթացը, դիտութեան զարգացումը, արուեստներու ծագումը, բոլոր «դպրոցներու ծնունդ եւ արգասիք են»: Եւ քանի որ մեր ազգին համար դպրոցը ունի այդքան մեծ նշանակութիւն, ուրեմն ազգին ողջ ուշադրութիւնը, բոլոր հանգանակութիւնները պէտք է կատարուին յօդուտ դպրոցին: Արդէն վարդապետ օծուած Սրուանձտեանց ժողովուրդին կը թելադրէ իր նախապատուութիւնները կատարել դպրոցներուն, փոխանակ վանքերուն. դպրոցները, ըստ անոր, պէտք է դտնուին ոչ թէ վանքերու մէջ, կարուած ժողովուրդէն, այլ պէտք է հիմնուին ժողովուրդին մէջ, անոր համար: Սակայն ան չէ սահմանափակուած միայն քարոզներով, իր գործօն մասնակցութիւնն է բերած Արեւմտահայաստանի հայաչատ կեդրոններուն մէջ՝ Տարօն եւ Վասպուրական: Առանձնապէս մեծ աշխատանք կը կատարէ 1860–1870 Տարօնի մէջ: Անոր անմիջական ժանդակութեամբ դպրոցներ կը հիմնուին Մշոյ դաշտի Մկրտադամ, Աբոռնք, Վարդենիս, Դրվընիկ, Աւբան, Գոմս, Առնվանք, Խեյպեան, Բերդակ, Ներքին Գուլանըխի Լիզ, Ասկան, Խոշկելտի, Բոսոքանդ, Վերին Պուլանըխի Համզաչէն, Կոփ, Բաքառլու, Մահթիթլու, Շերվանչէխ, Մերիսպար, Մանազկերտի վարժարանները եւ այլ սահմաններուն մէջ դպրոցներուն Ս. Յովհաննու, Առաքելոց, Ս. Դանիէլ, Ս. Կարապետ վանքերը: «Մէկ դիւղէն ալ մի առ մի չըլլեցայ եւ լաւ մ'ալ աքնեցայ եւ չարչարուեցայ: ... Առջի օրը Մեղտուա դպրոցին այցելութեան դնացի, դիւրք տարայ եւ անցայ Գոմսը, նոյնպէս անոնց ալ վարժարանին դիւրքերուն: Աւբանայ վարժարանը սկսել սլուինք, ձապաղչուրայ Մտարակ վեղը վարժապետ մը դրկեցինք», կը գրէ Սրուանձտեանց Խրիմեանի, չարունակելով թուարկել, թէ ո՛ր գիւղին մէջ ինչ է ըրած:

Ժամանակակիցներու յիշողութեան մէջ խոր հետք է ձգած այն աշխատանքը, որ կատարած է Սրուանձտեանց Կարինի մէջ: 1867–1869ին, որոշ ընդհատումներով, եղած է տեղւոյն վարժարանի տեսուչը: Բազմաթիւ փոփոխութիւններ մտցուցած է դպրոցական ծրագրերուն եւ դասատուղուղ նիւթերուն մէջ: Դպրոցին մէջ դասաւանդուած է բնագիտութիւն, քիմիա – դիտութիւն, թուաբանութիւն, նաեւ հոդագործութիւն, լեզուներ, ազգային պատմութիւն, կրօնք: Ցատկանշական եղած է մեծերու համար բացուած կիրակնօրեայ դպրոցը: Տարեց մարդիկ ոգեւորութեամբ ամէն Կիրակի կը յաճախէին դպրոց, ուր տեսուչին Ագգ. պատմութեան դասերը կը վերածուէին հայրենասիրական ներբողներու: Կարճ տեղնուան մէջ ազգային ինքնագիտակցութիւնը արթնցնելու ուղղութեամբ կարեւոր աշխատանք կը կատարուի: Կարինի անոր աշակերտներէն Յակոբ եւ Կարապետ Նշհանները, Պալաբեանները յետագային կը դառնան ազգային – ազատագրական չարժումին յառաջամարտիկներ եւ յաճախ մեծ ակնածանքով կ'արտայայտուին ի բենց ուսուցչին մասին: Կարինցիներու աչքին Սրուանձտեանց այնպիսի հեղինակութիւն ձեռք կը ձգէ, որ յետագային, ուս – թրքական պատերազմէն ետք, կապէք է կատարուին յօդուտ դպրոցին: Արդէն վարդապետ օծուած Սրուանձտեանց ժողովուրդին կը թելադրէ իր նախապատուութիւնները կատարել դպրոցներուն, փոխանակ վանքերուն. դպրոցները, ըստ անոր, պէտք է դտնուին ոչ թէ վանքերու մէջ, կարուած ժողովուրդէն, այլ պէտք է հիմնուին ժողովուրդին մէջ, անոր համար: Սակայն ան չէ սահմանափակուած միայն քարոզներով, իր գործօն մասնակցութիւնն է բերած Արեւմտահայաստանի հայաչատ կեդրոններուն մէջ՝ Տարօն եւ Վասպուրական: Առանձնապէս մեծ աշխատանք կը կատարէ 1860–1870 Տարօնի մէջ: Անոր անմիջական ժանդակութեամբ դպրոցներ կը հիմնուին Մշոյ դաշտի Մկրտադամ, Աբոռնք, Վարդենիս, Դրվընիկ, Աւբան, Գոմս, Առնվանք, Խեյպեան, Բերդակ, Ներքին Գուլանըխի Լիզ, Ասկան, Խոշկելտի, Բոսոքանդ, Վերին Պուլանըխի Համզաչէն, Կոփ, Բաքառլու, Մահթիթլու, Շերվանչէխ, Մերիսպար, Մանազկերտի վարժարանները եւ այլ սահմաններուն մէջ դործունեութիւնը ապացուցանելու ուղղութեամբ կարեւոր աշխատանք կը կատարուի: Կարինի անոր աշակերտներէն Յակոբ եւ Կարապետ Նշհանները, Պալաբեանները յետագային կը դառնան ազգային – ազատագրական չարժումին յառաջամարտիկներ եւ յաճախ մեծ ակնածանքով կ'արտայայտուին ի բենց ուսուցչին մասին: Կարինցիներու աչքին Սրուանձտեանց այնպիսի հեղինակութիւն ձեռք կը ձգէ, որ յետագային, ուս – թրքական պատերազմէն ետք, կա-

ՅԱԿՈԲ ՄՕՐԵՂԲԱՅՐՍ

×

Երբ արհեստանոցին կը մօտենայինք եւ աւելի վրայ լսնող մուրճերու արագ աղմուկը կը լսէինք, մեծ մայրիկս ուժասթափ կ'ըլլար, կը ժպտունէր եւ կը դեղեւէր: Այն առեն խեղադարի պէս կը մըտնէի արհեստանոցը, կը դանէի մօրեղբայրս, կը կախուէի վիդէն, կը համբուրէի եռանդով եւ կը սկսէի չաղակրատել, հարցնել առանց պատասխանի սպասելու, պատասխանել առանց հարցումի:

Մօրեղբօրս քրանած եւ արեւահար դէմքը կը պարզուէր, աչքերը կը ժպտէին եւ անզօր ճիդեր կ'ընէր որ դիս հեռու պահէ, որպէսզի իմ ոտնաձայն հագուստներս չաղտոտին իր կաշեայ մուրոտ դոդոջին քսուելով:

Երբեմն անմիջապէս գործը կ'ընդհատէր եւ ձեռքի գործիքները յանձնելով աչկերտին, հապճեպ հրամաններ կուտար արհեստաւորներուն, գոյնոցը կը հանէր, կ'երթար կը լուացուէր եւ ինձ հետ կուդար դէպի հեղեղմանատուն: Երբեմն ալ գործը կը չարունակէր եւ դիս կը թողուր անճանաչելի այն բաղմատեսակ հիացումներուն որ արհեստանոցի չռնդալից եւ բարդ կեանքը կ'ընծայէր իմ անյագ հետաքրքրութեանս: Ի՜նչպէս կը սիրէի թափառիլ այդ կիսատուներուն մէջ. կը սիրէի տեսնել հնոցին գրեթէ ճերմակ բոցը, փըքոցին հեւքը, չիկացած երկաթին ձեւափոխութիւնը սալին վրայ, մուրճին մեղեդի եւ հնչուն հարուածներուն տակ, յետոյ դեռ տաք մետաղին մրմունջը ջուրին մէջ եւ կրակին հոտը ուրկէ կարծես ամէնքը խանձուած էին: Այդ պահերուն Յակոբ մօրեղբայրս ինձ կ'երեւէր հրկայի մը պէս. անոր կիսաբաց եւ մազոտ կուրծքը, հանդրիճած բազուկները՝ ամենազօր ուժի տպաւորութիւնը կ'ընէին, եւ անձնական հրճուանք ու հպարտութիւն կը զգայի երբ արհեստանոցի ժխորի մէջ անոր հանդարտ եւ տխուր ձայնը հրամաններ կուտար իր բանուորներուն:

×

Երբ Յակոբ մօրեղբայրս դիս կը տեսնէր, ակներեւ հաճոյք մը կը զգար, հակառակ անոր որ ջերմարդկային ճիդեր կ'ընէր զսպելու համար հաճոյքի որեւէ արտայայտութիւն: Բայց իմ մանկական բնազդս չէր սխալեր, եւ անլուր համարձակութիւններ կ'ունենայի իրեն հետ: Մինաց որ սիրելու այդ դաժան եւ այլամերժ եղանակը ըոլորովին խորթ էր իմ ներքին էութեանս: Ան կը հասկնար որ մայրը արհեստանոցին եռեւ, դերեզմանատունն է եւ անձկութեամբ կը սպասէ իրեն: Այլ սակայն չէր չտապեր: Ես բոլորովին անդիտակ հոդեկան այդ դալարումներուն, որ մայր ու որդի կը կրէին հաւասար տաժանքով, կը մտնէի կ'ելլէի եւ պատճառ մը չէի դտներ որ այդ հէքեաթնուկ բոպէները վերջ դտնէին:

Մեծ մայրիկս կը նայէր ընդհանրապէս տապանաքարի մը վրայ, կնճռնի մը չուքին տակ, երկու մաշած եւ ճերմակ ձեռքերը ծունկին, եւ դիմացը կը նայէր անթարթ: Երբեմն իր մութ եւ ներզօր նայուածքը կը դարձնէր ինձ եւ կարծես բան մը կը հայցէր:

Երբեմն ալ ցասումը կը փայլատակէր բիբերուն սեւեռումին մէջ: Երբ չատ անհանգիստ ընէի զինքը, ձեռքով տարտամ չարժում մը կ'ընէր, հրաւիրելով զիս որ հեռանամ: Այն առեն կը թափառէի հինաւուրց դերեզմանատուն ճամբաներուն վրայ, եկերուած մաշած տապանաքարերով: Հնամենի եւ բարձրաբերձ ծառերուն վրայ աչքերով կը փնտռէի այն հրաչեայ պտուղը, լաւուրը որ կարծեմ սերունդէ սերունդ մեր երկրի երախանեբուն ընչաքաղցութեան առարկան եղած է: Եթէ պատահէր որ մէկ կամ երկու հատիկ ձեռք անցընէի, երանութիւնս չափ չէր ունենար: Երբեմն ալ կռնակի վրայ կը պահէի խոտերուն մէջ եւ աչքերս յառած ծառի մը օրօրուն հովանիին՝ լացած կը մնայի: Փալփլացող տերեւներու յարաչարժ եւ կշռաւոր սօսափիւնը կարծես բան մը կը պատմէր: Սիրտս կը պարար յուզումով, երբ երկու կատարներ իրարու կը հակէին եւ իրենց մրմունջը կը փոխանակէին: Աւելի վերեւ երկնակամարը կը թաւալէր եւ ճերմակ ամպի ծուխ մը կ'անցնէր արագ, սուրհանդակի մը պէս:

Այդպիսի ժամու մըն է որ առաջին անդամ, չիմոթութեամբ, անհնարին յուզմունքով եւ սարսափով անդրադարձայ իմ դոյութեանս անսահման տիեզերքին մէջ:

×

Երբ վերջապէս մօրեղբայրս կ'երեւէր արհեստանոցին եռեւ դանէն, կը վազէի կուդայի մեծ մայրիկիս մօտ: Մօրեղբայրս կը չոռնչար եւ կը ճոնչէին դեռնի խճաքարերը կը մանուկական ազմուկով: կարծես ալ աւելի դանդաղելու համար պահէին ծխախոտի տուփը կը հանէր եւ սիկարէթ մը կ'ոլորէր: Երբեք անմիջապէս չէր նայեր իր մօրը, եւ իրենց առջին հանդիպումը տեղի կ'ունենար, ինչպէս եթէ չարունակութիւնն ըլլար ընդհատուած խօսակցութեան մը:

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(5 – Շար.)

ՆԱՀԱՏԱԿ ՎԱՍՓՈՍԻՆ

Գ. ՄԱՍՆ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ ՆԱ ՎՂՈՒԽՊԱՍՓՆԱՑ

Տիրամայր Աստուածածին դիմեցի մեծ ուրախութեամբ, սա՛ տեսնելով ինձ ուրախացող, ինչպէս մեծ մայր մը իր միակ որդւոյն վրայ, զոր կը տեսնէ ողջ ու առողջ, ետ դարձած վիրաւորուելէ յետոյ։ Ես ալ ուրախ էի, զանիկա տեսնելով ողջ ու առողջ, ետ դարձած վիրաւորուելէ յետոյ։ Ուրախ էի, որովհետեւ ինձ կը սիրէր, ինչպէս մայր մը իր միակ որդին

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ազգութեան» խումբի ընկերները եւ կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկեր – ընկերուհի Գր. եւ Լիւսի Կիւլեաններուն եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրելի մօր՝

ՍԱԹԵՆԻԿ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

×

ՏԷՄԻՆ.— Կապ. Խաչի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ողբացեալ Վարուժան Մանուկեանի կսկծալի մահուան առթիւ ընկերուհի Ծ. Մանուկեան, զաւակներուն, ընտանեկան պարագաներուն եւ փոխան ծաղկեպսակի վարչութիւնը կը նուիրէ 100 ֆր. Տէսթինի Հ. Յ. Դ. տան նորոգութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Խաչատուրեան 20 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 15րդ տարելարձին ի յիշատակ:

×

Պ. Հմայեակ Տիւրկէրեան 100 ֆր. կը նուիրէ, իր համակրանքը յայտնելով (Յունուար 21ի խմբագրականին առթիւ):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առած է 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Թաթուլ Ինճէեանէ իրենց ծնողաց յիշատակին:

×

Կապ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է.— Այրի Տիկին Տէր–Գրիգորեանէ իր ամուսնոյն եւ հօրեղբօր Սարաֆեանի յիշատակին 20 ֆր.: Տէր եւ Տիկին Յուսիկեանէ իրենց եղբօր աղջկան լիբանանեան Սօսի Յուսիկեանի մահուան տխուր առթիւ 20: Տէր եւ Տիկին Ֆրանկիւլեանէ իրենց քեռկինին Կէլէնեան Սիրանոյշի մահուան առթիւ 20 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի 6 փետր. Ղեւոնդեան քահանայից յառաջիկայ ոճնին առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի բազմաձայն պատարագ:

Ի ժամ պատարագի կը կատարուի մասնաւոր հոգեհանգիստ Փարիզի եւ շրջակայ եկեղեցիներուն մէջ ծառացած վախճան – եալ առաջնորդներու, հոգեւորականներու.—

Կը հրաւիրուի մեր ժողովուրդը աղօթելու բազում տարիներ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ համար ծառացած իր հոգեւոր մշակներուն համար:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահատակներուն ի յիշատակ պատարագ կը մատուցուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին, Հինգշաբթի 10 Փետրուար:

Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Մարսիլիոյ մէջ ծառացած եւ վախճանած բոլոր եկեղեցականներու հոգւոյ համար, նախագահութեամբ

ԳԵՂԱՄ ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կը պատարագէ Տ. ԵՂԻՇԷ աւագ խաչակիր Քհնյ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ, կը քարոզէ Տ. ՇԱՀԱՆ խաչակիր Քհնյ. ՏԻՏԷԵԱՆ: Երգչախումբը կըղեկավարէ Տ. Նշան Քհնյ. Գույումճեան:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30, պատարագ ժամը 10, քարոզ ժամը 11,15, հոգեհանգիստ ժամը 11,40:

Կը հրաւիրուի հաւատաւոր ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ եւ հաղորդուիլ Աւետարանչեան ոգիով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Կիրակի, Փետր. 13, ժամը 3ին Տիկ. Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Լա Ռու: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի Շրջանային կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր շրջանի բոլոր ընկերները կիրակի 6 Փետրուար ժամը 15,30ին Ահարոնեան ակումբը: Խիստ կարեւոր օրա – կարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօռիսի իր բոլոր ընկերները այս Երկուշաբթի (7 Փետրուար) իրիկուն, ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 5 Փետր. Մշակոյթի Տան մէջ, երեկոյեան ժամը 20ին: Ըլլալ ճշդապահ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբերու Օգն. Մարմինը չնորհակալութեամբ առացած է 100 ֆր. Տիկին Շաքէ Պեհրոսեանէ, Գառնիկ Վարժապետեանի մահուան քառասունքին ի յիշատակ:

ՋԱՏԻԿԸ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Ուխտագնացութիւն յերուսաղէմ, առաջնորդութեամբ Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի

ՄԵԿՆՈՒՄ Փարիզէն Ապրիլ 4, երեք օր (մինչեւ Ապրիլ 7) Պէյրութ ապա՝ Երուսաղէմ, մինչեւ Ապրիլ 17:

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿ

Այցելութիւն եւ ընդունելութիւն Երուսաղէմի Պատրիարքարանը:

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի

150, Rue Etienne Dolet, Alfortville — Téléph. : 207-84-63

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՎԻՆՆԻ ՄԷՋ

Կազմակերպութեամբ կապոյտ Խաչի Վիէնի մասնաճիւղի, 6 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 15,30ին նոր ակումբին մէջ:

Երգ, արտասանութիւն եւ պարեր դպրոցի մանուկներուն կողմէ, նաեւ կաղանդ Պապուկի նուէրներու բաշխում եւ շարժանկարի ցուցադրութիւն:

×

ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար Կիրակի օրը Շաւիլի Քաղաքապետարանի սրահը
Ռիւ տը Ստալինկրատ
կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ
Մանուկներու յարմար շարժանկար
Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը տողանցք Բարեկենդանի տարազներով, դիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ
ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմակաւորուած:

ՄԱՐՍԷՅԼ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

ՀԱՑ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ
ՏԻԿՆԱՆՑ ՕԺԱՆԴԱԿ ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ՃԱՇԻՆ

13 Փետրուար ժամը 13ին, Պօմոնի եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ, ուր երգերով, պարերով, արտասանութիւններով եւ ուրախ անակնկալներով լեցուն զուարթ մթնոլորտի մը մէջ, խիստ հաճելի եւ անմոռանալի օր մը պիտի անցընէք, համեղ կերակուրներով:

Մախքերու մասնակցութիւն 20 ֆր.:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբին, Փետրուար 20ին:

ՄԱՐՍԷՅԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

ԿՈՂԵԿՈՂՋ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի կէսօրէ ետք Սփլանտիտի սրահին մէջ

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻԲ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԵԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

×

Մարսէյլի նորակազմ Գրական Ակումբին կը նուիրեն.— Պ. Վազգէն Սէրգենկիւլ եան 500 ֆր., Պ. Տարօն Պօղոսեան 500:

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութեան դասախօսութիւնը, Փետրուար 9ին ժամը 21ին,
Salle Bon accueil
Hôpital St. Michel
33, Rue Olivier de Serre — Paris (15e)
Le DR. DAOUDLARIAN
fera une conférence sur la Prostate

ՍԱՄՈՒԷԼ - ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑԱՑՈՒՄ

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին կահաւորման ի նպաստ կը նուիրեն.—

Պր. Տէր–Թոմայեան 500 ֆր., ժ. կ. Նարկիզեան (Թուլոն), Տիկին Մ. ժ. կարապետեան (Մարսէյլ) 200ական, ժ. եւ կ. Զիլինկիրեան եղբայրներ, Տիկին Ա. Ձրնկլարեան (Սէնթ Էթիէն), Տիկին Մայոս Մանկարեան (Մարսէյլ) 150ական, Տիկին Մարիամ Ակոնեան (Անթոնի), Տէր եւ Տիկին Յովհ. Տէր–Յովհաննէսեան (Քրեմլէն), Պ. Յովհ. Գալփաքեան (Ալֆորվիլ), Տիկին Սիմա Սըրտարեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Յար. Մաճառեան (Մարսէյլ) 100ական, Տիկին Ասրինէ Ճիւհէրեան, Տէր եւ Տիկին Վաղարշակ Կարապետեան (Փավիյոն–սու–Պուա), Տէր եւ Տիկին Վահէ Զիլինկիրեան (Պուլոնեը), Ալեքսանդր Տէր–Յակոբեան, Օր. Վեհանոյշ Սրմաճեան (Մարսէյլ), Ժորժ Յակոբեան, Տիկին Լուսաբեր Հայրապետեան (Իսի–լէ–Մուլինօ), Հայկ Կատարեան (Նիս), այրի Տիկին Սաթենիկ Սինապան (Լիոն) 50ական, Տէր եւ Տիկին Նուպար Գըլըճեան (Էփինէ), Տէր եւ Տիկին Մինաս Ճիհանեան, Տիկին Եւգինէ Պօղոսեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Պէնկլեան, Տիկին Մաթիլա Սարեան, Պր. Ղազէրեան, Տիկին Հերմինէ Գասապեան, Նշան Փերտէ (Իսի–լէ–Մուլինօ), Տիկին Իվէթ Մաթոսեան, Նուբհան Կէպզէ (Նիս) 20ական ֆր.:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳՐԵՐ

ԶԱՏԻԿ

Մարտ 26էն Ապրիլ 9

ԹՈՒՐԻՍԹ ԿԱՐԳՈՎ 1950 ՖՐ. Ա. ԿԱՐԳ (ԱՆԻ ՊԱՆԴՈԿ) 2050 ՖՐ.

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

ԱՊՐԻԼ 30

ՅՈՒՆԻՍ 15

Այցելութիւնները՝ 10, 15 կամ 20 օր

Մեր նոր կարգադրութեամբ ամբողջական փանսիոն Մոսկուա, սենեակ եւ նախաճաշ երեւան, մէջն ըլլալով տեսարժան վայրերու այցելութիւններն ու պտոյտները:

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ
6
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
6 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12334

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.334

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀՈՒՐ» ԱՄՍԱԳԻՐ

—o—

Նոր սոցիալ թերթերի Հուր ամսագրի 1971 Սեպտ.–Հոկտ.ի բացառիկ մի–ացեալ թիւը (3–4), նուիրուած Իրանի կայսրութեան 2500ամեակին։

Հուր ամսագիրը սկսաւ հրատարակուիլ 1971 Յունիսին, կէս առ կէս հայերէն եւ պարսկերէն լեզուներով։ Հիմնադիրը–պատասխանատուն է Դոկտ. Գագիկ Յովակիմեան, Թեհրանի եւ հիւսիսային Իրանա–հայութեան պատգամաւոր (երեսփոխան) Իրանի Մորհրդարանին (Մէճլիս) մէջ եւ դասախօս Թեհրանի համալսարանի։

Դոկտ. Յովակիմեան իր միջնակարգ ուսումը Թեհրանի մէջ աւարտելէ ետք անցած է Եւրոպա ու տարիներով կեն–սարանական քիմիայի մասնագիտութեան հետեւած Փարիզի, Պրիւսէլի, Լօզանի եւ Լոնտոնի մէջ։ Իր ծննդավայրը վերա–դառնալով, երեսուն տարիէ ի վեր կը դասախօսէ Թեհրանի համալսարանին մէջ։

Անցեալ Յուլիս 9ի Իրանի Մորհրդարա–նին անդամ վերընտրուած են Դոկտ. Յո–վակիմեան եւ ընկ. Սեւակ Սաղինեան, իսկ Վերակոյտի (Սենատ) անդամ՝ Պ. Ֆելիքս Ազատեան։

Դոկտ. Յովակիմեան թեկնածուն էր «Իրանը Նովին» կուսակցութեան։ Չի պատկանիր հայկական քաղաքական որեւէ կուսակցութեան։ Չեռնարկելով Հուրի հրատարակութեան, իր նպատակն է ե–ղած, զայն դարձնել «Իրանահայութեան անկեղծ ղեկավարներու արտայայտիչը, չօչափելով պատմական, հասարակական եւ գիտական ու գրական այնպիսի խըն–դիրներ, որոնք մեծ մասամբ առընչու–թիւն պիտի ունենան հայ եւ պարսիկ եղ–բայր ժողովուրդների պատմական – մշա–կութային զարաւոր կապերին, աչքառե–լով գիտական ուսումնասիրութեամբ է՛լ աւելի ամրացնել պատմական խորք ունե–ցող այդ կապերը»։

Դոկտ. Յովակիմեան կը խոստովանի, որ իր մասնագիտութենէն հեռու եւ ու–ժերէն վեր է նման ամսագրի մը հրատա–րակութիւնը, սակայն զրկի եւ մտքի՝ բանասէր ու մտաւորական բարեկամներ խոստացած են իրենց օժանդակութիւնը ընձեռել իրեն։ Որով կը յուսայ թէ ի վի–ճակի կ'ըլլայ պատուով կատարելու իր ստանձնած ծանր պարտականութիւնը։

Ամսագրի հայերէն բաժնին կ'աշխա–տակցին Անդրէ Տէր–Օհանեան (Ա. Ամուր–եան), Թեհրանի Թեմի առաջնորդ Սրտակ Աբգ. Մանուկեան, Իրանա – Հնդկաստանի Թեմի առաջնորդ Գարեգին Եպս. Սար–գիսեան, Էմիլ Յակոբեան, Սրամ Գառոնէ, Կ. Տ. Յովհաննիսեան, Դր. Հրաչ Բժշկ–եան, Ա. Մուրադխանեան եւ ուրիշներ։ Պարսկերէնի բաժնին մէջ յօդուածներ եւ թարգմանութիւններ ունին բացի իրանցի գրողներէ՝ Հրանտ Ղուկասեան, Սրա Յովհաննիսեան, Վարուժան Առաքելեան, եւայլն։

Վերակոտական եւ համալսարանի դա–սախօս Դոկտ. Ռէզազադէյը Շաֆագ ամ–սագրի առաջին թիւին մէջ կը բացատրէ թէ Հուր բառը պարսկերէն լեզուի դեղե–ցիկ, հնչեղ եւ արմատական հին բառերէն մէկն է։ Զրադաշտական կրօնքի աւետա–րանը կազմող Աւեստայի մէջ (որու մէկ մասը գրուած է առնուազն 2500 տարի ա–ռաջ), այս բառը մեզի հասած է Հուվար հնչականութեամբ, որ հին հնդկերէնի, այսինքն Սանսկրիտ լեզուի մէջ կը հըն–չուի Սրվար։

Հուր կը նշանակէ արեւ։

Հայկական բաժնին մէջ ուսումնասի–րութիւններ կան Իրանի հայ եկեղեցինե–րու եւ վանքերու, Օքսֆորտի համալսա–րանի Բոդլեյեան գրադարանի հայերէն ձեռագիրներու եւ գրքերու բաժնի, Իրա–նի Սահմանադրութեան 65ամեակի եւ այլ հարցերու շուրջ, թարգմանութիւններ պարսիկ ծանօթ բանաստեղծներէ եւ եւ–րոպացի ճանապարհորդներու ուղեգրու–թիւններէն։ Արտակ Սրբազան գրած է «Ողջոյնի խօսք», Գարեգին Եպսկ. «Փոքր Ադու»ն Իրանեան հողին վրայ»։ Ամէնէն աւելի իր թարգմանութիւններով — հա–յերէն ու պարսկերէն — կը վայլի Անդրէ Ամուրեան։

Պարսկերէնի բաժնին մէջ հրատարակ–ուած են զանազան արքայական հրովար–տակներու եւ այլ վաւերագրերու պատ–կերէն պատճէնները՝ բնագրէն դուրս, ոմանք բազմածալ։

Ամսագիրը պատկերազարդ է։ Նկարնե–րու մէկ մասը գունաւոր է։

Բացառիկ թիւին մէջ լայն տեղ տըր–ուած է Իրանի կայսրութեան 2500ամ–եակին։ Յօդուածներ կան Մեծն Կիւրոսի, Դարեհ Վշտասպեանի, Շահ Աբբասի մա–սին, թարգմանութիւն Քսենոփոնի կիւ–րոսապատումէն եւ Արիամեհր Րիզա Շահնշահի ինքնակենսագրութեան առա–ջին մասը։

Իրանի մէջ ներկայիս կ'ապրին շուրջ երկու հարիւր հազար Հայեր, որոնց կէսը Թեհրանի մէջ։ Թաւրիզը կուգայ երկրորդ դիր վրայ։

Առաջին անգամ է, որ հայերէն ու պարսկերէն լեզուներով պարբերաթերթ մը լոյս կը տեսնէ Իրանի մէջ։ Կը մաղ–թենք, որ անիկա ծառայէ իր առաջադրած նպատակին, — հայ եւ պարսիկ ղարաւոր բարեկամութեան ամրապնդումին։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՏԱԹԻ ՇՐՋԱՊՏՈՒՅՏԸ

—o—

ՄՈՍԿՈՒԱ ՇԱՏ ԳՈՀ ՉԷ

Եգիպտոսի նախագահը Մոսկուայէն պահանջած է պատերազմական մեքենայական տեսակներ մատակարարել Թիթոյի հետ։

Անուաճ Էլ–Սատաթ, ինչպէս հաղորդած էինք, փետրուար 2ին Մոսկուա կը ժամանէ յատուկ խօսակցութիւններ ու–նենալու համար խորհրդային վարիչներու հետ։ Դէպերու կարծիքով այս խօսակ–ցութիւնները կարեւոր նկատուած են։ Ա–զդարեւ Եգիպտոսի նախագահը մինչեւ ուշ առեն տեսնուելէ ետք խորհրդային վա–րիչներուն հետ — Բրեժնեւ, Կոսիկին, Կիրիլենկօ, Պոնոմարեւ եւ Զօր· Գրիչկօ — առանձին տեսակցութիւն մը ունեցած է նաեւ Բրեժնեւի հետ վերջին պահուն։

Պաշտօնական հաղորդագրութեան մէջ հանդիպումը կը յիշուի «կերմ մթնոլորտի եւ իրերհասկացողութեան» բացատրու–թեամբ, սակայն, ինչպէս նկատել կու–տան քաղաքական շրջանակները, որոշ ան–վստահութիւն մը ստեղծուած է երկու կողմերուն միջեւ, յատկապէս Սապրրի պաշտօնազրկումէն եւ Սուտանի ծանօթ դէպքերէն ետք։

Խորհրդային վարիչները նկատած են բնականաբար, թէ ուսանողական ցոյցե–րու դժգոհութեան ալիք մը ծայր տուած է Անուաճ Սատաթի նկատմամբ։ Չինուա–րական չարքերու մէջ եւս կը նշմարուի անախորժ մթնոլորտ մը խորհրդային ղին–ուորական ներկայութեան դէմ Եգիպտոսի մէջ։

Այս իրողութիւնները աչքի առջեւ ու–նենալով քաղաքական շրջանակները նկա–տել կուտան, թէ խորհրդային վարիչները ապահովաբար ուշած են պիտանալ, թէ Անուաճ Էլ–Սատաթ ի՛նչ չափով կը ձգտի օգտագործել այդ տարամարգութիւնները։ Առնուազն կ'ուզեն պիտանալ, թէ եգիպտա–կան իշխանութիւնները ճնշման ի՛նչ մի–ջոց կը նախատեսեն զործադրել։

Մոսկուա, նոյն չրջանակներու համա–ձայն, հաչա աչքով չի պիտեր նաեւ գա–հիրէի փորձերը մերձեցում մը ստեղծելու Ուաշինկթընի հետ։

Գալով արաբ – իսրայէլեան հարցին, Մոսկուա միշտ կողմնակից եղած է քա–ղաքական լուծումին։ Այս պատճառով ալ խորհրդային վարիչները կը թելադրեն Եգիպտացիներուն ծայրայեղ միջոցներու չդիմել։ Մոսկուա պիտի արդէն, թէ ա–ռանց իրեն Եգիպտացիք չեն կրնար վըճ–ռական քայլ մը առնել կռիւներու վեր–սկսման ուղղութեամբ։

Միացեալ ազկոյցը կը չեշտէ, թէ նոր օժանդակութիւն մը պիտի բերուի Եգիպ–տոսի, յատկապէս զօրացնելու համար ա–նոր պաշտպանութեան ուժը։

Միւս կողմէ, Նորմ. Միութիւն եւ Եգիպտոս կը գտնեն, որ անհրաժեշտ է ա–ռանց յապաղումի Եարինկի առաքելու – թեան վերսկսումը։ Եարինկ պէտք է սկսի իր խորհրդակցութիւնները չհակիկ կող–մերու հետ ի խնդիր արդար խաղաղու – թեան վերահաստատման Մերձաւոր Արե–ւելքի մէջ։

× *Լիբիոյ յեղափոխական Նորհուրդի նախագահը յայտարարած է «Էլ–Սայաթ» թերթին (Պէյրութ), թէ Նորմ. Միու – թիւնը «զաղթատիրական ուժ մըն է», իսկ արաբ համայնավարներն ալ «Մոսկուայի զործակալներն են»։*

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻԲԱՆԱՆԻ վարչապետը Պէյրութ հրա–ւիրեց Նախագահ Փոմպիտուն, Փարիզի Ֆրանքֆուրթեան խօսակցութեանց առթիւ։

ԱՆԳԼԻԱ, Դաշնակցային Գերմանիա, Դանիա, Շուէտ, Ֆինլանտա, Նորվեկիա, Իսրայէլ ճանչցան Պանկլա–Տէշը։ Ի մօտ նոյնը պիտի ընեն Պելժիա, Հոլանտա եւ Լիւքսէնպուրկ։ Ֆրանսա կը սպասէ։

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻ վարչապետը յայտարա–րեց, թէ անգլիական բանակին զործադու–թիւնները Հիւսիս։ Իրլանտայի մէջ «պա–տերազմական վիճակ» կրնան ստեղծել։ «Նպատակ չունինք պատերազմի մտնելու, սակայն անգլիական ուժերու զործադու–թիւնները պատերազմական վիճակի մը դուռ կը բանան։ Նպատակ չունինք թոյլ տալու, որ նման կացութիւն մը ստեղ–ծուի»։ Լինչ հասկցուց այս առթիւ, թէ կը մտածէ համայնավար երկիրներու դի–մել, եթէ երբեք օժանդակութիւն չտա–նայ «Իրլանտայի աւանդական բարեկամ–ներէն»։

ՉԻԼԻի խնդրեց պարտապահանջ երկիր–ներէն, որ դիւրութիւններ ընծայեն իրեն՝ պարտքի վճարումներուն յետաձգումով։ Չիլի, որ տնտեսական տագնապի են–թարկուած է, մօտաւորապէս 20 միլիառ ֆրանք պարտական է Միացեալ Նահանգ–ներուն, Ֆրանսայի, Դաշնակցային Գեր–մանիոյ, Շուէտի, Անգլիոյ, Սպանիոյ, Իտալիոյ եւ Պելժիոյ։ Շատեր տրամադիր են ընթացք տալու Չիլիի խնդրանքին։

ԵՐԿԱԹՈՒՂիի զործադուլի վտանգը չէ հեռացած, բանակցութեանց ձախողու–թենէն ետք։ Սենոիքաները կառավարու–թեան վրայ կը ձգեն ամբողջ պատասխա–նատուութիւնը եւ կը նախատեսեն «ազ–գային չափանիշի» վրայ չարժումի մը ձեռնարկել, որու բնոյթը սակայն ճըշ–դուած չէ։

ՕՓԵՐԱ–ԿՈՄԻՔԸ յետ այսօրիկ պիտի կոչուի Օփերա–Սթիւտիօ եւ բեմը զառնայ լիրիք թատրոնի վերանորոգման։

ԿԱՌՔ ՎԱՐԵԼՈՒ արտօնագիրը նոր բարեփոխումի ենթարկուեցաւ։ Արկած–ները օրէ օր կը չատնան։ 1971ին միայն մէջին հաշիւով օրը 44 հոգի մեռած է (16·060 ամբողջ տարին), այսինքն աւելի քան 1970ին։

ՄԵՆՏԻՍ – ՖՐԱՆՍ տեղւոյն Ընկերվա–րական կուսակցութեան կողմէ վաւերաց–ուեցաւ իրրեւ թեկնածու 1973ի երեսփո–խանական ընտրութեանց, Կրընոպլի Բ. չրջանին մէջ, ուր նախորդ անգամ պար–տուեցաւ ժանընէյի կողմէ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԵՐԳԵՐ

—o—

ԻՆՉ ԿԸՍԵՆ

Ինծի կ'ըսեն·— «ինչո՞ւ լուռ ես»· —
«Ոի, միթէ բառ կամ խօսք ունի՞
Արշալոյսը, որ կը բռնկի,
Չի ամիուն է այն ալ ինծ պէս»։

Ինծի կ'ըսեն·— «Միշտ տըխուր ես»· —
«Ի՞նչպէս չըլլամ, մէկիկ մէկիկ
Թօթափեցան գլխուս աստղիկ֊֊֊
Արշալոյս մը չանցա՛ւ սըրտէս»։

Ինծի կ'ըսեն· — «Կըրակոտ չես,
Լըճակի մը պէս ես մեռած,
Դալկահար դէմդ ու հայեցուած՝
«Ոի, յատակն եմ իմ փրփուրներ»։

Ես ինձ կ'ըսեմ·— «ժամդ է հասեր,
Ռու երկրորդ սեւ մօրդ գընա՛ գոգ,
Գերեզմա՛ն, հոն գտնես դու գոգ,
Վարդեր՝ թրթռում՝ թռիչ ու աստղեր֊֊»

×

ԻՄ ՄԱՀԸ

Եթէ տըժգոյն մահու հրեշտակ
Անհուն ժըպտով մ'իջնէ իմ դէմ,
Շոգիաւան ցաւ ու հոգիս,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ։

Եթէ սընարս իմ տիպար
Մոմ մը վըտիտ ու մահադէմ,
Ոի, նըշուլէ ցուրտ ճառագայթ
Գիտցէք որ դեռ կենդանի եմ։

Եթէ ճակտովս արտօսրազօծ
Չիս պատանի մէջ ցուրտ գերդ վէմ
Փաթթեն դըներն սեւ դագաղը,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ։

Եթէ հընչէ տըխուր կոչնակ,
Թրթռուն ծիծաղն մահու դըժխեմ
Դագաղս առնէ իր յամըր բայլ,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ։

Եթէ մարդիկն այն մահերգակ,
Որ սեւ ունին ու խոժոռ դէմ՝
Համասրփոեն խունկ ու աղօթք,
Գիտցէ՛ք որ դեռ կենդանի եմ։

Եթ՝ յարդարեն իմ հողակոյտ,
Եւ հեծեծմամբ ու սըգալէն
Իմ սիրելիքը բաժնըւին,
Գիտցէ՛ք որ մի՛շտ կենդանի եմ։

Իսկ աննըշան եթէ մընայ
Երկրի մէկ խորշն հողակոյտն իմ,
Եւ յիշատակս ալ բառամի,
Ա՛հ, ա՛յն ատեն ես կը մեռնիմ։

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 1971-Ի ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Ա.

Հայաստանի կենսամիջավայրչութիւնը, այսինքն կեդրոնական վիճակագրական վարչութիւնը, ընկերակ. սովորութեամբ, Յունուարի վերջերը (1) հրապարակեց իր կազմած վիճակագրութիւնը «Հայկական ՍՍՀ ժողովրդական տնտեսութեան զարգացման 1971 թուականի պետական պլանի կատարման արդիւնքների մասին»։

Կենսամիջավայրչութիւնը, համաձայն հաստատուած կարգին, ամէն տարի կանոնաւոր վիճակագրութիւնները կը հրապարակէ իւրաքանչիւր եռամսեայ, վեցամսեայ, իննամսեայ եւ տարեվերջին՝ տուեալ ժամանակաշրջաններու արդիւնաբերութեան պարզած պատկերին մասին։

Ճշդենք նոյնպէս, թէ անցնող տարեշրջանը՝ 1971, բաղկացուցիչ մասը կը կազմէ Սորհ. Միութեան իններորդ հնգամեայ ծրագրին (1971–1975), հակառակ այն իրողութեան, որ այդ ծրագիրը վերջնական բնոյթ ստացաւ Նոյեմբերի վերջերը միայն, երբ վաւերացուեցաւ «ՍՍՀՄ ութերորդ գումարման գերագոյն սովետի երրորդ սեսիա»ին կողմէ։

Կենսամիջավայրչութիւնը առաջին տեղեկութիւնը կը չեշտէ, թէ տարեկան ծրագրին հիմնական առաջադրութիւնները կատարուած են, իսկ չարք մը ցուցանիշներու համբով ծրագիրը իրագործուած է որոշուած ժամանակէն առաջ։

Արդիւնաբերութեան արտադրութեան յաւելումը, 1970ի համեմատութեամբ, վաստօրէն կազմած է 9 տոկոս։

Հիմնական ինը ճիւղերուն ամէն մէկ նեղկայացնէ հետեւեալ պատկերը.

Ելեկտրուժ՝ 19 *տոկոս նախորդ տարեշրջանի համեմատութեամբ։* Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն՝ 4 *տոկոս։* Քիմիական եւ հարիւղի քիմիական արդիւնաբերութիւն՝ 5 *տոկոս։* Մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակութիւն՝ 12 *տոկոս։* Անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ (*սելիւլոզ*) թուղթ՝ 16 *տոկոս։* Շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն՝ 12 *տոկոս։* Թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝ 7 *տոկոս։* Սնունդի արդիւնաբերութիւն՝ 7 *տոկոս։* Կենցաղային եւ տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւն՝ 24 *տոկոս։*

Վիճակագրական տուեալները ցոյց կուտան, թէ 1971ի ընթացքին Հայաստանի արդիւնաբերութեան ինը կարեւոր ճիւղերը 4էն մինչեւ 19 տոկոս յաւելում արձանագրած են 1970ի համեմատութեամբ, ինչ որ ուրախալի երեւոյթ մըն է առաջին ակնարկով։

Այսուհանդերձ նկատելի է, թէ այդ ինը ճիւղերէն միայն երկուքին մէջ են, որ ամէն տոկոսները աւելի բարձր են եղած, 1970ի ամի ցուցանիշերէն։

Այս է ելեկտրուժի եւ կենցաղային ու տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւնը։ Ելեկտրուժ՝ տարեշրջանին արտադրութեան ամբ 1970ին եղած էր 12, իսկ 1971ին՝ 19 տոկոս (+ 7 տոկոս), իսկ երկրորդին 1970ի արտադրութեան յաւելումն էր 14, իսկ 1971ին՝ 24 տոկոս (+ 10 տոկոս)։

Մնացեալ եօթը ճիւղերն ալ արտադրական ամէն նուազում արձանագրած են։ Տարեշրջանին 1970ի եւ 1971ի տոկոսները։

Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն՝ 1970ին 6 *տոկոս*, 1971ին՝ 4 *տոկոս* (— 2 *տոկոս*)։ Քիմիական եւ հարիւղաքիմիական արդիւնաբերութիւն՝ 1970ին 10, իսկ 1971ին 5 *տոկոս* (— 5 *տոկոս*)։ Մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակութիւն՝ 1970ին 15, իսկ 1971ին՝ 12 *տոկոս* (— 3 *տոկոս*)։ Անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ – թուղթի արդիւնաբերութիւն՝ 1970ին 19, իսկ 1971ին՝ 16 *տոկոս* (— 3 *տոկոս*)։ Շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն՝ 1970ին 13, 1971ին՝ 12 *տոկոս* (— 1 *տոկոս*)։ Թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝ 1970ին՝ 10 *տոկոս*, 1971ին՝ 7 *տոկոս* (— 3 *տոկոս*)։ Սնունդի արդիւնաբերութիւն՝ 1970ին՝ 19, իսկ 1971ին՝ 7 *տոկոս* (— 12 *տոկոս*)։

Տոկոսային փոփոխումներ նշմարելի են նոյնպէս 1971ի իննամսեայ վիճակագրութեան եւ այս վերջին հաշուեցոյցին մէջ։ Իննամսեայ վիճակագրութեան մէջ ո՛չ թէ երկու, այլ երեք ճիւղեր էին, որ ամէն յաւելում կ'արձանագրէին նախորդ իննամսեային համեմատութեամբ, մինչդեռ վերջին եռամսեային (Հոկտեմբերէն-Դեկտեմբեր) այդ երեք ճիւղերէն մէկը՝ անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ թուղթի արտադրութիւնը ամէն 19 տոկոսէն իջած է ամէն 16 տոկոսի։

Կարգի փոփոխումներ կան միւս ճիւղերուն մէջ եւս։ Այսպէս ելեկտրուժը իննամսեայի 16 տոկոսէն բարձրացած է 19 տոկոսի, երեք տոկոսի դնահատելի յաւելում մը արձանագրելով։ Սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւնը 5էն իջած է 4ի, թեթեւ արդիւնաբերութիւնը՝ 8էն 7ի, սնունդարդիւնաբերութիւնը՝ 10էն 7ի, իսկ շինանիւթերու արտադրութիւնը՝ 11էն *բարձրացած է 12ի*, քիմիական եւ հարիւղաքիմիականը՝ 4էն 5ի, *դալով* մետաղամշակութեան եւ մեքենաշինութեան, *ինչպէս նաեւ* կենցաղային եւ տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւնը՝ *ասոնք մնացած են անփոփոխ։* 12–12 եւ 24–24 *տոկոս համապատասխան կարգով։*

Վերոյիշեալ տուեալներէն կը պարզուի, որ 1971ին արդիւնաբերութեան հիմնական ինը ճիւղերէն երկուքը (ելեկտրուժ եւ կենցաղային – տնտեսական գործածութեան ապրանքներ) *ամի տոկոս կ'արձանագրեն, բաղդատմամբ 1970ի ժամանակաշրջանին։ Մնացեալ եօթը ճիւղերուն մէջ, ընդհակառակն, ամի տոկոսը նուազում կ'արձանագրուի։*

Այս է պատճառը, որ անցնող ժամանակաշրջանին ընդհանուր «արտադրութեան փաստական աճը կազմել է 9 տոկոս», երբ ան պէտք է ըլլար 13 տոկոս, համաձայն նախագծուած ծրագրին։

1970 Դեկտեմբերի կէսերուն Լ. Խաչատրեան, փոխ–նախագահը Հայաստանի Նախարարներու Խորհուրդին, ինչպէս նաեւ նախագահը Հանրապետութեան Պետպլանին, «Հայկական ՍՍՀ եօթնեւ – ըորդ գումարման Գերագոյն Սովետի ութերորդ սեսիա»ին ներկայացնելով երկրին անտեսութեան զարգացման 1971ի պետական ծրագիրը (2), կը ճշդէր, թէ 1970ի ծրագրին համեմատութեամբ արդիւնաբերութեան արտադրութեան ծաւալի ամբ պիտի ըլլայ 13 տոկոս։

Ճշդենք, որ 1970ին այդ ամբ եղած էր 14, իսկ 1971ի ինը ամիսներուն՝ 10 տոկոս։ Կը հետեւի ուրեմն, որ Հոկտեմբերէն Դեկտեմբեր, անցեալ տարի, միջինը 10էն 9ի իջած է։ Այսուհանդերձ, հարկ է նկատել, թէ Հայաստանի արդիւնաբերութեան արտադրութեան յաւելումի տոկոսը (9) աւելի բարձր է Սորհ. Միութեան տոկոսէն, որ 1971ին եղած է 7,8 (3)։

1971ի վիճակագրական տուեալները համեմատութեան դնելով Պետպլանի նախագահին թուած ծրագրին հետ, կը տեսնենք հետեւեալ պատկերը.

Ծրագիրը կը նախատեսէր ելեկտրուժի արտադրութեան 17,6 *տոկոսի յաւելում։ Փաստօրէն եղած է 19 տոկոս, ուրեմն ծրագրին համեմատութեամբ 1,4 տոկոս աւելի։*

Գունաւոր մետաղագործութիւն՝ *ծրագրով 12,8 տոկոս յաւելում*, 1971ի *արդիւնքը*՝ 4 (—8,8)։ Քիմիական եւ հարիւղի քիմիական արդիւնաբերութիւն՝ *ծրագրով 6,8 տոկոս*, 1971ի *արդիւնքը*՝ 5 *տոկոս է* (— 1,8)։ Թեթեւ արդիւնաբերութիւն՝ *ծրագրով 9,2 տոկոս*, 1971ի *արդիւնքը*՝ 7 *տոկոս* (— 2,2)։ Սնունդի արդիւնաբերութիւն՝ *ծրագրով 13,6 տոկոս*, 1971ի *արդիւնքը*՝ 7 (— 6,6)։ Կենցաղային եւ տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւն՝ *ծրագրով 26,6 տոկոս*, 1971ի *արդիւնքը*՝ 24 (–2,6)։

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ բացի ելեկտրուժէն, որ ծրագրէն աւելի ամ արձանագրած է, մնացեալ ութ արդիւնաբերական ճիւղերուն մէջ կարելի չէ եղած իրականացնել ծրագիրները՝ 1,8էն մինչեւ 8,8 տոկոսի համեմատութեամբ։

Այս կապակցութեամբ նկատի առնելու է այն իրողութիւնը, որ ճշդուած ու տահմանուած ծրագիրները շատ յաճախ կ'ան – տեսնէ երկրին կարողութիւնները։ Օրի – նակ, անցեալ տարի միայն Յունուարի մինչեւ Հոկտեմբերի վերջ, այսինքն տարի ամառուան ընթացքին երենց ծրագիրները փոփոխութեան ենթարկեցին գոնէ տասը մեծաղագործութեան վարչութիւն երեք անգամ, շինանիւթերու արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը հինգ անգամ, արդիւնաբերական շինարարութեան նախարարութիւնը վեց անգամ, թեթեւ արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը երեք անգամ եւ այսպէս դեռ ուրիշներ։ Բոլոր փոփոխումներն ալ կատարուեցան տարեկան ծրագիրներու տահմանումները նուազեցնելու ուղղութեամբ (4)։ Նկատելի դեռնի վրայ այդ նուազումները ներկայացուին քանի մը տասնեակ միլիոն ռուբլի։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) «Սով. Հայաստան», 1972 Յուն. 28։
(2) «Սով. Հայաստան», 1970 Դեկ. 18։
(3) «Սով. Հայաստան», 1972 Յուն. 28։
(4) «Սով. Հայաստան», 1971 Դեկտ. 2։

Գ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ ԼՈՒՍԱԻՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Գ. Սրուանձտեանց մեծ աշխատանք կատարած է նաեւ վաստպուրականի մէջ։ Բացած է նոր դպրոցներ, իսկ դպրութիւն ստանցածներուն ալ տպահոված է ուսուցիչներով։ Յատկապէս նշանակելի է անոր կատարած գործը Վանի տպչկանց վարժարանը բանալու համար։ Մինչեւ 1870ական թուականները Վան չունէր տպչկանց վարժարան։ 1870ին անոր նախաձեռնութեամբ Պոլսոյ վանեցի դպրատիրներէն կը կազմուի Սանդխտեան ընկերութիւնը, որու նուիրական յատկացումներով կը բացուի Սանդխտեան վարժարանը Վանի մէջ։ Մինչեւ վերջ Սրուանձտեանց յատուկ ուշադրութիւն կը դարձնէ դպրոցին, որուն վիճակը ծանր էր 1877–1878 ռուս–թրքական պատերազմէն ետք։ Պատերազմի, հուրի ու սովի ճարակ դարձած քաղաքը կ'ապրէր ճղնաժամի մէջ։ Սրուանձտեանց, որ Ն. Վարժապետեան պատրիարքի կոնդակով կը ղրկէր Հայաստանի հայաշատ կեդրոնները, ժամանակ կը գտնէ օգնելու դպրոցին։ Վանի պատրիարքական տեղապահ եղած Տեւկանցի վկայութեամբ Սրուանձտեանց նիւթական միջոցներ հայթայթեց դպրոցին համար, փոխեց դպրոցի հոգաբարձութեան եւ ուսուցչութեան կազմերը։

Հայաստանի հոգին վրայ լուսաւորութեան գործը կազմակերպելու նպատակով Պոլսոյ մէջ կազմած էին Սրբատ-

---

նակ, անցեալ տարի միայն Յունուարի մինչեւ Հոկտեմբերի վերջ, այսինքն տարի ամառուան ընթացքին երենց ծրագիրները փոփոխութեան ենթարկեցին գոնէ տասը մեծաղագործութեան վարչութիւն երեք անգամ, շինանիւթերու արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը հինգ անգամ, արդիւնաբերական շինարարութեան նախարարութիւնը վեց անգամ, թեթեւ արդիւնաբերութեան նախարարութիւնը երեք անգամ եւ այսպէս դեռ ուրիշներ։ Բոլոր փոփոխումներն ալ կատարուեցան տարեկան ծրագիրներու տահմանումները նուազեցնելու ուղղութեամբ (4)։ Նկատելի դեռնի վրայ այդ նուազումները ներկայացուին քանի մը տասնեակ միլիոն ռուբլի։

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(1) «Սով. Հայաստան», 1972 Յուն. 28։
(2) «Սով. Հայաստան», 1970 Դեկ. 18։
(3) «Սով. Հայաստան», 1972 Յուն. 28։
(4) «Սով. Հայաստան», 1971 Դեկտ. 2։

ՅԱԿՈԲ ՄՕՐԵՂԲԱՅՐՍ

— Նստէ՛, կ'ըսէր վերջապէս մեծ մայրիկս իր ժպտունած եւ դողացող շրթնեքով։

Մօրեղբայրս կ'երթար մօտակայ սրճարանէն աթոռ մը առնելու։ Այդ միջոցին կարծես պատրուակ կը փնտռէր բանով մը ուշանալու։ Հաւերը կը քչէր, շուն մը կը հալածէր, հեռուն կեցող մէկու մը խօսք կ'ուղղէր։ Բայց վերջապէս այդ բոլոր արգելքները կը սպառէին եւ ձեռքը առանց յեցուկի աթոռ մը բռնած կուգար կը նստէր մօրը դէմ։

Հազար բան ունէին անշուշտ իրարու ըսելիք, բայց երկուքն ալ լուռ կը մնային։ Կը դիտէի մօրեղբօրս կնճռոտ ճակատը, ջղաձիգ մատները որոնցմով սիգարէթը կ'ուղէր ոլորել։ բայց այդ անիծեալ սիգարէթը չէր ոլորուեր։ Կը կարծէի թէ այդ իսկ է պատճառը մեծ մօրս եւ մօրեղբօրս փոխադարձ դժկամակութեան, որովհետեւ մօրեղբայրս անվրէպ կը սկսէր զանգատիլ թէ որքան թուղթերը անշահ են։ Ինձ կը թուէր թէ այլեւս երբեք, բայց երբեք աչխարհիս վրայ պիտի չըըտնուէր իրեն ուզած սիգարէթ թուղթը։ Երկար տեղ այնպէս համարած եմ որ տիկնայ մեծերուն դլխուն եկած ամէնէն անդարմանելի չարիքներէն մէկն է։

Այս բոլորէն եւթ, մօրեղբօրս դէմքը կը մեղմանար, ինձ կը նայէր, եւ մտահոգութեամբ եւ զորովով լի նայուածքը բարձրացնելով դէպի մայրը՝ կը հարցնէր քաղցր ձայնով. «Զօնուխը բան մը կե – րա՞ծ է...»։

Այլեւս սառոյցը կը բեկուէր եւ մայր ու որդի կը խօսակցէին մտերմութեամբ։ Երբեք ոչ ոքի հետ մեծ մայրս չէր խօսած այնքան մայրական, այնքան ցաւակիցի քաղցրութեամբ լի ձայնով, որքան երբ կ'ըսէր իր նախասիրած տղուն. «Եաւրում, Յակոբ...»։

Ոչ շատ կարեւոր բաներ կը յայտնէին իրարու, ոչ ալ սրատպին ղպացումներ։ Կը խօսէին սովորական եւ առօրեայ բաներու վրայ, երբեմն եօթն օտար մարդոց վրայ, բայց այդ աննշան խօսակցութեան միջոցին իրար կը դտնէին եւ իրենց հոգիները կը վայելէին պահ մը այն քաղցր անդորրութիւնը որուն ցանկացեր էին ամիսներէ ի վեր։ Կարծես տանջալի ծարաւ մը կը յագեցնէին, կարծես անհատնելի նպատակի մը կը հասնէին։

Այսպէս կը տեւէր մէկ երկու ժամ։ Յետոյ մեծ մայրիկս ոտքի կ'ելլէր եւ կը պատրաստուէր մեկնելու։ Մօրեղբայրս

նեը տալ մեզ, որպէսզի կարգի տակ ձգենք, ճամբանիս չկորսնցնենք եւ վերջապէս չոգենաւը չփախցնենք։

×

Տարիները յետոյ, իրիկուն մը, երբ հօրս հետ պարահղէն վարդեր կը քաղէինք, յանկարծ վարդի մը հոտը ինձ յիշեցուց այն բուրումնաւէտ առաւօտը երբ մեծ մայրիկս որոշեց դիս հետը տանիլ Յակոբ մօրեղբայրին։ Հայրս կը կարէր դեղնցող վարդերը եւ միեւնոյն տահն կը խօսէր հանդարտ եւ համոզիչ ձայնով. «Մարդուս ամենամեծ երջանկութիւնը...» Յանկարծ ընդհատեցի զինքը եւ հարցուցի. «Ինչո՞ւ Յակոբ մօրեղբայրս չէր տերեր իր մայրը»։

Հայրս կանգ առաւ եւ իր պայծառ ու իմացական նայուածքը յառելով ինձ, ըսաւ խաղաղութեամբ. «Ընդհակառակն, ան կը սիրէր, բայց իր ուժէն վեր չափով մը։ Ամէն մարդ բաւական ուժ չունի սիրելու։ Պէտք է հզօր ըլլալ այդ ընկերական ուրախութեամբ կրելու համար հոգւոյն մէջ»։

ՋԱՊԷԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(6 եւ վերջ)

ման, Դպրոցասիրաց, Աբեւելեան եւ Ազգանի ուսումնասիրաց ընկերութիւնները: Նուագար – Շահնազարեան վարժարանի նախկին սաներու եւ Գ. Սրուանձտեանցի նախաձեռնութեամբ 1878 Փետրուար 18ին կը հիմնուի նաեւ Կիլիկեան ընկերու – թիւնը:

Վերյիշեալ փաստերու թուարկումը բաւական է ցոյց տալու անոր եռանդուն գործունէութիւնը կրթական մարզին մէջ: Սակայն պահակերը լրիւ գործնելու համար պէտք է անդրադառնալ նոյնպէս անոր 1877–1878ի գործունէութեան մասին:

Ռուս – Թրքական պատերազմէն անմիջապէս առ Սրուանձտեանց ոտքով կը չրջի գրեթէ ամբողջ Աբեւմտեան Հայաստանը՝ հայ բնակչութեան ճչգրիտ թիւը պատրաստելու նպատակով – լութեամբ: Ասոր առընթեր կը կատարէ այլ ազգօգուտ գործեր: Ան կը տեղագրէ Հայաստանի վանքերը եւ, ըմբռնելով անոնց մէջ գտնուող ձեռագիրներուն արժէքը, մէկ առ մէկ կը ցուցակագրէ զանոնք, կ'արտագրէ կարեւոր հատուած – ներ եւ լոյս կ'ընծայէ «Թորոս աղբար» երկհատոր աշխատութիւնը: Հայաշատ վայրերու մէջ կ'այցելէ նաեւ հայկական դպրոցները, կ'օգնէ ուսուցիչներուն, յաճախ կը բանայ ինչ–ինչ պատճառներով փակուած վարժարանները: Այս բոլորին մասին կը խօսի «Թորոս աղբար» աշխատութեան եւ պատերազմաց տուժածներու եւ գաղթականներուն ուղղած իր տեղեկագիրը – նամակներուն մէջ:

Դպրոցը, ըստ Սրուանձտեանցի, «ազգային յոյն» է, որ, սակայն, կը գտնուի անյոյս վիճակի մէջ: Հոն կը տիրէ Տէր–Թոդիկեան եղանակը, զրեթէ բոլոր դպրոցներուն մէջ կ'իշխէ ծեծը, ֆալախան, «զալարուն վարդը», դպրոցները կը գտնուին անյարմար չէնքերու, «ապականեալ օդերու մէջ», խոնաւ հողի վրայ, առանց պատուհանի եւ բնական լոյսի: Զկան դրասեղանները, նստարանները, դասաւանդումը կը կատարուի առանց ծրագրի, իսկ վարժապետները՝ «անգէտ լրենց պաշտօնին եւ անկիրթ»: Ահա Ամասիոյ աղջկանց վարժարանը. «Վարժապետը մի այլանդակ դէմքով, խառնած մազերով, բոպիկ, պատժափայտն ի ձեռին, սպիտակ մազերով մէկը կ'երեւար: Քահանայ է ըսին եւ աղջկանց վարժապետ, որ ոչ քահանայ եւ ոչ մարդ կը նմանէր»: Տէտ եւ դինով քահանան իր առաքելական պարտատը հայթայթելու համար կը դառնայ վարժապետ: Սրուանձտեանց կը դատապարտէ ծնողքները, որոնք իրենց «ցաւոտ ծնած տառապանօք մեծացած որդիքը» կը վտահին այսպիսի վարժապետներու: Նոյն պատկերը նաեւ Սեբաստիոյ, Մելիտինէի մէջ: Այդ համատարած խաւարին մէջ ան կը տեսնէ տեղ–տեղ փայլող փոքրիկ աստղեր՝ Սեբաստիոյ «Թարգմանչաց ուսումնարանը», «Թոքաթի «Վարդանանց» վարժարանը, իրենց ջնորհալի ուսուցիչներով՝ Թադէոս պատուելի Կիւրեղեան, Յակոբ Մեսխեան, Մկրտ. Փորթուկալեան:

Անմոռանալի են Խարբերդի Ս. Նշան վարժարանի, Բալուի, Մարզուանի, Սեբաստիոյ զպրոցներուն նկարագրութիւնները, այնպէս ինչպէս Պոռչեանի Աչառակի զպրոցին եւ Բաֆֆիի՝ Տէր–Թոդիկի զպրոցին նկարագրութիւնները: Հայ վարժապետին տիպարը կը կենդանանայ զրիչին զրչին տակ. «Ոտքը բոպիկ, փայտ ի ձեռին, ֆալախանը մէջտեղ...»:

Անոր ուշադրութիւնը առանձնապէս կը սեւեռի աղջկանց վարժարաններու վրայ: Այսօրուան աղջիկը վաղուան մայրն է: Մեծ է կնոջ դերը ընտանիքին մէջ, ան է երախաններու պլխաւոր դաստիարակը: Փաստօրէն հայ ժողովուրդին ապագան, աղբին յոյսը՝ մանուկ սերունդը, անխզելի կերպով կապուած է հայ կնոջ հետ: Այդ պատճառով ալ պէտք է դաստիարակել զայն: Մեր պատմութեան ընթացքին հայ կինը այլ մարզուն հետ հաւասար չափով պայքարած է իր ժողովուրդին ազատութեան համար: Միշտ պէտք է վառ պահել ե. դարու հերոսական կիներու յիշատակը: Սրուանձտեանց կը քարոզէ հայ մայրերուն՝ նմանիլ Մարիկոնեան Վահանի մօրը՝ Զուիկին, որու չնորհիւ որդին դարձաւ հայրենիքի վահան եւ ապաւէն:

Հայրենասէր վարդապետը դիտողութիւններ կ'ընէ ընդհանրապէս զպրոցները բարւոքելու, ուսումնական նոր ծրագրիներ մտցնելու համար: Այդ մտքերը կը վերաբերին ոչ միայն դաւառի, այլ նաեւ Պոլսոյ զպրոցներուն, «Ներկայ վարժարանները բարեկարգելու մեծ պէտք ունին, որոնցմով օգտակար աշակերտներ կրնան ընծայել ազգին, մանաւանդ աղջկանց դաստիարակութեան վրայ ուշ դարձնելով, հոգ պէտք տանիլ ընտիր ուսուցիչներ եւ լաւագոյն մեթոտներ հաստատել, որոնց պակասութեամբ է մի – այն, որ մեր վարժարանները անպտուղ կը մնան թէ՛ դաւառներ, եւ թէ Պոլիս»: Ինքը եղած է ժամանակի յայտնի ուսուցիչներէն մէկը: Արփիարեանի խօսքով՝ «փնտռուած» ուսուցիչ էր ան: Սակայն Սրուանձտեանց միշտ կը հրաժարի համեմատաբար հեշտ եւ հանդիստ պողոտական կեանքէն: Ան կը հետաքրքրուէր հայկ. դաւառներով, բուն Աբեւմտահայաստեամբ: Անոր ուսուցչական կարողութիւններուն մասին կը վկայեն Ա. Մաքսիմեան եւ Հր. Աճառեան:

Սրուանձտեանց 1866ին ձեռնամուխ կ'ըլլայ դասագիրքերու հրատարակութեան: Լոյս կը տեսնէ երկու մասէ բաղկացած անոր «Նոր Ընթերցարանը», որ «չատ տեղերէ լաւ ընդունելութիւն գտաւ եւ չնորհակալութեան գրեր ալ առացայ ուսուցիչներէն»: Ընթերցարանը կ'արժանանայ երեք հրատարակութիւններու. բոլորն ալ չուտով կը սպառին: Մանկավարժներու կողմէ այդ ընթերցարանը մեծ գնահատութեան կ'արժանանայ, այդ պատճառով ալ Խրիմեան 1870ին կը դիմէ իր «արժանըմեր» աշակերտին՝ «քանի մը դասագիրք պատրաստել պէտք է եւ այն կ'ուզեմ ձեր ձեռքով լինի եւ ձեր դրչով»:

Խրիմեանի եւ Սրուանձտեանցի նամակագրութենէն կ'իմանանք, որ այս վերջինը զրաղած է նաեւ «Հայոց պատմութիւն» դասագիրքի պատրաստութեամբ, քանի որ ան հանդիսացած է օրուան հրատապ պահանջը: Ասոր համար ալ Խրիմեան կը պահանջէ անկէ մանրամասն հաչուետուութիւն կատարել իրեն պատմութեան դիրքին պատրաստութեան մասին: Ըստ երեւոյթին լուսաւորիչ վարդապետը ի վիճակի չեղաւ վերջացնելու եւ տպագրութեան յանձնելու իր գործը, քանի որ այդ մասին փաստաթուղթերու մէջ որեւէ յիշատակութիւն չենք դտներ: Ժամանակի եւ հանգամանքներու պարտադրութեամբ Սրուանձտեանց իր կարողութիւնները ի սպաս դրաւ այլ մարզերու մէջ եւ միայն իր ազատ ժամանակը տրամադրեց այդ աշխատանքին:

Ա. ԿՈՍՏԱՆԴԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԶՐՈՅՑՆԵՐ

(Միջնադարեան գրոյցներու մշակում
Արտաշէս Մարտիրոսեանի կողմէ)

—o—

Մի արեղայ վանքի առաջնորդութիւն էր ցանկանում, բայց որովհետեւ դիտէր, որ վանահօր կենդանութեան օրով չէր կարող հասնել, մտածեց մի մանկան ձեռքով, որի վանահայրը յաճախ ծեծում էր, ազատել նրան: Կանչեց մանկանը, մահացու դեղ տուեց եւ ասաց.— Եթէ այս փոչին ցանես վանահօր կերակուրին, քեզ անմիջապէս կը սիրի եւ այլեւս չի ծեծի:

Մի ամիս երեխան վերցրեց փոչին ու մտքում ասաց. Կէսը միայն կը ցանեմ, որ եթէ պատահի նորից բարկանայ, միւս կէսն էլ ցանեմ:

Երբ փոչին ցանեց, վանահայրը մեռաւ: Այդ ժամանակ մարդասպան արեզան հասաւ իշխանութեան եւ մանկանը լինքն էլ սկսեց ծեծել:

— Լաւ, — մտքում ասաց մանուկը, — այս կէսը քեզ կը ցանեմ, որ քո սիրտն էլ տաք լինի լինձ վրայ:

×

Հրեչտակն ասաց մի աղքատի, թէ քեզ բժշկութիւն կը տամ, որ ապրես եւ օգնական կը լինեմ: Աղքատն ասաց.— Ի՞նչպէս իմանամ, որ օգնական ես: Հրեշտակն ասաց.— Երբ դնաս հիւանդի մօտ, ես կ'երեւամ քեզ. եթէ ոտքի կողմից՝ նա կ'ապրի, եթէ դլխի՝ կը մեռնի: Դու Տիրոջն ասա եւ քո վարձքն առ:

Եւ աղքատն այդ արեց չատ օրեր եւ խիստ հարստացաւ: Եւ պատահեց, որ լինքը հիւանդացաւ եւ հրեշտակը երեւաց դլխի կողմից, որ մահուան նշան էր: Նա ասաց.— Շրջեցէ՛ք տնտես: Շրջեցին:

Դարձեալ երեւաց: Ասաց.— Նորից չրջեցէք եւ դարձեալ տեսաւ տարի կողքին եւ ասաց.

— Ո՛վ հրեշտակ, քո երեւալը միշտ լաւ էր, բայց այս մէկից:

×

Մի մեծատուն երեք որդի ունէր: Մահուան ժամանակ կանչեց անդրանիկին եւ ասաց.

— Որդեակ, քեզ մեծ ժառանգութիւն եմ թողնում, իմ հոգու համար ի՞նչ ես անելու:

Նա պատասխանեց.

— Քաղցածներին կը կերակրեմ եւ մերկերին կը հագցնեմ:

Կանչեց երկրորդին եւ հարցրեց.

— Իշեւան կը չինեմ եւ դերուածներին կ'աղատեմ:

Կանչեց երրորդին:

— Ես կրտսերն եմ, — ասաց նա, — բայց ուզում եմ ճիշդն ասել: Դու որ քեզ համար չարեցիր, ես ի՞նչ պիտի անեմ: Եւ եթէ մեռնես, մի քանի օրից կը մոռանամ:

Հայրը մտածեց, որ նա է ճիշդը:

×

Մի մարդ կամեցաւ աղքատ կին առնել, որովհետեւ լինքը աղքատ էր եւ մի կին էլ նրան կամեցաւ, որովհետեւ նա էլ էր աղքատ: Մարդը վերցրեց երկու կանանց եւ տարաւ իր տունը: Եւ երկուսն էլ մերկ էին:

Երեկոյեան կանանցից մէկը դնաց պարակոյտից թափուած հնոտիներ հաւաքեց եւ կարկատելով ծածկոյթ արեց մարմնի որոշ տեղերի համար:

Եւ երբ նրան տեսաւ միւս կինը, ասաց.— Տեսնո՞ւմ ես, հնոտիներով է չրջում եւ չի ամաչում:

Մարդն ասաց.— Իսկ դու տես քո մերկութիւնը եւ մի բամբասիր ուրիշի հնոտին:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Ընկերակցութիւնը կը հաղորդէ որ Յունուար 10ին դումարուած ընդհանուր ժողովին ընտրուած է հետեւեալ վարչութիւնը.— Պ. Պ. Ե. Այվազեան, Զ. Մ. Որբունի, Ա. Սոփոկլեան, Ս. Մխիթարեան, Գ. Քէօսէեճեան, Յ. Վէտիրեան, Հ. Գույումճեան եւ Հ. Տարօնեան:

Նորընտիր վարչութիւնը Յունուար 24ի իր առաջին նիստին կազմած է իր դիւանը, հետեւեալ անձերէ.— Նախագահ՝ Զ. Մ. Որբունի, քարտուղար՝ Հ. Տարօնեան, դանձապահ՝ Հ. Գույումճեան:

Կը խնդրուի բոլոր Թղթակցութիւնները եւ առաքումները կատարել քարտուղարին հասցէին.—

H. DARONIAN
Union des Gens de Lettres Arméniens
12, Rue Rochambeau, Paris (9e)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ · ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈՒԹԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

—o—

— Տակաւին դուն պէտքէն օգո՞ւտ կը սպասես, ըսաւ: Մինչ չե՞ս դիտեր մեզ ինչպէս կը մոռնայ եւ եւրոպացի կիներու եռեւռի կը վազէ: Քանի՛, քանի անդամներ խեղճ կիւղէը մեզի ըսած էր որ դիչերով սակէ փախչինք, եւ սակայն, դուն միշտ ուղած չէիր:

Էմմա երիտասարդ Ֆէյդիի առաջին կինն էր, հետեւաբար անոր հանդէպ միւսներէն աւելի անկեղծ հաւատարմութիւն մը կը զդար: Սակայն հիմա կեանքին սպառնացող վտանգը դինքը կը ստիպէր խորհելու թէ այսքան ակներեւ վտանգէ մը յետոյ, պէ՞տք էր անոր Սեբաստիոյ վերադարձին սպասէ: Այսուհանդերձ այդ միջոցին ծովուն կողմէ սուլիչի սուր ձայն մը լսուեցաւ:

Էմինէ սարսռաց եւ ականջ դրաւ:

— Լսեցի՞ր, ըսաւ Էմմային... անոնք են նորէն... միշտ նոյն ժամուն կ'անցնին:

Եւ առանց Էմմայի որոշումին սպասելու, ոտքերուն վեր ելաւ եւ չտապալուելու ծովուն վրայ նայող պատշգամին կողմը ուղղուեցաւ:

Սուպհի, այդ պահուն, փոքրիկ սանտալան չքեղազարդ չոգեմակոյկ մը ապառանքին ճիշդ քովէն կ'անցնէր, մինչ ատոր մէջ գտնուող՝ ֆէսեր հագած երեք երիտասարդներ պատշգամին կողմը դարձած՝ թաչկինակներով մանկամարդ հանդիսը կը բարեւէին:

Էմինէ առանց այլեւս Էմմայի հաւանութեան սպասելու, թաչկինակը հանեց եւ օդին մէջ չարժեց:

Շոգեմակոյկին մէջ գտնուողները վայրկեան մը խորհիլ թուեցան, ապա առանց մէկ մին արագ չարժումով մը գլուխը դարձուց եւ չոգեմակոյկը պատշգամին տակը բերաւ:

— Էմմա, եկան, դուչեց Էմինէ ուրախութեամբ ընկերուհիին մօտը վազելով եւ անոր ձեռքերէն բռնելով:

Էմմա առանց այլեւս ընդդիմանալու, թողուց որ Էմինէ գլխուն քօղը առնէ եւ դուրս ելնէ մանկամարդուհին էմինէի առաջարկին պատասխանելէ առաջ պահ մը լռեց:

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համախարբերդցիական Միութեան Փըրանսայի շրջանի կեդր. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ հայրենակից Պ. Մարտիրոս Ունանեանի, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Տէմիրճեանի եւ իրենց բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց սիրեցեալ կնոջ եւ քրոջ Տիկին Զարդար Ունանեանի (Կառտան) ցաւալի մահուան առթիւ։

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱՆՆԱՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ Աղքատանոցի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր դրամբէն հետեւեալ բացառիկ օգնութիւնները եղած են 1971ի ընթացքին.—

Նկատի առնուած են բազմաթիւ դէպքեր մումներ եւ յետ քննութեան ութ անձերու յատկացուած է 1200 ֆրանքի օժանդակութիւնը հետեւեալներու.— Փարիզէն մէկուն 200 ֆր., արուարձաններէն երկու անձերու 200ական ֆր., երրորդին 150, չորրորդին 50։ Գաւառներէն երկու անձերու 100ական ֆր., արտասահմանէն՝ վերադարձի ծախքերու մասնակցութիւն 200 ֆրանք։

ԾՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐՆՑ մրցանակը
կը յատկացուի
ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, փետր. 18, ժամը 21ին
Օթէլ Մոտերն
Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք
Կը նախագահէ.— Ե. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Գլխաւոր բանախօս.— ԳՐ. ՊՐԼԼՏԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կ'ՈՒԶԵԿՈՒՈՂ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի կէսօրէ ետք Սփալանտիտի սրահին մէջ

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին Լիոն – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփալանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

Հ. Յ. Դ.

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ Լիոնի եւ Սէն Մօռիսի իր բոլոր ընկերները այս երկուշաբթի (7 Փետրուար) իրիկուն, ժամը 20,30ին սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

×

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհանուր ժողովը 12 Փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ահարոնեան սրահը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացականները նկատի պիտի առնուին։

ՆՈՒԷՐ

Կապոյտ Խաչի Սեւրանի մասնաճիւղը 200 ֆր. կը նուիրէ Սօսի պարախումբի Սեւրանի խումբին։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար կիրակի օրը Շաւիլի
Ֆաղաֆապետարանի սրահը
Ռիւ տը Ստալինկրատ

կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ

Մանուկներու յարմար շարժանկար կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը տողանցք Բարեկենդանի տարազներով, դիմահաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զգալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմահաւորուած։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՃԱՇ

Նախաճեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին Շաբաթ, Փետրուար 19 ժամը 20ին Սեւրի Սամուէլ-Մուրատ վարժարանը, 26 Ռիւ Թրուայոն։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ժամը 16,30ին

Հանդէս ի յիշատակ վարդանանց նահատակներուն եւ թատերական ներկայացում.

— Սկզբունքի մարդը, *Ա. Շերվանզտէ*
— կիրակոս աղայի ճաշարանը
— Le chemin de l'école — opérette

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն-Ժերմէն Թաղականութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է.—

Ողբացեալ Մարի Գէորգեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի՝ Ցակոբ Էսկիճեան 10 ֆր. (դպրոցին), Բէլթէքեան Կարապետ, Սահակ Աւետեան ընտանիք, Հայկ Քէօլէեան, 20ական ֆր., Լաֆճեան Ստեփան 30, Տէր եւ Տիկին Քէօլէեան 50, Բարդէն Բրուտեան 10, Քէօլէեան Մկրտիչ, Տիկ. Սիրանոյշ Մկրեան 20ական, Ցովհ. Սրապեան 10, Գրիգոր Աւետեան 20, Պր. Սկաբսկի (10 դպրոցին), Մի Ոմն 10, Տէր-Մինասեան ընտանիք (20 դպրոցին)։

×

Կապոյտ Խաչի Տէսինի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պր. Համազասպ Ցովհաննէսեանէ 50 ֆր. դպրոցին, Տիկին Պ. Առաքելեանէ 20 ֆր. կապոյտ Խաչին։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած
Շրջանի Սկաուտներուն, Արեւոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides

Ամբողջովին նոր յայտագիր
Թատերական ներկայացումներ հայերէն, Սկաուտներուն եւ Արեւոյշներուն կողմէ
զաւեշտ,
հայկական պարեր
Մարիոնէթներու ներկայացում Արեւոյշներուն կողմէ
Սկաուտական ներկայացումներ, խաղեր Գայլիկներու կողմէ
Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԷ
Մուտք 10 ֆրանք

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՍԸ ՕՐՈՒԱՆ

կազմակերպող՝

sevan voyages

Կ'ընկերանայ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 6 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ, 2 ՕՐ ԼԵՆԻՆԳՐԱՏ

ՄԱՅԻՍ 18-ԷՆ 27

ՄԱՅԻՍ 18.— Մեկնում Լիոն – Փարիզ – Մոսկուա։ Պանդոկ, ապա պտոյտներ՝ կարմիր հրապարակ, Կրեմլին, եւայլն, եւայլն։
ՄԱՅԻՍ 19.— Մոսկուայէն մեկնում դէպի Երեւան։
ՄԱՅԻՍ 19ԷՆ ՄԱՅԻՍ 25.— Այցելութիւններ եւ պտոյտներ Երեւան (Էջմիածին, Մատենադարան, Երերոյնի, քաղաքի տեսարժան վայրերը եւայլն)
ՄԱՅԻՍ 25.— Մեկնում դէպի Լենինգրատ։ Պանդոկ, պտոյտներ (Էրմիթաժի թանգարանը, եւայլն), երկու օր։
ՄԱՅԻՍ 27.— Վերադարձ՝ Լենինգրատ — Փարիզ — Լիոն։

ԳԻՆԸ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ
2500 ՖՐԱՆՔ

(յաւելեալ 150 ֆր. երբ մեկնումը Լիոնէն է) անձ գլուխ։ Այս գինին մէջն են երթուղարձ ոտմսը, բոլոր փոխադրութիւնները, բոլոր պտոյտները, առաջնակարգ պանդոկ։ Ամբողջական փանսիոն Մոսկուա եւ Լենինգրատ եւ երեւան։

LYON

sevan voyages

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS

TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ
ՊՈՒՎՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահատակներուն իր յիշատակ պատարագ կը մատուցուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Ցակոբ եկեղեցին, Հինգշաբթի 10 Փետրուար։

Ցաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Մարսիլիոյ մէջ Ծառայած եւ վախճանած բոլոր եկեղեցականներու հոգւոյ համար, նախագահութեամբ

ԳԵՂԱՄ ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կը պատարագէ Տ. ԵՂԻՇԷ աւագ խաչակիր Քհնյ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ, կը քարոզէ Տ. ՇԱՀԱՆ խաչակիր Քհնյ. ՏԻՏԻԵԱՆ։ Երգչախումբը կը ղեկավարէ Տ. Նշան Քհնյ. Գուլումճեան։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30, պատարագ ժամը 10, քարոզ ժամը 11,15, հոգեհանգիստ ժամը 11,40։

Կը հրաւիրուի հաւատաւոր ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ եւ հաղորդուիլ Աւազայրեան ոգիով։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հայ Բժշկական Միութեան դասախօսութիւնը, Փետրուար 9ին ժամը 21ին,

Salle Bon accueil
Hôpital St. Michel
33, Rue Olivier de Serre — Paris (15e)

Le DR. DAOUDLARIAN
fera une conférence sur la Prostate

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Անդրանիկ Տէօքմէճեան, որ նախապէս Փարիզ կը բնակէր, 42 Ռիւ տը Սիթօ, 12րդ Թաղամաս։ Իրմէ կամ իր նոր հասցէն գիտցողներէն կը խնդրուի տեղեկացնել «Ցառաջ»ի վարչութեան։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ-Քալանի մաս – նաճիւղին ընդհ. ժողովը կիրակի, Փետր. 13, ժամը 3ին Տիկ. Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Լա Ռու։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Վիէննի մէջ, նախաճեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբին, Փետրուար 20ին։

×

Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ-պարահանդէսը կիրակի, 19 Մարտ 1972։

×

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Ապրիլ 16ին։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ՓԵՏՐՎԱՐ
MARDI
8 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12335

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.335

ԵՐԿԱԱՅՐԻ ՍՈՒՐ...

(ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԿՈՒՒԱՆԸ ԵՒ ՍՓԻՒՌՔԵԱՆ ԳՈՅԱՏԵՒՈՒՄԻ ՀԱՐՑԸ)

—o—

Սփիւռքի մէջ հայապահպանումի կըռուանները ամբացած տեսնելու մեր հաճկընալի մտահոգութեանց եւ ձգտումնե-րուն մէջ՝ յաճախ կը կառչինք մտածումներու եւ տեսակէտներու, որոնք ապահովաբար ապահովացումի վտանգ կը ստեղծեն մեզի համար։

Շատցած է թիւը մարդոց եւ խմբակներու, որոնք իմաստութիւն կը համարին ապաւինիլ մշակոյթին կամ... եկեղեցական համայնք դառնալու գաղափարին, երէնց այս դաւանանքը հիմնաւորելով մօտաւորապէս սա բանաձեւումին վրայ։

— «Հայ եղեռնական դատը հիմնական նպատակ հռչակելով, մեր կուսակցութիւնները զո՞ւր ժամանակ կը վատնեն։ Ապարդիւն ելիգերու եւ անօգուտ յոգնութեանց մէջ կը կայանան ցարդ իրագործուած աշխատանքները՝ Հայ Դատի հետապնդման համբուն վրայ։

«Աւելի՛ն։ Հայ եղեռնական կազմակերպութիւններու կողմէ Հայ Դատի արծարծումին կամ հողային պահանջներու ճանաչումին համար ի գործ դրուած միջոցներ ո՛չ միայն ամուլ մնացած են, այլեւ պատճառ դարձած՝ որ ազգային – եղեռնական տարակարծութիւններ բացատրական իրենց անդրադարձումը ունենան հանրային մեր կեանքի բոլոր ճակատներուն վրայ։

«Արդ, եկած է ատենը, որ Սփիւռքը իր բոլոր նիւթական եւ բարոյական ուժերը կեդրոնացնէ մշակութային մարզերու վրայ եւ հրաժարի անցոյս Դատի մը հետապնդութեան մէջ յամառելու փորձերէն։ Եթէ հայապահպանում է նպատակը՝ ամբացնենք մշակութային կռուանը եւ եղեռնական հարցի լուծումը թողունք ապագայի բարենպաստ պայմաններուն»...

Ձգտենք անմիջապէս, որ այս մտայնութիւնը նոր երեւոյթ չէ։

Հայ ժողովուրդի պատմութեան մէջ՝ ճակատագրապաշտութեան առհասարակ դիծը ինքզինք պարտադրած է մեր լայն զանգուածներուն, ամէն անգամ որ հայրենիքը ճնշուած է աշխարհակալական ուժերու մականին տակ, կամ ազատագրական ոգին ու չարժումները բախած են լուրջ դժուարութիւններու։

Յատկապէս ժամանակակից դրուագներու մէջ (1850–1920), երբ ընկերային զարթօնքի, յեղափոխութեան եւ ազատագրական պայքարներու թափը զօրեղական հետեւութիւններու կը յանգէր, կղերա – պահպանողական դասը հեչտաւէ՛տ ենթակայութիւնը նախապատիւ կը համարէր արեան զնով ազատագրելի ամէն ազատութենէ եւ անկախութենէ։

Պատմական իրողութիւններու ազատագրմամբ մը պիտի ըլլար ըսել՝ թէ Հայու – թիւնը զերծ է եղած ստրկամտութենէ։ Ձիշդն ա՛յն է, որ ազատատենչներու փաղանգին մի՛չտ հակազրուած են պատկառելի թուով ստրկամիտներ՝ որոնց ձեռնթափութիւնն ու կրաւորականութիւնը տուղի է նպաստ մեզի, հին օրերէ մինչեւ այսօր...։

Տարբե՛ր բաներ են համբանքի փրկութեան նպատակով ցոյց տրուած համակերպութիւնը եւ ժողովուրդի մը բարոյական գիտակցութիւնը։ Առաջինը՝ պարագային եւ ժամանակաւոր երեւոյթ է։ Երկրորդը՝ հիմնական եւ անփոփոխելի դաւանանք։ ազգին եւ մեկնակէտ տալաքական ձգտումի՝ իրագործուած տեսնելու համար մարդկային եւ ազգային մեր բոլոր իրաւունքները։

Մեծարեայ խմբագրութիւններուն համար, Սաստիկ նման խօսքեր կ'ընէ, կը նշանակէ թէ Տէր։ Միութենէն ոչ մէկ քայլափոխ – րանք ստացած է պատերազմելու ուղղութեամբ։

Լիբանանի վարչապետը Պէյրութի վերաշարադրեալ եւ նախապէս յայտարարեց թէ ամբողջովին կողմնակից են Ծրագրային միջերկրականեան քաղաքականութեան։

Ֆրանսայի մէջ Նախարարապետին տուրքերու հարցին եւ այդ առընչութեամբ իր նամակներու պատճէններու հրապարակումը (Քանար Անշէնեի կողմէ) կընչարունակէ յուզում յառաջ բերել երկրին մէջ։ Բոլոր համայնավար երեսփոխանները առջի օր Ազգ. ժողով դացած են տուրքերու իրենց յայտարարութիւններով։ Նոյնը ըրած է երեսփոխան Ասլանը, որ իր քաղաքապետարանին մէջ իսկ հրապարակած է տուրքի իր թուղթերը։ Այս առթիւ է նաեւ որ մէջտեղ եկած է հարկային առնելիքի (ավուար ֆիսքալ) հարցը, որ չատերու կողմէ կը դատապարտուի։ Այս օրերս, Ելմտական նախարար Ժիսքար–Տ'Էսթէնն ճառ մը պիտի խօսի այս մասին։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ մէջ ապահովութեան ուժերը ձերբակալած են 14 թուրքեր, իրենց ձախապաշտ։

ՉԵԽ ԸՆՏԱՆԻՔ մը յաջողած է փախուստ տալ երկրէն՝ չեխ սահմանապահ պինուորներու օժանդակութեամբ։ Սահմանագլուխին կառքին վառելանիւթը ըսպառած է եւ կեցած։ Սահմանապահ պինուորներ կառքը հրած են մինչեւ աւստրիական սահման։ Արեւելեան Գերմանիայէն երեք հոգինոց ընտանիք մը փախուստ տուաւ թրաքթէօրով։ Զորս երիտասարդներ ալ նաւակով մը Շուէյտ ապաստանեցան։

ՈՒԱՇԻՆԿԹՐԸ համաձայնած է Իսրայէլի ծախել, յառաջիկայ երկու երեք տարիներուն, 42 Ֆանթոմ եւ 90 Սֆայիսէ օդանաւեր։

ՊԱՆԿԱՍ. ՏԻՇԻ վարչապետը Կալկաթա այցելեց։ Տեսակցեցաւ Տիկին Կանտիի հետ։ Շէյխ Մուժիպուր յայտարարեց, թէ մինչ փաքիստանեան բանակը պենկլայշները կը ջարդէր, Ամերիկա ղէնք կուտար այս վերջնոյն։

ԻՏԱԼԻՈՅ նոր կառավարութիւնը կազմելու պարտականութիւնը յանձնուեցաւ Ճ. Անդրէոթթիի, քրիստոնեայ – դեմոկրատ, 53 տարեկան։

ԱՆԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆԸ այնքան մտահոգիչ ընոյթ ստացած է Ֆրանսայի եւ մանաւանդ Փարիզի մէջ, որ իշխանութիւնները որոշեցին չարտօնել ոեւէ օտարականի աշխատանքը, եթէ անոր ճիւղին մէջ մէկ Ֆրանսացի կայ անգործ։ 1972 Յունուարին Փարիզի մէջ անգործութեան թիւակ կը ստանան 41 հազար 31 հոգի մինչդեռ 1971 Յունուարին, ատոնց թիւը 31·472 էր։ Յաւելումը տարեկան 30 առ հարիւր աւելի է։

«ԼԻՏՏԻՕ ԷՆԹԵՐՆԱՍԻՈՆԱԼ» ճախապաշտ ամատեարը զգուշացուց իր հրատարակութիւնը։ Տնօրէնը իրրեւ պատճառ կը ներկայացնէ թերթին դէմ անուանարկութեան դատերու նիւթական ծանր պատիժները, որոնք դինքը անհնարացուցած են։

ՕԴԵՐՈՒ մեղմութիւնը ճիւնհալը յառաջ բերած է լեռներու մէջ եւ արկածներ պատահած են։ Առջի օր Ալպեաններու եւ Փիրէնեաններու վրայ չորս երիտասարդներ մեռած են։

ՀԱՆՕՑ վերջնապէս մերժեց Նիքսընի խաղաղութեան նոր առաջարկները։ Կ'ուզուրէ թէ ոչ մէկ դրական կէտ կայ ութ կէտերուն մէջ եւ թէ Միացեալ Նահանգներու նախագահը ոչ մէկ թուական կը ճշդէ ամերիկեան զօրքին քաշուելուն համար։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԼԱՆՏԱՑԻՆԵՐՈՒ ԽԱՂԱՂ ՅՈՅՑԸ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՅԱՂԹԱՆԱԿ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻ

—o—

Հիւսիսային Իրլանտա յարաբերաբար խաղաղ շաբաթավերջ մը ունեցաւ։

Արդարեւ, օրերէ ի վեր վախ կար, որ Նիւրըի բողոքի ցոյցը, կաթողիկէներու կողմէ, կրնար եղերական պարագաններու մէջ վերջ դտնել։ Ոմանք անխուսափելի կը դտնէին բախումը ցուցարարներու եւ անդլիացի պինուորներու միջեւ։ Վերջապէս դեռ բոլորին մխքերուն մէջ դրոշմուած էր Լոնտոնտէրրիի միջադէպը, որ, ինչպէս ծանօթ է, արիւնալի նկարագիրը առացաւ 13 ցուցարարներու սպանութեամբ եւ որ պատճառ դարձաւ այս ցոյցին։

Հակառակ անդլիական եւ Հիւսիս. իրլանտական իշխանութիւններու արդիլքին, կիրակի օր տասնեակ հազարաւոր կաթոլիկներ — ոմանց հաշուով 30·000, ուրիշներու՝ մինչեւ 50·000 — յաջողեցան կարգապահ ու խաղաղ ցոյց մը կատարել։

Փոքրիկ քաղաքը պաշարման վիճակի տակ առնուած էր քանի մը հազար Անգլիացիներու կողմէ, որոնք զրահապատ կառքերով, զնդացիրներով, եւայլն պարզապէս արդելք կ'ուզէին ըլլալ համակրանքի ցոյցերու կազմակերպիչները վերջին պահուն փոխեցին իրենց ծրագիրը եւ համախմբումը կատարուեցաւ քաղաքէն դուրս, այս ձեւով առաջքը կ'առնուէր բախումներուն՝ Անգլիացիներու եւ կաթոլիկներու միջեւ։

Ցոյցին յաջողութենէն եաք Ըլսթըրի երեսփոխանը՝ Պերնատէթ Տեվլին, որ Երեսփոխանական ժողովին մէջ ապատակած էր Անգլիոյ Արտաքին նախարարը, յայտարարեց, թէ հիացում ունի իր ժողովուրդին քաջութեան, միասնական ոգիին եւ ուժին հանդէպ։

Կազմակերպիչները որոշեցին նոր ցոյց մը կազմակերպել, միշտ խաղաղ ձեւով, Հիւս. Իրլանտայի այլ քաղաքներուն մէջ եւս։

Լոնտոնցի Իրլանտացիները, իրենց կարգին, ցոյց մը կազմակերպեցին Ուայթհոլի մէջ, որ վերջ դտաւ բուռն կռիւներով, ձերբակալութիւններով եւ վիրաւորներով։

Եօթը հազարի մօտ Իրլանտացիները, խորհրդանշական ձեւով 13 դագաղներ չալկած դէպի Տաունինկ փողոցը ուղղուեցան, ուր կը գտնուի վարչապետարանը։ Բախումները սկսան եւ չուտով սուր բնոյթ ստացան, երբ ոստիկանական ուժերը թոյլ չտուին ցուցարարներուն դագաղները զետեղել վարչապետին տան դրան առջեւ։

Զինուոր ոստիկանները փորձեցին ցրուել ցուցարարները, որոնք հակազարձեցին քարեր արձակելով։ 120 ցուցարար ձերբակալուեցաւ եւ հարիւրի մօտ ալ անձեր վիրաւորուեցան, մեծաւ մասամբ ոստիկան։

Ցոյցեր տեղի ունեցան նաեւ Պիւմինկհամի, Կլասգոյի մէջ, առանց արիւնահեղութեան։

Ցամենայն դէպս Նիւրըի խաղաղ ցոյցը բարոյական յաղթանակ մը կը նկատուի ժողովուրդի մը համար, որ հակառակ Լոնտոնի արդելքին եւ անոր ի գործ դրած պինուորական ճնշումներուն, դիտէ իր իրաւունքները պաշտպանել։ Նիւրըի ցոյցը հաստատեց նաեւ, թէ կազմակերպիչները խաղաղ ու կարգապահ ձեւով կը կատարեն իրենց բողոքները եւ արիւնալի միջադէպ չի պատահիր, երբ պինուորական ուժեր հեռու կը մնան վայրէն։

Ցիշենք որ Նիւրըի փոքր քաղաք մըն է, որ կը գտնուի Հարաւային Իրլանտայի սահմանին մօտ, եւ անկից ընտրուած էր որպէսզի Հարաւային Իրլանտայի կաթոլիկները կարենան մխանալ ցոյցին։ Որեւէ միջադէպի կամ բախումի առաջքն առնելու համար, կազմակերպիչները վերջին պահուն փոխած էին նախատեսուած ուղեգիծը։ Այս ձեւով չեն անցած բրիտանական զօրքին պաշարած շրջանէն։

Այս ցոյցը կը զուգադիպէր Անգլիոյ Թագուհիին իշխանութեան քսանամեակին։ Արդարեւ, 1952 Փետրուար 6ին է որ Էլիզապէթ գահ կը բարձրանար եւ եթէ քսան տարիներու երկայնքին չատ բան փոխուած է, բրիտանական գահը կը մնայ ամուր, աւանդապաշտ եւ սակայն ժողովրդական։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԵՐՁԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔԻ համար խաղաղ կարգադրութեան նոր յոյսեր ծագեցան երբ Սատաթ յայտարարեց թէ պէտք է թոյլ տալ Եարինկի որ իր առաքելութիւնը կատարելու կարելիութիւնն ունենայ։ Կը թուի թէ երբ Մոսկուայէ վերադարձին,

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 1971-Ի ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Բ.

Շահեկանութիւն կը ներկայացնէ Խորհրդային Միութեան ընդհանուր վիճակագրութեան բաղդատութիւնը Հայաստանի վիճակագրական տուեալներուն հետ՝ արդիւնաբերութեան ինչ ղեկաւար ճիւղերուն առընչութեամբ:

Ներկայացուած ցուցանիշներէն կը պարզուի, որ վեց ճիւղերու մէջ Հայաստան արտադրութեան աւելի բարձր տոկոս արձանագրած է, բազդատաբար Խորհրդային Միութեան մի քանի ճիւղերուն: Ասոնք են էլեկտրուժը (*Հայաստան 19 տոկոս, Խորհրդային Միութիւն 8 տոկոս*), մեքենաշինութիւն եւ մետաղամշակութիւն (12 *եւ* 11), անտառային, փայտամշակման եւ խորշանիւթ թուղթի արդիւնաբերութիւն (16 *եւ* 6), շինանիւթերու արդիւնաբերութիւն (12 *եւ* 8), կենցաղային եւ տնտեսական գործածութեան ապրանքներու արտադրութիւն (24 *եւ* 11), սնունդի արդիւնաբերութիւն (7 *եւ* 5): Թեթեւ արդիւնաբերութեան *ամի տոկոսները նոյնն են՝* 7–7, *իսկ երկու ճիւղերու մէջ* — սեւ եւ գունաւոր մետաղագործութիւն, քիմիական եւ բարիւդաֆիմիական արդիւնաբերութիւն — *Խորհ. Միութեան տասը տոկոսը աւելի բարձր է. առաջին ճիւղին մէջ այս վերջինը արձանագրած է ամի 6 տոկոս, մինչդեռ Հայաստան 4, իսկ երկրորդին մէջ առաջինը 11 եւ երկրորդը՝ Հայաստան 5 տոկոս:*

Այս պատկերը վերստին կը հաստատէ այն իրողութիւնը, թէ Հայաստան արդիւնաբերական բաղմաթիւ ճիւղերու մէջ առաջատար յառաջդիմութիւն կ'արձանագրէ — նպաստելէ Խորհ. Միութեան չրջապիծին մէջ:

Ի դէպ Խորհ. Միութեան 1971ի վիճակագրութեան ուշադիր քննութիւնը եւ ձեռք ձգուած արդիւնքներու բաղդատութիւնը ծրագիրներուն հետ (1) ցոյց կուտայ, թէ քանի մը կարեւոր ճիւղերու մէջ իններորդ հնգամեայ ծրագրին առաջին տարին դանդաղ զարգացում արձանագրած է: Տեղ–տեղ նոյնիսկ տեղատատութեան մէջ դտնուած է:

Գիւղատնտեսութիւնը, որ խորհրդային տնտեսութեան տակաւ մարզն է եղած միշտ, դրեթէ նախանցեալ տարուան տիճանաչափին վրայ կը մնայ: Այսպէս, 1971ի գիւղատնտեսութեան արտադրութեան ընդհանուր ծաւալը եղած է մօտ 87 միլիառ ռուբլի, որ կը համապատասխանէ 1970ի չափանիշին: Ճշդենք, որ ծրագիրը իրրեւ արտադրութեան ընդհանուր ծաւալ հիմնական նշանակած էր 88,6 միլիառ ռուբլի, որու չնորհիւ 5,5 տոկոսի յաւելում մը պիտի արձանագրուէր: Անասնապահութեան արտադրութիւնը (միս եւայլն) քիչ եղած է՝ դրեթէ 3 տոկոսի աճ, իսկ երկրագործութեան արտադրութիւնը նուազած է 1970ի համեմատութեամբ:

Աչխատանքի արտադրողականութիւնը, որ չատերու կողմէ կը նկատուի հիմնական ազդակը նոր հնդամեայ ծրագրին իրագործման, նոյնպէս քիչ համեմատութեամբ աւելցած է (6,3):

Միւս կողմէ, սակայն, արտադրական ածի բարձր տոկոսներ կը նչմարուին ծանր ճարտարարուեստի ճիւղերուն մէջ, եւ յառաջընթաց մը առօրեայ ապրանքներու արտադրութեանց ուղղութեամբ:

Վերադառնանք Հայաստանի վիճակագրութեան՝ ներկայացնելով թիւեր զանազան արտադրութիւններու:

1971ի էլեկտրուժի արտադրութիւնն է եղած մօտ 7,3 միլիառ քիլովաթ–ժամ, հանքային պարարտանիւթ՝ 299·100 թոն, ստտա՝ 69 հազար թոն, ծծմբաթթու՝ 108 հազար 500 թոն, քիմիական թել՝ 7·300 թոն, ձկաղող՝ 1·599·000, մետաղահատ՝ 12·100, լինքնաչարժ՝ 4·740, պահածոյ՝ 269 միլիոն տուփ, ժամացոյց՝ 3·176·000, սառնարան՝ 135·000, զոդ եւ զոդվէնդ՝ 1·439·000 քառ. մեթր, հիւսուածք բամպակէ՝ 76,3 միլիոն քառ. մեթր, բուրդէ՝ 7 եւ մետաքսէ՝ 12,7 միլիոն քառ. մեթր, սպիտակեղէն՝ 41,7 միլիոն, վերնազգեստ՝ 15,8 միլիոն, մուշտակ՝ 28,9 հազար թոն, երշիկ՝ 13 հազար թոն եւայլն:

Նախորդ ժամանակաչրջանին (1970) բաղդատմամբ աւելի արտադրուած է 1200 միլիոն քիլովաթ–ժամ էլեկտրուժ, 46,4 հազար թոն հանքային պարարտանիւթ, 40,9 հազար թոն ծծմբաթթու, 690 լինքնաչարժ, 1,2 միլիոն լմբ, 348,2 հազար թոն կրաքիւս, 2,9 հազար թոն թուղթ, բամպակէ եւ բուրդէ գործուածքներ՝ 2 միլիոն քառ. մեթր, հիւսուած վերնազգեստ՝ 318·000, զոդ եւ զոդվէնդ՝ 142 հազար քառ. մեթր, սառնարան՝ 34·600, եւայլն:

Միւս կողմէ, սակայն, բաղմաթիւ ճիւղերու մէջ նչմարելի է ծրագիրներու չիբաղդծումը: Թուենք թերակատարուած մարզերէն ոմանք — ծծմբաթթու, ձգա – զող, պատրաստի պատեր, կրաքիւս, հանքային պարարտանիւթ, կեղտոնախոյտ փոմփ, բամպակէ եւ բուրդէ գործուածք, հագուստ, կօշիկ, ձկէթ, ժամացոյց, սառնարան, քիմիական թել, եւայլն: Նախատեսուածէն զգալի կերպով պակաս եղած են պղինձի, ալիւմինիոմի եւ քանի մը այլ կարեւոր ճիւղերու արտադրութիւնը:

Գալով աչխատանքի արտադրողականութեան, արդիւնաբերական ճիւղին մէջ, նախատեսուածէն քիչ մը նուազ եղած է՝ 6 տոկոս, փոխանակ ծրագրին սահմանած 6,9ի:

Գիւղատնտեսութեան ճիւղը դժբաղդաբար չէ պատկեր չի պարզեր, հակառակ ձեռք ձգուած որոչ նուաճումներուն, մասնաւորապէս անասնապահութեան մարզին մէջ: Արդէն այս իրողութիւնը պարտկելու համար է հաւանարար, որ կենտրոնական վարչութիւնը 1971ի արտադրութեան աճին տոկոսը փոխանակ բաղդատութեան դնելու 1970ի հետ, ինչ որ ընդունուած սրամտաբանական ձեւն է, անորոչութեան մէջ կը ձգէ զրելով.— «Գիւղատնտեսութեան արտադրանքի ընդհանուր ծաւալը 1971ին կազմել է 430 միլիոն ռուբլի, որը 10,8 տոկոսով բարձր է նախորդ հնգամեակի արտադրութեան տարեկան միջին մակարդակից»: Հոս չէ ճշդուած նախորդ հնգամեակի արտադրութեան միջինը եւ ո՛չ ալ, ինչպէս կատարուած են միւս մարզերուն կապակցութեամբ, բաղդատութեան են ղրուած արտադրութեան քանակները նախորդ տարեչրջանին հետ: Այս ճամբով հնարաւոր կը դառնար ճըշդել, թէ գիւղատնտեսութեան արտադրութեան ընդհանուր ծաւալը ո՛րչափով կը լրացնէ ծրագիրին առաջադրութիւնները:

Պետպլանի նախագահը՝ Լ. Խաչատրեան 1970 Դեկտեմբերին ներկայացնելով 1971ի ժողովրդական անտեսութեան պարագման ծրագիրը, կը թուէր նաեւ գիւղատնտեսութեան առաջադրութիւնը.— «1971 թուականին գիւղատնտեսութեան համախառն արտադրանքի ծաւալը ընթացիկ տարուայ համեմատութեամբ կ'աւելնայ 7,5 տոկոսով» (2):

Աւելցնենք, որ Խորհ. Միութեան 1971ի վիճակագրութեան մէջ եւս, գիւղատնտեսութեան արտադրութեան ընդհանուր ծաւալը բաղդատութեան կը դրուի հնդամեակի միջինին հետ հաստատելու համար ապա՝ թէ «հողագործութեան արտադրանքը, երկրի մի շարք շրջաններէ անբարենպաստ եղանակի հետեւանքով որոչ չափով նուազել է 1970 թուականի համեմատութեամբ» (3):

Ուրեմն երկրագործութեան գիծով նըւազում արձանագրուած է:

Նոյնն է պատկերը Հայաստանի համար եւս, երբ 1971ի արդիւնքները բաղդատութեան դնենք 1970ին հետ (4):

Այսպէս, 1971ին պտուղներու արտադրութիւնը եղած է 90·800 թոն, մինչդեռ 1970ին՝ ան եղած է 145·400 թոն: Խաղող՝ 1971ին՝ 206·500 թոն, 1970ին՝ 228·600 թոն: Բանջարեղէն՝ 1971ին՝ 314·000 թոն, 1970ին՝ 278·000 թոն (+ 36·000 թոն):

Դժբախտաբար հայցահատիկի արտադրութեան քանակը չէ մատնանչուած 1970ի վիճակագրութեան մէջ, իսկ դեռնախընձորին ալ՝ 1971ին մէջ, որով կարելի չէ բաղդատութեան դնել զանոնք եւս: Այսուհանդերձ, եթէ նկատի ունենանք, որ հայցահատիկի 1970ի արտադրութեան ծրագիրն էր 272·000 թոն եւ, միւս կողմէ, 1971ի արտադրութիւնը եղած է 249·000 թոն, կը նչանակէ, թէ այս ճիւղը եւս նուազում ունեցած է:

Յամենայն դէպս բաղդատութեան ղրուած երեք արտադրութիւններէն երկուքը՝ պտուղ եւ խաղող նուազում արձանագրած են անցնող տարեչրջանին: Բանջարեղէնը յաւելում:

Պատկերը աւելի լրիւ կը դառնայ, երբ նկատի առնենք գիւղական արտադրութեան ընդհանուր ծաւալը 1970ին եւ 1971ին: Զոյգ տարեչրջաններուն անոնք եղած են 430 միլիոն ռուբլի, այլ խօսքով ո՛չ մէկ փոփոխում եւ, հետեւաբար, ան տեղի ունեցած են ընդհանուր գիւղատնտեսութեան արտադրութեան մէջ:

Անասնապահութիւնը, բաղդատմամբ երկրագործական ճիւղին, բաղդատաբար աւելի լաւ պատկեր կը պարզէ: Այս է պատճառը, որ անոր ածը բաղդատութեան կը դրուի 1970ի հետ: Այս ճիւղին մէջ յաւելումը 4,1 տոկոս է, մինչ Խորհ. Միութեանը՝ երեքչէն պակաս:

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ գիւղատնտեսութեան երկու ճիւղերէն մէկը՝ երկրագործութիւնը նուազում, իսկ միսը՝ անասնապահութիւնը փոքր յաւելում արձանագրած են, անցեալ տարի: Այս ձեւով է, որ ընդհանուր գիւղատնտեսութեան 1971ի արտադրութեան ծաւալը անփոփոխ կը մնայ նախորդին հետ բաղդատմամբ:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(1) 1971ի ծրագիրը եւ պետական պիւտճէն ջննուեցան եւ ընդունուեցան Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի երկրորդ նստաշրջանին, Մոսկուա, 1970 Դեկտեմբեր 8–10:

(2) «Սով. Հայաստան» 1970 Դեկտ. 18:

(3) «Սով. Հայաստան», 1972 Յունուար 23:

(4) 1970ի տուեալները տես «Սով. Հայաստան» 1971, Փետրուար 6:

Գ. ՍՐՈՒԱՆՁՏԵԱՆՑԻ ԼՈՒՍԱԻՈՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԷՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Գ. Սրուանձտեանց պրականութեան մտեցած է դիտակից ըմբռնումով՝ հասկնալով օրուան պահանջները ու առաջադրութիւնները: Անոր կարծիքով պրականութիւնը պէտք է ճառագայթի նման լուսաւորէ մարդոց միտքը, մեծ դեր կատարէ հայապահպանութեան պայքարին մէջ:

Գրական գործը, «Մտածող սրինդներ հնչեցնելը» Սրուանձտեանցի համար ունեցած են քաղաքական յստակ նպատակներ. ան կուչ կ'ընէ սրբել «Մտածող սրինդներու» վրայէն հնութեան փոչին եւ հընչեցնել արդիական մեղեդիներ, որպէսզի ժողովուրդը ծանօթանայ իր անցեալին,

նպատակ ունենալով անոնց տարեչրջանին: Բանջարեղէնը յաւելում:

Պատկերը աւելի լրիւ կը դառնայ, երբ նկատի առնենք գիւղական արտադրութեան ընդհանուր ծաւալը 1970ին եւ 1971ին: Զոյգ տարեչրջաններուն անոնք եղած են 430 միլիոն ռուբլի, այլ խօսքով ո՛չ մէկ փոփոխում եւ, հետեւաբար, ան տեղի ունեցած են ընդհանուր գիւղատնտեսութեան արտադրութեան մէջ:

Անասնապահութիւնը, բաղդատմամբ երկրագործական ճիւղին, բաղդատաբար աւելի լաւ պատկեր կը պարզէ: Այս է պատճառը, որ անոր ածը բաղդատութեան կը դրուի 1970ի հետ: Այս ճիւղին մէջ յաւելումը 4,1 տոկոս է, մինչ Խորհ. Միութեանը՝ երեքչէն պակաս:

Կը հետեւի, ուրեմն, թէ գիւղատնտեսութեան երկու ճիւղերէն մէկը՝ երկրագործութիւնը նուազում, իսկ միսը՝ անասնապահութիւնը փոքր յաւելում արձանագրած են, անցեալ տարի: Այս ձեւով է, որ ընդհանուր գիւղատնտեսութեան 1971ի արտադրութեան ծաւալը անփոփոխ կը մնայ նախորդին հետ բաղդատմամբ:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(1) 1971ի ծրագիրը եւ պետական պիւտճէն ջննուեցան եւ ընդունուեցան Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի երկրորդ նստաշրջանին, Մոսկուա, 1970 Դեկտեմբեր 8–10:

(2) «Սով. Հայաստան» 1970 Դեկտ. 18:

(3) «Սով. Հայաստան», 1972 Յունուար 23:

(4) 1970ի տուեալները տես «Սով. Հայաստան» 1971, Փետրուար 6:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

ԽՄԲ.— Թարգմանուած՝ տ'Իւսիէօի «Լը Տեֆամերոն Ֆրանսէ ու անեֆտոթ հիսթորիք է ամիւզանթ» հատորէն որ կը կրէ «Հայաստանի իշխանները» խորագիրը եւ տպուած է Ամսթերտամ:

Մեծն Կիւրոս իր բազմազան յաղթանակներու զազաթնակէտին հասած՝ յանկարծ կանգ առաւ եւ հոգին աւանդեց...:

Հազիւ լրացած էին իր թաղման փառաշուք արարողութիւնները երբ իր զահաժառանգ որդին Կամպիւս՝ իր Բաբելոնի պալատը ունկնդրութեան հրամայեց իր զօրապետներն ու մոգերը, նաեւ երկրին մեծամեծներու բազմութիւնը:

Որոչուած օրը խումբ առ խումբ փութացին ներկայանալ անոնք կայսերական դահլիճը, ուր կը դտնուէր ոսկի դահը. հաստատուած կաթնագոյն ալաբաղէ կազմուած երեսուն աստիճաններու վրայ, պսակուած Դիրքի չառագոյն ամպհովանիով:

Ժամանողները ըստ դասաւորման իրենց աթոռին առջեւ տեղաւորուեցան առժամապէս, սպասելով իրենց սիրոջ ժամանումին:

Պահ մը յետոյ մունետիկ մը սաստկաձայն աղդարարեց.

— Պատրաստուեցէ՛ք, ահաւասիկ Արքան:

Ամէն ոք հապճեպ լռած՝ կը ծնրադրէ եւ ճակատը գետին կը խոնարհէ:

Եւ ահա սրահ կը մտնէ Կամպիւս, իր երիտասարդ քաջազն որդի Միհրդանի հետ, որ հազիւ քսան դարուններ ունեցած է:

Թագաւորը կը բարձրանայ եւ գահին վրայ կը բազմի, ալ կողմը ունենալով իր որդին:

Անոնք պահ մը քննութեան բովէն կ'անցնեն սրահի մէկ ծայրէն միւսը իրենց խոնարհ երկրպագողները, եւ մեռելային լռութեան մէջ կը հրամայէ ինքնակալը սրտառաչ.

— Ելէք ոտքի՛, ձեր Արքան կը թոյլատրէ եւ կը հրամայէ դիտել զինքը եւ նամիլ ձեր տեղը:

Այս արտօնութեամբ ամէն ոք ոտքի կը կանգնի եւ կը նոտի հայեացքը ուղղելով խոնարհաբար իրենց միապետին, սըրտատրոփ սպասելով անոր պատգամին:

Բացարձակ լռութեան մէջ ահա կը լսուի Կամպիւսի անարձագանգ ճառը նման հրովարտակի մը:

— Հօրս Մեծն Կիւրոսի ողորմածութեան չնորհիւ բարձր դիրքերու արժանացող զօրակա՛նները, եւ մանաւանդ դուք աչխարհատարած Փերսի տիրապետող Միհրի (Միթրա) արքայան կրօնքին դաւանող պաշտօնեանները, լսեցէ՛ք:

Ես՝ ձեր Արքան, վճռական ծրագիր մը ունիմ սրտիս թեւադրանքով, զոր արիւնս կ'եռացնէ երկար ժամանակէ ի վեր: Ըսէք ինծի, գահին պատիւը արտատւորող նախանչանք մը հատուցման համար, արդեօք զոյութիւն չունի՞ օրէնք մը դիս պարտադրող:

Բոլորդ կը յիշէք անչուշտ այն դըժբախտ օրը յորժամ Հայոց թագաւոր յանդգնապարտ Տիգրանը առեւանգեց դեռատի իշխանուհի Հիմէնը (Հիմէն = ըստ դից. հարսն):

Այն փափկասուն իշխանուհին, որ մարտական օրէնքով ենթակայ հօրս իշխանութեան՝ փոխանցումով ինծի վերապահուած էր:

Դուք գիտէք նաեւ թէ որքան թեթեւ եղաւ Կիւրոսի վրէժխնդիրը պատիժը այդ ոճիրին յանդգնման: Իմ ծայրայեղ արդարացի ցասումին դէմ փոխանակ իմ մըտերակիցը զինաթափ ընելու զոհացաւ Միհրի հուրը տանելով Հայաստան եւ անկէ մաս մը դրաւեց միայն:

Մնացեալ հողամասին վրայ թոյլատրեցաւ սակայն Տիգրանի գերիչխանութեան եւ անոր գահին յարատեւութիւնը ընդունեցաւ եւ մեզ պարտադրեց յարգել Տիգրանի գահակալական իրաւունքները, թերեւս մղուած սոսկումէ, առ ի տկարութեան կամ քաղաքական աննպաստ նկատումներով:

Հարկ եղաւ հնազանդիլ տիրակալ հօրս օրէնքին, բայց դաղտնապէս տառապեցայ սիրտս կրծող այդ դաղտնիքէն որ մըտատեւ վրէժխնդրութեան կը մղէ զիս:

Երդում ըրած եմ աստուածներու անուանով անպայման լուծել վրէժս, եւ երբ Տիգրան ձեռքս իյնայ Միհրի զոհարանին պիտի ողջակիզեմ:

Քանի երկա՛ր տարիներ անցած են այդ քամահրելի արկածէն ի վեր. Տիգրան կը չարունակէ զերիչխել արքայավայել կերպով եւ ապօրէն սիրոյն պտուղներուն կ'արժանանայ:

Այլեւս չափը անցած է, հարկ է կորնչել, խլել կեանքը, տղուն Արտէնին եւ աղջկան Ազանիի սրինը պէտք է խառնուի իր հասոյ արեան:

(1 – Շար.)

Թարգմ. ԽՈՍՐՈՎ, Վ.ՇՏՈՒՒՆԻ

ՅԱԿՈՂՏՆՈՎ ՎԱՍՓՈՍԻ

Ա. ՄԱՆՈՒԿՅԱՆԻ ԱՆ ՎԱՆԱԿԱՊՍՓՆԵՑՈՑ

— Ես ինչ-որ բան չեմ հասկանում։ Ինչպե՞ս կարող է մարդը ինքն իրեն սպանել։ Ինչպե՞ս կարող է ձեռքը դեպի սիրտը գնալ, ատրճանակի փողը դեպի ճակատը ուղղել, ձգանը քաշել։ Ինչպե՞ս կարող է մարդը ինքն իրեն սպանել։

— Ես էլ չեմ հասկանում, բայց ինքնասպանություններ կան, ու ոչ էլ քիչ։

— Ես ուզում եմ հասկանալ, թե ինչպես է դա կատարվում։ Ինչպե՞ս է մարդը ինքն իրեն սպանում։

— Ես էլ չգիտեմ, բայց կան մարդիկ, որոնք ինքնասպանություն են գործում։ Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչպես է դա կատարվում։

— Ես էլ եմ ուզում իմանալ։ Ինչպե՞ս է մարդը ինքն իրեն սպանում։

Տիգրան Ավետիսի Մանուկյանը ծնվել է 1874 թվականին Ղարսում։ Նրա հայրը՝ Ավետիս Մանուկյանը, ծագումով Ղարսի նահանգի Ղարաքիլիսա գյուղից էր։ Ավետիս Մանուկյանը 1878–1879 թվականներին Ղարսում հրատարակել է «Ծաղիկ» անունով շաբաթաթերթ։ Ավետիս Մանուկյանի մասին տեղեկություններ կան Ղարսի մարզային պատմական արխիվում։ Նրա մասին հիշատակություններ կան նաև Ղարսի մարզային թերթերում։ Ավետիս Մանուկյանը մահացել է 1884 թվականին։

Տիգրան Մանուկյանը սկզբնական կրթությունը ստացել է Ղարսի ռուսական դպրոցներից մեկում։ Ավարտելով գիմնազիան՝ նա ընդունվել է Պետերբուրգի համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետը։ Ուսանելով համալսարանում՝ նա ակտիվ մասնակցություն է ունեցել ուսանողական շարժմանը։ Նա եղել է ուսանողական կազմակերպության անդամ, մասնակցել է ուսանողական ցույցերի, ձերբակալվել, աքսորվել։ Ուսանողական տարիներին նա սկսել է գրական գործունեություն ծավալել։ Նրա առաջին հրատարակությունները լույս են տեսել 1894 թվականին։ Նա հրատարակել է «Ծաղիկ» անունով գրական ամսագիր, որը լույս է տեսել 1894 թվականի հունվարից մինչև դեկտեմբեր։ Ամսագրի խմբագրությունը գտնվել է Պետերբուրգում։ Ամսագրի հրատարակիչը եղել է Ա. Ս. Սուվորինի հրատարակչությունը։ Ամսագրի խմբագիրը նշված չէ։ Ամսագրի 12 համարները հրատարակվել են։ Ամսագրի էջերում տպագրվել են Տիգրան Մանուկյանի գրական ստեղծագործությունները։ Ամսագրի էջերում տպագրվել են նաև Ավետիս Իսահակյանի, Հովհաննես Թումանյանի, Մուրացանի, Րաֆֆու, Նար-Դոսի, Շիրվանզադեի, Գևորգ Էմինի, Ալեքսանդր Ծատուրյանի, Եղիշե Չարենցի, Վահան Տերյանի, Ռուբեն Սևակի, Պարույր Սևակի, Համո Սահյանի, Վահագն Դավթյանի, Սիլվա Կապուտիկյանի, Հրաչյա Ներսիսյանի, Գուրգեն Մահարու, Հրանտ Մաթևոսյանի, Վազգեն Գալստյանի, Ռուբեն Մուրադյանի, Ռուբեն Ջրբաշյանի, Ռուբեն Մելիքյանի, Ռուբեն Հովհաննիսյանի, Ռուբեն Սարգսյանի, Ռուբեն Մովսիսյանի, Ռուբեն Գրիգորյանի, Ռուբեն Ալեքսանյանի, Ռուբեն Ավետիսյանի, Ռուբեն Հարությունյանի, Ռուբեն Մկրտչյանի, Ռուբեն Ղազարյանի, Ռուբեն Պետրոսյանի, Ռուբեն Ստեփանյանի, Ռուբեն Հակոբյանի, Ռուբեն Սահակյանի, Ռուբեն Մարտիրոսյանի, Ռուբեն Գևորգյանի, Ռուբեն Ալեքսանդր

Վիէն։— *Այրի Տիկին Հայկուհի Կարապետեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Իշխան Կարապետեան եւ զաւակը (Կրը-նոպլը), Տէր եւ Տիկին Կարօ Կարապետեան (Սէն-Փուրսէն սիւռ Սիւռլ), այրի Տիկին Սեկարելի եւ զաւակը (Փարիզ), Տէր եւ Տիկին Լիւսիէն Ֆրանքուլ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ռոպէր Ալի եւ զաւակը (Տընիսէ), Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մարմօ եւ զաւակները (Սեսիւէլ), Օհանէսեան ընտանիք, այրի Տիկին Հռիփսիմէ Ալեանաքեան եւ զաւակները (Տէսին), այրի Տիկին Անահիտ Պողոսոֆ եւ զաւակները (Բազու), Տէր եւ Տիկին Թէքկիւրեան եւ զաւակները (Երեւան) եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները սրտի խոր կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ ազգականին՝*

ՂԱԶԱՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

(Մշոյ Դեղուտ գիւղէն)

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 6ին, 65 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ջորեքշաբթի (Փետր. 9) ժամը 10ին Սէն Թ'Անտրէ լը Պա եկեղեցին։

Որեւէ մահազդ դրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իրրեւ այդ նկատել։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոն։— *Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Օննիկ Սարը-կարապետեանի իրենց մեծ-մօր ողբացեալ*

ՓԸՌԼԱՆԹԻՆ ՍԱՐԸԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան տխուր առթիւ, նաեւ անոնց ընտանեկան պարագաներուն։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

27րդ ցանկ

Տէր եւ Տիկին Ճ. Պահատուրեան (Լիոն), Սոսիկթէ Իմոպլիէռ (Լքթիւլ, Ռոն) 1000ական ֆրանք, Պր. Արթիւր Պատմէն (Լիոն), Պր. Ն. Նիկողոսեան (Լիոն) 500ական, Պր. Վարդան Մուսիկեան (Վանվ), Տէր եւ Տիկին Ոսկեան Գալֆեան (Ալֆորվիլ) 300ական, Պ. Պետրոս Պէճիտեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գարապէհեան «Յառաջ»ի մէջոցաւ 200ական, Պր. Ալանեան (Լիոն), Տիկ. Թաւշանճեան (Լիոն), այրի Տիկին Նոյեմի Ջաուեան (Պանեէօ), Տէր եւ Տիկին Պետրոս Վարդերեսեան (Տէսին), Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Մատոեան (Թասէն-լա-Տըմի Լիւն (Լիոն) 100ական։

Նախկին դումար 107·792,53 ֆր.

27րդ ցանկի դումար 4·500 ֆր.

Ընդհ. դումար 112·292,53 ֆր.։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Գ. Մարանկոզեան եւ զաւակները Արմենուհի, Ազատ, Յարութիւն չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրկուրը, ծաղկեպսակով, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԷՈՐԳ ՄԱՐԱՆԿՈԶԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Լիոն։— *Այրի Տիկին Ալեքսանդր Կիւրպէկեան եւ զաւակները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ղրկուրը, ծաղկեպսակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝*

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Այս տխուր առթիւ, 50 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեգործութեան։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ընկ. Երուանդ Ճանկէօզեան 20 ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 30 ֆր. «Յառաջ»ի այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեսանի մահուան առթիւ։

×

Տէր եւ Տիկին Հ. Կաթողեան 20 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի Լուտվիկ Քէշիշեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի։

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑ

10էն մինչեւ 14 Փետրուար

Հինգշաբթի, 10 Փետր., տօն է Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ։ Ժամը 11ին տեղի կ'ունենայ Վարդանանց յիշատակին նուիրուած աշակերտական հանդիսութիւն մը։ Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի հայկ. դպրոցներու աշակերտները։

Կիրակի, 13 Փետր. բուն Բարեկենդան

Սկիզբ Մեծի Պահոց

Այս կիրակիէն սկսեալ խորանին վրայ գաղտը փակ կ'ըլլայ եւ ժամը 10ին գոց պատարագ կը մատուցուի։ Այսօր, երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի Տեառընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն։

Երկուշաբթի, 14 Փետր. Տեառընդառաջ Տօն Քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն

Ժամը 10ին, բայց խորանով պատարագ կը մատուցուի։

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Վալանսէն փոքրիկն Անդրանիկ Մարգարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մեծ մօր՝ այրի Տիկին Մէնտուհի Մարգարեանի եւ 10 ֆր. «Յառաջ»ի բարեգործման։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻԻ

13 Փետրուար Կիրակի օրը Շաւիլի Քաղաքապետարանի սրահը Ռիւ տը Ստալինկրատ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ

Մանուկներու յարմար չարժանիկը կը մասնակցի Նայիրի պալասխումբը տողանցք Բարեկենդանի տարազներով, զիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար զիմակաւորուած։

Հ. Ց. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ։— *Հ. Ց. Դ. ընկերական ընդհանուր ժողովը 12 Փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ա.հարոնեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Կարեւոր օրակարգ։ Բացականները նկատի պիտի առնուին։*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապ. Խաչի Պուլվ. Օտտոյի մասնաճիւղը չնորհակալութեամբ առացած է, այրի Տիկին Փերուզ Քէնաիրեանի քառասունքին առթիւ։— *Տէր եւ Տիկին Ա. Քէնաիրեան, Տէր եւ Տիկին Տ. Սուքիասեան 10ական Ֆր., Հանդուցեալ Տիկին Ժանիք Կիւլեանի հոգեհանգիստին առթիւ Տէր եւ Տիկին Խազար Կիւլեան 20 Ֆր., Հանդուցեալ Պր. Կարապետեանի թաղման առթիւ Պր. Յարութիւնեանէ 5 Ֆր., (նուէր) այրի Տիկին Երչկեանէ 10 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ա. Խաչատուրեան, Տէր եւ Տիկին Պալեան 20ական Ֆր., Գալարեան եւ Մեսրոպեան ընտանիքներ 5ական Ֆր.։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

ԿՈՂԵԿՈԶԷ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, Կիրակի կէսօրէ ետք Սէվլանտիտի սրահին մէջ

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ

Սէվլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի (Փետր. 13) առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրան – Լնթէհէն, «Վերապարձ Հայաստանէն», հայր Տալմէի կողմէ։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐՆՈՑ մրցանակը

կը յատկացուի

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Փետր. 18, ժամը 21ին

Օթէլ Մոտերն

Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք

Կը նախագահէ։— *Ե. ԱՅՎԱԶԵԱՆ*

Գլխաւոր բանախօս։— *ԳՐ. ՓՐԼԸՏԵԱՆ*

Գեղարուեստական բաժին

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ

ԿՈՒԶՈՒԻՆ

10էն 14 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ։ Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ ոէ Սփորթ մէջ (Ալֆորվիլ)։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՁԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Խսիլի մասնաճիւղին Շաբաթ, Փետրուար 19 ժամը 20ին Սեւրի Սամուէլ-Մուրա վարժարանը, 26 Ռիւ Թրուայոն։

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահատակներուն ի յիշատակ պատարագ կը մատուցուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին, Հինգշաբթի 10 Փետրուար։

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Մարսիլիոյ մէջ ծառայած եւ վախճանած բոլոր եկեղեցականներու հոգւոյ համար, նախաղահութեամբ

ԳԵՂԱՄ ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կը պատարագէ Տ. ԵՂԻՇԷ ատենապետ Քհնյ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ, կը քարոզէ Տ. ՇԱՀԱՆ խաչակիր Քհնյ. ՏԻՏԻԵԱՆ։ Երգչախումբը կը զեկավարէ Տ. Նշան Քհնյ. Գուլումճեան։

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30, պատարագ ժամը 10, քարոզ ժամը 11,15, հոգեհանգիստ ժամը 11,40։

Կը հրաւիրուի հաւատաւոր ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ եւ հաղորդուիլ Աստուածայրեան ոգիով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ-Խաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը կիրակի, Փետր. 13, ժամը 3ին Տիկ. Մալխասեանի բնակարանը, 21 Սանթիէ տը Լա Ռու։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 10 Փետր. ժամը 15ին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ, սովորական վայրը։

×

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ա.հարոնեան ակումբը։ Օրակարգ։— *Հաչուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։*

ԻՍԻԻ ՄՇԱԿՈՑԹԻ ՏԱՆ

15րդ ցանկ

Տէր եւ Տիկին Միրիճան Տէրտէրեան 500 ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Տէրտէրեան, Տէր եւ Տիկին Խաչիկ Խանդեմուրեան 300ական, Տէր եւ Տիկին Կղմես Տաղլեան 200, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Զաքրճեան, այրի Տիկին Աարինէ Պօյաճեան, Տէր եւ Տիկին Վահան Տէմիրճեան (Նանթէր), Պր. Սուրէն Մելիքեան (Մարսէյլ) 100ական, Տէր եւ Տիկին Մարտիկ Աեմոֆ, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Հայրապետեան 50ական Ֆրանք։

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ժամը 16,30ին

Հանդէս ի յիշատակ Վարդանանց նահատակներուն եւ թատերական ներկայացում.

— Սկզբունքի մարդը, *Ա. Շիրվանզադէ*

— կիրակոս աղայի ճաշարանը

— Le chemin de l'école — opérette

ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆ

Սեպտեմբեր մէկէն

ՄԷԿ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	70 Ֆ.	մինչեւ	1/4	սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	30 Ֆ.	մինչեւ	1/8	սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	15 Ֆ.	»	»	»
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	30 Ֆ.	»	»	»
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	30 Ֆ.	»	»	»
ԾՆՈՒՆԴ	30 Ֆ.	»	»	»
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	15 Ֆ.	»	»	»
ԾԱԽՈՒ Է	25 Ֆ.	»	»	»

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազդերու համար են, չորրորդ էջը։

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է։

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել վարչութեան

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MERCREDI
9 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12336

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.336

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ

Ա·

Նիհատ Էրիմի Փարիզ այցելութիւնը առիթ ընծայեց Ֆրանսական մամուլին ասվորականէն աւելի զբաղելու Թրքական հարցերով: Կարգ մը թերթեր Թուրքիա դրկեցին մասնաւոր թղթակիցներ, որոնք օրը օրին հրատարակեցին իրենց տպաւորութիւնները:

Մոնտի կողմէ Անգարա եւ Պոլիս զբոսնած է Պէռնար Ֆէկրոն, որ մասնագէտ է Որտրդային Միութեան եւ արբանեակ երկիրներու խնդիրներուն: Այժմ սկսեր է հետաքրքրուիլ Թուրքիայով:

Ֆէկրոն յօդուած մը տարածած է Լը Մոնտ Տիփլոմաթիքի փետրուարի թիւին մէջ՝ «Թուրքիոյ եւ Ս· Միութեան իրապաշտ գոյակցութեան խաղաբախտնու – թեան» մասին:

Առիթը Պոդկորնիի յառաջիկայ Ապրիլին Թուրքիա կատարելիք պաշտօնական այցելութիւնն է, որ կոչուած է եղեր աւելի եւս ամրապնդելու երկու երկիրներու յարաբերութիւնները, որոնք զգալիօրէն բարւոքեր են տասնեակ մը տարիներէ ի վեր:

Ըստ յօդուածագրին, երբեմն պատահած միջադէպեր կը յիշեցնեն, որ տակաւին որոշ անհասկացողութիւններ կան, սակայն զանոնք կարելի չէ բաղդատել 1946ի տաղնապին հետ, երբ Մոսկուա ճնշում բանեցուց Անգարայի վրայ եւ սկիզբը դրաւ պաղ պատերազմին: Այժմ երկու պետութիւնները որոշեր են եղեր իրարու հետ հասկցուիլ: Ֆէկրոն Ազթաթուրքի թանգարանի վերածուած տան մէջ տեսեր է Լենինի կողմէ նոր Թուրքիոյ հիմնադրին նուիրած ճերմակ արջի դեղիկ մուշտակ մը:

Քառնական Թուականներուն հարեւան երկու երկիրները չահ ունէին, կ'ըսէ Լ– բարու հետ զրոյցակցելու: Ռուսիա մեկուսացումէ դուրս դալու համար զանազան կիցներ կը փնտռէր աշխարհամարտէն մեծ կորուստներ կրած երկիրներուն հետ, ինչպիսին էր Թուրքիա, որուն զեկավարը աշխարհակալութեան հակառակորդի համբաւ ունէր: Լենին վճռեր է հող կորսընցնել՝ թանկագին ժամանակ չհեղելու համար: Մերժեր է հետեւիլ ցարերու քաղաքականութեան, որ ա'յնքան նեղութիւն պատճառեր էր Օսմանցիներուն: Ռուսական կայսրութեան դրաւած հողերը Թուրքերուն կը վերադարձնէր:

Ցարական կառավարութիւնը 1915ին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ուղղած յուշագրով մը, ի մէջ այլոց կը պահանջէր իր հակակշռին ենթարկել Մարմարա ծովը, Վոսփորի եւ Տարտանէլի նեղուցները, մէկ խօսքով Ռուսիոյ կցել Պոլիսը: Դաշնակիցները սկզբունքով ընդունեցան այս պահանջը՝ Ռուսիան իբրեւ դինակից պահելու համար: Լենինի կառավարութիւնը սպունդ քաշեց այս դարաւոր տենչանքին վրայ: 1925 Մարտ 16ին բարեկամական դաշինք կնքեց Թուրքիոյ հետ, հաստատելով 1918ին գծուած սահմանները: Ռուսիա կը վերադարձնէր Կարսի եւ Արտահանի նահանգները, որոնք գրաւուած էին ցար Ալեքսանդր Բ·ի կողմէ: Թուրքիա կը հրաժարէր վերստանալէ Պաթումի նաւահանգիստը, որուն պէտք ունէին բոլշեւիկները՝ իրենց քարիւղը արտածելու համար: Կողմերը չեղեալ հռչակեցին Թուրքիոյ ունեցած պարտքերը ցարերուն:

Յօդուածագրիրը կարգ մը դէպքեր ու Քուականներ իրար կը խառնէ եւ ժամանակագրութիւնը չի յարգեր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԼԱՆՏԱ

ՅՈՅՑԵՐԸ ՊԻՏԻ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐՆ ԱԼ ԿԸ ԲՈՂՈՔԵՆ···

—o—

Հարաւ· Իրլանտայի Ազատքին նախագործը երէքշաբթի օր Փարիզ կը ժամանէ, 24 ժամուան պաշտօնական այցելութեամբ: Փաթրիք Հիլլերի զանազան մարքազաքները այցելելով, ինչպէս Ուա – չինկթըն, Օթթաուա եւ այժմ Փարիզ, կը ձգտի համոզել իր խօսակիցները՝ քաղաքական լուծման անհրաժեշտութեան չուրջ Հիւսիսային Իրլանտայի կապակցութեամբ: Ուաշինկթըն տրամադիր չէր դնուած միջամտելու Լոնտոնի մօտ, քանի որ, ինչպէս կը կրկնեն անդլիական իշխանութիւնները Լլոյթըրի հարցը ներքին խնդիր մըն է, որ չի կրնար միջազգային բնոյթ առնալ:

Լատտեղեակ չրջանակներու կարծիքով Փարիզ եւս տրամադիր չէ միջնորդի դեր առանձնելու եւ ոչ ալ որեւէ ձեւի միջամտութիւն կատարելու, թէեւ պատրաստ է ուշադրութեամբ լսելու Տըպլինի տեսակէտները:

Քաղաքական դէտերը կը հաստատեն, թէ Նիւրեի խաղաղ ցոյցը նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծած է կաթոլիկներուն համար: Արդարեւ ան ցոյց տուաւ, թէ հակառակ Լոնտոնի եւ Պելֆաստի յարուցած արդելքներուն, ձեռք առնուած

Ռուսեւթուրք սահմաններու վերջնական որոշումը մինչեւ 1925 կը տանի եւ չի յիշեր Մոսկուայի 16 Մարտ 1921ի եւ Կարսի 1921 Հոկտեմբեր 13ի համաձայնագրերը, որոնք պատմական թուականներ կը կազմեն: Կը խօսի Սեւ ծովի եւ Նեղուցներու խորհրդաժողովի ծրագրին մասին ու կ'աւելցնէ թէ անկէ ետքը ամիս վերջ բարեկամական դաշնագիրը կնքուեցաւ Թուրքիոյ եւ Հայաստանի, Ադրբեջանի եւ Վրաստանի Որտրդային Հանրապետութեանց միջեւ եւ Նեղուցներու մասին տրամադրութիւններ մտցուեցան անոր մէջ (?): Ի վերջոյ, կ'ըսէ, Անգարա եւ Մոսկուա կնքեցին չէզոքութեան դաշնագիր մը, որուն համաձայն կողմերը յանձնառու կ'ըլլային չմասնակցիլ որեւէ դինակցութեան, որ ուղղուած պիտի ըլլայ իրենցմէ մէկուն դէմ:

Ցետոյ կը խօսի Նեղուցներու մասին 1936ին Մոնթրէօի մէջ տատրագրուած համաձայնագրին չուրջ: Վերջին աշխարհամարտին Թուրքիա յարդած չըլլալով անոր տրամադրութիւնները, Կրեմլին 1946 Օգոստոս 8ին ծանուցագիր մը կ'ուղղէր Թուրքիոյ, յիշելով կարգ մը դէպքեր: Առանցքի Պետութիւնները Նեղուցներէն ներս մտցուցեր էին ռազմանաւեր: Այս պարագան կը հաստատէին նաեւ դաշնակից երեք մեծ Պետութիւնները: Մոսկուա կը պահանջէր որ պատերազմի ատեն Նեղուցները բաց պէտք է ըլլան Սեւ ծովի եղերեայ Պետութիւններու ռազմանաւերուն առջեւ: Ուրիշ Պետութիւններ իրաւունք պիտի չունենան ներս մտցնելու իրենց մարտանաւերը:

Այս հարցը որոշ պաղութիւն առաջ բերած էր երկու երկիրներուն միջեւ:

Ֆէկրոն ուրիշ հարցեր ալ կը չօշափէ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

«Ա. ԼԱ ԹՈՒՐՔԻԱ»

Ուրբաթ օր Օռան, պրօսաչրջիկութեան նուիրուած իր էջին մէջ, կը խօսէր կառավար համրողդութեանց մասին եւ «ա լա Թուրքա մրցանիչ» խորագրին տակ կը գրէր ի մէջ այլոց·—

«Թուրքիա կարծես, ոչ – նախանձելի մրցանիշը կը կոտրէ այն զժուարութեանց որ կը տրուին պրօսաչրջիկներուն: Մեր վարձաւորութիւնը թոյլ տուաւ հաստատելու, կ'ըսէ ապահովագրող մը, որ որոշ երկիրներու մէջ, մասնաւորաբար Թուրքիա, այն վայրկեանէն ուր կառք մը նահանգիստ մը հասնի, կմախքը կը մնայ» ու կը պատմէ Քուրթըլինեան մանրամասնութիւն մը: Ֆրանսայի ճարտարապետի մը, որ պործով կը ճամբորդէ, կառքը կը պողոտայի պանդոկին դրան առջեւ: Բողոք կը ներկայացնէ ոստիկանատունը եւ ստացականը ձեռքը, քանի մը օր ետք կ'երթայ օդանաւ առնելու: Բայց մաքսի պաշտօնեան չի թողուր·— քանի որ կառքով մը տած է պէտք է կառքով դուրս ելլէ: Ֆրանսայեն կ'աճապարէ եւ կը փորձէ իմիրէն նաւ առնել: Նոյն ձեւով ետ կը դրկուի եւ կ'ամբաստանուի որ փախուստ փորձած է: Վերջապէս երեք չաբթուան պարտադիր բնակութենէ մը ետք, Ֆրանսային կրնայ մեկնիլ չնորհիւ օդաչուի մը մեղսակցութեան եւ 100 տոլարնոցի մը»:

Մինչ մէկ կողմէ Թուրքիա կը փորձէ զարկ տալ իր զբօսաչրջիկութեան միւս կողմէ, վերջին տարիներուն, բոլոր եւրոպացի այցելուները կրցան վայելել Թուրքին «հիւրասիրութիւնը»:

պինուորական միջոցներուն, Հիւսիս· Իրլանտայի կաթոլիկները վճռակամ են իրենց պահանջներուն մէջ եւ դիտեն պահանջատէրի դիրք որդեգրել:

Զորեքշաբթի օր վեցամսեան է վարչական եղանակով բանտարկելու օրէնքին կիրարկի օրուան համար այս անդամ էնիսքիլէրի մէջ:

Միւս կողմէ, սակայն, բողոքականներն ալ կը սպառնան իրենց կարդին ցոյցեր կատարել՝ հակաղդեցութեան ծրագրով: Այս իմաստով յայտարարութիւն մը ըրաւ Ուիլեըմ Քրէյկ, բողոքական եկեղեցական մը: Առաջին ցոյցը պիտի կատարեն Էիըլպըրնի մէջ:

Հիւսիս· Իրլանտայի կառավարութիւնը այս ձեւով երկընտրանքի մը առջեւ կը դտնուի: Մէկ կողմէ կաթոլիկները, որ մարտահրաւէր կը կարդան իրեն դէմ եւ կը յաջողին, միւս կողմէ մեծամասնութիւն կազմող բողոքականները, որ կը դժգոհին ստեղծուած կացութենէն: Այս վերջինները յատկապէս մտահոգ են, որ ներկայիս հրապարակ կը դրուի «միացումի» գաղափարը՝ Հիւսիսային եւ Հարաւային Իրլանտայի միջեւ:

Անշուշտ, ինչպէս նկատել կուտան դէպքերը, հարցին լուծումը կարեւոր չափով կապուած է Լոնտոնի քաղաքականութեան: Հիմի տպաւորուած է առջի օրուան խաղաղ ցոյցէն եւ, միւս կողմէ, օտար երկիրներու քննադատութիւններն եւս իրենց ազդեցութիւնը կը դործեն:

Առ այժմ Լոնտոն կը մնայ իր տեսակէտին վրայ՝ յարդել Հիւսիս· Իրլանտայի դոյութիւնը եւ վերահաստատել կարգ ու կանոնը: Այս նպատակով է, որ պիտի դատուին Նիւրեի ցոյցին կազմակերպիչները:

Մեծ հարցականը կը մնայ սակայն այն, թէ ճնշումներով կարելի՞ է վերջ տալ կաթոլիկներու պահանջին:

× Պելֆաստի բանտէն փախուստ տը – ուաւ իրլանտացի յեղափոխական բանակի

ՏԽՐՈՒՆԻ· - ԳՈՒՐԳԷՆ ԹՐԵՆՑ

Պոլսոյ վերջին թղթակիրէն (փետր· 3) կ'իմանանք թէ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Պոլսոյ մէջ իր մահկանացուն կնքած է Գուրգէն Թրենց, 84 տարեկանին:

Բնիկ Հաճընցի, բուն անունով Գուրգէն Թուրսարգիսեան եւ պապենական ու բազմանդամ ընտանիքի մը զաւակ, ողբացեալը իր եաին կը թողու գրական ու հասարային կիսադարեան աշխատանք մը, չատ անդամ տաժանելի, զոր տարաւ ժպիտը չրթունքին, փիլիսոփայօրէն նայելով բախտին ու կեանքին սահմանած դրկանքներուն: Ուսաւ Կեսարիոյ Ս· Կարապետ վանքը, ընտիր ուսուցիչներու չունչը վայելելով եւ աւարտեց նաեւ Իրաւաբանական վարժարանը, առանց հետեւելու այդ ասպարէզին: Եղաւ գրչի մարդ, օրագրող, ուսուցիչ, տնօրէն, իր երիտասարդութենէն մինչեւ ալեւոյթը համակրանքի լայն չրջանակ մը ստեղծելով իր չուրջ:

Կրթական պաշտօններ վարեց Ս· Կա – րապետի մէջ, երբ դեռ քառասնամեայ երիտասարդ մըն էր, յետագային տնօրէն կարդուեցաւ իր սիրական գիւղին, Րու – մկլիհիսարի Ազգ· վարժարանին, աւելի վերջ Ինճիր Տիպլիի բազդատական Հայերու վարժարանին, Ատրունիի չրջանին մէկ տարի փոխ–տնօրէն կեդրոնական վարժարանի, որմէ ետք հեռացաւ ուսուցչական ասպարէզէն եւ քսան տարի վարեց Ս· Փրկիչ հիւանդանոցի տնօրէնութիւնը, խմամտութեամբ եւ վարչական հասունութիւնով:

Տարիներով մշակեց բանաստեղծական ճիւղը, նախընտրելով ինքզինքը տալ փոքր բայց պերճախօս տաղերու մէջ, միշտ երդելով անցնող դացող դեղեցկութիւն – ներու թողած պատրանքը, իր ներքին տենչերը, որոնք չէին թառամած նոյնիսկ ձմրան մէջ, բնութեան խորհուրդը եւ Վոսփորի հմայքը, այս բոլորը տալով չատ անդամ մանկական անկեղծութեամբ մը: Իր քերթուածները ամփոփեց երեք հատորներու մէջ, Աշուղական Ա· եւ Բ· եւ Աշնանայիս անուններուն տակ, եւ դեռ ունի թերթերու եւ պարբերականներու մէջ ցրուած բազմաթիւ էջեր, որոնք նոյնացած չեն մէկ կողքի տակ:

Գուրգէն Թրենց իր աչքերը կը փակէ 84 տարու, ուղեղային կաթուածի մը հետեւանքով: Պատրիարք Հօր տնօրինութեամբ, ազգային յուղարկաւորութիւն կատարուեցաւ երկուշաբթի արժանավայել հանդիսութեամբ մը:

դլխաւոր պարագլուխներէն Ֆրանսիս Մաքկիկան:

× Հարաւ· Իրլանտայի մէջ պոյֆաթի կ'ենթարկուին անգլիական ապրանքները: Ըմպելարաններու մէջ չեն սպասարկուիր այլեւս սկովտական ուիսքին եւ անգլիական գարեջուրը:

× Անգլիական իշխանութիւնները, որ արգիլած էին կիրակի օրուան ցոյցը, ձերբակալեցին անոր կազմակերպիչները — 26 հոգի — ինչ որ չի ծառայեր, անշուշտ մտքերը հանդարտեցնելու:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ Թաս գործակալութեան լուրերուն համաձայն զանգուածային մարքադործումներ կը կատարուին Զի – նաստանի մէջ, նոյնիսկ Լիճ Փիաօ հարցով զբաղելու համար, յատուկ խումբ մը կազմուած է: Ըստ նոյն աղբիւրին այդ «Խումբը» պաշտօն ունի սեւ ցանկեր պատրաստելու եւ զանգուածային ձերբակալութեանց ձեռնարկելու: Ներկայիս «Խումբը» փաստաթուղթեր կը ցրուէ ամբողջ երկրին մէջ, ուր կը պարզուին «Լին Փիաոյի տասը ծանրակչիռ ոճիրները»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ 1971-Ի ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Վիճակագրութիւնը ցոյց կուտայ մթերատու անասուններու դվխաքանակը: Շահեկան է ծանօթանալ թիւերուն, քանի որ անասնապահութեան զարգացման գլխաւոր երկու գործօններէն մէկը հօտի դվխաքանակին աճն է, միւսն ըլլալով մթերատուութեան յաւելումը:

Ամէն դասի տնտեսութիւններու մէջ մեծ եղջիւրաւոր անասուններու թիւն է եղած առ 1971 Յուն. 1՝ 665·700, իսկ առ 1972 Յունուար 1՝ 692·000: Յաւելում անցնող տարեշրջանին՝ 4 տոկոս:

Մեծ եղջիւրաւոր անասուններու մէջ են կովերը, որոնց թիւը 1971ին 267·900 եղած է, իսկ 1972ին՝ 275·500: Յաւելում՝ 2,8 տոկոս:

Խոզ՝ 1971ին՝ 120·500, իսկ 1972ին՝ 156·300: Յաւելում՝ 29,7 տոկոս:

Ոչխարներ եւ այծեր՝ 1971ին՝ 2 միլիոն 62·800, իսկ 1972ին՝ 2·193·700: Յաւելում՝ 6,3 տոկոս:

Գալով կոլխոզներու, սովխոզներու եւ պետական այլ տնտեսութիւններու մեծ եղջիւրաւոր անասուններու թիւին, 1971ին եղած է 445·800, իսկ 1972ին՝ 468·800: Յաւելում՝ 2,9 տոկոս:

Ներկայացուած դվխաքանակներուն մէջ կովերու թիւը համապատասխան կարգով — 1971ին՝ 154·800, իսկ 1972ին՝ 157·400: Յաւելում՝ 1,7 տոկոս:

Խոզ՝ 1971ին՝ 82·100, իսկ 1972ին՝ 94 հազար 700: Յաւելում՝ 15,3 տոկոս:

Ոչխար եւ այծ՝ 1971ին՝ 1·344·000, իսկ 1972ին՝ 1·380·100: Յաւելում՝ 2,7 տոկոս:

Առաջին տեղիս նշմարելի է, թէ առաւելագոյն աճը արձանագրուած է խոզաբուծութեան մէջ: Մնացեալները, յատկապէս կովաբուծութիւնը աճի փոքր քանակ ունի:

Նկատելի է, որ հանրային հօտին մէջ դանդաղ է կովերու դվխաքանակին յաւելումը: Այսպէս, թէեւ նախորդ հնգամեակին կովերու թիւը աւելցած է 8·557-ով, բայց ասիկա չատ քիչ է: Ոչխարաբուծութիւնը աւելի յարաբերաբար վիճակ կը պարզէ· այնուամենայնիւ ան չի բաւարարեր երկրին պահանջները: Ինչ կը վերաբերի խոզաբուծութեան՝ 1970ին կը նկատուէր, թէ այդ կարեւոր ճիւղը դուրս մնացած է ուշադրութեան կեդրոնէն: Բազմաթիւ անտեսութիւններ պարզապէս ջնջած են զայն:

Վիճակագրութեան երկրորդ նկատելի կէտն այն է, որ կոլխոզներու, սովխոզներու եւ, ընդհանրապէս, պետական տնտեսութիւններու մէջ մթերատու անասուններու աճի տոկոսը, բաղդատմամբ միւս դասերու անտեսութիւններուն, կէս առ կէսի համեմատութեամբ ցած է:

1971ի վիճակագրութեան մէջ յիշատակութիւն չկայ մթերատուութեան մասին, որ կարեւոր հարց է: 1969ին նկատուած էր, որ կովերու միջին կաթնատուութիւնը եղած է 1·436 քիլօ, որ նուազ էր 1966ի միջինէն՝ 1·445 քիլօ: Նախանցեալ տարուան վիճակագրութիւնը վերելքի մը ապացոյցը կը բերէր, քանի որ ան կը ներկայացնէր 1·501 քիլօ: Շահեկան պիտի ըլլար դիտնալ այժմու պատկերը:

Ձգտենք այս կապակցութեամբ, թէ Խորհ. Միութեան Համայնավար կուսակցութեան կեդր. կոմիտէն իր 1970ի յունիսեան «պլենումին» հաստատելէ եթէ կովերու կաթնատուութեան ցած աստիճանը պարտականութիւն յանձնեց համապատասխան մարմիններուն, որ մինչեւ 1975 ապահովեն առնուազն 2·600 քիլոյի միջին մը սովխոզներու եւ կոլտնտեսութիւններու եւ 3·500–4000 քիլոյի միջին մը քաղաքամերձ գոտիներու եւ այլ վայրերու մէջ (1): Կայ նաեւ միսի եւ բուրդի հարցը: Բրդատուութեան ցուցանիշը 1960էն եթէ նուազած էր իջնելով 1,8–1,9ի (նախապէս՝ 2,2): 1970ի վիճակագրութիւնը բարելաւում մը ցոյց կուտար այս դետնի վրայ, քանի որ ցուցանիշը կը արուէր 2,2 քիլօ: 1971ի վիճակագրութիւնը, դժբախտաբար, զանց կ'առնէ այս կարեւոր կէտերը:

ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ ԱՅԼ ՏՈՒԵԱԼՆԵՐ

Բանուորներու եւ պաշտօնեաներու տարեկան միջին թիւն է եղած 872 հազար: 1970ի համեմատութեամբ 34·000 հոգի աւելցած է, որ կը նշանակէ 4 տոկոսի յաւելում:

Աշխատավարձի յաւելումներու նոր օրինագիծին հիման վրայ, որ հրապարակ դրուեցաւ Նոյեմբեր 26ին (2), իննհարիւր հնգամեայ ծրագրին կապակցութեամբ, ամսական 70 ռուբլի հասած է երկա-թուղիի բանուորներու եւ պաշտօնեաներու նուազագոյն թոշակը: Միաժամանակ բարձրացուած են միջակ վարձատրուող դասերու ռճիկներն ու անոնց ստացած պարգեւները:

Բանուորներու եւ պաշտօնեաներու ամսական միջին աշխատավարձը աւելցած է երեք տոկոսով: Ծրագիրը կը նախատեսէ տարեկան 1,6 տոկոսի յաւելում: Ներկայիս միջին աշխատավարձը 127 ռուբլիի կը հասնի, ինչ որ չատ անբաւարար է:

Ցիշեցնենք, որ աշխատավարձի նուազագոյն չափին (70 ռուբլի) հաստատման առընթեր պէտք է ջնջուին նաեւ անոնցմէ գանձուած տուրքերը: Նուազագոյն ամսաթոշակին հաստատումը դեռ պէտք է տարածուի այլ ճիւղերու վրայ եւս: Յաւելումները պէտք է իրականութիւն դառնան մինչեւ 1974–1975:

Վիճակագրութեան համաձայն աշխատավարձը՝ հանրային ֆոնտերէ տրուած դումարներով բարձրացած է 186 ռուբլիի: Տարբերութիւնը 1970ի հետ բաղդատմամբ 5 ռուբլի է, որ անչուշտ աննշան է:

Հանգստեան թոշակները եւս յաւելում կրած են: Այս կապակցութեամբ յիշենք, թէ Խորհ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդը 1971 Յունիս 3ին հանգստեան թոշակներու նոր նուազագոյն չափեր կը հաստատէր՝ գործադրելի Յուլիս 1էն սկսեալ (3): Բանուորներու եւ պաշտօնեաներու ծերութեան թոշակի նուազագոյն չափ կը նշանակուէր 45 ռուբլի (առաւելագոյն՝ 120 ռուբլի): Գալով գիւղացի-ներուն՝ անոնց համար նուազագոյնը կը դառնար ամսական 20 ռուբլի, 120 ռուբլին միչտ մնալով առաւելագոյն վճարումը:

Առօրեայ գործածութեան ծառայող ապրանքներու, ինչպէս նաեւ ուտեստի ղէնի եւ հագուստեղէնի վաճառումները աւելցած են կարգ մը ճիւղերու մէջ քիչ համեմատութեամբ (օրինակ՝ պատկերասփիւռ 1, ձուկ եւ ձկնամթերք՝ 1,2, ժամացոյց՝ 4,2, կօշիկ՝ 5,9, գեռնախնձոր՝ 0,5 տոկոս), ուրիչ ճիւղերու մէջ չատ աւելի մեծ տարողութեամբ (օրինակ՝ կահ-կարասի՝ 16,6, սառնարան՝ 26,6, միս եւ մսեղէն՝ 24 տոկոս): Այսուհան-դերձ, ինչպէս կը հաստատէ վիճակագրութիւնը, «Զնայած ապրանքաշրջանառութեան զգալի աճին, լրիւ չափով չի բաւարարուում բնակչութեան պահանջարկը որոշ ապրանքների, մասնաւորա-պէս ձկան, տառեխի, բանջարեղէնի, կարտոֆիլի (գեռնախնձոր), մրգի, առանձին տեսակի բրդէ գործուածքների, հագուստի, կօշիկի նկատմամբ»:

Յառաջդիմութեան թափը մեծ է չինարարական մարզին մէջ: 1971ի ծրագիրը կը նախատեսէր պետութեան միջոցներով չհատոգործման յանձնել 903 հազար քառ. մեթր ընդհանուր տարածութեամբ բնակելի տուներ: Ասկէ զատ fոոփերաթիվ-բնակարանային դիծով չինել 86·000 քառ. մեթր տարածութեամբ բնակարան եւ անհատական դիծով՝ 200 հազար քառ. մեթր: Ընդհանուր գումարը՝ 1·189·000 քառ. մեթր բնակելի տուն:

Արդ, անցնող տարեշրջանին այդ երեք ճիւղերու դիծով չհատոգործման յանձնուած է մօտաւորապէս 27·000 նոր բնակարան 1·502·000 քառ. մեթր ընդհանուր մակերեսով: Ասիկա կը նշանակէ, որ ծրագրէն աւելի չինուած է 313·000 քառ. մեթր բնակարան: (182·000 քառ. մեթր աւելի 1970ի համեմատութեամբ): Աւելին՝ բարեկարգուած են 35·000 ընտանիքներու բնակարաններ:

Դպրոցներու չինարարութիւնը թէեւ նկատուելի է, այսուհանդերձ նախատեսուած ծրագրէն բաւականաչափ նուազ է: Ծրագիրը կը ճշդէր չինել «44·850 աշակերտական տեղով դպրոցներ», մինչդեռ չինուած են 37·452 տեղով դպրոցներ: Մանկական նախադպրոցական չէնքերու ծրագիրը, սակայն, իրագործուած է քիչ մը աւելիով — ծրագիրը՝ 6·100 տեղով չէնք, չինուած՝ 6·170 տեղով նախադպրոցական չէնք:

Կենցաղային սպասարկութեան (խանութի եւայլն) ծաւալը յաւելում կրած է 1970ի համեմատութեամբ (17,8 տոկոս, որմէ գիւղական վայրերուն բաժին կ'իյնայ 22,9 տոկոս): Այնուամենայնիւ առանձ գեռ չեն բաւարարեր բնակչութեան, յատկապէս գիւղացիութեան պահանջները, որոնք օր աւուր կը մեծնան:

Փայլուն է պատկերը ուսման բնագաւառին մէջ:

Բոլոր աստիճաններու վրայ ուսման հաստատութիւններու թիւն է 931·000 հետեւեալ կարեւոր աստրաբաժանումներով — հանրակրթարաններ՝ 667·200, բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ՝ 54 հազար 900, թեքնիք եւ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնարաններ՝ 48·600, մասնագիտական — թեքնիք կրթութեան ուսումնարաններ՝ 23·400 ուսանող եւն.:

Վիճակագրական հաշուով Հայաստան 1971ի վերջերը ունէր աւելի քան մէկ միլիոն անձ, որ ձեռք ձգած է բարձրագոյն եւ միջնակարգ (լրիւ եւ կիսատ) ուսում:

Տարեվերջին գիտութեանց մէջ աշխատողներու թիւն է եղած մօտաւորապէս 14·000 հոգի, որուն աւելի քան 4 հազարը գիտութիւններու տոքթէօրի կամ թեկնածուի աստիճանով:

Հայաստանի ընդհանուր բնակչութեան թիւը, 1971 Յունուար 1ին, 2·608·000 էր:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

---

(1) «Սով. Հայաստան», 1970 Յուլիս 9:
(2) «Սով. Հայաստան», 1971 Նոյ. 27:
(3) «Սով. Հայաստան», 1971 Յունիս 4:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Ահաւասիկ թէ ի՛նչ է իմ ծրագիրս: Նկատելով որ իշխանութեան մը փոփոխութեան առեն ժողովուրդը առհասարակ մտահոգ եւ կասկածոտ կ'ըլլայ, եւ թերեւս կը համարձակի մեղադրանքներ տեղալ եւ անյագորդ մնալ, հարկ է ուրիշեմն դուք, Երկրիս Մեծամեծնե՛ր, եւ մանաւանդ կղերականնե՛ր, ջանաք նուիրագործել, ի կատար ածել հրամաններս, եւ վատահ եղէք որ ցարդ զոյութիւն չունեցած բացառիկ չնորհներու եւ վարձատրութեան պիտի արժանանաք ձեր հնազանդութեան համար:

Աւրդէն մեծամեծներէն եւ կղերականներէն ոմանք նախօրօք տեղեկացած էին այս խնդիրը, արքային մօտիկներէն եւ այժմ պատրաստակամ եւ միաձայնաբար եւ բարձրաղաղակ իրենց անվերապահ հաւանութիւնը յայտնեցին ըսելով·

— Կամպիւսի վրէժխնդրութիւնը արդարացի է, իսկ մեր մէջէն ան որ հակառակը կը մտածէ՝ արժանի է դասալիք համարուելու:

Այս խօսքերը տարտափեցուցին մնացեալ ժողովականները, մինչդեռ լմնատուութիւնը կը պահանջէր դատապարտել Կամպիսի վայրի ծրագիրը· բայց անօգուտ ներկանները միաձայնաբար սկսան ծափահարել ի նշան հաւանութեան:

Միայն վեհանձն Միհրանը ներքնապէս կը տատապէր եւ հոգեւին դէմ էր այդ կարգի անխմաստ վրէժխնդրութեան:

Եւ կը պատրաստուէր ընդդիմախօսել հօրը յայտնած ծրագրին: Բայց Կամպիսի նկատելով հօրը գոհունակութեան նշոյլները դէմքին, ուրախացաւ եւ հոգեկան ներքին ցնծութեամբ մը ըսաւ·

— Մահամերձ կիւրոսին վերջին հրամանը ստացայ որ նուիրական է, եւ երդում ըրի կատարել իր փափաքը: Այն է փութով երթալ Եգիպտոս եւ Եթովպիա, մեր իշխանութիւնը ի հարկին դինու զօրութեամբ ամրացնելու համար:

Եւ ահա այս պարտաւորութեանս պատճառաւ՝ դժբախտաբար անճամբ Հայաստան երթալու եւ Տիրանի մականը փլչելու գոհունակութենէն պիտի զրկուիմ:

Դուն որդեակ իմ, քեզի կը պատկանի այդ յաղթութեան վաստքը, գնա՛ վրէժը լուծել դժբախտ հօրդ սիրոյ առեւանգիչին:

Գնա՛ դաղանի, յեղակարծօրէն եւ նուաճէ թշնամիները մինչեւ Հայաստանի մայրաքաղաքը:

Թող Միհրի հուրը մոխրացնէ հոն ամէնքը, մի խնայեր ոչ սեռի, ոչ տարիքի, բացի Տիգրանէն եւ իր ուսարէն ու դուստրէն:

Ողջ բեր գանոնք, ողջակիզելու համար Միհրի յաւիտենական բոցերուն — մոլեղնութեանս ծարաւը մասամբ յագեցնելու համար:

Վերադարձիդ նախ քու յաղթական ռազմակառքիդ չղթայակապ՝ ցուցադրութեան պիտի ենթարկուին իրենք սառուկ դերիները:

Բայց եթէ երկինքը ուղէ դերծ կացուցանել զանոնք իմ արդար կատաղութենէս՝ գոնէ այդ վատերուն մոխիրը բեր...

Սակայն ի՞նչ է այս. ինչո՞ւ խուսափողական հայեացք մը ունիս իմ դէմ, արդեօք իմ որդիս կը մեղադրէ՞ պիս իմ վրէժխնդրութեանս համար: Միթէ կըրնա՞մ կասկածիլ· բայց ո՛չ, ոչ դուն պիտի հնազանդիս ինծի, եւ այսօրէն սկըսեալ բաժնեկից կ'ըլլաս իմ իշխանութեանս ներքեւ ընդարձակածաւալ երկրիս...

Երիտասարդ իշխանին մտահոգութիւնը դադրի մը տիրապետութիւնը չէր, այլ հօրը անհեթեթ, այլանդակ ծրագիրին ազնուական հետեւանքները բայց ակամայ պատասխանեց·

— Շատ լաւ տէր, ձեր հրամանը պիտի գործադրուի: Ես պիտի մեկնիմ չուտով եւ պիտի չուշանամ ձեր վրէժխնդիր փափաքը իրագործելու յաղթական վերադարձով:

Կամպիւս գոհունակութեամբ խանդավառ՝ կ'արձակէ իր սազաւարտին բոլոր դարգմանները, որ խոյերին վրայ կը ծանրանէր եւ կը փոխանցէ իր տղուն ըսելով·

— Իշխան, ահա անմիջապէս կ'ընտրեմ քեզ ժառանգորդ գահակալ եւ բաժնետէր, ուրեմն իբր այդ ընդունէ զայն իբրեւ սքեպտրան երաչխիք, ի ներկայութեան այս հպատակ ժողովականներուն:

Ներկանները անկեղծ խանդավառութեամբ կրկնապէս կը ծափեն միապետի ու իր տղան Միհրանը այս արժանավայել պաշտօնամատուցման համար, եւ ըլլալ պաշտօնամատուցման համար, եւ ըլլալ ընդունուած ձեւակերպութիւնները կատարելով իշխանը հռչակեցին գահաժառանգ եւ բաժնետէր Երկրին:

Ա. Վ.

(2 – Շար.)

ԱՆՀԱՍԿՆԱԼԻ ՈՃԻՐԸ

Ա.

Ժթ. դարու ամէնէն խորհրդաւոր գլխերէն մէկն է անկասկած այն ոճիրը, որ վերապրուեցաւ Նոտար Սեպաքիէն փէյթէլի, եւ որ տակաւին կը մնայ անլուծելի առեղծուածներու չարքին, հակառակ բանաձեւուած կարգ մը եղրակացութիւններու:

1838ի Նոյեմբեր մէկին ուշ պիչերին, պէլէ քաղաքի հրապարակին վրայ կանգնած «փայէտոն» կառք մը: Կառքին մէջ կար կինոջ մը անչարժ դիակը: Ձիուն սանձէն բռնած էր մարդուր հագուած, բարձրահասակ մարդ մը, հետը ունենալով տարիքոտ եւ երիտասարդ երկու անձեր:

Կառքը կեցաւ բժիչկ Մարթէլի տան առջեւ եւ մարդը քաշեց դրան զանգակը: Աւեն մը ետք, դուռը բացուեցաւ եւ տկլուն առաջնորդուեցաւ դիպի դահլիճ, ուր իրեն կը սպասէին Մարթէլ եւ անոր քեննիակալը, որ դատարանի նախագահն էր:

դով չէնք, չինուած՝ 6·170 տեղով նախադպրոցական չէնք:

Կենցաղային սպասարկութեան (խանութի եւայլն) ծաւալը յաւելում կրած է 1970ի համեմատութեամբ (17,8 տոկոս, որմէ գիւղական վայրերուն բաժին կ'իյնայ 22,9 տոկոս): Այնուամենայնիւ առանձ գեռ չեն բաւարարեր բնակչութեան, յատկապէս գիւղացիութեան պահանջները, որոնք օր աւուր կը մեծնան:

Փայլուն է պատկերը ուսման բնագաւառին մէջ:

Բոլոր աստիճաններու վրայ ուսման հաստատութիւններու թիւն է 931·000 հետեւեալ կարեւոր աստրաբաժանումներով — հանրակրթարաններ՝ 667·200, բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններ՝ 54 հազար 900, թեքնիք եւ միջնակարգ մասնագիտական ուսումնարաններ՝ 48·600, մասնագիտական — թեքնիք կրթութեան ուսումնարաններ՝ 23·400 ուսանող եւն.:

Վիճակագրական հաշուով Հայաստան 1971ի վերջերը ունէր աւելի քան մէկ միլիոն անձ, որ ձեռք ձգած է բարձրագոյն եւ միջնակարգ (լրիւ եւ կիսատ) ուսում:

Տարեվերջին գիտութեանց մէջ աշխատողներու թիւն է եղած մօտաւորապէս 14·000 հոգի, որուն աւելի քան 4 հազարը գիտութիւններու տոքթէօրի կամ թեկնածուի աստիճանով:

Հայաստանի ընդհանուր բնակչութեան թիւը, 1971 Յունուար 1ին, 2·608·000 էր:

ԺԻՐԱՅՐ ՄԻՐԻՃԵԱՆ

ՅԱՎԱՏՆՈՒԹԻՒՆ ՎԱՅՓՈՍԻ

Ո ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎՆԱՍԱԿԱՊՈՒԹԻՒՆ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ

Ա

Ամէն անգամ որ Պետրոս Ա. Ռուսիոյ կայսրը Մոսկուայէն Սանկտ Պետերբուրգ կը փոխադրուէր, ճամբան Նովկորոտ կ՚անցնէր, ուր Վասիլի Պուսլայեւ անունով ազնուական մը կար, որ կայսրին ընկերացած էր Պոլսոյ պատերազմին մէջ։ Պուսլայեւ Նովկորոտի մէջ ունէր մեծ տուն մը, ուր կայսրը կ՚իջեւանէր ամէն անգամ որ հոն կ՚անցնէր։ Պուսլայեւ ալ ամէն անգամ որ կայսրը հոն կ՚իջեւանէր, իր տունը կը զարդարէր, ինքն ալ կը զարդարուէր, եւ ամէն անգամ որ կայսրը կ՚ուզէր հեռանալ, Պուսլայեւ կը խնդրէր որ քանի մը օր ալ մնայ։ Կայսրը ամէն անգամ կ՚ըսէր թէ ինքն ալ կ՚ուզէ որ Պուսլայեւ իր հետ գայ Սանկտ Պետերբուրգ, բայց Պուսլայեւ կը պատասխանէր թէ ինքը ծեր է, եւ չի կրնար ճամբորդութեան դիմանալ։

Այս անգամ ալ կայսրը Նովկորոտ հասնելով, Պուսլայեւ իր տունը հրաւիրեց, եւ Պուսլայեւ ալ ամէն կերպով կայսրը զարդարեց, եւ ինքն ալ զարդարուեցաւ։ Կայսրը ըսաւ Պուսլայեւի որ ինքն ալ կ՚ուզէ որ Պուսլայեւ իր հետ գայ Սանկտ Պետերբուրգ, բայց Պուսլայեւ կրկնեց իր խնդրանքը, եւ ըսաւ թէ ինքը ծեր է, եւ չի կրնար ճամբորդութեան դիմանալ։ Կայսրը ըսաւ թէ ինքն ալ ծեր է, եւ ինքն ալ չի կրնար ճամբորդութեան դիմանալ, բայց ինչ որ ըլլայ, ինքը կ՚ուզէ որ Պուսլայեւ իր հետ գայ։ Պուսլայեւ ալ կրկնեց իր խնդրանքը, եւ ըսաւ թէ ինքն ալ կ՚ուզէ որ կայսրը հոն մնայ, բայց ինչ որ ըլլայ, ինքը կ՚ուզէ որ Պուսլայեւ իր հետ գայ Սանկտ Պետերբուրգ։

Կայսրը ըսաւ Պուսլայեւի որ ինքն ալ կ՚ուզէ որ Պուսլայեւ իր հետ գայ, բայց Պուսլայեւ կրկնեց իր խնդրանքը, եւ ըսաւ թէ ինքը ծեր է, եւ չի կրնար ճամբորդութեան դիմանալ։ Կայսրը ըսաւ թէ ինքն ալ ծեր է, եւ ինքն ալ չի կրնար ճամբորդութեան դիմանալ, բայց ինչ որ ըլլայ, ինքը կ՚ուզէ որ Պուսլայեւ իր հետ գայ Սանկտ Պետերբուրգ։

Պուսլայեւ ալ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր

HOTEL MODERNE

8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République

ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար Կիրակի օրը Շաւիլի Ֆաղաքապետարանի սրահը Ռիւ տը Ստալինկրատ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ

Մանուկներու յարմար չարժանիկար

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը տողանգ Բարեկենդանի տարազներով, դիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ Ա.ԶԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմակաւորուած :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պօմոնի Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալու - թեամբ ստացած է :—

Շուշան Տէր-Վարդանեանի հոգեհան - դիստեան առթիւ :— Վ. Տէր-Վարդանեան 70, Տիկին Ե. Տէր-Վարդանեան, Տիկին Վ. Դարբինեան, Տիկին Շալճեան եւ զաւակները 20ական, Պ. Գ. Պէշլեան եւ զաւակները 25, Տէր եւ Տիկին Վ. Գրիգորեան 10, Պ. Ե. Օհանեան 20, Ն. Հայցա - դործեան 20 Ֆր. :

Տիկին Միրաբեանի հոգեհանդստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Գ. Փանոսեան 30, Փանոսեան (Կառտան) 20 :

Տիկին Տիգրանուհի Մերկէրեանի մահ - ուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հէքիմեան 50, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Արզումանեան 30, Տիկին Հայրմաեան, Տէր եւ Տիկին Մինասեան 20ական, Տէր եւ Տիկին Զի - նարեան 10 :

Շալճեան - Պէզազեան հոգեհանդիստին առթիւ, Տէր եւ Տիկին Հայկազ Պէզազ - եան 100 Ֆր. :

×

Վալանսի Հայ Առաքելական Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւ - նը շնորհակալութեամբ ստացած է փոխան ծաղկեպսակի եկեղեցւոյ պայծառութեան եւ դպրոցի Փոնտին հեռեւեալ նուիրա - տուութիւնները.—

Ողբացեալ Տիկին Նանօ Գարոեանի մահուան տխուր առիթով (18 Յունուար) Տիկին Ալիսուն Վարդանեան 30 Ֆր., Պ. Պ. Մանուկ եւ Ստեփան Ստեփանեան 50, Շամախեան եւ Ստեփանեան ընկերութիւն 110 Ֆրանք :

Ֆր. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉ

ՕԴԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ԿԱՅԱՆ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութիւնը կը տեղեկացնէ Փարիզի եւ արուարձաններու ծնողքներուն թէ օդափոխութեան կա - յանի արձանագրութիւնները պիտի կա - տարուին մխայն ու մխայն Կապ. Խաչի կեդրոնատեղին 17 Ռիւ Պլէօ, ուր ծնողք - ները պարտին դիմել անձամբ, երբ ար - ձանագրութեան թուականները յայտա - րարուին մամուլով :

Շրջ. վարչութիւնը կը խնդրէ ծնողք - ներէն որ այժմէն ոչ մէկ դիմում կատա - րեն հեռաձայնով կամ այլ ձեւով :

Արձանագրութիւններու թուականը կը ճշդուի յետագային :

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

10էն 14 տարեկան տղաք պարելու հա - մար խումբին մէջ : Փորձերը ամէն Շա - բաթ ժամը 17էն 19, Սալ տէ Սփորի մէջ (Ալֆորվիլ) :

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐԵՆՑ մրցանակը կը յատկացուի

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուր - բաթ, Փետր. 18, ժամը 21ին

Օթէլ Մոտերն

Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք

Կը նախագահէ :— Ե. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գլխաւոր բանախօս :— Գ.Ր. ՊՐԼԼՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ՄԱՐՍԷՅԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փետրուար 13ի Կիրակին կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց տօնը : *Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պա - տարագը կը մատուցանէ* ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ *եւ կը քարոզէ օրուան տօ - նին խորհուրդը բացատրելով Ներկան - դուն :*

Քարոզէն առաք կը կատարուի Հայրապե - տական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայ - րապետ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով, իսկ յետ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանդստեան պաշտօն՝ վան համօրէն ննջեցելոցն եւ նահատա - կացն մերոց :

Սկիզբ ժամերգութեան 8, *պատարագ* 10, *քարոզ* 11, *Հայրապետական մաղ - թանք* 11,20, *հոգեհանդիստ* 11,45 :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Հայ Առաք. եկեղ. Սպղ. Միու - թեան վարչութիւնը ստացած է հետեւեալ դրամարները եւ շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն.—

Հանգուցեալ Տիկին Դաւիթեանի մահ - ուան առթիւ փ. ի Պր. Մ. Մանիկեան 50 Սպք.ին եւ 50 դպրոցին, Պ. Խաչատուր - եան 10 : Պր. Մ. Պալիոզեան փ. ծ.ի Պ. Պէնէկեանի մահուան առթիւ 20 Ֆր. : Պ. Ա. Գալուստեան, Սեմա Քօչքօչեանի մկրտութեան առթիւ 100 Ֆր. :

Ս. Յակոբայ տօնին առթիւ, Լա Սիո - թայէն այրի Տիկին Թ. Տէմիրճեան 200, այրի Տիկին Եաղուպեան 100, Պ. Յակոբ - եան, Տիկին Պամպաճեան, Պ. Ա. Պաս - մաճեան 50ական, Տիկին Գուշմճեան, Տիկին Տիւմճեան, Տիկ. Ալնաւուրեան 30ական, Պ. Մնայեան, Տիկին Նիկողոս - եան, Պ. Թուֆայեան եւ Ոմն 20ական, Տիկին Գալայճեան, Տիկ. Թէրզեան, Տի - կին Մահէսեան 15ական, Տիկ. Զալլաք - եան, Տիկ. Գասպարեան, Տիկ. Պալիկ - եան, Տիկ. Գազազեան, Տիկ. Դերձակ - եան, Տիկ. Տէմէեան, Տիկ. Զալըզեան, Տիկ. Մարկոսեան, Տիկ. Բէթպաղեան, Տիկ. Պարսամեան, Տիկ. Ինճըճեան, Պր. Գասպարեան եւ Ոմն 10ական, Տիկ. Տօ - նիկեանի մահուան առթիւ փ. ծ.ի Լիոնի Հայ Սպղ. Միութեան վարչութիւնը 100 դպրոցին : Մարոքէն Պր. Պ. Ազամեան, իր մօր մահուան առաջին տարելիցին առ - թիւ 100, Տիկ. Մ. Տէմէեան 100 դպրո - ցին, Պր. Ա. Ճէլօյեան, Տիկ. Նահապետ - եան եւ Ոմն 20ական :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի (Փետր. 13) առաւօտ ժա - մը 8ին, Ֆրան - Լինթէռնէն, «Վերադարձ Հայաստանէն», հայր Տալմէի կողմէ :

ՊԻՆՁԻ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԸ

ՊԵԼԺԻՈՅ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՏՕՆԸ

Կիրակի Փետր. 13

Ժամադրավայր՝ 7,30ին Շաթօ տը Վէն - սէնի մետրոն, Թելմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին Կառ տը Նոռ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ : Ճամբորդութիւնը օթոքառով : Մեկնում 8ին ղէպի Պինչ, Մօ, Վիլէօ-Քոթըրէ, Սուասոն, Լան, Ավէն, Մօպէօժ ճամբով, ճաշը ճամբու ընթաց - քին, ապա ղէպի Պինչ :

Վիոլներու եւ մամզէլներու տողանգ եւ զանազան զուարճալի ներկայացումները :

Վերադարձ ժամը 17ի առեներն եւ փարիզ ժամանում 22,30ին :

Մասնակցութիւն 59 Ֆր. ամէն բան մէջը

Սահմանափակ տեղեր

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՁԷՋԻՐԵԱՆ

Ընդհ. Պատուիրակ

Կարեւոր :— Ֆրանսացիներուն համար ազգ. անձնագիրը, օտարներուն համար Թիթր մը վոյաժ կամ անցագիրը (փաս - փոր) *ի գործ :*

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՑՑ

10էն մինչեւ 14 Փետրուար

Հինգշաբթի, 10 Փետր., տօն է Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մա - տուցուի Հանդիսաւոր պատարագ : Ժամը 11ին տեղի կ'ունենայ Վարդանանց յիշա - տակին նուիրուած աշակերտական Հան - դիսութիւն մը : Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի Հայկ. դպրոցներու աշա - կերտները :

Կիրակի, 13 Փետր. բուն Բարեկենդան Սկիզբ Մեծի Պահոց

Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վա - րագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ ժամը 10ին դոց պատարագ կը մատուցուի : Այսօր, երե - կոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի Տեա - ռընդառաջի Հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն :

Երկուշաբթի, 14 Փետր. Տեառընդառաջ Տօն Տառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն

Ժամը 10ին, բաց խորանով պատարագ կը մատուցուի :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ժամը 16,30ին

Հանդէս ի յիշատակ Վարդանանց Նա - հատակներուն եւ Թատերական ներկա - յացում.

— Սկզբունքի մարդը, *Ա. Շիրվանզադէ*

— կիրակոս աղայի ճաշարանը

— Le chemin de l'école — opérette

LA SECTION CULTURELLE DU

CLUB des JEUNES de l'U.G.A.B.

Vous prie d'assister à la conférence de Monsieur Edouard UTUDJIAN

« *IL Y A UN AN DEJA, L'EXPOSITION ARMENIENNE...* »

Cette exposition sera évoquée à l'aide de diapositives et Mr. UTUDJIAN qui fût commissaire général adjoint, après avoir fait la genèse de cette manifestation exceptionnelle présentera des diapositives et développera sur le thème

« LA CIVILISATION DE L'OURARTOU ET SON ARCHITECTURE »

Vendredi 18 Février 1972 à 20 h. 45

Salle des Centraux, 8 Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

ENTREE GRATUITE

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ըն - հանուր ժողովը 12 Փետր. Շաբաթ իրի - կուն ժամը 20,30ին Ա.Տարոնեան ակոմբը : Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պար - տաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ : Բացա - կանները նկատի պիտի առնուին :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մե - նասեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը : կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ :

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Ի - սիի մասնաճիւղին Շաբաթ, Փետրուար 19 ժամը 20ին Սեւրի Սամուէլ- Մուրատ վարժարանը, 26 Ռիւ Թրուայոն :

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՑԻ ՄԷՋ

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահա - տակներուն ի յիշատակ պատարագ կը մա - տուցուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ ե - կեղեցին, Հինգշաբթի 10 Փետրուար :

Յաւարտ պատարագի Հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Մարսիլիոյ մէջ ծառայած եւ վախճանած բոլոր հե - ղեղականներու հոգւոյ համար, նախագա - հութեամբ

ԳԵՂԱՄ ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

Կը պատարագէ Տ. ԵՂԻՇԷ ատեպ խաչա - կիր ՔՀՆՅ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ, կը քարոզէ Տ. ՇԱՀԱՆ խաչակիր ՔՀՆՅ. ՏԷՏԵԵԱՆ : Երգ - չախումբը կը ղեկավարէ Տ. Նշան ՔՀՆ. Գուշմաճեան :

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30, պա - տարագ ժամը 10, քարոզ ժամը 11,15, հոգեհանդիստ ժամը 11,40 :

Կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժողովուր - դը ներկայ գտնուիլ եւ հաղորդուիլ Աւա - րայրեան ոգիով :

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախա - ձեռնութեամբ Փետրուար 27, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ-Քաշանի մաս - նաճիւղին ընդհ. ժողովը կիրակի, Փետր. 13, ժամը 3ին Տիկին Գարակէօզեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լաֆուատիէ, Քաշան : Կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերուհի - ներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

×

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի վարչու - թիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 10 Փետր. ժամը 15ին : Խիստ կարեւոր օրակարգ, ասոլորական վայրը :

×

ԿԱՊՈՑՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ըն - հանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ա.Տարոնեան ակոմբը : Օրա - կարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վար - չութեան ընտրութիւն : Բոլորին ներկա - յութիւնը անհրաժեշտ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

Վիէնի մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբին, փե - տրուար 20ին :

×

Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ - պարահանդէսը կիրակի, 19 Մարտ 1972 :

×

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Մար - տիւ 16ին :

×

Կառտանի Հայ Խորհուրդը իր առաջին հաւաքոյթը կը կազմակերպէ Շաբաթ Փետր. 26ին :

Յետագային մանրամասնութիւններ :

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
10
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
10 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՀԱՅՐԱՍՏԱՆ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար. 125 ֆր.	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12337

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.337

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՈԳԻՆ ՄԻՇՏ ՎԱՌ ՈՒ ԿԵՆԴԱՆԻ

—o—

Աւարայրի դիւցազնամարտէն 1521 տարի վերջ տակաւին ազատատենչ Հայու – թիւնը ի սիւնս աչխարհի քալն Վարդան Մամիկոնեանի եւ Տղմուտի ափերուն վրայ հերոսաբար ինկած 1036 անձնազոհ նահատակներու անմոռանալի յիշատակը կ'ոգեկոչէ սրտառուչ երկիւղածութեամբ:

Հայաստանեայց եկեղեցին սուրբերու դասը կազմած է զանոնք: Ներսէս Շնորհալի հոգեշունչ, զմայլելի չարականով մը պանծացուցած է Վարդանի յիշատակը:

«Նորահրաշ պսակաւոր եւ զօրագլուխ առաքինեաց· վառեցար զինու հոգւոյն արիաբար ընդդէմ մահու· Վարդա՛ն, ֆայ նահատա՛կ, որ վանեցիր զքշնամին, վարդագոյն արեամբդ Ֆո պսակեցեր զեկեղեցի»:

Աչխարհիկ բանաստեղծները եւ ժողովրդական համեստ ղրոյցներ բազմաթիւ սրտառուչ երգեր են յօրինած՝ նուիրուած Շաւարշանայ ղաչտի քաջամարտիկ հերոսներուն՝ յաւերժացնելով անոնց անունն ու գործը:

Հայ քրիստոնեան երկիւ Վարդանը, Ղեւոնդ երէցն ու ընկերները կը պաշտէր իբրեւ պաշտպան կրօնքի ու եկեղեցւոյ:

Այսօր անոնք համայն Հայութեան պաշտամունքին առարկան են՝ իբրեւ փրկիչ հայրենիքի ու ազգութեան:

Իմ հայրենեաց հոգի Վարդա՛ն,
Հոգիս հոգւոյդ եղնի դուրպան,
Կ'ըսէ ծանօթ երգը, ոգեկոչելով Տղմուտի ափերը, ուր Վարդան վախճանն հատար կոիւներով զարկաւ, զարկուաւ, ինկաւ քալ քալ, Պարսիկները ցրուելով ձախ ու աջ:

Հայրենիքէն հեռու, իրենց աչքերը օտար աստղերու տակ կեանքին բացած Հայու զաւակներուն համար ներչնչումի իւրաքանչիւր աւելի քաղցր, հրապուրիչ ու հպարտացուցիչ աղբիւր՝ քան տասնեւհինգ դար առաջ Հայաստանի անչուք մէկ անկիւնը Պարսից հակայ բանակին դէմ մղուած պատմական ճակատամարտը:

Հինգերորդ դարուն, մինչ աչխարհի մեծագոյն մասը տգիտութեան մէջ կը խարխափէր, հայ ժողովուրդը իր անառիկ, լերկ լեռներուն ու խոր ձորերուն մէջ ծուարած՝ մշակոյթ կը ստեղծէր, Ոսկեդար կը կերտէր:

Մեսրոպ Մաչտոց, Սահակ Պարթեւ եւ երէց ու կրտսեր Թարգմանիչներու փառքը վիտութեան ու քաղաքակրթութեան լոյսով կ'ողողէին Հայաստան աչխարհը: Հայրենասիրութեան ոգին, ազատութեան ղաղափարը կ'արձարծէին: Մշակութային անկախութիւն կը պարգեւէին հայ ազգին, թօթափելով յունական ու ասորական տաճէրն ու լեզուները, որոնք կը տիրապետէին մեր եկեղեցիներուն մէջ եւ ամէն տեղ:

Մեծագանչը կը փայլեցնէին իր բովանդակ գեղեցկութեամբ:

Աքցանի մէջ առնուած ղոյզ աչխարհականութեանց՝ Բիւզանդիոնի եւ Սասան – եան Պարսկաստանի մէջեւ՝ Ոսկեդարու ազատական ղաղափարներով տոգորուած Հայութիւնը իր պատմութեան ամէնէն ճակատագրական մէկ վայրկեանին՝ յամի Տեառն 451՝ ոտքի կանգնեցաւ Սահակ Պարթեւ հայրապետի Թոռ ազարապետ Վարդան Մամիկոնեանի հրամանատարութեան տակ ու քաջաբար ճակատեցաւ Ցաղկերտ Բ.ի փիղերով պաչտպանուած զերակչիռ բանակներուն դէմ:

Բիւրա ուժն ու համբանքը յաղթեցին, սակայն կենդանի ու կենսունակ մնացին զաղափարն ու ոգին:

Վարդանանց բազուկը զինող զաղափարն ու զանոնք խանդավառող ոգին է, որ մնացին անշէջ զարերով եւ Հայուն քայլերը առաջնորդեցին մինչեւ Սարդարապատ:

Վարդանանց ոգին միշտ վառ ու կեն – դանի է — ու պիտի մնայ — հայրենաբաղձ ու ազատատենչ Հայութեան սրտին խորը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ

ԲԱՆԱԿԻՆ ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ

—o—

Թուրք կուսակցութիւններու պարագլուխները կը պահանջեն բանակէն, որ քաչուի հրապարակէն եւ երկրին մէջ վերահաստատուի քաղաքական բնականոն կեանքը:

Իսմէթ Ինէօնիւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սիւլէյման Տէմիրէլի հետ: Այս առթիւ Հալքի պարագլուխը յայտարարեց, թէ ինք ու իր խօսակիցը «կը փափաքին» այսուհետեւ վերահաստատուած տեսնել քաղաքական կեանքը՝ պինուորական վերադարձով դէպի իրենց զօրանոցները: Ինէօնիւի համար բանակը պէտք է «միջամտէր», քանի որ այդ միջամտութիւնը «անհրաժեշտ» դարձած էր: Բանակը, համաձայն թուրք առաջնորդին, «յաջողութեամբ կատարած է իր պարտականութիւնը», բայց այլեւս վերջ դտած է անոր առաքելութիւնը: Ինէօնիւ եւ Տէմիրէլ կողմնակից են «բարենորոգումներուն»:

Դէտերը հարց կուտան, թէ ի՞նչ նպատակով Հալքի առաջնորդը դիրքափոխում կատարած է, քանի որ այս վերջինը կարճ տատամսումէ ետք զօրավիզ կեցած էր Էրբիլի կատաւարութեան անցեալ Մարտին: Միւս կողմէ, սակայն, Հալքի ընդհանուր քարտուղարը՝ Պ. Էճեվիտ այդ օրերուն կը ներկայացնէր իր հրաժարականը համաձայն չըլլալով Ինէօնիւի որդեգրած քաղաքականութեան:

Այս վերջինին խմբակցութիւնը, որ կուսակցութեան ձախ թեւը կը ներկայացնէ, դիրքական դիրք գրաւած է կուսակցութեան մէջ թէեւ Ինէօնիւի կողմնակիցները մեծամասնութիւն կը կազմեն խորհրդարանական խմբակցութեան մէջ: Վերջին չորեքշաբթի մարզիկը միշտ կարեւոր դիրք գրաւեցին կուսակցական եւ նահանգային համագումարներուն մէջ, մեծաւ մասամբ:

Կը թուի, թէ Ինէօնիւ մտահոգուած ըլլալով, որ կուսակցութեան ղեկը իր ձեռքէն կ'ելլէ, այժմ կը փորձէ ցոյց տալ, թէ ինք քաղութիւնն ունի հրապարակաւ պահանջելու, որ վերջ դնէ պաչարման վիճակը: Այս ձեւով Տէմիրէլի ձեռքէն կ'առնէ նաեւ նման պահանջի մը մենաչնորհը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ եւ Մ. Նահանգները համաձայնագիր մը ստորագրեցին, ըստ որուն Փերթա իրբեւ նաւահանգիստ կրնայ գործածուիլ ամերիկեան Ցրդ նաւատորմին կողմէ:

ՄԱԼԹԱՑի բանակցութիւնները խղուեցան, երբ Անգլիոյ եւ Աւստրահունգարիոյ ներկայացուցիչները յայտարարեցին, թէ իրենց առաջարկները վերջնական են եւ այլեւս ոչ մէկ նոր փէնի կրնան ա – ւելցնել ներկայացուած դումարին վրայ, որ 14 միլիոն սթերլին է ու 7,5 միլիոնի ալ վարկ մը առանց տոկոսի: Մինթոֆ, իր կարգին, յայտարարեց, թէ կը մերժէ բանակցիլ վերջնագրի ձեւին տակ: «Մալթա զաղթավայր մը չէ»:

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄ ամբողջ աչխարհէն կոչուած էր առջի օր, ձիւնին հետեւանքով: 1948էն ի վեր երբեք նման բան չէր պատահած: Ժամը 2ին ամէն երթեւեկ զադրած էր քաղաքին մէջ եւ 3ին՝ բոլոր հաղորդակցութիւնները երկրին մնացեալ մասին հետ խզուած էին եւ կատարեալ քաոս ստեղծուած էր:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆ համաձայնեցաւ իր բանակը հեռացնել Պանկլա Տէչէն, մինչեւ Մարտի վերջ: Այս համաձայնութիւնը գոյացաւ Տիկին Ինտիրա Կանտիի եւ Շէյխ Մուժիպուր Ռահմանի միջեւ:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՑԻՆ Գերմանիոյ վարչապետը հրաւիրուեցաւ այցելել Իսրայէլ: Պոնի չրջանակները զարմանք յայտնեցին այս հրաւէրին կապակցութեամբ նկատի առնելով, որ Իսրայէլի մէջ դեռ զօրաւոր է հակագերման տրամադրութիւնը: Պոնի կարծիքով դեռ ժամանակը չէ եկած Պըրանտի Իսրայէլ այցելութեան:

ԱՆԳԼԻԱ. մեթրի զրութեան պիտի հետեւի 1975ին: Անցեալ տարի որդեդրած էր տասնորդական դրամի ձեւը՝ ձեռք քաչելով չիլինի եւ փենսի դրութենէն:

«ՔԱՆԱՐ ԱՆՇԻՆԻ» եւ «Մինիւթ» նոր յայտնութիւններ կ'ընեն այս չարթու, միչտ Շապան–Տելմասի կապակցութեամբ եւ տուրքերու հարցերու չուրջ: Հրատարակուած նամակէ մը կը պարզուի որ 1961ին (այն տեսն Ազգ. Ժողովի նախագահ) Շապան միջամտած է փիսքար ա'նթեթէնի մօտ որպէսզի «անուշի կապիչ» 400 միլիոնի տուգանք մը որու ենթակայ էր մեծ հաստատութիւն մը դեղծումի համար: Եւմատական նախարարն ալ սիրալիր պատասխանով մը կը յայտնէ որ հարկ եղած կարգադրութիւնը ըրած է:

ՎԱՐԴԱՆԻ ՃԱՌԸ

—o—

Զինուորնե՛ր, ձեզմէ չատեր արդէն կըռուի մտած են զօրավարներուն եւ զպարապետին հետ: Աստուած աւելի չատ յաղթանակ չնորհած է մեզի, որոնցմէ պիտի չհաւսիմ հիմա, թէեւ տակիա անհրաժեշտ ալ է ատ բոլորին: Դուք բոլորդ, մեծ ճակատամարտներուն մէջ ապացոյցը տուիք ձեր քաջութեան, հաւատարմութեան, մահուան հանդէպ արհամարհանքին: Ձեզմէ ո՛չ ոք մերժեց իր արիւնը, երբ ուզուեցաւ տակիա իրմէ:

Այսօր պիտի չմեռնինք, սակայն, հայոց Սպարապետին համար: Շատ աւելի մեծ մէկն է, որ ձեր արիւնը կ'ուզէ: Ու այդ աւելի մե՛ծը Հայոց Հայրենիքն է, սա սքանչելի երկիրը, ո՛վ իմ ազնուական զինուորներս: Այդ աւելի մեծը՝ Հայաստանեայց Եկեղեցին է, Հաւա՛տքն է ձեր ու ձեր պապերուն: Ազգմատանքն է, պատիւն է մեր ժողովուրդին, որ սա տապանակի զիչերին կոչ կ'ընէ ձեր ամէնուն առնութեան ու արիւնին:

Նախ՝ իմ անսահման ուրախութիւնը՝ զոհողութեան, քաջութեան, մահուան յօժար ընդառաջացող սա տեսարանին առջեւ, որ մեր բանակն է սա պահուն, բոպէ առ բոպէ զրոհի նշանին սպասող: Ցետոյ, անոր միահամուռ պիտակցութիւնը՝ թէ չէ եկած այս կամ այն նախարարին փառքին, այլ Հայոց Հայրենիքին համար, որուն մկրտութիւնը սա զաչտն է, որ սկիզբը կ'առնէ զալիք զարերուն վրայ:

Հայ Հայրենիքին անզրանիկ բանակն է սակիա: Մեզք որ այս հսկայ խանդին խառնուած ըլլայ նաեւ տրամաբանութեան ըզպացում մը: Կը խորհիմ, թէ ի՛նչ անդիմադրելի խոյանքով, մէկ կտոր մենք պիտի անցնէինք զեռը, եթէ երբեք մեր զիմաց ունենայինք միայն ու միայն մեր ժառանգական թշնամին:

Բայց բանաը կ'ուզէ ուրիչ կերպ: Մեզի զէմ սուր պիտի չարժեն մեր համաբնակ եղբայրները: Քանի մը չարաթ առաջ մեր կողքին, այսօր մեր զիմացը՝ զաւելով իրենց երդումին ու Հաւատքին:

Դիւրին է բոլորը, բայց զժուար սուրը եղբօր սրտին ուղղելը: Վասնզի ի՞նչ է մեղքը մեր այդ եղբայրներուն, որոնք խարուած են քանի մը փառասէր անօրէններէ: Բայց ժամանակը անցած է ա՛լ, այդ բաներուն անդրադառնալու: Սա րոպէին, պատերազմին վախճանը կը մնայ Աստուծոյ ձեռքին մէջ: Ինչ ձեւով ալ մեր Աստուածը զայն ըլլայ անօրինած իմ խրատս է զոյչ ըլլալ եղբօր արիւնին առջեւ: Լուսաղէմ, կը սկսի ճակատամարտը: Գիտենք, որ ուրացեալ նախարարները իրենց զունդերը համախմբած են մեր ձախ թեւին զէմ: Ուրեմն մեր այդ թեւը պիտի մնայ պաչտպանողական, չանցնելով դեռ որքան ատեն, որ իր զօրավէրն հրաման չունի այդ բանը ընելու:

Զինուորը իր մեծերը մտիկ ընելով է, որ լաւագոյն կը ծառայէ իր հայրենիքին: Ամէն բան չէ քաջութիւնը:

Ու պիտեմ, որ որքան զժնդակ է անզգած սպասել երբ ջուրէն անդին կ'իյնան իր եղբայրները: Բայց բանակին չահը զերապանց է, քան մեր բոլոր զգացում – ները: Խորհեցէք, թէ ձեր եռանդին անզուսպ վառումը կրնայ վառնզել մեր զառը: Այն ատե՞ն: Մեռնի՛լ: Այո՛: Բայց չպղթելու ատեն, չպղթելու մէջ, չպղթելէ ետք: Ա՛յս է պատճառը, որ Արծրունին պիտի պահէ պահեստը:

Պիտի հետեւիք ձեր Սպարապետին, զօրավարներուն, որոնք ձեր առջեւէն պիտի անցնին ջուրը: Ահա՛ իմ սաղաւարտը: Ահա՛ անոր պլլուած սպառօչը: Դուք պիտի տեսնէք ամբոխուած կէտերուն: Ու կ'ըսեմ ձեզի· երկու անգամ չի մեռնիր մարդ: Ո՛վ կը նահատակուի, արդէն ժամանուոր զաւակն է երկնքին: Ո՛վ կը մնայ ողջ, հալածելու թշնամին, զիմադրելու կրկին՝ զարձեալ կը ծառայէ հայրենիքին ու անոր Աստուծոյն: Հայոց աչխարհին արիաբանց ու առիւծ տղաքը՝ ձեզ ակնառայց կը սպասեն, պատկ ի ձեռին, հոգիները մեր երջանիկ նախնիքներուն, երկինքին խորհրդին: Զեզի են սեւեռուած, սա րոպէին, հարիւր հազարաւոր սրտերը ձեր մայրերուն, հայրերուն, քոյրերուն, կիներուն, մանուկներուն: Ի՞նչ թանկագին, աստուածայի՛ն, զարհուրելի՛ բախտ է չանձնուած ձեր բազուկներուն: Ամէն իջնող դանակ՝ փրկուած աղջիկ մըն է անօրէնին ճիրաններէն: Ամէն նիզակ՝ մանուկ մը կ'ազատէ ձիուն ամբակներէն: Ձեր բազուկն է, որ պիտի պաչտպանէ մեծ պատիւը համայն Հայաստան աչխարհին: Պիտի արդիւնէ կոտորածը զերեվաճառ անարգութիւնը մեր հարսներուն ու պարմանիներուն: Ձեր զաւակները կախուած են ձեր սուրերուն երախէն: Ձինուորնե՛ր, ձեր մարմինները կենդանի բերդեր են ձեր քաղաքները, ամրոցները, սրբարանները պաչտպանող: Ու կը հարցնեմ.— ի՞նչ է աւելի վսեմ ու զեղեցիկ, քան ամէնուն համար պատերազմը, զարձեա՛լ պատերազմը, մի՛չտ պատերազմը: Կա՞յ աւելի թանկ զոհաբերում, քան ինչ որ Հայրենեաց Աստուածը սա րոպէին կ'ուզէ իմ բերանով ձեր լոլորէն: Յաղթել ու մեռնիլ, եթէ այդ է կամքը երկրի ու երկնի Արարչին: Ահա՛ իմ վերջին խօսքը:

Ց. ՕՇԱԿԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

Ա·

ԽՄԲ·— Մշակութային եւ գրական հարցաստութեանց անսպառ աղբիւրներ են Թէոդիկի տարեցոյցները: Արդարեւ, ինչպէս դեռ վերջերս կը գրէր Ե· Սիմմէշեան «*ամէնէն Թարմ աշխատանքն է զոր կը Թողու Թէոդիկ, պատմութենէն աւելի բան մը, մեր ժողովուրդին հոգեկան եւ առեղծագործական ամանդարանը, որ ժամանակին հետ աւելի կը նորոգուի եւ աւելի կը զեղեցկանայ*»:

Այդ անսպառ ակէն է կրկին, որ կը ֆաղեմ հետեւեալ ուսումնասիրութիւնը, որու հեղինակն է Դանիէլ Վարուժան: Նահատակ բանաստեղծը այս նիւթը առած է իբրեւ դասախօսութիւն, 1912ի ամրան, Պոլսոյ Էսաեան վարժարանին մէջ·—

Ամենամեծ բաժանումը՝ դիտական զրականի, զեղարուեստ· ճիւղերն են: Գիտութիւնը կը ձգտի օգուտի, չահու, կեանքը կամ որեւէ բան օգտագործելու: Գրականութիւն ու Գեղարուեստ օրէնք չեն առներ, ոչ ալ կը պատճառաբանեն: Գեղեցկութիւնները արտայայտելու զանազան ուղղութիւնները երեւան կուգան, մին ուղղութեան մը կը հետեւի, ուրիշ մը՝ տարբեր ուղղութեան· այսպէս կը կազմուին ըղձքոցներ:

Գրական դպրոցներուն՝ սորվելու չեն զոր, այլ առեղծելու կուգան: Դպրոցներ կան Դասական, Իրապաշտ, Բնապաշտ, Պառնասեան, Խորհրդապաշտ եւ կազմուելու վրայ՝ Ազգայապաշտ: Սակայն առանք կարելի է ամփոփելով չորս դլխաւոր դպրոցներու վերածել·— ա) Դասականը, որուն հետ առընչութիւն ունի Պառնասեանը, բ) Վիպական, գ) Իրապաշտ՝ որուն կարելի է կցել Բնապաշտը, դ) Խորհրդապաշտ՝ որուն կարելի է կցել ապագայապաշտը:

Դասականը՝ հինցած, ծխտած, տափակցած տպաւորութիւն ըլած է, մինչդեռ այսպէս չէ: Հին առեններն Դասականը կը կոչուէին անոնք, որ առաջին կարգին կը պատկանին: Դասականը չատ առաւելութիւններ ունի, նախ եւմէ կը պահանջուի որ լեզուական դերպոյն կատարելութեան հասնի, այսպէս եղած են հին լաւներէնը, յունարէնն ու մեր դրաբարը՝ որ Բագրատունեաց դրչին տակ ոչ թէ ոսկեդար այլ ազամանդեայ դար մը բոլորեց: Ցետոյ ժողովուրդին դարադացումը կայ, վերջը ձեւ, խորք, համաչափ իրար լրացնելու են· չէ թէ մին միւսին տիրապետող ըլլալով: Պէտք է նաեւ որ դասականի մը մէջ զարդացած ըլլան զգայականութիւնն ու տրամախոհութիւնը, ցոլայ պայծառութիւնը, ան բովանդակէ խոր, անըմբռնելի մտածումներ եւ ձեւի տեսակէտով որոշ օրէնքներ, Հռոմէական Որատիոսը՝ Ֆրանսացիներու Պուալոյին դասական «Քերթողական արուեստ»էն չատ զանազանութիւններ ունի, հետեւաբար դասականութիւնը միջավայրէ միջավայր կը փոխուի ինչ ինչ կէտերով:

Դասականէն կը վնտռուի ճշմարտին սէրը, լեզուին մաքրութիւնը: Դասական քերթուածներն իրենց յատուկ բառերը, ոճերն ունին, պէտք չէ բնաւ հասարակ, դեհերիկ բառեր ու ոճեր դործածել: Ֆրանսական դասականութեան մէջ «չուն» բառը դործածել՝ քրէական յանցանք էր: Դասականութեան համար ժամանակն ու միջավայրն ալ նկատի առնել կարեւոր է, վասնդի ամէն տեղ ու ամէն դար դասական դրականութիւն մը չարտադրեր· օրինակի համար, Հնդկաստանը դասական ուղղութեամբ երկեր չէր կրնար տալ, երբ ակնարկ մը սեւեռենք անոր հոծ ու մթին անտառներուն, խորտուբորտ լեռներուն եւ ձորերուն որոնց մէջ բնակող մարդկութիւնը՝ բնութեան ուժերու տարատիպ ենթարկուած՝ չէր կարող հոդեկան խորհրդաւոր վիճակով մը դասականութիւն ունենալ: Իր «Մահապարադա»ն ու «Ռամայանա»ն միայն հաւասար կը նկատուին Աստուածաշունչին ու Համերոսին: Նոյն պէս Եղիպտոսը, տափարակ ու ջերմ կլիմայով, ուր ամէն դիւրութիւններ կը դանէր ապրուստի հոգն ունեցող մարդը, չէր կրնար դասական դործ մը արտադրել, ամէն ինչ իրապաշտ էր հոն, ինչպէս Ռամսէսներու արձանները, կոթողները, որոնք նիւթականութեան դրոշմը կը կրեն:

Արդ, ո՞ր երկիրը պիտի ըլլար այն որ հայրենիքը հանդիսանար դասականութեան· — Յունաստա՛ն է այդ, որ կոյսը, կինը, չքնաղ Աստղիկը փառաբանեց վեհօրէն: Յունարէն լեզուն վճիտ, հնչականութիւնը պարզ, երգուեցաւ Հոմերոս – ներն: Յունական հեղինակութեան մէջ ենթակայականը (սիւպժէքթիփ) չէ, այլ առարկայակա՛ն է (օպժէքթիփ) հզօր· Յոյներուն եսը չէ, այլ ընդհանուր ճշմարտութիւնն է որ կը ցոլայ: Արդ, այդպիսի դրականութեան մը մէջ ո՞ր սեռը պիտի մշակուէր առաւելապէս· ի հարկէ քնարերդութիւնը չէր զարդանար, այլ թատերականը որ առարկայական սեռ մըն է· այսպէս եւ առարկայական ազդեցութիւնը կը տեսնուի իր հոյակապ քանդակներուն, չնորհազեղ արձաններուն վրայ:

Դասականութիւնը հոն երկար առեն իշխելէ վերջ, յունական միտքն ու ուղեղը՝ առեղծագործելէ այլեւս յոգնած՝ կը փոխադրուի Հռոմէական կայսրութեան մէջ: Հռոմայեցւոյ մօտ ամէն բան դրական կը տեսնուի, հարիւրաւոր ազդեցութեանց անսահման երկիրներուն տիրելով՝ անոնց կառավարութեանը մէջ յայդոլիլ կարենալը գործնական ըլած էր գիրենք նոյնիսկ առուտուածներու մասին, քանզի Յունաց Արամազդը չունէր յունական Աստղիկին գեղն ու չնորհը, եւ կը նմանի Հռոմէական լեզէոնի գինուորին կեանքին: Անոնց գրականութիւնը եղաւ իրենց կեանցային ցոլացումը: Վիրգիլիոսը բացատրութիւն բռնելով, դասական արուեստը Աւգուստոսի ժամանակի մխտիկանութեան մէջ, տարածումով քրիստոնէութեան՝ որ մեծ խորհրդաւորութիւն մը ունի:

Ամէն տեղ տիրող զազափարներու, սկզբունքներու փիլիսոփայութիւնն է որ զպրոցներուն վրայ կը ցոլայ: Սակայն կար երկիր մը ուր դասականութիւնը կրնար յառաջ խաղալ· Գալիան էր անտառները նուաղ՝ բաղդատմամբ Գերմանիոյ, կլիման հեզ եւ ազդաբնակչութիւնը լաւին խառնուածքով: Դասական արուեստը հոն արշաւեց, տպրեցաւ, Լուդովիկոս ԺԴ·ի դարուն՝ իր զագաթնակէտը հասաւ, մինչեւ որ հետզհետէ ձեւափոխուելով՝ յառաջացաւ վիպական դրականութիւնը: Տարաշխարհիկ դրականութիւն մը եղաւ այս, զոր արտադրեցին Տիկին ոը Սդալ եւ ուրիշներ: Ռասին եւ Գոռնէյլ գերազանցօրէն կերտեցին Թատերդութիւնը: Շաթօպրիան անդիտակ՝ դրաղեցաւ դասական ու վիպական ղըղրոցներով: Հետզհետէ խմորուող նոր ուղղութեան՝ առին «վիպական» անունը, որուն նպաստեցին Ֆրանս· Յեղափոխութեան աղդակները, Տանդոնը, Ռոպեսբիէռը, Կիյոտինը: Նափոլէոն իր կեանքի ու համբաւի գիծերով՝ եղաւ ուրիշ աղդակ մը: Վիպականին յատկանիշն է վեմն ու անհատապաշտութեան երդը, մշակումը, անոր մէջ՝ աւելի ուշադրաւ են մանրամասնութիւնները (տէթայլ) քան ամբողջ դրուածքը· երեւակայութիւնը դերակշիռ է միտքի արամաբանութենէն: Արդ, դրական ո՞ր սեռը պիտի կարողանար ուռճանալ այս պայմաններուն տակ· անշուշտ Քնարերդութիւնը, առոր մէջ է որ կ'ապրի Ֆրանսական եսանդը: Թատերդութեան մէջ, եւ մասնաւորելով Հերոյինը, ճշմարիտ տիպեր չենք կրնար դանել ամէն տեղ· այս պատճառաւ է որ երբ վերջերը նոյն Հիւկոյին մէկ թատերդութիւնը բեմ հանուեցաւ, ժողովուրդն սուլուեցաւ· եւ այդ օրէն ինկաւ Վիպապաշտ Դպրոցը՝ որուն յաջորդ կուգայ Իրապաշտը:

×

Կեանքը սիմնքա մըն է: Եղիպտոսի մէջ արդէն սիմնքսները դրուած են կեանքի խմաստով: Անոնք կեանքն են· կը մնան անապատին ահաւոր լռութեան մէջ· պէտք է խօսեցնել այդ սիմնքսները: Իմաստասիրութիւնն աշխատած է պարդելու կեանքը, իսկ կրօնքը, մանաւանդ քրիստոնէականը, չատ անդամ նոյնիսկ արհամարհել տուած է զայն: Դասական դպրոցը եկաւ կեանքի անունով ու կեանքին նայեցաւ լաւատես աչքով: Վիպականը դպրոցը՝ դարձեալ կեանքի անունով՝ եկաւ ըսաւ թէ դասական դպրոցը թոյլ է· ծանր է, ու կեանքի մէջ դրաւ աշխուժութիւն եւ ուղեց վարել երեւակայութեամբ, որ սխալ էր հիմնովին, ապա կայն խոստովանիլ պէտք է որ կենդանացուց Քնարերդութիւնը՝ զոր ուղղակի կը պատրինք վիպական դպրոցին: Դասական թէ վիպական դպրոցներ եկան, ապրեցան, գործեցին, բայց դեռ սիմնքսը խօսած չէր:

Այնուհետեւ եկան Իրապաշտ ու Բնապաշտ դպրոցները, գոնս առանց իրարմէ բաժնելու՝ կրնանք մէկ դպրոց կոչել, միայն տարբերութիւնը հոն է որ իրապաշտը կեանքը դիտէ այնպէս ինչպէս որ է, մինչդեռ բնապաշտը հիմնուած է աւելի դիտութեան վրայ: Երկուքին ալ նպատակը նոյն է, կեանքը պատկերել առանց դէպ, տղեղ կամ դէշ, լաւ կամ դեղեցիկ: Գրական սեռերու մէջ վէպն է միայն իրր այնպիսի գործիք մը որ կրնայ ի չայտ բերել կեանքի ամբողջ ձեւերը, Իրապաշտ դպրոցը մշակեց այդ սեռը: Պառնասեան դպրոցն ուղեց ուղղակի հակադրել վիպական դպրոցին ու դրեթէ վերակենդանացուց դասականը: Պառնասեանը Եւրոպականէ աւելի Արեւելքի ծնունդ, իր ամենամեծ պետով Լըգոնդ տը Լիլով պանծացց: Լիլ ուղեւորութեանն առեն Հնդկաստանէն հետ բերաւ Իրապաշտ դպրոցին չորդերը, իրառվքները, առաւելապէս նկարագրից կենդանիները, զրաղեցաւ անոնցմով, եւ առով կոչուեցաւ «կենդանիներու բանաստեղծ»· իր «Փղերը» դասական գործը կը չայտնէ թէ ո՛րքան աքանչելի նկարագրող մըն է եղած անասունները: Լիլ այսպէսով է որ աշխատեցաւ վերարժէք ընել դէպի դասականը· ան աւելի նկարչական ըրաւ ու նուազ խորհրդածական:

Վիպական իրապաշտներէն անով կը տարբերին պառնասեանք, որ այս վերջինք իրերու եւ դէպքերու դեղեցիկ մասերը միայն կ'ընտրեն ու կը նկարագրեն, մինչ իրապաշտները կը նկարագրեն այնպէս ինչպէս որ անոնք են, դէշ կամ աղէկ, հզօր կամ տկար, լաւ կամ վատ: Ամանք կը նկատեն թէ պառնասեանները պարզ լուսանկարիչներ են· սխալ է այս, լուսանկարն իրը կ'առնէ եղածին պէս, լուսանկարչութեան մէջ զանազանութիւն չկայ, մինչդեռ, ըսինք, պառնասեանները կ'առնեն այն մասը որ հրապուրիչ է, որ կրնայ չուզել:

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

(Մնացեալը յաջորդիվ)

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, տարակուսած գրական խմբակին կողմէ եւ նուիրուած 1920էն ետք ծնած սիւնքի հայ գրողներուն: Համազգային, Պէյրութ, 1971:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Երբ ամէն ինչ լռացաւ եւ ժողովականները մեկնեցան նորընծաի գահատէր իշխանը անմիջապէս գործի անցաւ ներկայանալով իրեն արժանի բանակին դլուխը, որ կազմուած էր վաթսուն հազար ընտրելազոյն զինուորներէ, իրենց հետ ունենալով երեք հարիւր ահարկու ռազմավարժ փիղեր, բոլորն ալ բեռնաւորուած մարտապաշտպան տարբաւորումներով, նոյնքան ալ ռազմասայլեր ամրացուած հերձանող մահապիւռք զերանդիներով:

Այսպէս զրահաւորուած կազմ ու պատրաստ՝ այս յարձակողական բանակը անհնկալօրէն ամենակարճ ատենին նուաճելով ընդարձակ տարածութիւնը Բարելոնէն մեկնելով հասաւ Մելիտինէ (*) եւ ճակատ յարդարեց, ինքնավստահ յոխորտանքով:

Տիդրան անմիջապէս տեղեկացաւ անոնց ժամանումը իր սահմանապահներու լրատուութեամբ:

Այս ինքնակալը յենելով նախկին խաղաղութեան դաշնադրին կ'ապրէր հանդիստ եւ անխոով· իր երկրին բարօրութեամբ զբաղած, բնաւ չէր սպասեր փերսերու թշնամանքին:

Աւելի նուազ կը կասկածէր անկեղծօրէն, որ իր երիտասարդութեան չրջանին դործած եւ զղջացած սխալի մը համար ըլլալ թշնամիին խոստմնադրուժ այս արարքը, վրէժխնդրութեան քինախնդրութենէ մղուած: Բայց կը սխալէր, յայտնի էր որքան աններող ըլլալը իր հակառակորդին, որ ներկայիս իշխանութեան տիրանալով վճռած էր բացայայտօրէն ինքը փլուզումի ենթարկել:

Այս ցաւալի նկատառութենէն յետոյ միտքը կեդրոնացուց իր դրութեան վրայ· արդարեւ անդրադարձաւ որ չատ թոյլ էր իր չրջապատը եւ թերեւս նչանակ ըլլար թշնամիին: Եւ ինք սրտանց խնամատար հայր իր ժողովուրդին, սարսուռ զդաց թշնամիին սպառնանքին հաւանական ցաւալի հետեւանքէն, որովհետեւ իր ամբողջական ուժի կեդրոնացումով իսկ պիտի չկարողանար նախճիրէն զերծ մնալ: Այնժամօթ չէր թշնամիին վազուց ի վեր, եւ յայս չունէր ուրիշներու օդնութեան...:

Ասով հանդերձ փութաց պատրաստուիլ, աւելի զգոյշ քան համարձակ չանալով զոնէ նուազադոյն չափով վնասուելով աղատել իր սիրելի ժողովուրդը: Ազնիւ ձայնը կը թելադրէր իրեն ամէն բանէ առաջ իր ժողովուրդին չահը նկատի առնել, եւ իր թագին պահպանումը որ կը ծառայէր նոյն նպատակին: Հարկ էր բոլոր կարելի միջոցները փորձել Հայաստանի խաղաղութեան եւ հանդստութեան համար:

— Երկրիս ապահովութեան ես պատասխանատու եմ, Աստուծոյ առջեւ, կաթիլ մը արեան խակ, եւ ներելի չէ թերանալ այլ որեւէ միջոցով հարկ է ապահով Հայաստանի Աղատութիւնը:

Իսկ եթէ բռնադատուիմ սուր վերցնել, այն ատեն վճռապէս պիտի մարընչիմ պատուաւոր կերպով թագաւորու-թեան ի հարկին աւերակներու վերջին պատառին վրայ խակ:

Այս մտայղ մտածումներէն յետոյ կը կանչէ իր երկու զաւակները եւ կ'ըսէ·

Գեղանի Աղանիս եւ մանաւանդ դո՛ւն, քաջակորովդ Արսէ՛ն, չանայէք զաս առնել օրինակիս, կը զդաք թէ որքա՛ն պիտի տանջուի մեր ժողովուրդը իր զահակալին մէկ թերութեան համար: Ի՛նչ կ'ըսեմ, ափսոս մահը կը թեւածէ ձեր եւ իմ դլխուս վրայ, դուք իմացաք մանրամասնութիւնը, թէ ինչպէս անարդ թշնամին երդում ըրած է ոտնակոխել ամէն սրբութիւն իր կիրքը յաղեցնելու համար անբաւաբար:

Արդ, ժամանակն է խորհելու թէ՝ ի՞նչ միջոցներով կրնանք խուսափիլ փարատելու մեզի պատճառելիք աղէտին:

Նախ փորձենք հալածել փոթորիկը որ կ'որոտայ մեր դլխուն: Գնա՛ զաւակս, հրամայէ Արսէն, կամպիւսի բանակին դեհատորս Արսէն, կամպիւսի բանակին ընդառաջ, անոր որդւոյն մօտ խաղաղութեան խօսքերով, եւ ըսէ իրեն թող չփորձէ պաչարել Մելիտինէն, եւ թող խնայէ աղէտալի հետեւանքներէ եւ ես կը հնազանդ...

— Ի՞նչպէս... թագաւոր մը հնազանդի՛ անկարելի է, մի՛ջամտեց անդուսպ եւ ազատածին Արսէն, մի՛թէ հայրս կարո՞ղ է այդքան ամօթալից գործ մը կատարել:

— Դադրի՛ զաւակս, այո՛ նախընտրելի է բանակցել, այո՛, թագաւոր մը պարտաւոր է եւ կարող է դիջել երբեմն, տաւոր է եւ կարող է դիջել երբեմն, տաւոր է եւ կարող է դիջել երբեմն, տ

ԱՆՀԱՍԿՆԱԼԻ ՈՃԻՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մանուկներու եղրակացութիւնը այն եղաւ, որ Փէյթէլ կը սահէր, այսինքն՝ ինք էր ոճրագործը, բայց ասիկա չէր նշանակեր, որ դատարանը անոնց հատատումները պիտի ընդունէր իբրեւ Աւետարանի խօսք: Փէյթէլ վատահ էր, որ լաւ փաստաբան մը կը բաւէր իր անմեղութիւնը վեր հանելու եւ առանց վարանի կը սպասէր դատավարութեան օրուան:

Սակայն, զարմանալին հոն է, որ այդ փայլուն փաստաբանին, որ եկած էր Լիոնէն, Փէյթէլ չէր յայտներ սէգաբ եղածը: Օրինակի համար, չատ դիւրին էր դրամատէրի յանցանքը վրայէն նետել, ցոյց տալով իրենց ամուսնութեան պայմանագիրը, ուր իւրաքանչիւր անհատ կը պահէր իր ինչքերուն սեփականութիւնը եւ մահուան պարագային ամուսինը բան մը չէր ժառանգեր: Նոյնպէս մերժել փաստաբանին միջոցով դատարան յանձնել կնոջ ձեռքով գրուած երկու նամակները, ուր այս վերջինը գղջում կը յայտնէր իր յանցանքներուն համար... Ի՞նչ էին այդ յանցանքները...

Բայց Փէյթէլ մերժելով մերժել հրապարակել այդ նամակներուն պարունակութիւնը, չաղարտելու համար կնոջ յիշատակը:

Դատը սկսաւ Պուրի ոճրադատ ատեանին առջեւ, 1839 Օգոստոս 25ին: Ամբողջ դատական կազմը հակառակ դիրք կը բռնէր ամբաստանեալին հանդէպ, որովհետեւ զայն կը նկատէր յանցաւոր: Իրեն նպաստաւոր եղող վկաները կը պախարակէր, իսկ կը քաջալերէր անոնք, որ իր դէմ կ'արտայայտուէին եւ անոնց ըսել կուտար իր ուզածը: Ֆելիսիթէի աղջականներն ալ դէչ վկայութիւնները բերին Փէյթէլի մասին, առանց ասկայն հիմնաւորելու իրենց ըսածները: Պաշտպան փաստաբանը համբաւաւոր մէկն էր, բայց իր յաճախորդին վերապահութիւնները կը կաշկանդէին իր թռիչքը. եւ պատահեցաւ անխուսափելին. 30 Օգոստոսի ուշ դիւերին, երդուեալները ազդուելով ընդհանուր մթնոլորտէն, յանցաւոր դատ Փէյթէլը եւ ատեանը զայն մահուան դատապարտեց:

Փէյթէլի երկու բարեկամները, վիպասան Պալզաք եւ նկարիչ Կաւառնի չատ պով ժամանակին Փարիզէն՝ իրենց բարեկամը փրկելու համար եւ դատապարտեալը տեսնելէ եառք իր բանտին մէջ, անոր ի նպաստ յօդուածներ գրեցին, պախարակելով դատական կազմը: Այս մի-ջամտութիւնը տուաւ ճիշդ ու ճիշդ իրենց ակնկալած արդիւնքին հակառակը: Վերջնական ատեանը հաստատեց Փէյթէլի պատիժը եւ թագաւորը մերժեց անոր շնորհի խնդրանքը:

1839 Հոկտեմբեր 31ին, Պուրի հրապարակին վրայ, Փէյթէլ բարձրացաւ կառափնարանի աստիճանները աներկիւղ եւ հպարտ:

Ֆրանսայի ամբողջ հանրային կարծիքը տակնուվրայ եղաւ, յօդուածները լոյս տեսան իր մասին, վէպեր գրուեցան, փաստելու համար, թէ Փէյթէլ դատապարտուած էր անիրաւօրէն, թէ ան անմեղ էր: Մենք ալ նոյն մտայնութեան մէջ պիտի մնայինք, եթէ անուղղակի միջոցներով մինչեւ մեր օրերը հասած չըլլար Փէյթէլի խոստովանութիւնը, որ աչքարհի միակն մարդն էր լուսաբանելու համար հանրութիւնը:

Երբ Կաւառնի իր բարեկամին այցելեց բանտին մէջ, անոր մահուան դատապարտուելէն եառք, եւ աղաչեց, որ ան ըսէ ճշմարտութիւնը, որպէսզի գործէ անցնին ու վրիժն իր կեանքը, Փէյթէլ հաւանեցաւ ճշմարտութիւնը յայտնել, պայմանով, որ Կաւառնի երդում ընէ, որ խօսակցութիւնը իրենց երկուքին մէջ պիտի մնայ միայն: Կաւառնի բանտէն դուրս ելաւ զվխահակ, նախընտրեց իր բարեկամը զվխատուած տեսնել, քան հրատարակել անոր ըրած յայտնութիւնները, որոնք կրնային անոր կեանքը փրկել:

Փէյթէլ հետեւեալը ըսած էր Կաւառնին.

— Երբ անցանք Անտէրի կամուրջը, ըսպասաւորին ըսի, որ իջնէ ու քալէ: Ես ալ վար իջած էի՝ թեթեւցնելու համար ձիուն աշխատանքը: Երբ քիչ մը հեռացայ կառքէն, յանկարծ լսեցի կնոջս ձայնը, որ կ'ըսէր. «Լուի, ամուսինս ո՞ւր է»: Զայն չտուի ու չարունակեցի հեռանալ: Գիտէի որ, տակէն մը ի վեր կրնա եւ ապատուրա դատապարտելի յարաբերութիւններ ունէին միասին եւ միշտ կը խուսափէին իմ ներկայութենէս: Ճամբէն դուրս եկայ եւ պահուըտեցայ ծառի մը հետեւը: Երբ կառքը մօտեցաւ, տեսայ, որ Լուի բարձրացած էր հոն եւ զրկած էր կինս: Արիւնս խուժեց գանկիս մէջ: Սպասեցի, որ կառքերը անցնին: Ելայ թաքստոցէս, մօտեցայ հետեւի սայլին եւ հոնկէ առի ատրճանակը, որ լեցուած էր երկու կապարներով ու քալեցի դէպի «փայետոն»ը, որ դանդաղօրէն կը բարձրանար զառիվերը: Անմիջապէս անցայ անոր առջեւ եւ կրակեցի Լուի Ռէյի վրայ: Դժբախտաբար, կառքը ցնցուեցաւ, կապարները վրիպեցան եւ վիրաւորեցին կնոջս դէմքը:

Այն ատեն, Ռէյ վար նետուելով փոքր-ձեց փախչիլ: Շատ հեռու չհնաց սակայն: Շուտով ես դարձաւ ու ձեռքը բռնած մարակով ուզեց հարուածել դիս, բայց ես իրմէ աւելի արագ, բրիչը իջեցուցի ճակատին: Գետին ինկաւ ու ես այնքան կատղած էի, որ չարունակեցի հարուածել ու հարուածել...»:

Ուրեմն Փէյթէլ անմեղ մը չէր: Իր ձեռքերով սպաննած էր իր կինը եւ սպաւորը: Իր սխալը եղած էր բոլորովին անմեղ հռչակուիլ եւ այդ պատճառով վերադարձնել անոր կեանքը:

Ֆրանսայի ամբողջ հանրային կարծիքը տակնուվրայ եղաւ, յօդուածները լոյս տեսան իր մասին, վէպեր գրուեցան, փաստելու համար, թէ Փէյթէլ դատապարտուած էր անիրաւօրէն, թէ ան անմեղ էր: Մենք ալ նոյն մտայնութեան մէջ պիտի մնայինք, եթէ անուղղակի միջոցներով մինչեւ մեր օրերը հասած չըլլար Փէյթէլի խոստովանութիւնը, որ աչքարհի միակն մարդն էր լուսաբանելու համար հանրութիւնը:

Երբ Կաւառնի իր բարեկամին այցելեց բանտին մէջ, անոր մահուան դատապարտուելէն եառք, եւ աղաչեց, որ ան ըսէ ճշմարտութիւնը, որպէսզի գործէ անցնին ու վրիժն իր կեանքը, Փէյթէլ հաւանեցաւ ճշմարտութիւնը յայտնել, պայմանով, որ Կաւառնի երդում ընէ, որ խօսակցութիւնը իրենց երկուքին մէջ պիտի մնայ միայն: Կաւառնի բանտէն դուրս ելաւ զվխահակ, նախընտրեց իր բարեկամը զվխատուած տեսնել, քան հրատարակել անոր ըրած յայտնութիւնները, որոնք կրնային անոր կեանքը փրկել:

Փէյթէլ հետեւեալը ըսած էր Կաւառնին.

— Երբ անցանք Անտէրի կամուրջը, ըսպասաւորին ըսի, որ իջնէ ու քալէ: Ես ալ վար իջած էի՝ թեթեւցնելու համար ձիուն աշխատանքը: Երբ քիչ մը հեռացայ կառքէն, յանկարծ լսեցի կնոջս ձայնը, որ կ'ըսէր. «Լուի, ամուսինս ո՞ւր է»: Զայն չտուի ու չարունակեցի հեռանալ: Գիտէի որ, տակէն մը ի վեր կրնա եւ ապատուրա դատապարտելի յարաբերութիւններ ունէին միասին եւ միշտ կը խուսափէին իմ ներկայութենէս: Ճամբէն դուրս եկայ եւ պահուըտեցայ ծառի մը հետեւը: Երբ կառքը մօտեցաւ, տեսայ, որ Լուի բարձրացած էր հոն եւ զրկած էր կինս: Արիւնս խուժեց գանկիս մէջ: Սպասեցի, որ կառքերը անցնին: Ելայ թաքստոցէս, մօտեցայ հետեւի սայլին եւ հոնկէ առի ատրճանակը, որ լեցուած էր երկու կապարներով ու քալեցի դէպի «փայետոն»ը, որ դանդաղօրէն կը բարձրանար զառիվերը: Անմիջապէս անցայ անոր առջեւ եւ կրակեցի Լուի Ռէյի վրայ: Դժբախտաբար, կառքը ցնցուեցաւ, կապարները վրիպեցան եւ վիրաւորեցին կնոջս դէմքը:

Այն ատեն, Ռէյ վար նետուելով փոքր-ձեց փախչիլ: Շատ հեռու չհնաց սակայն: Շուտով ես դարձաւ ու ձեռքը բռնած մարակով ուզեց հարուածել դիս, բայց ես իրմէ աւելի արագ, բրիչը իջեցուցի ճակատին: Գետին ինկաւ ու ես այնքան կատղած էի, որ չարունակեցի հարուածել ու հարուածել...»:

Ուրեմն Փէյթէլ անմեղ մը չէր: Իր ձեռքերով սպաննած էր իր կինը եւ սպաւորը: Իր սխալը եղած էր բոլորովին անմեղ հռչակուիլ եւ այդ պատճառով վերադարձնել անոր կեանքը:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԹԵՀՐԱՆԻ Հայոց Թեմի նոր Առաջնորդարանին բացումը կատարուած է Յունուար 16ին, ի ներկայութեան ժեռակու-տական Ֆելիքս Ազայեանի, Իրանի Ազդային Խորհրդարանի պատգամաւորներ Սեւակ Սապինեանի եւ Գագիկ Յովակիմեանի, փոխ-նախարար Զաւէն Սիմոնեանի, քահանայից դասին, պատգամաւորական ժողովի բոլոր անդամներուն, աղգային մարմիններու եւ միութիւններու ներկայացուցիչներուն եւայլն: Թեհրանի Հայոց Թեմի Առաջնորդը՝ Արտակ Արք. Մանուկեան օրհնած է նորակառոյց չէնքը յիշեցնելով, թէ ասիկա իրականութիւն դարձած է ողբացեալ Մարգար Արք. Մանուկեան նուիրատուութեամբ: Հողը գնուած է Թեմական Խորհուրդի կողմէ: Նոր Առաջնորդարանը կը գտնուի Թեհրանի գեղեցիկ թաղերէն մէկուն մէջ: Շէնքին օծումը պիտի կատարուի նաեւ Առաջնորդարանի կից եկեղեցիին:

ՈՒԱՔԸՐԹԱՒՒՆԻ մէջ Յունուար 30ին, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան տեղի ունեցած է մեծարանքի երեկոյթ մը նուիրուած զրպետ Նշան Պէշիկթաշլեանի: Երեկոյթը նախաձեռնուած է Պոսթընի Հայ Մշակութային Միութեան կողմէ, որուն նախագահը՝ Կարօ Իշխանեան երեկոյթին բացումը կատարելով պարզած է նախաձեռնարկ երիտասարդութեան նպատակը՝ յարգել Պէշիկթաշլեանի յիսնամեայ վաստակը: Խօսք առած են այս առթիւ Թորգոմ Քհնյ. Յակոբեան, Սարգիս Մաճառեան, որ կարդացած է ուղերձ մը: Օրուան գլխաւոր բանախօսն է եղած ընկ. Խորով Ներսէսեան, որ լայն դիծերով ներկայացուցած է զրպետին բանաստեղծական, քնարաշունչ, երգիծական եւ թատերական հարուստ վաստակը, արագ այլ խորասոյզ վերլուծումով մը:

ՇԻՒՍԱԿՈՑԻ մէջ Յունուար 30ին հրապարակային դասախօսութիւն մը տեղի ունեցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան դերին շուրջ արտասահմանի մէջ: Շիքակոյի Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէն յառաջիկայ երկու ամսուան համար պատրաստած է դասախօսական շարք մը, որպէսզի կարելի ըլլայ անհրաժեշտ կազմակերպական դասախարակութիւնը տալ 25 երիտասարդ համալսարանականներու, որոնք չուտով պիտի անցնին շարքերը: Օրուան դասախօսներն են եղած ընկերներ Գէորգ Տօնապետեան եւ Զաւէն Գաբրիէլեան:

ՏԱՔՔԱՑԻ եւ Խուճայի մէջ (Պանկլա Տէշ, նախկին Արեւելեան Փաքիստան) մօտաւորապէս 50 Հայեր կ'ապրին: Տաքքայի մէջ կայ գեղեցիկ եկեղեցի մը, շինուած 1870ին, Հայոց եկեղեցին, որ կառուցուած է մեծ հողամասի վրայ, կը գտնուի քաղաքին կեդրոնը եւ ունի իր մանուաւոր հիւրանոցը: Եկեղեցւոյ շրջանակին մէջ կը գտնուի Հայոց գերեզմանատունը: Թաղամասը կը կոչուի «Արմանիթոլա», որ պենկալերէն կը նշանակէ Հայոց թաղ:

ՀՈՂՎԱՐՏԻՒ

ՍԻՄՈՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Բնիկ Խիզան գաւառի Անապատ գիւղէն էր Սիմոն Կարապետեան: Կանուխէն մտնակցած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան շրջիկ խումբերուն՝ հայրենիքի ազատագրութեան եւ ժողովուրդի ինքնապաշտպանութեան գաղափարները տարածելու համար:

Սահմանադրութեան տարին Ոլմեցի խմբապետ Լաթոյի (Մխիթար Զաքոյեան) շրջիկ խումբին յատնի եւ խիզախ սուրհանդակներէն եղած է՝ կուսակցութեան նամակ – հրահանգները հասցնելով մեր կուսացած շրջաններ — Սղերդ, Գըմհը, Խասխէր, Բաւալար տեղւոյն մարմիններուն, եւ այս վերջիններէն տեղեկութիւններ բերելով իր ծառայած խումբին:

1916ին, մինչեւ Վանի վերջին նահանջը (1918) իր պինուորական ծառայութիւնը լրիւ կատարած է, մասնակցելով վաչտապետ Մեսրոպ Զանոյեանի ձիաւոր վաշտին: Իրրեւ անձնուէր եւ անվեհեր պինուոր, վաչտի հետախուզութիւնը եւ յառաջապահութիւնը իրեն վստահուած էր:

Գործօն մասնակցութիւն ունեցած է Ոստանի, Սալմաստի, Ուրմիոյ ճակատամարտներուն, ցուցաբերելով խիզախութիւն եւ զոհողութեան բացառիկ քաջութիւն:

1924ին Պաղտատէն Յրանսա կուգայ, Ամերիկա երթալու յոյսով, սակայն չի յաջողիր: Մարսէյլ մնայ մինչեւ իր մահը, որ տեղի ունեցաւ 1972 Յունուար 29: Սէն Մարկրիթի հիւանդանոցին մէջ:

Խորին յարգանքով կը խոնարհինք իր չիրմին առջեւ, եւ հանդիստ իր տառապած մարմնոյն:

Զ. ՇԱՒՕԵԱՆ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

Ասիկա ընելէ յետոյ վերատին ականջ դրաւ ապա պատչգամին վանդակոմին վրայ ցատկեց եւ սկսաւ կախուած չուանին վար սահիլ:

Բայց այդ միջոցին պատչգամին տակէն պարմանքի աղաղակ մը եւ երիտասարդական ձայն մը լսեց որ յուզուած իրեն կ'ըսէր.

— Զգուշացիր հանըմ... չուանը լաւ բռնէ... ինչո՞ւ աճապարեցիր... մենք դեռ կը սպասէինք... կամաց, ղուշա – ցիր... մի աճապարեր:

Այս ձայնին վրայ քիչ մնաց Տիգրան պարմանքին չուանը ձեռքէն ձգէր եւ չոգեմակոյկին մէջ իյնար:

Խորհեցաւ, վերատին վեր ելլել, բայց այլեւս անկարելի էր: Բարձրութեան կէսին աւելին իջած էր արդէն: Սլ իրեն ուրիշ բան չէր մնար եթէ ոչ իր բախտին հետեւիլ եւ իր առեւանգիչներուն յանձնուիլ:

Պահ մը յետոյ վեց հուժկու բազուկներ դինքը ոտքերէն, ձեռքերէն կը բռնէին եւ մեզմօրէն չոգեմակոյկին յատակողմը պարսկական կակուղ դորգի մը վրայ կը տեղաւորէին:

— Հանըմ, հարցուց ասոնցմէ մին սիրային զուրգուրանքով մը, ո՞ւր են միւս ընկերուհիները:

Տիգրան այլեւս չէր դիտեր թէ ի՛նչ պէտք է պատասխանէր:

Սուտ պատմութիւն մը ընէր եւ իր սէրը երեւո՞ն հանէր կամ հանըմի դերը չարունակէր, քանի դեռ չոգեմակոյկը ապարանքին մօտ եւ Եըլտըզի սահմաններուն մէջ կը գտնուէր:

Երկոքորդը նախընտրեց եւ յուզումէն ընդմիջուող ձայնով մը պատասխանեց.

— Շուտ մեկնինք, միւս ընկերուհիս պիտի չդայ. չի կրնար գալ, պատճառը պիտի ըսեմ... Հիմա չուտ մեկնինք, ոբովհետեւ ամէնքս ալ վտանգի տակ ենք:

Երեք երիտասարդները պահ մը ցած ձայնով խորհրդակցեցան, ապա ատոնցմէ մէ մին մեքենան բռնեցուց, մինչ երկ – րորդը դեկը ձեռք կ'առնէր, իսկ երրորդը Տիգրանի մօտ տեղաւորուելով ձեռքը տափանօք անոր մէջքին կ'անցընէր:

— Հոգ չէ անուչիկս, վազը դիւեր կուգանք եւ ընկերուհիդ ալ կ'առնենք, դուն մեր երեքէն աւելի որո՞ւն հետ ակրած ես:

Եւ այս ըսելով, Տիգրանի բերնէն սիրաստոյր համբոյր մը առաւ...

Քանի չոգեմակոյկը կը յառաջանար, այնքան Տիգրանի դիրքը կը դժուարանար:

Կրասերպազոն առեւանգիչէն յետոյ, Տիգրանի միւս կողմի տեղը մեքենան բանեցնողը բռնեց, մինչդեռ երրորդը դաղձերէն լեզուով անոնց կ'ըսէր.

— Զգուշացէք... վտանգաւոր կացութեան մը մէջ ենք... կրնայ հանըմը պոռալ եւ ոստիկանութեան ձեռքը իյնանք, որով վազը հօրմէն փորձանք գտնողը ես պիտի ըլլամ: Հանըմը Ֆէյդիի կիներէն է, եւ պէյը հօրս մտերիմ բարեկամն է:

Տիգրան դաղձերէն դիտնալով, առանց յայտնի ընելու սկսաւ իր երեք առեւանգիչներուն խօսակցութեան հետեւիլ:

— Բայց վերջապէս ո՞ւր պիտի տանինք զայն, Ֆուատ, հարցուց ամէնէն երի – տասարդը:

— Նախ ապարանք տանինք զայն եւ յետոյ կը տեսնենք:

Տիգրան այս առաջարկին վրայ խորունկ չունչ մը առաւ, գոնէ այսպէս ցամաք եւ լճած միջոցին ժամանակ պիտի ունենար հետեւելին բացատրութեան:

Սառուիւ երիցպազոնին այդ ալդարա – բութենէն յետոյ, իր քովը նստող երկու երիտասարդները բաւականացան իր ձեռքերը բռնել եւ առանց վրայ երիտասարդական տենչալից համբոյրներ դրոշմել:

Քառորդ ժամ մը յետոյ, չոգեմակոյկը ափին վրայ դիւերապահներուն ակնարկներէն վրիպելով փոքրիկ նաւամատոյցի մը կը մօտենար, որուն վրայ բարձրահասակ թուրք սպասաւոր մը կեցած կը սպասէր:

Սպասաւորը չոգեմակոյկը մօտենալէն յետոյ զայն նաւամատոյցին կապեց, մինչ Տիգրան առեւանգիչներուն կրասերպազոյնին առաջնորդութեամբ ցամաք կ'ելլէր:

— Զգուշացիր հանըմ, վար չիյնաս: Արդեօք յոգնեցա՞ր, հարցուց երիտասարդը:

— Ոչ, մրմնջեց Տիգրան:

Եւ ձեռքը երիտասարդին թեւը անցուցած, անոր հետ միասին արագ քայլերով դէպի զառիվեր պարտէզ մը ուղղուեցաւ, որուն խորը տարաժամադ լուսնի ազօտ լոյսին տակ սպարանքի մը սպիտակ պատերը կը տատերագծուէին:

Երբ դրան առջեւ հասան, ատոնցմէ առաջինը դրպանէն բանալի մը հանեց եւ դուռը բացաւ, մինչ երկրորդը լուցկիի մը լոյսին օգնութեամբ դեռնայարկ սենեակ մը կը մտնէր եւ ձեղունին մէջքանեղէն կախուած չքեղազարդ ձեղնաջահ մը կը վառէր:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Ա.ԼՖՈՐՎԻԼ.— Այբի Տիկին Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Դաւիթ Մուրատեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Կարպիս Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Մուրատեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աւետուր Կոչեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս–Պետրոս եկեղեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ–հօր

ՅԱԲԼՈՒԹ–ԱԿՕ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին ի յիշատակ:

×

Այբի Տիկին Գ. Մարանկոզեան եւ զաւակները՝ Արմենուհի, Ազատի եւ Յարութիւն կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ, Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԳԻՈՐԳ ՄԱՐԱՆԿՈԶԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին ի յիշատակ:

Ի գիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

Այս տխուր առթիւ, ողբացեալին յիշատակին 40 ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարեգործման:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այբի Տիկ. Սաթենիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ, Հ. Յ. Դ. «Արդութեան» խումբի ընկերներէ հաւաքուած է 100 ֆր. Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին:

×

Կապ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիներէ հաւաքուած 30 ֆր. Կապ. Խաչի կայանին (սառնալ «Յառաջ»էն) եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ին:

×

Ալֆորվիլէն Տէր եւ Տիկին Գր. Փաքիրեան 25ական ֆր. «Յառաջ» եւ «Ազխարհ» թերթերուն (սառնալ «Յառաջ»էն):

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ

ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար Կիրակի օրը Շաւիլի
Քաղաքապետարանի սրահը
Ռիւ տը Ստալինկրատ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ
Մանուկներու յարմար զարմանկար
Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը
տողանգք Բարեկենդանի տարազներով,
դիմակաւոր վոքրիկներու կողմէ
ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է
Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զգալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմակաւորուած:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Նորահաւաքեայ Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ժօֆրէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

Հայկ. տոհմիկ պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փետրուար 13ի Կիրակին կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց տօնը: *Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին խորհուրդը բացատրելով Ներկաներուն:*

Քարոզէն ետք կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի անունն տօնին առիթով, իսկ յետ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն՝ վասն համօրէն ննջեցելոցն եւ նահատակացն մերոց:

Սկիզբը ժամերգութեան 8, պատարագ 10, քարոզ 11, հայրապետական մաղթանք 11,20, հոգեհանգիստ 11,45:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Պ. Մ. Ճիէրճեան (Մոնաքօ) 10·000 ֆր. Պ. Աթոյեան (Մարսէյլ) 1000, Ղազար–եան հաստատութիւն (Վիթրոլ) 400, Վարժան հաստատութիւն (Մարսէյլ) 1000, Տոքթ. Սիսակեան 500, Տիկ. Փէնքէ 100:

Նախորդ ցանկերու գումար 26·505
Ընդհ. գումար 39·505 ֆր.:

ՆՈՒԻԷՐՆԵՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սըրահի չինութեան կը նուիրեն.—

Պր. Տէր–Պօղոսեան (Մարսէյլ) 100 ֆր. իր քրոջը՝ ողբացեալ Վ. Զըրաչեանի մահուան տարելիցին առիթով: Այբի Տիկին մը 100 ֆր. ողբացեալ Ֆօրթիւնէ Մուրատեանի մահուան Բ. տարելիցին առիթով: Տիկին Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Գ. Եաիքարատչեան 50ական ֆր.: Պ. Տէր–Սարգիսեան (Վալանս) 150 ֆր., Դարբինէ Համբարձումեան 100 ֆր.:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

ԺԱՄԱՆԱԿԱՑՈՒԹ

10էն մինչեւ 14 Փետրուար

Հինգշաբթի, 10 Փետր., տօն է Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց

Այս առթիւ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ ժամը 10ին կը մատուցուի հանդիսաւոր պատարագ: Ժամը 11ին տեղի կ'ունենայ Վարդանանց յիշատակին նուիրուած աշակերտական հանդիսութիւն մը: Հրաւիրուած են Փարիզի եւ շրջակայքի հայկ. դպրոցներու աշակերտները:

Կիրակի, 13 Փետր. բուն Բարեկենդան
Սկիզբ Մեծի Պահոց

Այս կիրակիէն սկսեալ խորանին վարդապետը փակ կ'ըլլայ եւ ժամը 10ին պոյ պատարագ կը մատուցուի: Այսօր, երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի Տեառընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, ննջաստան եւ մոմավառութիւն:

Երկուշաբթի, 14 Փետր. Տեառընդառաջ Տօն Քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն

Ժամը 10ին, բայց խորանով պատարագ կը մատուցուի:

ՆՈՒԻԷՐ

Տիկին Երէսպապանեան իր մօրաքրոջ Մարգրիտ Նալպանտեանի յիշատակին 50 ֆր. կը նուիրէ կարմիր Խաչին (սառնալ «Յառաջ»էն) եւ 10 ֆր. «Յառաջ»ի բարեգործման:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի (Փետր. 13) առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրան–Էնթէռէն, «Վերադարձ Հայաստանէն», հայր Տալմէի կողմէ:

ՊԻՆՁԻ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԸ

ՊԵԼԺԻՈՑ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՏՕՆԸ

Կիրակի Փետր. 13

Ժամադրավայր՝ 7,30ին Շաթօ տը Վէնսէնի մեթրօն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ ութ Նոռ, Ֆիւրվէօր սրճարանին առջեւ: Ճամբորդութիւնը օթոբառով: Մեկնում 8ին ղէպի Պինչ, Մօ, Վիլէո–Քոթըրէ, Սուասոն, Լան, Ավէն, Մօպէօժ ճամբով, ճաշը ճամբու ընթացքին, ապա ղէպի Պինչ:

Վիոլներու եւ մամզէլներու տողանգք եւ զանազան դուարճալի ներկայացումներ:

Վերադարձ ժամը 17ի առեւտները եւ Փարիզ ժամանում 22,30ին:

Մասնակցութիւն 59 ֆր. ամէն բան մէջը

Սահմանափակ տեղեր

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

ԷՏ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Կարեւոր.— Ֆրանսացիներուն համար ազգ. անձնագիրը, օտարներուն համար Թիթը տը վօյաժ կամ անցագիրը (փասփոր) ի գործ:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհանուր ժողովը 12 Փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ա.Հարոնեան սրահը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի պիտի առնուին:

Ալֆորվիլ.— Հ. Յ. Դ. Մարկոս Մխեանեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը: կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին Շաբաթ, Փետրուար 19 ժամը 20ին Սեւրի Սամուէլ–Մուրատ վարժարանը, 26 Ռիւ Թրուայոն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ ՄԷՋ

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահատակներուն ի յիշատակ պատարագ կը մատուցուի Պուլվար Օտտոյի Ս. Յակոբ եկեղեցին, Հինգշաբթի 10 Փետրուար:

Յաւարտ պատարագի հոգեհանգստեան արարողութիւն կը կատարուի Մարսիլիոյ մէջ ծառայած եւ վախճանած բոլոր եկեղեցականներու հոգւոյ համար, նախաձեռնութեամբ

ԳԵՂԱՄ ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆԻ

կը պատարագէ Տ. ԵՂԻՇԷ ուսդ խաչակիր Քհնյ. ՓԱՆՈՍԵԱՆ, կը քարոզէ Տ. ՇՈՒՀԱՆ խաչակիր Քհնյ. ՏԻՏԻԵԱՆ: երգչախումբը կը ղեկավարէ Տ. Նշան Քհնյ. Գուրմճեան:

Սկիզբ ժամերգութեան ժամը 8,30, պատարագ ժամը 10, քարոզ ժամը 11,15, հոգեհանգիստ ժամը 11,40:

Կը հրաւիրուի հաւատաւոր ժողովուրդը ներկայ գտնուիլ եւ հաղորդուիլ Աստուածայեան ոգիով:

×

ՎԱԼԱՆՍԻ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ Հինգշաբթի Փետր. 10ին, առաւօտեան ժամը 10ին պատարագ եւ հաղորդութեան սուրբը արարողութիւն պիտի մատուցուի: Կը հրաւիրուին դպրոցական եւ ոչ–դպրոցական բոլոր մանուկները:

Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահատակներու ոտնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի Կիրակի 13 Փետրուարին: Այս առթիւ կը յիշատակուին նաեւ Վալանսի եկեղեցւոյ ծառայած եւ վախճանած բոլոր հոգեւոր հայրերը, դպիրներն ու հաւատաւոր ծառաները: Կը հրաւիրուի պաղտիք աղօթելու երկար տարիներ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ծառայած իր հոգեւոր մշակներուն հոգւոյ համար:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ Փետրուար 27, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պանեէօ–Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը կիրակի, Փետր. 13, ժամը 3ին Տիկին Գարակէօզեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լաֆուապիէ, Քայան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Պուլ. Օտտոյի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները 10 Փետր. ժամը 15ին: Խիստ կարեւոր օրակարգ, սովորական վայրը:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ա.Հարոնեան սրահը: Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ
ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՍԸ ՕՐՈՒԱՆ

Կազմակերպող՝

sevan voyages

Կ'ընկերանայ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 6 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ, 2 ՕՐ ԼԵՆԻՆԳՐԱՏ

ՄԱՅԻՍ 18-ԷՆ 27

ՄԱՅԻՍ 18.— Մեկնում Լիոն – Փարիզ – Մոսկուա: Պանդոկ, ապա պտոյտներ՝ կարմիր հրապարակ, Կրեմլին, եւայլն, եւայլն:
ՄԱՅԻՍ 19.— Մոսկուայէն մեկնում դէպի Երեւան:
ՄԱՅԻՍ 19ԷՆ ՄԱՅԻՍ 25.— Այցելութիւններ եւ պտոյտներ Երեւան (Էջմիածին, Մատենադարան, Երերոյնի, քաղաքի տեսարժան վայրերը եւայլն)
ՄԱՅԻՍ 25.— Մեկնում դէպի Լենինգրատ: Պանդոկ, պտոյտներ (Էրմիթաժի թանգարանը, եւայլն), երկու օր:
ՄԱՅԻՍ 27.— Վերադարձ՝ Լենինգրատ — Փարիզ — Լիոն:

ԳԻՆԸ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ

2500 ՖՐԱՆՔ

(յաւելեալ 150 ֆր. երբ մեկնումը Լիոնէն է) անձ ղլուխ: Այս գինին մէջն են երթուդարձ տոմսը, բոլոր փոխադրութիւնները, բոլոր պտոյտները, առաջնակարգ պանդոկ: Ամբողջական փանսիոն Մոսկուա եւ Լենինգրատ եւ Երեւան:

LYON

sevan voyages

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS

TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՈՒՐԲԱԹ
11
ՓԵՏՐՎԱՐ
VENDREDI
11 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12338

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.338

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ

—o—

Բ.

Իր յօդուածի չարունակութեան մէջ կը Մոնտ Տիփլոմաթիքի աշխատակից Պէռնար Ֆէբրո կը գրէ թէ երկրորդ աշխարհամարտի վաղորդայնին Մոսկուայի եւ Անգարայի յարաբերութիւնները վատթարան։ Կրեմլին մերժեց նորոգել 1925ին Խորհ· Միութեան եւ Թուրքիոյ միջեւ կնքուած չէզոքութեան դաշնագիրը, որ կ'երկարաձգուէր տասը տարին անգամ մը։

Կրեմլինի պահանջով Անգարայի կառավարութիւնը իրենց տեղերը վերադարձուց խորհրդային այն քաղաքացիները, որոնք Գերմաններու հետ գործակցելէ ետք Թուրքիա ապաստաներ էին։

Սակայն ասով չբարւոքեցան կողմերու յարաբերութիւնները։ Յօդուածագիրը կը կարծէ, որ Մոլոթովն էր պահանջողը կարսն ու Արտահանը, զորս բռնագրաւած էր Թուրքիա առաջին աշխարհամարտի վերջաւորութեան, օգտուելով Ռուսիոյ տկարութենէն։

Իրականութեան մէջ հայկական այդ երկու նահանգները պահանջողն էր Սթալին՝ 1945 Յուլիսին Փոցտամի Երեքներու ժողովին, ոչ թէ Մոլոթով։ Զենք մոռցած, որ 1947 Հոկտ· 24ին, ՄԱԿի ժողովին մէջ, Խորհ· Միութեան Ա· պատուիրակ Վիշինսկի խօսքն ուղղելով Թուրքիոյ Ա· պատուիրակ Սէլիմ Սարփէրի կը յայտարարէր թէ «Կարսն ու Արտահանը կը պատկանին Վրաստանի եւ եկած է ժամանակը, որ անոնք վերադարձուին իրենց հարազատ տիրոջ»։

Վրացի Սթալինն է, որ 1945ին հայապահան զոյգ նահանգները կը պահանջէր ո՛չ թէ Հայաստանի, այլ Վրաստանի համար, — հողեր՝ զորս Լենին կը նուիրէր իր սրտակից բարեկամին, Մուսթաֆա Քէմալի, ինչպէս կը Մոնտ Տիփլոմաթիքի աշխատակիցը ինք իսկ դիտել կուտար իր յօդուածին սկիզբը։

Սթալին հողային իր պահանջին կը միացնէր ուրիշ մը եւս, — ռուսական հակակշիռ Նեղուցներուն վրայ, քանի որ Թուրքիա անկարող էր փակելու Տարտանէլը։ Թուրքերը չէին ընդդիմացողը ռուսական ճնշումին, ինչպէս կը կարծէ Ֆէբրո, այլ Մեծն Բրիտանիան ու Միացեալ Նահանգները՝ Զըրչիլի եւ Թրումընի բերնով։

Ռուսեւթուրք տագնապը բոլորեց սուր չրջան մը՝ 1945էն 1964։ Թրումընի վարդապետութիւնը (1947) նախաքայլն էր Թուրքիոյ մուտքին Ատլանտեան Ուխտին մէջ։

Թուրքիա սահմանակից չէր Ատլանտեան ովկիանոսին։ Ամերիկացիք պարզապէս կ'ուզէին թումբ կանգնել Մոսկուայի ծաւալապաշտութեան դէմ։ Կրեմլին երբեք չներեց Թուրքերուն, որ «Քշնամի»ն ա՛նքան մօտեցուցին իր սահմաններուն եւ թոյլ տուին, որ անիկա հիւլէական հրթիռի արձակարաններ հաստատէ թըրքական հողի վրայ։

Պրուչչեւ ամէն առիթ օգտագործեց ճնշում բանեցնելու համար Թուրքիոյ վրայ, որպէսզի քանդէ այդ արձակարաններն ու ռազմական օդակայանները։ Ուկերոլովսկի մէջ վար առնուած ամերիկեան լրտես-օդանաւը Թրքական հողէն ճամբայ ելեր էր։ Մոսկուայի սպառնալիքները օդուտ չունեցան։ Պրուչչեւ փորձեց սակարկել 1962ին։ Քուպա ղրկուած հրթիռները ետ քաշելու համար պայման դրաւ, որ Ամերիկացիք փակեն Թուրքիոյ իրենց խորխոխները։ Անօգուտ։ Ամերիկա տեղի չտուաւ ու Մոսկուա պարտաւոր ուեցաւ ճանչնալ դոյավիճակը։ Քուպա չէն քաշեց հրթիռները՝ առանց փոխարէն դարձ չահ մը ապահովելու։

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆԻ ՀԵՌԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

—o—

Նախագահ Նիքսըն երկար ճառով մը պարզեց ամերիկեան քաղաքականութեան հիմնական գիծերը։ Մասնաւորապէս անդրադարձաւ Փեքինի եւ Մոսկուայի հետ հաստատուելիք նոր յարաբերութիւններուն։

Միացեալ Նահանգներու նախագահը, որ տասը օրէն Փեքին պիտի երթայ, դոհ է, որ «կամուրջ» հաստատուած է Չինաստանի հետ, այսինքն երկրի մը հետ, որ աշխարհի բնակչութեան մէկ երրորդը կը ներկայացնէ։ Այսուհանդերձ ան կ'ընդունի, թէ այս յարաբերութիւնը «երկար ճամբայ ունի ընելիք», քանի որ այցելութեամբ եւ հանդիպումով մը, որքան ալ որ բարձր աստիճանի վրայ դնուի ան, ի վիճակի չէ չքացնելու կամ նուազեցնելու այն «խոր տարակարծութիւնները», որոնք գոյութիւն ունին քառորդ դարէ ի վեր։

Նիքսըն յստակ չեչտեց, թէ Ուաշինկթըն արմատական փոփոխութեան չէն – Թարկեր իր ասիական քաղաքականութիւնը։ Ճափոն, օրինակ, կը մնայ միշտ հիմնաքարը Ամերիկայի ասիական քաղաքականութեան։ «կարճատեսութիւն պիտի ըլլար հիմնական ու կայուն դաշնակից մը փոխել հակառակորդի մը հետ, որպէսզի այս վերջինը մեղմացնէ իր թշնամանքը»։

Ուաշինկթըն «չի դաւաճաներ նաեւ իր հին բարեկամին՝ Թայուան»ի։ Պաշտպանողական յանձնառութիւնները կը մնան միշտ ի զօրու, ինչպէս նաեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններու պահպանումը։

Փեքինի այցելութեան կապակցութեամբ Նիքսըն պարզեց նաեւ իր ակնկալութիւնները, որոնք հիմնուած են « իրականութեան » մը վրայ։ Նախագահին համար խաղաղ եւ յառաջդիմող Չինաստան մը կը համապատասխանէ Միացեալ Նահանգներու չահերուն։ Չինաստանի դրական օժանդակութիւնը պէտք է ապահովել, որպէսզի կարելի ըլլայ խաղաղութիւնը հաստատել Ասիոյ եւ աշխարհի մէջ։

Նախագահը եթէ Չինաստանի կապակցութեամբ «պատրանքներ» չունենար, միւս կողմէ, սակայն, յոյս ունի, որ Մոսկուա իր այցելութեան ընթացքին ոըոշ «յաջողութիւններ» պիտի կարենայ ձեռք ձգել։

Ա.յս դեռնի վրայ եւս ան իրապաշտ է, քանի որ պիտէ, թէ Խորհ· Միութիւնը «ծաւալապաշտ ռազմական մեծ ուժ մըն է», եւ, հետեւաբար, ան երբեք թոյլ պիտի չտայ, որ ամերիկեան ուժը տակտանայ։ Միւս կողմէ, սակայն, ան յոյս ունի, որ հնարաւոր պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը ձեռք ձգել Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի միջեւ՝ հիւլէական զէնքերու կրճատման մարդին մէջ։ Նիքսըն կը յուսայ նաեւ համաձայնութիւն մը հաստատել Մերձաւոր Արեւելքի հարցին շուրջ։

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

—o—

ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ՎԵՐԱԴԻՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

ԽՄԲ·— Գրած էինք թէ վերջերս 14 հոգի եւս ձերբակալուած են Թուրքիոյ մէջ, ուր հալածանքը անխնայ կը շարունակուի ձախապաշտ նկատուած տարրերու դէմ։ Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտան այս մասին։

ԱՆԳԱՐԱ·— Ոստիկանութիւնը Անգարայի մէջ երեւան հանեց ահաբեկչական եւ անիշխանական ցանցի մը 14 անդամները, որոնց չորսը երիտասարդ կիներ են։ Այս 14 անիշխանականները կը պատկանին «Թուրք Ժողովրդային Ազատագրութեան Բանակ»ին, որուն նպատակը ծանօթ է բոլորին։ Ցանցին պարագլուխն է Ֆէվզի Պալ, յանդուգն անիշխանական մը, որ երկար տարիներ ի վեր կը փնտռուէր Պաշարման Վիճակի իշխանութեան կողմէ, եւ վերջին անգամ տեսնուած էր Նահիտ Թէօրէի հետ, Հարէմի մէջ, ուր կրակած էին պիչերապահին վրայ եւ յետոյ խոյս տուած։ Ցետագային Նահիտ Թէօրէ ձերբակալուած էր եւ յանձնուած քաղաքիս զինուորական Ատեանին։ Ամբաստանեալներու տուները խուզարկուեան եւ գտնուեցան մեծաքանակ արդիական զէնքեր, ռազմանիւթ, կեղծ վաւերաթուղթեր եւ կնիքներ, բանակի համար գործածուող ռումբեր, ուժանակ, ինքնութեան կեղծ թուղթեր, ժամացուցաւոր ռումբ չինող գործիքներ, վառօդ, հրացաններ, եւայլն։

Ահաբեկչական այս խմբակին վարիչը, Ֆէվզի Պալ կը փնտռուէր նաեւ Իսթանպուլի Պաշարման Վիճակի հրամանատարութեան կողմէ։

Անիշխանականները իրենց օձիքը ձեռք տուած են հետեւեալ պարագաներուն տակ։— Ֆէվզի Պալ եւ ընկերները հնարք մը խորհած էին զրամատուն մը կողոպտելու համար, եւ այս անգամ պատրաստած էին զրամական առաքման կեղծ ծածկապիրը մը, որուն չենելով կը ջանային 82 հազար ոսկի զանձել զրամատունէն։ Ոստիկանութիւնը ակնդէտ կը հսկէր սակայն եւ յանգանքի վրայ բռնեց կեղծարարները, անոնց մեզսակիցները երեւան հանեց եւ ձերբակալեց Ֆէվզի Պալը եւ ընկերները, բոլորն ալ հայդուկներ « Ժողովրդային Ազատագրութեան Բանակին », Տէվ Կէնճի մարտական չարքերէն։

Ամբաստանեալներէն Ֆէվզի Պալ, որ երկրագործական ֆաքիւլթէի ուսանող – ներէն էր, կեղծ ինքնութեան թուղթով մը կը գործէր, Նէմմէտտին Թէքին անունին տակ։ Իսթանպուլի մէջ մասնակցած էր անիշխանական բազմաթիւ դէպքերու եւ գիշերապահ մը վիրաւորած էր։ Իր վրայէն գտնուեցան նաեւ 120 փամփուշտ, իր կրած մարտկոցին համար։

Քէնան Կիւնկէօր իրաւաբանականի ուսանող էր եւ կը կրէր ինքնութեան կեղծ թուղթ մը, Ճօշգուն Ասլան անունով։ Ինքն էր որ մասնակցած էր Իզմիրի Զրաաթ պանքայի չորս միլիոն կողոպուտին եւ երկար տարիներ ի վեր կը փնտռուէր Պաշարման Վիճակի հրամանատարութեան կողմէ։ Իր վրայ գտնուած են օտար երկրի մէկ չինուած երեք տարբանակ, մեծաքանակ փամփուշտ եւ ուրիշ կեղծ անձնագիր մը, կիւնուր Գօճատաղ անունով։

Կին մեղսակիցներէն Կիւլայ Իօզտէշ, որ վտարուած էր Միչիին Արեւելքի Թեքնիք համալսարանէն, ձերբակալուած պահուն կը կրէր կեղծ անձնագիր մը, Հատիյէ Պօրա անունին տակ։ Կիւլայ կինն է Ահմէտ Միւֆիտ Իօզտէշի, որ կը փընտռուի Անգարայի Պաշարման Վիճակին կողմէ, եւ Տէվ Կէնճի գործօն տարրերէն է։ Իր բնակած տան մէջ գտնուեցան երեք ձեռնառումբ, երեք տարճանակ, մեծաքանակ փամփուշտ եւ վառօդ, Թոմսըն տարճանակ մը եւ 58 գնդակ բաղմաթիւ կեղծ անձնագրեր, կնիք, եւայլն։ Կինը երէն Թիւրքեան Սապունճու նոյնպէս վըտարուած էր Միչիին Արեւելքի Թեքնիք համալսարանէն եւ կը գործէր Ֆիլիզ չինծու անունով, Կիւլայ ճապղըը պաշտօնեայ էր էմլաք Քրէտի Պանքայի մէջ եւ կը գործէր անիշխանականներու հաչուոյն, կը բնակէր Թիւրքեան Սապունճուի եւ Կիւլայ Իօզտէշի հետ, եւ կարեւոր դեր մը խաղացած էր զրամատան անունով գործուած կեղծարարութեան մէջ, որ ապարդիւն մնաց սակայն։

Ամբաստանեալներուն վրայէն եւ տուներէն գտնուած են 598 փամփուշտ, մէկ Թոմսըն գնդացիր, մէկ խորհրդային մարտկոց, ձեռնառումբ, եօթը տարճանակ, մէկ որսորդական երկփող հրացան, 48 փամփուշտ, չորս տոպրակ վառօդ, մէկ տուփ ուժանակի նիւթեր, մէկ անձայն տարճանակ, 13 հատ չինծու անձնագիրներ, անթիւ կնիք եւ զրոշմ։

Ամբաստանեալները յանձնուեցան Պաշարման Վիճակի հրամանատարութեան։

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԳՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Պառնասեաններու վիթխումին՝ երիտասարդութիւն մը կար որ տառապած էր, հիւծած էր, այդ երիտասարդութիւնը Ֆրանսական Յեղափոխութեամբ ու հոմէական քաղաքակրթութեան հմայքով պարուրուած, անոնցմէ ազդուած, ջղայնացած էր: Ան կ'ապրի մինչեւ այսօր ալ ու կը ջղաձգուի ամենանուրբ երաժշտութենէ: Անոնք Փարիզի մէջ կը թափփային՝ որեւէ կապ չունենալով ոեւէ մէկուն հետ, գիրենք կը նկատէին ղրկեալներ, առաւօտաղներ. անոնք «ճին» կը խմէին եւ հաչիչ կը ծխէին, անոնք առեղծագործելու, նոր կեանք մը առեղծելու երեւոյթ մը ունէին: Երբ օր մը Լըզոնդ ըը Լիլ կ'արտայայտուէր, բազմութեան մէջէն ծիծաղեցաւ այդ երիտասարդներէն մին. Վեռլէնն էր այդ, եւ արդէն առեղծուած էր Պորհրդապաշտութիւնը: Անոր նախաշաւիղը եղան Վակնէրեան նուագները, եւ արդէն Գերմանիոյ մէջ կ'ապրէր Պորհրդապաշտութիւնը: Գերման ժողովուրդները՝ իրենց անառառներու, մթամած թանձր թաւուտներու միջավայրին իրր արդիւնք՝ օժտուած են առաւելապէս խոր զննահայեցողութեամբ ու ծնունդ տուած Վակնէրի երգերուն նման միտիկական, խորունկ արտայայտութեանց: Պորհրդապաշտութիւնը Վակնէրի ազդեցութեան տակ՝ տարածուեցաւ Ֆրանսա եւ ուռճացաւ հոն: Թէ ինչպէս կրնանք սահմանել Պորհրդապաշտութիւնը. — Զանազաններ մինչեւ այլաբանութիւն կը հանեն զայն, մինչդեռ այնպէս չէ: Պորհրդապաշտութիւնն իր արտայայտութիւնը կ'առնէ ուղղակի նիւթէն. զոր օրինակ, կեանքի յոյսը պատկերելու համար՝ ան կ'առնէ ջուխանը, ոչ թէ ջուխանին ձեւը, այլ անոր երեւոյթը որ յոյսն իմացնէ, մինչ այլաբանութիւնը կեանքի արտաքին մէկ երեւոյթը յոյս կուտայ, ուրեմն Պորհրդապաշտութիւնն այն արուեստն է ուղղակի, որ յոգորդական պատկերներով կ'ուզէ իրերուն ներքինին մօտենալ: Արուեստ մը պէտք էր որ ունենար իր միջոցը, վիպապաշտները, Պառնասեանները նկարչութիւնն ընտրեցին, Պորհրդապաշտները՝ նուագը, վերջինս ոչ միայն եղած իրերուն պատկերն է, այլ նաեւ հոգիին նկարչութիւնն է: Պորհրդապաշտներուն համար ընդհանրապէս կ'ըսուի թէ մութ են. ճի՛շտ է, ժողովուրդը չի կրնար հասկնալ զանոնք եւ մութ կը զգայ, արդէն Պորհրդապաշտութիւնը հասկնալու համար պէտք է ունենալ զգայնութիւն: Ահա վերջապէս խորհրդապաշտ եկած եւ ուղղակի կեանքի սիրինքին մօտեցած էին, եւ կարող ենք ըսել թէ վիպական դպրոցէն աւելի տարածուեցաւ Պորհրդապաշտութիւնը:

Ապագայապաշտութիւնը ծնաւ Իտալիա: Ասոր մէջ գրեթէ աւելի ազմուկ կայ, իր խորքը պարզ ու միջակ է, իսկ ձեւը՝ խառնուրդ մը:

Պորհրդապաշտութեան եւ Իրապաշտութեան պէս ինքնուրոյն դպրոց մը դառնալու նշաններ ցոյց չի տար, դէթ առ այժմ: Ապագայապաշտները նիւթ կ'ընտրեն, նպատակ կ'առնեն գիտութեան վերջին յառաջդիմական երեւոյթները, ազդակները, զոր օրինակ, կ'արհամարհեն հին գիւղական խրճիթի մը ճրագն ու կը փառաբանեն էլեկտրական լոյսը. կանդոնեն ձին ու կ'երգեն վայրաշարժը, կը պահանջեն փլուզումը Ս. Մարկոսի հնաւուրց պատմական եկեղեցիին: Առանց ուղիին մէջ, սակայն, կայ ճշմարտութիւն մը. կը պնդեն որ Ապագայի մարդը պէտք է առեղծէ Նիցչէի գերմարդը: Անոնք՝ իմ դաղափարով՝ տակաւին որեւէ իրաւունք չունին դպրոցի անուն տալու, քանզի ապագայապաշտութիւնը քաղաքական չարժում մըն է, ոչ թէ պրակտիկան: Ծնած վայրն Իտալիան՝ Հիւսիսէն Ֆրանսայի ազդեցութեան տակ եւ տարուէն տպիտութեան մէջ թաղուած՝ կը հեծէ. ժողովուրդը թոյլ, ծոյլ ու թըշուառ է, արեւին չուքերուն տակ մանկուպայ «բան մը չընելը լաւ է, ընելը՝ սիրելի»ըսելով իրենց երգերուն մէջ նոյնիմաստ նախադասութիւններով դանդաղութիւնին, ազատութիւնին կը յայտնաբերեն: Անոնց սարկացած, ինկած վիճակը, այն լճացումը մաքրելու համար՝ պատերազմ մը, վերիվայրում մը պէտք էր, զոր յուզեցին, վեր հանեցին մտաւորականները. ատոնք չուզեցին բնական խաղաղ ուղիով ձեռք առնել պայքարը, այլ վերիվայր չընումով մը, պատերազմին փառքը ներքոդեցին, որպէսզի ժողովուրդն իր խորունկ թուլութիւնէն, մեղկ սարկութենէն՝ առնական կորովի, ուժգին չարժումի դարձնեն: Կառավարութիւնն այս չարժումին համամիտ չէր, բայց սահպուեցաւ լռել: Ապագայապաշտութեան հիմնադիր Մառինեդդի՝ բանաստեղծի իր անբիծ, սուրբ զգացումներուն դէմ չգաւաւ՝ երթալ Ափրիկէի մէջ Արաբները ջարդելը, քիչ մը կենդանութեան մղելու համար խաւարացի ռազմիկ ժողովուրդը, եւ վիրաւորուեցաւ ալ: Իրենց քանի մը բանաստեղծներն ուղղակի տագնդ են:

Վերջացնելէ առաջ, յիշեմ թէ այս բոլոր դպրոցները մեր մէջ ալ համաչափ ուղղութեամբ երեւցած են, իրենց ապրեցութիւնը թողլով ցեղային հմմունքին վրայ: Բազրատունի դասական մըն է իր «Հայկ Դիւցազն»ին մէջ, պահելով հայկական չքեղ դրոշմ մը. Ալիշան ռոմանթիկ մը՝ իր հայրենասիրութիւնովը, նաեւ ուրիշներ. այդ ծաղիկները պէտք է ապրեցնել: Գեղարուեստով է որ կ'ապրի ցեղ մը: Մեր ժողովուրդին անտարբերութիւնն՝ ընթերցանութեան, եւ վերաբերումը հայ գրողներու հանդէպ՝ ցաւալի է. եթէ ան հայ գրողին հետ վերաբերուէր ֆրանսայի գրողին հետ եղած չափով, մեր ցեղային ապագան կ'ապահովուէր:

ԴԱՆԻԷԼ ՎԱՐՈՒԺԱՆ

1912

ՊՏՂԱՐԵՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԸ ՀԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

(Ամփոփուած)

Հին Հայաստանի արուեստի յուշարձաններէն չատերը իրենց ակունքներով կապուած են նախնադարեան հասարակութեան երկրագործ ու որսորդ հասկնքներու պատկերացումներուն, հաւատալիքներուն եւ պաշտամունքներուն հետ: Առանց մէջ իր ուրոյն տեղն ունի պտղաբերութեան պաշտամունքը: Բազմաթիւ յուշարձաններ կ'երկարին մինչեւ նախահայկական արուեստի աշխարհը, որ սկսած է ձեւաւորուիլ վեց-եօթը հազար տարի առաջ:

Այդ թուականներուն ծնունդ կ'առնեն հայկական լեռնաշխարհի այլ եւ այլ վայրերու մէջ յայտնաբերուած ժայռաքանդակները կինիերու պատկերով: Ք. Ա. 3րդ հազարամեակին կը պատկանին Շրէշբլուրի, Քիւլ-Թափայի, Շէնգաւիթի այլ վայրերու պեղումներէն դանուած կինիերու եւ ապա կենդանիներու կաւէ ոչ ճանիկները:

Կարմիր-Բլուրի մէջ դանուած տուֆակերա կուռքերը, որոնք ուսումնասիրուած են հնագէտ Հ. Մարտիրոսեանի կողմէ, կը պատկանին ուշ անագապղինձի դարաշրջանին: Առանք եւս պտղաբերութեան պաշտամունքի արտայայտութիւններ են: Անագապղինձի դարուն պատկանող քարէ կուռքերը ոճաւոր կիներու մարմնաքանդակներ են: Առանցմէ առաջինը պատկանած է Կարմիր Բլուրի նախուրարտական կայարաններէն մէկուն մէջ: Արձանին վարի մասը լայն է եւ զանգուածային, ղլուխը ուղղանկիւն ձեւ ունի եւ թեւերէն կ'անջատուի կտրուած քներով: Կուռքին թեւերն ու ղլուխը ամբողջովին ծածկուած են ծառի ճիւղեր յիշեցնող զարդերով:

Նախնադարեան մարդուն պատկերացումով, կինն ու հողը հաւասարապէս պտղաբեր կին: Ծառը, որ հողի ծնունդն է՝ մայր հողին խորհրդանիշն էր:

Պտղաբերութեան մայր աստուածուհին հին ժողովուրդներու արուեստին մէջ յաճախ կը պատկերացուի ծառի բունի կամ ճիւղերու հետ միահիւսուած, ինչպէս բազմաթիւ կուրծքեր ունեցող խեթական Մա աստուածուհին, որու տարբերը կը դանուին ծառի արմատներուն տակ, իսկ ինքը կենաց ծառը կը խորհրդանչէ: Պաղեստինեան մայր աստուածուհիին արձանիկը կինոջ մարմին մըն է՝ բարձրացուցած ձեռքերուն մէջ ծաղիկներ բռնած: Ուրարտական կնիքի մը վրայ կուռք մը կայ, որ կարծես ճիւղերէ պատրաստուած է, ձեռքերը նոյնպէս ճիւղերու նման են: Հայկական մայր աստուածուհի Անահիտը նոյնպէս կապ ունի բուսական աշխարհի հետ: Ինչպէս կը վկայէ Կիւման, Սատաղի դաշտին մէջ սեռած է աւազաքարէ մեծ սալ մը, վրան՝ Անահիտը ձիթենիի ճիւղը ձեռքին. կիսամոլի վկայութեան հաստատումը կը բերէ Ագաթանգեղոս. իրրեւ եկն Լուսաւորիչ անդի եւ յընթերս քարոզութիւն իրրեւ ընդ գինիս մտին՝ հրաման եւ Թադէոսն Գրիգորի, գի պտակս եւ թաւ ոստս ծառոց նուէրս տարց ի բաղնին Անահատական պատկերին»: Հասկնալի է, որ Անահիտի նուիրաբերած են նաեւ ծառի ճիւղեր եւ պտակները, ինչ որ կը հաստատէ այս վերջնոյն կապը պտղաբերութեան հետ, կապը բուսականութեան հետ: Ցայտնի է, որ մանաւանդ անտառներ նուիրած են անոր:

Մայր աստուածուհիին աղերսը բուսականութեան հետ ընդհանուր երեւոյթ էր ամբողջ հին աշխարհին համար: Ագգային տուեալները կը հաստատեն, թէ բազմաթիւ երկիրներու մէջ այս աղերսը պահպանուած էր նաեւ քրիստոնէութեան չրջանին, նոյնիսկ մինչեւ մեր օրերը:

Հին Հռոմի մէջ ծանօթ էր սրբազան ծառի պաշտամունքին հետ կապ ունեցող դաժան օրէնք մը, որու համաձայն սրբազան ծառը, որ կը համարուէր պտղաբերութեան աստուածուհի Անահիտի խորհրդանչանը, կը պահպանուէր մանաւանդ քուրմի մը կողմէ: Պահակը կը վոխուէր մէկայն այն ատեն, երբ ոեւէ մէկը կը յաջողէր դաղտագողի կտրել ծառէն ճիւղ մը եւ սպաննել պահապան քուրմը: Ինչպէս նկատել կուտայ Ֆրեզէր, այս հանգամանքը կապ ունէր անկասկած մեռնող եւ յարութիւն առնող աստուածութեան պաղպաէրին հետ:

Թաղաքենաի ուշ անագապղինձի դարաշրջանի դամբաններէն մէկուն մէջ գտնուած (1966, հնագէտ Ս. Երեմեան) անագապղինձէ գօտիին վրայ կան ծառի եւ մարդու քանդակներ: Դժբախտաբար կրնայ չէ որոշել կենդանիներու տեսակները՝ գօտիին կեդրոնը բուսական ոճ ունեցող զարդէն կազմուած չրջանակին մէջ եւ անոր չուրջը: Բարեբախտաբար պարզ կ'երեւին կենաց ծառին պատկերները, որոնցմէ ամէն մէկուն քով կեցած է մարդ մը: Կրնայ ըլլալ, որ ասիկա կենաց ծառն է՝ պահպանուած քուրմերու կողմէ:

Հայերուն մօտ մինչեւ վերջերս ալ պահպանուած էին պտղաբերութեան տօներ նուիրուած ծէսեր, որոնց արմատները կը հասնին մինչեւ հեռաւոր ժամանակաշրջաններ: Ամէնէն յատկանշականներն են

(4 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Գնա՛ դաիր Մխրանը, ըսէ իրեն որ ես կը խոստանամ կրկնել տարեկան այն տուրքը, որ Կիւրոսի կը վճարէր Հայաստան:

Արսէն երբ լսեց հօրը այս խօսքերը, յամառ հուրը չառաջունեց իր կերպարանքը եւ ըսաւ.

— Ո՛հ հայր իմ, ի՜նչ կը յուսաս ինձմէ, ես կը նախընտրեմ դժոխք երթալ քան տեսնել Փարսերու սովորական զոհողութիւնը ձեր խոնարհութեան փոխարէն, դուն ի՜նչպէս կրնաս տանիլ ծնրադրութիւնս անոնց առջեւ. ի՜նչ ես երթա՛մ, ոչ, այլապէս ես անարժան կ'ըլլամ ձեզ եւ Գահուն հանդէպ... Արիւնս կը կանչէ, եւ մեր ձեռքերը զինուած են սուրով երթալ ապահովելու Հայաստանի հանգիստութիւնը:

— Քու քաջութիւնդ, — պատասխանեց հայրը — անտարակոյս մեծ հրճուանք կը պատճառէ սրտիս, բայց անվեհերը պէտք է դիտնայ նաեւ խոհեմ ըլլալ եւ այս պարագային սպասել մինչեւ որ պատերազմական օրէնքը ստիպողական դառնայ: Եւ սակայն կրնաս մերժել այս բանաղնացի կարեւոր առաջարկս, որ զգուշութիւնը կը պարտադրէ մեզ: Ուրեմն կը սիրեմ յուսալ թէ քոյրդ պիտի ընդունի, ան թէեւ հպիւ տասնեւութ դարուններ վայելած է, եւ նոյնքան քաջ է եւ խոհեմ, որուն ապացոյցը ունինք իր չատ մը ճակատամարտներու մասնակցութեամբ:

Դուն, հոզեակս, քեզ կ'ընտրեմ ի սէր Հայաստանի Ազատութեան, դնա՛ Փարսերու թագաւորին տղուն մօտ եւ յայտնէ փափաքս, զոյգ կարենանք զսպել անոնց մոլեգին զայրոյթը, դէթ ժամանակ կը չահինք պատրաստուելու:

Աղաւնին խանդավառ ծափահարեց իր հօր ազնիւ խորհուրդները եւ աճապարեց ի կատար ածել իր տիրոջ հրամանը: Անմիջապէս իր սեռի հպարտանքները փոխեց եւ պատերազմիկի զգեստները հագաւ, զրահաւորուած մասնաւոր կրծկալով եւ վարսամփոփ սաղաւարտով:

Բայց բնութեան պարգեւած չնորհագեղ հրապոյրը նուագ ցայտուն չէր հակառակ իրեն անյարմար այս զգեստաւորութեան:

Պահ մը յետոյ կազմ ու պատրաստ ոչ սովաւոր հեռեւորդներով ան կը մեկնի Մելիտինէն նախապէս քանդնոյ մը ուղարկելով, զաղտնի տեսակցութիւն մը ընդրկելով Փարսերու երիտասարդ հրամանատարէն, որմէ հպիւ ընդունուած պարման իշխանուհին կը փութայ ներ կայանալ մէկ ձեռքը սուր մը, իսկ միւսով ձիթենիի ճիւղ մը բռնած:

Յարգամեծար սովորական երկուաստեք խոնարհութենէ յետոյ կ'ըսէ անոր Աղաւնի.

— Արժանի հրամանատարդ, զօրաւոր բանակի մը զոր Մեծն Կիւրոս կատարեալ կազմածեց պատերազմներու արուեստով որ մշտատեւ յաղթութեան առաջնորդեց զինքը. դուք յաջորդը անոր վեհանձն եւ անմահ գործերուն, արժանի,

Դուք այժմ ձեր առջեւ կը տեսնէք աղջիկը անոր որ Կամպիւսէի քինախնդրութենէն կը հալածուի, իմ դժբախտ հայրս կ'ընդունի որ յանցաւոր է ձեր հօր դէմ:

Այո, ճիշդ է եւ ոչ ոքի պաղտնիք է, որ հայրդ սիրոյ ցանկութիւն ունեցած է իր տեսնին կնոջ մը հանդէպ, նոյնքան ճիշդ է որ նէ ալ իր կարգին հօրս սիրած է միայն մաքուր եւ անկապտելի սիրով: Սակայն Իսմէնի այսինքն մօրս կեանքի օրերը կիւրոսի ձեռքն ըլլալով որոշած էր Կամպիւսէի հարսնացնել:

Թերեւս Տիգրան հակառակ փոխադարձ սիրոյ, պարտաւոր էր գիջիլ եւ յարգել պատերազմական օրէնքով յաղթանակի իւնունքը: Բայց թոյլ գտնուած է եւ անարգած այդ օրէնքը սիրոյ նախընտրութեամբ:

Դուք տեղեակ ըլլալու էք որ այդ յանդգնութիւնը Տիգրանին անպատիժ չանցաւ, ձեր նախնիքը չատ սուղ վճարեցուին այդ արարքին փոխարէն:

Հարկ կա՞յ յիշելու իշխան, այն ծանր կորուստները որ ձեզ ծանօթ են ըլլորին ալ եւ անցեալին կը պատկանին:

Իշխան, պահ մը առաջ դուք խոստովանեցաք թէ բարեկամ էք արդարադատութեան, ուրեմն ընդունեցէք որ պատիժը — արդար կամ անիրաւ — անչուշտ կը ջնջէ գործուած յանցանքը:

Մինչդեռ կամպիւս ըստ մեր հաւատի տեղեկութեան, դեռ եւս կը տառապի գաւակին վրիժառութեամբ եւ իր քէնն ու տեղութիւնը ձեր թագմատի ձեռքերուն յանձնած է հրամայելու պատերազմը ընդդէմ հօրս Տէրութեան:

Կռիւը մեզ չի սարսափեցներ բնաւ, մեր կեանքը կռիւներով թրծուած է, կարծեմ այսքանը կը բաւէ ըսելու համար ձեզ թէ՝ պատրաստ ենք մարտնչելու մինչ որ ալ ըլլայ վախճանը:

Եւ սակայն իշխան, կը նախընտրեմ այս ձիթենիի ճիւղը նուիրել ձեզ փոխան սուրիս, եւ խաղաղութիւնը կը հայցեմ, որպէսզի չնորհիւն աստուծոյ, Տիգրան իր հայր իր ժողովուրդին բարօրութեան նպատիր ըլլայ միասին:

Ի. Վ.

ՎԱՍՓՈՍԻ ԿԱՏԱԿԸ

Վ. Ա. Ա

ՅԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ՍԵՆ ՎԱՂԱԿՈՒՊՍԻՆ

Նեկտիով մեծագլուխ տղան, որ հեռագրատան դռնից էր ներս մտել, ոտքերը միմյանց խաչած նստել էր աթոռին ու ինչ-որ բան էր գրում։ Ներս մտնելուս նկատեց ինձ, բայց ոչ մի կերպ չցանկացավ ընդհատել իր գործը։ Ես էլ չհամարձակվեցի նրան անհանգստացնել։ Կանգնած մնացի նրա առջև, ու մինչ նա գրում էր, ես սկսեցի դիտել նրան։ Նա գրում էր արագ, ինչպես մեքենա։ Ես ուզում էի իմանալ, թե ինչ է գրում, բայց ոչ մի կերպ չկարողացա։ Նրա գրելաձևը ինձ համար անծանոթ էր։ Ես ոչ միայն չէի կարողանում կարդալ նրա գրածը, այլև չէի կարողանում հասկանալ, թե ինչ տառեր են դրանք։ Ես ուզում էի ասել նրան, որ ինձ հարկավոր է հեռագրել, բայց չհամարձակվեցի։ Ես ուզում էի նրան հարցնել, թե ինչպես պետք է գրել հեռագիրը, բայց չհամարձակվեցի։ Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես շտապում եմ, բայց չհամարձակվեցի։ Ես ուզում էի նրան խնդրել, որ ինձ ուշադրություն դարձնի, բայց չհամարձակվեցի։ Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես ինձ վատ եմ զգում, որ ինձ հարկավոր է հանգստանալ, որ ես ինձ հիվանդ եմ զգում, որ ես ինձ մեռնում եմ զգում, բայց չհամարձակվեցի։ Ես ուզում էի նրան ասել, որ ես ինձ ուղարկել են Ղարաքիլիսա, որ ես ինձ ուղարկել են Ղարաքիլիսայից, որ ես ինձ ուղարկել են Ղարաքիլիսայից Ղարաքիլիսա

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Պէրպէրեան (Ծնեալ Կօշկակարեան) եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի առաւօտ Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱՐՄԷՆ ՊԷՐՊԷՐԵԱՆԻ

(Մեռած 1969 Սեպտ. 29ին)

յիշատակին:

Ի դիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Մխիթեան կեդր. վարչութիւնը իր մասնաճիւղերով (Տէսին, Վիէն) իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկին Վարուժան Մանուկեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Մալխասեանի (Վիէն), Շահեան, Դաւիթեան, Ալեքսանեան, Մուրատեան եւ Լ. Պօյաճեան ընտանիքներուն, Վարուժան Մանուկեանի արկածալի մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է 100 ֆր. Տիկին Հայկուհի Նիկողոսեանէ իր թոռնիկին ժոզիան Նիկողոսեանի ամուսնութեան առթիւ:

ՆՈՒԷՐ

Տիկ. Արաքսի Սիմոնեան – Ալթունեան Ս. Սարգիսի ոճնին առթիւ իր սիրելի հօր ղրկացեալ Սարգիս Ալթունեանի յիշատակին 30 ֆր. կը նուիրէ Ալֆորվիլի Կապ. Խաչին: Նոյնպէս իր զաւկին՝ բժիշկ Սերգօ Սիմոնեանին արեւշատութեան 20 ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչին:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ

ՎԱՂԱՆՍԻ Ս. Գր. Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը յայտարարէ թէ Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց նահատակներու ոճնին առթիւ պատարագ կը մատուցուի կիրակի 13 Փետրուարին: Այս առթիւ կը յիշատակուին նաեւ Վալանսի եկեղեցւոյ ծառայած եւ վախճանած բոլոր հոգեւոր հայրերը, զոհիրներն ու հաւատաւոր ծառաները: Կը հրաւիրուի զաղութը աղօթելու երկար տարիներ Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ծառայած իր հոգեւոր մշակներուն հոգւոյ համար:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, 13 Փետր. բուն Բարեկենդան
Սկիզբ Մեծի Պահոց

Այս կիրակիէն սկսեալ խորանին վարագոյրը փակ կ'ըլլայ եւ ժամը 10ին զոյ պատարագ կը մատուցուի: Այսօր, երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի Տեառընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն:

Երկուշաբթի, 14 Փետր. Տեառընդառաջ
Տօն Խառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարի

Ժամը 10ին, բաց խորանով պատարագ կը մատուցուի:

ՊԻՆԳԻ ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԸ

ՊԵԼԺԻՈՑ ՏԱՐԵԿԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ՏՕՆԸ
Կիրակի Փետր. 13

Ժամադրավայր՝ 7,30ին Շաթօ տը Վէնսէնի մեթրօն, Թերմինիւս սրճարանին առջեւ եւ 7,45ին կառ ու Նոտ, Քիւրվէօր սրճարանին առջեւ: Ճամբորդութիւնը օթոքառով: Մեկնում 8ին դէպի Պինչ, Մօ, Վիլէո-Քոթըրէ, Սուասոն, Լան, Ավէն, Մօպէօժ ճամբով, ճաշը ճամբու ընթացքին, ապա դէպի Պինչ:

Վիոլներու եւ մամզէլներու ողջոյնք եւ զանազան զուարճալի ներկայացումներ:

Վերադարձ ժամը 17ի առեւնները եւ փարիզ ժամանում 22,30ին:

Մասնակցութիւն 59 ֆր. ամէն բան մէջը
Սահմանափակ տեղեր

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Է.Տ. ՃԷՋԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Քամարէն Պ. Գրիգոր Ուզունեան 100 ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 15րդ տարելարձին ի յիշատակ:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Անդրէ Տէվոյեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Կարապետ Տէվոյեանի (Մխիթէլ):

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի (Փետր. 13) առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրան – Ինթէռէն, «Վերադարձ Հայաստանէն», հայր Տալմէի կողմէ:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՇԱՒԻԼԻ ՄԷՋ

ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար Կիրակի օրը Շաւիլի Քաղաքապետարանի սրահը
Ռիւ տը Ստալինկրատ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ
Մանուկներու յարմար չարժանիկը
Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը տողանցք Բարեկենդանի տարազներով, դիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻԻՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ զալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար զիմակաւորուած:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կարտանի Հայ Գաղութի Խորհուրդը կը կազմակերպէ իր առաջին պարահանդէսը Կարտանի Մէզոն տիւ Փէօփլի հարսանիքի սրահին մէջ՝ Շաբաթ Փետրուար 26, ժամը 21էն սկսեալ

Կը մասնակցի Վալանսէն հայկական մեծ նուագախումբ՝ « Կռունկ »ը

Տեղերը սահմանափակ ըլլալուն՝ կը հրաւիրուի Կարտան – Պիվէրի եւ շրջակայքի հայ զաղութը, ապահովել մուտքի տոմսերը մինչեւ 19 Փետր. հետեւեալ հասցէներէն.—

GARDANNE : Agence Immobilière Gardannaise, 26 Bd. Bontemps, Tél. 22-33-49
BIVER : Epicerie Libre-Service — Bedrossian

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐՆՑ մրցանակը

կը յատկացուի

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Փետր. 18, ժամը 21ին
Օթէլ Մոտերն
Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք

Կը նախագահէ.— Ե. ԱՃԵՄԵԱՆ
Գլխաւոր բանախօս.— Դ.Ր. ՊՐԻՀՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՁԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղին Շաբաթ, Փետրուար 19 ժամը 20ին Սէուի Սամուէլ- Մուրատ վարժարանը, 26 Ռիւ Թրուայոն:

LA SECTION CULTURELLE DU

CLUB des JEUNES de l'U.G.A.B.

Vous prie d'assister à la conférence de Monsieur Edouard UTUDJIAN
« IL Y A UN AN DEJA, L'EXPOSITION ARMENIENNE... »

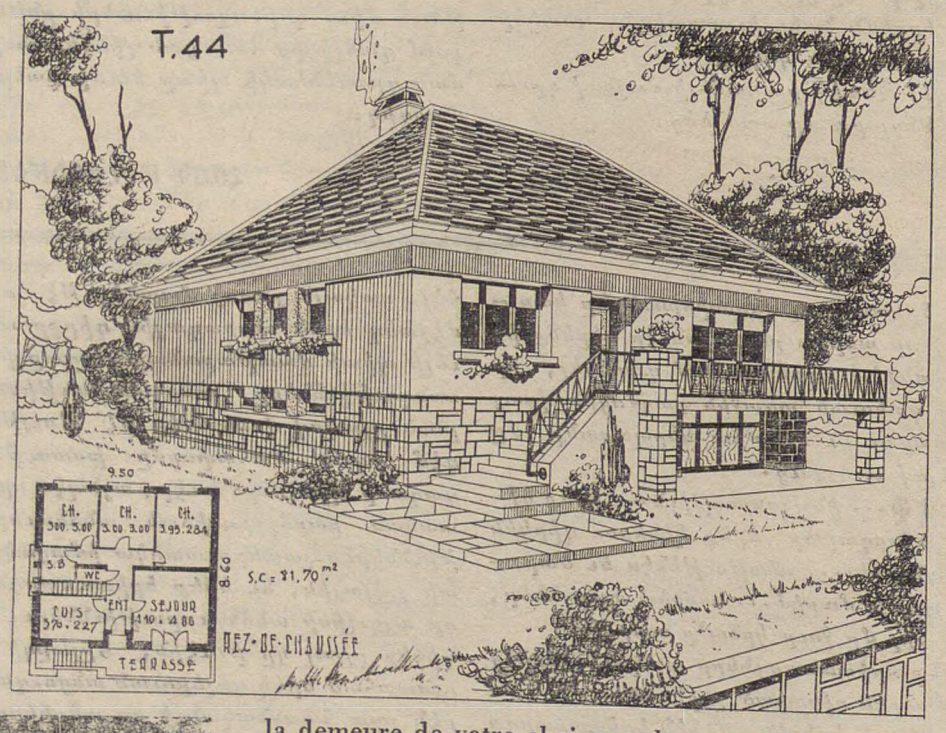
Cette exposition sera évoquée à l'aide de diapositives et Mr. UTUDJIAN qui fût commissaire général adjoint, après avoir fait la genèse de cette manifestation exceptionnelle présentera des diapositives et développera sur le thème
« LA CIVILISATION DE L'OURARTOU ET SON ARCHITECTURE »

Vendredi 18 Février 1972 à 20 h. 45
Salle des Centraux, 8 Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

ENTREE GRATUITE

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

SUR VOTRE TERRAIN
FAITES CONSTRUIRE

la demeure de votre choix par la

Société d'ENTREPRISES et de CRÉDIT

Siège Social : 91, Rue de la VICTOIRE — PARIS-9e
Tél. : TRI. 14-04 Métro : Havre-Caumartin

PRIMES - CRÉDIT - RIEN A VERSER AVANT LES TRAVAUX

Maison fondée en 1938 — Nombreuses références
Les travaux sont dirigés par un architecte arménien

BON A DECOUPER POUR DOCUMENTATION GRATUITE

Nom .....
Rue ..... No .....
Ville .....Département .....
Possedez-vous un terrain ? .....

Հ. Յ. Պ.

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ընկերական ընդհանուր ժողովը 12 Փետր. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ահարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ: Բացականները նկատի պիտի առնուին:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Սարգիս Մնացականեան ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքավայրը: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վարուժան խումբ, Շաբաթ 12 Փետրուար ժամը 16ին:

Վռամեան եւ ընկեր Կարօ խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին:

Զաւարեան ենթ. Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին:

Համազասպ խումբ Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին:

Հայաստան խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին:

Ե. Միսաքեան խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին:

Քրիստափոր ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փետրուար 13ի Կիրակին կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց տօնը: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին խորհուրդը բացատրելով ներկան – բուն:

Քարոզէն ետք կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով, իսկ յետ պատարագի, մասնաւոր Հոգեհանգստեան պաշտօն՝ վան համօրէն ննջեցեալոցն եւ նահատակացն մերոց:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 10, քարոզ 11, Հայրապետական մաղթանք 11,20, Հոգեհանգիստ 11,45:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Նորակառոյց Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆօժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Ամի կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն նոր Սերունդին կողմէ:

Հայկ. տոհմիկ պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ
Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Պանեէօ-Քաչանի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը Կիրակի, Փետր. 13, ժամը 3ին Տիկին Գարաօղլանեանի ընակարանը, 22 Ռիւ Լավուազիէ, Քաչան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՇԱԲԱԹ
12
ՓԵՏՐՎԱՐ
SAMEDI
12 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՀԱՅՐԱՍԻ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 125 ֆր. Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12339

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.339

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՒԱ ԵՒ ԱՆԳԱՐԱ

—o—

Գ.

Մոսկուայի եւ Անգարայի յարաբերութիւնները սկսան բարւոքիլ 1964 Հոկտ. 30ին, երբ նախագահական երկար աշխատանքէ վերջ Մոսկուա այցելեց Թուրքիոյ Արտաքին նախարար Էրքին, հեղինակ գրքի մը, որուն խորագիրն է « Թուրքիախորհրդային յարաբերութիւններն ու Նեղուցներու խնդիրը »։

Էրքինէն վերջ Մոսկուա այցելեց վարչապետ Իւրկիւպլիւ։ Կրկին բարեկամութիւն ու գործակցութիւն հաստատուեցաւ երկու երկիրներուն միջեւ։ Խորհ. Միութիւնը յանձն առաւ մասնակցիլ եօթը խոշոր ձեռնարկներու կառուցման։ Վերջ դրաւ պաղ պատերազմի շրջանը։ Վեր – ջին քանի մը ամիսներու ընթացքին պատահեցան կարգ մը միջադէպեր, որոնք ուրիշ առիթ անտարակոյս մտահոգիչ համեմատութիւններ կրնային առանձ։

Յօդուածագիրը կը յիշէ օգահէններու կողմէ խորհրդային օդանաւի մը ճամ – բուն դէպի Թուրքիա չեզոքման ու սպառիպող հիւրընկալ աղջկան մը սպանու – թիւնը։ Նոյնպէս ողբերգական հանգա – մանք չորեւեցաւ ուրիշ միջադէպի մը, – այսինքն երբ Թուրքիոյ մէկ օդակա – յանէն ճամբայ ելած եւ ամերիկացի սպա – ներ փոխադրող օդանաւ մը չուարեցուով խորհրդային հողամասի (Լենինական) վրայ իջաւ։ Տասը տարի առաջ նման պարագայ մը մեծ ազմուկ պիտի հանէր։

1964ին Մոսկուա այցելող Թուրք պետական մարդիկը ուրախ էին, որ «խորհրդային կառավարութիւնը կը ճանչ – նար կիպրոսի երկու համայնքներու օրինական իրաւունքները», մինչդեռ նախագահ Ջոնսըն Մակարիոս եպիսկոպոսին։ Այս պարագան այն իմաստն ունէր, որ Մոսկուա լռելեայն կը համակերպէր Թուրքիոյ անդամակցութեան Ատլանտեան Ուխտին։ Երկու պետութեանց զօրակցութիւնը (կամ համակեցութիւնը) հիմնուած է այս իրականութեան ընդունելութեան վրայ։ Անգարա պատրաստ է կրեմլինի հետ խօսիլ ամէն հարցի մասին, պայմանաւ որ Միացեալ Նահանգներու հետ իր դինակցութիւնը վճռի առարկայ չդառնայ։

Իր դրութեան վերջաւորութեան Մոնտ Տիփլոմաթիք «Հայաստակիցը հարց կուտայ թէ իսկապէս քարեկամակա՞ն է այս գայակցութիւնը։ Ու կը պատասխանէ անվիճապէս, որ յանդգնութիւն պիտի ըլլար հաւատալ անոր։ Թուրք բնակչու – թեան կարեւոր մէկ մասը տակաւին կը ձգտի «ժառանգական թշնամի» նկատել Ռուսիան — համայնավար կամ ոչ։

Ու կ'աւելցնէ — ճի՛շդ է, որ Խ. Միութիւնն է այն միակ մեծ պետութիւնը, որ կրնայ պաշտպանել Թուրքիոյ հողային ամբողջութեան։ Յետոյ, Անգարայի կառավարութիւնը կասկածով կը վերաբերի այն բոլորի մասին, որ ծայրայեղ ձախի պիտակ կը կրէ։ Խորհուրդին չի դներ տարբեր դոյնի մարքսականներու միջեւ։ Կարգ մը պաշտօնական շրջանակներ նոյն տողերին մէջ կը դնեն անիշխանականները։ Կը կարծեն թէ դուրսէն կը ղեկավարուին ահաբեկիչները, որոնց դէմ պայքարման վիճակ է յայտարարուած։ Այս պարագան կ'օգտագործեն արդարացնելու համար զօրծուած խստութիւնները։ Վարչապետ Էրիմ վերջերս ըսեր է իրեն թէ սահպուած են նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնել, որովհետեւ շրջապատուած են Մարքսական Պետութիւններով։

Եզրակացութիւն.—

«Իրականութեանց պաղարիւն վերլուծումն է, որ պարտադրած է Թուրքիոյ խորհրդային մերձեցումը։ Պէտք պիտի ըլլայ առնել մը եւս սպասել, որպէսզի սիրտը հետեւի տրամաբանութեան»։

Լայն տեղ տուինք Ֆէրոնի յօդուածին։ Կ'ուզէինք կարգ մը յիշեցումներ ընել այս առթիւ։

Անցեալին «Մոսկոֆ»ը Թուրքին համար յաւիտենական մղձաւանջ մըն էր դար – ձած։ Ցարական Ռուսիան է, որ քանիցս կռուելով օսմանեան կայսրութեան դէմ՝ չարաչար պարտութեան ենթարկած էր սուլթաններու «մեծազօր բանակ»ները։ Ատկէ՝ Թուրքերու հիւանդագին ատելութիւնը Ռուսերու դէմ։

Սակայն կարմիր պատմուճան հագնելէն ի վեր «Մոսկոֆ»ը դադրած է սար – սափ ազդել Թուրքին։ Լենին հիմնովին յեղաշրջեց ցարերու հակաթուրք քաղաքականութիւնը։ Նիւթական, բարոյական, զրամական ու զինուորական ամէն կարգի աջակցութիւն ընձեռելով Մուսթաֆա Քէմալին, ողջնգուց Թուրքիան, որ 1918ին զերեզմանի դուռն էր հասած։

Լենինի յաջորդները չարունակեցին — ու կը չարունակեն դեռ — Անգարայի կառավարութեան չդայլել ամէն կարգի օժանդակութիւն, մասնաւորաբար զարկ կուտան անոր ճարտարարուեստի զարգացման, սիրայօժար, բարեմտօրէն, առանց յետին մտքի։ Վերջին փաստը, — Իսքէնտերունի մէջ կառուցուած «կոմպինատ»ը։

Սթալինի մահէն ի վեր հողային պահանջ ալ չունին Թուրքիայէն։ 1953 Մայիս 30ին Արտաքին Գործավար Մոլոթով, յանուն Հայաստանի ու Վրաստանի, ծանուցագիր մը ուղղեց Անգարայի կառավարութեան, պաշտօնապէս յայտնելով, որ Խորհ. Միութիւնը հողային ա՛չ մէկ պահանջ ունի Թուրքիայէն։

Խրուշչեւ իր կարգին Մոսկուայէ մէջ ընդունելով Թուրք երեսփոխաններու եւ ծերակուտականներու պատուիրակութիւն մը, յայտնեց հանդիսաւորապէս, որ Թուրքիայէն հող պահանջողը Սթալինն էր։ Հիմա, որ անիկա ոչ եւս է, ուրեմն հողային խնդիրը չկայ այլեւս երկու երկիրներու միջեւ։

Այժմ Պոդգորնի կը պատրաստուի պաշտօնապէս այցելել Անգարա, ասոնց մը աւելի սիրալիր դարձնելու համար Մոսկուայի յարաբերութիւնները Թուրքիոյ հետ։

Բարի՛ վայելում։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԵԼՄ. ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԽՕՍՔԵՐԸ

—o—

Բոլոր անոնք որոնք մտիկ ըրին Հինգշաբթի իրիկուն Ելմտական եւ Տնտեսական նախարարը, համոզուեցան ան – շուշտ, եթէ ցարդ կասկած ունէին, որ Ժիսքար–տ'Էսթէյն ճարպիկ մարդ է եւ պիտի վարպետօրէն խուսափիլ նեղ կացութիւններէ։ Այդպարեւ շաբաթներէ ի վեր մթնոլորտը տաք էր։ Առաջին առթիւ Քանառ Անշէնէն է որ հրապարակած էր Շապան–Տէլմասի տուրքի թուղթերը ուրկէ կը պարզուէր թէ Նախարարապետը, ապօրինի ոչինչ ընելով, չորս տարի է եկամուտի տուրք չէ վճարած։ Դեռ առջի օր, նոյն երկիծաթերթը կը հրապարակէր ուրիշ նամակ մը այս անգամուն Ելմտական նախարարէն ուղղուած Ազգ։ Ժողովի Նախագահ Շապան–Տէլմասի (1961ին) եւ ուր նախարարը կը վստահեցնէր նախագահը որ ընթացք տուած է խնդրանքին եւ 400էն 75 միլիոնի իւեցուցած հաստատութեան մը տուրքը։

Այս պայմաններու մէջ է որ կը խօսէր Ժիսքար – տ'Էսթէյն եւ կը պատասխանէր հեռատեսիլէն չորս լրագրողներու, թէեւ ի յառաջագունէ ճշդուած էր որ ոեւէի հարց պիտի չըլլայ։

Նախարարը ընդունեցաւ թէ ամէն ինչ կատարեալ չէ տուրքերու դրութեան մէջ եւ թէ ստիպողական է անոր արդիականացումը։ Ըստ իրեն արդէն չատ բան ըրած է այդ ուղղութեամբ տասը տարիէ ի վեր։ Խօսեցաւ նաեւ «հարկային առնուիւթ»ի (ավուար ֆիսքալ) մասին բացատրեցաւ թէ ի՞նչ է։ Շատ անարդար ալ չէ բայց եթէ ժողովուրդը կը խրտչի եւ կը խորհի թէ ունեւորներու ի նպաստ բան մըն է, սխալ է եւ այդ սխալը տարած – ուած է որովհետեւ այդ դրութեան անունը սխալ է եւ կը բաւէ փոխել։ Այնինչ եթէ ավուար փիսքալը յետ այսօրիկ ստանայ իր իսկական անունը եւ կոչուի ողբ ընիւ ա լա սուրս, այլեւս ոչ ոք ըսելիք կրնայ ունենալ։

Նախարարը անոյշ–անոյշ խօսքերով ուզեց համոզել թէ չատ անարդարութիւն ալ չկայ, բայց նաեւ ստիպուեցաւ «քովէն անցնիլ» երբ որոշ հարցումներ վինքը նեղը կը դնէին։

Ամէն պարագայի մէջ, ոչ ոք կրնայ ուրանալ թէ հարկային դրութիւնը անարդար է, բարդ եւ թէ հակառակ ատոր Թոյլ կուտայ որ կողմնակի միջոցներով մեծ ընկերութիւններ զեղծումներով, որոնք օրինաւոր ալ բնոյթ ունին (ինչպէս օրինակ ընկերութեանց տեւական «բաց»ի հաշուեկշիռները) կարենան զողնալ Պետութենէն, ինչ որ չի կրնար ընել ոչ թէ միայն աշխատավարձք ստացողը այլեւ փոքր արհեստաւորը։

Ամէն պարագայի մէջ ոչ մէկ բան լուծուեցաւ Հինգշաբթի իրիկուն եւ անդամ մը եւս խոստումներ չռայլուեցան ինչ որ սովորական բնոյթ ունեցող բան մըն է երբ նկատի առնենք թէ ընտրութիւնները կը մօտենան։

Ֆրանսայի ընդհ. կացութեան համար, իրրեւ եղրակացութիւն, նախարարը ըսաւ թէ «մէջին»ի եւ «լաւ»ի մէջտեղն է։

× Ռուսիոյ բանակցութիւնները խղուեցան տրուած ըլլալով որ անօրէնութիւնը կը յայտնէ թէ չի կրնար աւելի հեռու երթալ մինչ սենոիքաները կ'ըսեն թէ պարտադրանքի առջեւ գտած են իրենք զիրենք։

տարի 705, Փորթուկալցի՝ 607·069, Իտալացի՝ 592·742, Մարոքցի՝ 170·835, Լեհ՝ 122·333, Թունուզցի՝ 96·821, Եւկոսլաւ՝ 65·539, Պելժ՝ 65·508, Ամերիկացի եւ Քանատացի՝ 7·521, Ափրիկեցի՝ 55·000, որուն 35 առ հարիւրը Մալիցի, 30 առ հարիւրը Սենեկալցի եւ 20 առ հարիւրը Մաւրիտանացի։ կան նաեւ 9·700 Վիէթնամցի, 2·868 Չինացի, 4368 Չեխ, եւայլն։

Ափրիկեցիներու թիւը մօտաւոր պատկեր կուտայ միայն, որովհետեւ կնքուած համաձայնութիւններու հիման վրայ առանք պարտաւոր չեն բնակութեան արտօնագիր ունենալու։ Ասոնց հաշուառումը դժուար է նաեւ այն պատճառով, որ թափառաշրջիկի կեանք կը վարեն։ Ի տարբերութիւն միւս օտարականներուն, Ափրիկեցիները ընդհանրապէս ամուրի կ'ապրին եւ իրենց երկիրը կը վերադառնան, երբ բաւականաչափ կը նկատեն իրենց մէկտեղած խնայողութիւնը։ Համաձայն 1960ի, 1963ի եւ 1964ի կնքուած համաձայնագիրներուն՝ Ֆրանսայի եւ ափրիկեան ու մալկաչ կառավարութիւններուն հետ, Ֆրանսա հաստատուած Ափրիկէցիները Ֆրանսացիներու համահաւասար իրաւունքներ ունին, բացի՝ քաղաքականէ։ Պարագան նոյնը չէ միւս օտարահպատակներուն համար։ Ափրիկէցիները ընդհանրապէս կեդրոնացած են Փարիզ, Մարսէյլ, Ռուան եւ Ռուան։ Նկատի առնելով, որ մեծաւ մասամբ անգրագէտ են եւ թերի Ֆրանսերէն մը գիտեն՝ ասոնք ընկերային բարդ թնճուղումներ կը սեղծեն։ Իրենց ֆիզիքական ղէշ վիճակին հետեւանքով, ինչպէս նաեւ այն պատճառով, որ անձեռնհաս են բարմաթիւ գործեր կատարելու, յաճախ կը չհամապատասխանին անպարկեշտ գործատէրերու կողմէ։ Անոնք ընդհանրապէս աւելածու, հողակիր կամ հասարակ բանուոր կը գառնան։

Գաղթականութեան մէջ առաջին տեղը կը գրաւեն Փորթուկալցիք՝ 118·126 անձ 1970ին։ Այս գաղթը տեղի կ'ունենայ գաղտնի ճամբաներով, սակայն, անոնք այժմ գիտեն, թէ Ֆրանսական ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացած է փութով կանոնաւորելու Ֆրանսա մտած Փորթուկալցիներու թուղթերը։ Ճիշդ է, որ համաձայնութիւն գոյացած է Ֆրանսայի եւ Փորթուկալի միջեւ, սակայն, այնուամենայնիւ, Լիզպոն կ'ուզէ սահմանափակել արտագաղթը, մինչդեռ երիտասարդ Փորթուկալցիներ կ'ուզեն խոյս տալ զինուորական ծառայութենէ, որ կը նշանակէ Անկոլա եւ Մոզամպիք երթալ։ Աչխատանքի ամէնէն դնահատուած ձեռքերն են։

Ասոնք ի վիճակի կ'ըլլան ինքզինքին հողալու եւ խնդիրներ չեն ստեղծեր։ Տառապի կերպով «կ'իւրացնեն» Ֆրանսայի կեդրոնը, յատկապէս Փորէզն ու Լիմոզէնը։ Փոքր գնով կը վարձեն կամ կը գնեն երեսի վրայ ձգուած կամ ձգուելու վիճակին մէջ գտնուող ագարակներ։ Կը նորոգեն աւերուած չէնքը, կը հաստատուին հոն եւ այս ձեւով կը կենդանացնեն շրջանները, որոնք մեռնելու դատապարտուած են։ Ասոնք մեծ աստիճան առանց դժուարութեան գործ կը գտնեն շինարարական ճիւղի մէջ, քարահանքերու եւ ճենապակիի գործատուներու մէջ։ Կ'ապրին իրենց աշխատավայրին մօտերը եւ որովհետեւ տեղացիները կը նախընտրեն Փորթուկալցիներ ունենալ իրրեւ դրացի, քան Ալժերացիներ, չուտով իրենց ընտանիքները բերել կուտան երկրէն։ Մօտաստիճան ամէնէն հոծ թիւը պիտի ներկայացնեն օտարահպատակներուն մէջ։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՆՈՐ ԹԱՆԳԱՐԱՆ ՄԸ
ԻՍՓԱՀԱՆԻ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Սոյն յօդուածը, գրուած ֆրանսերէն լեզուով, հրատարակուած է Պելժիոյ մէջ լոյս տեսնող «*Բանալիք Արուեստից*» արուեստի տեղեկատու ամսագրին մէջ, երկու գեղատիպ նկարներու հետ միասին: Հեղինակն է «*Էլիզապէթ Թազուհի*» անուամբ ծանօթ եգիպտաբանական հաստատութեան ընդհանուր բարտուղար եւ Պրիւսէլի Արքայական Թանգարանաց Իսլամագիտական Բաժանմունքի պետ ու համալսարանի դասախօս՝ Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան, որ ծանօթ է օտար եւ հայ շրջանակներուն ոչ միայն որպէս անուանի եգիպտաբան եւ թանգարանագէտ, այլ նաեւ որպէս հայ արուեստի, յատկապէս հայ մանրանկարչութեան որպէս մասնագէտ: Փրոֆ. Արբակ Մխիթարեան մէկ ամիս մնաց Նոր Ջուղա, որպէս հիւրը Առաջնորդարանին, եւ իր ցուցմունքներով կատարուեցաւ Ս. Ամենափրկչեան վանքի նորակառոյց թանգարանի գիտական – գեղարուեստական ներքին դասաւորումը:

Պանծացնելու համար Կիւրոսի կողմէ պարսկական կայսրութեան հիմնադրման 2500ամեակը, Իսփահանի Հայոց Առաջնորդարանը եւ իր Թեմական Խորհուրդը, բաղկացած աշխարհականներէ, որոշեցին արդիական թանգարանով մը օժտել Սաֆաւեաֆեան Հարստութեան նախկին մայրաքաղաքը: Թերեւս զարմանալի թուի որ Հայերն ըլլային նախաձեռնողները նման գործի մը: Իրականութիւնը այն է որ աւելի քան երեքուկէս դարերէ ի վեր, աւելի քան երկու հարիւր հազար Հայեր կ'ապրին Իրանի մէջ, ամանք նոյնիսկ (Թաւրիզի շրջանը, Ադրբէյան նահանգի մէջ) անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր: Իսփահանի համայնքը այդ քաղաքին մէջ հաստատուած է ԺԷ. դարու սկիզբը, Շահ Աբբաս Ա. մեծի կողմէ, Թուրքերու դէմ մղած անոր պատերազմներուն հետեւանքով: Արեւելեան Անատոլուի ամբողջ բնակչութիւնը, զլխաւորաբար Ջուղայի (այժմ իրանա–սովետական սահմանի վրայ), Հայաստանի ներկայ մայրաքաղաք՝ Երեւանի ժողովուրդը փոխադրուեցաւ Շահին նոր եւ հոյակապ մայրաքաղաքը, ուր անոնք ստացան հարաւային արուարձանը, եւ որ անկէ ետք կը կոչուի Նոր Ջուղա: Շատ չուտով Հայերը հոն կառուցին իրենց բնակարանները, իրենց եկեղեցիները, իրենց դպրոցները, որբանոցները, հիւանդանոցներ, ակումբներ եւ հանրային օգտակարութիւն ունեցող այլ հաստատութիւններ: ԺԷ. եւ ԺԸ. դարերու քաներեք եկեղեցիներէն մաներեքը տակաւին կը մնան կանգուն: Ամէնէն կարեւորը Ս. Ամենափրկչեան տաճարն է, որ ըստ ամենայնի այլ չէնքերով, որոնց ամբողջութիւնը կը կոչուի «Վանք»: Այս – տեղ են Առաջնորդարանի վարչական գրասենեակները, եպիսկոպոսական բնակարանը, ընդունելութեան սրահները, մատենադարանը, տպարանը եւ թանգարանը:

Նախկին մատենադարանը, կառուցուած 1905–1906ին, 1930ին դատարկուեցաւ վերածուելու համար թանգարանի, ուր նկարիչ Մարկոս Աւետարեանի խորհուրդներով հաւաքուեցաւ տաճարի զանձան եւ թաղային զանազան եկեղեցիներուն մէջ ցրուած հնադիտական արժէք ներկայացնող բոլոր իրերն ու ձեռագիրները: Դժբախտաբար այս չէնքը շատ նեղ էր, կարենալ պարփակելու համար քառասուն տարիներէ ի վեր ստացուած իրերը: Շուտով հոն պիտի փոխադրուին դարձեալ մատենադարանի գրքերն ու հանդէսները, որոնք նախապէս անկէ փոխադրուած էին եպիսկոպոսարանի մէկ ուրիշ սրահը:

Նոր թանգարանը ուղղանկիւնաձեւ ընդարձակ կառուցուածք մըն է, երկրորդ յարկի վրայ չրջապատուած նրբանկիւներով: Պատրաստուած է Թեհրանցի ճարտարապետ մը՝ Պր. Ժ. Աֆթանոիլեանի կողմէ, որ կառուցած է շատ մը չէնքեր Իրանեան մայրաքաղաքին մէջ, ի միջի այլոց, մեծ թատրոն մը, Թեհրանի նոր եկեղեցին եւ անոր յարակից Առաջնորդարանը, որոնցմէ զատ մատենադարան մը եւ ժողովասրահներ. ան պատասխանատուն է Թեհրանի հնադիտական թանգարանի արդիականացման: Թանգարանի կեդրոնական ցուցափեղկերը, լայնատարած եւ լուսաւոր, աւելի եւս կը չեշտեն արուեստի գործերուն կարեւորութիւնը: Երկար եւ հարթ ցուցափեղկեր յատկացուած են մանրանկարչութեամբ հարուստ ձեռագրերու ցուցադրութեան համար: Պատերուն մէջ չինուած են տպակեղտ ցուցատախտակներ, հիւսուածեղէններու ցուցադրութեան համար: Գալով միջնորմներուն, հոն կախուած են արեւելեան եւ արեւմտեան նկարչութեան պատառներ: Մինչեւ այս յօդուածը լոյս տեսնէ, թանգարանը մատչելի պիտի ըլլայ հանրութեան, քանի որ շատ է թիւը այն պրօսաչրջիկներուն, որոնք հիանալէ ետք Իսփահանի մզկիթներուն սքանչելիքներուն վրայ, կ'անցնին Նոր Ջուղա, այցելելու տաճարը եւ թանգարանը, որոնք Իրանցիներու համար եւս նոյնքան հետաքրքրական կեդրոններ են:

Հրաւիրուելով Իսփահանի երիտասարդ եւ եռանդուն եպիսկոպոսին՝ Գարեգին Եպս. Սարգիսեանի և Թեմական Խորհուրդին կողմէ, հսկելու համար թանգարանի դասաւորման աշխատանքներուն, ես բացառիկ առիթը ունեցայ մօտէն քննելու ոչ միայն ցուցադրուած իրերը, այլ նաեւ մեծ թիւով մինչնաղարեան ձեռագիրներ, որոնք կը պահպանուին կնքուած պահարաններու մէջ: Իմ գործը մեծապէս պիտի դիւրացուցին վանքի եւ թանգարանի պատմաբանասիրական մասնաճիւղերու վարիչները, մանաւանդ կամաւոր հսկիչը՝ Պր. Լեւոն Մինասեան, որ ամէն կերպով ըրաւ օգնելու ինձի, պատրաստելու համար լուսանկարներու վաւերագրական շարք մը, որոնք պիտի ծառայեն ալպոմի մը հրատարակութեան՝ նուիրուած Նոր Ջուղայի ձեռագրական հարստութեան:

Այս հարստութեան, կարեւորութեան տեսակէտէն, չորրորդն է աշխարհի հայկական ձեռագիրներուն, Երեւանի Մատենադարանի, Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքարանի, Վենետիկի Մխիթարեան Հայրերու հարստութիւններէն ետք: Այս ձեռագիրները մեծ մասամբ Ս. գրքեր կամ կրօնական գրականութեան նուիրուած կրօնական գրականութեան նուիրուած գործեր են: Առանց չափազանցութիւնը ապրելի այն է, որ անոնք յաճախ զարդարուած են աքանչելի մանրանկարներով, որոնք կը յայտնաբերեն Ժ.–ԺԱ. դարէն մինչեւ ԺԸ. դար հայ արուեստագէտներու տաղանդը: Մանրանկարչական այս արուեստին տարողութեան սահմանը չափազանց ընդարձակ է. անիկա արտացոլումն է պատմական ճակատագրին մղկի մը, ճիշդ է որ վտքը՝ ոսկեայ տոկուն եւ առեղծագործական ակնառու ուժով մը օժտուած: Կարդալով յիշատակարանները – րը, կը գտնենք բնագիրներ՝ գրուած Մեծն Հայաստանի մէջ, Կովկասեան լեռնաշղթային մօտ, ամբողջ Փոքր Ասիոյ մէջ, մինչեւ Կիլիկիա՝ միջերկրականի ափերքը, Երիմի մէջ, Ռուսիոյ հարաւը եւ ԺԷ. դարուն՝ Իրանի մէջ: Բայց անոնց մէջ կան նաեւ այնպիսինները որոնք գրուած են Կ. Պոլսոյ մէջ, նոյնիսկ Հռոմի եւ Վենետիկի մէջ: Բնականօրէն միջավայրը, ըլլայ ան պալատ մը, կամ լեռներու մէջ կորսուած վանք մը, արեւելեան երկիր մը կամ արեւմտեան քաղաք մը ազդեցութիւն կը թողուր մանրանկարներու ոճին վրայ: Եւ այս այլազանութիւնն է արդէն հայկական մանրանկարներու ամէնէն գրաւիչ կողմերէն մէկը:

Բայց ասոնք Թանգարանի «գլուխ գործոց»ներու տեսակներուն մէկն են միայն: Պէտք է նշել տակաւին նոյն շարքէն այն հրովարտակները (փերման) որոնցմով Շահերը Իսփահանի Հայոց տուած են որոշ առանձնաշնորհումներ. հիանալի կերպով զեղազրուած եւ զեղեցիկ կերպով զարդանկարուած, ասոնք արխիւային վաւերական փաստաթուղթեր են, որոնք կը հետաքրքրեն պարսկագէտները:

Ներկայացուած միւս բնագաւառներն են, ինչպէս սպասելի էր, ծխական առարկաները, ոսկեղէն եւ արծաթեղէն առնօթներ (որոնց մէջ Աբեւելքցիները միշտ նշանաւոր են հանդիսացած) եկեղեցական զգեստներ, հարուստ ասեղնագործութիւններ նրբօրէն գործուած հայ կիներու կողմէ, պարսկական եւ օտար չափազանակի նմոյշներ, ազդազրական նկարագրով երեզէններ, ճարտարապետական տարրեր հին աւերակեալ պալատներէ, տպագրական հին մեքենայ մը, որ պատմական կոթող մըն է, զրամագլխական հաւաքածոյ մը արեւելեան զրամագլխներու համար, եւ տակաւին այլ իրեր, որոնք աւելի քան երեք զարերու տեղական պատմութիւն մը կը խտացնեն:

Այն ինչ որ անմիջապէս կը զրաւէ ուշադրութիւնը եւրոպացի այցելուին, տակաւին ներկայութիւնն է վարպետ նկարիչներու բազմաթիւ գործերուն, զոր – բախտաբար անանուն, որոնք կը պատկանին մասնաւորաբար ԺԷ. դարու խտալական դպրոցին, երբեմն ալ նոյն չրջանի հոլանտական կամ Ֆլաման նկարչութեան: Նուիրեալները բնականաբար կրօնական են քանի որ այս գործերը գուրս բերուած են եկեղեցիներէ, որոնց նուիրուած էին հարուստ առեւտրականներու կողմէ:

Ծնունդ, խաչելութիւն, առաքեալներ, Ս. Ստեփանոսի մարտիրոսութիւնը, եւն. արուեստի քննադատը հաճոյք պիտի առնէ բաղդատելով այս գործերը հայ նկարիչներու գործերուն հետ, որոնք ներշնչուելով այնպիսի ոճէ մը որուն ատաղձութիւնը իրենք չունէին, կարողացած են ստեղծել գլխանկարներ, երբեմն մեծ չափով, Իսփահանի փառքի օրերուն պատկանող քաղաքացիներու կամ մեծ տիկիններու: Անոնք մեզ թողուցած են կրօնական տեսարանները, որոնք որեւէ առընչութիւն չունին հայրենի անցեալի մանրանկարչութեան թեքնիքին հետ:

Եթէ այս թուարկումին վրայ աւելցնենք նաեւ քանի մը քանդակներ փայտի վրայ («Տիրամայր» մը Ֆլաման կերպարանքով, իտալական արուեստի գործ մը «Փայտեայ Քրիստոսը»), մեծ սանս մը քարով քանդակուած, որ հատանգաւոր գործածուած է որպէս մկրտարան, վերջապէս բազմաթիւ տպագրական կամ ուխտի խորհրդանիշ եղող յուշաքարեր, զոր Հայերը կը կոչեն Խաչքար, որովհետեւ զարդահիւս եւ ծաղկազարդ խաչ մը քանդակուած կը զտնուի քարին վրայ, ընթերցողը այսպէսով պիտի ունենայ մօտաւոր զաղափար մը զանձերու մասին Իսփահանի Թանգարանին, որ նոր կերպարանքով մը այժմ զգեստաւորուած է:

ԱՐԲԱԿ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ

(Թարգմ. Վ. ԱԶԳԻՆ ՂՈՒԿԱՍԵԱՆ)

ԻՄԱՍՏՈՒՆ ԽՕՍՔԵՐ

Մեռելներ կան, որոնք աւելի կենդանի են քան թէ ողջերը — Ո՛չ, աւելի շիտակ պիտի ըլլար ըսել թէ կան ողջեր որոնք աւելի մեռած են քան թէ մեռելները:

Ռ. ՌՈՒԱՆ

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԿԻՏԵՐ, քերթուածներ. զրեց՝ Խոսրով Աստեան, Պէյրութ 1971:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Երկար եւ երջանիկ կեանք ձեզ, արդ մարիկ ըրէք, նախատուր խնդրանքով մըն ալ ձեզ կը դիմեմ հօրս կողմանէ յայտնելու որ, պատրաստ ենք յանձն առնել ձեր նախնիքներու օրերէն մեզ պարտադրուած տարեվճար տուրքին կրկինը վճարելու:

Աղաւնի երբ վերջացուց իր խօսքերը, իշխանը պահ մը խոր լռութեանց մէջ հիացած մնաց անոր խմաստութենէն, աքանչանալով նմանապէս Տիգրանի մեծասքանծ պատճառաբանութեան որ կ'ազնուացնէր իր խնայարհութիւնը:

Իշխանին սիրտը երկրորդ անգամ ըլլալով կը ժխտէր Կամպիւսի քինախնդրութեան ոգին:

Մինչ իշխանուհին կը տատապէր անորոշութեան մէջ, խօսեցաւ Միհրան.

— Իմ իշխանութենէս կախում չունի Տիկին, ձեր հօրը առաջարկած խաղաղութեան պայմանի գործադրութիւնը:

Այս պահուն իմ դրօշակիրներս հետ – զհետէ փերսի ուղիներէն նորանոր ուժերով զէպի հոս կը կեդրոնանան:

Ես ստիպուած եմ արշաւել Տիգրանի երկիրը, որովհետեւ ես կախում ունիմ իշխանութենէ մը, անոր հրամանը պիտ կը չզթայէ:

Ես ստիպուած եմ, եւ երդմնադանդ չեմ կրնար ըլլալ, ահաւասիկ դժբախտութիւնը, որ իմ նպատատուր հաւատարիս կը դատապարտէ:

Ես դոհ պիտի մնամ եթէ դիս չմղէ աւելի հեռուները երթալու... Մի մեղադրէք դիս, Տիկին... այս ձեռքը... կ'յուրեմն... ան պարտաւոր է, երդում ըրած եմ այս ձեռքս պէտք է խլէ կեանքը Տիգրանի, եղբօրդ Արսէնի եւ... չեմ կրող լրացնել, հեռացէք այլեւս, դադրէք ձեր հօր մօտ եւ յայտնեցէք որ ես անկրող եմ պատասխանելու իրեն, եւ իր դիմումի մասին պիտի տեղեկացնեմ կամպիւսին, եւ կը մաղթեմ Տիկին, որ երկինք ողորմի մեկին ու միւսին. այս է ահա սրտիս փափաքը եւ աւելցուց.— Բայց եթէ Կամպիւսը պնդէ իր առաջին հրամանին դործադրութեան վրայ, մի ապատէք Տիկին, որ ես դատճանեմ հօր մը կամքը, ես իրաւունք չունիմ կշռելու ճշմարտութիւնը անոր ծրագրին. երկինքը ինձի բաժին կամեցեր է միայն հնազանդելու վիճակը:

Այս խօսքերէն յետոյ դորովալի կերպով կը դիտէ իշխանուհին, որ անմիջապէս կը մեկնի դէպի իր հայրը:

Միհրան հաւատարիմ իր խոստման անմիջապէս խմաստուն հրամանատար մը կը ղրկէ փերսերու թագաւորին, որ հատուցնարար վերադարձած կ'ըլլայ իր հետաւոր յանձնակատարումներէն, տեղեկացնելու համար Տիգրանի առաջարկները:

Միեւնոյն ատեն կը դադրեցնէ պինուրական յառաջխաղացումը: Մինչ այդ՝ ուղարկուած տեղեկատուն կը ներկայացնայ Կամպիւսի, բայց ան վրէժխնդրական կեղալից դառնութեամբ կը մերժէր եւ իր տղուն ուղղուած նամակով մը, իր թունալից դառնութիւնը կը յայտնէր զրելով.

«Գործադրէ՛ հրամանս եթէ չես ուզեր բարկութիւնս քու վրայ հրաւիրել. մտածէ՛, այլապէս կուգամ Տիգրանի ոճիրը քու վրայ լուծել...»:

Այս նամակի բովանդակութիւնը զարմանալի չէր հերոս իշխանին համար եւ ի յառաջադունէ պիտէր որ պիտի մեր ժուռ:

Եւ հրամայեց — հակառակ իր կամեցողութեան — որպէսզի բանակը պատրաստ ըլլայ վաղուան յարձակողականին:

Եւ նոյն դիշերուան մէջ հօրը պատասխանը ուղարկեց Տիգրանին: Ցանձնակատարը իր այս պարտականութեան առընթեր յայտնեց իրենց բանակին յարձակման որոշումը:

— Շատ լաւ, կ'ընդունինք եւ մեծ հաճոյքով, բացագանչեց Արսէն եւ աչքը ցուց՝ ըսէ տիրոջդ որ կը սպասենք, աւելի ճիշդը ես պիտի թոյլ դանելու պինքզմեր պարիսպներուն առջեւ եւ մեծարելու իր յաղթական մուտքը...: Եւ դառնալով իր հօր.— Ահաւասիկ խոնարհութեան, հեռեմ դիջողութեան պատուղը: Երբ թագաւոր մը խնդրելու, նախատուելու մօթը յանձն կ'առնէ, իրը իր ստորնութեան պին՝ բնական է անպատիւ մերժումի կ'արժանանայ:

— Այո, տղաս, ես անարդուեցայ Հայաստանի խաղաղութեան բաղձալուս համար, աւելին չեմ պատասխաներ, եւ նոյնը կը կատարեմ եթէ հարկ ըլլայ նոյն նպատակով: Այո՛, կամպիւսը մերժից առաջարկս, ես ինքզինքս մեղադրելու ոչինչ կը դտնեմ:

Երկու մահկանացուներ թող ստուգեները տնօրինեն:

Յ. Վ.

(5 – Շար.)

ՎՐԻՊԱԿ.— Փետր. 10ի թիւին ծանօթութիւնը պէտք է ըլլայ.— «Հեղինակը զրած է Միք-Լէզ, որ Լիսպոս մեր պիտացած Մխիթին է Էդեսականի վրայ. կ'նեմ թազրեմ թէ պէտք է ըլլայ Մելխիսեդեկ եւայլն եւայլն»:

ՆԱՎԱՏՈՒՆ ՎԱՅՍՓՈՍԻ

ՑՆՂՈՒՄՆ ՈՐ ՎՂՈՒԽՈՊՍՓՈՆՑՑ

Ո ՈՒ Ց

ՆՂՈՒՄՆ ՈՐ ՎՂՈՒԽՈՊՍՓՈՆՑՑ

(Տպաստ վերև)

—o—

ՅԱՂՎԱԾ ՁՈՒՑԱԿՎԱԿ

ՈՒՑՑՈՒՆՈՒՄՓՆՑՑ ՎՂՈՒՆՈՊՍՓՈՆՑՑ

— Լա՛, լա՛, ո՞վ ձեզ տասը ի՛ս կտա, ես ձեզ վեցը կուտամ, ինչքա՞ն եք ուզում, ասեցեք, ես ձեզ վեցը կուտամ, ես ձեզ վեցը կուտամ...

— Ա՜խ, շտապո՞ւմ եք ... շտապո՞ւմ եք, ախպեր, ես ձեզ ասում եմ, որ ձեզ չէինք տալու, որ ձեզ չենք տալու, որ ձեզ չենք տալու:

Ձի՞ն ընդունեցեք Տիրոջ ձեռքից ամենայն ուրախությամբ և երախտագիտությամբ, որովհետև ձեզ համար է նա ուղարկված, որ ձեզ ծառայի, ձեզ պահպանի, ձեզ սնուցանի, ձեզ հանգստացնի, ձեզ ուրախացնի, ձեզ սիրելի լինի, ձեզ հարուստ անի, ձեզ ամենայն բարիքներով լցնի, ձեզ ամենայն չարիքներից ազատի, ձեզ ամենայն վտանգներից պաշտպանի, ձեզ ամենայն դժբախտություններից հեռացնի, ձեզ ամենայն ցավերից ու հիվանդություններից ազատի, ձեզ ամենայն վշտերից ու տրտմ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, փետր· 20, ժամը 15ին, Հ· Յ· Դ· նորակառոյց Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆոժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ· ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ· ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ:

Հայկ· տոհմիկ պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Մուտքը ազատ է:

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ փա – րիզեան շրջանի Հ· Յ· Դ· կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Կիրակի Փետր· 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ:

Կը նախագահէ ընկ· ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսի ընկ· ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ

Ընկերահամակրական ճաշասեղան:

Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ռաֆայէլէն Տէր եւ Տիկին Տաճատ Տողրամաճեան Մայրիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 20ական ֆր· կը նուիրեն Շաւիլի կազ· Ժամչին եւ Դպրոցասէր վարժարանին:

(Այս վերջինը ստանալ «Յառաջ»էն):

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութեան Ողբերու Օգնութեան Մարմինը, շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆր·, Տիկիններ Ազատքսի Խուպէսէրեանէ եւ Վահանեանէ իրեն սիրելի եղբօր Լեւոն Խուպէսէրեանի եւ քրոջ՝ Տիկին Մառի Հազարապետեանի յիշատակին:

×

Կազ· Ժաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 20 ֆր· Պ· Եփրեմ Տօնիկեանէ փոխան ծաղկեպսակի, հանգուցեալ Գոհար Քիլարեանեանի մահուան առթիւ եւ Մէլիքսէթ Տօնիկեանէ 10 ֆր·:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՋԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի (Փետր· 13) առաւօտ ժամը 8ին, Ֆրան – Լինթէռէն, «Վերադարձ Հայաստանէն», հայր Տալմէի կողմէ:

ՆՈՒԷՐ

ՓԱՐԻԶԷՆ Տէր և Տիկ· Հայկազ և Քնար Պէզազեան իրենց քրոջ՝ ողբ· Շուշանիկ Տէր–Վարդանեանի (Ծնեալ Պէզազեան) հոգեհանգիստին առթիւ, որ կատարուեցաւ իրենց ներկայութեան Պօմոնի Հայոց եկեղեցին եւ Շալճեան եւ Պէզազեան ննջեցեալց յիշատակին նուիրած են 100 ֆր· Պօմոնի եկեղեցին եւ 20 ֆր· «Յառաջ»ի:

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ
ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ
ԲԱՐԵԿԵՆԴԱՆԻ ԱՌԹԻՒ

13 Փետրուար Կիրակի օրը Շաւիլի Քաղաքապետարանի սրահը
Ռիւ տը Ստալինկրատ

Կազմակերպուած Կապոյտ Ժաչի Շաւիլի մասնաճիւղին կողմէ

Մանուկներու յարմար հարմանկար

Կը մասնակցի Նայիրի պարախումբը տաղանդ Բարեկենդանի տարազներով, դիմակաւոր փոքրիկներու կողմէ

ՊԻՒՖԷ ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

Կը խնդրուի Շաւիլի ծնողքներէ պալ իրենց երախաներով, Բարեկենդանի յարմար դիմակաւորուած:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՃԱՇ

Նախաձեռնութեամբ Կապոյտ Ժաչի Իսիի մասնաճիւղին Շաբաթ, Փետրուար 19 Ժամը 20ին Սեւրի Սամուէլ–Մուրատ վարժարանը, 26 Ռիւ Թրուայոն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Փետրուար 13ի Կիրակին կը կատարուի Սրբոց Վարդանանց զօրավարաց տօնը: Հանդիսութեանց կը նախագահէ եւ պատարագը կը մատուցանէ ՅԱԿՈԲ ԵՊՍ· ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ կը քարոզէ օրուան տօնին խորհուրդը բացատրելով ներկան – լուն:

Քարոզէն ետք կը կատարուի Հայրապետական մաղթանք Ամենայն Հայոց Հայրապետ Վազգէն Ա· Կաթողիկոսի անուան տօնին առիթով, իսկ յետ պատարագի, մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն՝ վասն համօրէն ննջեցելոցն եւ նահատակացն մերոց:

Սկիզբ ժամերգութեան 8, պատարագ 10, քարոզ 11, Հայրապետական մաղթանք 11,20, հոգեհանգիստ 11,45:

Հ. Յ. Դ.

ՎԱԼԱՆՍ — Հ· Յ· Դ· ընկերական ընդհանուր ժողովը 12 Փետր· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20,30ին Ա.Տարոնեան ակումբը: Բոլոր ընկերներուն ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ: Բացակաները նկատի պիտի առնուին:

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վարուժան խումբ, Շաբաթ 12 Փետրուար ժամը 16ին:

Վռամեան եւ ընկեր Կարօ խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին:

Զաւարեան ենթ· Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին:

Համազասպ խումբ Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին:

Հայաստան խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին:

Շ· Միսաէեան խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին:

Քրիստափոր ենթ· Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐԵՆՑ մրցանակը

կը յատկացուի

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Փետր· 18, ժամը 21ին

Օթէլ Մոտերն

Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք

Կը նախագահէ·— Ե· ԱՃՎԱՋԵԱՆ

Գլխաւոր բանախօս·— ԳՐ· ՊԸԼԸՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆր· Կապոյտ Ժաչի Շրջ· Վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ Փետրուար 27, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
ԿՈՂԵԿՈՂՔ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր· 27, Կիրակի կէսօրէ ետք Սփլանտիտի սրահին մէջ

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, Կիրակի կէսօրէ ետք

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Կիրակի, 13 Փետր· բուն Բարեկենդան Սկիզբ Մեծի Պահոց

Այս Կիրակիէն սկսեալ խորանին վրայ դրուած փակ կ'ըլլայ եւ ժամը 10ին գոց պատարագ կը մատուցուի: Այսօր, երեկոյեան ժամը 4,30ին կը կատարուի Տեառընդառաջի հանդիսաւոր նախատօնակ, անդաստան եւ մոմավառութիւն:

Երկուշաբթի, 14 Փետր· Տեառընդառաջ Տօն Քառասնօրեայ գալստեան Քրիստոսի ի տաճարն

Ժամը 10ին, բաց խորանով պատարագ կը մատուցուի:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ժամը 16,30ին

Հանդէս և յիշատակ Վարդանանց նահատակներուն եւ թատերական ներկայացում·

— Սկզբունքի մարդը, *Ա· Շիրվանզադէ*
— Կիրակոս աղայի ճաշարանը
— Le chemin de l'école — opérette

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Պանեէօ–Քաչանի մաս – նաճիւղին ընդհ· ժողովը Կիրակի, Փետր· 13, ժամը 3ին Տիկին Գարաօղլանեանի բնակարանը, 22 Ռիւ Լաւուազիէ, Քաչան: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ա.Տարոնեան սրահը: Օրակարգ·— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Հայ Կարմիր Ժաչի տարեկան ցերեկոյթ–պարահանդէսը Կիրակի, 19 Մարտ 1972:

×

Մարսէյլի Վասպ· Հայր· Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Ապրիլ 16ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՁԱՏԻԿԸ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Ուխտագնացութիւն յերուսաղէմ, առաջնորդութեամբ Զարեհ Վրդ· Թօփալեանի

ՄԵԿՆՈՒՄ Փարիզէն Ապրիլ 4, երեք օր (մինչեւ Ապրիլ 7) Պէյրութ ապա՝ Երուսաղէմ, մինչեւ Ապրիլ 17:

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿ

Այցելութիւն եւ ընդունելութիւն Երուսաղէմի Պատրիարքարանը:

ԳԻՆ 2250 ՖՐ·

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Զարեհ Վրդ· Թօփալեանի

150, Rue Etienne Dolet, Alfortville — Téléph. : 207-84-63

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳՐԵՐ

ՁԱՏԻԿ

Մարտ 26էն Ապրիլ 9

ԹՈՒՐԻՍՔ ԿԱՐԳՈՎ 1950 ՖՐ. Ա. ԿԱՐԳ (ԱՆԻ ՊԱՆԴՈԿ) 2050 ՖՐ.

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

ԱՊՐԻԼ 30

ՅՈՒՆԻՍ 15

Այցելութիւնները՝ 10, 15 կամ 20 օր

Մեր նոր կարգադրութեամբ ամբողջական վանսիոն Մոսկուա, սենեակ եւ նախաճաշ երեւան, մէջն ըլլալով տեսարժան վայրերու այցելութիւններն ու պտոյտները:

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ
13
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
DIMANCHE
13 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար. 90 ֆր.	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար. 125 ֆր.	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12340

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.340

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՒԵՏԵՍ ԶԸԼԼԱՆՔ

Գրականութիւն չէ որ կ'ընենք, երբ կը հաստատենք թէ Վարդանանց ոգին միշտ ու ամէն տեղ ներկայ է հայրենասէր ու ազատասէր Հայութեան սրտին խորը:

Ինքնին պերճախօս են ու մեկնութեան չեն կարօտիր բառերն իսկ, — հայրենասէր ու ազատասէր:

Հայրենիքի բաղձանքն ու ազատու – թեան տենչանքն են, որ ապրեցուցած են հայ ժողովուրդը նախապատմական դարերէն սկսեալ եւ հասցուցած՝ մինչեւ մեր օրերը:

Երկրագունդիս վրայ ապրող ո՛չ մէկ ազգ այնքան հալածուած, կեղեքուած, չարչարուած, կարդուած ու տարագրուած է որքան Հայը:

Ո՛չ մէկ ազգ տոկացած, զիմացած եւ յաղթած է իր վրայ չզթայատկերծուած ամէն փոթորիկներուն: Հայն է միայն, որ չնորհիւ իր բնածին հայրենասիրու – թեան եւ ապրելու հաստատ կամքին կուրծք տուած է աշխարհակալներու եւ բռնակալներու ցեղասպանութեան եւ անազարտ պահած իր ազգային դիմագիծը:

Հակառակ այն բոլոր աննպաստ պայմաններուն, որոնց տակ կ'ապրի աշխարհի չորս հովերուն, ցրուած եւ եօթը ծովերու ափերը ապաստանած Հայութիւնը, հաւատացած ենք, որ այս նեղ օրերն ալ պիտի անցընենք:

Տարակոյս չկայ, որ դժուար պիտի ամանք: Մեր համբարքէն որոշ տակոս պիտի կորսնցնենք: Ձակատագրական է այդ ու կամքէ անկախ: Սակայն իրրեւ ազգ պիտի պահենք մեր գոյութիւնը: Որովհետեւ հայրենասիրութիւնը բնածին է մեր մէջ: Ինքնապաշտպանութեան բնազդը ապագահպանման միջոցներ որոնելու կը մղէ մեզ:

Դպրոց, եկեղեցի, մամուլ, քաղաքական, երիտասարդական, մշակութային, կրթական, բարեսիրական, հայրենակցական և այլ կազմակերպութիւններ ու միութիւններ մեկ նպատակ միայն ունին, — հայապահպանում:

Կէս դար անցաւ քանակական թուականներու մեծ բռնազաղթէն ի վեր: Միայն մէկ երկրի մէջ չհամախմբուեցանք: Գացինք, ուր որ հովը տարաւ մեզ: Առանց ծրագրի, առանց ազգային կամ միջազգային մարմիններու ղեկավարութեան եւ նիւթական ու բարոյական օժանդակութեան:

Ամէն ինչ սեւ տեսնող յոռետեսներ եւ չար ղուշակներ յիսուն տարի անդամ չէին տար, օրինակ, Ամերիկայի հայկական հին գաղութին:

Մինչդեռ այսօր վերածնունդի նոր շրջան մը կ'ապրին մեր հայրենակիցները Եանքիներու երկրին մէջ: Դպրոցներ կը բացուին Ատլանտեանի եղերքներէն մինչեւ Խաղաղական: Եկեղեցիներ կը շինուին: Հայերէն թերթեր կը հրատարակուին, — նոր սերունդին համար տեղական լեզուով, սակայն ազգային բովանդակութեամբ: Մշակոյթի Տուներ եւ ակումբներ կը բացուին:

Օտար ասպետներու տակ ծնած ու սնած մեր զաւակները կը հետաքրքրուին Հայկական Դատով եւ ազգային խնդիրներով:

Ինչ որ կ'ըսենք Մխայեակ Նահանգներու մասին, ճիշդ է Սփիւռքի միւս երկիրներուն համար եւս: Ամէն տեղ նոր սերունդը արթնցած է: Մեր երիտասարդները հայերէն չեն կարդար, սակայն ճիգ կ'ընեն զայն սորվելու: Կ'ուզեն ճանչնալ Հայոց պատմութիւնը եւ իրենց հասկցած լեզուով ղրքեր կը փնտռեն ուսումնասիրելու համար անցեալը այն ազգին, որուն ժառանգորդներն են:

Հեռո՛ւ մեզմէ յոռետեսութիւնը:

Կրկնապատկե՛նք մեր ճիգերը՝ առաւելագոյն չափով փրկելու համար հոգին:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՍԱ ԵՒ ԳԵՐՄԱՆԻԱ

ԿԱՏԱՐԵԱԼ Է ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆԸ

Ֆրանքֆուրտեան խօսակցութիւնները, որոնք պարբերաբար տեղի կ'ունենան երկու երկիրներու միջեւ, վերջ դտան չատ դրական արդիւնքներով:

Առաջին անգամն է, որ խօսակցութիւններու աւարտին, Փոմփիտու եւ Պրանտ միասին ընդունեցան մամուլի թղթակիցները՝ բացատրելով անոնց տրուած ոգոչումները:

Փարիզ եւ Պոն որոշած են մղում տալ Եւրոպայի անտեսական եւ դրամական միութեան գործին, որ որոշ ատատնումներ ունեցած էր դրամական ծանօթ տագնապին հետեւանքով:

Փոմփիտու եւ Պրանտ համաձայն ղբաղուած են նաեւ մնայուն ձեւով Բիւրօ մը հաստատելու, Հասարակաց Շուկայի շրջանակին մէջ, քաղաքական համագործակցութեան գործերը վարելու համար: Երկու կողմերուն համոզումով, քաղաքական համագործակցութիւնը, որ արդէն իսկ կը գործադրուի «Տասներու» միջեւ, պէտք է չարունակուի յատկապէս Մերձաւոր Արեւելքի հարցին կապակցութեամբ: Եարիկի առաքելութիւնը անհրաժեշտ կը տեսնուի:

Գալով միջ–դերման հարցին, Պոն եւ Փարիզ մօտէն կը հետաքրքրուին: Ցամենայն դէպս, ինչպէս կը հաստատեն անոնք, երկու Գերմանիաներու միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները դանդաղ կ'ընթանան, ինչ որ կ'ուշացնէ թուականը զոյգ Գերմանիաներու ՄԱԿի անդամակցութեան:

Ֆրանսայի Նախագահն ու Դաշնակցային Գերմանիոյ Վարչապետը քննութեան նիւթ զարձուցած են նաեւ իրենց զոր – ծակիցներուն հետ, թեքնիք հարցեր: Այսպէս՝ համագործակցութիւն փոխադրութեան միջոցներու մէջ, ներդաշնակում ինքնաչարժներու ապահովութեան, օդային դիծ, եւայլն:

Դէտերը նկատել կուտան, թէ միտքերու փոխանակութիւնն ու խօսակցութիւնները, որոնք տեւած են 36 ժամ, խիստ կապէս գրական եղած են: Արդէն Նախագահ Փոմփիտու խօսելով այս հանդիպման մասին գայն «բացառիկ կերպով գրական» նկատեց ձեռք ձգուած արդիւնքներու տեսակէտով:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱՓԱՐՈՑԻ մէջ, Ուրբաթ օր, Ֆրանսացիները վերջապէս յաջողեցան բեմ բարձրանալ եւ գոնէ մէկ արծաթեայ եւ երկու պրոնզեայ մետալներ առանալ, չնորհիւ Տանիէլ Տըպերնարի եւ Ֆլորանս Սթէօֆէրի (կանացի պլաղմ) եւ փոթրիք Փերայի որ 3րդ տեղը գրաւեց պետղարուեստական չմուշկի մէջ:

ՍԻՆՈՊ քաղաքին մօտերը, Սեւ ծով, Թուրքիա, փոխադրակառք մը բարձունքէն ինկած է: 15 ճամբորդ մեռած է:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սպանացիները, որոնք Ֆրանսա կուգան Մատրիտի հետ կնքուած համաձայնագրի մը հիման վրայ, 1970էն ի վեր կը նուազին: Այդ թուականին անոնց թիւը 699·042 էր: Շատեր կը վերադառնան իրենց երկիրը· 1937ի պատերազմին հետեւանքով Ֆրանսա հաստատուած քաղաքական տարագիրներու չարքերն ալ կը նօսրանան տարիներու թուալրումով: Սպանացիներն ալ դնահատուած են իրրեւ աշխատաւորներ, թէեւ նուազ կայուն են վանէն Մանազկերտ ճամբուն վրայ զօրաւոր ձիւնամրրիկին հետեւանքով ուրիշ փոխադրակառք մը կորսուած է: 35 ճամբորդ կար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեռաւ մահեչալ Ն· Կրիլով, 69 տարեկան: Հրամաւատարն էր խորհրդային ռազմագիտական հրթիռներու դունդերուն:

ՔՈՒՊՈ. եւ Ճափոն ճանչցան Պանկլա Տէշը: Այս վերջնոյն միակ օդանաւը քանդուեցաւ արկածի մը հետեւանքով:

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ կը չարունակուի ածխահանքերու բանուորներուն գործադուլը: Ելեկտրականութեան խնայողութեան համար կառավարութիւնը հրաւիրեց Անգլիացիները կրճատել անոր գործածութիւնը: Բնակչութիւնը կարզապահ ոգիով ընթացք կուտայ: Լոնտոն կիսով մութի մէջ կը մնայ:

ԻՐԱՆԻ հարաւը զօրաւոր ձիւնամրրիկ մը բաղմաթիւ գիւղեր անջատեց իրենց շրջապատէն: Ձիւնը որոշ գիւղերու մէջ ութ մեթր բարձրութեան հասած է: Առնուազն 6000 հոգի անհետացած կը նկատուի:

ՓԱՐԻԶի մէջ 4000 հոգի ցոյց կատարեցին Անգլիոյ դէմ՝ անոր վարած իրլանտական քաղաքականութեան համար: Հիւսիս· Իրլանտայի մէջ երկու անգլիացի գինուոր սպաննուեցաւ:

ՀՌՈՄի բնակչութեան թիւը 2·789·896 է, համաձայն վերջին հաշուարկութեան:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհ· քարտուղարը՝ Լըննս յայտարարեց, թէ «Մալթան կարեւոր է, սակայն ոչ անհրաժեշտ» Ա· բեմուռքի համար: Մալթայի վարչապետին կը մնայ նոր խօսակցութիւններու նախաձեռնութիւնը ստանձնել:

ԻՍՐԱՑԼԻ վարչապետը տեսակցած է Ցորդանանի Պաշտպանութեան նախկին նախարարին հետ: Ոմանց կարծիքով Ամման եւ Թել Ավիվ մտադիր են առանձին համաձայնագիր մը կնքել խաղաղութեան վերահաստատման համար:

ԻՏԱԼԻՈՑ Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ «Ունիթա» դադրեց իր նախկին խմբագրին՝ Ֆերարի Զիտարի արտաքսման համար Չեխոսլովաքիայէն: «Ունիթա» կը յիշեցնէ, թէ Փրակայի իշխանութիւններուն արտաքսած անձը համայնավար չարքերու մէջ կը դտնուի 1938էն ի վեր:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տարեկան 140 միլիոն ֆրանքի օժանդակութիւն կը բերէ Եմէնի Հանրապետութեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուղեվարները Շարժումի պիտի ձեռնարկեն Փետր· 18ին բայց կը կարծուի որ գործադուլի վախ չկայ:

ՇԱՊԱՆ – ՏԵԼՄԱՍ բացատրութիւններ պիտի տայ հանրութեան, իր դէմ եղած «դրպարտութիւններուն» առթիւ:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕՏԱՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Սպանացիները, որոնք Ֆրանսա կուգան Մատրիտի հետ կնքուած համաձայնագրի մը հիման վրայ, 1970էն ի վեր կը նուազին: Այդ թուականին անոնց թիւը 699·042 էր: Շատեր կը վերադառնան իրենց երկիրը· 1937ի պատերազմին հետեւանքով Ֆրանսա հաստատուած քաղաքական տարագիրներու չարքերն ալ կը նօսրանան տարիներու թուալրումով: Սպանացիներն ալ դնահատուած են իրրեւ աշխատաւորներ, թէեւ նուազ կայուն են վանէն Մանազկերտ ճամբուն վրայ զօրաւոր ձիւնամրրիկին հետեւանքով ուրիշ փոխադրակառք մը կորսուած է: 35 ճամբորդ կար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ մեռաւ մահեչալ Ն· Կրիլով, 69 տարեկան: Հրամաւատարն էր խորհրդային ռազմագիտական հրթիռներու դունդերուն:

ՔՈՒՊՈ. եւ Ճափոն ճանչցան Պանկլա Տէշը: Այս վերջնոյն միակ օդանաւը քանդուեցաւ արկածի մը հետեւանքով:

ԱՆԳԼԻՈՑ մէջ կը չարունակուի ածխահանքերու բանուորներուն գործադուլը: Ելեկտրականութեան խնայողութեան համար կառավարութիւնը հրաւիրեց Անգլիացիները կրճատել անոր գործածութիւնը: Բնակչութիւնը կարզապահ ոգիով ընթացք կուտայ: Լոնտոն կիսով մութի մէջ կը մնայ:

ԻՐԱՆԻ հարաւը զօրաւոր ձիւնամրրիկ մը բաղմաթիւ գիւղեր անջատեց իրենց շրջապատէն: Ձիւնը որոշ գիւղերու մէջ ութ մեթր բարձրութեան հասած է: Առնուազն 6000 հոգի անհետացած կը նկատուի:

ՓԱՐԻԶի մէջ 4000 հոգի ցոյց կատարեցին Անգլիոյ դէմ՝ անոր վարած իրլանտական քաղաքականութեան համար: Հիւսիս· Իրլանտայի մէջ երկու անգլիացի գինուոր սպաննուեցաւ:

ՀՌՈՄի բնակչութեան թիւը 2·789·896 է, համաձայն վերջին հաշուարկութեան:

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ընդհ· քարտուղարը՝ Լըննս յայտարարեց, թէ «Մալթան կարեւոր է, սակայն ոչ անհրաժեշտ» Ա· բեմուռքի համար: Մալթայի վարչապետին կը մնայ նոր խօսակցութիւններու նախաձեռնութիւնը ստանձնել:

ԻՍՐԱՑԼԻ վարչապետը տեսակցած է Ցորդանանի Պաշտպանութեան նախկին նախարարին հետ: Ոմանց կարծիքով Ամման եւ Թել Ավիվ մտադիր են առանձին համաձայնագիր մը կնքել խաղաղութեան վերահաստատման համար:

ԻՏԱԼԻՈՑ Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթը՝ «Ունիթա» դադրեց իր նախկին խմբագրին՝ Ֆերարի Զիտարի արտաքսման համար Չեխոսլովաքիայէն: «Ունիթա» կը յիշեցնէ, թէ Փրակայի իշխանութիւններուն արտաքսած անձը համայնավար չարքերու մէջ կը դտնուի 1938էն ի վեր:

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ տարեկան 140 միլիոն ֆրանքի օժանդակութիւն կը բերէ Եմէնի Հանրապետութեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուղեվարները Շարժումի պիտի ձեռնարկեն Փետր· 18ին բայց կը կարծուի որ գործադուլի վախ չկայ:

ՇԱՊԱՆ – ՏԵԼՄԱՍ բացատրութիւններ պիտի տայ հանրութեան, իր դէմ եղած «դրպարտութիւններուն» առթիւ:

բաղդատմամբ Փորթուկալցիներուն: Սպանացիները ընդհանրապէս կ'աշխատին չինքերու վրայ, ճարտարարուեստի մէջ եւ իբրեւ սպասաւոր:

Իտալացիները մինչեւ 1967 ամէնէն հոծ գանգուածը կը ներկայացնէին: 1960ին անոնց թիւը 688·474 էր: Այժմ նուազելու վրայ են: Լեհերու նման կ'աշխատին հանքածուխներու մէջ, ինչպէս նաեւ չինքերու վրայ: Հիւսիս· Իտալիոյ ճարտարարուեստականացումը եւ Հարաւ· Իտալիոյ աստիճանական զարգացումը մղում տուաւ եռ–զարթի չարժումին: Շատեր Ֆրանսահպատակ դարձած են, որով վճռակատրութեան մէջ անոնց թիւը կը նուազի: Իրրեւ Հասարակաց Շուկայի անդամ երկրի քաղաքացիներ, Իտալացիներն ալ Պելժերու նման կրնան առանց դժուարութեան Ֆրանսա հաստատուիլ, եթէ փափաքին: Անոնք արագ կը ձուլուին:

Ալժերացիներու գաղթը այժմ խստիւ հաւասարակչռուած է — տարեկան 35 հազար անձ: Սակայն այս թիւն ալ պիտի կրճատուի հասնելով տարեկան 10·000ի, որպէսզի սահմանափակուի անգործութեան վտանգը: Այս որոշումը դժգոհութիւն ստեղծած է ալժերական չրջանակներու մօտ: Ալժերացիներու այս մեծ թիւը ընկերային եւ ժողովրդական ծանր հարցեր կը ստեղծէ: Մինգաղէպերը յաճախակի են եւ չատ անգամ կը չահագործուին քաղաքական նպատակներով: Բազմաթիւ Ալժերացիներ կը փորձեն ապօրինի ճեւով հաստատուիլ Ֆրանսա: Չեռքի տակ ունենալով վերադարձի տոմս մը եւ 500 ֆրանք, կը հասնին Մարսէյլ իրրեւ «դբօսաչրջիկ» եւ այլեւս չեն մեկներ, երբ իրենց երեք ամսուան վիզան կը լրանայ: Սակայն հսկողութիւնը խստացած է եւ չատեր կը ճամբուին Ալժերիա: Արդէն ալժերական իշխանութիւնները ալ, իրենց կարգին, աւելի աչալուրջ դիրք բռնած են:

Մարոքցիներու եւ Թունուզցիներու թիւը կը ծաւալի: Ֆրանսա կուգան աշխատանքի արտօնագրով: Որոշ թիւ մը Ֆրանսա կը մտնէ Սպանիոյ ճամբով, գաղտնի: Մարոքցիներն ու Թունուզցիները հանդարտ ժողովուրդներ են, Ալժերացիներէն նուազ պահանջկոտ: Անոնք դիւրաւ գործ կը գտնեն ճարտարարուեստի եւ հանրային սպասարկութեան ճիւղերու մէջ:

Եուկոսլաւներու թիւն ալ կ'աճի: Մեծ մասամբ Խռուաթ են, բայց կան նաեւ Մակեդոնացիներ: Հակառակ անոր, որ համաձայնութիւն գոյացած է Պելկրատի հետ, եկողները ընդհանրապէս հակօրինական ճամբով Ֆրանսա կը հաստատուին: Քաղաքական ապաստանեալները 8·848 կը հաչուուին: Գալով Լեհերուն, անոնք Ֆրանսա եկած են պատերազմէն առաջ եւ միաձուլուած են Ֆրանսական չրջանակներու հետ:

Վերջապէս իւրայատուկ պարագայ մը կը ներկայացնեն անդրծովեան նահանգներու աշխատաւորները: Անթիլի, Կիւեանի եւ Ռէիւնիոնի կղզիներու բնակիչները յաճախ կը չփոթուին Ափրիկեցիներու հետ: Անոնք Ֆրանսայի քաղաքացիներ են եւ իրաւունք ունին ազատ Ֆրանսա դալու: Ոչ մէկ քննութիւն հաստատուած է անոնց վրայ, որով դժուար է ճչդել անոնց թիւը: Մօտաւոր հաչուով 72·000 Մարթինիկցի, 60·000 Կուատէլուպցի, 40·000 Ռէիւնիոնցի եւ 3000 Կիւյանցի կայ Ֆրանսա: Ընդհանրապէս կ'աշխատին վարչական կեդրոններու մէջ, հիւանդանոց, հանրակառք եւայլն: Զարգացած տարրը յաճախ կը դժգոհի ցեղային խտրականութեան ոգիին դէմ: Երբեմն իրենց թուխ գոյնին համար դործ կը մերժուին:

Թ. Ա. Թ.

"ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ"

ՀԵՂԻՆԱԿ՝ ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

(Մատենաշար «Յառաջ» 1971)

Նոր Տարուան դեղեցկագոյն նուէրը մը՝ այն գրասէրներուն համար որոնք հայ գրականութեան եւ գեղարուեստի իրենց սիրոյ հունին մէջ առած են Շահան Շահնուրը, իր ամբողջութեամբը, եւ դրա, կարգ մը գրական մշակներ, անբացատրելի հոգեխառնութեամբ մը կը կոչեն Շահնուրի «ֆեթիշականները»...:

Բազմաոեռ բովանդակութիւն մը, զուտ գրական – գեղարուեստական բովանդակութիւն ունեցողները, եւ ուրիշներ՝ զոր կարելի չէ մէկ տարազով բնորոշել — յուշագրութիւն, ինքնակենսագրութիւն, հրապարակագրութիւն, դատում, ապրում, արձակ քնարերգութիւն — երբեմն երկուքը կամ երեքը միասնաբար: Օրաթերթի մը նեղ սիւնակները նկատի առնելով կարելի չէ սպառիչ հանդամանք մը տալ հեռուեւէ խիտ նշմարներուն:

×

Երեսունեւհինգ տարիներու ընթացքին Շահան Շահնուր ոչինչ կորսնցուցած է իր փայլէն եւ փայլատակումէն: Այն բոլոր տարրերը որոնք իր ինքնութիւնը եւ մեծութիւնը կոփած էին՝ պահուած են յաւելեալ ճոխութեամբ: Ակնբախ է նաեւ հեռուեւէ հատատումը.— Ինք հրաբուխ մըն էր դղրդուն եւ անդոպելի ժայթքումով մը:

Լաւն միշտ հոն է իր հրաբորբ վիճակով: Սակայն եթէ բնաւորութիւնը նոյնն է, զգալի է ահնձումի մը սիրական ուժը, որ կ'ուղէ հաւատարակչռօրէն հոնանուռ – րել զանիթափն ի վար թաւալող հոսանքը: Այս բոլորը չահ մը՝ ի նպաստ կառուցուածքին, լեզուի խնամքին, ընդհանուր ներկայացման: Ամբողջական արուեստագէտ մը՝ արուեստի իր լրումին մէջ: Մնացեալին համար՝ աւելի ուշ կը խօսինք:

ԼԻԻՐՍԷՆՊՈՒՐԿԻ ՊԱՀԱՊԱՆԸ: Ան – ցեալի այս ստեղծագործութիւնը հզումներ չէ կրած միայն, այլ առած է նաեւ նոր տարողութիւն մը: Մեր նորավէպերու պատմութեան մէջ իր տեսակին մէջ եզակի այս գոհարը կը պահէ հեռուէր դերիրապաշտ չունչ մը՝ մերօրեայ կեանքին — գաղափարաբանութեան — վրայ բացուող լուսարձակով մը: Մէկ կողմն են ներբին ձայնին անսացողները, — գրողները, միւսին մաս կը կազմեն արտաքին կեանքին արձագանգողները, — գիւղական, կրօնաւոր, դատաւոր: Եւ սակայն «պղտոման անոն'ցն է: Անո'նցն է հրապարակը տպիսին եւ չարագոյժ ձին»: Ու կայ ընդհանրացում մը — «կէս–քուն կէս–արթուն վիճակով» մեր կեանքը «մանկական սինեմայի մը վերածուած է»:

ՎԱՐՄԱ ՋՈՒՐԵՐ: Անակնկալ մը, եւ վերջնագոյնը՝ Շահնուրի ստեղծագործութեան: Երիտասարդութեան աւերակներուն մէջէ, մենութեան բեռը ուսին»: Այս վերջին հատատումէն ոչ մէկ հետք: Վարար եւ վարարող դնացք մը՝ յոյզերու, ապրումներու ինչպէս նաեւ վրձնահարումներ՝ հեռաւոր դաւառական հասապատկերի մը, որ իր արժէքը խտացուցած է իր խորքին մէջն իսկ: Ու Շահնուր միշտ կը մնայ յափշտակիչ պատկերներու նկարիչը· «Անոնք (ծառերը) կազմած էին խորհրդաւոր տաճար մը իր սիւներով, ուր մեռնող երեկոն յամրաբար կը ծալէր անմահ պատարագիչին ոսկեճամուկ շուրջառները»: Կամ «Ձիւնաւոր կատար մը յայտնած էր իր անձնական սեփականութիւնը դարձնել արեւի վերջին համբոյրները, եւ մենաւոր ամպ մը, աւելի բարձր, վերածուած էր վենետիկեան լապտերի»: Անկարելի է չմէջբերել նաեւ հեռուեւէը ուր կայ Շահնուրը բնորոշող մնայուն գիծերէն մէկը· «Շունը լսաւ Ֆրանսուազի.— «Եթէ հետս պիտի չգայրը, ինչո՞ւ հոս եկար... քեզ ո՞վ հրաւիրեց, ո՞վ, ովով, ովովով...»: Երազ, իզձ, ձգտում կայ նաեւ այս պրութեան խորքը:

ԱՄԷՆՈՒՆ ԹԷՈՂԻԿԸ նոր անուանակոչումն է «Զոյգ մը կարմիր Տեփրահնե–ր»ուն, որ հրատարակուած էր Պէյրութ 1967ին: Վերհրատարակութիւն մը՝ որուն «ձիուն փաչերը սանտրուած» են այժմ, պիտի սիրէր ըսել հեղինակը: Աւելին· պահելով հանդերձ նոյնը, եւ հաւատարիմ մնալով «բնապրին»՝ Շահնուր վերջաւին գրած է ծայրէ ծայր, երբեմն նոյնութեամբ պահելով մասեր, սակայն կատարեալի իր ձգտումին մէջ միշտ կատարած է փոփոխութիւն մը բառի, դեղչում մը՝ նախադասութեան, մասերու նոր դասաւորում մը՝ մտածումներու փոքր յաւելումով մը: Բաղդատական աշխատանք մը՝ միշտ չահեկան է այս ուղղութեամբ Շահնուրի արուեստը ուսումնասիրողին համար: Պզտիկ օրինակ մը.— «Բարեմիտ եւ պարկեշտ էքսան – Թրիքը (որ Թէոդիկն է) գտած է իր ճըշդագոյն բնորոշումը — «բարեմիտ եւ կենսայորդ էքսանԹրիքը»: Ու կարծէք գտաբակերպ մը զգալի է այժմ իր մօտ: Ինք՝ որ մեր թերութիւններուն եւ սխալներուն զէմ զրոհող այրուձին էր, այժմ ոչ միայն կ'ուզէ «ճիշդ» կշռադատել, այլ եւ կը փնտռէ նաեւ փոքրիկ զրականը: Հետաքրքրական է 1967–71 Ամանորեանի մասին իր արտայայտութիւնը: Սորքին մէջ կը մտածէ ամբողջովին նոյնը՝ ինչ կը վերաբերի Ահարոնեանի զրականութեան, սակայն «Թաւչէ ձեռնոց – ներու» ներկայութիւնը չատ զգալի է, գոնէ այս վերջնոյն պարագային:

«Ամէնուն Թէոդիկը» մեր Գողգոթան է, որ կը պատկանի ինքնակենսագրական, զրական, ապրային–հատարակական կալուածներուն՝ հաւատարատէս:

ՍԵՒ ԱՐԵՒԸ քնարերգական մէկ տրտքաթար ամբողջացումն է «Գողգոթա»յին: Ապրիլ 11 կոչուի ան թէ 24: Հակառակ մտավախութեան մը՝ որ մեր պատումի հանդէպ վստահութենէն աւելի անձնական պատճառներ ունի, պատճառ մը չէ ասիկա, սակայն, որ Սեւ Ապրիլին նուիրուած եւ նուիրագործուած դասական կտոր մը չսեպուի «Սեւ Արեւը»: Ամէն տարեդարձի՝ վերընթեռնելի:

ՈՍԿԻԷ ԿՇԻՌԸ Թէքէեան մարդուն, հատարակական գործիչին եւ բանաստեղծին վերլուծումն է անկարելի խոտութեամբ, հիացախառն իրաղատութեամբ: Թէքէեանին՝ «որ անկարելի եւ բարձրագոյն ներդաշնակութիւններու մարդն էր, որ բարձր բռնեց բանաստեղծութեան «ոսկիէ կշեռը»: Ծաղկեփունջ մը չէ այս վերլուծումը այլ՝ քանդակ մը՝ իր պատուանդանով:

×

Հարկ կ՞ըլայ անդրադառնալու «Ազատն Կոմիտաս»ի եւ «Վաղը»ի մասին: «Ազգային Հարց» դարձաւ Շահնուրի մէկ վաղեմի այլ հիանալի դրուագիրը: Ցիշատակներու մէջ չա՞տ թարմ է այն «բանավէճ»ը որ հիմնովին անհիմն էր, փուճ եւ արուեստական, եւ որուն մենք ալ պարտադրաբար մեր մասնակցութիւնը բերինք: Ոմանք նոյնիսկ առիթը եկած սեպեցին տարիներու իրենց «վորի ցաւը» վերջապէ՞ս պոչհատելու, բայց այդ փափաքն ալ չարունակեց մնալ իրենց փոքը... միշտ «առժամաբար...»: Առանց յետին մտքի եւ հատցէագրումի կրնանք ըսել թէ՝ եթէ ամէն ինչ զատապարտուած է մոռցուելու, դրուագիւն մը կայ որ դրական պատուը եղաւ այդ «անիմանալի պրոհ»ին եւ որ կոչուեցաւ Վաղը:

×

Ահա՛ «Բաց Տոմարը», որ կը յուսանք կը մնայ միշտ «բաց», տուն տալով նոր մտահանգներու: Այս մարզին մէջ երախտաչատ աշխատանք մը ունի հրատարակիչը, որ այնքան խնամեալ եւ մաքուր կողքով եւ տպագրութեամբ հրատարակած է «Բաց Տոմար»ը:

Իսկ ինչ կը վերաբերի Շահան Շահնուրին՝ պիտի ըսենք հետեւեալը գրաէրներուն.— Հեղինակին այն գրութիւնները որոնք լոյս տեսած են նախապէս եւ այժմ վերատեսութեամբ մը կրկին լոյս ընծայուած են, անհրաժեշտ է կարդալ երկուքն ալ· նախ առաջինը ու ապա՝ վերջինը: Հակառակն ալ ճիշդ է երբեմն:

ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՕՍԷԵԱՆ

Պէյրութ, Փետրուար 9

Ամէնուն Թէոդիկը

—o—

ԽՄԲ.— Շահան Շահնուրի «Բաց Տոմար»էն իբրեւ նախաճաշակ մեր ընթերցողներուն, ստորեւ հատուած մը՝ որ ներածական մասը կը կազմէ «Ամէնուն Թէոդիկը» յուշագրութեան:

Գողգոթա էր տիտղոսը Թէոդիկի վերջին ուսումնասիրութեան, որ իբր նիւթ ունէր հայ հոգեւորականութեան կորուստը, Մեծ Եղեռնի տարիներուն:

Սպաննեցին մեր Տէր Հայրը: Հազարամեայ ծերունին յօշոտեցին խաչին առջեւ թէ անոր վրայ, կուտակուած ոխով եւ անլուր վայրագութեամբ: Անպատճառն էր մեր երէցը, ինչպէս որ անպատճառն էր իր հօտը: Թէ ի՛նչ տուրք վճարեց մեր կղերը թրքական մողքին, ահա ա՛յդ է որ պատմել կը փորձէ Թէոդիկ իր Գողգոթայով:

Գիրքը խմբագրուեցաւ Սկիւտարի մէր տանը մէջ: Անոր ձեռագիրը յանձնուեցաւ Տէր–Յովհաննէսեանի մամուլին եւ տպագրուած առաջին պրակը, որ յառաջաբանը կը պարունակէր, եկաւ հանդիպիլ մեր գրասեղանին վրայ: Կարգի մտած էր յաջորդը:

Աչքիս առջեւն է ան, այդ առաջին պրակը, յաճախանքի մը պէս: Ամառնային գիշերն էր անդորը եւ խորասոյզ: Սենեակին բոլոր պատուհանները բաց էին, կրկնակ վարագոյրները մեկուսի հանդրիճուած եւ լամբարին լոյսը՝ ճաճանչագեղ: Սաղարթախիտ ծառը որ կը բարձրանար դիմացի մայթին վրայ, ըստացած էր Թաւչեայ մութ կանանչ տեսքեւներ: Մեր գործին մէջ խորասոյզ եւ անով կլանուած, չլսեցինք թէ դուռը կը բացուի մեր եաեւ, յուշիկ· «Ասե՞նք էք՝ ինչ էք... մարեցէ՛ք սա լոյսը»:

Պատուէրը ուշ էր: Փողոցի մեքենակայ անկիւնադարձը պատճառ եղած էր, որ Թէոդիկ եւ ես չլսէինք թուրք ամբոխին յառաջխաղացումը: Երկուքս մնացինք արձանացած: Ես իմ բարձունքէն (ոտքի էի) կը տեսնէի կարմիր զրօշակներուն կատաղը միայն, անխուսափելի մահի նուրին՝ պիտի ըսենք հետեւեալը զրաէրներուն.— Հեղինակին այն գրութիւնները որոնք լոյս տեսած են նախապէս եւ այժմ վերատեսութեամբ մը կրկին լոյս ընծայուած են, անհրաժեշտ է կարդալ երկուքն ալ· նախ առաջինը ու ապա՝ վերջինը: Հակառակն ալ ճիշդ է երբեմն:

ԳՐԻԳՈՐ ՔԻՕՍԷԵԱՆ

Պէյրութ, Փետրուար 9

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

—o—

Վկայ ես դուն որ ես ժողովուրդիս չահը միայն նկատի ունէի, բայց թշնամին անողորմ դանուեցաւ, որով ես անպարտ եմ բոլորիդ առջեւ գալիք գարհուրանքին համար:

Ես տառապեցայ որքան դուն, իմ կեանքս գոհարերութիւն մըն է եղած ձեր բոլորին ապահովութեան համար:

Հայո՛ց տղաս, ուրեմն հիմա առենն է քու անվեհեր քաջութեանդ ապացոյցը տալու: Իմ գահս, կեանքս, պատիւս գաւակներուս ձեռքն է:

Ո՛հ, Արսէն, քու քաջութեանդ արժէքը աւելի պիտի բարձրանայ քրոջդ խոհեմութեանը հետ:

Եւ քու զգոյշ խոհեմութիւնով Ազատիս արժանի եղբօրդ քաջութեան:

Հայրական այս փղձումէն յետոյ կ'ողջագուրէ իր երկու սիրելիները, կուրծքին սեղմելով խանդաղատանքով, եւ հայրական արտասուքով կ'օծէ զանոնք:

Այդ տխուր տեսարանը վարագոյր կը փոխէ· Տիգրան յեղակարծ դպաստու – թեամբ հերոսի ձեւափոխուած կը չեչտէ·

— Հապո՛ն գաւակներս, դուրս ելլենք, ժամանակն է պատրաստուելու յաղթական ինքնապաշտպանութեան համար· Թող Աստուած մնօրինէ մեր ճակատագիրը:

Փարսերը մօտեցած էին արդէն եւ սկսած էին ուսումնասիրել վայրը տեսանկանօրէն, եւ յարձակողականի անցնել:

Ոչ մէկ տեղ, որեւէ տաեն երբեք այս տարողութեամբ յարձակում կատարուած չէր մինչ ի ցարդ, ոչ ալ նոյնքան եւ աւելի պաշտպանողական: Կարծես երկիրը բուռն երկրաշարժի ենթարկուած տարերային խառնաշփոթութեամբ: Պատերուն վրայ երկաս կատաղի վիրկընդխառնում – ներ եղան, եւ միշտ ալ Արսէնի եւ Ազատնիի դիրքերը քաջաբար կասեցուցին թշնամիին գրոհը եւ պարտադրեցին ընկերակիլ: Ցանդուգն հակառակորդի նոր ուժեր կ'ամրացնեն պաշարման չղթան եւ առանց յուսահատելու պատնէշն ի վար բարձրանալու փորձերը կը կրկնեն եւ միշտ ալ հանդիպելով դիմադրական ուժերու, ծանր զոհերով կը նահանջեն:

Պահ մը կարծես թէ Միհրանի դիրքի պարտութիւնը բացայայտ էր, բայց երբ իր անձնական պահնորդները նշմարեցին այդ ճգնաժամային վտանգը, խուռներամ յարձակեցան անձնուիրաբար պաշտպանելով իրենց զեկավարը:

Հոդ պաշտպանողական ներքին դիրքի զեկավարը իշխանուհին էր...

Թշնամիները բնաւ չէին սպասեր այս աստիճան ընդդիմութեան, եւ քանի մը անյաջող փորձերէ յետոյ զաղրեցան, ուրովհետեւ օրը սկսած էր տարաժամել եւ իրենց եռանդը պահեցին վաղուան:

Արսէն ուրախ էր օրուան արդիւնքէն եւ կը մտածէր առանց զաղարի հետապնդել թշնամին· Նմանօրինակ կայծակ – նային անակնկալ յարձակումներու վարժ՝ դիշերուան մութին կրնար նոյնիսկ դիւրութեամբ հասնիլ ինքնավստահ հակառակորդին հանգստութեան կեդրոնը, ուր իր վրանը հաստատած էր Միհրան եւ անպատելի պահու մը գերեւարել զայն:

Իր այս երեւակայութեամբ այնքան խանդավառուած էր, որ ուզեց մասնակից ընել քոյրը վստահ՝ յաջող արդիւնքին: Երբ քրոջը բացատրեց դիշերային այս զարանակալ յարձակման առաւելութիւնը, թելադրեց իրեն հետեւիլ:

— Վտանգը չատ մեծ է, պատասխանեց Ազատնի:

— Ցաղթանակն ալ նոյնքան եւ աւելի, կրկնեց Արսէն:

— Մանաւանդ, անհրաժեշտ է մեր հօր հաճութիւնը, եղբա՛յր:

— Ես վստահ եմ որ ան պիտի ընդունի:

— Երթամ դիմեմ ուրեմն:

— Ոչ, Ազատնի, աւելորդ է ժամավաճառ ըլլալ· աճապարէ դուրս ելլենք:

Եւ բռնելով քրոջը ձեռքը, իր հետ տարաւ մեքենաբար պարտականութեան պատհարերութեամբ:

Անոնք երբ հասան քաղաքի դիմաւորդրան, պահապանները ճանչցան իրենց տէրը եւ չուշացան չարժակամքը բանալու:

— Ինչ առենէն պիտի վերադառնաք, պատասխ եղէք մեզ ներս ընդունելու, հրամայեց Արսէն:

Հերոսուհին եւ եղբայրը նախընտրած էին միայնակ երթալ· այնքան վստահ էին իրենց հնարամտութեան, անակնկալի բերելով թշնամի հրամանատարը եւ գերեվարելով... լրացնել ամէն ինչ, եւ իրենց հետ թիկնապահ առնել աւելորդ սեպած էին, մանաւանդ անյաջող վերադարձի պէտք չէր տեղեկանային ուրիշներ:

Անլուսին խաւար գիշեր էր՝ նպաստաւոր դաւադրական գործերու· Թշնամին խոր քունի մէջ էր, եւ կատարեալ լռութիւն կը տիրէր ամէն կողմ: Շատ հեռուն աղօտ լոյսեր կը պլպլային պահեստի ուժերու բանակավայրերէն ուրկէ կենդանիներու անհանգիստ ձայներ ալ կը լսուէին:

Ց. Վ.

(6 – Շար.)

ԳԱՂՏՆԻՔ ՎԱՍՓՈՍԻ

Ա Ր Ա Ք Ս Ի Ն Ե Ր Ի Ց Ո Ւ

Ի՞նչ է ուզում Վասփոսը։

Ի՞նչ է ուզում Վասփոսը։

Ի՞նչ է ուզում Վասփոսը։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Վերժին Մելիքեան եւ պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպատկով, նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իր ամուսնոյն

ԱՐՏԱԻԱԶԴ ՄԵԼԻՓԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

×

Շաւիլէն կիւլեան ընտանիքները իրենց չնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, նամակով եւ կամ փոխան ծաղկեպատկի նուիրատուութեամբ ցաւակից եղան իրենց սուգին իրենց մօր՝

ՍԱԹԵՆԻԿ ԿԻՒԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ։

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի նախաձեռնութեամբ կ'ոգեկոչուի Պետրոս Դուրեանի մահուան հարիւրամեակը 11 Մարտ Շաբաթ գիշեր ժամը 21ին, Օթէլ Սփլանտիտի սրահին մէջ։

Մեծ բանաստեղծին կեանքին եւ գրականութեան չուրջ կը խօսին ծանօթ մտաւորականներ։ Գեղարուեստական պատառիկներ։

Մանրամասնութիւնները յառաջիկայ։

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի ՄԱՐՏ 23ին ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ։

Կանոնադրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան։

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամի գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 9ին, 77, Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ։

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնուի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն։

(ԿՆԻՔ)

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, փետր. 20, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. նորակառոյց Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆօժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ։

Հայկ. տոհմիկ պարեր վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Մուտքը ազատ է։

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ վարդանեան չրջանի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն եւ խումբերուն, կիրակի փետր. 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ։

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

Ընկերահամակրական ճաշասեղան։

Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

Գիւն 15 փրաւիֆ
փոստով՝ 17 փրաւիֆ

Դիմել «Յառաջ»ի

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

Լիւմէնպուրկի Պահապանը
վարար Ջուրեր
Ոսկիէ Կշիռը
Ամէնուն Թէոդիկը
Ազատ Կոմիտաս
վաղը
Սեւ Արեւ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» 1971

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ չրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ փետրուար 27, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան *մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։*

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վռամեան եւ ընկեր կարօ *խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին։*

Զաւարեան *ենթ. կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին։*

Համազասպ *խումբ կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին։*

Հայաստան *խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին։*

Շ. Միսաճեան *խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին։*

Քրիստափոր *ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին։*

Ակնունի *խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին։*

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԴՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կ'ՈԳԵԿՈՉԷ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի կէսօրէ ետք Սփլանտիտի սրահին մէջ

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՁԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻՒ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՁԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
19 Փետրուար Շաբաթ օր ժամը 20ին Սեւ րի Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ
26, Rue Troyon — SEVRES
Նուագախումբ ԺԻՐԱՅՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը ամբողջութեամբ երգիչներ եւ երգչուհիներ տեղւոյն վրայ
Ճաշագին – մուտք 25 փրաւիֆ

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 փր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ
Կազմակերպուած
Շրջանի Սկաուտներուն, Արեւոյշներուն, Գայլիկներուն և Թեւիկներուն կողմէ
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides
Ամբողջովին նոր յայտագիր
Թատերական ներկայացումներ Հայերէն, Սկաուտներուն եւ Արեւոյշներուն կողմէ
զաւեշտ,
Հայկական պարեր
Մարիոնէթներու ներկայացում Արեւոյշներուն կողմէ
Սկաուտական ներկայացումներ, խաղեր Գայլիկներու կողմէ
Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն
ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԷ
Մուտք 10 փրանք

ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՏԱՍԸ ՕՐՈՒԱՆ
կազմակերպող՝
sevan voyages
Կ'ընկերանայ՝ ՎԱՐՈՒԺԱՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
2 ՕՐ ՄՈՍԿՈՒԱ, 6 ՕՐ ԵՐԵՒԱՆ, 2 ՕՐ ԼԵՆԻՆԳՐԱՏ
ՄԱՅԻՍ 18-ԷՆ 27
ՄԱՅԻՍ 18 — Մեկնում Լիոն – Փարիզ – Մոսկուա։ Պանդոկ, ապա պտոյտներ՝ կարմիր հրապարակ, Կրեմլին, եւայլն, եւայլն։
ՄԱՅԻՍ 19 — Մոսկուայէն մեկնում դէպի Երեւան։
ՄԱՅԻՍ 19ԷՆ ՄԱՅԻՍ 25 — Այցելութիւններ եւ պտոյտներ Երեւան (Էջմիածին, Մատենադարան, Էրեբունի, քաղաքի տեսարժան վայրերը եւայլն)
ՄԱՅԻՍ 25 — Մեկնում դէպի Լենինգրատ։ Պանդոկ, պտոյտներ (Էրմիթաժի թանգարանը, եւայլն), երկու օր։
ՄԱՅԻՍ 27 — Վերադարձ՝ Լենինգրատ — Փարիզ — Լիոն։
ԳԻՆԸ ՓԱՐԻԶԷՆ ՓԱՐԻԶ
2500 ՖՐԱՆՔ
(յաւելեալ 150 փր. երբ մեկնումը Լիոնէն է) անձ գլուխ։ Այս գինին մէջն են երթուղարձ տոմսը, բոլոր փոխադրութիւնները, բոլոր պտոյտները, առաջնակարգ պանդոկ։ Ամբողջական փաւնխոն Մոսկուա եւ Լենինգրատ եւ Երեւան։

LYON
sevan voyages
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS
TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE
JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ՓԵՏՐՎԱՐ
MARDI
15 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12341

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.341

ՈՒԺԻ ՎԵՐԱԾԵՆՔ ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԿԱՐԾԻՔԸ

Հանրային մեր կեանքի խոցերն ու կազմակերպները քննութեան նիւթ դարձնող սեւ անհատ պիտի հաստատէ անվարան՝ որ մեզ անդամալուծութեան մատնող ազդակներուն մէջ գլխաւոր տեղը կը գրաւէ ամլացումը հանրային կարծիքի:

Հաւաքական կեանքի եւ գործունէութեան մարզերուն վրայ լճացումը անխուսափելի կը դառնայ եւ ճապաղումը կը յաջորդէ ընդհանուր անտարբերութեան, երբ ընկերութեան մաս կազմող անհատը կարծիք ու տեսակէտ չունենար իր ազգային ընդհանրականութեան նպատակներուն, ձգտումներուն եւ իրագործումներուն դէմ յանդիման, ու մանաւանդ չարտայայտեր այդ կարծիքը՝ պատշաճ եղանակով ու միջոցներով:

Ձեւյ կենսունակութիւն մխրճենական, կուսակցական – կազմակերպական, ու՝ ընդհանուր առումով, ընկերային կեանքի մէջ, երբ կը կասի կարծիքներու բախումը եւ անոնց ազատ արտայայտութիւնը:

Ձեւյ յառաջդիմութիւն՝ երբ հաւաքականութեան մը անդամները հետեւակ համրանքի կը վերածուին:

Ուժան կամ ամբոխ դառնալու դատապարտուած է որեւէ ժողովուրդ՝ որուն մաս կազմող անհատը չի դիտակցիր ընկերային իր պատասխանատուութեան ու կոչնակ կը դարձնէ հաւաքականութեամբ պայմանաւորուած աշխատանքներու: Եւ կամ, քաղաքացիի եւ ազգայինի իր պատասխանութիւնները կը կատարէ՝ առանց սակայն ձայնի եւ հակակշռի իր ըլլա – ւունքները արժեցնելու:

Պարզագոյն օրինակով մը խօսած ըլլալու համար՝ կը մեկնինք հանրային եւ կուսակցական մեր կեանքէն:

Ազգային իր տուրքը վճարող ծխականը՝ պատասխանութիւն մը կատարած կ'ըլլայ անշուշտ. սակայն տակաւին ազգային գիտակցութեան վատառ տուած չըլլար՝ որքան առեն որ գործօն մասնակցութիւն չի բերեր հանրայինընդհանրական կեանքին, արժեցնելով ընտրելու եւ ընտրուելու իր իրաւունքները:

Իսկ այդ երկու իրաւունքները պարտք կը դնեն իր վրայ՝ նախ լրիւ հաղորդ ու տեղեակ մնալու Հայութեան ընդհանուր կեանքին, ազգային – եկեղեցական կազմակերպութեան, հանրային պահանջնե – րուն եւ սոցիալականութեանց, ապա նաեւ այն պարտաւորութիւններուն՝ որոնց յանձնառու պէտք է ըլլայ ամէն մէկ անհատ, համաչափ իւր համարառուի թիւերուն վրայ:

Այդ յանձնառութիւններէն մէկն է միայն աւելատապէս մտածել հանրային իր հաւաքականութեան մասին ընդհանրապէս, ու հետամուտ ըլլալ միշտ տուր – ելու՝ թէ կը փորձուի՞ կարելին, կեանքի մեր բոլոր ճակատներուն վրայ ներդաշնակելու համար օրէնքն ու գործունէութիւնը, ներքին մեր պահանջներն ու յարաբերական պայմանները, նպատակներն ու միջոցները, առանձնայատուկ մեր կացութիւնը եւ քաղաքացիական պարտականութիւնները:

Այս բոլորէն վերջ, ունենալ քաջութիւնը ներկայանալու հանրային եւ ժողովական առեաններու — մամուլին՝ մասնաւորաբար — եւ դնահատել կամ քննադատել: Զգամցմել բառերը՝ երբ ըսելիք ունինք եւ խնդրոյ առարկայ է հաւաքականութեան չահը: Զխնայել մանաւանդ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆՈՐԷՆ ԿԻՊՐՈՍ

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐՆԵՐ ՈՒՆԻ

Յունաստանի եւ Կիպրոսի մէջեւ տապնակ մը ծայր առաւ, երբ Աթէնք «Թելեգրաֆ» Մակարիոս Արք·ի «ազգային միասնականութիւն» ներկայացնող կառավարութիւն մը կազմել քանի որ այժմու դահլիճը «ներկայացուցչական» բնոյթ չունի:

Աթէնք պահանջեց նաեւ, որ Կիպրոսի նախագահը ՄԱԿի ուժերուն յանձնէ այն չէթա զէնքերը, որոնք վերջերս դաղանի ապստրատած էին Նիկոսիոյ կողմէ՝ զօրացնելու համար իր ուժերը:

Աթէնք իր այս միջամտութիւնը որակեց «Թելեգրաֆութիւն», մերժելով ընդունիլ, թէ ան վերջնագիրի մը բնոյթն ունի: Ցոյն կառավարութեան համար «ցուանոց որոնք ծառայութեան բեմերը վառքի պատասխանատուներու կ'ուզեն վերածել կամ կը հետամտին անձնական չահերու:

Մեր խօսքը բննադատութեան մասին է եւ ոչ խծբծանքի կամ չարախօսութեան:

Մարդիկ վիրաւորել «քննադատութեան» անունի տակ, կամ անձնական կիրքը չըվրթել անանձնական դատումին հետ՝ ճամբայ կը հարթէ բարոյական ապատեղումի:

Մեր կեանքը դէպի ճահճացում կրնայ ընթանալ՝ երբ քննական դատումը եւ քննադատական ոգին գործօն ուժ չեն դառնար հանրային կեանքի ճակատներուն վրայ, հաւաքական գործունէութեան բոլոր մարզերուն մէջ:

Եւ կը խոցոտինք օրէ օր, կը տատապինք ու կ'ընկրկինք՝ եթէ հանրային կարծիքը չարունակէ մրտիւռ, ինքնագոհութեան չարաճուն տրամադրութիւններու տակ.

— «Ինչո՞ւս պէտք»···

— «Ես ի՞նչ գիտնամ» կամ «Իմ ի՞նչ գործս է ազգին ցաւերով զբաղիլ»···

Այս կարգի արտայայտութեանց մէջ կը տեսնենք ոչ միայն ենթականերու հրաժարումը Հայութենէ, այլեւ խաթարման այն ընդհանուր վտանգը՝ որ կը սպառնայ մեզի ազգովին:

Նման դասալքութիւններու մէջ մենք կը տեսնենք, սակայն ոչ միայն ընկրկողներու ձեռնթափութիւնը, այլեւ հանրային մեր դեկավարութեանց մակերեսա – յին, երբեմն նաեւ արհամարհոտ վերաբերումը հանդէպ հանրային կարծիքի:

Գաղտնիք չէ արդարեւ, որ ինքնագոհութեան առաջին օրինակը այդ դեկավարութիւններէն կուգայ յաճախ:

Աթոռ դրաւեցի՞ն: — Կարծե՛ս անխոչեմի վրայ հագած ըլլան···:

Ո՞վ կը համարձակի դիտել տալ՝ թէ ծուռ քալեցին կամ ծուլացան:

Այնպէս որ, դարմանը պէտք է գայ ոչ միայն Ազգին մաս կազմող սոսկական անհատէն՝ այլեւ ու մանաւանդ Ազգը ներկայացնելու կոչուած հանրային դեկավարութենէն:

Ներկայ ընթացքով՝ ո՛չ վէրքերը կը բուժուին, ոչ ալ անոպանները կը զգաստանան:

Կրնանք մատնուիլ ամբոխային իրավիճակի մը, որ ուղիղ ճամբով կը յանգի աղճատումի եւ ճապաղման···:

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ»

նաստան յառուկ պարտաւորութիւններ ունի Կիպրոսի ապահովութեան» առքն – չութեամբ, իսկ ներկայիս կղզին կառավարութիւնը «չի ներկայացներ ապգային միասնականութիւն եւ չունի անկախ տեսակէտ»: Աթէնք կը ճշդէ նաեւ, թէ իր միջամտութեան նպատակն է «ապահովել ազգային միասնականութիւնը եւ արդիլել հաւանական արիւնահեղութիւնը»:

Դէպերը յատկանշական կը նկատեն այն երեւոյթը, որ յոյն կառավարութեան բաները խօսելով Կիպրոսի ներքին հարցերուն չուրջ, դրուատեց Զօր· Ղրիվասի գործունէութիւնը: Այս վերջինը, որ կոմունակից է Կիպրոսի կցման «մայր երկրին», այսինքն Յունաստանի, վեց ամիս առաջ Յունաստանէն դաղտնի կիպրոս ժամանեց: Զօրավարը վեց ամիսէ ի վեր դաղտնի աշխատանքներ կը կատարէ՝ իր չուրջ հաւաքելով իրեն կողմնակիցները:

Քաղաքական շրջանակները փորձելով դնել Աթէնքի յանկարծական միջամտութեան կամ վերջնագրին դրդապատճառները, կը կարծեն, թէ յոյն զնդապետականները քաջալերուած ձեռք ձգած դիւանագիտական յաջողութիւններէն՝ Մ· Նահանգներու, Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Դաշնակցային Գերմանիոյ մօտ կ'ուզեն իրենց կամքը պարտադրել Մակարիոս Արք·ի: Աթէնք յատկապէս դժգոհ է Նիկոսիոյ քաղաքականութենէն, որ չուզեր որեւէ ճակատի յարիլ, նախընտրելով մնալ չէզոք դիրքի մէջ:

Շատեր նկատել կուտան, թէ Անգարա ու Լոնտոն, որոնք Աթէնքի հետ սառըդրած են Յուլիսի 1959ի եւ Լոնտոնի 1960ի համաձայնագիրները Կիպրոսի մասին, լուռ կը մնան: Այս լրոզութիւնը ոմանց մտածել կուտայ, թէ ասոնք համաձայն են յոյն կառավարութեան հետ: Հաւանական է, որ Մալթայի պարպուելէն եաք Անգլիոյ կողմէ, Կիպրոս վերածուի Աւլանտեան Ուխտի Միջերկրականեան չրջանի կարեւոր կայաններէն մէկը: Այդ Մակարիոսի այժմու քաղաքականութիւնը դէմ է նման քայլի մը:

Դիտել կը տրուի նաեւ, թէ Աթէնք ու Անգարա կրնան համաձայնած ըլլալ կղզիին բաժանումին հետ: Այսպէս յոյն մեծամասնութիւն ունեցող չրջանները կը կցուին Յունաստանի, իսկ Թուրքերէ բնակուած չրջաններն ալ՝ Թուրքիոյ:

Մոսկուա արդէն իր տեսակէտը յայտնեց «Պրաւդա»յի ճամբով, նկատել տալով, որ Կիպրոսը կ'ուզեն զարձնել գին – ուորական կեդրոն մը Մերձաւոր Արեւելքի մէջ: Այս քայլը, համաձայն խորհրդային թերթին, կը ձգտի նաեւ շանթաժի դեր կատարել Մալթայի վրայ:

Յամենայն դէպս Նիկոսիա դեռ չէ պատասխանած Աթէնքի, թէեւ կիպրացի քաղաքական դէմքեր չեռւմ հաստատած են յոյն զնդապետներուն հետ՝ միչին ելք մը գտնելու մտադրութեամբ:

ՄՐՐԻԿ, ՓՈԹՈՐԻԿ ԱՒԵՐ ԳՈՐԾԵՑԻՆ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

—o—

Հարաւէն հիւսիս Ֆրանսա սարսափելի մրրիկի դոհ դնաց առջի օր եւ վնասները մեծ են: Մեռեալ, վիրաւոր ու նաեւ նիւթական հսկայ վնասներ:

Ոչ կղզին բոլորովին կղզիացաւ, եթէ կարելի է նման բացատրութիւն դործածել, եւ Շարաթ ու Կիրակի բոլորովին կտրուած էր ցամաքէն եւ զրկուած հեռաձայնէ եւ լոյսէ: Սէն կոդմ ճամբաները կտրուած, տանիքներ վնասուած ու արմատախիլ ծառեր տապալելով վնաս եւ վախ կ'ազդէին: Այսպէս ծառ մը յանկարծ իյնալով ճզմած է անցնող կառք մը ուր երեք հոգի մեռած են տեղն ու տեղը:

Որոշ տեղեր հովը 170 քիլոմեթր ժամական արագութեամբ առած տարած է ամէն ինչ:

Վանտէի մէջ երկու տարու տղեկ մը մահացու կերպով վիրաւորուած է, իր քունին մէջ երբ չըմրնէն ծակելով տանիքը եկած ինկած է երախային անկողնին վրայ:

Ընդհ· ճեւով տասը մեռեալ եւ բազմաթիւ վիրաւոր կան: Աւելցնենք նաեւ որ ճիւնամրրիկներ կան Ալպեաններու մէջ եւ հոն ալ արկածները պակաս չեն:

ՍԱՓՕՐՈՑԻ ԱՐԴԻՒՆՔՆԵՐԸ

Սափօրօն, Ֆրանսայի համար, երկու օրէ հոմանիշ է Ուաթերլոյի, Պերեզի – նայի եւ նման սեւ օրերու: Այդարեւ դահուկի մէջ, տարիներէ ի վեր Ֆրանսա ցոյց տուած էր թէ դերակչիռ է եւ ի վիճակի պարտութեան մատնելու կամ առնուազն տապարէդ կարդալու մեծ ախոյեաններու, բայց այս անդամ դժուարաւ տիրացաւ երեք մեռալի մխայն, մին արծաթ, միւսը՝ երկուքը պղինձ, մինչ ճմրան այս ոդիմպիականներուն մեծ յաղթականն էր՝ Խորհ· Միութիւն եւ յաչտնութիւնը՝ Սպանոյի մը: Այդարեւ Մատրիտէն Ֆրանսիոքօ Ֆերնանտէզ Օքսան որ Սպանիոյ տուաւ ոսկի առաջին մեռալը պարտութեան մատնելով Խտալոյներուը յատուկ սլալոմի մէջ:

Ընդհանուր պատկերը հետեւեալն է·— Առաջին Խորհ· Միութիւն 16 մեռալով (որու 8ը՝ ոսկի), երկրն կը յաջորդէ Արեւելեան Գերմանիա 14 մեռալով (4 ոսկի), Զուիցերիա 10 (4 ոսկի), ապա Հոլանտա, Միացեալ Նահանգները, Արեւմտեան Գերմանիա, Նորվեկիա, Իտալիա եւայլն, եւայլն: Վերջինն է (17րդ) Քանատա մէկ մեռալով, նախավերջինը՝ Ֆրանսա երեք մեռալով մէկը արծաթ, երկուքը պղինձ:

Ցիշենք որ 1968ի ոդիմպիականներուն, Ֆրանսա 3րդ էր (առաջին՝ Նորվեկիա, երկրորդը՝ Խորհ· Միութիւն) 9 մեռալով, որոնց 4ը՝ ոսկի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Մշակութային Հարցերու նախկին նախարարը՝ Մալրօ Կիրակի օր Ուաչինկթընի մեկնեցաւ, ուր պինգը հրաւիրած է նախագահ Նիքսըն: Այդարեւ Միացեալ Նահանգներու նախագահը ուզած է, նախքան Փեքին երթալը, տեսնուիլ մեկուն հետ որ լաւ կը ճանչնայ Զինասանն ու Մանաւ Ցէ Թունկը:

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ երեք դիւանագէտներ «անդրադարձի» նկատուած են Ֆրանսայի կառավարութեան կողմէ, որ պահանջած է ասոնց մեկնումը երկրէն: Երեք դիւանագէտները, որոնց դլխաւորն է Կրոխին, փարիզի խորհրդային դեսպանատան խորհրդատուն եւ վաչերիան Զօրինի երկրորդ օդնականը, լրտեսութեամբ կը դրաղէին:

ՖՐԱՆՍ. ճանչցաւ Պանկլա Տէշը, որուն համար Շէյխ Մուժիպուր Ռահման իր «խոր դոհունակութիւն»ը յայտնեց: Յարդ 23 եւրոպական երկիրներ ճանչցած են Տաքքայի կառավարութիւնը:

ԱՆԳԼԻՈՑ հանքադործներու գործադուլին եօթներորդ չաբաթն է եւ էլեկտրականութեան խնայողութեան պահանջները սկսան չատ մեծ համեմատութիւններ առնել եւ Անգլիան մասամբ խաւարի մէջ թողուլ:

ՖՐԱՆՍ. եւ Իսրայէլ վերջապէս համաձայնեցան Միրաժներու հարցին չուրջ: Իսրայէլ ընդունեցաւ 75 միլիոն տոլարի հատուցումը զոր Ֆրանսա առաջարկած էր իր չհայթայթած օդանաւերուն համար:

ԱՆՈՒԱՆԻ ՀԱՅ ԴԷՄՔԵՐ

ԾՈՎԱԿԱԼ ՍԵՐԵԲՐԵԱԿՈՎ

Անուանի դէմք մը եղած է Լազար Սերեբրեակով, բուն անունով՝ Ղազար Արծաթագործեան ժԸ դարու կէսերուն դարձած էր ծովակալ եւ պատերազմական նաւատորմի հրամանատարութեան չարքին։ Մաս կը կազմէր նաեւ «Նորին կայսերական մեծութեան չքախումբին»։

Այդ բարձր աստիճանին հասած էր բացարձակապէս իր անհատական յատկանիշներուն եւ անձնուէր ծառայութիւններուն շնորհիւ։ Լայն կարողութիւններու տէր հրամանատար էր, ստացած էր բարձր ուսում, գիտէր քանի մը լեզուներ։

Ծովակալը, որ երեւութապէս կը թուէր առանձնացած ըլլալ հայկական կեանքէն, իրականութեան մէջ հոգիով ու սրտով կապուած էր իր ազգին։ Ամէն առիթ օգտագործեց օգտակար հանդիսանալու համար իր ազգակիցներուն։ Ներսէս Աշտարակեցիի հետ անոր ունեցած նամակագրութիւնը ասոր վառ վկայութիւններէն մէկն է։ Եւ հակառակ այս իրողութեան՝ Սերեբրեակով թերեւս միակն է նման փառքի ու աստիճանի հասած հայ դէմքերէն, որու կեանքն ու գործը կամայ թէ ակամայ մոռացութեան է մատնուած։

Ան Խրիմի Ղարասուպազար (այժմ Բելոգորսկ) քաղաքէն էր։ Ծնած էր 1793ին։ Ընտանիքը երեք տարի առաջ իւրաւունք ստացած էր Խրիմի հայ կաթողիկէ համայնքի անդամներուն հետ վերադառնալու Խրիմ եւ հաստատուելու վերոյիշեալ Ղարասուպազար։

Փաստաթուղթերը կը հաստատեն, թէ Սերեբրեակով իր նախնական ուսումը ստացած է իր ծննդավայրի հայկական ծխական դպրոցը։ 1810ին 17 տարեկան երիտասարդը կամաւոր կ'արձանագրուի Սեւ ծովի նաւատորմին մէջ։ Այդ թուականէն մինչեւ 1861, այսինքն՝ աւելի քան կէս դար, ան իր կարողութիւններն ու եռանդը ի սպաս կը դնէ ռուսական նաւատորմին, կրելով անոր դրեթէ բոլոր ուսադիրները՝ չարքայինէն հասնելով ծովակալի բարձր աստիճանին։ Մինչեւ 1830 դրեթէ առանց ընդհատումի կը ծառայէ Սեւ ծովի վրայ, իսկ 1830էն 1832՝ Ֆինլանտայի ծոցը։ 1834ին ան իբրեւ Թարզման (հայերէնէ զատ դիտէր նաեւ ռուսերէն, ֆրանսերէն եւ թրքերէն) կը դառնայ Կ. Պոլսոյ ռուս դօրքերու ճամբարը, իսկ 1834–35 կը դառնայ հրամանատարը «Պոլտաւա» ռազմանաւին, պաշտեան ծով։

1837ին կը սկսի Սերեբրեակովի դործունէութեան թերեւս ամէնէն ուշադրաւ շրջանը՝ Կովկասի մէջ ծառայութիւն, որ կը տեւէ շուրջ քսան տարի։ Առնք այն տարիներն էին, երբ Ռուսիա շրջանի լեռնականները վերջնապէս նուաճելու եւ անդլետութուրք խաղերը չէզոքացնելու համար պէտք ունէր յանդուգն զինուորականներու, որոնք օժտուած ըլլային դիւանագէտի խառնուածքով։

Այս տուեալներով օժտուած ծովակալը 1837ին կը ներկայանայ Կովկասեան գօրքերու հրամանատար Զօր. Վելեամինովի սպայակոյտին եւ կը տանձնէ Սեւ ծովի հիւսիս – արեւելեան ափի ջոկատներուն մէջ սպայի պարտականութիւն։ Ակնառու ծառայութիւններու հետեւան – քով 1838ին կ'արժանանայ փոխ–ծովակալի աստիճանին։ Շուտով ան կը նշանակուի Սեւ ծովեան առաջին ծովամնեայ դիծի եւ Նովոռոսիյսկի նաւահանգիստի պետ։ Այս նաւահանգիստը, որ Սեւաս – տոպոլէն եռք Սեւ ծովի մէջ դարձաւ Ռուսիոյ ամէնէն նշանաւոր յենակէտը, Սեւ ծովեան քանի մը ամրութիւններուն պէս իր հիմնադրութիւնն ու զարգացումը չատ բանով պարտական է հայազգի ծովակալին։ 1851ին ան արդէն կը դառնայ պետը ամբողջ շրջանի։

Հայ ծովակալին վիճակուած էր տարիներ չարունակ ի պաշտօնէ դլխաւորելու այն գործողութիւնները, որոնց նպատակն էր չէզոքացնել Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ խաղերը՝ ոտքի հանելու շրջանի բնակչութիւնը ռուսական տիրապետութեան դէմ։

Խրիմի պատերազմին (1853–1856), իբրեւ բարձր հրամանատարութեան անդամ, Սերեբրեակով իր ամբողջ հմտութիւնն ու կարողութիւնը ի սպաս կը դնէ թշնամիին դէմ մղուող պայքարին։ Այս ծառայութիւններուն համար, 1856ին կը կարդուի ծովակալ։ Մինչեւ 1861 ան կարգ մը պատասխանատու պաշտօններ կը վարէ Պետերբուրգի մէջ, սակայն, նոյն տարին հիւանդանալով հանդամեան կը կոչուի ու կը մեռնի։ Կը թաղուի Ղարասուպազարի հայկական դերեզմանատունը։ 1955 Մայիս 21ին անոր դերեզմանը կը տեղափոխուի Սեւաստոպոլ՝ պինուրական չուքով։

Սեւ ծովեան դիծի պետի պաշտօնը վարած ժամանակ, Լ. Սերեբրեակով մօտէն չփում կը հաստատէ շրջանի Հայութեան հետ, որ գարերէ ի վեր հոն հաստատուած էր։ Եկած էին նաեւ նոր գաղթականներ։ Ծովակալը կ'օգնէր, որպէսզի դէմ դրուի ձուլման վտանգին։ Այս կապակցութեամբ 1849էն սկսեալ աշխոյժ նամակագրութիւն մը կը հաստատուի անոր եւ Ներսէս Աշտարակեցիի միջեւ։ Թէեւ նամակներու մէկ մասը կորսուած է, բայց մնացածներն ալ բաւական են հաստատելու, թէ ի՞նչ հարցեր չօչափուած են երկուստեք եւ ի՛նչ եղած է անոր վերաբերումը իր ազգակիցներուն նկատմամբ։

Չերքէզիոյ Հայերը վերջնական ձուլումէ փրկելու համար Սերեբրեակով, իբրեւ բարեւոր միջոց, մէջտեղ կը դնէ հայկական եկեղեցի հիմնելու գաղափարը, մտաղրելով զարգացումի լայն հեռանկարներ ունեցող Նովոռոսիյսկ քաղաքին մէջ հաստատել անոնց հոգեւոր կեդրոնը։ Այդ նպատակով 1849 Յունիս 27ին կը դիմէ Ներսէս Աշտարակեցիի, որպէսզի հոգեւորական մը ղրկէ հոն։ Անդրադառնալէ եռք Նովոռոսիյսկիի Հայրապետական Թեան, ան յաւելով կը մատնանշէ լեռները ցրուած Հայերու պարագան. ասոնք «Ցիչելով միայն, որ իրենց նախնիները լուսաւորուած էին Աւետարանի յաւերժական ճշմարտութեամբ, նրանք (Չերքէզահայերը) լոկ հայրերի աւան – դութեամբ են դաւանում քրիստոնէութիւն եւ, ապրելով մահմեդականների չրջանում, զուրկ են հաւատով սահմանուած եկեղեցական արարողութիւններ կատարելուց։ Կան եւ այնպիսիները, որոնք կորցրել են կրօնի նոյնիսկ այդ մըներացուդը, ոչինչ չեն դաւանում։ Տխրալի էր տեսնել այդպիսի մարդկանց, առաւել տխրալի էր լսել նրանց արտասանքը եկեղեցուց բաժան լինելու վերաբերեալ»։ Ծովակալին համաձայն, Նովոռոսիյսկիի հիմնադրութեանէն եռք թրքահպատակ բաւական թիւով լուսաւորչական Հայեր Տրապիզոնէն, Սինոպէն եւ սահմանամերձ այլ տեղերէ բնակութիւն հաստատած էին հոն։ Առանց խնդրանքին ընդառաջելով՝ ծովակալը մարդ ուղարկած է Ղարասուպազար՝ հոնկէ եկեղեցական սպասներ բերելու յանձնարարութեամբ։ Իսկ այս նամակին մէջ ան կը խնդրէր Աշտարակեցիէն, անհրաժեշտ կարզադրութիւններ ընել Խրիմի հայկական եկեղեցիներէն հոգեւորական մը ղրկելու Չերքէզի Հայերուն մօտ։

Ն. Աշտարակեցի ոչ միայն ընդառաջ կ'երթայ անոր վախճանին, այլեւ իր չնորհակալական նամակին մէջ ըստ արժանւոյն կը գնահատէ անոր հայրենա – սիրական քայլը իրրեւ «ժամանակով եւ հանդամանքների փոփոխականութեամբ» իրենց մայր ժողովուրդէն ու կրօնքէն «հեռացած հաւատակիցների հանդէպ ստեղծած բարձր զգացումների եւ սիրոյ» վառ վկայութիւն։ «Չեմ կարող այդ մասին խօսել ու գրել առանց հոգեկան յատուկ բաւականութեան։ Ցիրաւի, դուք մի այնպիսի կայծ էք բորբոքում, որ ժամանակի ընթացքում կարող է ջերմացնել մի ամբողջ սերնդի սրտերը... Այս ամէնը ինձ պարտաւորեցնում է յայտնել ձեզ, ողորմած տէր, իմ ամե – նաղգայուն չնորհակալութիւնը։ Ի հարկէ, իմ աստիճանի համար դա իմ պարտքն է։ Բայց առեմ առաւել անկեղծ, որ եթէ ես չլինէի անդամ այս Ներսէսը, որին Դուք գիմում էք, միեւնոյնն է, այդ դէպքում էլ հաւատակից Հայերի հան – դէպ Ձեր տածած այդքան լուսաւորեալ ուշադրութիւնը լիակատար իրաւունք կ'ունենար արժանանալու իմ այն ամբողջ չնորհակալութեանը, որ ես ի վիճակի եմ երբեւէ եւ որեւէ ոքի յայտնելու» (1849 Օգոստոս 27)։

Ն. Աշտարակեցի նոյն նամակին մէջ չատ նուրբ ձեւով կը փորձէ հասկնալ թէ ծովակալը հայերէն գիտէ՞։ Իր պատասխանին ուշացումը վերագրելով ուսերէն գիտցող գրագիրի մը պակասին, Ն. Աշտարակեցի կը գրէ. «Իսկ եթէ իմանայի, որ Դուք թէկուզ ինչ–որ չափով կարդում էք հայերէն, այն ժամանակ ես Ձեզ գրեթէ կը ձանձրացնէի իմ նամակներով, որոնք կը գրէի ես ինքս եւ միշտ յատուկ բովանդակութեամբ։ Սերեբրեակովի 1850 Մարտ 22ի հայերէն նամակէն կը պարզուի, որ ան հակառակ օտար միջավայրի մը մէջ ապրելուն ստանամակները չարունակ, չէր մոռցած իր մայրենի լեզուն։ Նամակէն կ'երեւի նաեւ, որ Նովոռոսիյսկիի մէջ հայկական եկեղեցի բանալու եւ հոգեւորական պահելու պատասխանութիւնը ան ստացած է կովկասի փոխարքայէն՝ Վորոնցով՝ «համաձայն իր «խնդրանաց, բարեհաճութեամբ վեհափառ տէրութեան»։

Նամակը կ'աւարտի ծովակալին ձեռքով հայերէն գրուած յետ գրութեամբ մը։ «Քը խընդրիմ մեծապէս թողութիւն չնորհեցէք, վոր ինքըս հայերէն լաւ չի կըռնալով ուրիչի ձեռօք կը կըրիմ»։

Ցաջորդ նամակներէն եւ դիւանական այլ նիւթերէ կ'երեւի, որ Սերեբրեակովի նախաձեռնութիւնը արժանանալով կաթողիկոսի լիակատար աջակցութեան, սկսած է աստիճանաբար պլուիս գալ։ 1850ին Մոզդոկի առաջ քահանայ Յովհաննէս Յոսրովեան, որուն չուտով պիտի տեսնենք Նովոռոսիյսկի, կը դիմէ հայ մեծահարուստ Գաբրիէլ Թամամչեւի, որպէսզի 300–400 ռուբլի նուիրէ քաղաքին մէջ հայկական եկեղեցի մը չինելու համար։ Իսկ հայ ծովակալը, ինչպէս կը տեսնուի կաթողիկոսին ուղղած անոր 1850 Մայիս 15ի նամակին մէջ, ժամանակաւոր կերպով «պետական չինութիւն» մը կը յատկացնէ Հայերուն՝ եկեղեցական արարողութիւններու համար։ «Այդ ծուխը (Նովոռոսիյսկի Հայութիւնը) օրաւուր մեծանալու է Անատոլիի, Խրիմի գաղթականներով եւ անդրկուեան Հայերով, որոնք այժմ ուրախութեամբ իջնում են սարերից»։ Սերեբրեակով չէր ուզեր, որ Չերքէզի Հայերը ձուլուին իրենց նախկին աննախանձելի վիճակին մէջ, իսկ նոր եկողներն ալ արժանանային անոնց տարաբախտ վիճակին։

Յովհ. աւագ Քհնյ. Յոսրովեան յաջողութիւններ կը տանայ կաթողիկոսէն, ինչպէս նաեւ յանձնարարական մը՝ եկեղեցիին չինութեան հանգանակութիւնը փութով սկսելու համար, իսկ ծովակալին կը տեղեկացնէ (1850 Օգոստոս 12ի նամակով), թէ հանգանակութիւնը ստարեւուն պէտք անհրաժեշտ կարզադրութիւնները պիտի ընէ, որպէսզի փութով ձեռնարկուի եկեղեցիի չինութեան գործին։ Էջմիածինէն ալ կ'ուղարկէ եկեղեցական անհրաժեշտ պիտոյքներ։

Չենք գիտեր, թէ այդ տարիներուն հայկական եկեղեցի չինուեցա՞ւ թէ ոչ Նովոռոսիյսկիի մէջ, քանի որ վրայ հա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Թշնամի յառաջապահներու այս վայրերը իրենց այնքան ծանօթ էին որ գոց աչքերով ալ գիտէին իրենց ընտրած նպատակակէտին վայրը եւ դղուշութեամբ սկսան յառաջանալ։

Բայց հաղիւ անցած էին առաջին թշնամի պահակավայրը, երբ անիծեալ անբացատրելի պատահարով մը իրենց անստոյգ ներկայութիւնը մատնուեցաւ։

Վտանգի աղդանշանը տրուեցաւ, թշնամին խուճապի մատնուած անակնկալ պատահարին տարօրինակ մեքենական պաշարման օղակներու կը վերածէ զուգորդուած մինչեւ քաղաքի մօտերը նախօրօք պատրաստուած փորձ յատակագծով, իրենց ազգակարար խուճապէն կը հասկցուէր որ անոնք քաղաքի պատնէշներուն ուղղութեամբ կը յառաջանային։

Աբսէն ու իր քոյրը անակնկալ այս ձախորդութենէն յուսահատ կը նահանջեն բոլոր օղակաւորումներէն ճողոպրելով։

Երկուքն ալ մանկութենէ դաստիարակուած եւ մանաւանդ գործնական թրծումով կռիւներու մէջ փորձառու՝ արագավազ քայլերով ամէն խոչընդոտ առ ոչինչ համարելով կը սուրան քաղաքի ծանօթ դրան կողմը, խոհեմաբար անջատուած իրարմէ։

Աբսէն քաղաքը չվտանգելու վճռակտութեամբ ներս կը մտնէ եւ պահակները իրենց կարգին նոյն մտահոգութեամբ դուռը կը փակեն մօտեցող թշնամիին աղմուկներէն զգուշանալով։

Աբսէն ի գուր կը փնտռէ քոյրը, որ կը կարծէր թէ իրմէ առաջ ներս մտած էր թերեւս։

Բայց Աղաւնի հակառակ իր անօրինակ կորովին եւ քանիցս պաշարման օղակաւորումներէն խուսափելով միասեղ՝ անկարող կ'ըլլայ քաղաք մտնել։ Իր բոլոր հնարամտութիւնները ի դերեւ կ'ելլեն, եւ կը զգայ որ փրկուելու միակ միջոցը իր վաղուց ծանօթ մօտակայ քարանձաւները թաքնուիլն է։

Դժուարանցանելի քարայրի մը մէջ ապահով է այժմ, բայց իր անստոյգ վիճակին համար տխուր՝ աչքերը կը տամկանան եւ կը զգայ որ մարդկային ճակատագիրը կախուած է անակնկալ բոպէներու քմահաճոյքէն...։

Տիգրան անմիջապէս կը տեղեկանայ կատարուած աղէտալի պատահարը, եւ իր հոգեհատոր աղջկան կորսուան բօթը իր սիրտը կը ըզկտէ եւ անմխիթար, յուսահատ կը յայտնէ իր անդարմանելի վիշտը։

— Աւա՜ղ, կորսնցուցի աղջիկս, կեանքիս դարունը, եղբօրը անխոհեմութեան պատճառաւ։ Ո՛հ, դժբախտ եւ անփորձ երիտասարդ քոյր անսպառ քաջութեամբ եթէ կարենաս ծունկի բերել Փարսերը, եթէ դուն նոյնիսկ ամբապէս հաւատաս թագս իմ գլխուս տեւականապէս՝ պիտի չկրնաս ամոքել սրտիս ցաւը քրոջդ կորստեան պատճառաւ։

Ո՛հ, բնաւ երբեք պիտի չմոռնամ աղջկանս աղէտալի կորուստը։ Ո՛հ, անմեղ դուստրս իմ սիրելի, դուն որ գըլը – կուեցար քոյր ծաղկաւէտ գարնանային կեանքիդ, քիչ առնէն պիտի հետեւիմ քեզի։ Անչուշտ երկինք կը անօրինէ իմ մահը քանի որ դուն գաղթեցար ապրելէ։ Քոյ մարմինդ հիմա թերեւս դիշատիչ անգղներէ կը յօշոտուի։ Նոյնիսկ պիտի գրկուիմ անմենաղոյզն մխիթարանքէ, դունէ մոխիրդ ունենայի, ամիւնդ, նոյնիսկ քոյ անունդ կրող ոչ մէկ դամբան պիտի ունենամ արցունքներովս ողողելու համար։

Տիգրան այսպէս ողբաց երկար առեն իր հոգեհատոր աղջկան կորուսաը։

Ցանկարծ ռազմիկի յատուկ հարկեցուցիչ ոգեւորութեամբ սթափեցաւ եւ դառնալով իր տղուն որ ամօթէն եւ ցաւէն բոլորովին ընկճուած՝ ծնրադրած էր հոքը առջեւ։

— Արսէ՛ն, կուլաս դուն, քու արտասուքդ կը կրկնապատկէ տառապանքս, դուն որ հիմա չես համարձակիր ինծի նայելու, դիտեմ դուն միշտ կը հետեւիս քու մոլի կիրքիդ առանց նկատի առնելու հետեւանքը։

Ոտքի ելի՛ր տղաս, ոտքի ելի՛ր եւ ինչ աւելցներ իմ տուայտանքս քու յուսահատութեամբդ։

Աբսէն ես հայրդ եմ, եւ իմ սէրս իմ զաւկիս հանդէպ թոյլ չի տար քեզ պատժելու, միայն դոնէ այս ամէնքը թող իրաս ըլլայ ապագային։

Աբսէն բոլորովին ընկճուած՝ կը չարունակէ նուաստաբար ծունկի գալ, բայց առաջ իր հօր ըսելով։

— Ես ճիւաղ մըն եմ հայր իմ, իմ ճիրաս աններելի եւ անդարմանելի է։ Այլ ես չապրիր քոյրս և ես սպանեցի զինքը։

Մինչ հայր եւ որդի անօրինակ վրդոված կը տառապէին, Փարսերը կատաղաբար գրոհ տուին քաղաքի պատերը քանդելու համար։

Պատնէշներու բարձունքէն կը լսուէր փողի եւ թմբուկի մարտագոռ աղմուկը, որ ժողովն ու զինուորները տաքցուցիչ ինքնապաշտպանութեան կը հրաւիրէր։

Ց. Վ.

(7 Շար.)

ԱՆՄԱՀԱՑԱԾ ԶՈՅԳԵՐ

ՀԵԿՏՈՐ ՊԵՐԼԻՈԶ ԵՒ ՀԱՌԻԷԹ ՍՄԻԹՍԸՆ

Ա.

«երջանիկ սէր չկայ», կ'ըսէ Արակն, որովհետեւ երջանիկ սէրերը պատմուած չեն մնար եւ երբ սիրողները կը նեսրին զգացումներու յորձանքին մէջ, երբեք չեն մտածեր, թէ ո՛ւր կրնայ վերջանալ իրենց արկածախնդրութիւնը: Երբ երկու դիտաւորներ իրարու կը բախին, իրարու կը միանան, անկասկած որ անոնց դիրքընդխառնումէն բոցեր միայն կրնան ծնիլ:

Այսպէս եղաւ հռչակաւոր երաժիշտ Հեկտոր Պերլիոզի եւ դերասանուհի Հառիէթ Սմիթսընի սէրը:

1827 Սեպտեմբեր 11ին, երբ վիպասպուութիւնը սկսած էր խորտակել դասականութեան պարխպները, Օտէոն թատրոնի սրահը եւ միջանցքները կը յորդէին բազմութեամբ մը, որ ընդհանրապէս բաղկացած էր երիտասարդներէ: Անգլիայէն նոր ժամանած թատերախումբ մը կը ներկայացնէր «Համլէթ»ը, որուն հեղինակը, Շէյքսփիր նկատուած էր դրական նոր դպրոցին ստեղծողներէն մէկը:

Երբ վարագոյրը բացուեցաւ, բազմութիւնը լուռ մէկ մարդու պէս: Բեմին վրայ կ'իջնէր դերասան Քեմպըլ, որ Քինի արժանի յաջորդը կը համարուէր: Ան կը խաղար Համլէթի դերը: Օֆելիայի դերը վերցուցած էր նորեկ դերասանուհի մը՝ Miss Հառիէթ Սմիթսըն: Անոր խաղարկութիւնը եւ դերասանուհիները հիացումի բացագանչութիւններ խլեցին ներկաներէն, որոնց մէջ կը դասուէին Թէոֆիլ Կոթիէ, քննադատ Ժանէն եւ նկարիչ Տըլաքռուա:

Ծափահարութիւններու տարափին տակ վարագոյրը դանդաղօրէն իջաւ եւ սրահը սկսաւ կամաց-կամաց պարպուիլ, բայց երկու հոգի դամուած կը մնային իրենց տեղը, կախարդուած թուչուններու պէս:

Առանձ դեռ արուեստի աշխարհին անծանօթ երկու երիտասարդներ էին: Առաջինը, բանաստեղծութեան սեւ հրեշտակը՝ ժերար տը Ներվալն էր, իսկ երկրորդը երաժշտութեան առիւծը՝ Հեկտոր Պերլիոզ:

Քանի մը տարի առաջ, Պերլիոզ փարիզ եկած էր բժշկութիւն ուսանելու, բայց արուեստի սատանան պինդ մզած էր զինքն երաժշտութիւն:

Կատաղի վիպապաշտ մըն էր Հեկտոր Պերլիոզ: Անոր զգացումները այնքա՜ն ծայրայեղ էին, որ ծանօթները պինդ կ'ուսանէին իսկական հրաբուխ մը: Ան կ'ըսպէր յօրինել երաժշտական ողբերգութիւն մը, որուն հերոսուհին դիմապիծը դեռ աղօտ կը մնար իր մտքին մէջ: Երբ տեսաւ Հառիէթը, իր տեղը չզմած մնաց: Դիպուածը իր աչքին առջեւ կը բերէր ահա իր երազած հերոսուհին: Դուրս ելլելուն պէս, բաժնուեցաւ Ներվալէն ու սկսաւ թափառիլ փողոցներու մէջ, առանց նկատի առնելու ժամանակը: Եւ մինչեւ լուսաբաց Փարիզի պատերուն վրայ փնտռեց բեմին վրայ տեսած այդ դերընական կնոջ պատկերը:

Կախարդուած էր Պերլիոզ, համոզուած: Ի՞նչպէս փրկուիլ այս կացութենէն. ի՞նչպէս տեսնել այդ անտեսանելի էակը:

Առածը կ'ըսէ, թէ սիրահարները կույր կ'ըլլան եւ չեն տեսներ իրենց քովինն անդին: Պերլիոզ բաւական չարչարուելէ ետք, իր տանտիրուհիներէն կ'իմանայ, որ Հառիէթ կը բնակի դիմացի պանդոկին մէջ, իր մօրը եւ քրոջը հետ: Իրարու ետեւէ կը յղէ խենթ նամակներ, որոնց չի պատասխաներ օրիորդը: Կը դիմէ պանդոկատիրոջ միջնորդութեան, բայց Հառիէթ, որ ընտանեկան հոգեր ունի, այնքան զայրացած է, որ կը մնայ անդրդուելի:

Ի՞նչ ընել, որո՞ւն դիմել: Խեղճ Պերլիոզ ելք մը գտնելու համար դլուխը պատէ պատ կը զարնէ: Յանկարծ կ'իմանայ, որ Հառիէթ վերջին ներկայացում մըն ալ պիտի տայ եւ յետոյ պիտի մեկնի Հոլլանտա: Պերլիոզ արդէն պատրաստ ունի երաժշտական կտոր մը: Իր բարեկամները կը համոզուին միջոցաւ գայն ընդունիլ կուտայ թատրոնի անօրէնին, որպէսզի նուագուի ներկայացումի բացումին: Ամէն օր կ'երթայ թատրոն՝ ներկայ ըլլալու համար փորձերուն եւ օր մըն ալ, ո՞վ տեսնէ բեմին վրայ, իր անդամանելի դեղեցկուհին: Ուրախութեան այնպիսի ճիչ մը կ'արձակէ, որ օրիորդը զարմացած իր կողմը կը նայի, տեսնելու համար, թէ ո՞վ է խենթանոցէն փախած այդ անձը: Ներկաներէն մէկը կը բացատրէ, որ այդ անձը կը կոչուի Հեկտոր Պերլիոզ եւ հեղինակն է ներկայացումը բացող երաժշտական կտորին:

Առաջին քայլը առնուած էր արդէն: Այդպէս կը կարծէր երաժիշտը:

Դեկտեմբեր 5ին, երբ հասաւ Պերլիոզի այնքան սպասած պահը եւ նուագախումբը դործի անցաւ, օրիորդ Սմիթսըն կը զգաստան պէտք է հիմա անմիջապէս ազատ ձգենք:

Եւ երկրորդին դառնալով աւելցուց.

— Նիզա դնա ննջասենեակէս հոտի սրբուակ մը բեր եւ արագ արագ դաստակները չքէ որպէսզի ուշքի գայ: Ես ձեր մեծն եմ եւ պէտք է լինձ հնազանդիք:

Նիզա խնդոյն իր ընկերոջը ննջասենեակը փութաց եւ պահ մը յետոյ ձեռքը հոտի սրուակ մը բռնած եւ վերադարձաւ եւ Ֆուատի օգնութեամբ յաջողեցաւ քանի մը վայրկեանի մէջ նուագած Տիպրանը սթափեցնել, մինչ այդ միջոցին չարա – սիրտ Գաարի սեղանին քովը նստած անյաղթ ակնարկով մը անոր վրայ տարաըղնուած դրամատոմսերը կը դիտէր:

Տիպրան նուագումէն սթափելով, բազմոցին վրայ նստաւ եւ երկու թուրքերուն դէմքերը դիտեց:

— Ազնիւ պէյս, ըսաւ Ֆուատի, կ'երդնում ձեզ թէ ես ոչ մէկ բանի մէջ մեղաւոր չեմ:

— Ուրեմն, հանըմները չսպաննեցի՞ր, հարցուց Թուրքը:

— Ոչ, պէյս, ոչ:

— Գողութիւն չըրի՞ր:

Տիպրան պահ մը լուռ մնաց, բայց այժմ ճշմարտութիւնը ըսելու ժամանակը չէր:

— Ոչ պէյ իմ, ես գող չեմ:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԻՆ

ԽՄԲ.— Ցապաղումով ստացանք այս երկու թղթակցութիւնները: Կը հրատարակենք բացառաբար, տրուած ըլլալով որ ինչ ծանօթ է երկու հաղաքներուն ալ զարդութահայ կեանքը, անգամ մը եւս խընդրելով սակայն մեր թղթակիցներէն, որ հանդիսութեանց նկարագրութիւնները խմբագրութեան դրկուին առանց յապաղումի:

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԿԱՐՏԱՆ.— Ամանորի առթիւ աշակերտական հանդէս մը տեղի ունեցաւ Հինդշաբթի Յունուար 23ին, Սէրքըլ տ'Էթիւա սրահին մէջ: Աշակերտները, երկու սեռէ, կը հետեւէին Կարտանի Հայ Մորհուրդի կազմակերպած դասընթացքներուն:

Հանդէսին բացումը կատարուեցաւ «Յակոբ եղբայր» երգով, որուն յաջորդեց ուրիշ երգ մը՝ «Զանգակները»: Աթոռի ծանօթ խաղը հաճոյք պատճառեց թէ՛ փոքրիկներուն եւ թէ ծնողքներուն: Ապա խմամասիկները պատկերացուցին «Կաղանդ Պապուկն ու երեք փոքրիկները» պատչառը, որ հետաքրքրութիւն առել – ծեց: Աշակերտութեան կողմէ եղան նաեւ երգեր, խմբային արտասանութիւններ եւ պարեր:

Ամէնէն հետաքրքրականը Կաղանդ Պապուկին այցելութիւնը եղաւ. երախաները դիմաւորեցին օրուան հիւրը երդելով.

Կաղանդ պապա, Կաղանդ պապա,
Սարերուն վրայէն կուգայ
Լայն բացէք ձեր դուռները
Կաղանդ Պապան թող ներս գայ:

Այսպէս է որ Կաղանդ Պապուկը ներս մտաւ սրահ՝ բեռնաւորուած նուէրներով: Ամէն աշակերտ ուրախութեամբ առացաւ իր բաժինը: Այդ ուրախութիւնը արտայայտուեցաւ չուրջպարով մը, որմէ ետք օրուան սիրելի պատուհը մեկնեցաւ՝ իր առաքելութիւնը կատարած ըլլալով:

Խնամուած ու կոկիկ յայտագրին յաջորդեց հիւրասիրութեան բաժինը, որու ընթացքին երախաները առացան փոքրիկ ծրարներ, մէջը մեր աւանդական միրղերը՝ ընկոյզ, չիր ու չամիչ:

Մորհուրդին փոխ-նախագահը՝ Գ. Զաքլըեան հակիրճ խօսքով ներկայացուց Կարտանի Հայ Մորհուրդին կազմակերպած դասընթացքներուն նպատակն ու անոր դործունէութիւնը: Ան չեշտը դրաւ նորահաս սերունդին աղդային դաստիարակութեան կարեւորութեան վրայ, գնահատելով, որ միայն հայ դպրոցով կարելի է ապահովել սերունդի մը աղդային դիմագիծը:

Ծնողքները իրենց նուիրատուութիւն – ներով քաջալերեցին ձեռնարկը:

Այսպէս երեկոյեան մօտ վերջ պատ. դպրոցական հանդէսը. ներկաները մեկնեցան գոհունակ տրամադրութեամբ:

ՍԵԴԱ ՍԻՄՈՆԵԱՆ

×

ՔԱՆՆԻ ՄԷՋ

ՔԱՆՆ.— Շրջանի հայրենակիցները եկակի երեկոյ մը անցուցին Յունուար 15–ին, Շաբաթ օր:

Քաղաքապետարանի սիրայօժար տրամադրած կոկիկ սրահը երեք հարիւրէ աւելի աղդայիններու բազմութեամբ մը լեցուած էր: Բեմին ճակատը երկու պատառ՝ Այբի մեր դպրոցը եւ Կ'ուզենք Հայ մնալ վերտառութիւններով:

Հայրենասէր տիկիններու կը պարտինք այս ձեռնարկը: Հակառակ իր յառաջացած տարիքին, Տիկին Ս. Մարմարեան երկար ժամանակէ ի վեր դնահատելի ջանադրութեամբ մեր դաղթական լեզուն կը սորվեցնէ շրջանի հայ երախաներուն: Տիկնոջ իրենց սիրայօժար օժանդակութիւնը կը բերեն աղնիւ սիրտեր — Տիկիններ Ճէվիզեան, Միքայէլեան, Տէր – ոէրեան եւ Փափազեան:

Քանէ աւելի են դասընթացքներուն հետեւող տանները, որոնք հատաքրքրած էին այդ օր իրենց ուսուցչուհիին, ձեռնարկը կազմակերպող տիկիններուն, իրենց ծնողքներուն եւ աղդակիցներուն հետ:

Խօսնակը՝ Գանճանակեան, որ նախադահն է Նիսի Մարզական Միութեան, ժամը 21ին բացուած յայտարարեց երեկոյթը, բեմ հրաւիրելով Նիսի հոդեւոր հովիւը: Այս վերջինը, որ կը զրաղի նաեւ դպրոցով, գնահատեց կատարուող աշխատանքը, զայն դանելով խիստ կարեւոր ու օգտակար:

Կարդը փոքրիկներուն էր: Առանք մէկ առ մէկ բեմ բարձրացան ներկայացնելու համար իրենց չնորհքները: Ժողովուրդը ուրախութեամբ հատատեց կատարուած աշխատանքին արդիւնքը — մաքուր հայերէնով երդ եւ արտասանութիւն: Հայկական տարազներով պարեր ներկայացուեցան, որոնց առընթեր նաեւ խմբերգներ:

Բեմ հրաւիրուեցաւ Տիկին Ս. Մարմարեան, որ նախ չնորհակալութիւն յայտնեց քաղաքապետին, որ սիրով ընդառաջ կ'երթայ իրենց բաղձանքներուն, ապա անդրադարձաւ դործին կարեւորութեան եւ օգտակարութեան:

Միջնարարին ներկաները իրենց տրամադրութեան տակ ունեցան զովացուցիչներ եւ կարկանդակներ:

Եղաւ վիճակահանութիւն:

Աւելցնենք, որ վերոյիշեալ տիկիններու ջանքերով կազմուած է Քաննի Տիկնանց Կրթասիրած Միութիւնը:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ ՅԱՌԱՋԸ

ան պատերազմը եւ քաղաքին պարպումը ռուսական ուժերու կողմէ՝ ծրագրին լրացուցիչ մասը կազմող աղդակներ էին: Բայց այս չէ էականը: Կարեւորն այն է, որ անուանի ծովակալը մօտէն հետաքրքրուած է իր աղդակիցներուն ճակատադրով, հայապահպանման հարցով ու անոնց լի նպաստ աշխատանքներ է կատարած, լի յոյս բերելով, ինչպէս կ'ըսէ Ն. Աչառարակեցի՝ «մերձաւոր աղդակիցներուն սիրող դործչի խելամիտ լայնախոհութիւն»:

Վ. ՄԻՒՔԱՅԷԼԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (166)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

— Ձաֆէէրին հրամայէ՞նք որ ոստիկանութեան լուր տայ, հարցուց երիցայրդոյնը:

— Ես աւելցուց երկրորդը, այդ դաղափարէն չեմ, զայն ոստիկանութեան յանձնելու համար պէտք է յայտնենք նաեւ թէ ինչը ի՞նչպէս բռնեցինք: Ան ալ հարցաքննուելով պիտի ըսէ թէ որոշած էինք Ֆէյղի պէյին կիները առեւանգել: Եւ ապացոյցն ալ այն է թէ դիշերով ապարանքէն անցանք եւ փոխանակ դանոնք առնելու դինքը առինք, այն դաղափարով թէ առեւանգածնիս Ֆէյղիի կիներէն մին էր: Հիմա ուրեմն կ'ուզէ՞ք որ այս խնդրին խառնուինք եւ մենք մեր ձեռքով դլուխնուս փորձանք բանանք: Ես քանի մը օրէն Արտաքին Գործոց նախարարութեան մէջ պաշտօնավարելու ֆէլմանի կը սպասեմ, մինչդեռ դուն, Ֆուատ, ըսաւ երիցադոյնին, այս խնդրով հօդդ պատիւը պիտի աղատես:

Երկու երիտասարդները իրենց բարեկամին այս արդար տրամաբանութենէն յօնքերնին պռատեցին:

— Իրաւունք ունիս, ըսաւ Ֆուատ, պահ մը խորհելէ յետոյ, պէտք չէ զայն ոստիկանութեան յանձնենք, որովհետեւ յետոյ մենք ալ կը տուժենք:

— Շատ լաւ, ոստիկանութեան չյանձնենք, վրայ բերաւ երրորդը: Բայց ի՞նչ ընենք. ոճրագործ մը ազա՞տ ձգենք:

— Այո, ուրիշ միջոց չկայ:

— Ատիկա երբեք չեմ ընդունիր: Պէտք է զայն մեռցնենք եւ ծովը նետենք, աւելցուց կրտսերը:

Միւս երկուքը սարսափած եան ընկրկեցան:

— Անողոք ես Գաարի, ըսին միաբերան:

— Չեմ դիտեր ինչ եմ, բայց բան մը ներսէս կ'ըսէ թէ այս մարդը մեծ ոճրագործ մըն է: Յետոյ ձեղի բան մըն ալ ըսեմ: Այս տղան վրան երեք հազար ոսկի ունի, մենք ալ ճիշդ երեք հոդի ենք եւ դայն մեր մէջը կը բաժնենք:

— Անգամ մըն ալ այդ բառը չկրկնես Գաարի, ըսաւ Ֆուատ, քանդի յետոյ երբեք բարեկամս պիտի չկոչեմ քեզ: Այս տղան պէտք է հիմա անմիջապէս ազատ ձգենք:

Եւ երկրորդին դառնալով աւելցուց.

— Նիզա դնա ննջասենեակէս հոտի սրբուակ մը բեր եւ արագ արագ դաստակները չքէ որպէսզի ուշքի գայ: Ես ձեր մեծն եմ եւ պէտք է լինձ հնազանդիք:

Նիզա խնդոյն իր ընկերոջը ննջասենեակը փութաց եւ պահ մը յետոյ ձեռքը հոտի սրուակ մը բռնած եան վերադարձաւ եւ Ֆուատի օգնութեամբ յաջողեցաւ քանի մը վայրկեանի մէջ նուագած Տիպրանը սթափեցնել, մինչ այդ միջոցին չարա – սիրտ Գաարի սեղանին քովը նստած անյաղթ ակնարկով մը անոր վրայ տարաըղնուած դրամատոմսերը կը դիտէր:

Տիպրան նուագումէն սթափելով, բազմոցին վրայ նստաւ եւ երկու Թուրքերուն դէմքերը դիտեց:

— Ազնիւ պէյս, ըսաւ Ֆուատի, կ'երդնում ձեզ թէ ես ոչ մէկ բանի մէջ մեղաւոր չեմ:

— Ուրեմն, հանըմները չսպաննեցի՞ր, հարցուց Թուրքը:

— Ոչ, պէյս, ոչ:

— Գողութիւն չըրի՞ր:

Տիպրան պահ մը լուռ մնաց, բայց այժմ ճշմարտութիւնը ըսելու ժամանակը չէր:

— Ոչ պէյ իմ, ես գող չեմ:

ԼԻՈՆ.— *Այբի Տիկին Անոյշ Բորիազ – եան եւ Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սարգիսեան խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝*

ԱՐԱՄ ԲՈՐԻԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ երկուշաբթի առաւօտ Լիոնի մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութեան մանրամասնութիւնները մեր վաղուան թիւով:

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Վ. Սարգիսեանի:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն.— *Այբի Տիկին Հայկուհի կապտեաեան եւ զաւակները, փեսաներն ու թոռները, այբի Տիկին Հռիփսիմէ Ալեաեանը եւ զաւակները (Տէսին), այբի Տիկին Անահիտ Պօղոսոֆ եւ զաւակները (Բազու), Տէր եւ Տիկին Թէքկիւզեան եւ զաւակները (Երեւան) եւ ընտանեկան բոլոր պարագաները խորին շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք նամակով, հեռախօսով, հեռագրով, անձամբ, փոխան ծաղկեպսակի նուէրներով եւ ծաղկեպսակով, իրենց ներկայութեամբ մխիթարեցին պիրէնք իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, աներհօր, մեծ-հօր, եղբօր եւ ապրպականին ողբացեալ*

ՂԱԶԱՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Այս ախուր առթիւ կը նուիրեն 400 ֆր. Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան (առանձալ «Ցառաջ»էն) եւ 100 ֆր. «Ցառաջ»ի բարգաւաճման:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, փետր. 20, ժամը 15ին, Հ. Ց. Դ. Նորահաւատից Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆոժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն նոր Սերունդին կողմէ:

Հայկ. առհմիկ պարբեր Վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄՔ

Մուտքը ազատ է:

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ փարիզեան շրջանի Հ. Ց. Դ. կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Կիրակի Փետր. 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ

Ընկերահամակրական ճաշասեղան:
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:

×

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Տօնակատարութիւնը տեղի կ'ունենայ 27 Փետր. Կիրակի կէսօրէ վերջ, Ազգ. Տան սրահը:

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

19 Փետրուար Շաբաթ օր ժամը 20ին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ
26, Rue Troyon — SEVRES

Նուագախումբ ԺԻՐԱՅՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը ամբողջութեամբ երգիչներ եւ երգչուհիներ տեղւոյն վրայ

Ճաշագին – մուտք 25 ֆրանք

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՑՈՎՀ. ՄԱՐՏԻՒ

Սկսեալ Փետրուար 17էն Մեծ Պահոց ամբողջ շրջանին, հինգշաբթի երեկոները ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենան հոգեհանգստեան աղօթքներ:

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, յաւարտ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն հոգեհանգստեան աղօթքները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Արեւագալի միջեւ՝ ժամը 11ին:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Փր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ Փետրուար 27, Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:

Հ. Ց. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վ.ռամեան եւ ընկեր կարօ խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին:

Ցաւարեան ՆՆԹ. Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին:

Համազասպ խումբ Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին:

Հայաստան խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին:

Շ. Միսաքեան խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին:

Քրիստափոր ՆՆԹ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կ'ՈՒՂԵԿՈՂԷ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, Կիրակի ժամը 16ին Սփլանտիտի սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) *Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)*

Զրոյց՝ վարդաձի եւ վասակի միջեւ

(յատկապէս պրուած այս հանդիսին համար Փօլատեանի կողմէ)

Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ

Կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մ այիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, Կիրակի կէսօրէ ետք

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱՀՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Հայ կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր շէնքին կահաւորման ի նպաստ կը նուիրեն.

Պր. Յարութիւն Տէմիրեան (Շուիլ), Վահրամ Մոսկոֆեան (Լը Վէզինէ), Տքթ. Փիրայր Յակոբեան (Թուլոն), Փիրայր Առաքելեան, Տիկին Վեհանոյշ Սըրսար (Մարսէյլ), Միշէլ Յակոբեան, Տիկին Աարինէ Պէրպէրեան (Նիս) 100ական ֆր.: Տիկին Եղիսաբէթ Թաթիւնեան (Լա Սիոթա), Պ. Փիրայր Յովակիմեան (Նիս) 60ական: Տոքթ. Ժ. Բաչեան, Տէր եւ Տիկին Խաչատուր Քէպապճեան, Պր. Զ. Պարթեւեան (Սէն Մօռ), Տիկին Սիրարփի Սահակեան, Պր. Գուլպենկեան (Ալպի), Տոքթ. Արթիւր Յակոբեան, Տիկին Մարի Ալեանաքեան, Պր. Մինաս Նիկողոսեան (Մարսէյլ), Տիկին Նոյեմի Մարգարեան (Նիս) 50ական: Քէփճեան–Եղիսեան ընտանիք (Օլնէ–սու–Պուա), Օր. Զ. Հ. Խոսրովեան, Տիկին Արսլանեան (Պուլոնը–սիւր–Մէռ), Տիկին Աննա Տաքէսեան (Պանեէօ), Պր. Սուրէն Ահէմեան (Մարսէյլ) 30ական ֆր.: Տիկին Րբենէ Յովհաննէսեան, Տոքթ. Ն. Ազգճանեան, Պր. Տիգրան Համեան (Նիս), Տէր եւ Տիկին Պարսեղպանեան (Փավիյոն–սու–Պուա), Տիկին Ս. Զարֆճեան, Արթիւր Մակարեան, Թէքեան Սարգիս (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Տրդատ Տէր–Պօղոսեան (Մարսէյլ), Պր. Հ. Աստուրեան, Սարգիս Վարդանեան (Վէնէն), Տիկին Գլարա Կապի (Նիս) 20ական ֆր.: Տէր եւ Տիկին Հ. Գազանճեան (Կրոլէ), Հրաչ Սինանեան (Մարսէյլ), Պր. Շ. Մեճլումեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գէորգեան, Տիկին Վ. Ալճունեան (Կարկան), Որբերեան ընտանիք, Պր. Վ. Մասլաքեան (Լիւա), Տիկին Փերուզ Մինասեան (Նիս) 10ական ֆր.:

×

ԼԻՈՆ.— *Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ առացած է ընկերուհի Լիւսի Գասպարեանէ 30 ֆր. իր հիւանդութենէ ապաքինման առթիւ: Պր. Անանիա Խաղնաճեանէ 30 ֆր. իր եղբօր՝ Յարութիւն Խաղնաճեանի մահուան տարելիցի հոգեհանգիստին առթիւ:*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ս.Յարոնեան ակումբը: Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ժամը 16,30ին

Հանդէս ի յիշատակ Վարդանանց Նահատակներուն եւ թատերական ներկայացում.
— Սկզբունքի մարդը, *Ա. Շերվանզտէ*
— Կիրակոս աղայի ճաշարանը
— Le chemin de l'école — opérette

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ
50-ԱՄԵԱԿԸ

GEORGE V
Մարտ 19
Մանրամասնութիւնները՝ մօտ օրէն

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբի 25ամեակը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 30ին,
Կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին
THEATRE CHAMPS - ELYSEES
սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 19ԷՆ 28
աւելի լաւ օգտուելու համար երկար օրերէ եւ գեղեցիկ օրերէ
Ս. ԵՈՀԱՆ, Սալցպուրկի շրջանը 620-1200 մեթր բարձրութիւն, արեւոտ վայրը, պաշտպանուած հովերէն եւ մշուշէն: Ձիւնը ապահովուած դահուկ ընողներուն համար: Ամէն տեսակ զուարճութիւններ: Հանգստաւէտ պանդոկ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, ջերմութիւն, խնամուած ճաշեր:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻԻՆ 395 ՖՐ.

Կանխավճար 75 ֆր. մնացեալը վճարելի Փետրուար 15

Սահմանափակ տեղեր. Ժամ առաջ պէտք է արձանագրուիլ:

Մեկնում Փետրուար 19, կառ տը լ'Էսթէն
ԱԼՊԵՐԿ ԷՔՍՓԵՍով:

Հաւաքուիլ կառ տը լ'Էսթի մեկնումի մեծ սրահը ժամը 21ին (մեկնում 22,10ին) Ճամբորդութիւն Բ. կարգով, մասնակցութեան գինին մէջ են ճամբու ծախքը, պանդոկ եւ ճաշ (բացի ճամբու ճաշերէն):

RELATIONS TOURISTIQUES
EDUCATIVES
32, Rue de Trévise, PARIS (9e)
Tél. : 770-36-37
Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901
Ն.Տ. ՃԼԶԻՐԵԱՆ
Ընդհ. Պատուիրակ

Կարեւոր.— Յրանսացիներուն համար ազգ. անձնագիր, օտարներուն համար Թիթր տը վօյաժ կամ անցագիր (փասփոր) ի գործու:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ՓԵՏՐՎԱՐ
MERCREDI
16 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12342

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.342

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՇՈՒՐՋ

—o—

Ա·

Օրակարգի վրայ է դարձեալ Կիպրոսի խնդիրը, որ տասնեւութ տարիէ ի վեր կը սպասէ իր վերջնական լուծումին:

«Վերջնական» կ'ըսենք իրրեւ հակադրութիւն «ժամանակաւոր»ին, որ տեղի ունեցաւ 94 տարի առաջ, 1878 Յուլիս 4ին, ռուսեւթուրք պատերազմի վազորդային, Պերլինի վեհաժողովի դումարման օրերուն, Մեծն Բրիտանիոյ եւ օսմանեան կառավարութեան միջեւ կնքած դաշնագրով:

Անգլիա վախնալով որ Ռուսիա Կարսը, Արտահանն ու Պաթումը կրնայ եռք, կընայ Արեւմտեան Հայաստանէն ուրիշ հողմասեր դրաւել՝ վտանգելով Հնդկաստանի ճամբան, սակարկութեան մբռաւ Ապտիւլ Համիտի կառավարութեան հետ: Առաջարկեց ապահովել օսմանեան կայսրութեան հողային ամբողջութիւնը, պայն պաշտպանելով ռուսական նոր յարձակումներու դէմ: Եւ որպէսզի դինուրական օժանդակութիւնը անմիջական ըլլայ, Կիպրոս կղզին պէտք է տրամադրուէր իրեն, օսմանեան անուանական գերիշխանութեան տակ:

Մէկ պայմանով սակայն, — օսմանեան կառավարութիւնը պարտաւոր էր անյապաղ բարենորոգումներ մտցնել հայկական նահանգներուն մէջ, Ռուսիոյ մի – ջամտութեան առիթ չտալու համար անոնց:

1914ին, երբ Թուրքիա պատերազմ յայտարարեց դաշնակիցներուն դէմ, Անգլիա վերջնապէս իրեն կցեց Կիպրոսը, որ կարեւոր խարիսխ մըն էր Միջերկրականի մէջ՝ դէպի Հնդկաստան տանող ճամբուն վրայ՝ Ջիբրալթարէն եւ Մալթայէն վերջ: 1880ին, երբ Անգլիա զրաւեց Եգիպտոսը, կղզիին կարեւորութիւնը մասամբ պակսեցաւ: Սակայն անիկա ծառայեց իրրեւ ռազմապիտական խարիսխ մը՝ բրիտանական նաւատորմին, յետագային նաեւ օդանաւային տորմիղին համար, — ու ցարդ կը պահէ իր այդ հանգամանքները:

Տարակոյս չկայ — եւ աւելորդ է յիշեցնել — որ Ապտիւլ Համիտ եւ իր ոճրագործ ժառանգորդները երբեք չզոր – ծադրեցին հայկական բարենորոգումնե – րը: Ու Մեծն Բրիտանիա, Պերլինի դաշնագրի 61րդ յօդուածի երաշխաւոր վեց մեծ պետութիւններէն մէկն ըլլալով, քանի մը փորձեր ըրաւ հաւաքական ծանուցագրով Բարձրագոյն Դուռնէն պահանջելու համար բարենորոգումներու գործադրութիւնը:

1895ի «Մայիսեան Ծրագրին» արդիւնքը եղան համիտեան համատարած ջարդերը, — 1895–96ին, — որոնք 300·000 զոհեր խլեցին մեզմէ Արեւմտեան Հայաստանի վեց նահանգներէն մինչեւ Տրապիզոն, Կեսարիա ու Կիլիկիա:

Երկրորդ աշխարհամարտի կարեւոր հետեւանքներէն մէկն ալ այն եղաւ, որ դաղթատերութիւնը վերջ դրաւ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ: Ամէն զոյնէ բազմաթիւ ազգեր ու ցեղեր անկախութեան տիրացան, երբեմն նոյնիսկ առանց մէկ գընդակ արձակելու:

Օրինակը վարակիչ դարձաւ:

Կիպրոսի Յոյներն ալ առիթէն օգտուելով գլուխ բարձրացուցին անգլիական աշխարհակալութեան դէմ:

Յոյն հայրենասէր զինուորական մը՝ զօրավար Ղրիվաս, այլ անուամբ Դիգենիս (բիւզանդական հերոսի մը անունը), կազմակերպեց ահաբեկչական խումբ մը, որ սկսաւ գործել 1955ին:

Ղրիվաս ունէր 250 զինեալ հետեւորդներ, որոնք ամբողջ կղզին ցանցի պէս պատած էին: Անոնք ունէին գաղտնի պահեստներ, ուր կը պահէին զէնքեր, պայթուցիկներ, ռումբեր, ականներ, ռատիոյ հաղորդակցութեան սարքեր, ինչպէս նաեւ ռազմական համազգեստներ:

Ղրիվաս կը հրամայէր ամբողջ կղզիին, ինչպէս նաեւ Յոյն զինուորներուն, որոնք կը կազմէին Անգլիական զօրքերուն 1/3ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն ոստիկանութեան, որ կը կազմէր կղզիին ոստիկանութեան 1/2ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն քաղաքացիներուն, որոնք կը կազմէին կղզիին բնակչութեան 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն եկեղեցականներուն, որոնք կը կազմէին կղզիին բնակչութեան 1/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն մամուլին, որ կը կազմէր կղզիին մամուլին 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն ուսուցչութեան, որ կը կազմէր կղզիին ուսուցչութեան 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն ուսանողութեան, որ կը կազմէր կղզիին ուսանողութեան 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն գործաւորներուն, որոնք կը կազմէին կղզիին գործաւորութեան 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն գիւղացիներուն, որոնք կը կազմէին կղզիին գիւղացիութեան 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն ազգայնականներուն, որոնք կը կազմէին կղզիին ազգայնականներուն 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն ազգայնական կուսակցութեան, որ կը կազմէր կղզիին ազգայնական կուսակցութեան 4/5ը:

Ղրիվաս կը հրամայէր նաեւ Յոյն ազգայնական կուսակցութեան ղեկավարներուն, որոնք կը կազմէին կղզիին ազգայնական կուսակցութեան ղեկավարներուն

ՀԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐԿԵՐՈՒ ՀԵՏՔԵՐՈՎ

Սպանացի հնագէտ Մարսելինօ Սաուտուոլա, 1879ին Արտամերայի քարան – ձաւներէն մէկուն մէջ յայտնաբերեց վայրի ցուլի մը նկարը, զծուած կարմիր ներկով: Նոյն քարանձաւներուն մէջ ա– նոր կողմէ դանուած զործիքները կը հաստատէին, թէ ասոնք կը պատկանէին քարէ դարու մարդուն, որ ապրած է Ք. Ա. 12·000ին: Սակայն նկատի առնելով, որ քարէ դարու մարդը դեռ ծանօթ չէր մետաղին եւ ի վիճակի չէր պարզ բնա– կարան մը իսկ չինելու, ոչ ոք ուզեց հա– ւատալ, թէ այդ դարաշրջանի մարդը հնարաւորութիւն ունեցած է նկարելու: Սպանացիին յայտնագործումը նկատուե– ցաւ կեղծիք:

Տարիներ ետք, երբ նոյն ձեւի նկարներ յայտնաբերուեցան Հիւսիս· Ափրիկէի, Ֆրանսայի, Սպանիոյ, յետագային նաեւ Ուրալի, Մոնկոլիոյ մէջ եւ այլուր, տա– րակուսանքը վերջ գտաւ: Ներկայիս գի– տական աշխարհը կ'ընդունի քարէ դարու նկարչական արուեստին գոյութիւնը: Այդ շրջանին օգտագործուած է երեք գոյն՝ սեւ, կարմիր ճերմակ: Արդի Հայաստանի մէջ դեռ չեն յայտնաբերուած դունաւոր ժայռապատկերներ: Որմնապատկերներու անդրանիկ նմոյշները մենք կը գտնենք Եգիպտոսի մէջ, որ նախնադարեան քա– զաքակրթութեան օճախներէն մէկն է:

Եգիպտական որմնանկարներու թիւը չափազանց մեծ է, իսկ հայկական որմ – նանկարները մնացած են հազուագիւտ վայրերու մէջ (այս խնդրին մէջ մեծ կա– րեւորութիւն ունին կլիմայական պայ – մանները, որոնք Եգիպտոսի մէջ աւելի բարենպաստ են): Ասոնք՝ հայկականները կը վերաբերին աւելի ուշ՝ ուրարտական (9–7 դարեր Ք. Ա.): Այսուհանդերձ ներկայ եւ պատմական Հայաստանի տա– րածքին վրայ յայտնաբերուած հնագի – տական նմոյշները կը հաստատեն, որ հոն նոյնպէս զործածուած են սեւ, կար– միր, դեղին, զարչնագոյն բնական ներ– կեր: Թերեւս աւելի կանուխ քան եգիպ– տականը, յամենայն դէպս զուգահեռ ա– նոր ժամանակներուն:

Այդ ներկանիւթերէն կարմրագոյնը, որ յայտնաբերուած է Թեղուտ գիւղի (Լճմիածնի շրջան) պեղումներու ժամա– նակ եւ ունի 3800 տարուան հնութիւն, Ք. Ա., իր բաղադրութեամբ նոյնատիպ է Շահնազարի, Ալալերդիի, Արզականի եւ քանի մը այլ վայրերու հանքային ներկանիւթերուն:

Սպիտակ գոյնը զործածութեան դրե– ուած է աւելի ուշ (ըստ գոյութիւն ու– նեցող նմոյշներուն): Այդ գոյնի ներկեր դանուած են Լճաշէնի մէջ եւ ունին ան– դադրինձի դարու տարիք, այսինքն՝ 20–16րդ եւ աւելի ուշ դարեր Ք. Ա.: Այս գոյնի ներկերը կիրարկութեան դրուած են խեցեզործութեան մէջ, կաւէ աման– ներ ներկելու համար: Պատմական Հա– յաստանի կարգ մը վայրերուն մէջ դըտ– նուած են այդ տարիքին պատկանող դեղ– նականաչաւուն, կանաչաւուն եւ այլ գոյ– նի ներկեր: Ասոնք խեցեզործութեան մէջ զործածուած են մինչեւ ուրարտական շըր– ջանը: Էրեբունիի եւ Թէյչէբայինի ամ – րոցներու պեղումներուն ատեն յայտնա– բերուեցան ոչ միայն որմնանկարներ, ո– րոնք բաւական լաւ վիճակի մէջ էին, այլեւ անոնց ներկերէն որոշ նիւթեր՝ կապոյտ երկնագոյն, կապտականաչաւուն եւ զորշակապտաւուն: Որմնանկարնե – րուն վրայ այս ներկերուն կողքին կային նաեւ մաքուր սպիտակ, դեղին, կարմիր եւ սեւ գոյնի ներկեր: Այս բոլոր ներ– կերը, փոքր բացառութեամբ ենթարկուե– ցան ուսումնասիրութեան: Հարկ կը հա– մարինք ճշդել, թէ եթէ պղինձի դուն– ւոր հանքայնուրերը նոյնիսկ թոյլ թթու– ներու, ինչպէս նաեւ բարձր տաքութեան ազդեցութեան տակ կը զունազարդուին, մեր նախահայրերու կողմէ արուեստա – կան ձեւով ստացուած վերոյիշեալ ներ– կանիւթերը եռացող արքայաջուրին մէջ իսկ անլուծելի կը մնան: Անոնք ցելտու– սի 1000 աստիճանին մէջ ոչ միայն չփո– խեցին իրենց գոյնը, այլեւ ստացան ա– ւելի մաքուր, պայծառ եւ հնչեղ երկնա– գոյն տեսք:

Մեծ հետաքրքրութիւն ներկայացուց նաեւ սպիտակ գոյնի որմնանկերը, մին– չեւ այդ ատեն մենք այդպիսի դեղեցիկ, մաքուր սպիտակ ներկի չէինք հանդի – պած: Ուսումնասիրող հնագէտներու կար– ծիքով, ան պէտք է պատրաստուած ըլլար կամ մաքուր ճերմակ կաւիճէ, կամ ալ կրաքարէ: Քննութեան այդ արդիւնք– ները ժխտեցին գոյութիւն ունեցող կար– ծիքները: Ան պատրաստուած էր բիւրեղ կիպսէ, որուն հանքը հեռու չէ Էրեբունի ամրոցէն: Շատ զարմանալի է, որ պատ– մական այդ հին շրջանին կիպսը փոշիի աստիճանին վերածուելով իբրեւ ներկ օգտագործուի:

Կիպսէ պատրաստուած ներկին 2750 տարուան անցեալը փայլուն ապացոյց է անոր քիմիական կայունութեան մասին: Փաստ չկայ, թէ այդ թուականներէն ա– ռաջ գործածուած ըլլայ նմանօրինակ ներկ: Ան ըստ երեւոյթին սերտօրէն կապ– ուած է ուրարտական մշակոյթին հետ:

Եգիպտացի գիտնականներ անցեալ տա– րի հաստատեցին, յետ երկարատեւ քըն – նութիւններու, թէ փարաւոններու դամ– բարանները զարդարող չափազանց կա– յուն, երկնագոյն ներկերուն պատրաս – տութեան դաղտնիքը գտած են:

1971 Յունիսին այցելեցինք Եգիպտոս: Այդ ներկերու քանի մը նմոյշներուն նոյ– նանման ուսումնասիրութիւնը պարզեց, որ ոչ մէկ տարբերութիւն կայ ոչ միայն կապոյտ – երկնագոյն ներկերուն մէջտեւ, որոնք զարդարած են փարաւոնական շի– նութիւնները ու ուրարտական ամրոցնե– րը, այլեւ միւս ներկերուն մէջեւ: Այս իրողութիւնը ցոյց կուտայ, թէ այդ եր– կու նախնադարեան պեռութիւնները սերտ կապ հաստատած էին իրարու հետ: Այսուհանդերձ պէտք է նկատել տալ, որ նախնադարեան, ինչպէս նաեւ մեր դա– րաշրջանի հին օրերուն, Հայաստանի մէջ բարձր զարդացումի հասած էր ներկի արդիւնաբերութիւնը: Այդ ներկերը կը պղպեղային հեռաւոր երկիրներէ: Այս մա– սին կան պատմական տուեալներ:

Ակադ. Յ. Մանանդեան իր «Հայաս– տանի քաղաքները եւ առեւտուրը» գիր– քին մէջ կը զրէ. «Փրոֆ. Գ. Խալաթեանցի կարծիքով, Հայաստանից արտահանուող գլխաւոր ապրանքները հանդիսանում էին ձիերը, ջորիները, մեռաղները, ներ – կերը, առանձնապէս, այսպէս կոչուող հայկական սանդրիկ ներկը՝ վառ կար– միր, ծիրանագոյնը»: Այնուհետեւ նոյն գիրքին մէջ ան կը զրէ. «Պլինիուս Աւա– գը իր բնական պատմութիւն գրքում յիշատակում է հետեւեալ բոյսերը, ներ– կերը եւ քարերը. բոյսերից աղաման – տիսը, որի մօտեցումից առիւծները ե– րախները բացած վայր էին ընկնում, հաղերպիտիում բոյսի նիւթը, որն ածում է Պարսկաստանում, Միդիայում, Հա – յաստանում եւ որպէս դեղաբոյս արտա – հանւում Հռոմ: Հայաստանում պատ – րաստուող եւ նկարիչների կողմից օգ– տագործուող օրօրիտիս ներկը, արմե – նիում կոչուող ներկաքարերը, խրիզոքո– լա ներկանիւթը, ալմէն չինանիւթը, սրաքարերը եւայլն»: Այդ նոյն գիրքին մէջ Պլինիուս Աւագ նկատել կուտայ, թէ Հայերը օրօրիտիս կոչուած ներկը կը առանձին խրիզոքոլա հանքանիւթէն: Ասիկա պղինձի հանքաջուր է՝ իր ֆիզի– քաքիմիական յատկութիւններով նման է թէ՛ եգիպտական եւ թէ ուրարտական երկնագոյն ներկերուն:

Հին հայկական, հռոմէական եւ յու – նական աղբիւրներու համաձայն, պատ– մական Հայաստանը կը փառաբանուէր իր բնական ներկերով, այդ ներկերը մը– նայուն տեղ գտած էին օրուան նկարիչ– ներու ներկապնակներուն մէջ եւ կը կոչուէին հայկական:

Իտալացի ծանօթ նկարիչ եւ արուես – տագէտ Զեննինօ Զեննինի (ԺԴ· դար) բազմաթիւ անգամներ իր մէկ գործին մէջ («Գեղարուեստի տրակտատ») կը յի– շատակէ հայկական բնական կարմիր «իւղոտ» ներկը: Նոյնանման վկայու – թիւններ կը գտնենք նաեւ գերմանացի քիմիագէտ Տ· Մայէրի մօտ:

Ֆրանսացի նկարիչ Մարսըլէն Պերթըլօ հայկական ներկերու մասին կը գրէ· «Մալախիտը, բառին բուն իմաստով պը– ղինձի բնածխատը (քարպոնատ), անոր հետ միասին ազարիտը, պղինձի կապոյտ գոյնի բնածխատը կը կրէին նոյն անու– նը՝ Արմենիում, թերեւս այն պատճա – ռով, որ անոնք կուգային Հայաստանէն»:

Պ. ՔԱՆՔԱՆԵԱՆ

ԱՆՄԱՀԱՑԱԾ ԶՈՅԳԵՐ

ՀԵԿՏՈՐ ՊԵՐԼԻՈԶ ԵՒ ՀԱՌԻԷԹ ՍՄԻԹՍԸՆ

(Բ· եւ վերջին մաս)

Սակայն կեանքը աւելի պահանջկոտ հոմանուհի մըն է: Պերլիոզ կը չարունա– կէ իր երաժշտական ասպարէզը: 1830ին, կը ստանայ Հռոմի մրցանակը: Նոյն տարուան Դեկտեմբեր 5ին, մեծ յաջողու– թեամբ կը նուագուի իր «Սենֆոնի Ֆան– թասթիք»ը: Պերլիոզ երկար չի մնար Ի– տալիա: 1832 Նոյեմբեր 7ին, կը վերա – դառնայ Փարիզ ու կը հաստատուի Սէն Մարք փողոցի այն պանդոկին մէջ, ուր բնակած էր Հառիէթ Սմիթսըն: Հոն կ'լսմանայ, որ օրիորդը կը պատուի փա– րիզ եւ կը չարունակէ ներկայացումներ տալ: Որվ ճակատագիր, լռինչ խաղեր կը խաղան մեր զգացումներուն հետ: Հա – ռիէթին անունը կը բաւէ, որ Պերլիոզի կարծեցեալատելութիւնը ցնդի մէկէն:

Հառիէթ իսկապէս Փարիզ կը պտտի: Վարձած էր թատերասրահ մը եւ ներկա– յացումներ կուտար: Խումբին զեկավարը ինքն էր: Բայց առաջուան չափ չէր խան– դավառեր թատերասէր բազմութիւնները:

Այդ շրջանին, Պերլիոզ կը պատրաստուի ներկայացնել իր հռչակաւոր «Սեն– ֆոնի Ֆանթասթիք»ը:

Հիմա դերերը փոխուած են արդէն: Պերլիոզ դարձած է ծանօթ արուեստա – դէտ: Հառիէթ կը պտտի սրահին մէջ: Բոլոր ներկաներուն պէս՝ ան եւս կա– խարդուած է այս փոթորկոտ երաժշ– տութենէն եւ իր հիացումը կը յայտնէ արուեստագէտին: Ներողութիւն կը խն– դրէ իր անփափկանկատ վարմունքին հա– մար ու կը նեռուի իր սիրահարին թե– ւերուն մէջ:

Նոյն դիշեր, Պերլիոզ իր օրագրին մէջ կը գրէ հետեւեալը.

«Ո՛վ երջանկութիւն, Հառիէթ զիս կը սիրէ: Ան իր կուրծքին տակ կրէ ժիւ– լիէթի եւ Օֆելիայի սիրտը: Ժամեր ծունկի կը կեցամ անոր առջեւ, ձեռքերը ձեռքերուս մէջ, կը նայիմ աչքերուն, ուր կը ծնին արցունքներ, մինչեւ որ համ– բոյր մը դրոշմէ ճակտիս: Այն ատեն, ոտքի կ'ելլեմ, զայն կ'առնեմ թեւերուս մէջ ու կը ճզմեմ կուրծքիս վրայ»:

Գինովութիւն, հեչտանք: Բայց որքա՜ն դժուար է Պերլիոզի պէս մէկուն սիրու– հին ըլլալ: Խեղճ աղջիկը ունի նիւթական մտահոգութիւններ: Ամբը ապրեցնե– լու համար՝ մտած է 15 հազար ֆրանքի հասնող պարտքի մը տակ:

Պերլիոզ, որ ասպետական հոգի ունի, յուսահատիլ չի դիտեր, եւ հակառակ հօրը արգելքներուն՝ կ'որոշէ խնդրել Հա– ռիէթին ձեռքը: Իրիկուն մը, կ'երթայ անոնց տունը, ոտքերուն կ'իյնայ եւ կը կատարէ իր խնդրանքը: Հառիէթի պըղ–

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Այդ դառում–դոչումը Աբսէնի մէջ կըր– կին արթնցուցին մարտնչումի հրայրքը· քնդոստ ոտքի ելլելով կ'ըսէ հօրը·

— Կը լսե՞ս ո՛վ հայր, կը լսե՞ս հրա– էրն ի դէն, ինձ կը մղէ երթալ քրոջս վրէժը լուծել: Կ'երդնում որ երբ քրոջս յուշարձանը կանդնեմ Կամպիւսի տղան արիւնոտ կառափը անոր պատուանդանին պիտի ձօնեմ:

Այս ըսելէ յետոյ քալեց դէպի պատ – նէշները, աւելի ճիչդը՝ թռաւ փոթորիկի զօրգնութեամբ· հայրը հետեւեցաւ իրեն եւ քանի մը խմբապետներու հարկ ե– դած հրամաններ տուաւ, եւ քաջութեան, խմաստութեան խօսքերով իրախուսեց զանոնք:

Թշնամին կանոնաւոր եւ վճռական քայ– լերով յառաջ կը մղէր իր զօրականները: Անոնք ծայրայեղ յանդգնութեամբ սկսան դեռեղել մանաւոր ելաբանները, բայց ընդդիմութիւնը այնքան ուժգին էր որ անհաչիւ վիրաւորներ եւ մեռածներ դե– տին ինկան:

Այսպէս հինգ երկար ժամեր տեւեց կռիւը, երկուստեք բազում զոհեր խլե – լով: Նախայարձակ թշնամին չյաջողեցաւ իր նպատակը իրագործել: Բայց յանկարծ անյուսալի նոր ուժեր հասան եւ յաջող– ցան խորտակել դիրքերէն մին, յաղթա– նակի որոտագին աղաղակներ արձակե – լով:

Տիգրան առանց խուճապի մատնուելու իր զիրքը Աբսէնին փոխանցելէ յետոյ, սուրաց վտանգուած վայրը ուր թշնամին հեզեզի պէս իր ուժը կը կեդրոնացնէր՝ քաղաք մտնելու մտադրով:

Իր ներկայութիւնը, ընկճուած զին – ուորներուն մէջ ստեղծեց հզօրագոյն մար– տնչումի բարերար տենդը:

Պահէ պահ յուսահատական զերբնական զրոհը կը սկսի, թշնամին երեւութապէս նկատի չառներ իր անհաչիւ զոհերը, ո– րոնք պատերուն տակ հոս–հոն կործա – նած վերելակներու բեկորներուն հետ արիւնահեղ կոյտեր կազմած էին այն– քան բուռն էր Հայերու պաշտպանողա – կանը:

Երկու դիրքերու վայրը դադրած էր այլեւս ռազմաբեմ ըլլալէ: Մահը կը տի– րապետէր հոն անխտիր: Քարեր, նետեր, հրաթիկ, հրարձակ ճողեր, նիզակներ, նոյնիսկ ժողովուրդին կողմէ զործած – ուած հատու զործիքներու բեկորներ զի– բար կը խաչաձեւէին եւ յաճախ յարձա– կողը իր վերադարձ զէնքով կը վիրաւո– ուէր· ցաւի կամ ջղային խնդութեան ա– ղաղակները, սարսափի ճիչերը, աղաղակ– ներ, հրաման, պարտաւանք, հայհոյանք եւ զառանցանք դժոխային խառնիճաղանճ մը կը պարզէին:

Արեւը պատենալու մօտ էր եւ հօրիզոնը սկսած էր մթնշաղուիլ· միայն լեռներու զագաթներէն նետարձակ ճառագայթներ կը լուսաւորէին ռազմավայրը:

Փարսերը յոգնած էին յուսահատուր, եւ ապաստան դիրքին յաղթանակը կ'ուչա – նար:

Այդ կերպ ճգնաժամային պարագանե– րուն մեծ դեր վիճակուած է առաջնորդ– ներուն:

Եւ ահա Մհէրան՝ յառաջ կը խոյանայ եւ ելարան մը կը զետեղէ ճիշդ Տիգրանի դիրքին դէմ ուր ամենաչատ զոհեր տուած էր իր բանակը, եւ ինքնավստահ կը մա– զլցի եւ կը կոչէ·

— Ծանձնուեցէք, մերն է յաղթու – թիւնը:

Զինուորները քաջալերուած Մհէրանի այս յանդգնութենէն, օրհասականի քա – ջութեամբ հետեւեցան իրենց հրամանա – տարին եւ հակառակ վերէն տեղացած քարակոյտերուն, յաջողեցան դէպի ներս խուժել: Սակայն Տիգրան զերազդուած հակառակորդին այս խիզախութե– նէն, իր ամբողջ կորովն ու վճռակամու– թիւնը ի գործ դնելով բուռն ընդդիմու– թիւն ցոյց տուաւ:

Երկու անհաւասար ուժեր, բայց նոյն անհասանելի քաջութեամբ, իրարու բա – խեցան կատաղօրէն· յաղթութեան նժարը մերթ ընդ մերթ կը տատանէր ալ ու ձախ, անստոյգ էր թէ ճակատագիրը որո՞ւ վե– րապահած էր պարտութիւնը:

Երկու կողմերն ալ վճռած են չհիլ այդ օրուան յաղթանակը, բայց ահա այդ խառնիխուռն դիրկընդխառնութեան ա – տեն պատահական նիզակահարումէ մը կը վիրաւորուի Տիգրան մահացու կերպով:

Այս ճգնաժամային պատահարին բոլոր կը տարածուի բերնէ բերան եւ Հայոց դիմադրական ուժին վրայ սառի պղպե– ցութիւն կը ներզործէ:

Մինչդեռ թշնամին աւելի եւս կը խան– դավառուի եւ ամէն կողմ խուժելով կը նուաճէ արդելքները սուղ դնով: Զին– ուորները այլեւս քաղաքին նախամուտ տիրացած իրենց կատաղութեան կ'են– թարկեն բնակիչները:

Յ. Վ.

(8 – Շար·)

ԽԱՂՏՆԻՔ ՎԱՍՓՈՍԻ

Գ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՅԱՂՈՒՊՈՒՆ ՄԸ ՎՂԽԱՆԱՑԱՎ

— Եւ ասոր պատճառը ի՞նչ էր, տիկնո՛ջ:

— Ոմո՛ւն մեղքը կրնայ ըլլալ, ինչպէս ամէն պատմութեան մէջ պատահած դէպքերուն համար կ՚ըսուի: Ես ալ ոչինչ գիտեմ: Միայն կրնամ ըսել, որ ամուսինս ինծի հետ շատ լաւ կը վարուէր, ինչպէս որ ես ալ իրեն հետ: Ամուսնացած էինք երեք տարի: Ես քսանհինգ տարեկան էի, ինք՝ երեսունհինգ: Ամուսնանալէ առաջ ինք ինծի ըսած էր, որ ունի կին մը եւ երկու զաւակ, որոնք Եւրոպա կը գտնուին, եւ որ ինք ատոնց հետ կապ չունի: Ես ալ ըսած էի իրեն, որ ինծի համար կարեւոր չէ անցեալը, եւ որ ինծի համար ինք միայն ներկայ է եւ ապագայ: Ինք ալ ինծի ըսած էր, որ ինծմէ ետք ուրիշ կին մը չպիտի առնէ: Ես ալ ըսած էի, որ ինծմէ ետք ուրիշ ամուսին մը չպիտի ունենամ: Ինք ինծի ըսած էր, որ ինծմէ ետք ուրիշ կին մը չպիտի առնէ, որովհետեւ

ԼԻՈՆ.— Այրի Տիկին Անույշ Բորիազեան եւ Տէր եւ Տիկին Վարուժան Սարգիսեան, այրի Տիկին Շահպազեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Ինճէեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շահմէրեան, այրի Տիկին Դանիէլեան եւ զաւակները, այրի Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները (Պէյրութ) խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ պապականին՝

ԱՐԱՄ ԲՈՐԻԱԶԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ երկուշաբթի առաւու Լիոնի մէջ, յետ երկարատեւ հիւանդութեան:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր Շորեքշաբթի, Փետր. 16, ժամը 14,30ին Լիոնի Ս. Յակոբ եկեղեցին, 295 Ռիւ Պուալօ, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Պրոնի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը (ժամը 15,30ի առեներով):

Մահագդ դրկուած չըլլալով կը խընդրուի ներկայիս իբրեւ այդ նկատել:

Ըստ ողբացեալին փափաքին՝ ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Սկսեալ Փետրուար 17էն Մեծ Պահոց ամբողջ շրջանին, Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենան հոգումի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւնները:

×

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, յաւարտ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Արեւագալի միջեւ՝ ժամը 11ին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Մայրիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ, Վիրոֆլէյէն այրի Տիկին Էմմա Շմաւոնեան 20 Ֆր. Շուխլի Կապ. Խաչին: Ալֆորվիլէն այրի Տիկին Զապէլ Կարապետեան 10 Ֆր. «Յառաջ»ին:

«ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Պ. Տարօն Պօղոսեան երկու տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօր՝ Ղազար Պօղոսեանի (Մարսէյլ):

ՆՈՒԷՐ

Շաւարշ Միսաքեանի մահուան 15րդ տարելիցին ի յիշատակ այրի Տիկին Դաւիթեան «Յառաջ»ին կը նուիրէ 50 Ֆր., ինչպէս նաեւ Դպրոցասէր Տիկնոջ վարժարանի սրահի չինութեան 50 Ֆր.:

(Մնացեալ «Յառաջ»էն):

×

Տիկին Մարկրիթ Ինճէեան կը նուիրէ 50 Ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարեսպատակ ձեռնարկներուն, իր սիրելի ծնողաց յիշատակին:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԻԼԻԱ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վռամեան եւ ընկեր կարօ խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին:

Զաւարեան ենթ. Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին:

Համազասպ խումբ Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին:

Հայաստան խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին:

Շ. Միսաքեան խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին:

Քրիստափոր ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (18 Փետր.) ժամը 9ին:

×

ԱՒՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցուի: Արեւագալի արարողութիւնները յաւարտ պատարագի ժամը 11,30ին:

ՆՈՒԻԷՐՆԵՐ

ՏԷՍԻՆ.— Պր. Վարուժան Մանուկեանի կսկծալի մահուան առթիւ (արկածահար) փոխան ծաղկեպսակի եղած նուէրները.—

Հ. Յ. Դ. տան նորոգման համար վիճակի վաստուրականի Հայր. Միութ. 100 Ֆր., Վանիկ Ալօեան (Մարսէյլ) 20 Ֆր.: կապոյտ Խաչի Տէսինի հայկական դպրոցին Մարսէյլի Վաստուրականի Հայր. Միութիւն 50 Ֆր., Վարդան Պանտիկեան (Մարսէյլ) 30 Ֆր.: Տէսինի եկեղեցւոյ պայծառութեան համար Տիկին Էլիզա Քինոսեան (Մոնթէլիմար) 50 Ֆր.:

Տէսինէն Տէր-Սահակեան ընտանիքը նուիրած է՝ Պր. Մարուիկ Տէր-Սահակեանի մահուան Բ. տարելիցին առթիւ, իսկ Պր. Գրիգոր Պօղոսեան եկեղեցւոյ պայծառութեան 100 Ֆրանք:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Նորահաւատոյց Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆօժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Ասի կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն նոր Սերունդին կողմէ:

Հայկ. տոհմիկ պարեր Վիէնի նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Մուտքը ազատ է:

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ վարիչեան շրջանի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Կիրակի Փետր. 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ

Ընկերահամակրական ճաշասեղան: Մախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:

LA SECTION CULTURELLE DU

CLUB des JEUNES de l'U. G. A. B.

Vous prie d'assister à la conférence de Monsieur Edouard UTUDJIAN

« IL Y A UN AN DEJA, L'EXPOSITION ARMENIENNE... »

Cette exposition sera évoquée à l'aide de diapositives et Mr. UTUDJIAN qui fût commissaire général adjoint, après avoir fait la genèse de cette manifestation exceptionnelle présentera des diapositives et développera sur le thème

« LA CIVILISATION DE L'OURARTOU ET SON ARCHITECTURE »

Vendredi 18 Février 1972 à 20 h. 45

Salle des Centraux, 8 Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

ENTREE GRATUITE

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէլ – Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ:

Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 21ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse

Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ ֆրանսական կերակուրներով եւ ըմպելիներով

Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ

Ճաշագին 30 ֆրանք

ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 19ԷՆ 28

աւելի լաւ օգտուելու համար երկար օրերէ եւ գեղեցիկ օդերէ

Ս. ԵՈՎՀԱՆ, Սալցպուրկի շրջանը 620–1200 մեթր բարձրութիւն, արեւոտ վայր մը, պաշտպանուած հովերէն եւ մշուշէն: Ձիւնը ապահովուած դահուկ ընողներուն համար: Ամէն տեսակ զուարճութիւններ: Հանգստաւէտ պանդոկ, տաք եւ պաղ ջուր սենեակներուն մէջ, ջերմութիւն, խնամուած ճաշեր:

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ 395 ՖՐ.

Սահմանափակ տեղեր. ժամ առաջ պէտք է արձանագրուիլ:

Մեկնում Փետրուար 19, կառ տը լ'Էսթէն Ալպերկ էքսփրէսով:

Հաւաքուիլ կառ տը լ'Էսթի մեկնումի մեծ սրահը ժամը 21ին (մեկնում 22,10ին)

Ճամբորդութիւն Բ. կարգով, մասնակցութեան գինին մէջ են ճամբու ծախքը, պանդոկ եւ ճաշ (բացի ճամբու ճաշերէն):

RELATIONS TOURISTIQUES EDUCATIVES

32, Rue de Trévise, PARIS (9e)

Tél. : 770-36-37

Association sans but lucratif, régie par la loi du 1-7-1901

Լ.Տ. ՃԻԶԻՐԵԱՆ

Ընդհ. Պատուիրակ

Կարեւոր.— Ֆրանսացիներուն համար ազգ. անձնագիր, օտարներուն համար թիթեր տը վօյաժ կամ անցագիր (փաս–փոր) ի գօրու:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԴՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐԵՆՑ մրցանակը

կը յատկացուի

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Փետր. 18, ժամը 21ին

Օթէլ Մոտերն

Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք

Կը նախագահէ.— Ե. ԱՅՎԱԶԵԱՆ

Գլխաւոր բանախօս.— ԴՐ. ՊԸԼԸՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

19 Փետրուար Շաբաթ օր ժամը 20ին Սեւ բի Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ

26, Rue Troyon — SEVRES

Նուագախումբ ԺԻՐԱՅՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը ամբողջութեամբ երգիչներ եւ երգչուհիներ տեղւոյն վրայ

Ճաշագին – մուտք 25 ֆրանք

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կարտանի Հայ Գաղութի Յարկուղը կը կազմակերպէ իր առաջին պարահանդէսը Կարտանի Մէկոն տու Փէօվլի հարսանիքի սրահին մէջ՝ Շաբաթ Փետրուար 26, ժամը 21էն սկսեալ

Կը մասնակցի վալանսէն հայկական մեծ նուագախումբ՝ « Կռունկ »ը

Տեղերը սահմանափակ ըլլալուն՝ կը հրաւիրուի Կարտան – Պիվէրի եւ չրջակայքի հայ գաղութը, ապահովել մուտքի տոմսերը մինչեւ 19 Փետր. հետեւեալ հասցէներէն.—

GARDANNE : Agence Immobilière Gardannaise, 26 Bd. Bontemps, Tél. 22-33-49

BIVER : Epicerie Libre-Service — Bedrossian

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած

Շրջանի Սկաուտներուն, Արեւոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides

Ամբողջովին նոր յայտագիր

Թատերական ներկայացումներ հայերէն, Սկաուտներուն եւ Արեւոյշներուն կողմէ

զաւեշտ,

հայկական պարեր

Մարիոնէթներու ներկայացում Արեւոյշներուն կողմէ

Սկաուտական ներկայացումներ, խաղեր Գայլիկներու կողմէ

Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԼ

Մուտք 10 ֆրանք

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան անղամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 27 Փետր. Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, 2րդ յարկ:

Բոլոր անղամներուն ղրկուած են նամակներ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Նամակ չստացողներ եւ անոնք որ կ'ուզեն նոր արձանագրուիլ Միութեան, նամանպէս կրնան ներկայ գտնուիլ:

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական դեկուցում, եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ահարոնեան ակումբը: Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն: Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
17
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
17 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ԱՐԱՐԱՏ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ԴՊ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12343

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.343

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՇՈՒՐՋ

Բ.

Զօրավար Եորկի Ղրիվաս, վաւերական հայրենասէր Յոյն մը, երբ 1950ին Ամէնքէն կիպրոս երթալով տեղացի Յոյները ղրկուց անգլիական իշխանութեանց դէմ, նպատակն էր պարզապէս ապահովել կղզին կղզիի մայր–հայրենիք Յունաստանի (Ենոսիս) :

Զանազան պատճառներ արգելք հան – դիսացան իր ծրագրի իրագործման : Անգլերայի կառավարութիւնը ամէն մէկու ի գործ դրաւ, որպէսզի Կիպրոս երկու մասի բաժնուի եւ իրաւունք ունենայ իր թիւրիւթեան տակ առնելու կղզիին Թրքական մասը : Բացարձակապէս հակառակ էր Ենոսիսին :

Յոյն մեծամասնութեան եւ Թուրք փոքրամասնութեան միջեւ տարիներ տեւող ընդհարումներուն վերջ տրուեցաւ ՄԱԿի կողմէ, որուն «Կապոյտ գլխարկաւոր» – ները ոտիկանի դեր կը կատարեն երկու տարրերը իրարմէ բաժնող սահմանագիծին վրայ :

Անուանալի է Ղրիվասի դերը Կիպրոսի անկախութեան (1959) եւ Հանրապետու – թեան հռչակման (1960) մէջ : Երբ մեծրոպտիս Մակարիոս Հանրապետութեան նախագահ դարձաւ, այլեւս չատ ընելիք չէր մնար Ղրիվասին, որ պահ մը հեռացաւ կղզիէն եւ դնաց Յունաստան :

Սակայն վերջին ամիսներու դէպքերը եկան հաստատելու, որ հակառակ 73 տարեկան ըլլալուն, զօրավարը չէ հրաժարած իր հիմնական նպատակէն — Ենոսիսէն : Անցեալ Սեպտ· 1ին Ամէնքի չըրջանի իր բնակարանէն հեռացած է դաղտնօրէն ու կը կարծուի թէ դացած է Կիպրոս, տեղւոյն Յոյները զրդռելու համար Մակարիոս արքեպիսկոպոսի դէմ :

Իրենկներու համաձայն, ներկայիս յոյն բնակչութեան 5 կամ 6 առ հարիւրը միայն կողմնակից է Ղրիվասի : Զախջախիչ մեծամասնութիւնը դոհ է ներկայ դրութիւնէն : 1950ին կղզին աղքատ էր եւ զօրավարը դիւրութեամբ կրցաւ քանի մը հազար հայդուկներ համախմբել իր չուրջ : Բան տարիէ ի վեր կացութիւնը բոլորովին փոխուած է դէպի լաւը : Երկիրը բարգաւաճած է եւ բնակիչներու մեծրոպտի մակարդակը բարձրացած անհամեմատօրէն : Տարեկան աճի տոկոսը բարձրացած է 7 առ հարիւրի եւ տարեկան եկամուտը մարդ գլուխ 1000 տոլարի հասած : Անգործութիւն չկայ : Պղինձի հանքը իր հարստութեան գլխաւոր աղբիւրը կը կազմէ :

Կիպրոս անդամ է Բրիտանական Համագործակցութեան եւ իր նախկին գաղութներուն ու լիմոններուն կ'արտադէ Անգլիա : Շնորհիւ իր բարեխառն կլիմային, ճամբորդներու եւ պանդոկներու յարմարութեան, զբօսաշրջիկներու թիւը կ'աւելնայ տարիէ տարի : 1960ին 25·000 զբօսաշրջիկներ միայն այցելած էին կղզին, 1971ին անոնց թիւը բարձրացած է 150·000ի, պետական դանձին ապահովելով աւելի քան 400 միլիոն նոր ֆրանք (Անտրէ Ֆոնթէն, լը Մոնտ, 27 Նոյ· 1971) : Լառնաքայի զօրանոցը տարեկան 750 հազար ոտն քարիւղ կը գնէ :

Յիւրիսի (1959) եւ Լոնտոնի (1960) համաձայնագրերով Անգլիա իրաւունք ունի իր նաւային եւ ռազմական խարիսխներուն համար կղզիին մէջ պահելու կարեւոր թիւով զինուորներ, որոնք իրենց ընտանիքներուն հետ միասին կիպրոսի կառավարութեան կը չահեցնեն 256 միլիոն ֆրանք : Իսկ ՄԱԿի «կապոյտ գլխարկաւոր»ները առնուազն 100 միլիոնի եկամուտ կ'ապահովեն անոր, ըստ Թայմզի : Անգարայի կառավարութիւնն ալ կղզիի Թուրք համայնքին կը յատկացնէ տարեկան 92 միլիոն ֆրանք :

Մակարիոս Արքեպիսկ·, որ սկզբնական շրջանին համամիտ էր Ենոսիսին եւ քանի այդ ուղղութեամբ հրապարակային յայտարարութիւններ էր ըրած, կը թուի թէ այժմ բացարձակապէս կ'ուզէ պահել կղզին իրրեւ անկախ պետութիւն : Մինչ Յունաստանի վարչաձեւը կարգ մը սեղմումներու ենթարկուած է քանի մը տարիէ ի վեր, կիպրոս կը կառավարուի ժողովրդավարական սկզբունքներով : Այլակրոնական թէ ձախակողմեան, քաղաքական բոլոր կուսակցութիւնները ազատօրէն կը գործեն այնտեղ :

Խաղաղութիւն կը տիրէ կղզիին մէջ : Յոյներէն բանակցութիւնները կը չարունակուին՝ վերջնական եզքի մը յանդելու համար : Յունաստան եւ Թուրքիա անգամ են ո՛չ միայն Ատլանտեան Ուխտին, այլեւ 1947էն ի վեր նիւթական օժանդակութիւն կը ստանան Ամերիկայէն, համաձայն «Թրումընի Վարդապետութեան» :

Մ· Նահանգները կը վախնան, որ օր առաջ լուծուի կիպրոսի թնճուկը :

Սակայն բազմաթիւ բարդ հարցեր արդելք կը հանդիսանան մօտալուտ կարգադրութեան մը :

Ամէնքի կառավարութիւնը միջամուխ ըլլալով կղզիի ներքին գործերուն, աւելի կը բարդացնէ խնդիրը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՇԱՊԱՆԻ ԲԱՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մինչ Ֆրանսացիներու մեծամասնու – թիւնը երեքչաբթի օր, տրանջալով կը վճարէր իր տուրքերու մէկ երրորդի պարտադիր կանխավճարը, անդին Նախարարապետը կը ներկայանար հեռա – տեսիլէն բացատրելու համար թէ ինչո՞ւ տուրք չի վճարեր :

Այս անգամ Ա· կայանի անօրէնն էր՝ Փիէր Տէկրօփ, որ կը հարցուփորձէր Նախարարապետը : Պարզ է որ քաղաքական հարցերէ առաջ, պէտք էր խօսիլ բուն նիւթին մասին, այսինքն Շապան–Տէլմաս չորս տարի տուրք չվճարելուն եւ իր անձնական հարստութեան : Ու Նախարարապետը ճշդեց ամէնէն առաջ·— «Արդարեւ այն յարձակումներուն կարզին որոնք կ'ըլլան իմ դէմս չուրջ երկու ամիսէ, դլխաւոր յարձակումը կը վերաբերէր հարկային կացութեանս : Նախ մեղադրուեցայ որ հարկ եղածին չափ տուրք չեմ վճարեր որովհետեւ Ապր· Ժողովի նախագահի մը — որ էլ — հաստուցումը ենթակայ չէ տուրքի : Ժողովներու նախագահները, Ապր· Ժողով ըլլայ թէ Ծերակոյտ, կամ պատերազմէ առաջ երես–փոխանական ժողով, դէմ դնելու համար իրենց պաշտօնին, իրենց տրամադրու – թեան տակ ունին հաստուցում մը, եւ այդ հաստուցումը, 1929ի նախարարական որոշումով մը — 14 տարեկան էլ — ենթակայ չէ եկամուտի տուրքի : Ուրեմն հետեւեցայ բոլորին օրինքին : Գալով այն հարցին թէ բնաւ տուրք չեմ վճարած չորս տարի, պարզ հնարք մըն է եւ ելլե-

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սոյն Թուի Փետրուարի 1–4ի օրերին պաշտօնական այցով Մայր Աթոռում էր գտնուում Եկեղեցիների Համաչխարհային Խորհրդի ընդհանուր քարտուղար Դոկտ· Էվէն Կարսոն Բլէյքը : Մեծ յարգոյ հիւրին ուղեկցում էին ռուս Պրաւոսլաւ եկեղեցու կողմից հոգեշնորհ Հայր Կիրիլ վարդապետը եւ Թարգմանիչ Սերգէյ Փորղիւրը :

Փետրուարի մէկին, երեքչաբթի օր ժամը 17ին յարդարժան հիւրերին դիմաւորելու եւ բարի գալուստ մաղթելու համար Երեւանի օդանաւակայան էին եկել Մայր Աթոռի ներկայացուցիչներ՝ Գերաշնորհ Տ· Յուսիկ եպիսկոպոս Սանթուրեանը, Տ· Գէորգ վարդապետ Սերաբդարեանը, Մայր Աթոռի միջեկեղեցական յարաբերութիւնների ընդհանուր քարտուղար Պարգեւ Շահրազեանը, Մայր Աթոռի դիւանապետ Հայկ Առաքելեանը եւ Յակոբ սարկաւագ Գէօկչեանը :

Հիւրերին դիմաւորելու համար օդակայան էր եկել նաեւ ՀՍՍՀ Մինիստրների մտավախ նախարարը դեկոյց մը հրատարակեց ճշդելով վճարած տուրքերուս դումարը :

Լրագրողը կ'ըսէ այդ մէջոցին·— «Ըսուեցաւ թէ կրեցիք տուրքեր, ուրեմն կրնաք ճշդել թէ կրեցի՞ք թէ վճարեցիք :

— Վճարեցի, կ'ըսէ Շապան, վճարեցի կարելի երկու միջոցներով, կամ «տալ – բիւրէն վար դրուելով» կամ ուղղակի վճարումով, եւ ինչ կը վերաբերի «տալ–բիւրէն վար դրուելուն» Ելմտական նախարարը հոս իսկ բաւական յստակ կերպով բացատրութիւն տուաւ, որպէսզի ես ալ այդ մասին չխօսիմ : Անշուշտ օրէնքը չատ բարդ է, հաւանական է որ այլ ձեւաւորումներ պէտք է գտնել» :

Յետոյ կը խօսուի Նախարարապետին հարստութեան մասին : Շապան կ'ըսէ թէ Տէկրօփի հարցումը անհասկնալի է, բայց հարցազրոյցին օրէնքը, կանոնը կ'ուղէ որ կացութեան տէրն ըլլայ լրագրողը, ապա քաղաքական մարդ մը որեւէ բան պէտք չէ ունենայ ծածկելիք, ուրեմն Շապան կը պարզէ կացութիւնը : Հարաւարեւմտեան ընտանեկան տուն մը ունի, ծնողքէն մնացած, փարիզի մէջ, գնած է յարկաբաժին մը եւ ապարանք մը Պասք չրջանը, հիմա ալ սկսած է պնել Պորտոլի մէջ տուն մը, 70 առ հարիւր վարկով եւ այդ տունին տէր պիտի ըլլայ հօրը տարիէն : Ապա, Շապան բացատրութիւններ ալ կուտայ երկու թերթերու առուծախի մասին (Սամըտի–Սուար եւ վի Ֆրանսէզ) ուր բաժին ստացած է ըստ կարգ մը աղբիւրներու :

Բայց եւ այնպէս Նախարարապետը դժգոհ է այս բոլորէն, որ ըստ իրեն, իր անձէն անդին կ'երթան եւ կը ձգտին, վարկաբեկելով Նախարարապետը, որ – դելք հանդիսանալ անոր վարած քաղաքականութեան : Ցետոյ անհատական կեանքը այլեւս չի պաշտպանուիր, տաղտուկութիւնը դէշ կը գործածուի, ամէն ապատութիւն իր սահմանը պէտք է ունենայ, կ'ըսէ Շապան ու նաեւ ժողովրդավարութեան գործադրութիւնը կայ : Ինք վճռած է չարունակել իր գործը :

Այս եղրայրին առթիւ հակադրեցութիւնները կը մնան նոյնը ըստ հոսանքներու : Գոհ է մեծամասնութիւնը, գոհ չեն միւսները :

—o—

ԽՈՐՀ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ բողոքեց Ամէնքի եւ Ուաչինկթընի մօտ Փրկչի մէկ ամերիկեան նաւակայանի մը հաստատման համար :

Սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի Խորհրդի նախագահ Պր· Սուրէն Յովհաննիսեանը :

Ժամանումէ յետոյ հիւրերը առաջ – նորդուեցին Մայր Աթոռ եւ ընդունուեցին Ամենայն Հայոց Հայրապետի կող – մից : Նորին Սրբութեան եւ Դոկտ· Բլէյքի միջեւ տեղի ունեցաւ զրոյց էկումենիկ չարժման եւ հայ եկեղեցուն վերաբերող հարցերի չուրջ :

Երեկոյեան ընթրիքէ յետոյ, հիւրերը մեկնեցին Երեւան «Արմենիա» հիւրանոցում իրենց յատկացուած յարկաբաժինները :

Փետրուարի 2ին, Զորեքչաբթի օրը, հիւրերը այցելեցին Ս· Մեսրոպ Մաշտոց պետական մատենադարանը, Երեւանի Ս· Սարգիս առաջնորդանիստ եկեղեցին, Էջմիածնի յուշարձանը, Երերոյնի թանգարանը, այնուհետեւ եղան Օշականում եւ իրենց յարգանքը մատուցեցին Ս· Մեսրոպ չիրմին :

Նոյն օրը կէսօրին վեհարանում, ի պատիւ մեծարգոյ հիւրին, տրուեց պաշտօնական ճաշ, որին ներկայ էին ՀՍՍՀ Մինիստրների Սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի Խորհրդի նախագահ Պր· Սարգիս Գասպարեանը, նախագահի տեղակալ Պր· Սուրէն Յովհաննիսեանը, դերազոյն հոգեւոր Խորհրդի անդամները եւ Մայր Աթոռի մխիթարեան ու պաշտօնէութեան ներկայացուցիչները : Հայկերոյթի ընթացքում փոխանակուեցին բաժակաճառեր :

Երեկոյեան Մայր Տաճարում տեղի ունեցաւ համատեղ էկումենիկ աղօթք, որից յետոյ Նորին Սուրբ Օծութիւնը ջերմ խօսքերով ողջունեց պատուիրակութեան ներկայութիւնը Մայր Աթոռում՝ դրը – ուատեով նրա մատուցած ծառայութիւնները էկումենիկ չարժման զարգացման եւ քրիստոնէական եկեղեցիների միութեան ամրապնդման գործին իրրեւ եկեղեցիների Համաչխարհային Խորհրդի ընդհանուր քարտուղար :

Վերջում, ի պատիւ յարգելի հիւրի, Մայր Տաճարում տեղի ունեցաւ հոգեւոր համերդ Մայր Տաճարի երդչախմբի կատարմամբ՝ դեկավարութեամբ լմբաւոր Պր· Խորէն Մկրտիչեանի : Կատարուեցին հայկական, ռուսական եւ արեւմտաեւրոպական եկեղեցական երգեր :

Փետրուարի 3ին, Հինգշաբթի օրը, առաւօտեան ժամը 11ին Դոկտ· Բլէյքը իր ուղեկիցներով մեկնեց Ս· Գեղարդի վանքը, որտեղ արժանացաւ ջերմ ընդունելութեան : Վերադարձին հիւրերը դիտեցին նաեւ Գառնիի վերակառուցուող հեթանոսական տաճարը :

Նոյն օրը երեկոյեան ժամը 18ին Դոկտ· Բլէյքը ներկայ եղաւ Հոգեւոր Ճեմարանում իր պատուին կազմակերպուած ուսանողական հանդիսին :

Փետրուարի 4ին, Ուրբաթ օրը, բարձրաստիճան հիւրը եւ նրան ուղեկցող անձինք այցելեցին Ս· Հռիփսիմէի տաճարը, ապա դիտեցին հին վեհարանի թանգարանը եւ Մայր Աթոռի տպարանը :

Ժամը 3ին վեհարանում տրուեց ողջերթի ճաշ, որից յետոյ Հայրապետի եւ Դոկտ· Բլէյքի միջեւ տեղի ունեցաւ զրոյց սրտագին եւ ջերմ մթնոլորտում :

Ժամը 17ին հիւրերը հրաժեշտ առնելով Հայրապետից, ուղեւորուեցին օդանաւակայան՝ մեկնելու Մոսկուա :

Բարձրաստիճան հիւրերին օդանաւակայանում ողջերմ մաղթեցին Մայր Աթոռի ներկայացուցիչները եւ ՀՍՍՀ Մինիստրների Սովետին առընթեր հայ եկեղեցու գործերի Խորհրդի նախագահի տեղակալը :

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
(կնիք)

Ս· Էջմիածին
5 Փետր· 1972 թ·

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

(ՄԱՀՈՒԱՆ 100ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻԻ)

Քերթողական տաղանդը կանուխ արթընցաւ իր մէջ ու ան զրել սկսաւ 13 տարեկանին աշակերտական դրասեղան – ներու առջեւ, ինչ որ մէջոց մը կապցուց միւս դասերը, սակայն յետոյ ինքնամփոփուելով դասուեցաւ յաջողակ աշակերտներու կարգին: Այս շրջանի տաղերէն կը յիշուի «Գարնանային կենացս մէջ»ը: Նիւթականի անձկութիւնը սակ – սկց զինքը որ 1866ին պահ մը հեռանայ ճեմարանէն ու որպէս աշկերտ ծառայէ դեղագործի մը քով: Սակայն ան չուտով վերադարձաւ զպրոց ու աւարտեց ըն – թացքը: Դպրոցական վերջին տարին գրեց իր առաջին թատերգութիւնը, «Վարդ եւ չուչան», բեմական ճաշակը հաւանաբար պարտելով Թղլեանի:

Երջանաւարտ ըլլալէ եառ իր օրապահիկը ջանաց ապահովել նախ քարտուղարութեամբ, ակնոցի սեղանաւորի մը քով, յետոյ մասնաւոր ուսուցչութեամբ բարեկեցիկի մը տան մէջ, եւ աւելի վերջ՝ իր գրչով որպէս թատերագիր, հուսկ յետոյ դերասանութեամբ Վարդովեանի քով, ինչ որ սպառեց իր չունչը: Թոքախտի առաջին նշանները ի յայտ եկան Ցունիս 1871ին. տառապեցաւ եօթը ամիս ու վերջապէս մահը խլեց զինք 1872 Յունուար 22, Ուրբաթ լուսածագին:

Դուրեանի տիրական յատկանիշը իր «ես»ն է, պայքարը ինքզինք իրականացնելու, արժեցնելու, ապրելու ու տիրական դառնալու: Ինք զիտակից էր իր ձիրքերուն ու արժանիքին: Կը տիրէր փառքը ու փառաւորուիլը, ու կ'ակնկալէր որ իր չուրջինները գնահատեն զինք: Ցոխորտ էր ան, եւ կեանքի ու մահուան միջեւ մղած իր անհատասար պայքարին մէջ տեսակ մը հաչիւ կը պահանջէր «ոխերիմ» Աստուծմէ: Իր վերջին ամիսներուն ան արդէն ինքզինք վերացած զգաց այս աշխարհէն ու իր չուրջը դիտեց վերացական աչքերով: Գութ չէր ուզեր ան, այլ ապրելու իրաւունքին ճանաչումը:

Ան ինչ որ չկարողացաւ վայելել բաց աչքերով՝ կտակեց որ իրեն չնորհուի աչքերը փակելէ եառ, փառաշուք նկարագիր մը ապահովելով իր յուղարկաւորութեան: Պոլսահայութիւնը չզլացաւ այդ իղձին գործադրութիւնը ու իր զաւակին աչէն ու ձախէն քալեցին նուագածուներ, եռելէն ալ 4000 սպզգած յուղարկաւորներու պատկառելի բազմութիւն մը:

Դուրեանի կեանքին մէջ մտան մէկէ աւելի աղջիկներ, առնուազն երկուքը ծանօթ: Մին ճանչցաւ, երբ տակաւին աշակերտ էր, ու փոխադարձութիւն գտաւ: Սակայն աղջկան ծնողքը խորտակեց անոնց սէրը, ընկերային դիրքի տարբերութիւն տեսնելով իրենց ու Պետրոսի միջեւ, ինչ որ պատճառ եղաւ աղջկան մահուան: Երկրորդը՝ Վարդովեանի խումբին մէջ աշխատող Պիտոս–Ազաք – սիա դերասանուհին էր, ծագումով յոյն, որ նախ յոյս ներշնչեց Դուրեանի, սակայն յետոյ դրժեց: Դուրեանի տաղերէն «Պէտք է մեռնիլ»ը ու «Սեւ, սեւ»ը զբաղած են իր առաջին սիրոյն մահուան առթիւ, «Ձնէ պաշտեմ»ը ու «Դրժել»ն ալ («Փունջ մը կնճիռ, բոյլ մը կայծակ») ուղղուած են Պիտոս–Ազաքսիայի: Իր սիրոյ միւս տաղերն ալ պատիր երեւակայութենէ ծնող դիմանուիթիւններ եւ կամ ինքնազոհացման խաբկանքներ չեն, այլ իրական էակներու, էզերու ուղղուած խօսքեր, ինչպէս «Ներա հետ» («Համբոյր մ'առի ներանէ»), «Սիրել» («Բոյլ մը նայուածք, փունջ մը ժպիտ»), «Սիրեցի քեզ», «Իմ՛ւ թէ», «Մանիչակ», «Հեծծիւնք» («Երբոր վարդի փունջի հայեցի»), որ ուղղուած է Պալլարպաշի շրջապատող ու Պետրոսի քոյրն շրշիւնով անցնող Հայուհիի մը, «Կը սիրեմ զքեզ» («Ո՛հ, ո՛վ ես դու, սէ՞ր, երկնային չո՞ւնչ կամ հո՞ւր»), ուղղուած՝ խար – տեաշ մազերով սեւաչուի ու անպսակ աղջկան մը, որմէ Դուրեան կը կասկածէը թէ սիրահար մը ունեցած կրնար ըլլալ, «Մնաս բարեա՛ւ» («Աստու մը զեռ մթնշաղ»), ուղղուած՝ նմանապէս ան – դութ Հայուհիի մը: Սիրոյ խմաստասիրութիւնը ամփոփած են «Սիրեցէք զմիմեանս» («Վարդակարմիր Թողզոթային վեհ զպաթ»), «Նէ» («Վարդը զարնայնի թէ կուսին սիպար այտերուն չընչլոր»):

«Թրքուհին» («Երեկոյ է, բոցավառ է հորիզոն») Դուրեանի ամէնէն անհնարիթական ու եթերային սիրոյն արտայայտութիւնն է: Ու արդէն ան երբեք չէ կատարած մարմնեղութիւն. սէրը սիրած է սիրոյ համար: Ինչպէս սիրելը՝ նոյնպէս եւ սիրուիլը պահանջն էր իր առնական խառնուածքին: «Ի՞նչ կ'ըսեն»ը տեսակ մը նախերդանքն է «Լճակ»ին, ուր կը սկսի լուութեան ու յուսահատութեան իմաստասիրութիւնը: Դուրեանի «Լճակ»ը ճիշդ հակապատկերը կը կազմէ Լամարթինի «Լիճ»ին, որ կը վերջանայ «դիրար սիրեցինոյ», մինչդեռ Պ. Դուրեան իր լճակէն կը բաժնուի յուսահատ նայուածքով: «Հեծեծմունք»ը Զամլըճայի բարձունքէն ուղղուած ակնարկ մըն է դէպի անդենական, դերեզմանի ճամբով: «Տրտունջք»ը (է, մնաք բարով Աստուած եւ արեւ») անզօր կատաղութեան բռունցք մը՝ «ոխերիմ Աստուծոյ» դէմ բարձրացուած, որ անարդար դրիչով չարագրած էր իր ճակատագիրը: Իսկ «Զղջում»ը կը կազմէ մարդկայնական համակերպումը Դուրեանի, յորեան «Ո՞վ է դա»ն լսելէ եառ: «Իմ մահը» իր մէջ կը խտացնէ դուրեանական տենչն ու դերագոյն բազձանքը — անյիշատակ չմնալ, սերունդներու աւանդել, թէ ինք Դուրեան մըն էր, աշխարհի մը մէջ, որ ծաղրն էր Աստուծոյ:

Դուրեան մեզ թողուց 40 տաղեր, 13 նամակներ ու 11 դրբերդութիւններ: Իր ձեռագիրներէն ոմանք կորսուած են, ինչպէս իր ինքնակենսագրական վէպը, «Վոսփորի դիւերներ»: Գրաբարով յափեցած շրջանի մը ան կարողացաւ գործածել զուտ աշխարհաբար: Իր կենսագրութեան համար տես՝ Բարսեղ Ե. Էքսէրճեան (տպ. Տ. Հ.Հայկակ Ֆ.Ն.), «Ընդարձակ կենսագրութիւն Պետրոս Դուրեանի» (Կ. Պոլիս 1893), ու Աբշալ Զօպանեան, «Պետրոս Դուրեան, կենսագրական ու քննադատական ուսումնասիրութիւն» (Տփղիս, 1894): Իր երկերուն առաջին հրատարակութիւնը՝ Սկիւտարի Ընթերցասիրաց Ընկերութեան կողմէ «Տաղք եւ թատերգութիւնք Պետրոս Դուրեանի» (Կ. Պոլիս, 1872), երկրորդը՝ Բարսեղ Ե. Էքսէրճեան, «Պետրոս Դուրեանի տաղք եւ թատերգութիւնք, նամականի, դամբանական, յօդուածք, ճեռագիր, ոտանաւոր, տապանագիր» (Կ. Պոլիս, 1893): Տաղերու հաւաքածոն ապագրուեցաւ Երեւանի մէջ 1932ին ու 1936ին, տաղերն ու նամակները՝ Ս. Ղազար՝ 1945ին:

ՑԱԿՈՒԲ ՄԱՐԹԱՑԵԱՆ

ՀՈԼԼՈՇԻ ՍԻՄՈՆ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱՀԱՅ ՆԿԱՐԻԶԸ)

Ցխուն տարի առաջ մեռած է Հոլլոշի Սիմոն, հունգարական արդի նկարչութեան հիմնադիրը: «Շատ անգամ երջանիկ կը զգայի ինքզինքս, որ այս կոչումը ընտրած էի. ուրախ եմ, որովհետեւ ապրէզիս մէջ կրնամ հասարակ գինուոր մը նկատուիլ, չունենալով որեւէ աստիճան», այսպէս կը խոստովանէր իր կեանքի վերջաւորութեան: Մինչդեռ ոչ թէ հասարակ գինուոր էր, այլ «նկարիչներու իշխանը», ինչպէս իր բարեկամները եւ իր այնքան սիրելի բոշայ–երաժիշտ – ները կը զրուատէին զինքը:

Ան հիմնադիրն էր արդի հունգար նկարչութեան, ոչ այնքան իր արուեստին, որքան իր պատրաստած նկարիչներուն սերունդին համար:

ՀՈԼԼՈՇԻՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐԸ

Ծայրայեղ հակասութիւններու մարդն էր: Թէեւ եղած էր ընդդիմադիր ու մարտիկ ակադեմական դեղարուեստին դէմ, սակայն ժուռաբաւ չարժուղ, դիւրագրգիռ եւ կրաւորական նկարագիր ունէր: Անդադար բռնկող, միշտ նորը որոնող մէկը, միւս կողմէն կը քաշուէր կանոնաւոր կեանքէն: Բորբոքուն ուժեր ունէր հոգւոյն խորը, զօրաւոր տրամաբիճ անհամականութիւն, աւոր հակառակ երկար ժամանակ նկարչութեան մէջ հանդարտ բնաւորիւնը, բնապաշտութիւնը փնտռած էր: Իր ժամանակակիցներէն Ասի Անդրէաս եւ Պէոլէոնի Գէորգ ճանչցեր էին իր իրական արժէքը: Սակայն ինքը, անհամաձայնութեան մը հետեւանքով, զարնուած որսի մը պէս քաշուեր է Մարմարոշի լեռներուն մէջ, հեռանալու համար Պուտափեշտի հոգեկան աշխարհէն:

Նաճալանիա նկարիչներու հիմնադիրը եղած ըլլալով հանդերձ, չմնաց այդ դպրոցին ոճին ներկայացուցիչը: Առանց իրեն՝ գոյութիւն չունի իր դպրոցին չարժումը. իր աշակերտները եղած են Ռ֊թի Սաեփան, Թորմա Զոլհաննէս, իսկ բարեկամները՝ Իւանյի Կուունվալտ Պելա եւ Զոք Սաեփան:

Բայց ինքը կ'ըլլայ առաջինը որ 1901ին, զգալով որ իր աշակերտները կ'ուզեն հեռանալ իր զծած յեղափոխական ուղիէն՝ կը բաժնուի իր բոլոր բարեկամներէն:

ԿԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ ՈՒՐՈՒԱԳԻԾ

Հոլլոշի Սիմոն ծնած է 1857 Փետր. 2ին Մարամարոշիկէթ դիւղաքաղաքը, հայ ընտանիքէ մը: Հօրը նախկին մականունը Քորպուլ էր, բայց ազատագրութեան պատերազմի նախօրեակին հունգարական ձեւի փոխել տուած էր: 1848ի ազատագրական գաղափարները տակաւին կենդանի էին իրենց ընտանեկան չրջանակին մէջ, հօրմէ որդի անցնելով յիշատակը. 1848ին Քորպուլ ընտանիքին քով կ'ինակին փախստականները, մանաւանդ Լէնքէյ հուսարները: Ժամանակակից պուհեստպէսթներու մէջ ոչ մէկը այնքան հաւատարիմ պահած է ազատագրութեան յեղափոխական ոգին, քան Հոլլոշի կաճառը:

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԱԿԱԴԵՄԻԱՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

Հոլլոշին եղբայրն ալ չյաջող նկարիչ եղած էր, բայց Թողլով նկարչութեան ասպարէզը պուտապեստեան քարոզիչներէն եղած է: Երկուքն ալ հետեւելով ժամանակակից ընկերներուն՝ Միւնիխի համալսարան դրուեցան: Բացառիկ կարողութեան տէր Սիմոն, չուտով չհեցաւ ակադեմական մրցանակները, հակառակ որ սկսած էր համալսարանի ոգւոյն եւ կրթական մեթոտին դէմ մաքառիլ: Հաղիւ աւարտած ընթացքը՝ սկսաւ չուրջը հաւաքել Միւնիխի մէջ ապրող հունգարացի նկարչութեան ուսանողները: Նորոյթի հետամուտ դեռատի նկարիչները չուտով ընտրեցին իրենց առաջնորդ, բնութեան խանդավառ սիրահարը, ընկերային եւ հոգեբանական հարցերու հանդէպ բացառիկ հասկացողութիւն ունեցող երիտասարդ Սիմոնը:

ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԷՏԻ ԱՍՊԱՐԷԶԸ

Այսօր, յետադարձ ակնարկ մը տալով անցեալին, ամէնէն առաջ կը դժուարանանք կամպիւսէն վար չեն մնար եւ մեր դժբախտութեան առեն կ'ուրանան ա – րիւնս: Միայն արիւնովս կրնամ կատարել վրէժս. եթէ էյաջողիմ, դոնէ մահովս կը հանդստանան խղճս ու հոգիս:

Պահ մը այս վերջին բանդագուշանքէն ձերբազատուած ըսաւ.

— Լա՛ւ, Համազասպ, ապրի՛նք, որ – պէսզի թերեւս կամպիւս իր խենթութիւնը փորձէ իմ վրաս: Այս երկդիմի խօսքե – րով՝ անդգալաբար հասած էին քաղաքի այն դրան, ուրկէ դուրս եւած էին նախօրօք Աղաւնիի հետ:

Այդ վայրը պատճառ կ'ըլլայ վերյիշելու ցաւատանջ անցեալը... եւ նոր խթան մը կը դառնայ իր նպատակը իրականացնելու. ու դուրս կը խոյանայ եւ կը յառաջանայ դիահներու եւ մահամերձ վիրաւորներու մէջէն, մերթ ընդ մերթ դիտելով հայրենի ոստանին երկնառաք աշտարակները մուխին մէջ հազիւ նըշմարելի:

Աբսէն կանգ կ'առնէ պահ մը եւ անդուսպ արտասուքով կը հառաչէ.

— Մնաք բարով, ո՛վ հայրենիք, օրօրանդ իմ աննման, դերեզմանն Աղաւնիի եւ հօրս Տիգրանի, ո՛հ Մելիտինէ, ընդունէ իմ վերջին ողջոյններս:

Իր տառապանքը այնքան խորն էր, որ պահ մը անչարժացուց զինքը, եւ Համազասպ փափկութեամբ մղեց զինքը յառաջանալու:

Մինչ իրենք հետզհետէ կը հեռանային քաղաքէն, անդին պարսիկ (Փարսերը), Միհրանի հրամանով Տիգրանի եւ իր երկու զաւակներուն դիահները կը փնտռէին ամէն կողմ մեռելներու եւ վիրաւոր մահերձներու կոյտերուն մէջ պատնէշ – ներուն վրայ քաղաքին ներսն ու դուրսը տեղեկութիւն առնելէ յետոյ, անոնց արտասքինը ծանօթ էր իրենց, եւ վստահ էին գտնել դիահներուն մէջ. այդ հրամանը Միհրան տուած էր որպէսզի իր երդումը իրագործէ, անոնց մոխիրը հօրը տանելու յանձնառութիւնը իրագործելու համար: Բայց մինչեւյն տեն դոհ էր մասամբ անոնց հաւանական մահացունէն, որովհետեւ կը մտածէր. «արդարեւ նուազ ցաւալի է ճակատամարտի մէջ մահացումը Տիգրանի եւ զաւակներուն, քան հօրս այն նախապատրաստած սարսափելի պատիժը, որ իրենց վերապահուած էր: Վկայ է երկինք սակայն որ դուք պիտի ապրէիք եթէ ինձմէ կախում ունենար ամէն ինչ: Բայց բարձրագոյն հրամանը հօր մը, տիրոջ մը, հնազանդութեան չղթաներով կը կապէ իմ կամքը», դառնօրէն կը խորհրդածէր ազնուական իշխանը:

Երկար փնտռտուքէ յետոյ ոչ Աբսէնի եւ ոչ ալ Աղաւնիի դիահը գտան:

Խ. Վ.

(Շար. – 9)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Անդին Աբսէն դրեթէ միս–մինակ, թաթխուած փոշիի, քրտինքի եւ արեան ճապաղիքի մէջ կը մարանչի անվեհեր թշնամի բազմութեան մը դէմ, որոնք իրենց այս յաղթանակէն ոգեւորուած, չղթայազերծ գազաններու պէս դրոհ կուտան:

Աբսէն դիտակից իր չուրջը կատարուած փլուզումին կ'անդրադառնայ իրողութեան: Քոյրը անհետացած, հայրը վիրաւոր մահամերձ, դահը խորտակուած, ուրեմն իրեն կը մնայ պատուաւոր մահը միայն, այս փայլակնային մտաստեղծումէն յետոյ յառաջ կը նետուի անվարան, ուղղակի թշնամի համախմբումի մը կեդրոնը, մահ սփռելով իր չորս դին, զարմանք պատճառելով իր այս անօրինակ յարձակումով, եւ կը յաջողի ցրուել զանոնք:

Լեռնային կլխմաններու յատուկ յեղյարձ մուխը սկսած էր արդէն, կատաղութիւն տեսնելով իրենց ու Պետրոսի միջեւ, ինչ որ պատճառ եղաւ աղջկան մահուան: Երկրորդը՝ Վարդովեանի խումբին մէջ աշխատող Պիտոս–Ազաք – սիա դերասանուհին էր, ծագումով յոյն, որ նախ յոյս ներշնչեց Դուրեանի, սակայն յետոյ դրժեց: Դուրեանի տաղերէն «Պէտք է մեռնիլ»ը ու «Սեւ, սեւ»ը զբաղուած են իր առաջին սիրոյն մահուան առթիւ, «Ձնէ պաշտեմ»ը ու «Դրժել»ն ալ («Փունջ մը կնճիռ, բոյլ մը կայծակ») ուղղուած են Պիտոս–Ազաքսիայի: Իր սիրոյ միւս տաղերն ալ պատիր երեւակայութենէ ծնող դիմանուիթիւններ եւ կամ ինքնազոհացման խաբկանքներ չեն, այլ իրական էակներու, էզերու ուղղուած խօսքեր, ինչպէս «Ներա հետ» («Համբոյր մ'առի ներանէ»), «Սիրել» («Բոյլ մը նայուածք, փունջ մը ժպիտ»), «Սիրեցի քեզ», «Իմ՛ւ թէ», «Մանիչակ», «Հեծծիւնք» («Երբոր վարդի փունջի հայեցի»), որ ուղղուած է Պալլարպաշի շրջապատող ու Պետրոսի քոյրն շրշիւնով անցնող Հայուհիի մը, «Կը սիրեմ զքեզ» («Ո՛հ, ո՛վ ես դու, սէ՞ր, երկնային չո՞ւնչ կամ հո՞ւր»), ուղղուած՝ խարտեաշ մազերով սեւաչուի ու անպսակ աղջկան մը, որմէ Դուրեան կը կասկածէը թէ սիրահար մը ունեցած կրնար ըլլալ, «Մնաս բարեա՛ւ» («Աստու մը զեռ մթնշաղ»), ուղղուած՝ նմանապէս ան – դութ Հայուհիի մը: Սիրոյ խմաստասիրութիւնը ամփոփած են «Սիրեցէք զմիմեանս» («Վարդակարմիր Թողզոթային վեհ զպաթ»), «Նէ» («Վարդը զարնայնի թէ կուսին սիպար այտերուն չընչլոր»):

«Թրքուհին» («Երեկոյ է, բոցավառ է հորիզոն») Դուրեանի ամէնէն անհնարիթական ու եթերային սիրոյն արտայայտութիւնն է: Ու արդէն ան երբեք չէ կատարած մարմնեղութիւն. սէրը սիրած է սիրոյ համար: Ինչպէս սիրելը՝ նոյնպէս եւ սիրուիլը պահանջն էր իր առնական խառնուածքին: «Ի՞նչ կ'ըսեն»ը տեսակ մը նախերդանքն է «Լճակ»ին, ուր կը սկսի լուութեան ու յուսահատութեան իմաստասիրութիւնը: Դուրեանի «Լճակ»ը ճիշդ հակապատկերը կը կազմէ Լամարթինի «Լիճ»ին, որ կը վերջանայ «դիրար սիրեցինոյ», մինչդեռ Պ. Դուրեան իր լճակէն կը բաժնուի յուսահատ նայուածքով: «Հեծեծմունք»ը Զամլըճայի բարձունքէն ուղղուած ակնարկ մըն է դէպի անդենական, դերեզմանի ճամբով: «Տրտունջք»ը (է, մնաք բարով Աստուած եւ արեւ») անզօր կատաղութեան բռունցք մը՝ «ոխերիմ Աստուծոյ» դէմ բարձրացուած, որ անարդար դրիչով չարագրած էր իր ճակատագիրը: Իսկ «Զղջում»ը կը կազմէ մարդկայնական համակերպումը Դուրեանի, յորեան «Ո՞վ է դա»ն լսելէ եառ: «Իմ մահը» իր մէջ կը խտացնէ դուրեանական տենչն ու դերագոյն բազձանքը — անյիշատակ չմնալ, սերունդներու աւանդել, թէ ինք Դուրեան մըն էր, աշխարհի մը մէջ, որ ծաղրն էր Աստուծոյ:

Դուրեան մեզ թողուց 40 տաղեր, 13 նամակներ ու 11 դրբերդութիւններ: Իր ձեռագիրներէն ոմանք կորսուած են, ինչպէս իր ինքնակենսագրական վէպը, «Վոսփորի դիւերներ»: Գրաբարով յափեցած շրջանի մը ան կարողացաւ գործածել զուտ աշխարհաբար: Իր կենսագրութեան համար տես՝ Բարսեղ Ե. Էքսէրճեան (տպ. Տ. Հ.Հայկակ Ֆ.Ն.), «Ընդարձակ կենսագրութիւն Պետրոս Դուրեանի» (Կ. Պոլիս 1893), ու Աբշալ Զօպանեան, «Պետրոս Դուրեան, կենսագրական ու քննադատական ուսումնասիրութիւն» (Տփղիս, 1894): Իր երկերուն առաջին հրատարակութիւնը՝ Սկիւտարի Ընթերցասիրաց Ընկերութեան կողմէ «Տաղք եւ թատերգութիւնք Պետրոս Դուրեանի» (Կ. Պոլիս, 1872), երկրորդը՝ Բարսեղ Ե. Էքսէրճեան, «Պետրոս Դուրեանի տաղք եւ թատերգութիւնք, նամականի, դամբանական, յօդուածք, ճեռագիր, ոտանաւոր, տապանագիր» (Կ. Պոլիս, 1893): Տաղերու հաւաքածոն ապագրուեցաւ Երեւանի մէջ 1932ին ու 1936ին, տաղերն ու նամակները՝ Ս. Ղազար՝ 1945ին:

ՅԱՎԱՏՈՒՆ ՎԱՅՍՔՈՍԻ

Ա. ՄԱՍՈՒ

ՆԱՂՈՒՄՊՈՒՆ ՄԱ ՎԱՂԱԿՈՊՍՓՈՆՑ

Մասը պահ առած՝ ջուր խմեց, ետ դրեց ամանը, ոտքերը ծալապատիկ նստեց գետնին, ու սկսեց պատմել.

— Ես ու Ալեքսան մեր ընկերներով գնացել էինք Ղարաքիլիսա՝ ամառանոց։ Ամառանոցում ամեն տարի հավաքվում են Ղարաքիլիսայի ու Ալեքսանի ամենահարուստ ընտանիքները։ Ամառանոցում ամեն տարի ամեն ընտանիք մի տուն է վարձում, ամառը ապրում է այդ տանը։ Մենք էլ մի տուն էինք վարձել։ Ես ու Ալեքսան ամեն առավոտ գնում էինք ծովափ, ամբողջ օրը ծովում էինք լողում, ետ գալիս էինք միայն ճաշի ժամանակ։ Մի անգամ ես ու Ալեքսան ծովում լողում էինք, ափից հեռու գնացինք։ Ալեքսանը լավ լողորդ է, ես էլ վատ չեմ լողում։ Ալեքսանը ինձ ասում է.

— Ես ուզում եմ ծովում ոտքերս ձգած պառկել, դու ինձ պահիր, որ չխեղդվեմ։

Ես ասում եմ.

— Լավ, պառկիր, ես քեզ կպահեմ, որ չխեղդվես։

Ալեքսանը պառկեց ջրի երեսին, ես ձեռքս դրի նրա կրծքին, ոտքերս ետ քաշեցի, որ նավակ չդիպչեն, ու սկսեցի նրան քաշել։ Ալեքսանը ինձ ասում է.

— Ես ուզում եմ

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը, Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէն անկեղծ ցաւակցութիւններ կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին ընկեր Եղիա Սապունճեանի եւ զաւակներուն իրենց աննեղհօր, հօր եւ մեծ–հօր, ողբացեալ Անթուան Տարագճեանի (Մարսէյլ) մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիէն։— Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէն, Կապոյտ Խաչի Վիէնի վարչութիւնը, Հայ Ապր· Միութիւնը շնորհակալութեամբ առացած են 100ական ֆր· ողբացեալ Ղազար Կարապետեանի մահուան առթիւ, այրի Տիկին Հայկուհի Կարապետեանի եւ իր զաւակներուն կողմէ, ի յիշատակ իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր մահուան տխուր առթիւ։

ՇԱԽԻԼԻ Ս· ԳՐ· ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի։ Արեւագալի արարողութիւնները յաւարտ պատարագի ժամը 11,30ին։

ԿՈՉ

Հ· Բ· Ը· ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ
ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ՝ ՈՒՂՂԵԱԼ ԲՈԼՈՐ
ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒՆ
ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայ հասարակութեան քաջ ծանօթ է որ Հ· Բ· Ը· Միութեան «Նուպարեան» մատենադարանը մօտ կէս դարէ ի վեր կը ջանայ մինչազգային այս Լոյսի Ուտանին մէջ տանելու հանրօգուտ առաքելութիւն մը՝ իր բազմահարիւր հայ թէ օտար հատորներով Հայ Մշակոյթն ու Պատմութիւնը ծանօթացնելու իր հայ եւ օտար ընթերցողներուն եւ ուսումնասիրողներուն, մասնաւորաբար հայագիտական մարզերում մէջ։

Շնորհակալ ենք որ բազմաթիւ հեղինակներ ու հրատարակիչներ ու թերթերու վարիչներ ինքնաբերաբար իրենց առատաձեռնութիւններով կը ճոխացնեն Մատենադարանը ու այդ կերպով զօրավիգ կը հանդիսանան մեր ջանադրութեան արդիւնաւորման։

Բայց կը թուի ոմանց անծանօթ ըլլալ Մատենադարանին այս դերը ու կան հեղինակութիւններ որոնցմէ զրկուած կը մնանք։

Հետեւաբար կը խնդրենք բոլոր հեղինակներէն ու հրատարակիչներէն, ու նաեւ բոլոր մեր ազգայիններէն որոնք իրենց մօտ ի պահ ունին մասնաւորաբար Հայագիտութիւնը շահագրգռող հին թէ նոր հրատարակութիւններ, թերթերու կամ պարբերաթերթերու հատուածներ, ամէն լեզուէ, — նոյնիսկ երաժշտական, թատերական եւ նկարչական, — որ բարեհաճին զանոնք նուիրել «Նուպարեան» Մատենադարանին որպէսզի վերջինս լաւագոյնս կարենայ չարունակել իր առաքելութիւնը ու ընդարձակել իսկ զայն։

Առաքումները կատարել հետեւեալ հասցէով՝

Bibliothèque Nubar de l'U.G.A.B.
11, Square Alboni — 75 - PARIS (16e)
FRANCE

Կանխայայտ ջերմ շնորհակալութեան խոսք,

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
«ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ» ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՒԻ

Հայ երիտասարդ մը (31 տարեկան), որեւէ գործ կը փնտռէ։

Դիմել «Յառաջ»ի։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

1971ի ՀԱՐՆՑ մրցանակը

կը յատկացուի

ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ

Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Փետր· 18, ժամը 21ին

Օթէլ Մոտերն
Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք

Կը նախագահէ·— Ե· ՍՅՎԱՋԵԱՆ

Գլխաւոր բանախօս·— ԳՐ· ՊՐԼԼՏԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէլ – Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ։
Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 21ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse

Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ ֆրանսական կերակուրներով եւ ըմպելիներով

Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ

Ճաշագին 30 ֆրանք

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը
ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր· 20, ժամը 15ին, Հ· Յ· Դ· Նորահաւատեաց Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆոժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ· Յ· Դ· Անի կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկ· ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ· ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն Նոր Սերունդին կողմէ։

Հայկ· տոհմիկ պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Մուտքը ազատ է։

×

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ վիճեան չրջանի Հ· Յ· Դ· կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Կիրակի Փետր· 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ։

Կը նախագահէ ընկ· ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Կը խօսի ընկ· ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ

Ընկերահամակրական ճաշասեղան։
Մասնակցութիւն 15 ֆրանք։

Հ· Յ· Դ·

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին։—

Վռամեան եւ ընկեր Կարօ *խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին։*

Զաւարեան *ենթ· Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին։*

Համազասպ *խումբ Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին։*

Հայաստան *խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին։*

Շ· Միսաէեան *խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին։*

Քրիստափոր *ենթ· Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին։*

Ակնունի *խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին։*

×

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Սողոմոն Թէհլիրեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (18 Փետր·) ժամը 9ին։

×

ԱՒՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ·— Հ· Յ· Դ· Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Surprise - Party

Ե· Հ· Ո· Մ·ի Փարիզի մասնաճիւղը ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ մը կազմակերպած է այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Հայ Ուսանողական Մարզանուագարան տան ներքնայարկը

57, Bd. Jourdan — Paris (14e)
BAR — BUFFET — AMBIANCE

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
Կ'ՈՒԶՈՒՒՒՆ

10էն 14 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ։ Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ ոչ Սվորի մէջ (Ալֆորվիլ)։

ՓԱՐԻԶԻ Ս· ՅՈՎՀ· ՄԿՐՏԻՉ

Սկսեալ Փետրուար 17էն Մեծ Պահոց ամբողջ չրջանին, Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենան հոգեմտի խաղաղական եւ հանգստեան ժամերգութիւնները։

×

Մեծ Պահոց բոլոր Կիրակիներուն, յաւարտ պատարագի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Արեւագալի ժամերգութիւն։ Այս օրերուն հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Արեւագալի միջեւ՝ ժամը 11ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏԻՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ս.Հարոնեան ակումբը։ Օրակարգ·— Հաշուեհաւուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ՍԷՆ–ՄՕՐԻՍ·— Ֆր· Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի նորակառոյց վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս Կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, ընկերուհի Գէորգեանի բնակարանը։

Voyage exceptionnel
la Pentecôte en Arménie

DIX JOURS

Organisateur

sevan voyages

Accompagnateur VAROUJEAN SARKISSIAN
2 jours à Moscou, 6 à Erevan, 2 à Leningrad

du 18 au 27 MAI

18 MAI : Départ Lyon-Paris, Moscou. Installation à l'hôtel, visites : la Place Rouge, le Kremlin, etc.
19 MAI : Départ de Moscou vers Erévan.
DU 19 AU 25 MAI : Visites et excursions à Erévan (Etchmiadzine, Madenataran, Erebouni, etc. etc.).
25 MAI : Départ vers Leningrad. Installation à l'hôtel, visites (Ermitage etc.) 2 jours.
27 MAI : Retour Leningrad — Paris —Lyon.

Prix de Paris à Paris 2500 Frs
(*Supplément 150 F. pour une départ de Lyon, par personne : sont compris dans ce prix le billet aller-retour, tous les transports, les visites, hôtel de* 1ère *classe, pension complète à Moscou, Erévan, Leningrad*).

LYON

sevan voyages

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS

TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

LA SECTION CULTURELLE DU

CLUB des JEUNES de l'U. G. A. B.

Vous prie d'assister à la conférence de Monsieur Edouard UTUDJIAN
« *IL Y A UN AN DEJA, L'EXPOSITION ARMENIENNE...* »

Cette exposition sera évoquée à l'aide de diapositives et Mr. UTUDJIAN qui fût commissaire général adjoint, après avoir fait la genèse de cette manifestation exceptionnelle présentera des diapositives et développera sur le thème
« LA CIVILISATION DE L'OURARTOU ET SON ARCHITECTURE »

Vendredi 18 Février 1972 à 20 h. 45
Salle des Centraux, 8 Rue Jean Goujon — PARIS (8e)

ENTREE GRATUITE

ԱՐՁԱԿԱՐԴԱՆՔ

Ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 Փետրուար, ժամը 3:30ին Ս.Հարոնեան ակումբը։ Օրակարգ·— Հաշուեհաւուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

19 Փետրուար Շաբաթ օր ժամը 20ին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ
26, Rue Troyon — SEVRES

Նուագախումբ ԺԻՐԱՅՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը ամբողջութեամբ երգիչներ եւ երգչուհիներ տեղւոյն վրայ

Ճաշագին – մուտք 25 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
18
ՓԵՏՐՎԱՐ
VENDREDI
18 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12344

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.344

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԲ ԿԸ ՅՈՐԴԻ ԲԱԺԱԿԸ

—o—

(«փետրուար 18»ի 51րդ տարեդարձը)

1921 փետրուար 18ին հայ ազատատենչ ազգը իր դարաւոր պատմութեան յուէից յիշատակելի դրուագներուն վրայ աւելցուց նոր մը:

Այդ օրը Հայութիւնը, տոգորուած վարդանանց ոգիով, մէկ մարդու պէս ոտքի կանգնեցաւ, տարերային պոռթկումով մը, ընդդէմ բռնութեան, յանուն ազատութեան:

Ու յաջողեցաւ Երկրէն դուրս վտարել ռուսական կարմիր բանակը, որ երկուքուկէս ամիս առաջ դաւադրօրէն ներս էր խուժած մեր ազատ հայրենիքէն, կոր – ծանած Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը եւ հայ բազմաչարչար ազգին պարտադրած դաժան ու դժխեմ բռնակալ վարչաձեւ մը:

Մոսկուա եւ Անգարա սերտագէղ եղբայրակցութեամբ զինակցած՝ քանդած էին նորաստեղծ Հայաստանի անկախութեան հիմերը եւ իրարու մէկտեղ բաժնած մեր հայրենիքի պատմական հողերը:

Բոլշեւիկեան մուրճին ու թրքական սալին մէկտեղ սեղմուած՝ Հանրապետական կառավարութիւնը, խաղաղ ճանապարհով, համաձայնած էր իշխանութիւնը յանձնել բոլշեւիկներուն: 1920 Դեկտ· 2ին Մոսկուայի լիազօր Լէզրանի հետ կնքած էր համաձայնագիր մը, որով՝

Հայաստան կը յայտարարուէր անկախ սոցիալիստական խորհրդային Հանրապետութիւն: Կը ճչդուէին Հայաստանի սահմանները: Ռուսիա կը տրուէր ո՛չ մէկ պատասխանատուութեան ենթարկել Հայկական բանակի հրամանատարական կազմը: Հ· Յ· Դաշնակցութեան եւ այլ ընկերվարական կուսակցութեանց անդամները ո՛չ մէկ հալածանքի պիտի ենթարկուէին: Մոսկուա զինուորական անհրաժեշտ միջոցները ձեռք պիտի առնէր Խորհրդային Հայաստանի պաշտպանութեան համար: Հայմա–Յեղափոխական Կոմիտէի մէջ կը մտնէին Համամասնաւոր կուսակցութեան կողմէ հինգ եւ ձախ–դաշնակցականներու համրակին կողմէ նշանակուած երկու անդամներ (Դրօ եւ Հ· Տէր–Ոսկեան):

Համաձայնագրի մեկնելը չէորցո՛ծ Երեան հասաւ Հայաստանի Յեղկոմը (Յեղափոխական Կոմիտէ), առաջնորդու – թեամբ կարմիր բանակին, որ Հայաստան էր խուժած Ադրբեջանի սահմաններէն, Զաղախի եւ Դիլիջանի վրայով:

Յեղկոմը առաջին առթիւ չեղեալ հռչակեց Լէզրանի հետ կնքուած համաձայնագիրը, որուն մէկ արուած խոստում – ներէն ո՛չ մէկը գործադրուեցաւ: Հայաստանի անկախութիւնը մնաց մեռեալ տառ — եւ կը մնայ ցարդ: Հայաստանի կառավարութիւնը իր հրահանգները կը առնար Մոսկուայէն: Ռուսիա ո՛չ միայն չօգնեց սովահար Հայաստանին, այլեւ ա– լան–թալանի ենթարկեց զայն: Զինուած բոլշեւիկեան լմբաքները պիշեր ցերեկ կը չքնային գիւղերու եւ քաղաքներու մէջ, կը խուզարկէին տուներն ու մառանները, դոմէրն ու բակերը եւ կը բռնագրաւէին արժէքաւոր ամէն բան:

« ... Թալանի ղեկաւար ծանրութիւնը ընկնում էր գիւղացու վրայ: Գիւղացուց խլում էին անխնայօրէն եւ՛ օրուայ պարզ հացը, եւ՛ սերմացուն, եւ՛ լծկանը: Երկիրը աւերւում էր վերջնականապէս եւ զրկւում վերաշինման վերջին միջոց– ներից: Երկաթուղային երթեւեկութիւնը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՍԱՏԱԹԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ

—o—

Եղիպտոսի նախագահը կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Արաբ Ընկերվարական Միութեան համագումարին:

Անուար Էլ–Սատաթ անդրադառնալով արաբ – իսրայէլեան պայքարին նկատել տուաւ, թէ Եղիպտոս պէտք է հաշուի առնէ միջազգային կացութիւնը եւ երբեք չառաջնորդուի զգացական տրամադրու – թիւններով:

Նախագահին պատկերացումով Մ· Նահանգները զօրացուցած են իրենց Երկ· նաւատորմը (միջերկրականեան) եւ փի – րէի մէջ նաւակայան մը ձեռք ձգելով նպաստաւոր դիրք ստեղծած են իրենց ծովային ուժերուն համար: Աւելին, Ուաշինկթըն ներկայիս կը փորձէ չէզոքացնել Մակարիոս Արք·ը, որպէսզի կիպրոսը եւս դառնայ կարեւոր կայան մը Մի – ջերկրականի մէջ: Այս կայանները, համաձայն Սատաթի, մաս կը կազմեն ծովերու տիրապետութեան այն պայքարին, որ ստեղծուած է Խորհ· Միութեան եւ Մ· Նահանգներու միջեւ:

Անուար Էլ–Սատաթ յիշեցնելէ ետք, թէ իրենք չեն կրնար անտեսել երկու վերպետութիւններու պայքարը եւ անոր անդրադարձը Եղիպտոսի վրայ, աւելցուց, թէ «ոչ մէկ պարագայի տակ մենք պէտք է գործիք դառնանք այդ պայքարին մէջ»: Այսուհանդերձ ներկայ աշխարհի մէջ ոչ ոք կրնայ ինքզինք առանձնացնել· այդ պարագային կրնայ ուրիշներու հարկա – տու դառնալ:

Մերձաւոր Արեւելքի հարցը ցարդ չէ լուծուած առաւելաբար Մ· Նահանգնե – րու որդեգրած քաղաքականութեան հետեւանքով: Ուաշինկթըն միշտ արդելք հանդիսացած է ղեւանաղխական լու – ծումներուն:

Իրաց այս կացութիւնը նկատի առնե – լով Եղիպտոսի նախագահը կը ճչդէ, թէ իրենք պէտք է չարժին զգուշութեամբ, համբերութեամբ եւ լուսթեամբ: Ասիկա չի նշանակեր, անշուշտ, թէ Եղիպտոս վարանումներ պիտի ունենայ, այլ պարագաները պիտի պատրաստուի, որպէսզի թշնամիին հասցնէ ծանր վնասներ:

Ճառին վերջաւորութեան Սատաթ յայտարարեց, թէ անմիջապէս կը հրաժարի իր պաշտօնէն, եթէ իրեն հանդէպ ցոյց տրուած վստահութիւնը չքանայ:

Քաղաքական դէպերու կարծիքով Սատաթ իր այս ճառով փորձած է իրաւեսը դնոնուիլ եւ նաեւ բացատրել երկրին իր ապատղական քաղաքականութեան դէմ – դատաճառները:

Յիշեցնենք, որ երեք չաբաթ առաջ ուսանողական բուռն ցոյցեր տեղի կ'ունենային նախագահին այս քաղաքականութեան համար: Համատանի արձակուրդները եռք համալսարանները վերաբացուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Անգլիոյ վարչապետը տեղի չի տար եւ ժողովուրդն ալ բրիտանական պատասխանատուութեամբ կը տանի իր անատանելի կեանքը: Ելեկտրականութիւնը օրը քանի մը ժամ կը տրուի միայն եւ ելեկտրական կառախումբերու մեծ մասն ալ չի բանիր: Ամէն պարագայի մէջ բանթողները կը վայելեն ժողովուրդին համակրանքը:

Աթինեի եւ կիպրոսի միջեւ չլամարտը կը չարունակուի, պէտք է ըսել թէ Մակարիոս Արք· վարպետ քաղաքագէտ մըն է եւ այնքան ալ դիւրին չէ իրեն տապալելը: Արդէն օրերը կ'անցնին եւ Մակարիոս ոչ մէկ տրամադրութիւն ցոյց կուտայ պատասխանելու Յունաստանի վերջնագրին:

Նիքսըն ճամբայ ելաւ դէպի Փեքին, մինչ Մալրօ Փարիզ կը վերադառնար:

ԵՐԲ ԹՈՒՐՔԸ ԳՈՂՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ ԿԸ ԽՕՍԻ

Պոլսոյ թերթերը հետեւեալ լուրը հրատարակած են Փետր· 13ի իրենց թիւին մէջ:

ՌՈՒՍԵՐԸ ԱՐԱՔՍ ԳԵՏԻՆ ՋՈՒՐԸ ԿԸ ԳՈՂՆԱՆ

«ԿԱՐՍ.— Նահանջին Ղզլըր գաւառակը գտնուող Քիթի Ջրելկոտրակայանը Ռուսերուն կիբարկել սկսած Ջուր գող – նալու դրութեան հետեւանքով տարե – դիմէ ի վեր անգործութեան մատնուած է: Ռուսերը Արաքս գետին Ռուսիայէ անցնելով Թուրքիոյ մտնող մասին վրայ գտիչ գետեղելով գետին Ջուրերը իրենց կողմը կը գարձնեն տառերն ալ Թուրքիոյ կողմը կ'ուղարկեն:

Ցանկարծ տառերը խուժած ըլլալով ելեկտրակայանին Ջրանցքներուն մէջ թիւրիմիները կանգ առած են:

Ղզլըր եւ չրջակայքը տարեդիմէ ի վեր առանց ելեկտրականութեան մնացած է»:

×

Աւելցնելիք բան մը կը մնա՞յ երբ գողը կը խօսի... գողութեան մասին:

Ֆրանսացի դրագէտը յայտարարեց այս առթիւ.— «Կը խորհիմ թէ նահապահին տարի խորհրդածութեան մարզ մը, որու վարժութիւնը չունէր: Ինձքրս մտասմբ գարմացուցին գինքը եւ տակիա չատ կարեւոր կը թուի ինծի: Իոլորը կը կարծեն թէ Մաոյի մէջ Լենինը պիտի գանեն: Մաօ չատ մեծ յեղափոխական մըն էր յիսուն տարի առաջ, այլեւս չէ: Եթէ այդ պիտի նչանակէ թէ գրամատէր է, անշուշտ յիմարութիւն է, ամէն առատ կարելի չէ չահիլ այն կռիւները զորս արդէն չահած ես, քանի որ այլեւս այդ կռիւները մղելու հարկ չկայ»:

ՖՐԱՆՍԱ. եւ Իսրայէլ համաձայնագրով մը վերջնապէս կարգադրեցին «Միրաժ» օդանաւերու հարցը: Ֆրանսա կը վերադնէ օդանաւերը, որոնք ապսպրուած էին Իսրայէլի կողմէ եւ որ սակայն հատատուած ամպարկոյին պատճառով չէին յանձնուած իրեն: Փարիզ 380 միլիոն ֆրանք կը վճարէ Թել Ավիվի: Այս գումարին 290 միլիոնը Իսրայէլի վճարած բաժինն է, իսկ 90 միլիոնը կը ներկայացնէ այդ գումարին 7 առ հարիւր տոկոսը, պիղուած տարիներու ընթացքին:

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ ներքին տագնապ առեղծուած է, երբ Պաշտպանութեան նախարար եւ երկրին պինուորական ուժերու ընդհ· հրամանատարը հրաժարած է իր պաշտօններէն: Եգիպտոսի նախագահը բանադնաց մը ղրկած է Խարթում՝ հաշտարարի դեր կատարելու համար: Սուտանի կառավարութիւնը պատուիրակութիւն մը ղրկած է Ատիս–Ապապա բանակցելու համար Հարաւ· Սուտանի ըմբոստներուն հետ, որոնք չրջանի ինքնավարութիւնը կը պահանջեն:

Մ· ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց, թէ Խորհ· Միութիւնը պինուորական դետնի վրայ մեծ պարպացում արձանագրած է: Ամերիկա պէտք է մեծ ճիգ թափէ, որպէսզի զարկ տայ իր պինական ուժին, այլապէս տարիներ եռք երկրորդական դիծի վրայ կը մնայ: Մ· Նահանգները այժմ 5700 հիւլէական ռումբ ունի, Խորհ· Միութիւն՝ 2500:

ՄԵՔՍԻԿԱ. եւ Զինաստան դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատեցին իրենց միջեւ:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ի

ԴՐԴԱՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Բոլշեւիկները Հայաստանի վարչութիւնը իրենց ձեռքն առին խազաղ փոխանցումով: Հակառակ իրենց չհայլած խոստումներուն, ոչ մէկ դրական քայլ առին, սակայն բոլշեւիկեան անանուն բռնակալութեան բոլոր անպիտանիներն ու ծայրայեղութիւնները գործադրեցին խելայեղ անմտութեամբ: Հակառակ այն դժնդակ պայմաններուն, որոնց ենթա– կայ եղաւ Հայաստանը հայ–թրքական պատերազմի հետեւանքով, հակառակ այն մեծ համբերութեան, զոր ունեցաւ հայ ժողովուրդը իր դէմ գործադրուած բռնութիւններու ընթացքին, բոլշեւիկեան վարիչները ոչ մէկ քայլ առին խոհեմութեան ճամբան բռնելու: Ընդհակառակն, լուռ ժողովուրդը մեռեալ ապրը մը նըկատեցին, եւ սանձարձակ բռնութիւնները մինչեւ արիւնալի սպանութիւններու հասցուցին:

Բոլշեւիկեան իշխանութիւնը ոչ միայն չերաշխաւորեց իր տարբական խոստումները՝ թէթեւցնելու Հայաստանի տնտեսական եւ քաղաքական կացութիւնը, այլ եւ այդ բոլորը մոռացութեան տուած՝ Հայաստան հաստատուած վարիչները խելայեղ վազքով դէպի արիւնալի քաղաքացիական կռիւ քաշը կ'ուղէին առաջնորդել հայ ժողովուրդը: Որքան փոքրագի եւ տհաս էին իշխանութեան ղեկավարները, այնքան շատ չեշտուած էր բռնապետական ձգտումը: Բռնապետութիւն մը որ հաւասարապէս կը տարածուէր մտաւորականներուն, աշխատաւոր դիւղացիներուն, բանուորներուն, Դաշնակցութեան եւ այլ կուսակցութիւններու պատկանող անհատներուն վրայ: Հայ աշխատաւորութիւնը եւ հայ յեղափոխական զանգուածները տեսան, թէ ոչ մէկ այն տարբական ազատութիւնները վերացուած են Հայաստանի մթնոլորտէն, այլ փոքր խմբակի մը կողմէ հայ ժողովուրդի ազատագրական մնացորդ կառոյցը, — այնքա՜ն արիւնով դնուած — հիմնայատակ կը դառնայ: Դնդակահարութեան եւ կայինի սպառնալիքի տակ հայ դիւղացիութիւնը եւ մտաւորական – ները լռութեան դատապարտած էին:

Այդ օրերու տնտեսական ձեռնարկներուն ուշադրութիւն դարձնողը կը տես – նէ, թէ ի՛նչպէս պաշարը կը խլէին լուացարարի, բանուորի եւ դիւղացու ձեռքէն: Դիւղացին կը տեսնէր, թէ ի՛նչպէս, Թրքական դահիճի պէս, հին Փէտայի Պոլիկ Սրամը կացինահար կ'ըլլար, երբ այդ անձնազոհ հերոսը ամբողջ դիւղացիներու պաշտամունքին արժանացած էր, իր համեստութեամբ եւ աշխատանքով:

Դիւղական զանգուածի աչքին առելի կը պարզուէր այդ բռնակալութեան պատկերը, երբ ան կը տեսնէր, թէ ինչպէս Յարի օրով զաղանի ոտիկանի դեր կատարող իր դիւղացին, որու հին չարիքները դեռ մոռցուած չէին, վերադարձած էր Հայաստան, այս անգամ «կարմիր չապիկ» հագած, ուր՝ անոր ցուցմունքներով՝ բանտ կ'առաջնորդուէին դիւղի լաւագոյն զաւակները: Դիւղը կը մորմոքէր, բայց կը լռէր ծանր լուծի տակ:

Համոզումները հետզհետէ զարբնուեցան այդ աշխատաւոր զանգուածներու մէջ:

Կազմակերպուած հայ զանգուածները կորսնցուցած էին իրենց զեկավարներուն մեծ մասը: Ոմանք բանտերն էին, իսկ դինուորականութիւնը բռնած էր աքսորի ճանապարհը: Սակայն ազատութեան գիտակցութիւնը թափ առացած էր եւ ազատագրական յեղափոխութեան տրամադրութիւնը վարակած էր բոլորը: Ու Հայաստանի մէկ ծայրէն միւսը, կարելի է ըսել, առանց միջանկեալ ձեռքերու, բազմութիւնները կազմակերպուեցան եւ սթափեցուցին մէկը միւսին:

Հայ ժողովուրդը խոհեմ էր եւ դիտակից օրուան կացութեան: Ատոր հակառակ՝ բոլշեւիկները երախայամիտ եւ սանձարձակ բռնակալներ էին: Ամէն տեղ արիւն հոսեցուցին եւ բարձրաղաղակ կը յայտարարէին, թէ քաղաքացիական կռուի արիւնով միայն կարելի է բոլշեւիզմը հիմնաւորել Հայաստանի մէջ: Հայաստան մտնող բոլշեւիկները խայտառղէտ տարրեր էին: Անոնց յենարանը ռուսական զօրքն էր, որ Հայու աչքին երեւցած էր երբեմն որպէս հիւսիսէն եկող փրկարարը, երբեմն ալ՝ ցարական ճնշող ուժը: Տեղական բոլշեւիկ խմբակները ծանօթ էին ժողովուրդին: Այս փորփականները հող չէր դտներ ժողովրդական զանգուածներուն մէջ: Քաղաքացիական հակամարտութիւնը մեռեալ կէտի մը վրայ կը մնար: Սակայն դին – ուորական արշաւանքները, հայ բոլշեւիկներու առաջնորդութեամբ, բռնութիւններն ու բանտարկութիւնները ամէնօրեայ դարձան: Բանտերու մէջ կուտակուած գործիչներու եւ դեկավարներու կեանքը կացինին յանձնուած էր:

Երբ դանակը հասաւ ոսկորին, հայ ժողովուրդի խոհեմութիւնը տեղի տուաւ ազատագրական պոռթկումին:

Ու տեղի ունեցաւ Փետրուարեան Ա– պըստամբութիւնը:

Փետրուար 18ի պատմական ապստամբութիւնը բոլշեւիկեան քաղաքական եւ տնտեսական հալածանքներու արդիւնքն էր:

ԿԱՐՕ ՍԱՍՈՒՆԻ

(Հատուած մը՝ Փետրուարեան Ապստամբութիւնը հատորէն)

ԼԵՆԻՆԻ ՆԱՄԱԿԸ

Հայաստանի, Ադրբեջանի, Տաճիկիստանի եւ լեռնական հանրապետութեանց ընկեր կոմունիստներուն

ԽՄԲ.— Փետրուարեան համաժողո – վրդական ապստամբութենէն ետք Լենին նամակով գգաստութեան հրաւիրեց Անդր– կովկասի համայնավարները, թելադրելով անոնց չընդօրինակել Ռուսաստանին մէջ կիրարկուած պայքարի ձեւը, ժողովուրդին հետ վարուիլ զգուշութեամբ: Այլ խօսքով ի գործ չդնել բռնութիւն:

Ստորեւ Լենինի նամակը:

Ջերմապին ողջունելով Կովկասեան խորհրդային Հանրապետութիւնները, թոյլ կուտամ ինձ յայտնել այն յոյսը, թէ անոնց սերտ միութիւնը կը ստեղծէ հաչտութեան այնպիսի տիպար մը, որ չէ տեսնուած պուրժուազիի օրով եւ հնարաւոր չէ պուրժուական կարգերու մէջ:

Բայց որքան ալ կարեւոր ըլլայ Կովկասի ապրութեանց, բանուորներու եւ դիւղացիներու միջեւ ազգային հաչտութիւնը, անհամեմատ աւելի կարեւոր է պահպանել ու զարգացնել խորհրդային իշխանութիւնը՝ որպէս ընկերվարութեան փոխանցման չքնաղ: Դժուար է այդ խընդիրը, բայց կատարելապէս իրագործելի: Անոր յաջող լուծման համար ամենակարեւորը այն է, որ Անդրկովկասի կոմունիստները հասկնան իրենց կացութեան իւրատեսակութիւնը, իրենց Հանրապետութիւններու կարգուսարքը, որ տարբեր է Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հանրապետութեան կացութենէն ու պայմաններէն, հասկնան որ անհրաժեշտ է ոչ թէ ընդօրինակել մեր թաքթիքը, այլ մտածուած կերպով ձեւափոխել զայն՝ կոնկրէտ պայմաններու տարբերութիւնը կիրառելի եղանակներով:

Ռուսաստանի մէջ խորհրդային հանրապետութիւնը ունեցեր է Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հանրապետութեան քաղաքական եւ փոքր չափով ալ տնտեսական աջակցութիւնը: Այդ արմատական դանդաղանութիւն է:

Երկրորդ.— Այժմ Դաշնակիցներէն վախնալու հարց չկայ արշաւանքներու տեսակէտէն, ինչպէս նաեւ վրացական, ադրբեջանական, հայկական, Տաղստանի լեռնական ապիտակ պահակազօրքերու դինուորական աջակցութիւնից:

Երրորդ.— Ռուսաստանը տնտեսապէս կորուած է եղել եւ մեծ չափով կորուած կը մնայ առաջաւոր դրամատիրական երկիրներէն: Կովկասը կարող է աւելի շատ եւ աւելի հեշտ «համակեցութիւն» հաստատել դրամատիրական Արեւմուտքի հետ եւ ապրանքային փոխանակութիւն:

Այդ չէ ամբողջ դանդաղանութիւնը: Բայց եւ մատնանշուած դանդաղանութիւնները բաւական են՝ հասկնալու համար որ անհրաժեշտ է այլ թաքթիք:

Աւելի մեղմութիւն, զգուշաւորութիւն, դիջողութիւն մանր պուրժուազիին, մտաւորականութիւնը եւ յատկապէս դիւղացիութիւնը: Տնտեսապէս մեծ թափով եւ չուտափոյթ օգտագործել դրամատիրական Արեւմուտքը, մենաշնորհներու ու ապրանքային փոխանակութեան քաղաքականութեամբ: Նաւթը, մանկնէղը, ածուխը, ազովաչէնեան հանքերը, պղինձ, ասոնք են հանքային ահագին հարստութիւններու ոչ լրիւ ցուցակը: Վճարունակ հնարաւորութիւն կայ արտահանման հետ մենաշնորհներու եւ ապրանքային փոխանակութեան քաղաքականութիւնը լայն չափով զարգացնելու:

Այդ պէտք է ընել լայն չափով հաստատակամ հնարամտութեամբ, ամէն կերպով օգտագործելով այդ՝ բարելաւելու կացութիւնը եւ մտաւորականութիւնը հրաւիրելու անհետաձգութեան չինարարութեան գործին: Օգտագործելով հատկապէս, Ամերիկայի եւ այլ երկիրներու հետ ապրանքային փոխանակութիւնը՝ բոլոր ուժերով զարգացնել հարուստ երկրի արտադրական ուժերը, սպիտակ ածուխը, ոռոգումը: Ոռոգումը առանձնապէս կարեւոր է, որպէսզի ամէն գնով բարձրացուի հողագործութիւնն ու առնասնապահութիւնը:

Աւելի դանդաղ, աւելի զգուշաւոր, աւելի սիստեմաթիք փոխանցում դէպի Ընկերվարութիւնը ահա թէ ինչը հնարաւոր ու անհրաժեշտ է, Կովկասի Հանրապետութիւններուն համար՝ իբրեւ դանդաղութիւն Ռ. Ս. Ֆ. Խ. Հանրապետութենէ. ահա թէ ինչը պէտք է հասկնալ ու կարողանալ իրագործել տարբերելով մեր թաքթիքէն:

Մենք առաջին ճեղքը բացինք, համաշխարհային դրամատիրութեան մէջ: Ճեղքը բացուած է: Մենք պաշտպանեցինք մեզ՝ ամբողջ Դաշնակիցներէն, անոր պատերազմի աջակցութիւնը, անոր դինուորական օգնութիւնը վայելող սպիտակներու՝ Յուդենիչներու, Մենշեվիկներու դէմ կատաղի, դերբնական ու դժուարին, դաժանօրէն դահավէժ պատերազմի մէջ:

Զեզ, Կովկասի կոմունիստ ընկերներ, հարկաւոր չէ ճեղքեր բանալ, պէտք է դիտնալ մեծ զգուշութեամբ ու սիստեմաթիքօրէն ստեղծել նորը, օգտագործելով 1921 թուականի ճեղ համար նպաստաւոր միջազգային կացութիւնը: 1921ին ե՛ւ Եւրոպան, ե՛ւ ամբողջ աշխարհը այն չէն, ինչ որ էին 1917 եւ 1918 թուականներուն:

Ոչ թէ պէտք է ընդօրինակել մեր թաքթիքը, այլ անկախօրէն խորհրդածել՝ անոր իւրատեսակութեան, պայմաններու եւ արդիւնքներու պատճառներու մասին, ճեղ մօտ պէտք է իրագործել 1917-1921 թուականներու փորձի ոչ թէ տառը, այլ ոգին, միտքը, դասերը:

Տնտեսապէս մանաւանդ պէտք է յե-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Բայց ահա վերջին վայրկեանին ստոյգ լուր բերին թէ Տիգրան Թէեւ ծանրօրէն վիրաւորուած՝ բայց ողջ է, եւ քիչ առեղէն Մխիթարի մօտ պիտի բերուի:

— Ի՛նչ սոսկալի եղերութիւն, մտածեց երիտասարդ հերոսը, իմ աչքերս պիտի չկրնան դիմանալ երբ այդ անբախտ ինքնիշխանը տեսնեմ, աւելի պիտի խուսափիմ տեսնել դինքը երբ կամպիւսի յանձնելու դժպհի պաշտօնը կատարեմ: Այսպէս ազգուած պահ մը լո՛ւռ խորհրդածութեան կ'ենթարկուի եւ յանկարծ պարտականութենէ մղուած ուշքի կուգայ եւ իր հետեւորդներէն ամէնէն ընտիր մէկը առանձնացնելով Տիգրանի վիճակին ստուգութիւնը յայտնելէ զատ կը հրահանգէ.

— Շուտով մեկնէ, դնա՛ ըսելու հնօրս թէ մեր դինու յաղթութիւնը կատարեալ է. ըսէ նաեւ թէ Տիգրանը իմ իշխանութեան ենթարկուած է: Աւելցուր նաեւ, որ Հայաստանի թագաւորին գաւակներուն մօխիրն ալ պիտի յանձնեմ իրեն:

Գնա՛ պահեստի ուժէն երկու դումարտակ առ եւ աճապարէ կատարել յանձնարարութիւնները:

Այսպէս իր հաւատարիմ եւ մտերիմ զօրավարը Օրեման (Օրիման) վերադառնալու փութկոտութեամբ կ'ուղեւորուի եւ երկու զօրագունդերը կ'առաջնորդէ դէպի Փարս, յաղթութեան աւետիսը տանելով իր արքայ Կամպիւսի որ վերադարձած էր արդէն եթովպիայի եւ Եգիպտոսի իր առաքելութիւնը կատարելէ յետոյ:

Մինչ այս, անդին Աղաւնի վախճատա – կաններէ կը տեղեկանայ քաղաքին անկումը եւ հօրը դառնադոյն վիճակը: Անբախտ իշխանուհին արտաբեկ հառաչանքով կը զղայ թէ ստիպուած է, միայն աւելի ապահով թաքստոց մը դտնել երբ դիչերը կը ծածկէ ամէն ինչ:

Լռելեայն կ'ողբայ իր դաժան դրութեան վրայ. կը զղայ որ բոլորովին զրկուած է օրեւէ յենարանէ: Հայրը Տիգրան եւ եղբայրը Արսէն ոչ եւս են, եւ չունի ոչ օգնող, ոչ բարեկամ մը: Մինչ անդին վայրի, դաժան կամպիւսը պիտի վայելէ իշխանական փառապանծ կեանք մը: Ախտո՛ս, ի՞նչ պիտի ըլլայ վիճակս, եթէ դերեվարեն զիս, իմ կատաղի թըշնամիներուս ատրուկ ձերին պիտի ըլլամ, հօրս եւ եղբօրս ոճրագործներուն ձեռքը: Երջանի՛կ, հազար բախտաւոր են անոնք, որոնք թշնամիին սուրէն ինկան անհատապար կռուի մէջ իրենց պարտականութիւնը կատարողներու գոհունակութեամբ: Գանէ անոնք հանիստ ու խաղաղ կը հանդչին մահուան դիրկը հայրենի հողէն անբաժան: Իսկ ինձ բաժին կ'իյնայ յաւիտենական ուխտաւոր թշնամին, եւ լալահառաչ ողբ ու կոծը, այլեւս ոչ հայր ունիմ, ոչ եղբայր եւ կեանքս ամենախոր անդունդին կեր պիտի դառնայ: Բայց իմ ո՞ր ոճիրիս, ո՞ր յանցանքիս համար: Անիծեալ ըլլար այն օրը, յորում մայրս պիս աշխ..., ի՛նչ կ'ըսեմ Աստուած իմ, ներէ ինձ, իմ յուսահատութիւնն ու թշուառութիւնը զիս կը մըղեն այս անիմաստ մտածումներով տատրտըմելու, իմ կեանքս քու ձեռքդ է ո՛վ բարեխնամ մեծդ Աստուած, տնօրինէ ինչպէս որ կը կամիս:

Այսպէս դժբախտութեան բաժակէն վերջին կաթիլը ըմպելէ յետոյ քարան – ձաւէն դուրս օր ու արեւ ելաւ, եւ յառաջացաւ անորոշ ուղղութեամբ դեռ ենթակայ տանջալից եւ յոռի մտածումներու: Ո՛հ զաչտեր, լեռներ Հայաստանի, ո՛հ քաղցր հայրենիք, մնաք բարեաւ, ի՛նչ այլազան յիչատակները կը տանիմ ձեզմէ:

Սակայն կարելի չէ անտեսել զերազոյն պարտականութիւն մը. յաւիտենական անդորրութեան յանձնել ըստ կարի, հօրս եւ եղբօրս թաղատեղի հողինները. զոնկ կատարած ըլլամ խղճի հանդստութեան համար, հանդէպ անոնց ուրուականին:

Ուրեմն կանդ կ'առնէ եւ կը հաւաքէ քանի մը սպիտակ քարեր եւ բուրդ մը կը կապէ հսկայ կաղնիի մը բունին դիմաց, եւ սուրով կը քանդակէ ծառին կեղեւին վրայ Տիգրանի եւ Արսէնի անունները, ապագայ անցորդներու պատմունքի առարկայ, իրական մահարձան մը կանդնելու թելադրութեամբ իր անդօր սրտի փափաքով:

Օրը տարաժամած էր կրկին. արեւը ծածկած էին Հայաստանի սէգ լեռները, տեղ տալով լուսնին, որ սկսած էր դղրդ ամպերէն երեւալ:

Աղաւնի դողդղալով իր այս նուիրական կիսամիջոց պարտականութիւնը կատարած միջոցին՝ իրմէ ոչ շատ հեռու հասան Արսէնն ու իր խնամակալը եւ ժայռի մը ափին տեղաւորուեցան պահ մը հանգստանալու համար օրուան տաժանքէն պարտասած: Հաղիւ նստած էին երբ կարծեցին լսել տրտունջի մրմունջ մը երկար ընդմիջով եւ հեկեկանք:

Սկսան հետաքրքրութեամբ ունկնդրել, երբ իմացան Տիգրան եւ Արսէն անուններու մեղմիւ արտասանութիւնը:

Ա. Վ.

(10 – Շար.)

ՆՈՒՏԱԿ ՎԱՍՓՈՍԻՆ

Գ · ՄԱՍ

ՅԱՂՈՒՆԿՈՒՄԸ ԱՐԱՔՍԻՆ

—o—

Ա. ՏԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ

Մուտքի թիվ 1921

ԼԵՌԸ

— Շատ ուշ, հուսամ ոչինչ չի պատահել, — ասաց Ալիսը, երբ ինքը եւ Ռոզան հասան լճակի ափը։ — Ես ուզում էի, որ մենք ժամանակին հասնենք ճաշի։

— Ես ուշ չեմ, — ասաց Ռոզան, — ես ոչ մի ժամացույց չունեմ։

— Ես էլ, — ասաց Ալիսը, — բայց ինչ-որ մեկը ինձ ասաց, որ ժամը երեքն է։

— Ես կարծում եմ, որ ժամանակ է ուտելու համար, — ասաց Ռոզան։ — Ես սոված եմ։

— Ես էլ, — ասաց Ալիսը։ — Ես կուզենայի գիտենալ, թե ինչ կա ճաշի համար։

— Ես էլ, — ասաց Ռոզան։ — Ես կուզենայի գիտենալ, թե ինչ կա ճաշի համար

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Վիէն.— *Վիէնի Հայ Ազգ. Մխիթեան վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ այրի Տիկ. Հ. Կարապետեանի և զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Իշխան Կարապետեանի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Կ. Կարապետեանի, այրի Տիկին Սէկսըէլիի եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Ս. Ֆրանքոզի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկին Ր. Ալպին եւ զաւկին, Տէր եւ Տիկին Ժ. Մալվոյին և զաւակներուն, այրի Տիկին Հ. Ալեանաքեանի եւ զաւակներուն, եւ բոլոր պարագաններուն, իրենց ամուսնոյն, հօր, մեծ–հօր եւ ազգականին՝ Ղազար Կարապետեանի մահուան տխուր առթիւ։*

×

Իսիի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մխսաքեանի եւ ընտանեկան պարագաններուն իրենց եղբօր Մելտոն Միսաէեանի մահուան առթիւ (Հայաստան)։

Այս տխուր առթիւ չնորհակալութեամբ առացած է Տէր եւ Տիկին Կարապետ Մխսաքեանէ 500 Ֆր., որ 20 Ֆր. ալ կը նուիրեն «Յառաջ»ի։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

Վալանսէն Մ. Պըլըքեան, իր ողբացեալ մօրը (սպաննուած 1915ի Եղեռնին իր աչքերուն առջեւ) յիշատակին 500 Ֆր. նուիրած է Տէսինի Ապրիլեան Յուշարձանին։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ

Ալֆորվիլէն Թիրեաքեան ընտանիքը, այրի Տիկին Սաթենիկ Կիւլեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 50 Ֆր. Ալֆորվիլի Մշակոյթի Տան եւ 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին։

Ալֆորվիլէն Թիրեաքեան ընտանիքը, Թիրեաքեան եւ Ճանկէօզեան իրենց հարազատներու յիշատակին փոխան հոգեհանդիսաի կը նուիրէ 50 Ֆր. Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան, 50 Ֆր. Կապոյտ Խաչի օգափոխութեան կայանին եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման։

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս կիրակի պատարագ կը մատուցուի։ Արեւագալի արարողութիւնները յաւարտ պատարագի ժամը 11,30ին։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վռամեան եւ ընկեր կարօ խումբեր Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին։

Զաւարեան հնթ. կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին։

Համազասպ խումբ կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին։

Հայաստան խումբ երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին։

Շ. Միսաէեան խումբ երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին։

Քրիստափոր հնթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին։

Ակնունի խումբ երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին։

×

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Սողոմոն Թէհլերեան խումբի ժողովը այս Ուրբաթ (18 Փետր.) ժամը 9ին։

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան հնթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

Entrepreneurs pour chemisiers et coupeuses.

Tél. : 277-90-40.

ՁԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՁԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
19 Փետրուար Շաբաթ օր ժամը 20ին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ
26, Rue Troyon — SEVRES

Նուագախումբ ԺԻՐԱՅՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը ամբողջութեամբ երգիչներ եւ երգչուհիներ տեղւոյն վրայ
Ճաշագին – մուտք 25 ֆրանք

Surprise - Party

Ե. Հ. Ո. Մ.ի փարիզի մասնաճիւղը ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՑԹ մը կազմակերպած է այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Հայ Ուսանողական Մարզ – Նուագը տան ներքնայարկը

57, Bd. Jourdan — Paris (14e)
BAR — BUFFET — AMBIANCE

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ քաղաքի ընդհանուր ժողովը Շաբաթ 19 ՓԵՏՐՈՒԱՐ, ժամը 3:30ին Ահարոնեան ակումբը։ Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։ Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

×

ՍԷՆ–ՄՕՐԻՍ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Մօրիսի նորակազմ վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 15ին, ընկերուհի Գէորգեանի բնակարանը։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ
1971ի ՀԱՐՆՆՑ մրցանակը
կը յատկացուի
ՆԻԿՈՂՈՍ ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ
Հանդիսութիւնը տեղի կ'ունենայ Ուրբաթ, Փետր. 18, ժամը 21ին
Օթէլ Մոտերն
Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք
Կը նախագահէ.— Ե. ԱՅՎԱԶԵԱՆ
Գլխաւոր բանախօս.— Գ. Պ. ՊԱԼԼՏԵԱՆ
Գեղարուեստական բաժին

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի, Փետր. 20, ժամը 15ին, Հ. Յ. Դ. Նորակառոյց Գասպար Իփէկեան սրահին մէջ, 40 Ռիւ Ֆօժիէ, կազմակերպութեամբ Նոր Սերունդի Սեւան խումբին եւ հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Անի կոմիտէի։

Կը նախագահէ ընկ. ՅԱԿՈԲ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՊԵՐՃ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժին — երգ, մեներգ, խմբերգ, արտասանութիւն նոր Սերունդին կողմէ։

Հայկ. տոհմիկ պարեր Վիէնի Նոր Սերունդի պարախումբին կողմէ։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՑՔ
Մուտքը ազատ է։

×

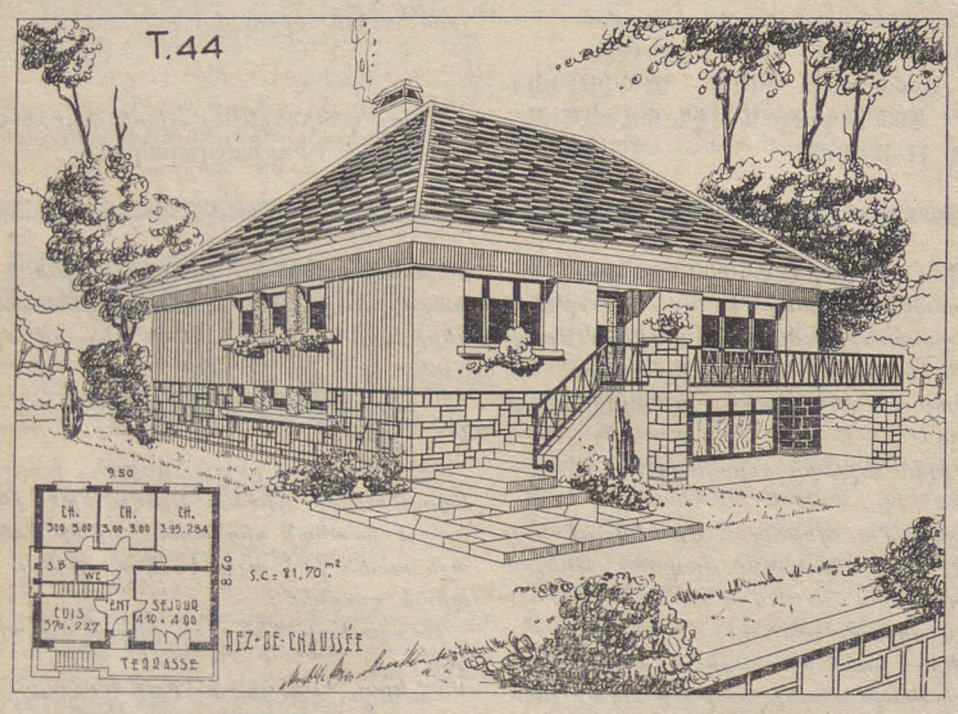
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ փարիզեան չրջանի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Կիրակի Փետր. 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ։

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋԱՃԵԱՆ
Ընկերահամակրական ճաշասեղան։
Ծախքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

SUR VOTRE TERRAIN
FAITES CONSTRUIRE

la demeure de votre choix par la

Société d'ENTREPRISES et de CRÉDIT

Siège Social : 91, Rue de la VICTOIRE — PARIS-9e
Tél. : TRI. 14-04 Métro : Havre-Caumartin

PRIMES - CRÉDIT - RIEN A VERSER AVANT LES TRAVAUX

Maison fondée en 1938 — Nombreuses références
Les travaux sont dirigés par un architecte arménien

BON A DECOUPER POUR DOCUMENTATION GRATUITE

Nom .....
Rue ..... No .....
Ville .....Département .....
Possedez-vous un terrain ? .....

ՎԱՅԵԼԵՅԷ'Ի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՍԿԻ ԱՇՈՒՆԸ

Ճամբորդելով խորհ. Միութեան հիւսիսային սահմաններէն մինչեւ հարաւային սահմանները
ՀԱՅԱՍՏԱՆ — ՎՐԱՍՏԱՆ — ԱԴՐԲԵՋԱՆ
— Քանեւմէկ օր —
ԹՈՒՐԻՄԻ կարպ — հանդստաւէտ պանդոկ, ամբողջական վանսիոն
ՎՐԱՍՏԱՆԻ ճամբով՝ 3160 ֆր.
ԲԱԳՈՒԻ ճամբով՝ 3210 ֆր.
15 օր լրիւ Հայաստան — 2 օր՝ Մոսկուա, Լենինկրատ, Թիֆլիզ կամ Բագու

OFFICE DE VOYAGES LAFAYETTE
(Licence No 423)
18, Rue Bleue, Paris 9e — Téléph. : 770-91-09
C. C. P. PARIS 10568-05

Կազմակերպուած հայ առեւտրականներու Բարեկամական Ակումբին կողմէ։
Պատասխանատու՝ ՀԱՅԿ ԱՂԱԲԷԿԵԱՆ
8, Rue Alfred Bruneau, Paris 16e — Téléph. : 527-19-93

ՄԵԿՆՈՒՄ Սեպտեմբեր 3ին Պուրժէի օդակայանէն ժամը 12,50ին, ժամանում Մոսկուա 16,35ին։ Պատյտ — օփերա — նուագահանդէս, եւն. եւն.։ Սեպտ. 4, ամբողջ օրը այցելութիւն տեսարժան վայրեր — Կրեմլին — թանգարան, եւն. եւն.։ Գիշերը՝ պատ։ Սեպտ. 5 մեկնում դէպի Երեւան։ Ժամանում — պանդոկ — ղիչերը՝ պատ։

ՍԵՊՏ. ՃԷՆ 18՝ ԵՐԵՒԱՆ

Ընդունելութիւններ — ճաշասեղաններ եւ այցելութիւնները՝ Էջմիածին, Զուարթնոց, Ս. Հռիփսիմէ, Գայանէ, Գառնի, Բիւրական, Օշական, Դիլիջան, Ծաղկաձոր, Ճաշ Սեւանի ափին, Սարդարապատ, թանգարաններ, մատենադարան, պոլոր ծարաններ, համալսարան, եւայլն եւայլն — ղիչերները պատ։

Սեպտ. 19 եւ 20 մեկնում դէպի Բագու կամ Թիֆլիզ եւ պատյտներ բոլոր տեսարժան վայրերը, հայկական եկեղեցիներ, եւայլն, եւայլն։

Սեպտ. 21 եւ 22, Լենինկրատ, այցելութիւն Էրմիթաժ թանգարանը, ծովապատյտ։

ՍԵՊՏ. 23 վերադարձ Փարիզ, ժամանում Պուրժէի օդակայանը՝ ժամը 11,30ին։

Յատկապէս մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէներուն։

Դրամական առաքումները ընել Օֆիսին հասցէին։ Խումբը կը բաղկանայ 17 հոգիէ։ Արձանագրուիլ՝ անյապաղ եւ իրրեւ կանխավճար 750 Ֆր. դրկել։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կարելի է արձանագրուիլ Ծերիկեան Գրատունը, 13 Ռիւ տէ Տուինիֆէն։

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Ս. Տատեանի
91 Park Ave. North London N. W. 10 — Téléph. 452-09-44

ՇԱԲԱԹ
19
ՓԵՏՐՎԱՐ
SAMEDI
19 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12345

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.345

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՇՈՒՐՋ

—o—

Գ. ՆՈՐ ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ

Կիպրոսի խնդիրը կնճռոտեցաւ վեր – ջերս, իբրեւ հետեւանք Աթէնքի կառա – վարութեան կողմէ Փետր· 11ին Մակա – րիոս Արք·ի ուղղուած «ազդարարու – թեան»:

Նիկոսիոյ պաշտօնական շրջանակները «վերջնագիր»ի հանդամանք կը վերագրեն հեղինակ դեսպան Կոստանդին Փանայոթա – կոսի միջոցաւ ներկայացուած այդ պաշ – տօնագրին, որ կը բաղկանայ երկու գլխ – աւոր պահանջներէ· ա) Յոյն սպաներու հրամանատարութեան ենթակայ եւ եր – կու հազար զինուորներէ բաղկացած «ազ – գային պահակախումբ»ին յանձնել վեր – ջերս Զեխոսլովաքիայէն առացուած զէն – քերը: բ) Վերակազմութեան ենթարկել գաղիմը, անկէ հետացնելով Յունաստա – նի ներկայ զինուորական կառավարու – թեան հակառակորդ նախարարները:

Փետր· 12ին դեսպան Փանայոթոպուս ժամոյ ասուլիսի մը մէջ խստիւ քննա – դատելով Կիպրոսի կառավարութիւնը, սպառնացեր է հետեւեալ կարճ ու կտրուկ ազդարարութեամբ· «Եթէ նախագահ Մա – կարիոս չընդունի Աթէնքի պահանջները, այն ատեն կողմերէն իւրաքանչիւրը պի – տի գիտնայ իր ընելիքը»:

Դեսպանի մամոյ ասուլիսէն վերջ Մա – կարիոս Արք· սակայն ժողովի հրա – վիրեր է կառավարութիւնը՝ քննելու հա – մար ստեղծուած կացութիւնը, որ «ծայ – րայեղրէն ծանր է»:

Կղզին կացութիւնը ծանրացեր էր արդէն Սեպտեմբերէն ի վեր, երբ Կիպ – րոս վերագարձաւ Ջօր· Ղրիվաս եւ սկսաւ վերակազմել ԷՕՔԱՆ, կիպրացի հայդուկ – ներու կազմակերպութիւնը, որ 1955–59 թուականներու եղեռնափորձերով նեղած էր Անգլիացիները, սակայն զանազան լքե – լու կղզին:

Հակառակ որոշ աղբիւրներէ տրուած լուրերուն, — որոնց արձագանգ էինք ե – ղած եւ որոնց համաձայն Կիպրոսի յոյն բնակչութեան 5–6 առ հարիւրը մեկնած էր զօրավարին, — վերջին տեղե – կութիւնները աւելի մեծ համեմատու – թիւն մը ցոյց կուտան անոր ի նպաստ:

Նախագահ Մակարիոս կասկածելով, որ Ղրիվաս ձեռքի տակէ դաւադրութիւն մը կը կազմակերպէ տապալելու համար իր կառավարութիւնը «պետական հար – ուած»ով մը, առ ի պղտչութիւն զէնք ղնած էր Զեխոսլովաքիայէն: Նպատակն էր իրեն հաւատարիմ կիպրացի երիտա – սարդներէ կազմել fաղաֆապահներու բա – ճակ մը (միլիս) եւ նոր զէնքերը տրա – մադրել անոր:

Աթէնքի կառավարութիւնը հակառակ է Մակարիոս Արք·ի այս ծրագրին եւ կը պահանջէ զէնքերը յանձնել ազգային պա – հակախումբին, որու սպաներէն չատեր համակիր են իրեն:

Ուրեմն ներկայիս Կիպրոսի հարցը ե – րեւութապէս դարձած է յոյնեւթուրք վէճ մը ըլլալէ եւ դարձած՝ մայր հայ – րենիքի եւ Կիպրոսի Յոյներու ներքին խնդիր:

Արտաքին ազդակները նուազ կարեւոր դեր չեն խաղար ստեղծուած կացութեան մէջ: Ցերեւ չի չարժիր աշխարհի որեւէ կողմը, առանց մեծ Պետութեանց յայտ – նի կամ դաղտնի թելադրութեանց կամ «ազդանշան»ներուն, որոնք կը ձգտին ա – պահովելու իրենց սեփական շահերը տուեալ հարցին մէջ:

Միացեալ Նահանգները ու Խորհ· Միու – թիւնը իրենց խօսքն ունին ըսելիք կիպ – րոսի վերջնական դոյավիճակին մասին: Արեւելեան Միջերկրականի մէջ իր դրա – ւած դիրքով Ափրոդիտէի կղզին կոչուած է դառնալու ռազմավիտական առաջնա – կարգ խարիսխ մը, որուն վրայ անկած են իրենց աչքերը աշխարհի երկու Մե – ծերը:

Ատլանտեան Ուխտը, իր դիրքն ամ – րապնդելու նպատակով, ապահով խա – րիսխներ կը փնտռէ ամերիկեան ճրագ նաւատորմին համար մերձաբեւելեան ջուրերուն մէջ: Այդ նպատակին կը ձգտի Պիրէոնի (Փիրէ) նաւահանգիստը օգտա – գործելու համար Ուաշինկթընի կնքած համաձայնագիրը Աթէնքի կառավարու – թեան հետ:

Ամերիկացիք կ'ուզեն սերտացնել թուր – քիոյ եւ Յունաստանի կապերը յօդուտ Ատլանտեան Ուխտին: Անցեալ Դեկտեմ – բերին Իսմէթ Ինէօնիւ փարիզ այցելելէ վերջ դէպի Անգարա իր վերադարձի ճամ – բուն վրայ «անպաչտօն» տեսակցութիւն մը ունեցաւ Աթէնքի մէկ Յունաստանի վարչապետին հետ: Երկու քաղաքագէտ – ները մասնաւորաբար Կիպրոսի հարցն ալ քննած են այդ առթիւ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴԷՊԻ ՓԵՔԻՆ

—o—

Նախագահ Նիքսըն Հինգշաբթի օր Ուա – շինկթընէն ճամբայ ելաւ «զարուս ճամ – բորդութիւնը» կատարելու համար, ինչ – պէս նկատել տուած էր անցեալ Յուլի – սին, երբ Մ· Նահանգներու նախագահը անապատելի կերպով կը յայտարարէր, թէ փեքին պիտի այցելէ: Նիքսըն իր այդ որոշումը որակեց «պատմութեան ամէ – նէն մեծ անակնկալը»:

Մինչեւ Փետրուարի վերջ ուրեմն քա – ղաքական աշխարհի ուշադրութիւնը պի – տի կեդրոնանայ Փեքինի վրայ, ուր Մ· Նահանգներու նախագահը կարեւոր խո – սակցութիւններ պիտի ունենայ Շու Էն Լայի եւ Մաոյի հետ:

Ուաշինկթընի մեկնումի պահուն Նիքսըն նկատել տուաւ, թէ իր այցելութիւնը «խաղաղութեան» համար է, թէեւ մեծ պատրանքներով չօրօրուիր, որովհետեւ «քանի տարուան հակամարտութիւն մը վերջ չի կրնար դնել չարթուան մը խո – սակցութիւնով»:

Նախագահը այս առթիւ յիշեց չին վարչապետին մէկ յայտարարութիւնը, ուր կ'ըսուէր, թէ Ամերիկացիները ու Չինացիները մեծ ժողովուրդներ են եւ, հետեւաբար, պատճառ չկայ, որ հակա – ռակ իրենց ունեցած տարակարծութիւն – ներուն համաձայնութեան դաշտ մը չկրա – նեն: «Մեր կառավարութիւնները, յայ – տարարեց Նիքսըն, մեծ տարակարծու – թիւններ ունին, սակայն մեզի կը մնայ միջոց գտնել, որպէսզի այդ տարակար – ծութիւնները թշնամութեան չվերածուին պատերազմի մէջ: Եթէ յաջողինք, աչ – խարհ աւելի ապահով պիտի գառնայ մեր գաւակներուն համար»:

Նախագահը փեքին կը հասնի երկու – շաբթի օր՝ կուսակ եւ Հաուայի ճամբով:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄՏԱՀՈԳ

Աբեւելեան Միջերկրականի կացութիւնը օրէ օր լարուեցաւ, դիւանագիտական կիպ – րոսի վերջին նորութիւններուն հետեւան – քով: Մամուլի ֆրանսական գրծակա – լութիւնը կը յայտնէ որ Թուրքիոյ յա – մագային ուժերու հրամանատարը Զօր· Ֆարուք Կուրչէր Փետր· 15ին ընդհ· քըն – նութիւն կատարած է Ատանա, Կապիան – թեփ եւ Անթաքիա եւ այդ քննութիւնը պիտի չարունակուի:

Միւս կողմէ Անգարայի խորհ· դես – պանը դիմում մը կատարած է Թուրք Արտաքին նախարարին մօտ եւ այս առ – թիւ հաղորդած իր երկրին մտահոգու – թիւնները Կիպրոսի առընչութեամբ: Մոսկուա վաղ ունի որ Միջերկրականի վերջին դէպքերը դէպի կղզին բաժա – նումը առաջնորդեն եւ անոր անդամակ – ցութիւնը Ատլանտեան Ուխտի: Անդա – բայի մէջ կ'ըսեն թէ Թուրքիոյ դիրքը մօտ է Խորհ· Միութեան դիրքին, աւել – ցնելով թէ կղզիին բաժանումը ի վերջոյ նուազագոյն չարիք մը կ'ըլլայ Նիկոսի էրիմի համար: Թուրքերը գոհ են նաեւ որ Յունաստանի հետ սեսակէտի մերձե – ցում կայ Կիպրոսի չուրջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Անգլիոյ վարչաեռը միայն ութ ձայ – նի մեծամասնութեամբ յաղթեցաւ առջի գիչեր, երբ Անգլիոյ անդամակցութեան որոշումը, երկրորդ ընթերցումով, կը քուէարկուէր երեսփոխաններուն կողմէ:

Շապան–Տէլմաս հետաեսիլէն եաք, այս անդամ չատ աւելի մանրամասն տե – սակցութիւն մը տուած է իր չրջանի օրա – թերթերէն՝ Սիւտ–Ուէսթ, ուր կը պար – զէ ամէն ինչ: Կ'ըսէ թէ առջի օր վճա – րած է իր մէկ երրորդի կանխավճարը՝ 5·600 ֆր·, թէ իրեւ Նախարարապետ, ամիսը 11 հազար 500 ֆր· կը չահի: Փա – րիզի տունը դներ է աւելի քան 15 տարի առաջ, 120 հազար ֆրանքի եւայլն, եւն·: Շապան–Տէլմաս միչտ համոզուած է որ իրմէ անդին մեծամասնութիւնը եւ անոր քաղաքականութիւնն են որ խնդրոյ ա – ռարկայ են:

Խորհ· Միութիւնը համաձայնած է վերսկսել խօսակցութիւնները Մ· Նա – հանգներու հետ իր ունեցած պարտքին վճարումին մասին: Համաչխարհային Բ· պատերազմին Ամերիկա միլիառներու ա – ժոդութեամբ զինուորական պիտոյքներ յանձնած էր Ռուսիոյ: 1960ի բանակցու – թիւններուն Ուաշինկթընը համաձայնած էր 800 միլիոն տոլար պահանջել Մոս – կուայէն: Այս վերջինը միայն 300 միլիոն տոլար յանձն կ'առնէր վերադարձնել:

Մաոնի թաղաւորը յայտարարեց, թէ պիտի սահմանափակէ իր իշխանութեան իրաւունքները նոր Սահմանադրութեան մը հիման վրայ, որ հանրաքուէի պիտի ենթարկուի: Գործադիր իշխանութիւնը պիտի գտնուի կառավարութեան, իսկ օրէնսդիր իշխանութիւնը՝ Խորհրդարա – նին ձեռքը:

Վիէննայի ռումէն դեսպանատունը պաշտօնական դեկոյցով մը յայտնեց, թէ «Զօր· Սեպ զրկուած է իր զինուորական աստիճանէն եւ հեռացուած է բանակէն»: Ինչպէս հաղորդած էինք նախապէս, ռու – մէն զօրավարը, համաձայն լատեռեակ աղբիւրներու, զնդապահարուած է, որով – հետեւ զինուորական դաղտնիքներ վա – ճառնացած է Ռուսերուն: Պուքրէչ հաղոր – դեց Պաշտպանութեան նախարար Վասիլ Փաթիլինէթի պաշտօնազրկումը: Նոյն պաշտօնին կ'անցնի Արտաքին առեւտուրի նախարարը:

ԵԳԻՊՏՈՍ արտաքսած է խորհրդային բարձրաստիճան սպայ մը, որովհետեւ այս վերջինը եգիպտացի սպաներու առ – ջեւ քննադատած է Եգիպտացիներու ռազ – մական ընդունակութիւնները: Ռուս սպան յայտարարած է Եգիպտացիներուն, թէ «Դուք կը նմանիք այն մարդուն, որ երկու կին ունի եւ չի գիտեր ընտրու – թիւն կատարել»:

ԼԻԲԱՆԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ ՈՒՆԵՑԱՆ ՇԻՅԱ ՓԻԷՐ ՃԷՄԱՅԷԼԻ ՀԵՏ

—o—

Փետր· 13ին, կիրակի, կէսօրէ եաք ժամը 5ին, Հ· Յ· Դաշնակցութեան երեք հովիտոց մէկ պատուիրակութիւնը տե – սակցութիւն մը ունեցաւ Փաղանգաւոր – ներու զերագոյն պետ Շէյխ Փիէր ճէ – մայէլի հետ, իր բնակարանին մէջ:

Տեսակցութեան ընթացքին, որ տեղի ունեցաւ չատ ջերմ եւ սիրալիր մթնոլոր – տի մէջ, Շէյխ Փիէր ճէմայէլ եւ Դաշ – նակցութեան ներկայացուցիչները նախ աչքէ անցուցին Լիբանանի ընդհանուր կացութիւնը, ապա քննեցին Լիբանահա – յոց համայնական իրաւունքները եւ պա – հանջները: Այդ հիման վրայ, քննեցին նաեւ ընտրական ապագայ դործակցու – թեան մը կարելիութիւնները:

Ինչպէս նախագահ Շամունի եւ Դաշ – նակցութեան ներկայացուցիչներուն հան – դիպումը, այս տեսակցութիւնը եւս մաս կը կազմէր չփումներու այն չարքին, որ մեր պատուիրակները պիտի ունենան կուսակցութիւններու եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու հետ:

ՊԱՏԵՐԱԶՄՆԵՐՈՒ ԶՈՀԵՐԸ

—o—

ՄԱԿի հրապարակած մէկ վիճակագրու – թեան համաձայն մօտաւորապէս 54 մի – լիոն անձ սպաննուած է զինուորական ծառայութեան ընթացքին՝ 1600էն մինչեւ համաչխարհային Բ· պատերազմի վերջա – ւորութիւնը:

Այսուհանդերձ, 78 էջերէ բաղկացած «Աշխարհի բնակչութեան կացութիւնը 1970»ին վերջը կ'եզրակացնէ, թէ պա – տերազմները, սովերը եւ համաճարակ – ները միայն տասը տարիով դանդազե – ցուցած են աշխարհի բնակչութեան աճը: Վիճակագրութիւնը մէջբերում մը կա – տարելով խորհրդային հեղինակէ նկատել կուտայ, թէ 1600էն 1945ի միջեւ չորս միլիոն զինուորական մեռած է բնական մահով եւ 50 միլիոն զինուոր ալ սպան – նուած է կռիւներու ընթացքին կամ՝ արկածներու, ստացած վէրքերու հետե – ւանքով:

Այս թիւէն 30 միլիոնը մեռած է հա – մաչխարհային Բ· պատերազմին, այս – ինքն՝ 1939էն 1945ի չրջանին: Ասիկա կը նչանակէ, թէ զինուորականներու մահը 11,1 տոկոսը կազմած է ամէն տարի, իւ – րաքանչիւր հազար բնակիչի հաչուոյն:

Մահերու երկրորդ մեծ թիւը արձա – նագրուած է համաչխարհային Ա· պա – տերազմին: Արդարեւ, 1914–1918ի միջեւ սպաննուած է 9,1 միլիոն անձ: 5,3 տո – կոս հազար անձի վրայ, տարեկան հաչ – ուով:

Երրորդ մեծ թիւը սպաննուածներու արձանագրուած է Ֆրանսական Յեղափո – խութեան եւ Նափոլէոնի պատերազմնե – րուն՝ 1789–1815: Հինգ միլիոն եղած է թիւը, այսինքն՝ մէկ տոկոս միչտ նոյն համեմատութեամբ:

Վիճակագրութիւնը կը հաստատէ նաեւ, թէ պատերազմներու հետեւանքով ստեղ – ծուած սովերն ու համաճարակները, ի – րենց կարգին, կարեւոր զոհեր խլած են բնակչութենէն:

Աչխարհի այժմու բնակչութեան թիւը՝ 3,6 միլիառ, տասը տարի առաջ արձա – նագրուած պիտի ըլլար, եթէ 1850էն ցայսօր որեւէ պատերազմ տեղի ունեցած չըլլար:

ՖԼՕՊԷՐԻ ՄԱՏԱՄ ՊՈՎԱՐԻՆ

«Հանճարը կը բաղկանայ 1 առ հարիւր ներշնչումէ և 99 առ հարիւր աշխատանքէ»

Ա.

Ո՞վ չէ կարդացած « Մատամ Պովարի », դրականութեան այս գլուխ գործոցը, արդի վէպին այս տիպարը, առանց որուն պիտի չունենայինք ո՛չ Երուխանի «Ամիրայիի աղջիկը», ո՛չ Թոլսթոյի «Աննա Քարենինա»ն, ոչ ալ Մորիաքի «Թէրէզ Տեքէյրու»ն:

Եւ ըսել, որ այս հրաշալիքին ծնունդը կը պարտինք դիպուածի մը, աւելի ճիշդը՝ թիւրիմացութեան մը:

Կիւսթաւ Ֆլօպէրը ծնած է Ռուան, 1821ին, եւ սկսած է գրել երիտասարդ տարիքին: Իր ներշնչումի աղբիւրները եղած են Ատաուաձաչունչը, Հոմերոսը, Շէյքսփիրը, Շաթօպրիանը եւ Վիքթոր Հիւկօն: Վիպապաշտ խառնուածքով՝ ան միշտ սիրած է հին Արեւելքի եւ միջին դարու բարբարոս զեղեցկութիւնները:

1849ին, Ֆլօպէրի կեանքին մէջ պատահեցաւ կարեւոր դէպք մը: Ան մտադրած էր դէպի Միջին Արեւելք ճամբորդութիւն մը ընել՝ այցելելու համար Եգիպտոս, Պաղեստին, Սուրիա, Լիբանան եւ Թուրքիա: Մեկնելէ առաջ՝ իր տունը հրաւիրեց իր երկու մտերիմ բարեկամները՝ բանաստեղծ Լուի Պույէն եւ գրագէտ Մաքսիմ տիւ Քանը, որպէսզի անոնց առջեւ կարդայ իր «Սուրբ Անտոնիոսի փորձութիւնը», որուն մասին չատ մեծ համարում ունէր, որովհետեւ անոր մէջ դրած էր իր վիպապաշտ հոգիին ամբողջ տեսիլքները եւ արուեստը: Ընթերցումը տեւեց երկու օր:

Երկու բարեկամները, կարճ խորհելէ դաժանութենէ մը եաք, տուին իրենց անկեղծ եւ խիստ վճիռը.

— Սիրելի Կիւսթաւ, այս գործը գրած ես մեծ գուրգուրանքով, բայց ձախողած գործ մըն է: Քեզի խորհուրդ կուտանք, որ գայն կրակին տաս եւ այլեւս չխօսիս անոր մասին:

Ֆլօպէր, առանց առարկութեան, ընդունեցաւ իր բարեկամներուն վճիռը, բայց բարեբախտաբար կրակին չնետեց ձեռագիրը: Ցետագային գայն վերամշակեց ու մեզի տուաւ արուեստի կատարեալ գործ մը, նոյն անունով:

Մաքսիմ տիւ Քան իր բարեկամին դիտել տուաւ, որ վիպապաշտութեան դարը անցած էր եւ հիմա կը սիրէր դրական նոր հոսանք մը, որ իր նիւթը կը վերցնէր իրական կեանքէն:

Եւ Լուի Պույէ աւելցուց.

— Սիրելի Կիւսթաւ, ինչո՞ւ չես գրեր Տըլամարի պատմութիւնը:

Ֆլօպէր կ'առնէր նիւթապաշտ քաղքենիները եւ առօրեայի տափակութիւնները: Եւ հիմա իր երկու սիրելի բարեկամները իրեն կ'առաջարկէին նեռուիլ այդ տիղմին մէջ: Բայց որովհետեւ կը յարգէր անոնց կարծիքը, պահ մը մտածելէ եաք՝ պատասխանեց.

— Ճամբորդութենէ վերադառնալէ ետք կը խոստանամ բան մը ընել այդ մասին:

Ուղեւորութիւնը տեւեց մօտ երկու տարի: Ֆլօպէր, սակայն, հոգեպէս ամբողջովին չբաւարարուեցաւ: Յուսախաբ եղաւ այցելած չատ մը վայրերէն: Եւ այդ ժամերուն, երբ կը ճանճրանար, մտքին մէջ կը զարգանար Տըլամարի պատմութիւնը:

Օր մը, երբ Նեղոսի երկրորդ ջրվէժը կը դիտէր, յուրերու խլացուցիչ աղմուկին մէջ լսեց տարօրինակ անուն մը, եւ դառնալով Մաքսիմ տիւ Քանի, պոռաց.

— Էվրե՛ֆա, գայն պիտի կոչեմ իմմա Պովարի:

Ռուան վերադարձին, դրելիք վէպին նիւթը արդէն խտացած էր մտքին մէջ. կը մնար գայն թուղթին յանձնել: Այս գործը պիտի տեւէր վեց տարի՝ 1851էն մինչեւ 1857:

Ի՞ՆՉ ԷՐ ԻՐԵՆ ՏՐՈՒԱԾ ՀՈՒՄ ՆԻՒԹԸ

Խօժէն Տըլամար դիւղացի երիտասարդ մըն էր, որ զժուարաւ վերջացնելէ եաք երկրորդական ուսումը, մտած էր բժշկական վարժարան, որուն դասախօսներէն էր Կիւսթաւ Ֆլօպէրի հայրը: Տըլամար ստացած էր բժշկական պաշտօնեայի վկայական մը, որ իրեն արտօնութիւն էր տալ քաղաքի մէջ աշխատելու: Հաստատուած էր Ռուանի մօտակայ գիւղերէն մէկուն մէջ: Հոն ամուսնացած էր այրի կնոջ մը հետ, որուն մահէն եաք, ծանօթացած էր հարուստ ապարակապանի մը աղջկան՝ Տէլֆին Քութիւրիէ, որ ուսում առած զեղեցիկ աղջիկ մըն էր: Խօժէն խնդրած էր անոր ձեռքը եւ աղջիկը չէր մերժած առաջարկը, մեծ զարմանք պատճառելով թեկնածուին: Ա. – մուսնացած էին եւ հաստատուած Ռիգիւղը: Տէլֆին կը սիրէր ուրախութիւնը, հաւաքոյթները, պարահանդէսները: Շուտով պատրանաթափ եղած էր: Եւ ձմրան մռայլ օրերը մոռնալու համար անյաղթարար կը կարդար սիրային վէպեր: Ամուսնութենէն տարի մը եաք, սիրահարած էր գիւղի նոտարի զրադրին, յետոյ հարուստ հոդատէր Քամփիոնի: Սկսած էր նաեւ անհաչիւ ծախքեր ընել եւ ծանր պարտքերու տակ խլնալ, պատճառ դառնալով ամուսնոյն անանկու – թեան: Պարտատէրերը, ի վերջոյ, դրաւած ու ամուրդի հանած էին Տըլամարներու դոյքերը: Տէլֆին յուսահատու –

թեան նոպայի մը մէջ անձնասպան եղած էր՝ զառիկ կուլ տալով, 1848 Մարտ 8ին:

Պէտք է ըսել, որ այս նիւթը չատ քիչ կը խօսէր Ֆլօպէրի սրտին, ինք՝ որ կ'երազէր վերապրեցնել խորհրդաւոր Սալամպոն, կրքոտ Հերովդիան եւ ցանկայորյց Սալոմէն: Բայց ինք կ'ուզէր վիպասել այն տեսութիւնը, զոր բանա – ձեւած էր իր նամակներէն մէկուն մէջ. «Արուեստագէտին համար գեղեցիկ կամ տգեղ նիւթեր չկան. Իվըթօ (Նորմանական հասարակ մէկ ատանը) կ'արժէ կարկեդոնը»:

Ֆլօպէր չատ մեծ եռանդով կը սկսի գործի: Մօտ վեց տարի չարունակ, դիշեր եւ ցերեկ, կ'աշխատի: Կ'այցելէ վէպին թատերավայրը, կը քալէ իր հերոսուհիին քալած ճամբաներէն, կ'ապրի անոր տան մէջ, կը հարցապնդէ այն բոլոր անձերը, որոնք կապ ունեցած են Տէլֆին Տըլամարի հետ:

Իր՛նչ փոյթ, թէ ան փոխած ըլլայ դիւղերուն եւ անձերուն անունները: Նկարագրութիւնները այնքան ճշդիւտ են, որ կարելի է, առանց վայրերը տեսնելու՝ գծել անոնց քարտէսը:

Ֆլօպէր կատարելութեան հասնելու համար լծուած է աքնաջան աշխատանքի, հաստատելով այն խօսքը, թէ՝ «Հանճարը կը բաղկանայ մէկ առ հարիւր ներշնչումէ եւ 99 առ հարիւր աշխատանքէ»:

Վէպին սեւագրութիւնը կը դրուի 1788 թերթ մեծածաւալ թուղթի, դրուած երկու երեսներուն վրայ, իսկ վերջնական ձեռագիրը՝ 487 թերթ՝ միշտ երկու երեսներուն վրայ գրուած:

Իր նամակներէն մէկուն մէջ, Ֆլօպէր կը գրէ. «Վէպս կ'ընթանայ կրիայի արագութեամբ... կը ջանամ գտնել չորս կամ հինգ նախադասութիւններ, զորս կը փրնտռեմ ամիսներէ ի վեր...»:

Օրեր կ'ըլլան, երբ Ֆլօպէր սեղանին առջեւ 12 ժամ նստելէ եաք, հազիւ թէ էջ մը կը կրնայ արտագրել:

Վերջապէս, 1856 Հոկտեմբերին, վէպը լոյս կը տեսնէ պարբերաբար «Ռըվիւ տը Փարի» պարբերաթերթին մէջ՝ մեծ յաջաւմներով: Իսկ 1857ին, կը հրատարակուի հատորով:

Հակառակ եղած կարգ մը յարձակումներուն, կայսերական իշխանութիւնները վէպը կը նկատեն անբարոյական եւ դատի կը կանչեն ե՛ւ հեղինակը, ե՛ւ հրատարակիչը: Շնորհիւ իրենց փաստաբանին փայլուն պաշտպանութեան, երկուքն ալ անպարտ կ'արձակուին: Եւ ասիկա մեծապէս կը նպաստէ գործին ընդունելութեան:

Ֆլօպէր իր հեղինակի հինգ տարուան իրաւունքները ծախեց Միշէլ Լեվի անուն հրատարակիչին, 500 ֆրանքի միայն:

Առաջին երկու ամիսներուն 15·000 օրինակ սպառեցաւ:

ՆՈՒՊԱՐ ՋԱՐԽՈՒԴԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՐԴԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷԿ ՀԻՆ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

ՋԱՐԴԸ

Ջարդ բառը՝ կրկին թերթերու խորագիրներուն մէջ բերին Տաքքայի արիւնոտ ու նողկալի պատահարները, որ խաչուեցան Փաքիստանցիներու պարտութենէն յետոյ:

Ուրիշ ոչ մէկ կենդանի իր նմաններուն, իրեններուն եւ օտարներու հանդէպ կը վարուի այսպէս: Ջարդը՝ մարդուն մենաշնորհն է եւ ինչպէս որ կ'երեւի, անբուժելի (դէշ) սովորութիւն մըն է:

Որոշ չափով կարդալ ու դրել գիտցող ոեւէ մարդ, կրնայ յիշատակել առնուազն երկվեցեակ մը հանրածանօթ օրինակներ, Հերովդէսի կողմէ անմեղներու ջարդէն մինչեւ այս տարուան զանգուածային «զնդակահարութիւնները» Միացեալ Նահանգներու Աթթիքա բանտին մէջ:

Զոհերու թիւը կը տարուբերի մէկ քանի միլիոնէն մինչեւ անհատներու առանձնական թիւի մը մէջ:

Միայն զանգուածային սպանութիւնները չեն որ կը ձգտին նախանձելի տիտղոսին տիրանալու...:

Մէկ կողմէ կը գտնուին մեթոտիկ ու պաշտօնական պետական պատճառները ու միւս կողմէ՝ վրէժխնդրութեան նախնական բնազդները, կոյր կատաղութիւնը:

ՋԱՐԴԵՐՈՒ ՆՊԱՏԱԿՆԵՐԸ

Ջարդի որպէս նպատակակէտ ընտրուող մարդոց տեսակը՝ կ'ընտրուի կամ ցեղային, կամ կրօնական եւ կամ ալ ազգային դրդապատճառներով եւ կամ ալ՝ պատմական այն իրողութեան համար, որ հաւաքուած գտնուած են որոշ տեղ մը: Գէթ առաջին ակնարկով՝ չկայ մարդու տեսակ մը, որուն համար կանխաւ ըսուի թէ չի կրնար մաս կազմել ջարդարներու դասակարգին:

Բաւական յաճախ պարզուեցաւ այն եղելութիւնը, որ նոյն մարդկին անդամ մը գոհ եղան եւ միւս անգամուն՝ ջարդարներ:

1857ին, Քոնփորի մէջ, Անգլիացիներու կիներն ու տղաքը սպանուեցան Հնդիկներու կողմէ եւ 1919ին, Անգլիացիք ալ իրենց կարգին, Ամրիչարի մէջ ջարդեցին Հնդիկները:

Անկախութեան հեղինակներ պատերազմը սկսաւ 1821ին եւ Հելլէնները, Պելոպոնէսի մէջ հնձեցին Մահմետականները: Քիչ յետոյ, Թուրքերը՝ նո՛յնը եւ աւելի դէշը ըրին, արիւնի մէջ խեղդելով Փոքր Ասիոյ հելլէն բնակչութիւնները:

1641ին, Իրլանտացիները՝ Լլսթէրի

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Զգուշութեամբ մօտենալով նչմարեցին ռազմիկ մը ծառի մը բունին առջեւ ծըռած կը չարունակէր լալ եւ նոյն ատ նունները արտասանել:

— Ով որ ալ ըլլաս, ըսաւ Արսէն, ընդունէ երախտապարտ զգացումս, դուն որ հօրս համար կ'արտասուես:

— Հօ՞րդ համար, պատասխանեց Ա. – զանի եւ ընդոստ ուժգնելով աղօտ մթնշաղին մէջ ճանչցաւ որ իր եղբայրն է եւ յարեց, արդեօ՞ք իրական է, որ երջանկութիւնը կ'ունենամ ողջագուրելու եղբայրս: Եւ երկուքն ալ վշտախառն ուրախութեամբ գիրկընդխառնուեցան արտասուալից եւ լուռ:

Արսէն վերջապէս կը խղէ լռութիւնը եւ կ'ըսէ.

— Օրը բարի է, արեգակն արդար կը խնայէ ինծի, իմ ճգնաժամային անձ – կութեանս առեն եւ դանել քոյրս որ կորսուած կը կարծէի, կորսուած իմ անխոհեմութեանս պատճառաւ: Ներէ ինծի քոյր իմ, ո՛հ քոյր իմ...

— Ի՞նչ խօսք եղբայր սիրելի, աւելի թանկագին քան ծաղող բարի օրը: Ոչ մէկ մեղադրանք ունիմ քեզ հանդէպ, եւ քեզ վերագտնելովս անցեալը մոռացութեան կը պատկանի:

Համազասպ սկսած էր անհանգիստ զգալ ինքզինք, որովհետեւ նպաստաւոր աղջամուղջը սկսած էր փարատիլ. հորի – զոնը սկսաւ գոյն փոխել եւ արդար արեգակը իր փոխոխակի ճառագայթներով ողողեց լեռ ու կապան: Ժամանակն էր զգոյշ ըլլալ. թշնամին ամէն տեղ էր, հետեւաբար միասնաբար խոհեմութիւն համարեցան հանել իրենց իշխանական հադուստները, մինչ այդ Համազասպ արդէն դաած էր պատահմամբ յարմար հադուստներ կռիւի մէջ զոհուած յառաջապահ պինուորներու վրայէն հանելով եւ իրենցը հագցնելով: Հազիւ այսպէս ծըպտուած էին փոխադարձ հասարակ հադուստներով երբ խուլ աղմուկներ լսուեցան մօտակայ անտառէն: Որոշ էր որ պինուորներ էին, խառնիճաղանճ, կանչ ու հառաչ, չկահիւն, վահանածալի, մրինչ եւ կաղկաց, խրախուսանք եւ հայհոյանքներէն դատելով եւ իսկապէս չուշացան ստուգել փախստական զեղջուկի մը որ հայկական զօրամաս մըն էր մօտակայ անտառին մէջ եւ Պարսիկներու հետախոյզ խումբերուն կը դիմաղրէր:

— Օրհնեալ է Տէր, ըսաւ Արսէն, ահա-

սիկ աւիթը մեր քաջութիւնը արժեւորելու փառաւոր յաղթանակով կամ աղնիւ վախճանի մը համար:

Սակայն Համազասպ, իր խնամակալը, յարմար չէր տեսեր իր սանիկին այս որոշումը, նկատի առնելով անոր եւ Աղաւնիի տարապայման յոդնութիւնը:

Բայց երիտասարդ իշխանը իր բնածին յատկութեան անհման քաջութեանը վրատահ կ'արհամարհէ այդ խրատը ըսելով.

— Քեզի պահէ այդ անընդունելի խորհուրդը: Եթէ կը վախնաս մահէն, հե – ռացիր կամ մօտակայ քարայրներուն մէջ պահուըտէ, ես յաղթութենէս յետոյ կուգամ գտնել քեզ:

Աւրժանաւոր զօրականն Համազասպ, թէեւ խորապէս վիրաւորուած այս կըշտամբանքէն՝ անպատշաճ համարեցաւ պատասխանել եւ սրամտութեան ահնարկ մը յետոյ ինք առաջինը եղաւ դէպի նշանակէտը յառաջացող:

Երբ կռիւի վայրը հասան, տեսան թէ Հայերը եռապատիկ ուժի մը դէմ չկըռնալով տակաւ՝ հետզհետէ սկսած էին նահանջել, բայց տեսան այս երեք մարտիկներու քաջութիւնը, նոր կորովով սկսան մաքառիլ եւ հալածել թշնամին:

Ահեղ եւ արիւնալի եղաւ բախումը. Համազասպ իր աչակերտին կողքին կը մարտնչէր փորձառու, առւծի պէս, եւ յուսահատութեան կ'ենթարկէր իր վրայ յարձակողները մինչեւ այն տեսն, երբ ինքն ալ վիրաւորուեցաւ ծանր կերպով եւ դեռին տապալեցաւ քանի մը տեղ խոցուած, եւ մահամերձի վերջին ակնարկը ուղղեց Արսէնի ըսելով թախծալից մրմունջով.

— Երիտասարդ, բնաւ մի անարգեր քաջասիրտ մարդ մը... ես հոգիս ահա կ'աւանդեմ պատուոյ մահիճին՝ հայրենիքիս հողին մէջ. մնաս բարով: Եւ վերջին չունչը փչեց քաջակորով ծերունին:

Աղաւնի եւ Արսէն դեռ անվհատ կը տակային թշնամիին նորանոր զրոհներուն, բայց ի վերջոյ պաշարման զօրքը օղակներու մէջ՝ ստիպուեցան յանձնուիլ եւ տարուեցան չղթայակապ դէպի իրենց կեդրոնատեղին հրամանատար Օրհանի առջեւ իբր երկու անծանօթ ռազմիկներ, եւ գովքը հիւսեցին անոնց քաջութեան: Այսպէս ոչ պինուորները եւ ոչ ալ զօրապետը չկրցին ճանչնալ անոնց խոկութիւնը իրենց հասարակ հագուստներուն տակ, միայն անոնց անօրինակ քաջութեան համար վճհանձնօրէն տանելի պայմաններու ենթարկուեցան:

Օրհան վճհանձն եւ աղնիւ կը մտածէր նոյնիսկ ազատ թողուլ զանոնք որոշ պայմաններով. բայց կը ցաւէր որ իրմէ կախում չունէր եւ կամպիւսէն միայն անիրաւունք ունի չղթայակերծ ընել բանտարկեալ թշնամի մը:

Ֆ. Վ.

(11 – Շար.)

մէջ յարձակեցան մաքրակրօն եկուորներուն վրայ եւ 30 հազար հոգի սպաննեցին: Ութ տարի յետոյ, Տրոկենտայլ եւ Ուէքֆորտ մէջ, Քրոմուէլ կրկնեց պատմութիւնը, ջարդելով թէ՛ պահակազօրքերը եւ թէ քաղաքացիները, առանց խորութիւն դնելու տարիքի կամ սեռի մէջեւ:

Կարմրամորթ Հնդիկները 1778ին, Ուամփիկի եւ Ջերսի Վալէյի ջարդերու ընթացքին, բնաջնջեցին սպիտակամորթ եկուորները (ոչ–քրիկները), սակայն, 1864ին, Սէնթ Քրիկի մէջ եւ յաջորդ տասնամեակներուն ուրիշ պարագաներու մէջ ալ՝ իրենք ենթարկուեցան նո՛յն ճակատագրին:

Դարերու ընթացքին, Հրեաները մեծամասն զոհերը եղան հալածանքներու եւ նպիներու կեդրոնացման կայաններուն մէջ մահացան:

Սակայն իրենք ալ նման ոճիրներ գործեցէ ետ չմնացին, 1948 Ապրիլին, Տէյր Եասինի մէջ:

Իսրայէլի Պետութեան ծնունդ առուղ կուռի ընթացքին, հրեայ ահաբեկիչները սպաննեցին մօտաւորապէս 200 Արաբներ — այր, կին եւ երախայ:

1876ին, Թուրքերը ջարդեցին Պուլկարները եւ 1895ին, 1909ին եւ 1915ին՝ Հայերը:

1861ին, Ռուսերը ջարդեցին Լեհերը Վարշաւայի մէջ եւ Երկրորդ Աշխարհամարտի սկիզբները՝ Քաթինի մէջ:

1841ին, Անգլիացիք տասնորդուեցան Աֆղաններու կողմէ եւ 1879ին, դարձեալ Աֆղաններու եւ Զուլուներու կողմէ:

Երկրորդ Աշխարհամարտի ջարդերու բերքը չատ հարուստ եղաւ — Ջարդարները՝ Ֆրանսայի Օրատուրի, Իտալիոյ Լիտիչէի եւ Իտալիոյ Մարճապոթոյի մէջ Նացիներն էին:

1947ին, Հնդկաստանի «բաժանումէն» յետոյ, Միւսիւլմանները եւ Հինտուխթները՝ զիրար սպաննելու մրցումի ելան:

1960ին, Հարաւային Աւրիկեան ռասականութիւնը Շարփեվիլի մէջ, ձեռքերը արիւնի մէջ թաթխեց, մորթոտելով քաղաքին ափրիկեան բնակչութիւնը:

1968ը՝ խարանուեցաւ Մի–Լայի ջարդով: Ամերիկացի զինուորներ Վիէթնամի անզէն բնակչութեան դէմ յարձակեցան:

Ջարդի երեւոյթի բաւական տարօրինակ մէկ պարագան այն է, որ յաճախ, ջարդողներն ու զոհերը հին բարեկամներ են կամ նոյնիսկ նոյն արիւնը կրողներ:

1934 Ցունիսին, «երկար դաշոյններու գաղտնի դիշերը» բաւական թիւով Գերմաններու կողքին, Հիթլէրը սպաննեց իր ամէնէն մաերիմ բարեկամներէն եւ ամէնէն նուիրեալ գործակիցներէն մէկ քանին, որոնց մէջ նաեւ Հարիւրապետ Ռէմը, որմէ առաւ իր անունը մաքրագործման այս գործողութիւնը:

1871ին, երբ Փարիզի Կոմունան գրս – պուեցաւ, Ֆրանսացիները հազարաւոր Ֆրանսացիներ սպաննեցին:

1905ին «Աբիւնաներկ Կլերակլին» փետրուարի մէջ, խաղաղասէր ռուս ցուցարարները, տասնորդուեցան ցարական բանակին կողմէ:

Բարեկամ կանկաթըներու կողմէ կանկաթըներու սպանութիւնն ալ իրողութիւն մըն է, որ պատմութեան անցաւ, ինչպէս՝ Սէնթ–Վալենթայնի օրուան ջարդը, որ տեղի ունեցաւ 1929ին, Շի – քագոյի մէջ:

ԵՒ ԴՐԴԱՊԱՏՃԱՌՆԵՐԸ

Այս քայլերու ամէնէն սովորական ղրդապատճառը այն է որ, իշխանութեան գլուխը գտնուղը կ'ուզէ անհետացնել իր քաղաքական հակառակորդները եւ «չէզոքացնել» «ըմբոստները» կամ ալ՝ պարզապէս ըմբոստ կարծուածները, ուրոշած ըլլալով պաշտպանել, այսինքն չկորսնցնել իշխանութիւնը:

Մաօ Ցէ Թունկի, Սթալինի եւ Հիթլէրի կողմէ «անհետացուած միլիոնաւոր քաղաքական հակառակորդները»՝ հասնարար, պատմութեան ամենամեծ ջարդերն են:

Այս դասակարգին կը պատկանին նաեւ Ֆրանսական Կոմունայի, 1905ի ռուսական Յեղափոխութեան, Շարփեվիլի, Ամրիչէրի եւ Փեթերլուի սպանութիւնները (Փեթերլու անունը տրուեցաւ Մանչեսթրի Սէնթ–Փիթըրս Ֆիլտի ջարդին, ուր Հուսարները եւ հեծելազօրքը յարձակեցան քաղաքացիներուն վրայ, որ ցոյցեր կատարելով խորհրդարանական բարենորոգումներ կը պահանջէին):

Ջարդը՝ կրնայ ցեղասպանութիւն նկատուիլ, այսինքն, ամբողջական բնակչութիւնը ջնջումը ցեղի մը, ազգի մը, կամ մարդոց մասնաւոր խումբի մը, ոչ այնքան քաղաքական, որքան ընկերային եւ դասակարգային պատճառներով...:

Հրեաներու եւ Գնչուներու դանդաղ ծայրի ջարդերը՝ կը պատկանին այս դասակարգին, նոյնպէս նաեւ՝ խեղանդամ մարդոց «անհետացումը», ցեղը առողջակազմ ընելու պատճառներով: Նմանապէս՝ վերեւը յիշատակուած Քաթինի ջարդերը, որոնց նպատակակէտը լեհական բանակի ընտրանին տասնորդել էր, որպէսզի Լեհաստան ապագային զրկուի անոր ծառայութիւններէն: (Եթէ նոյնիսկ ընդունինք թէ այս ջարդերուն պատասխանատուները Գերմանացիներն էին, հակառակ անոր որ հակառակի մասին անհերքելի փաստեր կան, զրդռատատճառները նոյնը կը մնան):

Այն պարագաներուն, երբ իշխանութիւնը կը պայքարի իրական կամ երեւակայական հակառակորդ ցուցարարներու եւ թիւնամական տրամադրութիւններ ունեցող զանգուածներու դէմ, յաճախ՝ վախը, խուճապը, յամառող միտք մը եւ կուրացումը, բարեկարգութիւն եւ պետութեան ապահովութիւնը պաշտպանողին մէջ կը ստեղծեն հարիը՝ դիմելու ածյրադեղութեան, — վայրագ եւ անմիտ ոճրային արարքներու:

Եթէ մարդուն բնաւորութիւնը չվերլուծուի, շատ քիչ յոյսեր կան թէ որեւէ ատեն կանգ պիտի առնէ ոճրային մոլուցքը:

Տաքքան՝ Ջարդի ճամբուն վերջակէտը չէ:

ՈՒԻԼԵԼՄ ԿՈՒԹԹՄԱՆ

Թարգմ. Վ.Ա.ԶՐԻԿ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ ՄԱՐՏԻԿ ՄՈՆԴԿԱՐԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ մեռած է դոկտոր Մարտիկ Մոնդկարեան, պետը Երեւանի համալսարանի ուսումնա–մեթոտական վարչութեան: Գնահատուած դասախօս մըն էր:

Ողբացեալը ծնած էր 1926ին: Մինչեւ 1945ին կ'ընդունուի եւ 1950ին փայլուն կերպով կ'աւարտէ Երեւանի պետական համալսարանի պատմութեան ճիւղը: Իր նախասիրած մասնագիտութեան մէջ խորանալու համար կը շարունակէ իր ուսումը եւ 1956ին կը ներկայացնէ աւարտաճառը: 1956ին պաշտօնի կը կոչուի պատմութեան Թանգարանը, իբրեւ բաժնի վարիչ: Այդ տարիներուն կը նուիրուի նաեւ դիտական աշխատանքներու, որոնք եղած են բեղուն:

1967էն սկսեալ Մ. Մոնդկարեան կրկին կը նուիրուի դասախօսական աշխատանքներու՝ առանձնելով համալսարանի ուսումնա – մեթոտական վարչութեան պետի պաշտօնը: Մօտ տասը տարի կը դասաւանդէ Խորհ. Միութեան ժողովուրդներու պատմութիւնը:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐԻՆ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍՆԵՐԸ

Ջութակահար Ժերար Ժարրի, որ արժանացած է Մարկրիթ Լոն–Ժակ Թիպօ մրցանակին, Ցունուարի ընկերքները երկու նուագահանդէսներ տուած է Երեւանի մէջ:

Ցունուար 6ին նուագած է Մոցարթի Մի–պեմոլ–մաժոր եւ Պեթհովէնի թիւ 5 («Գարնայինը») ջութակի եւ դաշնակի Սոնաթները, ինչպէս նաեւ Տըպիւսիի Սոնաթին առաջին մասը: Ցունուար 7ին, Ֆրանսայի Ջութակահարը նուագած է Հայաստանի պետական Համանուագախումբին հետ՝ խմբավարութեամբ Մի – քայէլ Մալունցեանի:

Ժերար Ժարրի զոյգ նուագահանդէսները մեծ ընդունելութիւն գտած են:

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երեւանի պետական դրադարանը ցուցահանդէս մը կազմակերպած է, Պետրոս Դուրեանի մահուան 100ամեակին առթիւ:

Վաղամեռիկ բանաստեղծին գործերը բազմաթիւ հրատարակութիւններու արժանացած են: Ցուցափեղկերուն մէջ դիտեղուած են երկու տասնեակէ աւելի հատորներ, որոնք լոյս տեսած են 1872էն ետք, աշխարհի զանազան վայրերուն մէջ:

Ցոյց տրուած գիրքերուն մէջ են Բարսեղ Էքսէրճեանի 1893ին Կ. Պոլիս հրատարակած «Տաղք, Թատերգութիւնք, Նամականի, Դամբանական» հատորը, ակադ. Հր. Աճառեանի կազմած եւ խմբագրած «Երկերը» (Երեւան, 1947ին), 1967ին եւ 1968ին Երուսաղէմ լոյս տեսած Արա Գալայճեանի կազմած գիրքը՝ նուիրուած Դուրեանի տաղերուն եւ նամականիներուն եւ, վերջապէս, Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի վերջերս հրատարակած երկերու հատորային Ա. հատորը, որ իր բովանդակութեամբ ամէնէն ամբողջականն է: Ցուցափեղկերուն մէջ տեղ գտած են Ա. Զօպանեանի «Պետրոս Դուրեանի կեանքն ու գործը», Ա. Զանալանեանի եւ ուրիշներու ուսումնասիրութիւնները:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԻ ՏՕՆԸ

—o—

ՊՈՒԼՎԱՌ–ՕՏՏՕ.— Վարդանանցի տօնը յիշատակուեցաւ Ս. Ցակոբ եկեղեցիին մէջ, Փետրուար 10ին:

Մարսէյլի հոգեւոր հայրերը օգտակար գաղափարն են ունեցած ազգային այդ մեծ տօնը յիշատակելու քաղաքին հայկական եկեղեցիներէն մէկուն մէջ, միասնաբար, ամէն տարի:

Այս տարի կարգը Պուլվառ – Օտտոյինն էր:

Կրօնական արարողութիւնը կատարուեցաւ նախազահութեամբ Գերագոյն հոգեւոր հօր՝ Գեղամ Վրդ. Պաղտասարեանի եւ մասնակցութեամբ Սէն–Լուի, Սէն–Ժէրմի եւ Պուլվառ – Օտտոյի քահանայ հայրերուն: Արարողութեան ներկայ էր նաեւ Վահան Վրդ. Թօփալեան, Տէր–սինէն:

Եկեղեցին լեցուած էր հաւատացեալ – ներով:

Պատարագեց Թաղին հոգեւոր հովիւը՝ Նշան Քհնյ. Գուլումճեան, իսկ քարոզեց օրուան խորհուրդին չուրջ եղիչէ աւագ Քհնյ. Փանոսեան:

Կրօնական արարողութեան յաջորդեց հացկերոյթը, որուն կազմակերպման նախաձեռնութիւնը ստանձնած էին Թաղիս Կապոյտ Խաչուհիները:

Հոս Վարդանանցի խորհուրդը պատ – ճառաբանեց Սէն Ժերմի հոգեւոր հովիւը՝ եղիչէ աւագ քահանայ Փանոսեան եւ Ազգային Կեդրոնական վարչութեան ներկայացուցիչ Կ. Ճանիկեան:

Հացկերոյթը վերջ գտաւ ժամը 16ին:

Մ. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ · ՄԱՍ

ՑՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

— Ջլլայ որ բան մը ըսես, եթէ ոչ պլուխդ կը ջախջախեմ:

Տիգրան առանց այլեւս բառ մը արտասանելու պլուխը իր չարաղէտ բախտին տակը ծռեց եւ Վոսփորի ափին վրայէն նուսուփի հետեւեցաւ:

Մօտաւորապէս մէկուկէս ժամուան ընթացքէ մը յետոյ, երբ այլեւս ասիական ափին վրայէն արշալոյսը իր վարդա – փթիթ մատներովը կը սկսէր հորիզոնը գունաւորել, խեղճ երիտասարդը իր հետեւորդին հետ միատեղ Կալաթա–Սերայի չարաշուք գռնէն ներս կը մտնէր:

ԺԴ·

ՂԱԼԱԹԱ ՍԷՐԱՅԻ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏՆՕՐԷՆԻՆ ԾՐԱԳԻՐԸ

Առաւօտեան ժամը տասնին Ղալաթա – Սէրայի ոստիկանութեան տնօրէնը չքե – ղաշարժ դրասենեակի մը մէջ բազմած իր գործակալներէն՝ գիշերը պատահած դէպքերուն տեղեկութիւնները կը լսէր:

Ցանկարծ տարեցտարի պաշտօնեայ մը դրասենեակին դուռը զարկաւ եւ տնօրէնին առջեւ ելլելով խնդրեց անկէ, որ առանձին ունկնդրութիւն մը շնորհէ իրեն:

Ոստիկանապետը բոլոր ներկաները ճամբեց եւ գործակալին հետ առանձին մնաց:

— Պէյին հետապնդումը կատարողը դո՞ւն ես, հարցուց ոստիկանապետը:

— Այո, տէր իմ, պատասխանեց գործակալը:

— Յաջողեցա՞ք գտնել հետքը գտնել:

— Ոչ, տէր իմ, մինչեւ առաւօտ ըսած տեղերնիդ սպասեցինք բայց մէկը չերեւցաւ:

— Արդեօք հրամանս գաղանի չպահեցիք եւ ականջը հասաւ:

— Ոչ, տէր իմ, հրամաննիդ ծայրէ ի ծայր կատարեցի, այդ մասին տարակոյս մի ունենաք:

— Շատ լաւ, տեղեկութիւն ունիմ թէ այսպէս կամ այնպէս ան գիշերը ատկէ պիտի անցնի՝ քեզի մատնանշած տունս երթալու համար. ժողովները այդ տունը կը կատարուին:

— Արդեօ՞ք միւսներն ալ ձերբակալեմ:

— Ոչ, հարկ չկայ, հաւաքական ձերբակալութիւնները աղմուկ յառաջ կը բերեն. երբ այս ըսած անձս ձերբակալուի, միւս ամէնքին անունները պիտի իմանանք:

— Շատ լաւ, ձեր մեծապատուութեան ըսածը պիտի ընեմ:

Ոստիկանապետը ունկնդրութիւնը լրացած ըլլալու նշան ըրաւ:

Սակայն գործակալը տեղէն չերերաց:

— Տէր իմ, ըսաւ, այս գիշեր պէյը ձերբակալելու համար իմ մարդերուս հետ սպասած միջոցիս քովէս կնոջական հագուստներով ծպտուած երիտասարդ մը անցաւ:

Այս լուրին վրայ ոստիկանութեան տնօրէնը զսպանակէ մղուածի նման տեղէն վեր ցատկեց եւ գործակալին վրայ խոյանալով ձեռքերը բռնեց ու ամբողջ ուժովը սեղմեց:

— Ի՞նչ, կնոջական հագուստներով ծպտուած երիտասա՞րդ մը ըսիր, գոչեց:

— Այո, տէր իմ, պատասխանեց գործակալը ապշահար:

— Եւ ի՞նչ ըրիր գայն թշուառ արարած, արդեօ՞ք թողուցիր որ ճամբան չբռնակէ:

Ոստիկանական գործակալը ոստիկանապետին այդ յուզումը տեսնելով խորհեցաւ թէ ժամանակին էր ինքն ալ յայտնական քմծիծաղ մը ունենալու:

— Ոչ, տէր իմ, ձերբակալեցի, ըսաւ:

Տնօրէնը ոխժոխանքի խորունկ չունչ մը առաւ:

— Եւ ո՞ւր տարիր գայն, հարցուց յանկարծ:

— Ձեռքերը կապեցի եւ իմ մարդիկ – ներէս մէկուն յանձնեցի որպէսզի հոս բերէ:

— Եւ հիմա հո՞ս է:

— Այո, տէր իմ, եթէ գայն ազատ արձակած չեն հոս պէտք է ըլլայ:

Տնօրէնը արտորանօք դրասեղանի մօտեցաւ եւ զանգակ մը հնչեցուց:

Իսկոյն դռնապանի պաշտօն կատարող տարեցտարի պաշտօնեայ մը դրան սեմին վրայ երեւնալով մինչեւ գետին խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ հրամանի սպասեց:

— Գնա չուտ քարտուղարիս ըսէ որ անմիջապէս հոս գայ, անմիջապէս, կը հասկնա՞ս, ըսաւ ոստիկանապետը:

Պաշտօնեան խոնարհութիւն մը ընելով հեռացաւ:

— Ինծի նայէ Հարպլ, ըսաւ ոստիկանապետը իր գործակալին. դիտէի՞ր թէ ձերբակալած այդ անձդ կարեւոր անձնաւորութիւն մըն էր եւ թէ երեք օրէ ի վեր գինքը կը փնտռէի:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

Պ. Գ. Քեվիէնեան, այրի Տիկին Ազատի Թորոսեան, Տէր եւ Տիկին Սահեան Սեմէրճեան կը ծանուցանեն իրենց կնոջ, զաւկին եւ եղբօրորդւոյն

ՍԻՐՈՒՀԻ ՔԷՓԷՆԵԱՆԻ
(ծնեալ Թորոսեան)

վաղահաս մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 16ին Քիւրքի հիւանդանոցին մէջ, Փարիզ 5րդ:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի երկուշաբթի Փետրուար 21ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ժամը հինգ 10ին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ժանթիյիի գերեզմանատունը ամփուելու համար ընտանեկան դամբանը:

ՑԱԽԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Եօթնեպետեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկ. Մարտիկ Նազարէթեանի զաւակներուն եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն իրենց ողբացեալ հօր եւ ազգականին մահուան առթիւ:

Պ. ԴՈՒՐԵԱՆԻ
ՄԱՀՈՒԱՆ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարսէյլի Տիկնանց Օժանդակ Մարմինի նախաձեռնութեամբ կ'ոգեկոչուի Պետրոս Դուրեանի մահուան հարիւրամեակը 11 Մարտ Շաբաթ դիշեր ժամը 21ին, Օքէլ Սփլանտիտի սրահին մէջ:

Մեծ բանաստեղծին կեանքին եւ գրականութեան շուրջ կը խօսին ծանօթ մտաւորականներ: Գեղարուեստական պատճառ:

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՆՈՒԷՐ

Նիսէն Պ. Յարութիւն Շիշեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի Պ. Տէրվէնեաեան 30 Ֆր. կը նուիրէ Կապոյտ Խաչին: (Տառնալ «Յառաջ»էն):

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէին եւ մասնակցութեամբ վերջին չրջանի Հ. Յ. Դ. կոմիտէներուն եւ խումբերուն, Կիրակի Փետր. 20 ժամը 17էն 22, Մշակոյթի Տան մէջ, 17, Ռիւ Պլէօ:

Կը նախագահէ ընկ. ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. ՅԱԿՈԲ ՍԱՋՃԵԱՆ
Ընկերահամակրական ճաշասեղան:
Մուտքերու մասնակցութիւն 15 ֆրանք:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Ապրիլ 16ին:

ՃԱՇ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ԻՍԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՃԱՇ – ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
19 Փետրուար Շաբաթ օր ժամը 20ին Սեւրի Մուրատեան վարժարանի սրահին մէջ
26, Rue Troyon — SEVRES
Նուագախումբ ԺԻՐԱՅՐ ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ
ՆԱՅԻՐԻ պարախումբը ամբողջութեամբ երգիչներ եւ երգչուհիներ տեղւոյն վրայ
Ճաշագին – մուտք 25 ֆրանք

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Այս Կիրակի պատարագ կը մատուցանուի: Արեւագալի արարողութիւնները յաւարտ պատարագի ժամը 11,30ին:

ԾԱԽՈՒ Է

A VENDRE TERRAINS BOISES DE 275 à 1400 M2 à 39 kilm. de la Porte d'Orléans de 5 à 7 Frs le M2. S'adresser à Monsieur Edouard Djezirian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e), Tél. : 770-36-37 de 14,30 h. à 18,45 heures.

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԻՑԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Վռամեան եւ ընկեր Կարօ խումբը Շաբաթ 19 Փետրուար ժամը 21ին:

Զաւարեան ենթ. Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 16ին:

Համազասպ խումբ Կիրակի 20 Փետրուար ժամը 15ին:

Հայաստան խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին:

Շ. Միսաճեան խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին:

Գրիստափոր ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կարտանի Հայ Գաղութի Խորհուրդը կը կազմակերպէ իր առաջին պարահանդէսը Կարտանի Մէզոն տու Փէօփլի հարսանիքի սրահին մէջ՝ Շաբաթ Փետրուար 26, ժամը 21էն սկսեալ

Կը մասնակցի Վալանտէն հայկական մեծ նուագախումբ՝ « Կռունկ »ը

Տեղերը սահմանափակ ըլլալուն՝ կը հրաւիրուի Կարտան – Պիվէրի եւ չրջակայքի հայ գաղութը, ապահովել մուտքի տոմսերը մինչեւ 19 Փետր. հետեւեալ հասցէներուն.—

GARDANNE : Agence Immobilière Gardannaise, 26 Bd. Bontemps, Tél. 22-33-49
BIVER : Epicerie Libre-Service — Bedrossian

ԳՈՐԾ ԿԸ ՓՆՏՒԻ

Հայ երիտասարդ մը (31 տարեկան), *որեւէ գործ կը փնտռէ:*
Դիմել «Յառաջ»ի:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Surprise - Party

Ե. Հ. Ո. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղը ՊԱՐԱՆՑԻԿ ԵՐԵԿՈՅԹ մը կազմակերպած է այս Շաբաթ իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Հայ Ուսանողական Մարզանուագախումբ տան ներքնայարկը

57, Bd. Jourdan — Paris (14e)
BAR — BUFFET — AMBIANCE

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱՒՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱՒՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033–02–12

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
Կ'ՈԳԵԿՈՉԷ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, Կիրակի ժամը 16ին Սփլանտիտի սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (հայերէն) *Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (ֆրանսերէն)*
Զրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ
(յատկապէս դրուած այս հանդէսի համար Փօլատեանի կողմէ)
Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ
Կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մարիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, Կիրակի կէսօրէ ետք

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ
ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳՐԵՐ

ՁԱՏԻԿ

Մարտ 26էն Ապրիլ 9

ԹՈՒՐԻՍՔ ԿԱՐԳՈՎ 1950 ՖՐ. **Ա. ԿԱՐԳ (ԱՆԻ ՊԱՆԴՈԿ) 2050 ՖՐ.**

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

ԱՊՐԻԼ 30
ՅՈՒՆԻՍ 15

Այցելութիւնները՝ 10, 15 կամ 20 օր

Մեր նոր կարգադրութեամբ ամբողջական փանսիոն Մոսկուա, սենեակ եւ նախաճաշ Երեւան, մէջն ըլլալով տեսարժան վայրերու այցելութիւններն ու պտոյտները:

Արձանագրութիւն
Renseignements et inscriptions :
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ
SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՁԱՏԻԿԸ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Ուխտագնացութիւն յերուսաղէմ, առաջնորդութեամբ Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի

ՄԵԿՆՈՒՄ Փարիզէն Ապրիլ 4, երեք օր (մինչեւ Ապրիլ 7) Պէյրութ ապա՝ Երուսաղէմ, մինչեւ Ապրիլ 17:

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿ

Այցելութիւն եւ ընդունելութիւն Երուսաղէմի Պատրիարքարանը:

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի

150, Rue Etienne Dolet, Alfortville — Téléph. : 207-84-63

ԿԻՐԱԿԻ
20
ՓԵՏՐՎԱՐ
DIMANCHE
20 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՀԱՅՐԱՍԱՆՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48e ANNÉE — N° 12.346

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12346

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՍՆԱՄԵԱԿ «ԲԱԳԻՆ» ԱՄՍԱԳՐԻ

—o—

1971 Դեկտեմբերի թիւով լրացաւ տասնամեակը ԲԱԳԻՆ, ամսագիր գրականութեան եւ արուեստի, որ կը հրատարակուի Պէյրութի մէջ:

Առաջին թիւը լոյս կը տեսնէր 1962 Յունուարին:

Այդ օրերուն յանդգնութիւն էր ձեռնարկել նման պարբերականի մը հրատարակութեան:

Տարապիր Հայութիւնը կ'ապրէր յուսախաբութեան եւ յուսահատութեան դառն օրեր:

Սերունդ կը փոխուէր: Հայերէն կարդացողներու թիւը կը նօսրանար ո՛չ միայն հեռաւոր Ամերիկայի եւ Եւրոպայի, այլ նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի կարգ մը երկիրներուն մէջ:

Մինչ առաջինները զրկուած հայկական ամէնօրեայ դպրոցներէ՝ հնարաւորութիւն չունէին նոր սերունդին սորվեցնելու մայրենի լեզուն, վերջինները — մանաւանդ Եգիպտոս եւ Սուրիա — հեռդհեռէ կը պարպուէին Հայութենէ: Պայմանները կրկին զաղթական կը դարձնէին տասնեակ հազարաւոր հայորդիները, որոնք աւն-ատեղ լքելով կ'երթային նոր բախտ որոնելու օտար, հեռաւոր հորիզոններու տակ:

ԲԱԳԻՆ լոյս աշխարհ կուգար այն օրերուն, երբ ճիշդ քառասուն տարիէ՝ 1922էն՝ ի վեր Պոսթընի մէջ կանոնաւոր կերպով հրատարակուող ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագիրը մահամերձ էր: Մրագիր կար Պէյրութ փոխադրելու զայն՝ նոր աւիշ ներարկելու, նոր չունչ տալու համար ա՛յնքան բեղուն անցեալով հզօր պարբերականին:

ՀԱՅՐԵՆԻՔին անունդ հայթայթող սեռունդն ալ նօսրացած էր: Կեանքի բնական օրէնքով իրարու եռեւէ մեկմէկ առյաւէտ կը բաժնուէին մեր երէց ընկերները, որոնք իրենց յուշերով թանկագին նպաստ կը բերէին մեր ազատագրական յարձակներու պատմութեան:

1959ի աշնան Հ· Ց· Դաշնակցութեան Բիւրոն որոշեց պահել Հայրենիքը, քանի կենդանի էր անոր վաստակաւոր խմբագիրը Ռուբէն Դարբինեան: (Իր մահէն ետք երկար չապրեցաւ ամսագիրը, որ այժմ ո՛չ եւս է):

Որոշուեցաւ Պէյրութի մէջ լոյս ընծայել ազգային – գեղարուեստական ամսագիր մը, որ ամպիոն պիտի դառնար մեր միջին եւ նորահաս սերունդներու ազգային ստեղծագործութեանց:

Ծրագիրը զարծի վերածուեցաւ նախապատրաստական աշխատանքներէ վերջ, որոնց նպատակն էր հաստատ հիմերու վրայ դնել այդ մեծածախս ձեռնարկը:

Աչքի առջեւ չունէինք Բագինի Ա· Թիւը: Երկրորդ Թիւին մէջ (1962 Փետրուար) խմբագրութիւնը ուրախութեամբ կ'ար ձանագրէր, որ անոր հրատարակութիւնը խանդավառ ընդունելութիւն էր գտած ընթերցող հասարակութեան եւ մասնաւորապէս ընտրանիին կողմէ: Թէ Բագին կոչուած է հանդիսանալու Սփիւռքի ազգային չարժման կեդրոնական բեմը:

Լիբանանի նեղ սահմաններէն դուրս ելլելով, Բագին կը սկսնար հաստատ ազդեցիկ ընկեր ունենալ Պոսթընէն, Պուէնոս Այրէսէն, Փարիզէն, Գահիրէէն, Թեհրանէն ու Պաղտատէն ազգային գործիչներ ու մտաւորականներ յառաջապահի դերը կը սկսնձնէին՝ իրենց մասնակցութիւնը բերելով ազգային նուաստահանդէսին, «ստեղծելով հայ ոգիին համանուագը»:

Մեծ քաջութիւն կը պահանջէր ամբողջ տասը տարի անխափան ազգային-գեղարուեստական թերթ հրատարակել, հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն:

Մեծապէս կը գնահատենք ճիշդը, զոր տարին Բագինի վարիչ-խմբագիր Կ· Սասունի, խմբագիր Պ· Սնապեան եւ խմբագրութեան անդամները — Յ· Գեղարդ, Տ· Ոսկունի, Բ· Փափազեան, Ն· Պարթեւեան եւ Ժ· Աբթարեան: Մեծ կորուստ մը եղաւ ամսագրին համար վաղահաս մահը հիմնադիր անդամներէն տաղանդաւոր ազգագէտ Եղուարդ Պօյաճեանի:

Տասնամեակին նուիրուած Թիւին մէջ (Դեկտ· 1971) Կ· Սասունի գոհունակութեամբ կ'արձանագրէ ձեռք բերուած արդիւնքը:

Բագինին իրենց մասնակցութիւնն են բերած՝ ա) Հին սերունդի մնացորդացը, որուն վերջին կայանը կը դառնար ամսագիրը: բ) Միջին սերունդը որ առանձնած էր թերթի խմբագրութիւնը, ժամանակի պահանջին ընդառաջելով, տրուած է իր լաւագոյնը՝ ուշադրաւ դարձեալ համար ազգային ամսագիրը: գ) Երրորդ սերունդը, որ հրապարակ իջած է տարիներու ընթացքին, խմբագրութեան քաջալերանքով, ու ազգային եռանդով տեղ գրաւած է Բագինի էջերուն մէջ:

Հիմա կարգը եկած է չորրորդ սերունդին, նորածինին՝ որ կէս գար ունի իր առջեւ, հաչուեհաշ ներկայանալու համար:

Զորս սերունդներ այսօր տակաւին կողք կողքի կը գործեն:

Բագինի մէջ գրիչ չարժած են աւելի քան 150 անձեր:

Սրտագին ողջունելով Բագինի տասնամեակը, նորանոր յաջողութիւններ եւ յարատեւութիւն կը մաղթենք անոր:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՓՈՄՓԻՏՈՒ ԼՈՆՏՈՆ ՉԳՆԱՑ

—o—

Անգլիոյ վարչապետին խնդրանքին ընդառաջելով, Նախագահ Փոմփիտու յետաձգեց Լոնտոն կատարելիք իր կարճ ճամբորդութիւնը: Արդարեւ, Հիթ նախապատրաստութիւն տուած է երկրին անտեսական տագնապին, որ չատ ծանր բնոյթ ստացած է հանքագործներու գործադուլին հետեւանքով: Ի վերջոյ Անգլիոյ նախարարապետը անձնապէս միջամտեց որպէսզի վերջ արուի անտանելի կացութեան մը եւ Ուրբաթ դիւերուան տեսակցութիւնները հաւանաբար դրական արդիւնք մը տային այս ուղղութեամբ: Սենտիքանները արդէն իսկ ընդունած էին յաւելումի առաջարկները եւ կը մնար միայն որ բանուորներն ալ իրենց քուէարկութեամբ հաւանութիւն տային, ինչ որ անկարելի չէր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 30ԻՆ Ֆրանսայի անպործներու Թիւը 4000ով աւելցած է բաղդատմամբ Դեկտեմբեր 30ի Թիւերուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ դինուորական իշխանութիւնները փակած են Ազգամ Թերթը անորոշ ժամանակի համար, անոր բռնած դիրքը նախատական նկատելով:

ՊԵԼՖԱՍԹի դատարանը վեցամսեայ բանտարկութեան վճիռ արձակեց Պեռնատէթ Տէվլինի եւ 12 կաթոլիկ առաջնորդներու դէմ, որոնք հակառակ կառավարական արգելքին խաղաղ ցոյց մը կազմակերպած էին Նիւրիի մէջ: Վճիռը անմիջապէս դործադրութեան չէ դրուած:

ԳԱՀԻՐԷի մէջ փոխադրակառք մը Նեղոսի մէջ ինկած է: 60 ճամբորդ, բոլորն ալ ուսանող, խեղդամահ եղած են:

ՄԱԿ-ի Մերձաւոր Արեւելքի բանագնացը Գահիրէ ժամանեց: Եարինկ նոր առաջարկներ պիտի ներկայացնէ երկու կողմերուն: Հիմնական կէտը այն է, որ Իսրայէլ խոստանայ արար հողեր վերադարձնել: Արաբ Ընկերվարական Միութեան ժողովը վերջ դուաբանաձեւով մը, որ զօրավիղ կը կանգնի Եգիպտոսի նախագահին:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ օդուժը օրերէ ի վեր բուռն ռմբակոծութեան կ'ենթարկէ Հիւսիսային Վիէթնամի հրետանիի կեդրոնները: Յարդ ինը օդանաւ զրնոսուած է, համաձայն ամերիկեան աղբիւրներու:

ԱԹԵՆՔ առաջիկայ պիտի չմիջամտէ կիպրոսի ներքին խնդրին, յայտարարեց Յունաստանի Արտաքին Նախարարը: Այսուհանդերձ, եթէ ազգային վտանգ մը նըշմարուի, Յունաստան պիտի չվարանի զործադրութեան դնելու իր իրաւունքը, որ ապահովուած է դաշնագրերով:

ԽԱՐԹՈՒՄԻ ներկայացուցած առաջարկը Հարաւ. Սուտանի ներկայացուցիչներուն, չի համապատասխաներ անոնց պահանջներուն: Խարթում կ'առաջարկէ ինքնավարութիւն տալ երկրին հարաւային երեք նահանգներուն, մինչդեռ չրջանի ժողովուրդը կ'ուզէ իր ազատնձին կառավարութիւնը ունենալ, իր բանակը եւ Խորհրդարանը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Պաշտպանութեան նախարարը յայտարարեց, թէ Ատլանտեան Ուխտը առաջարկած է Մալթայի վարչապետին տարեկան 14 միլիոն սթերլին վճարել, յառաջիկայ եօթնուկէս տարիներուն: Միեւնոյն ատեն անտեսական օժանդակութիւն ալ կատարելու պատրաստ է, եօթը միլիոն սթերլին արժողութեամբ: «Մեր առաջարկը կը մնայ ի զօրու», նըկատել տուաւ Լորտ Քարինկթըն:

ՋՈՒԻՅԵՐԻՈՅ մէջ մեռաւ լրագրող Էակար Սնա, Մաոյի երկարամեայ բարեկամը: Տասնամեակներ ապրած է Չինաստան եւ Մաոյի մասին դրուատանքի գրքեր գրած է: Կը պատրաստուէր փեքին մեկնիլ Նիքսընի հետ:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Համայնավար կուսակցութեան փոխ – քարտուղարը՝ Մառչէ մեր-ժողական պատասխան տուած է Մոլթէ-բանի, որ առաջարկած էր միացեալ գագաթաժողով մը Չեխոսլովաքիոյ մէջ կատարուելիք ձերբակալութեանց եւ գատաւորութեանց: Մառչէ կը գանէ որ առնք խաղերն են անոնց որոնք չեն ուզեր որ խնդայէս Չախ մը կազմակերպուի Ֆրանսայի մէջ:

ԿՌՓԱՄԱՐՏ

Ժ. ՔԷՇԻՇԵԱՆ

ՄՐՑՈՒՄԻՆ ԱՌԱՋ

—o—

Կռփամարտի սիրահարները եւ, յատկապէս, Քէշիշեանի համակիրները կը ցաւին, որ ան քիչ առիթ կ'ունենայ ճակատելու կռփամարտիկներու հետ: Մայիսէն ի վեր Քէշիշեանի մրցապաշտը Նէօյիի դեղեցիկ մարզարանը հանդիսացաւ միայն: Արդարեւ, հոն է, որ ան կը կատարէ իր ամէնօրեայ վարժութիւնները:

Այսուհանդերձ ան առիթ ունեցաւ մըրցելու 1970էն առաջ փարիզի մէջ, լամանեայի դէմ, խաչագոյն կռփամարտիկ, որուն դէմ տարած իր յաղթանակին հետեւանքով առիթ ունեցաւ այս անգամ ճակատելու սպանացի Բոլլատոյի դէմ, Յունուար 8ին, իր թաղին՝ Ալֆորվիլի մէջ: Սպանացին մօտաւորապէս 72 քիլօ ծանրութիւն ունեցող տոկուն կռփամարտիկ մըն էր:

Ֆրանսայի դեր–վելթէր (69 քիլօ) ախոյեանը, որ պաշտօնապէս թեկնածու է Եւրոպայի ախոյեանութեան անունին, պիտի մրցէր Ժ· Հերնանտէզի հետ, փետրուար 14ին, Փարիզի Փալէ տէ Սփորթի մէջ: Սպանացին, որ դժբախտաբար ինքնաշարժի արկածի մը հետեւանքով չկըրցաւ ճակատիլ Քէշիշեանի դէմ, Եւրոպայի ախոյեանն է: Այս վերջինը խնդրեց, որ յետաձգուի հանդիպման թուականը: Խնդրանքը ընդունուեցաւ Եւրոպայի կըռփամարտի միութեան կողմէ:

Քէշիշեանի մարզիչը՝ Ֆիլիփէ, իր կարդին առաջարկեց, որ իր «աշակերտը» ուրիչ հանդիպում մը ունենայ նոյն թուականին, միշտ Փալէ տէ Սփորթի մէջ: Միքայէլիս, Փալէ տէ Սփորթի վարիչը ընդունեցաւ պայմանով մը — Քէշիշեան պէտք է մրցի առաջին կարգի մրցակիցի մը հետ: Այսպէս է, որ որոշուեցաւ հայ կռփամարտիկին դէմ հանել սեւամորթ ամերիկացի Էմիլ Կրիֆիթը, որ երկու առիթներով աշխարհի ախոյեան եղած է: 1961ի վելթերի եւ 1966ին միջին ծանրութեան մէջ: Քանի անդամ աշխարհի ախոյեանութեան համար հրապարակ եկած է եւ մօտաւորապէս հարիւր անգամ կատարած է:

Ցիշեցնենք, որ Քէշիշեան մասնագէտ կռփամարտիկ է եւ իր ներկայ վիճակին մէջ չի կրնար հրաժարիլ Ամերիկացիին դէմ կռփամարտելէ, այլապէս անկոր – ծութեան կը դատապարտուի:

Մրցումը տեղի պիտի ունենայ Փետրուար 21ին, երկուշաբթի, Փալէ տէ Սփորթի մէջ, Փարիզ:

Եանց'ի ակումբին մէջ երկու կռփամարտիկները մամուլի ներկայացուցիչներուն ներկայացուեցան մխանաթար, Զորեք – չաբթի Փետրուար 16ին: Այս ընդունելութեան ընթացքին դեր–վելթերի տարեկան Օսքարը յանձնուեցաւ Քէշիշեանի, ձեռամբ երգիչ Ժորժ Կէթարիի եւ էլիան վարոնի:

ԺԱԳ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ

ԾՈՎԵՐՈՒՆ ԿՈԶԸ

Ա.

Գնացքը պծեց, անթերի հաւասարմութեամբ, ուղիին բոլոր ձեւերը, — ի վեր եւ ի վայր, ուղիղ ու կոր, ծուռիկ մուռիկ և չիտակ: Ու ի հարկէ ան չմեղանչեց կենցաղավարական պարտականութեան անտեսումով: Որովհետեւ ահա պահ մը դանդաղեցուց իր թափը եւ, աջ ու ձախ, արօտավայրերու խոհուն կովերուն բառնան առաւ խոնարհաբար:

Ծունկերուս դիրքը բաց էր մնացեր երրորդ էջին վրայ: Մինչդեռ արդէն ծով էինք հասեր: Ուրեմն անկապակից մտքերու փշրանքներ ժամանակս դրաւեր էին: Ուրեմն անխուսափելի տուրքնջենականի երազներու յաճախանքը կարեր էր մէկ քանի հարիւր հազարամեթրի մէջս: Այլ մանաւանդ նախորդ յեմէնի Ջօրէի երկխօսութեան վերաքաղը պար – տաղրաբար կառչեր էր ինծի:

Արդարեւ ուղեւորի պայուսակս լեցնելու վրայ էի, երբ սենեակիս դուռը բացուեր էր զրեթէ անձայն, անբախ եւ ոտքով: Ուրիշ ո՞վ կրնար ըլլալ բացի Արամէն, — վազեմի բարեկամ դրոց րոց, եօթանասունամեայ անհոգ երիտասարդ ու Լատինաց Թաղին յաւիտենական ուսանող:

— Օ՛, օ՛, Վահրա՛մ, ըսաւ ինծի Արամ, կը տեսնեմ որ Փարիզէն փախուստիդ պատրաստութեամբը չատ տարուեր ես: Գլուխդ անդամ չվերցուցիր:

— Բայց այսօր չէ որ պիտի ճանչնամ մուտքդ, Արա՛մ:

— Անչուշտ աւելորդ է հարցնել թէ ո՞ւր կ'երթաս: Ի հարկէ ծով: Գիտենք թէ ծովէն եկած ես եւ անկէ եկած ես եւ ան ընդմիշտ պիտի մնայ քու անկորնչելի մականիշդ: Անոր անդիմադրելի կոչը քեզի հետ պիտի մարի, այդ ալ պիտենք: Ու դեռ պիտենք՝ թէ Պոնտական Ջուրերուն երաժշտութիւնը օրօրդ եղաւ: Մանկու – թիւնդ անոնց մռունչներով աճեցաւ: Պատանեկութիւնդ իր առաջին ծիլերը արձակեց անոնց զով ու խրոխտ համանուագին ջերմագին ողջոյնով: Շարունակե՞մ: Մուսաներս եկած են: Քու ծովուդ իրիկնային պահերը «բոյրերով եւ քաղցրութիւններով» արբեցուցին քեզ:

— Արա՛մ, մի մոռնար Ֆրանսայի մեծ քերթողը որ երգեց.

«Ագատ մարդ, դուն միշտ ծովը պիտի ընտրես»:

— Վահրա՛մ, արեւելք, արեւմուտք կամ հիւսիս չուզուիս: Անվարան ուղղակի հարաւ իջիր: Ամառը վարդագոյն չէ այս տարի: Այլապէս չուայլ անձրեւը հոպիդ կը փտեցնէ եւ մենութեան ձանձրոյթը կը կրծէ զայն: Արեւմուտքի մէջ, Արեւելքի Հայերը դէպի վար կը խուժեն: Արե՛ւ, արեւ կը կանչեն: Ոեւէ Հայու պիտի չհանդիպիս:

— Ինչո՞ւ միայն արեւ: Անձրեւը եւս ունի իր ջերմութիւնը, իր հրապոյրը: Կը սիրեմ անձրեւին լացը, միօրինակ մեղեդին, մելամաղձոտ չեչոը, տրտում բարութիւնը, այլ մանաւանդ ներշնչումի բարեգործ խթանը: Մինչդեռ հարաւի բարկ արեւը կ'ընդարմացնէ, կը թմրեցնէ ուղեղը: Ժամացոյցը կանգ կ'առնէ...

— Կը ներես, սիրելիս, հակասութեան մէջ ես: Ո՞ւր կը զետեղես Արեւմտեան Քաղաքակրթութիւնը, Մշակոյթը: Մի – ջերկրականը կ'անդիտանա՞ս: Վալերիի հոգին խռովեցիր իր «Ծովահայեաց դերեզմանատան» մէջ:

— Ընդմիջումները չեմ սիրեր: Հայերը ամէն տեղ են...

— Ըսածդ ճիշդ էր վաթսուն տարի առաջ, Ակնունիի օրերուն, երբ Հայը կ'երթար ամէն երկիր, բացի այն երկրէն որ կը կոչուի Հայաստան: Այսօր Հայը կ'երթայ նաեւ Հայաստան: Բայց, ինչպէս ըսի, հոս արեւին խենթն է ան: Նահատակ հեռաւորին սրտաճմլիկ հատուտումը ի զօրու չէ այլեւս:

— Առանձինն պիտի չըլլամ: Ահարոնը հետս առած եմ: Տասնեակ մը տարիներէ ի վեր, բանաստեղծ մը կ'ընկերակցի ինծի: Արձակուրդս կը նախընտրէ բանաստեղծութիւնը: Պայմանաւ որ ան ըլլայ մտածումին եւ ղպացումին համերաշխ ուղեղակից դործակցութիւնը: Առանց մէկ կամ մլուս բեւեռին զերիչխանութեան: Զոր ու ցամաք կը դանեմ վէպերը:

— Կեցցե՛ս, կեցցե՛ս, Վահրամ: Հէ՛ք Ահարոն, — աննիւթական էութիւն, մենակեաց զրեթէ, աչխարհիս աղմուկներէն զուրս, մամուռէ, բեմերէ հեռու, բացակայ ներկայութիւն, բարի ժպիտ, զորովոտ նայուածք, որ եկաւ ու անցաւ լինչպէս սաւեր:

— Այո՛, «հէ՛ք Ահարոն»: Արա՛մ, կը ձայնակցիմ քեզի: Բայց բոլորովին այլ պատճառաւ մը: Գրաւոր թէ բերանացի, ո՛վ որ դինքը ներկայացուց, ո՛վ որ իր կենսագրականը տուաւ, անխուսափելիօրէն ըսաւ կամ դրեց. «Ահարոն՝ դասընկերը Վարուժանի»: Գրականութեան պատմիչներն անդամ լինկան այդ փորձութեան մէջ: Ձեմ կրցած ըմբռնել թէ այդպիսի ներկայացման ձեւ մը կը մեծցնէ արժեւորե՞լ, բարձրացնե՞լ Ահարոնը: Ի՞նչ եղած է արդեօք քերթողին հակադեցութիւնը:

— Վահրա՛մ, դնահատելի է արժանաւորի մը ընծայած ուշադրութիւնդ: Մոռցուած մըն էր ան իր կենդանութեան եւ ահա նոյնպէս մոռցուած մը՝ մահէն ի վեր: Ծնաւ, ապրեցաւ ու մեռաւ բանաստեղծ՝ այն որ, կեանք մը ամբողջ, «Սիրիլլա՛» երգեց, «տըւաւ ինքզինք ամէնուն», տարածեց հոգին «անծայր թերթերով», բաշխեց բառեր ամէնուս, «մեռածքս թելով կապուած նուս առ նուս», երջանկացաւ «երաշներուն նեկտարով», հառաչեց, այրեցաւ ցմահ.

Պիտի սիրեմ էեզ, ո՛վ Աղջիկ, ի սրբտէ,
Մինչեւ որ սէրն արիւն արիւն վար կաթէ:

Վահրա՛մ, միայն վերջին մէկ տուն, — ներբողական մը՝ ի պատիւ մայրենիքին, յետոյ, անմիջապէս, բարի ճանապարհ քեզի.

Ո՛հ, հայերէնն, իմ մեծարոյ հօրեղբայր,
Ոսկեթարբառ լեզու է քիւր ակերով.
Կ'ինջնէ Մասիս լեռնէն, կ'երթայ ծովն ալիծայր,
Կ'երգէ, կուլայ եւ կ'որոտայ շաւիղերով:

Գնացքը ձախ դարձաւ եւ դուզահեռականի մը քաշեց ծովուն: Կը խնդար ամէն ինչ, — բնութիւն, երկինք, արեւ, լոյս, չնչաւոր էակ: Իւրաքանչիւր տասը վայրկեան, վեց երերայատղող քաղաքներու հետ, հասնող եւ մեկնող ճամբորդներ փոխանակեցինք:

Իսկ եօթներորդին՝ վերջապէս ինձ, հեռեւելով, ինքնաբերաբար, մօր մը եւ իր մանկամարդ աղջկան:

— Պարո՛ն, ըսի վարորդներէն ալեհերին, արձակուրդի եկած եմ: Ձեմ ճանչնար ձեր այս սերուն քաղաքը: Կը դժուարամ մինչակորեաներու յատուկ պանդոկի մը համեստ սենեակովը:

— Ի՞նչպէս, ի՞նչպէս: Հասցէ չունի՞ք: Ձէ՞ք վարձած, հարցուց Գաղիացին անուշ ժպիտով մը, ամպերէն ինկած մարդու զարմացումով, այլ սակայն երեւութապէս լաւատես:

— Ճիշդ ու ճիշդ կէս դար առաջ մէկնած եմ Փոքր Ասիայէն առանց ոչ մէկ հասցէի: Ցաջորդաբար բնակութիւն հաստատած եմ չորս երկիր: Ինչո՞ւ կ'ուզէք որ այսօր ելլեմ սենեակ վար դնեմ առջեւս մէկ քանի չաբթուան համար: Ցետոյ քառասնամեայ բնակիչն եմ եւ կը դնաք վստահ ըլլալ որ կարեւորը չի պակսիր ինծի:

ԱՐՇԱԻԻՐ ԽԱՆԶՏԱՆԵԱՆ

(Շար.)

ԳԻՐՔԵՐՈՒ ՀԵՏ

«ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»

Սխալ պիտի ըլլար մտածել, թէ Սփիւռքի դրականութիւնը ամուլ պատկեր կը պարզէ: Կամ՝ աստիճանական չիջումի ճամբով դատապարտուած է այսօրինակ դիմագիծ մը ունենալու:

Տասնամեակներու ընթացքին եւ, յատկապէս, վերջին տարիներուն, յաճախ լսուեցան նմանօրինակ կարծիքներ, յաճախ խարսխած հիմնական մտահոգութիւններու եւ տեղ–տեղ ու ժամանակէ–ժամանակ ալ՝ զառն իրականութիւններու վրայ: Առանց անտեսելու պայմանները, առանց նաեւ երկրորդական դիծի վրայ թողելու սփիւռքեան կեանքին հետ աղերս ունեցող կաչկանդիչ դժուարութիւնները, հարկ է այնուամենայնիւ ընդունիլ, թէ Սփիւռքը իմացական ու հոդեկան ոլորտներէն ներս խակապէս մեծ նուաճումներ արձանագրեց:

Անհրաժեշտ է նկատի առնել նոյնպէս, իրրեւ ընդհանրական երեւոյթ, որ ժողովուրդներու մտաւոր ու հոգեւոր ոլորտներուն մէջ չատ անդամ կ'արձանագրուին տեղատուութիւններ, առաւելաբար տի – րակալ դիմքերու նուազումին հետեւանքով: Անդին, չատ յաճախ նա՛եւ բռնկումի, կայծկլտումի աքանչելի պահեր, չը–նորհիւ տաղանդաւոր անուններու երեւումին: Երջաններ կան, արդարեւ, երբ քերթողի մը տաղանդ դործերը, իրենց արուեստի արժանիքներով դարպլուխ կը բանան, առնուազն՝ տուեալ ժամանակաչրջանը կը դարձնեն իրապէս փայլուն:

Հարկ եղաւ քանի մը քերթող ունենալ — տիրակա՛ն տասնք — որպէսզի ծագկի արեւմտահայ վիպապաշտ քերթողութիւնը 1840ական, յիսունական թուականներէն մինչեւ քանի մը յաջորդական տասնամեակներ: Մ. Պէչիկթաշլեան, Գ. Դուրեան եւ այս երկուքէն առաջ Չ. Ղ. Ալիշան ամբողջական չրջան մը պատկերացուցին իրենց խորունկ ղպայնութեամբ, յուզումով, դաղափարական վերապահ յայտնութիւններով:

Մնաց որ Դուրեան մը մինակը պիտի բաւէր իր տաղանդին կնիքովը օծելու ժամանակաչրջանի հայ ղրականութեան էջերը:

Այս օրինաչափութենէն դերծ չմնաց նոյնպէս Սփիւռքը՝ իր փայլուն եւ նուաղ փայլերուն երեսներով, տասնամեակներ չարունակ: Այսուհանդերձ, Սփիւռքի մտաւոր ու հոգեւոր կեանքը յատկանշեցաւ ստեղծագործական յաղթանակով մը:

Սփիւռքը իրրեւ կենդանի հաւաքախնութիւն ունեցաւ իր դրչի վարպետները, որոնք դժուարին եւ յաճախ տժգանելի պայմաններու մէջ հարուստ եւ իւրայատուկ դրական բերք մը ամբարեցին մեր անդաստանին մէջ:

Զմռռնանք, որ մեր դրագէտներէն չատեր անխաթար պահեցին արուեստագէտ կամ դեղագիտական տեսութեան լեզուական վերաբերումները, ինչպէս նաեւ ստեղծագործական ոգեղէն ներշնչումները: Ասոնք ամենէն աչքառու կերպով արտայայտուեցան քերթողական ասպարէզին մէջ, ուր Սփիւռքի հայ գրականութիւնը ունեցաւ իր ամենէն ուժեղ ներկայացուցիչները:

Ասոնց կողքին, սակայն, ունեցանք նաեւ ուրիշներ, որոնք, ինչպէս ըսինք, ներդաշնակեցին իրենց ժամանակաչրջանի հոգեբանական ընդհանուր ոլորտին հետ, բայց չկրցան ինքնուրոյն ձայն մը ունենալ: Ասոնք, ինչպէս ըսինք, ներդաշնակեցին, բայց չկրցան ինքնուրոյն ձայն մը ունենալ: Ասոնք, ինչպէս ըսինք, ներդաշնակեցին, բայց չկրցան ինքնուրոյն ձայն մը ունենալ:

իրանահայ գրողները Մոսկվայում, իր հիմնարկության 42 ամյակի կապակցությամբ (1964)։ Այդ ժամանակից ի վեր Հայկական ՍՍՀ-ն ամեն տարի մեծ ուշադրություն է դարձնում իրանահայ գրողների ստեղծագործությունների լույս ընծայմանը։ Հրատարակվել են «Նվիրյալ հոգի» (պատմվածքներ), «Ճամփա» (վիպակ), որ 28 գրքերի «Գրադարան» շարքում, «Ծիածանի գույներ» (բանաստեղծություններ) և այլ գրքեր։

Մինչև այժմ հայ գրականության ոսկե ֆոնդում իրանահայ գրողների ստեղծագործությունները չեն եղել ներկայացված։ Ներկայիս ընթերցողը չի ճանաչում նրանց։ Ուստի ուրախալի է, որ Երևանում հրատարակվում է «Նվիրյալ հոգի» ժողովածուն, որը կազմել է Իրանահայ գրողների միության նախագահ Հրաչ Քոսյանը և առաջաբանը գրել է Ֆրանսահայ գրող Ալեքսանդր Ծատուրյանը։ Ժողովածուում տեղ են գտել 20-րդ դարի 20-ական թվականներից մինչև մեր օրերը ստեղծագործող 33 բանաստեղծներ և գրողներ։ Ներկայացված են ինչպես հայտնի, այնպես էլ նոր անուններ։

Գրողները հարուստ կենսափորձ ունեն, ապրել են հայրենիքից հեռու, ուրիշ միջավայրում, ուրիշ պայմաններում։ Նրանց ստեղծագործությունները ներթափանցված են հայրենասիրական մեծ զգացումով, հայրենիքի կարոտով։ Ժողովածուի հեղինակներից շատերը ծանոթ են մեր ընթերցողին։ Նրանց գործերը տպագրվել են «Սովետական գրականություն», «Գարուն», «Մոլոտով» և այլ պարբերականներում։

Գրքում տեղ գտած գործերը հեղինակների կենսագրությունները և նրանց մասին հոդվածները կազմողը դասավորել է ըստ ստեղծագործողների ծննդյան թվականների։ Ուստի ընթերցողը կարող է հետևել, թե ինչպես են զարգացել նրանց ստեղծագործական ուժերը, ինչպես են կատարելագործվել նրանց գրական հմտությունները։

Ժողովածուի ամենամեծ արժանիքներից մեկն այն է, որ հեղինակները ոչ միայն պատկերում են իրանահայ կյանքը, այլև ներկայացնում են իրանցի ժողովրդի ընդհանուր կյանքը, նրա ազատագրական պայքարը, ներկայացնում են իրանցի ընթերցողին։

Ժողովածուի հեղինակներից շատերը ծանոթ են մեր ընթերցողին։ Նրանց գործերը տպագրվել են «Սովետական գրականություն», «Գարուն», «Մոլոտով» և այլ պարբերականներում։

Ներկայացված գրքերից մեկն է Ալեքսանդր Ծատուրյանի «Ճամփա» վիպակը։ Հեղինակը ծնվել է 1913 թվականին Սալմաստում։ Նա ավարտել է Թավրիզի հայկական միջնակարգ դպրոցը։ Ապա աշխատել է որպես ուսուցիչ։ Ծատուրյանի առաջին գործերը տպագրվել են 1938 թվականին։ Հետագայում նա հրատարակել է «Ծիրանի ծառեր» (պատմվածքներ), «Ճամփա» (վիպակ), «Ծիածանի գույներ» (բանաստեղծություններ) և այլ գրքեր։

Ծատուրյանի գործերը հիմնականում նվիրված են իրանահայ գյուղացիության կյանքին։ Նրա հերոսները հասարակ մարդիկ են՝ գյուղացիներ, բանվորներ, մտավորականներ։ Նրանց մեջ կան և՛ առաջադեմ, և՛ հետամնաց տարրեր։ Հեղինակը ցույց է տալիս նրանց կյանքը, պայքարը, ձգտումները, հույսերն ու հավատը։

Ծատուրյանի գործերի մեծ մասը ներկայացնում է իրանահայ գյուղացիության կյանքը։ Հեղինակը ցույց է տալիս գյուղացիության ծանր վիճակը, նրա ստրկական կախումը հողատերերից, նրանց կատաղի շահագործումը։ Գյուղացիները ոչ միայն հողատերերի, այլև նրանց ներկայացուցիչների՝ ագաների, ամիրների, ժանդարմների կողմից ենթարկվում են ամենադաժան հարստահարությունների։ Ծատուրյանը ցույց է տալիս, որ գյուղացիության կյանքի ծանր պայմանները ստիպում են նրան ոտքի կանգնել, պայքարել իր իրավունքների համար։

Ծատուրյանի գործերում կարևոր տեղ է գրավում կանացի բարոյականության հարցը։ Հեղինակը ցույց է տալիս, որ կանայք ևս ենթարկվում են ամենադաժան հարստահարության։ Նրանք ոչ միայն տնտեսական, այլև հոգևոր ստրկության մեջ են գտնվում

ՏԱՐՈՒՆԻ.— ՍԵՐԾ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Յաւով կ'իմանանք թէ Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Պօսթոնի իր խանութին մէջ յանկարծամահ եղած է ընկ. Սարգիս (Սերժ) Սարգիսեան:

Մեր ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Փետր. 21) առաւօտ ժամը 9,30ին Պօսթոնի Ս. Գրիգոր-Լուսաւորիչ եկեղեցին:

Այրի Տիկին Տիգրան Պաղալեան եւ զաւակը Ժերար, այրի Տիկին Ալփոնսարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ժաք Զարդաւաճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զարդաւաճեան եւ զաւակները ինչպէս նաեւ Պաղալեան եւ Աչճեան ընտանիքները խոր յաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, քեռայրին եւ տղայրանին՝

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՂԱԼԵԱՆԻ

(Տիգրանակերտցի)

յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 17ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի (Փետր. 21) ժամը 14ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Կրեմլէն Պիսէթրի գերեզմանատունը:

(Մարմինը ժամը 13,45ին կը փոխադրուի Օթէլ-Տիէօ հիւանդանոցի ամփիթեատրոնէն 25 Քէ որ Քոբս):

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Հայկանոյշ Պօյաճեան (Շաթու) եւ պարագաները չնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակ ղրկելով և նուիրատուութիւններով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր Տիկին Վերժինէ Ճիրիկեանի մահուան առթիւ:

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Հայաստան խումբ Երկուշաբթի 21 Փետրուար ժամը 16ին:

Շ. Միսաճեան խումբ Երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին:

Քրիստափոր Ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

×

ԱՌՆՈՒՎԻԼ – ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. Վարդան Ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ իրիկուն ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր

HOTEL MODERNE

8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République

ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 Ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Լիլա Տապաղեան իր չատ սիրելի ընկերուհիին՝ Տիկին Վեհանոյշ Զրբաչեանի մահուան տարելիցին ի յիշատակ 100 Ֆր. կը նուիրէ Դպրոցասէր վարժարանին (առանձ «Յառաջ»էն) եւ 20 Ֆր. «Յառաջ»ի:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ընկերահամակրական խնջոյք, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, 27 Փետրուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Ահարոնեան ակումբը, Ռիւ Պուֆիէ:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ Փետրուար 27, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան *մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ:*

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէլ – Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ: Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 21ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse

Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ ֆրանսական կերակուրներով եւ ըմպելիներով

Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ

Ճաշագին 30 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

ԿՈՉԵԿՈՂԶ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի ժամը 16ին Սփլանտիտի սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) Կ. ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)
Զրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ
(յատկապէս գրուած այս հանդէսին համար Փօլատեանի կողմէ)
Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ
Կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մայիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

ԾԱԽՈՒ Է

A VENDRE TERRAINS BOISES DE 275 à 1400 M2 à 39 kilm. de la Porte d'Orléans de 5 à 7 Frs le M2. S'adresser à Monsieur Edouard Djezirian, 32 Rue de Trévise, Paris (9e), Tél. : 770-36-37 de 14,30 h. à 18,45 heures.

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

Voyage exceptionnel
la Pentecôte en Arménie

DIX JOURS

Organisateur

sevan voyages

Accompagnateur VAROUJEAN SARKISSIAN
2 jours à Moscou, 6 à Erevan, 2 à Leningrad

du 18 au 27 MAI

18 MAI : Départ Lyon-Paris, Moscou. Installation à l'hôtel, visites : la Place Rouge, le Kremlin, etc.
19 MAI : Départ de Moscou vers Erévan.
DU 19 AU 25 MAI : Visites et excursions à Erévan (Etchmiadzine, Madenataran, Erebouni, etc. etc.).
25 MAI : Départ vers Leningrad. Installation à l'hôtel, visites (Ermitage etc.) 2 jours.
27 MAI : Retour Leningrad — Paris —Lyon.

Prix de Paris à Paris 2500 Frs
(*Supplément* 150 *F. pour une départ de Lyon, par personne : sont compris dans ce prix le billet aller-retour, tous les transports, les visites, hôtel de* 1ère *classe, pension complète à Moscou, Erévan, Leningrad*).

LYON

sevan voyages

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS

TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

Կարտանի Հայ Գաղութի Խորհուրդը կը կազմակերպէ իր առաջին պարահանդէսը Կարտանի Մէզոն տիւ Փէօվլի հարսանիքի սրահին մէջ՝ Շաբաթ Փետրուար 26, ժամը 21էն սկսեալ

Կը մասնակցի վալանսէն հայկական մեծ նուագախումբ՝ « Կռունկ »ը

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

«ՍՕՍԻ» պարախումբի 25ամեակը, որ տեղի պիտի ունենայ Ապրիլ 30ին, կիրակի երեկոյեան ժամը 9ին

THEATRE CHAMPS - ELYSEES
սրահին մէջ

Մանրամասնութիւնները յառաջիկային

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած
Շրջանի Սկաուտներուն, Արեւոյշներուն, Գայլիկներուն և Թեւիկներուն կողմէ
Տեղի կ'ունենայ կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides
Ամբողջովին նոր յայտագիր
Թատերական ներկայացումներ Հայերէն, Սկաուտներուն եւ Արեւոյշներուն կողմէ
զաւեշտ,
հայկական պարեր
Մարիոնէթներու ներկայացում Արեւոյշներուն կողմէ
Սկաուտական ներկայացումները, խաղեր Գայլիկներու կողմէ
Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն
ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԷ
Մուտք 10 ֆրանք

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
MARDI
22 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

ԱՏՐԿ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12347

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.347

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՊՐՈՍԻ ՇՈՒՐՋ

Գ·

—o—

Աւելի քան երեք տարիէ ի վեր Նիկոսիոյ մէջ բանակցութիւնները կը վարէին յոյն եւ թուրք համայնքներու նախագահները՝ Քլէրիտէս եւ Տէնքթաշ, — նախկին դպրոցական երկու մտերիմ ընկերը — ներ, առանց դրական արդիւնքի մը յանդելու: Այժմ բանակցութիւնները տեղի կ'ունենան աւելի բարձր ատիճանի վրայ, — Աթէնքի եւ Անգարայի կառավարութեանց միջեւ:

Ամերիկա, որ ցարդ Թուրքիան կը պաշտպանէր Կիպրոսի հարցին մէջ, կը թուի թէ Պիւրհոնի խնդիրէն ի վեր փոխած է դիրքը: Մոսկուա, որ մեծապէս չհամպրոպած է արեւելեան Միջերկրականի իր նաւատորմին ապահովութեան խընդրով, ուշի ուշով կը հետեւի դէպքերուն, մանաւանդ Մալթայի պարպումին առնչութեամբ տեղծուած վիճակով:

Թուրքիոյ Արտաքին նախարար Չալուք Պայիւքէն վերջերս կուսակցութեանց պետերուն առջեւ լայն բացատրութիւն — ներ տուեր է միջազգային հանդամանք ներկայացնող քաղաքական խնդիրներու շուրջ: Ըստ է թուրքեւհելլէն յարաբերութեանց, Կիպրոսի վիճին, Մ· Նահանգներու եւ Ու· Միութեան հետ մշակուած քաղաքականութեան մասին: Շեշտեր է, որ ՄԱԿի Ապահովութեան Խորհուրդին մէջ Զինաստան Կիպրոսի խընդրին շուրջ Թուրքիոյ ի նպաստ չարժած է, իսկ Ազանտան Ուխուը առաջին օրէն պնակալ անկեղծօրէն զօրավիղ կանգնած է Անգարայի տեսակէտներուն: «Թուրք կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք առած է եւ կը շարունակէ առնել Կիպրոսի վիճին շուրջ, երաշխաւորելու համար թուրք համայնքին կեանքի եւ ինչքի ապահովութիւնը, իրաւունքները, վարչական, տնտեսական եւ ընկերային անհրաժեշտութիւնները»:

Չալըքան երեսփոխան Սէզայի Էրքունտ պիտի տուեր է, որ «պէտք է ուշի ուշով հետեւիլ Սովետներու թափած ջանքերուն, որով կ'ուզեն Միջերկրական իջնել: Զարտուղ ենք բարեկամական յարաբերութիւններ մշակել Ու· Միութեան հետ: Չենք կրնար ըսել թէ Ռուսիա մեզի ի նպաստ կը գործէ: Իրողութիւն է, որ Սովետները Միջերկրականի մէջ ունին այնպիսի ուժ մը, զոր կարելի չէ դիւրաւ քանդել: Այդ ուժը յառաջիկայ տասը տարիներու ընթացքին աւելի պիտի զօրանայ ու զարգանայ: (Մարմարա, 18 Յունուար 1972):

Երեսփոխանը աւելցուցեր է, որ Եգիպտոսի մէջ Ու· Միութեան տրամադրութեան տակ դրուած են հինգ մեծ օդակայանները: Հիւս· Ափրիկէի երկիրներուն մեծագոյն մասը մօտեցած է Ռուսիոյ, որ չարժման մէջ մտած է՝ Թուրքիան ու Զինաստանը չուրջանակի պաչարելու համար: Մնաց որ, ըսեր է, ներկայիս պինուրական միջամտութեամբ չէ, որ կը գրաւուին երկիրները, այլ համայնավարութեամբ եւ ներքին փլուզումով: Այս տեսակէտէն Թուրքիա այսօր դէմ առ դէմ կանգնած է մեծ վտանգի մը հետ: Ամէն առնէ աւելի զգոյշ եւ աչալուրջ պէտք է ըլլալ:

Անդրադառնալով Կիպրոսի հարցին, Սէզայի Էրքունտ չեչտած է·

«Անհրաժեշտ է անշուշտ չէզոք մնալ Միջին Արեւելքի քաղաքականութեան մէջ: Այս չի նշանակեր ոսկան թէ պէտք է անտրոլթ եւ անտարբեր մնանք: Շատ մօտէն պէտք է հետեւինք զերպետու – թեանց քաղաքականութեան: Մի՛ մոռնաք, որ Կիպրոսը պալար մըն է, որ պոյսցած է Ու· Միութեան պաչարումի քաղաքականութեան ճիշդ մէջտեղը: Ահա՛ թէ ինչու Թուրքիա աւելի պէտք է զօրացնէ իր յարաբերութիւնները Զունաստանի հետը, այլապէս, Ռուսիա պիտի ըլլայ միակ Պետութիւնը, որ պիտի օգտուի այս կացութենէն»:

Այսպէս ուրեմն, նոր խմորումներ սկսեր են ծայր տալ արեւելեան Միջերկրականի աւազանին մէջ, իրրեւ թիրախ ունենալով Կիպրոսը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ՓԵՔԻՆ ՀԱՍԱՒ

—o—

Նիքսըն Փեքին հասաւ երկուշաբթի առաւօտ Ֆրանսական ժամով 4,30ին (տեղւոյն վրայ 11,30): Զինքը եւ իր չքախումբը անփայլ ընդունելութեան մը արժանացած են Շու–Էն–Լայի կողմէ եւ բուն դալուստի ոչ մէկ ճառ արտասանուած է: Փառերգներու ունկնդրութենէն եաք Նիքսըն առաջնորդուած է իրեն վերապահուած բնակարանը, ուր քանի մը ժամ հանգստանալէ եաք, պիտի սկսի իր քաղաքական խօսակցութիւնները: Այս այցելութեան առթիւ փոխուած է Փեքինի պվխաւոր հիւանդանոցին անունը, որ ցարդ կը կոչուէր՝ «Հակաչխարհակալական», վերցուած են նաեւ բոլոր հակամերիկեան ցուցատախտակները ու նշանաբանները:

Միւս կողմէ կը ճշդուի որ հակառակ նախապէս ըսուածին Շանք–Քայ–Շէք չէ յայտարարած թէ չուզեր վերընտրուիլ եւ թեկնածու պիտի չըլլայ յաջորդ ընտրութիւններուն, այլ ըսած թէ պէտք է յաջորդ մը նախատեսել, 84 տարեկան է: Ցօրմոզ յայտարարած է սակայն թէ պիտի չընդունի որեւէ համաձայնագիր որ առարկղուի Փեքինի եւ Ուաչինկթընի միջեւ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԱՐԱԻԱՅԻՆ ՖՐԱՆՍԱՑԻ մէջ տեղա – տարափ անձրեւներ եւ փոթորիկներ աւեր գործած են Թուլոնէն Մանթոն: Կ'ըսուի թէ քառասուն տարի է Քոթ ա'Ազիւրը նման բան չէր տեսած: Ամէնէն վնասուածն է Անթիպ, ուր 30 ծառեր արմատախիլ եղած են եւ մէկ մեթր ջուր եղած է փողոցներուն մէջ: Ամբողջ չրջանին ճամբաները, կամուրջները դոց էին եւ դիւղերը կղզիացած: Նիսի մէջ ծովը ողողած էր համբաւաւոր Փրոմընատ տէ դ'Անկլէն: Նոյն ողբերգական պատկերը կը պարզէին Քանն, Մաոըլիէօ, եւ Վօքլիւզի դիւղերը ինչպէս Սոռկ եւ Քավալան: Քորսիքա ալ չատ տուժած է այս օդերէն եւ ողողումներու ենթարկուած:

ՄԱԿ–ի բանադնացը երկօրեայ հան – դիպումներ ունեցաւ եգիպտացի վարիչներու հետ: Եարինկ «յաջող եւ արդիւնաւէտ» նկատեց իր խօսակցութիւնները, թէեւ չճշդեց անոնց բնոյթը: Կարգ մը չրջանակներու կարծիքով, եգիպտոս տրամադիր է բանալու Սուէզի ջրանցքը, եթէ Իսրայէլ պաչտօնապէս յայտարարէ, թէ հողային որեւէ կղզւոյ պիտի չկատարէ: Խորհ· Միութեան պաշտպանութեան նախարարը՝ Գրեչկօ հանդիպում մը ունեցաւ նախարարը՝ Գրեչկօ հանդիպում մը ունեցաւ նախագահ Անուար Էլ Սատաթի հետ: Խորհրդային մասնչալը այցելեց եգիպտական դիրքերը:

ԻՏԱԼԻՈՑ մէջ տեղատարափ անձրեւներ եւ զօրաւոր ձիւնամրրիկներ մեծ վնասներ հասցուցին կարգ մը չրջաններ – րու: Վեց հոգի մեռած է:

ԱՐԺԱՆԹինի եւ Զինաստանի միջեւ դիւանագիտական յարաբերութիւններ հաստատուեցան:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԱՏԹԱՐ ՎԻՃԱԿԸ

—o—

18ԱՄԵԱՅ ՀԱՅ ՄԸ ԶՕՀ՝ ԱԻԱԶԱԿԻ ՄԸ

Պոլսոյ մէջ ոստիկանական ուժերը ըսպանած են ահաբեկիչ մը, որ վերջերս յաջողած էր չորս ընկերներու հետ փախուստ տալ բանտէն: Ահաբեկիչը մահուան դատապարտուած էր, որովհետեւ սպահովութեան մարմիններու համա – ձայն, մասնակցած էր Պոլսոյ խորհրդարանին հիւպատոսին առեւտնդումին եւ սպանութեան, անցեալ Մայիսին: Ահաբեկիչը սպաննուած է բախումի մը ընթացքին ապահովութեան ուժերու հետ:

Պոլսոյ արուարձաններէն մէկուն մէջ ոստիկանութիւնը ձերբակալած է վեց «ահաբեկիչ», որոնցմէ երկուքը երիտասարդ աղջիկներ: Ձերբակալութիւնը տեղի ունեցած է բախումէ եաք: Արդարեւ, ձերբակալեալներէն չորսը վիրաւոր վիճակի մէջ փոխադրուած են բանտ:

Միւս կողմէ, ոստիկանութիւնը Տիար – պէքիրի մէջ ձերբակալած է 17 հոգի, որոնք «անիչխանական գործունէութեան» լծուած էին տաճկ մը ի վեր, համաձայն կառավարական մարմիններու: Անոնց մօտ գտնուած են զէնք եւ քարոզչական թուղթեր եւայլն: Լուսաբեղեակ չրջանակներու համաձայն ասոնք փիւրա ազդայնականներ են, որոնցմէ չատերը մաս կը կազմեն թուրք ժողովրդական ազատագրական բանակին:

× Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած են նաեւ երկու ենթասպաներ, որոնք հետապընդուած էին «անիչխանական գործունէութեան» համար: Երկու պինուրականները պահուըտած էին Պոլսոյ Ֆընտըքլըտաղ թաղամասը:

×

Գաղափար մը տալու համար այն հետապնդումներուն եւ խուզարկութիւններուն մասին որոնք կը չարունակուին Պոլսոյ մէջ, տարբեր կուտանք Պոլսոյ թերթերուն Փետր· 16 թուականով տուած մանրամասնութիւնները.—

Ոստիկանութիւնը եւ ընդհ· դատախազութիւնն ալ խորացուցին իրենց քննութիւնները Լէվէնտի այն տան մէջ, ուրկէ երեք ահաբեկիչներ խոյս տուին ոստիկանութեան վրայ կրակ բանալով: Յարդ կարելի չեզաւ անոնց հետքը գտնել: Ոստիկանութիւնը մասի հետքեր գտաւ տան մէջ եւ այն համոզումին յանգեցաւ թէ ահաբեկիչներէն երկուքը ձիհան Ալի – թէքինը եւ Զիյա Եըլմազն են, անոնք որոնք խոյս տուին Մալթէփէի պինուրական բանտէն, Մահիր Զայանի եւ ուրիշներու հետ:

Ընդհ· դատախազի օգնական Հուլուսի Եաղըճօղլու քննութիւն կատարեց Լէվէնտի միւսարկ տան մէջ, որ ներսէն եւ դուրսէն ծակ–ծակ եղած էր արձակուած գնդակներէն: Քննեց պատերուն եւ ըզգեստներուն վրայ գտյացած գնդակի հետքերը, եւ պատի մը տակ արեան արատներ ալ գտաւ:

Ոստիկանութիւնը հսկողութեան տակ առաւ Լէվէնտի այդ տան տէրը, Ցակոբ Կուբտիկեան, որ կը բնակի Գուրթուլուչ, եւ կ'առարկէ թէ օրինական պայմանները տակ վարձու տուած է Լէվէնտի իր բնակարանը, մօտաւորապէս երեք ամիս առաջ: Իրեն ներկայացած են երիտասարդ կին մը, եւ այր մը, որոնք ըսած են թէ ամուսնացեալ զոյգ մըն են, մին դեղագործ եւ միւսը երկրաչափ, եւ վարձած են տունը:

Ոստիկանութիւնը իր կատարած քննութեան ընթացքին, տան տանիքին վրայ երեւան հանեց կապոյտ լամբար մը, որ ահազանդի ազդանչան կուտար, ինչպէս նաեւ բնակարանին մէջ գտաւ բազմապիկ մեքենայ մը, ուժանակներով լեցուն պայուսակ մը, ընկալուչ եւ հաղորդիչ անթել մը, ձեռնառումբեր, Ֆիւրէթթ Գոչ – լուլար անունով անձնագիր մը, Իւլքիւ Ահմէտ անունով պատրաստուած աղջկան անձնագիր մը եւ բնակութեան թուղթ մը: Ոստիկանութիւնը ստուգեց թէ անցագիրը կեղծ է եւ կը պատկանի Անգարայի մէջ ուսանողուհի եւ Կիպրոսի հպատակ Հատիճէ Այչէ Ահմէտօղլուի:

ՔՍՏՄՆԵԼԻ ՈՃԻՐ ՄԸ ՀԱՐՊԻԷՅԻ ՄԷՋ

—o—

Փետր· 15ին՝ առաւ ժամը 9ին, քստմնելի ոճիր մը գործուեցաւ Փանկալթիի ամէնէն բանուկ մէկ պողոտային վրայ, Հարպիյէ, Բիւզի գոհարեղէնի եւ զար – դեղէնի վաճառատան մէջ: Անծանօթ եւ պինեալ յեղուզակ մը կողոպտուի համար վաճառատունէն ներս մտաւ եւ ուղեց պահարեղէնները գողնալ, նոյն պահուն հոն կը գտնուէր խանութպանին դեռատի զաւակը, Ապուտ կէնճթիւրք, որ դիմադրեց յեղուզակին, եւ այս վերջինը անճարակի տարճանակով մը չորս անգամ կրակեց իր վրայ, զայն սպաննեց եւ աճապարանքով խոյս տուաւ: Ոստիկանութիւնը հարցաքննեց ականատես վկաները, որոնք յայտնեցին թէ ոճրագործը երկարահասակ մէկն էր, եւ բարակ պեխերով, նեհար, եւ դուրսն ալ ուրիչ մէկը կը սպասէր:

Վաճառատան տէրն էր, Մարտինցի Հայ մը, Ցակոբ կէնճթիւրք, եւ իր զաւակը, 18 տարու Ապուտ, առտուան այդ ժամերուն նոր բացած էր խանութը եւ կը պատրաստուէր գոհարեղէնները հանել արկղէն եւ չարել ցուցափեղկին մէջ, երբ զէմ առ զէմ եկաւ յեղուզակին հետ, որ ձեռքը տարճանակ մը բռնած էր: Յեղուզակը պահանջեց որ արկղը բանայ եւ գոհարները իրեն յանձնէ, Ապուտ ընդդիմացաւ եւ չարագործը անճարակ տարճանակը չորս անգամ պարպեց երիտասարդին վրայ եւ զայն արիւնլուայ դետին փռեց: Յետոյ խուճապի մատնուեցաւ եւ առանց գոհար մը առնելու դուրս թռաւ եւ փախուստ տուաւ:

Ապուտ մինչեւ դուռ կրցաւ յառաջանալ եւ հոն դետին փլաւ ու մեռաւ: Նոյն պահուն ներս մտաւ գոհին հայրը, Ցակոբ կէնճթիւրք եւ իր զաւկին եղերական վիճակը տեսնելով՝ խոր յուզումի մը մատնուեցաւ եւ ոստիկանութեան խմաց տըրուեցաւ: Մտած պահուն պարնուած էր անծանօթ մէկուն, որ ապահովաբար ոճրագործն էր, եւ որուն «ներողութիւն» ըսած էր նոյնիսկ:

Յեղուզակը անճարակ գործածած ըլլալուն, զրացի խանութպան – ներէն ոչ ոք բան մը լսած էր, եւ ան կըրցած է դիւրաւ անհետանալ: Ոստիկանութիւնը, որ քննութեան ձեռնարկած է, ցարդ որեւէ հետք գտած չէ: Դէպքէն եաք, տարաբախտ Ապուտի մայրը եւ եղբայրները իրենց կրած կսկիծէն ջղային տագնապ մը ունեցան եւ հայրն ալ լալով աղաղակեց.— Գաէք մարդասպանը եւ կախեցէք զայն:

ԾՈՎԵՐՈՒՆ ԿՈՉԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Օթեւանս լայնանիստ տեղաւորուած է մայթին եռին, քառուղիին բերանը: Իր-մո՛վ կը սկսի քաղաքը: Եւ իրմէ ծնունդ կ՝առնէ միակ ու ղմայաւոր պողոտան, ո-րուն լայնքին վրայ, թէ՛ աջ, թէ՛ ձախ, կը բացուին, կը պարզուին տափարակ, հանդարտ, մաքուր փողոցները: Ամբողջութիւնը կը ներկայացնէ հսկայ խաչ մը բազմաթեւ: Պողոտան կը հոսի մինչեւ քաղինօ: Ըսել կ՝ուզեմ՝ կը հասնի ծովափ:

Անտարակոյս քաղաքս նման է շատ մը ուրիշ ծովափնեայ քաղաքներու: Ունի թաղապետարանը, ոստիկանատունը, նահամակատունը, եկեղեցին եւ քաղինօն՝ շահու կիրքով, փճացումով, կողոպուտով, անանկութեամբ, անճնասպանութեամբ: Ինչ որ սակայն կը զատորոշէ զինքը, կը զանազանէ մէւնիներէն, չափի ակնածութիւնն է, չափաւորութեան յատկանիշն է: Չկան հոս փարթամ փալատները, անուանի պանդոկները, ճոխութեան եւ ցոփութեան ցուցադրութիւն, պերճանքի շռեայ կենդանի պատկերը, երկու ծայրերու հակամարտ բախում: Ոմնարհներու համեստաչափ ու համակրելի դասակարգ մը կը կազմեն ընդհանրը եւ արձակուրդի ժամանակաւոր երջանիկները: Ու քիչ անգամ կը հանդիպիք քաղաքի մը՝ նոյնքա՛ն պճնասէր, ամենուրեք, ճոխ, խընամեալ և զոյնզոյն ծաղիկներով: Ծբշմարիտ ծիրանի գօտիներ ամէն դի:

Ինքնաշարժերու անդադար արշաւը երկակողմանի եւ լուսարձակ դիւերային աչքերը դիս պահեցին բանաստեղծին մըտերմութեան ու հսկումի մէջ: Մերձակայ ագարակին իշխան աքաղաղը զար-թուցիչ մեներգը արձակեց: Իրեն հետեւեցան հնազանդ աքլորներ: Եւ ահա, յանկարծ, աքլորամարտի ահռչեան՝ Մկրտիչ պապուս երկու անպարտելի ա-քաղաղները ասպարէզ նետուեցան ու զարձեալ փախուստի մատնեցին թաղին բոլոր մրցակիցները, բբուկները արեամբ թաթաւուն:

Լուսարացին, աչքին վրայ, վաղնջական եկեղեցիին բարձրաբերձ զանգակատունը աղօթքի հրաւէր նուագեց յուշիկ եւ անուշ: Աւա՛ղ, իմ կոչնակս վերջնապէս լռեց յիսունեւեօթը տարիներ առաջ:

Նկատեցի՞ք: Առաւօտեան թարմութիւնը եւ սա առանձնութեան պահը՝ կենդանութիւն կուտան հայրենի բոյնիս: Հեռաւոր կարօտներ կը զարթնուն: Աղօտած յիշատակներ կը մօտենան ու կը մրմնջեն: Հին օրերուս բարի արեւը, վեհ յոյզերը եւ քաղցր ոգին կ՝առկայծին: Վատահաբար յուշագրութեան այսպիսի պարտադրանք մը զործն է նաեւ ալեւոյթի սկզբնաւորութեան որ, ինչպէս դիտէք, հետզհետէ կ՝իջնէ վար, կը քալէ դէպի պատանութիւն, կը մերձանայ մանկութեան:

Հանրապարտէզ մանեմ, ճեղքեմ մէջտեղէն, կարեմ մէջքէն, չատ աւելի չուտ կը հասնիմ առաւօտեան ծովային այցիս, ըսի ես ինծի: Եւ սակայն, ճիշդ կեդրոնը, շատրուանին առջեւ, կանգ առի: Ծաղկամշակը, — թաղապետական յատկանպէս խղճմտիր պաշտօնեայ, կանաչազեղ զուգձին վրայ, կ՝արձանագրէր, մեծ ճարտարութեամբ, օրուան թուականը, — «5 Օգոստոս 1970», Փրանսական դրօշին համապատասխան եռագոյն ծաղիկներով:

Ապա, քիչ անդին, ունկն դրի զոյգի մը հեռաւեալ խորհրդածութեանց, մեծավայելուչ յուշարձանին պատուանդանին մօտ, ուր ահա կ՝ինայար մահացու հարուածէն վիրաւոր պինուորը, իսկ երկինքէն հովանաւոր հրեշտակ մը կ՝իջնէր:

— Օ՛, հեղնութիւն, բաւ մին, պեսան անպատասխանատու արարածներ հրդեհ կը ձգեն, կրակ կուտան աշխարհին, երիտասարդ հոգիները բոցին մէջ կը հրեն, կ՝ողջակիզին զանոնք, չէք գիտեր ինչո՞ւ համար, եւ ահաւասիկ, յետ մահու վարձատրութիւնն անոնց, — կրնիթեայ կամ մեռադեայ յուշարձաններ:

— Բայց ի՞նչպէս ընել: Ծալապատիկ նստի՞լ եւ ձեռնթափ սպասե՞լ: Նե՞րս հրամմեցէք ըսել թշնամւոյն: Լքե՞լ հայրենիքը:

— Եւ կուլան մայրեր: Կուլան կիներ: Կուլան քոյրեր, նշանածներ...

— Այդ այդպէս է: Եւ սակայն... Յաւիտենական անել... Կայ յարձակողականը ընդմիշտ: Ուստի կայ նաեւ, եւ պէտք է որ ըլլայ, անխուսափելիօրէն ու պարտադրաբար, պաշտպանողականը:

Աւարտեր էր մակընթացութեան եւ տեդատուութեան բնական պարը: Ծովափը թրջուեր, դունատեր էր: Ցեխի տարա-ծութեան մը վերածուեր էր: Աւազի դոյն, փայլ, ճանաչելի հեռք չէր մնացեր: Տեղ տեղ կազմուեր էին ջրակոյտեր, ուր անհամար սպիտակ թռչուններ, զողզոջ ձայնով, բայց եռանդագին, ի խնդիր կերի կը կռուէին: Ափսո՜ս, սակայն, մարդիկ հասան: Ժպիրջ մարդուն ներկայութիւնը վանեց պանոնք:

Ի հարկէ, եթէ չանձրեւէ օրուան մէջ, յետ միջօրէին, աւազը պիտի վերերեւի եւ լողափը պիտի յագենայ բազմութեամբ: Ու պիտի բացուին բոլոր արեւտնները: Էգ եւ արու մարմինները պիտի փորագրեն կաղապարներ: Ու մանուկներ անմեղօրէն պիտի լան, որովհետեւ իրենց թռուցիկները պիտի պայթին երեք մեթր բարձրութեան վրայ: Բայց, ոչ մէկ կասկած, ամէն ոք պիտի լողայ ծովուն մէջ: Պիտի լողայ բերկրութեան մէջ: Անտարակոյս, տասնեմէկ ամիսներու աշխատանքին արդար հատուցումն է ատիկա: Ոմնարհները դիտեն ըլլալ սակաւակեաց:

Կը նայիմ ծովուն, — ներկայութիւն սոսկումի եւ անդորրի, պայքարի եւ խաղաղութեան, չարիքի եւ բարիքի: Կը նայիմ ծովուն եւ կը խորասուզուիմ էութեանս մէջ: Ծովն ալ էութիւնս է արդէն ի տայ տիոց: Առաջատի մը ատուերը կը նշմարեմ հեռուր հորիզոնին վրայ եւ կը լեցուիմ կարօտի թախիծով: Ու կը դեղերիմ ծննդավայրիս ամայի վոզոնքներուն մէջ:

Սուզի ճամբաներէ կ՝անցնիմ: Դուրս կ՝ելլեմ քաղաքէն: Արեւմտեան ծայրատամին Նոր ճամբան եմ հասած: Ամբողջ դպրոցով հո՛դ կ՝անցընէինք Մայիս Մկկը եւ մանիշակի փունջեր կը հիւսէինք՝ մայրերու, ուսուցչուհիներու, ուսուցիչներու համար:

Ահաւասիկ մեր պարզուկ զբեղմանատունը՝ կանաչազէտ բլուրին վրայ, ծովուն վերեւ: Վար կը սահիմ: Ու տաք աւազը ջերմ համբոյրներ կուտայ մերկ ոտքերուս: Զոր աւազին ոսկի ալիւրը ափերէս վար կը հոսի, զգուելէ եռաք մատներս: Իսկ մեր ձեռակերտ մեծիկ թռուցիկները, ահա՛, երկինք կը բարձրանան եւ կը վերազտնան երկիր՝ առանց պայթելու: Մեր աւազին մէջ հաւկիթ կարելի է խաչել:

Գիշերային լռութիւնը կը հեծեծէ: Ծովափնեայ զերազոյն մենութեան պահ է: Հեռուն լուսափայլ նաւեր կ՝երթեւեկեն: Սիրուն մակոյկներու սիրահար զոյգերը երազներու աշխարհը փոխադրուած են: Իսկ հոգիի մը մէջ յուշերու մոխիրներ կը քրքրուին:

Հայրենի տան պատուհանը նստած եմ: Քուն չունիմ: Ու կը նայիմ մեր ծովուն: Բազմաթիւ նաւակներ աչք կը քթթեն լապտերներու ժպտոյն նշոյլով: Զկնորսները դիշերն ի բուն ուռկան պիտի նետեն եւ քաշեն: Ու նաւահանգիստին պատգուն խճաքարերուն վրայ բլուրներ, բուրգեր պիտի կազմուին՝ տակաւ կենդանի, համեղ, ու չատ ու չատ համեղ, բազմատեսակ ձուկերու: Արթին ագան մինակն է այդ բոլոր յոյն եւ թուրք ձկնորսներուն մէջ: Ու ոչ ոք ունի իր հետ երախտապարտելու նաւակին մէջ: Ան առանձինն կը պայքարի, կը մաքառի անապորոյն ու ամեհի ալիքներուն դէմ, իր վիթխարի, չարքաշ մարմինին պինդ պրկումով եւ բազուկներուն հզօր ճիգով:

Հայ ձկնորսը եօթը հոգիի պիտի հասնի իր ուռկանով: Ու կը հասնի: Որովհետեւ դադար չունի: Որովհետեւ, թէ՛ խստադէմ, թէ՛ անժպիտ, ան կը սիրէ զաւակները, որոնց մայրը ծնաւ մանչը, միակ մանչը եւ այլեւս իր աչքերը չբացաւ: Ոսկեհիրտ հայրը կ՝ապահովէ, լիա՜ռ՜ա, ամէն պէտք: Եւ չի մոռնար հանդիսաւոր տօները: Ամէն տարի, Ամանորի գիշերը, ան կը հագնի իր ամենալաւ հագուստները, կը կապէ ամենագեղեցիկ փողկապը, կը շպարուի ինչպէս հարսնեւոր մը եւ կ՝երթայ ընտանեկան ճաշկերոյթի մը: Ան կը հրաւիրուի ամէն տարի: Ան կը հրաւիրէ ամէն տարի: Ան կը հրաւիրէ ամէն տարի: Ան կը հրաւիրէ ամէն տարի:

Ես ալ հրաւիրուած եմ: Ես ալ ամէն տարի կ՝երթամ: Ես ալ ամէն տարի կը տեսնեմ զինքը: Ես ալ ամէն տարի կը տեսնեմ զինքը: Ես ալ ամէն տարի կը տեսնեմ զինքը: Ես ալ ամէն տարի կը տեսնեմ զինքը:

րեկան Վարդանանց հանդիսութեան հոգին էր եւ կը հմայէր ներկաները իր անմոռանալի ճառերով։ «Թէպէտեւ, ասելուց խօսնակը, բացակայութեամբ կարդինալ Ազաճանեանի մեր սիրտերը համակուած են ախորժութեամբ, այսու հանդերձ մենք կը հաւատանք թէ ան ներկայ է սա պահուս մեր մէջ եւ կը մխայ նայ մեր ուրախութեան եւ փառաւորին՝ երկինքէն, սուրբ Վարդանանց եւ Ղեւոնդեանց հետ, տեսնելով իրենց զաւակներուն հաւատարմութիւնը երկրի վրայ թողած իրենց կրօնաչունչ եւ ազգանուէր կտակին եւ աւանդութեանց»։

Հակիրճ յառաջաբանէն ետք, Լեւոն եպս. զրեվանքի ժառանգաւորները լսելի ըրին, բազմաձայն եւ դաշնամուրի ընկերակցութեամբ, «Վարդանի երգը»։

Օրուան գլխաւոր բանախօսը եղաւ Գէորգ կիսասարկաւագ Զապպարեան։ Ննջեցած իր ճառին մէջ, երիտասարդ հոգեւորականը պարզեց Ղեւոնդեանց գլխոյ Վարդանանց հերոսամարտին մէջ։ Եզրէջ պատմագրին մեզի հասցուցած տեղեկութեանց համաձայն՝ պահնդացուց Ղեւոնդ երէցին, Յովսէփ կաթողիկոսին եւ Սահակ եպիսկոպոսին քաջարի կեց ուածքը՝ պարսիկ մոգպետներու եւ զաւուրներու առջեւ։ Անոնք անվհատ խոստովանեցան Քէ Վարդանի եւ անոնց ընկերներուն քաջութիւնը հարկ էր կապել իրենց կղմէ Յամբուած քրիստոնէական դաստիարակութեան։ Եզրակացնելով, Զապպարեան կիսասարկաւագը քրիստոսասէր հայ ժողովուրդին նահատակութիւնը հետեւեալ նչանաւոր խօսքերով պատկերացուց։ « Եթէ եղաւ ազգ մը՝ որ խաչեց Յիսուսը, եղաւ նաեւ ազգ մը՝ որ խաչեցաւ Յիսուսի համար»։

Որ. Սօնիա Կարապետեան, պարսկահայ, ընկերակցութեամբ դաշնամուրի, լսելի ըրաւ Ռ. Մելիքեանի «Մի լար» եւ «Կարմիր վարդը» երգերը։ Եղիա Այնթապլեան ուսանողը, Լիբանանէն, եւ Հայկազ Փանոսեան, Պարսկաստանէն, խաղահայ ուսանողները, հայերէն եւ իտալերէն արտայայտուեցան Վարդանանց խորհուրդին վրայ։

Որ. Թանկէթ Էսքիճեան դաշնամուրի նուագով մը եւ Գէորգ Ուրֆալեան ուսանողը Հոմի ուսանողական Միութեան տեղեկագրութեամբ մը եղոյթ ունեցան։

Լեւոնեան վարժարանի Մեծաւոր վարդապետը օրուան փակման խօսքը խնդրեց Կարապետ Եպիսկ. Ամատունիէն։

Գերապայծառը նախ շնորհակալութիւն յայտնեց եւ շնորհաւորեց դպրեվանքին վարչութիւնը եւ աշակերտութիւնը փառաւոր հաճելի եւ զեղեցիկ կերպով կազմակերպուած ըլլալը։ Ինք եւս յիշեց լուսաւոր դէմքը Կարդինալ Ազաճանեանի. « Ես ալ ունեցեր եմ առիթներ, ըսաւ ան, աստուածաշունչ խօսքերը լսելու այս սրահին մէջ՝ ծիրանեփառ Հայրապետին, իր յիշատակը երբեք պիտի չխորտակէ Հայերու սրտին, մանաւանդ այս հաստատութեան մէջ »։ Շարունակելով իր խօսքը, Ամատունի Գերապայծառը վեր հանեց Վարդանանց ճակատամարտին նշանակութիւնը, բազդատելով զայն ուրիշ անթիւ յաղթական պայքարներուն հետ, զորս հայ պատմութիւնը արձանագրած է։ «Միայն Վարդանանց ճակատամարտը բոլոր Հայերու սրտերուն մէջ խորապէս զրոշմուած է, անոնց արեան մէջ թափանցեր է, այդ դիւցազնական պայքարը, չարունակեց ան, որ չուրջ 15 դար առաջ մղուեցաւ, պատերազմի անունը կը կրէ, բայց չեզաւ անիկա զինքի ռազմական եւ պինուորական կռիւ մը, որքան հոգեկան պայքար մը։ Բաւ է մտածել ուսումնասիրել այս ճակատամարտին նախապատրաստութիւնը եւ անոր դլխաւոր չարժառիթը , հասկնալու համար թէ հայ ժողովուրդը ինչու դիմեց ապստամբութեան։ Կ'ուզէին հայ ժողովուրդին մէջէն արմատախիլ ընել քրիստոնէական կրօնքը, որ ամէնէն առաջ կը յարգէ մարդը որպէս մարդ եւ իբրեւ անձ։ Հայ եկեղեցականները եւ իշխանները, իրենց հաւաքական պատասխանին մէջ, ընդունեցան քաղաքական իշխանութիւնը պարսկական կայսրութեան. յայտնեցին իրենց պատրաստակամութիւնը ծառայելու տուրքով եւ դինքով արքունին. իսկ երբ հարցը կը դառնան կրօնքին եւ խղճի դիտակցութեան վրայ իջնելու, մեր հայրերը դոչեցին միաբերան. «Այդ մարդին մէջ դուք իրաւունք չունիք մեզի հրամայելու, վասնզի ունինք մենք մեր ճշմարիտ Աստուածը եւ միայն Անոր կ'ենթարկենք մեր խիղճը»։

Ամատունի Գերապայծառը, չարունակելով իր ճառը, նկարագրեց Վարդանի յուսահատած վիճակը՝ կէս ուրացութենէն եառ, եւ Հայաստանին անոր հետ նալու նպատակը. «Ո՞վ եղաւ, որո՞նք եղան Վարդանը այդ որոշումէն ետ կեցնողները, դոչեց Գերապայծառը, այդ որոշումը ջնջել տուին Ղեւոնդ երէց, Յովսէփ կաթողիկոս եւ եկեղեցական դասը. ասոնք են որ հայ ժողովուրդին հայրենիքն ու եկեղեցին փրկեցին կործանումէ՝ Վարդանի պէս հմայք վայե լող սպարապետի մը ձեռքը տալով հայկական բանակներու հրամանատարութիւնը»։

Հոդեչունչ իր խօսքի աւարտին, Ամատունի եպիսկոպոսը ակնարկեց այն կէտին, զոր երկու ուսանող աշխարհական երիտասարդները չօչափեր էին. այն է՝ հայ ժողովուրդին վստանդուած վիճակը արտասահմանի մէջ։ Իրաւ է, ըսաւ ան, որ հայ ժողովուրդը վստանդուած է կոչնցնելու իր դոյութիւնը։ Եւ սակայն, այս պայմաններու տակ զարձեալ քրիստոնէական կրօնքը պիտի փրկէ, կրնայ փրկել հայ ժողովուրդը։ Նորէն եկեղեցին եւ եկեղեցական նուիրապետութիւնն է որ, իր վայելած ազատութեամբ, ազատ երկիրներու մէջ, պիտի կարենայ փրկել հայ ժողովուրդը ուծացումէ։

Օտար քաղաքացիութիւնը իւրացնելով հանդերձ, եկեղեցին իրաւունք ունի իր հօտը պահելու եւ պահպանելու. եւ ասիկա ցոյց կուտայ մեղի Քէ որքան նչանակալից է այսօր, ներչնչուիլ Վարդանանց խորհուրդով, ոգեւորուիլ, ուսումնասիրել այդ դիւցազներգութիւնը եւ ըմբռնել անոր իմաստը, որպէսզի մենք ալ, ինչպէս կ'ըսէին երիտասարդները, առանց արեան նահատակութեան, աշխատինք նուիրումով, պայքարինք թուլութեան դէմ, նուիրենք մեր անձին եւ հոգիին կարողութիւնները այս դաղափականին համար, կենդանի եւ միացած պահենք բռնութեամբ ցրուած մեր հայ ժողովուրդը։ Մաղթենք որ եկեղեցին, իր անցեալի աշխատանքովը, միանական աշխատանքովը, կարենայ զարձեալ պահել՝ կենդանի եւ ծաղկած՝ այդ հոգին, որուն համար Վարդան եւ իր ընկերները նահատակուեցան»։

Հուսկ, Ամատունի Գերապայծառը փակեց իր բովանդակալից ճառը հետեւեալ խորհրդածութեամբ. «Եկեղեցւոյ սրբազան արարողութենէն եառ, այս սրահին մէջ, այս հաւաքոյթը, Ս. Վարդանի եւ Ղեւոնդի խորհրդանչական այս նկարին առջեւ, երիտասարդներուն դեղեցիկ ճառերը լսելէ եառ, մեր քաղելիք դասը այս է.— Երբ Ակեղեցին, անոր նուիրապետութիւնը եւ աշխարհական դասը, միասեալ ուժերով զործակցին, վստահ եղէք որ դեռ կրնանք տակալ մինչեւ այն օրը, երբ փոքրիկ Հայաստանը, ընդարձակ ուած սահմաններով եւ հանդուժող վարչաձեւով մը, հրաւիրէ բոլոր իր զաւակները, նման գրուած թռչուններուն՝ ոնք կը զառնան իրենց բոյնը, եւ միացնէ զանոնք այն հողին վրայ, ուր Ս. Վարդան եւ իր քաջ ընկերները, թափեցին իրենց արիւնը վասն ազգի եւ վասն հայրենեաց »։

Ամատունի Գերապայծառի ներչնչեալ այս խօսքերը որոտընդոստ ծափերով ողջունուեցան։ Ալեմշահի «Իմ հեռաւոր Հայրենիք» երգով փակուեցաւ հանդէսը։

Լեւոնեան վարժարանը զովացուցիչով պատուասիրեց ներկաները եւ առիթ ընծայեց որ հսկայ մայրաքաղաքին մէջ գրուած Հայերը, իրարու ծանօթանան եւ անցեալի մեր վառքերով ոգեւորուին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
ՅԱՌԱՋԸ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

—o—

ՎԻԵՆ.— Մանուկներու օրուան հանդիսութիւնը տեղի ունեցաւ Փետրուար 6ին, Կիրակի կէսօրէ ետք, Հ. Ց. Դաշնակցութեան նորակառոյց «Գ. Խիկեան» սրահը, որ այդ օր զուարթ մթնոլորտ ստացած էր շնորհիւ եռեւեփող մանուկներուն եւ հոծ թիւով ներկաներուն։

Կապոյտ Ալէի կողմէ ընկերուհի Ռուսիկեան կարճ խօսքով բացումը կատարեց ցերեկոյթին եւ ապա բեմ հրաւիրեց դպրոցի ուսուցչուհին։ Տիկին Է. Տէր-Յարութիւնեան գոհունակութեամբ անդրադարձաւ Կապոյտ Ալէի դպրոցին աշխատանքներուն։ Դասընթացքներուն կը հետեւին 35 աշակերտներ կանոնաւոր կերպով։ Այս օղտակար գործը գլուխ կ'ելլէ շնորհիւ Ալէուհիներու գոհարեր ըրութեան ոդիին եւ աշխատանքի ճիգին։

Ապա օրուան խօսնակը՝ Օր. Սապունճեան բեմ հրաւիրեց դպրոցի երախաները, որպէսզի ասոնք ցոյց տան ներկայ ներուն իրենց շնորհները։ Ուրախ եւ զուարթ տրամադրութեամբ է, որ մէկը միւսին հետեւէն եւ երբեմն նաեւ խումբ առ խումբ բեմ բարձրացան մեր անուշիկ տղաքներն ու աղջիկները։ Մէկը արտասանեց, միւսը երգեց, երրորդ մը պարեց եւ այսպէս հաճելի յայտագիր մը կազմուեցաւ։ Եղան նաեւ խմբերգներ եւ ազգային տարազներով խմբապարներ։

Երախաները վարձատրուեցան իրենց ցոյց տուած շնորհներուն համար։ Աբգարեան, Կահանդ Պապիկը գեղեցիկ նուէրներ բաժնեց աշակերտներուն։

Ընկերուհի Ա. Մաղաքեան քանի մը խօսքով բացատրեց Կապոյտ Ալէի աշխատանքները իրենց չրջանին մէջ։ Շնորհիւ իրենց է, որ տասնեակ տարիներէ ի վեր Վիէն ունի հայերէնի դասընթացքներ։ Ընկերուհին այս առթիւ յիշեց դպրոցի երկարամեայ ուսուցիչը՝ Կ. Տէր-Մոյեան, որ մինչեւ իր մահը նուիրումով աշխատած է եւ կարելի է ըսել՝ սերունդ հասցուցած է զաղութին մէջ։

Վերջաւորութեան մօտ կէս ժամ տեւողութեամբ չարժանկար մը ցուցադրուեցաւ։ Վիէնի նոր ակումբի հաստատմամբ «պատմութիւն»ն էր, որ պատասծին վրայ երեւցաւ — նախկին տեսքը, շինարարական աշխատանքները, կահաւորում եւ պաշտօնական բացման հանդիսութիւն։

Մանուկներու օրուան տոնածառէն զատ յոցաւ 1400 ֆրանք։

ԹՂԹԱԿԻՑ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (171)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

— Ոչ, տէր իմ, եւ չատ երջանիկ եմ որ առանց ուղելու այդպիսի յայտնութեան մը պատճառ եղայ։

— Սառուիս Հարպի, պէտք է երջանիկ, չատ երջանիկ ըլլաս։

Եւ գործակալին մօտենալով ձեռքը բռնեց ու ականջին ըսաւ.

— Բնական է Քէ իրրեւ զայն ձերբակալողը՝ դուն ալ պիտի հարցաքննուիս, այդ ձերբակալած անձդ մեծ ոճրագործ մըն է։

— Եթէ այդպէս է տէր իմ, անշուշտ պիտի հարցաքննուիմ։

— Արդ, քու չահուդ համար պէտք չէ ըսես Քէ ձերբակալութիւնը պատահմամբ եղաւ։

Ոստիկանութեան գործակալը ծիծաղեցաւ։

— Հասկցայ, ըսաւ, կանխամտածուած ձերբակալութիւն մը պիտի ըլլայ։

— Այո, պիտի ըսես Քէ դաղտնի հրահանգ ունէիր ճիշդ ատոր ձերբակալու - Քեան համար ամբողջ դիշերը ափին երկայնքն ու մօտակայ պուրակին չրջանակայքը մարդոցմովդ պահակ չրջելու։

— Եւ այդ հրահանգը ստացա՞ծ էի...

— Ինձմէ, ամբողջացուց ոստիկանութեան անօրէնը ձեռքերը իրար չփելով։

— Շատ լաւ տէր իմ։

— Անշուշտ Քէ չատ լաւ, Հարպի պէյ։

— Պէյ... մրմնջեց գործակալը ապչահար։

— Էհ, այո, պէյ. ատ էր պակաս որ ռուսկալի ոճրագործ մը ձերբակալես եւ պէյ չըլլաս. մինչդեռ պէյերը հիմա ամբողջն ալ դաւաճաններ եղած են. այս դիշեր անմիջապէս պէյի տիտղոսդ պիտի առնաս եւ աւելին ըլլալով՝ հինդ հարիւր ռուբլի նուէր մըն ալ միասին։

Ոստիկանական գործակալը ուրախութենէն պիտի խենթեներ։ Տիպրանի ծոցէն խորամանկութեամբ յափշտակած դրամները, հիմակուան հինդ հարիւր ռուբլին եւ պէյի տիտղոսը իրեն համար եպարքոսի տիտղոսէն ալ բարձր էին։

Ֆայլ մը յառաջացաւ ու անօրէնին ձեռքը յափշտակելով չրթներուն տարաւ։

— Լաւ, լաւ, ըսաւ ոստիկանութեան անօրէնը։ Բախտդ միայն փառաբանէ, որ քեզ այսպիսի երջանկութեան մը տիրացուց։ Հիմա ալ լուէ։

Եւ արդարեւ ժամանակն էր լռելու, որովհետեւ այդ պահուն դուռը կը բացուէր եւ քարտուղարը ներս կը մտնէր։

— Դուրսը կնոջական հագուստներով մարդ մը պիտի ըլլայ, զոր Հարպի իմ տուած հրամաններուս համաձայն երկկ դիշեր ձերբակալեց ու հոս զրկեց, ըսաւ ոստիկանապետը քարտուղարին։

— Այո տէր իմ, դուրսը այդպիսի անձ մը կայ, սակայն Հարպի ըսաւ որ պատահմամբ ձերբակալած է զայն։

— Այդպէս հրամայուած էր իրեն ըսել եւ այդպէս ըսաւ, պատասխանեց ոստիկանութեան անօրէնը խստութեամբ։

— Ո՞ւր զրած էք այժմ այդ մարդը, աւելցուց պահ մը լռելէ յետոյ։

— Մեկուսացեալ խցիկի մը մէջ արգելափակած ենք տէր իմ։

— Դրան առջեւը պահակ զրա՞ծ էք։

— Ոչ տէր իմ, կարծեցի Քէ հարկ չկար պահակ դնելու։

— Ի՞նչ... ի՞նչ... զոչեց ոստիկանապետը, դրան առջեւը պահակ դրած չէ՞ք։

Քարտուղարը ապշած եւս եւս ընկրկեցաւ։

— Շուտ դնա ներքնյարկին մէջի ամբողջ մարդերը հեռացուր որպէսզի մէկը գայն չտեսնէ եւ ձեռքերը կապուած խիստ հսկողութեան մը տակ հոս բեր։ Հարպի աստիճանակղ վրա՞ղ է։

— Այո տէր իմ, բայց այդքան զգուշութեան հարկ չկայ. ան գառնուկի մը նման հեզ է։

— Խօսք չեմ ուղեր, չուտ իմ ըսածս ըրէք։

Գործակալն ու քարտուղարը խկոյն դուրս ելան, մինչ անօրէնը մինակը մնալով գոհունակութեամբ ձեռքերը իրար չփեց եւ սկսաւ խոշոր քայլերով սենեակը չափել։

— Էհ, այլեւս վերջացաւ... Շունչանորդի էրմէնին ձեռքիս մէջն է, կ'ըսէր բարձրաձայն մենախօսելով։ Վաղը վտանգ եւ զաղտնի ոստիկանութեան անօրէն պիտի ըլլամ, կը բաւէ որ Հարպի իր դէրը լաւ խաղայ եւ հաստատէ Քէ զայն ձերբակալելու ղրկողը ես էի։

Պահ մը յետոյ դուռը վերստին կը բացուէր եւ Տիպրան ձեռքերը կապուած ու առանց կնոջական հագուստները վրայէն հանած ըլլալու, ոստիկանական երկու գործակալներու առաջնորդութեամբ ոստիկանապետին առջեւ կ'ելլէր։

Ոստիկանապետը Տիպրանը տեսնելով, անոր մօտեցաւ եւ ապշահար հագուստները ու դէմքը դիտեց։

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
ԿՈՂԵԿՈՂԶ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի ժամը 16 ին Սփլանտիտի սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) *Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)*
Ջրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ
(յատկապէս գրուած այս հանդիսին համար Փօլատեանի կողմէ)
Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ
Կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մայիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ
Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին Լիոնի – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ
Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէլ – Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ։
Շաբաթ, փետրուար 26, ժամը 21ին
Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse
Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ փրանսական կերակուրներով եւ ըմպելիներով
Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ
Ճաշագին 30 ֆրանք

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ
Ընկերահամակրական խնջոյք, կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. կոմիտէի կողմէ, 27 Փետրուար կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Ահարոնեան ակումբը, Ռիւ Պուֆիէ։
Կը նախագահէ ընկ. Ց. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պար։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Ֆր. Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի բոլոր մասնաճիւղերու նախաձեռնութեամբ Փետրուար 27, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 4ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ
ՍԻՆԹ-ԼԹԻԷՆ.— *Հայ Ազգ. Միութիւնը չնորհակալութեամբ առացած է հետեւեալ նուէրները.*—
Պր. Նշան Այտապիրեանէ 50 Ֆր. փոխան ծաղկեպսակի, այրի Տիկին Արփինէ Թադէոսեանի (Լիոն) մահուան առթիւ եւ իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն։
Նաեւ Տոքթ. Յարութիւն Սարաֆեանէ 100 Ֆր. իր քրոջ Վարդուհի Տօնիկեանի (Լիոն) մահուան քառասունքին առթիւ։

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ
Հայերէն խօսող աշխոյժ Օրիորդ կամ Տիկին մը օժտուած մարզասիրական եւ ընկերային ղգացումներով։
Այս անձը պաշտօն պիտի ունենայ մեր հանդուսեան տուներէն ներս ի սպաս դնել իր յատկութիւնները պատասպարեալներուն մօտ, ստեղծելու համար ղուարթ եւ ընկերային մթնոլորտ մը։
Գրել կամ ներկայանալ Աղքատախնամի ղրասենեակը՝
Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette à Paris (9e)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ
ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Սէն ժեռոմի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս. ժեռոմի եկեղեցիին կից սրահին մէջ, փետր. 29 երեքշաբթի ժամը 3ին։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՍԻՕՒՂՕՋԻ Յուշամատեանի յանձնախումբի ժողովը 27 Փետրուար կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պ. Եսայեանի բնակարանը՝ 33 Ռիւ ու լ'Եկալիթէ, Իսի։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼ.— *Այրի Տիկին Սահակ Աւետեան եւ զաւակները, Պ. Գրիգոր Աւետեան, եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Մարկոսեան ընտանիքները, Սիւսլեան, Քէնոիրեան, Պաղտասարեան, Նիկողոս – եան, Վարդեան եղբայրները (Վիէննա), Զիլինկիրեան (Պոլիս) ընտանիքները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր, այզակալին՝*
ՍԱՀԱԿ ԱՒԵՏԵԱՆԻ
յանկարծական մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 20ին ժամը 13ին։
Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Փետր. 22) ժամը 14ին Սէն–Ժերմի Հայոց եկեղեցին, ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Սէն–Փիէրի գերեզմանատունը։
Մահազդ չտառացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։
«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները Աւետեան եւ Նիկողոսեան ընտանիքներուն։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ
Վիէննի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը, Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէն, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Սեւան խումբը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Գ. Քաչիչեանի եւ զաւակներուն, Տէր եւ Տիկ. Աբրահամեանի, Ովաննա Իօլիւկիւրեանի, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Լիւլիւճեանի եւ զաւակաց եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն, իրենց քենեկալին, քեռայրին, մօրաքրոջ ամուսնոյն՝ նին՝ ողբացեալ ընկ. Մարտիկ Նազարէթեանի (Լանաչ) մահուան առթիւ։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Լիոնի Ազգային Տան չէնքին երիտասարդաց Միութիւնը դասախօսութիւն մը կը կազմակերպէ Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին, Լիոնի մէջ, «Միկալ» սրահը։
Կը խօսի Պ. ՎԻՒԹՈՐ ԿԱՐՏՈՆ
Le Samedi 26 Février à 21 heures, Salle de la Cigale, Avenue de Saxe à Lyon,
Conférence de VICTOR GARDON
« *L'Apocalypse écarlate et la guerre dans l'avenir* »
Organisée par le Foyer des Jeunes Arméniens de Lyon.

×

Le Vendredi 25 Février, de 16 h. 30 à 20 h. VICTOR GARDON dédicacera ses œuvres :
— Le Vert soleil de la Vie
— Le Chevalier à l'Emeraude
— L'Apocalypse Ecarlate
A la Maison de la Presse, 68, Rue de la République, Lyon (2e).

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
Մարտ 12ին
ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ
ժամը 16,30ին
Հանդէս ի յիշատակ Վարդանանց Նահատակներուն եւ Թատերական ներկայացում.
— Սկզբունքի մարդը, *Ա. Շիրվանզադէ*
— Կիրակոս աղայի ճաշարանը
— Le chemin de l'école — opérette

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ
45 Tours
DISQUE KOHAR

ՊԵՏԻԿ

Զարս նոր երգերով.—
Հասակդ բարձր է
Մայրիկ ջան
Մեր Հայրենիք
Վերջին օրհնութիւն

Դաշնաւորում եւ նուագախումբ՝
Ց. ՏԷՐ-ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ

Գին 12 ֆր.

Դիմել.—
CAFE PHILIPPE
6, Place Carnot, Alfortville
ARMENIA-MONDIA
17, Rue St. Florentin, Paris (9e)
LIBRAIRIE PALOUYAN
43, Rue Richer, Paris (9e)

Հ. Ց. Դ.
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—
Շ. Միսաքեան *խումբ երեքշաբթի 22 Փետրուար ժամը 21ին։*
Քրիստափոր *ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին։*
Ակնունի *խումբ երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին։*

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ
Հայ կաթոլիկ Խաչի օգնափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին կահաւորման ի նպաստ կը նուիրեն.—
Տիկին Սոնիա Ալէմեան (Նիս) 150 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Խաչատուր Տամլամեան, Պր. Վահան Բորթուպալեան (Լիքս), Տիկին Լ. Կարապետեան (Մարսէյլ), Պր. Ս. Զարդարեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Մ. Սորմայեան (Բիւէյ Մալմէզոն), Տիկին Ասրինէ Գալուստեան (Մարսէյլ), Օր. Մելինէ Սահակեան (Նիս) 100ական Ֆր, Տէր եւ Տիկին Գալուստ Մանուկեան (Պուա Քոլոմպ) 80, Պր. Անդրէ Մաքսուտեան (Վալանս), Տէր եւ Տիկին Պարոյր Թուրեան, Պր. Հայգազծեան (Վիլֆրանչ), Տիկին Ս. Սարգիսեան (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Վահան Մարտիրոսեան (Փավիյոն-սու-Պուա) Օր. Նէլլի Տէրտէրեան (Մարսէյլ), Տիկին Տիանա Էլլիսլինեան (Իսի), Տէր եւ Տիկին Հայկ Քիւրտեան (Վիրոֆլէյ), Պր. Համայեակ Պէլիկեան (Մարսէյլ) 50ական Ֆ.։
(Շար.)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

Voyage exceptionnel
la Pentecôte en Arménie

DIX JOURS

Organisateur

sevan voyages

Accompagnateur VAROUJEAN SARKISSIAN
2 jours à Moscou, 6 à Erevan, 2 à Leningrad

du 18 au 27 MAI

18 MAI : Départ Lyon-Paris, Moscou. Installation à l'hôtel, visites : la Place Rouge, le Kremlin, etc.
19 MAI : Départ de Moscou vers Erévan.
DU 19 AU 25 MAI : Visites et excursions à Erévan (Etchmiadzine, Madenataran, Erebouni, etc. etc.).
25 MAI : Départ vers Leningrad. Installation à l'hôtel, visites (Ermitage etc.) 2 jours.
27 MAI : Retour Leningrad — Paris —Lyon.

Prix de Paris à Paris 2500 Frs
(*Supplément* 150 *F. pour une départ de Lyon, par personne : sont compris dans ce prix le billet aller-retour, tous les transports, les visites, hôtel de* 1ère *classe, pension complète à Moscou, Erévan, Leningrad*).

LYON

sevan voyages

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph :. 60-13-66 et 62-80-81
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

PARIS

TRIM — Mme Sonia Coumryantz
1, Rue de Sèze — PARIS (9e) Tél. : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

MARSEILLE

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 à 19 h. — tous les jours

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ՓԵՏՐՎԱՐ
MERCREDI
23 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731
— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48րդ ՏԱՐԻ — 12348

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.348

ԿՈՆԴԱԿ

ՎԱԶԳԷՆ ԾԱՌԱՅ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ, ՈՂՈՐՄՈՒԹԵԱՄԲՆ ԱՍՏՈՒԾՈՅ ԵՒ ԿԱՄՕՔՆ ԱԶԳԻՍ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՊԵՏ ԵՒ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ, ԾԱՅՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՄԱԶԳԱԿԱՆ ՆԱԽԱՄԵԾԱՐ ԱԹՈՌՈՅ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ Ա-ՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ՍՐԲՈՅ ԷՋՄԻԱՌՆԻ

ՔՐԻՍՏՈՍԱՀԱՆԴ ՍԻՐՈՅ ՈՂՋՈՒՅՆ ԵՒ ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ Տ· Տ· ԽՈՐԵՆԱՑ ԱՌԱՋՆՈՅ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ՍՐԲՈՅ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Տ· ԵՂԻՇԷԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՊԱՏՐԻԱՐՔԻՆ ՀԱՅՈՑ ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼՍՈՑ Տ· ՇՆՈՐՀՔԱՑ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԻՆ, ՀԱՄՕՐԵՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ԵՊԻՍԿՈՊՈՍԱՑ, ՎԱՐԴԱՊԵՏԱՑ, ՔԱՀԱՆԱՅԻՑ ԵՒ ՍԱՐԿԱՒԱԳԱՑ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՐԵՍՓՈԽԱՆԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՈՅ, ԹԵՄԱԿԱՆ ԵՒ ԹԱՂԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴՈՅ ԵՒ ՊԱՇՏՕՆԷԻՑ ԵՒ ՍԻՐԵՑԵԱԼ ՀԱՄԱՑՆ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՀԱՅՈՑ

«Ամենայն Գիրք աստուածաշունչ եւ օգտակարգ, ի վարպետութիւն են եւ ի յանդիմանութիւն եւ յուղղութիւն եւ ի խրատ արդարութեան»:

(Բ· Տիմ· Գ· 16)

Այն երանելի օրից երբ Սուրբ Լուսաւորչի տեսիլքով իմանալի լոյսը իջաւ Հայոց Աշխարհ, մեր ժողովուրդը իր միտքն ու հոգին բեղնաւորեց այդ լոյսով եւ այլեւս երբեք չդաժանուեց նրանից: Նոյնիսկ պատմութեան յաճախ դաժան պահերին, նա նախընտրեց իր կեանքը պոհել, բայց միշտ վառ պահել իր հոգու ճրագը եւ այն փոխանցել գալիք սերունդներին: Կարծէք Յիսուս յատկապէս հայ ժողովրդի համար առած լինէր «Ջոզին մի՛ չիջուցանէք»:

Մեր ազգային ողջ պատմութեան ընթացքում, մինչեւ մեր օրերը, այդ կենարար ու սեռեղծարար լոյսի մշտահոս աղբիւրը հանդիսացաւ՝ Ամենայն Հայոց Սրբազնաւորը Էջմիածինը:

Այստեղ, Սուրբ Էջմիածնում, այդ լոյսի շաղախով սկիզբ առաւ հայ ճարտարապետութեան ազգային ոճը:

Սուրբ Մեսրոպեան սերնդի օրերին, նոյն այդ լոյսը, այստեղից, Սուրբ Էջմիածնից, նոր ճառագայթումով չողաց՝ Հայ տառերի գիւտով, Սուրբ Գրոց թարգմանութեամբ եւ Հայ գպրութեան ու մանկավարժութեան սկզբնաւորումով:

Այստեղից, Սուրբ Էջմիածնից, միշտ նոյն այդ լոյսի զօրութեամբ հնչեցին Աստուածաշունչ Աւետարանի չեփորները եւ տալով հինգ հարիւր տարիներ յետոյ՝ ժամուի հրաւէր զանգակները Սարդարապատի:

Այսպէս է որ բաղում դարեր, Ս· Էջմիածինը մնաց ներշնչարանը, առաջնորդ ոգին, կազմակերպիչ հոգեւոր ուժը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ եւ հայ ժողովրդի, թէ՛ ի Հայաստան, թէ՛ ի Սփիւռս աշխարհի:

Վերջին տասնըվեց դարերի Հայոց պատմութեան ընթացքում, հայ եկեղեցական, ազգային, մշակութային մի նշանակալից իրագործում որ առընչուած չլինի Սուրբ Էջմիածնից չողացող ոգեկան լոյսի հետ: Նոյնիսկ երբ Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան աթոռը, քաղաքական դժբախտ պայմանների բերումով տեղափոխուած է եղել ժամանակաւորապէս փոխադրուել Հայաստանի այլ վայրերը, մինչ Ս· Էջմիածինն է մնացել նրա մտապահերը, նրա ներշնչարանը, նրա կենարար լոյսի աղբիւրը, որին վերադարձել է, երբ համեմատաբար բարենպաստ պայմաններ են ստեղծուել Աբարատեան աշխարհում:

Հայ ժողովրդի հոգեւոր լուսաւորութեան եւ ազգային – մշակութային զարթօնքի ճանապարհին, 1771 թուականը մի կարեւոր հանգրուան է հանդիսանում, երբ լուսաբնակ Սիմէոն կաթողիկոս երեւանցու օրօք, Ս· Էջմիածնում հիմնա – դրւում է հայատառ տպարան, առաջինը Հայոց աշխարհի ամբողջ տարածքի վրայ: Տպարան որ սկսել է գործել 1772ին, իր կողքին ունենալով նաեւ թղթի գործարան՝ 1776ին:

Պատմութիւնը ոսկի տառերով է արձանագրել՝ «Աստուծով հաստատեցաւ տպագրատունս նոր ի նորոյ ի Սուրբ Աթոռս Էջմիածնի, ամենայն պարագայիւքն, հոգաբարձութեամբ Տեառն Սիմէոնի Սրբազան կաթողիկոսին Երեւանցւոյ, արդեամբ Զուղայեցի ի Հինդ ընակեալ բարեպաշտոն Գրիգոր Աղային, Յոհաննեան, որ մականուամբ Զաքիկենց, ի յիշատակ իւրեան եւ իւր ի Քրիստոս հանգուցեալ ծնողացն»:

Սուրբ Էջմիածնի տպարանը տարիներ շարունակ առանց ընդհատումի գործել է մինչեւ 1919 թուականը, լոյս ընծայելով բազում օգտակար՝ կրօնական, եկեղեցական պատմութեան ու արուեստի, պատմա–բանասիրական, Ազգային – հայրենասիրական եւ գեղարուեստական գործեր, որոնց շարքում փառաւոր տեղ է գրաւում Մայր Աթոռի «Արարատ» պաշտօնաթերթը, որ լոյս է տեսել յիսուն տարի շարունակ՝ 1868ից մինչեւ 1919:

Տիրոջ ողորմութեամբ, մեր օրօք, յոյժ բարենպաստ պայմաններում, Մայր Աթոռի տպարանը վերաբացուեց 1961 թուականին, ամբողջապէս նոր մեքենաներով եւ տարբաւորումներով, առատատուր լոմանեերովը Միացեալ Նահանգաց մեր հաւատացեալ զաւակների, տպարան որ գործում է նոյն ոգով եւ նոյն արդիւնաւէտութեամբ, ինչպէս այն հիմնուել էր մեզանից երկու հարիւր տարիներ առաջ, տեսիլքովը եւ ոգեշնութեամբը մի մեծ ու չինարար Հայրապետի:

Այսու մեր կոնդակով, 1972 տարին յայտարարում ենք Յոբելինական տարի եւ հրաւէր ենք կարդում որ Հայաստանեայց բոլոր եկեղեցիներում, հանդիսաւոր արարողութիւններով ողեկոչուի յիշատակը՝ Ս· Էջմիածնում տպարանի հիմնադրութեան երկու հարիւր ամեակի, նրա երջանկայիշատակ հիմնադիր Երեւանցի Սիմէոն կաթողիկոսի, բարեպաշտ բարերարների, եւ Մայր Աթոռի գործակից միաբանների:

Յարգանք եւ օրհնութիւն նրանց պայծառ յիշատակին:

Ամենայն Հայոց Մայր Տաճարի Իջման Սուրբ Սեղանից բաշխուող քրիստոսա – պարգեւ լոյսը թող միշտ վառ մնայ բոլոր հայ եկեղեցիներում եւ մեր հաւատաւոր զաւակների հոգիներում, որպէսզի նրանք չարունակեն իրենց նուիրական առաքելութիւնը նաեւ մեր օրերում, թէ՛ վերածնուած Հայոց Մայր երկրի երջանիկ պայմաններում եւ թէ Սփիւռքում, իմաստաւորելով իրենց կեանքն ու գործը՝ առաւել ու առաւել հարստացումով հայկական ոգեկանութեան ազգային մեծ գանձարանի:

Օրհնութիւն եւ չնորհք միածին որդուոյն, Յիսուսի Քրիստոսի եղիցին ընդ ձեզ, ընդ ամենեսեանդ, ամէն:

ՎԱԶԳԷՆ Ա.
Ծայրագոյն Պատրիարք
եւ Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց

Տուաւ Կոնդակս ի 28ն Յունուարի
1972 Փրկական Ամի,
եւ ի Տումարիս Հայոց ՌՆԻԱ,
ի Մայրավանս Սրբոյ Էջմիածնի
Հմր· 729

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ-ՄԱՕ ԴԷՄ ԴԻՄՍՑ

—o—

Նախագահ Նիքսընի Զինաստան այցելութեան առաջին օրը կը յատկանշուի յուսախաբութեամբ եւ յոյսով, համա – ձայն քաղաքական դէտերու:

Արդարեւ, ինչպէս դրած էինք երէկ, նախագահն ու իր չքախումբը անիսայլ ընդունելութեան մը արժանացած էին օգակայանին մէջ: Ճամբու ընթացքին ալ բազմաւիկ թիւով բազմութիւն մը չէ խըտնուած փողոցները՝ դիմաւորելու համար Զինաստանի պաշտօնական հիւրը: Ուրիշ առիթներով հարիւր հազարաւորներ դըրօչակներով կը դիմաւորէին օրուան պաշտօնական այցելուն (օրինակ՝ Հայլէ Սելասիէ):

Դէտերուն համար անակնկալ մը եղաւ սակայն Նիքսըն – Մաօ տեսակցութիւնը, որ տեղի պիտի ունենար այցելութեան յաջորդական օրերուն: Այսպէս Նիքսըն փաքին ժամանելէն անմիջապէս եաք կ'ընդունուէր Մաոյի կողմէ: Խօսակցութեան բնոյթի մասին ոչ մէկ մանրամասնութիւն կը տրուի, այլ միայն կ'ըսուի, թէ ան եղած է «լուրջ եւ անկեղծ»:

Երկու խօսակիցները նկարուած են երբ իրարու ձեռք կը սեղմեն: Նիքսըն կէսօրէ եաք կը տեսակցէր այս անգամ Շու Էն Լայի հետ, ի ներկայութեան երկու երկիրներու Արտաքին նախարարներուն եւ այլ կարեւոր անձնաւորութիւններու: Այս առաջին խօսակցութեան կը յաջորդէ ճաշը, որ տաք մթնոլորտ մը կը պարզէ:

Շու Էն Լայ իր արտասանած բաժակաճառին մէջ բնականոն յարաբերութիւն – ներու հաստատման միտքը կը յայտնէ: Զին վարչապետին համար Նիքսընի այցելութիւնը գործնական արդիւնք պէտք է ապայ: Երկու երկիրներու վարչակարգերը հիմնովին կը տարբերին իրարմէ, կարեւոր տարակարծութիւններ կան նաեւ թրենց կառավարութիւններուն միջեւ, այսուհանդերձ ասոնք պատճառ չեն, որ պէտք չունենալ յարաբերութիւններ հաստատուին պետական պիծով:

Նիքսըն, իր կարգին, չէշտելէ եաք թէ երկու ժողովուրդները մեծ են, նկատել կուտայ, թէ եթէ ասոնք թշնամանան իրարու դէմ աչխարհի ապագան կը դառնայ մռայլ, սակայն «եթէ յաջողինք համաձայնութեան եղր մը գտնել եւ իրարու հետ աշխատիլ, աշխարհի խաղաղութեան յոյսերը կը մեծնան»:

Նիքսըն կը չեշտէ նաեւ, թէ ոչ մէկ պատճառ կայ, որպէսզի Զինաստան եւ Ամերիկա թշնամիներ դառնան. ժամանակը եկած է լաւագոյն աչխարհ մը կերտելու:

Քաղաքական շրջանակները մեկնաբանելով առաջին օրուան այցելութեան եւ բեւոյթները նկատել կուտան, թէ օգակայանի անչուք ընդունելութիւնը հանրային կարծիքին համար էր· պաշտօնական հիւրը ի վերջոյ կը ներկայացնէ այն երկիրը, որ ցարդ չէ ճանչցած Զինաստանը եւ, միւս կողմէ «գրաւած» է չինական հողամաս մը (Ֆորմոզ) եւ, վերջապէս, նախայարձակի դեր ստանձնած է Հնդկաչինի մէջ: Միեւնոյն ատեն սակայն Մաօ անմիջապէս ընդունելով Նախագահը ցոյց տուած է, թէ ի վերջոյ պետական շահերը գերիվեր են ասոնցմէ:

Յատկանչական է նկատել տալ, թէ խորհրդային պատկերասփիւռը միայն 30 երկվայրկեան տեւող նկարով մը հաղորդեց այս պատմական լուրը· թերթերն ալ քանի մը տող միայն յատկացուցին:

Լենհաստանի վարչապետն ալ կոչ ուղղեց չին ժողովուրդին մերժել Մաոյի քաղաքականութիւնը եւ Զինաստանի մէջ վերահաստատել «ընկերվարական սկզբունքները»:

Ընդհանուր տպաւորութիւնն այն է ան– չուշտ թէ այս «պատմական» այցելութիւնը մաս կը կազմէ Նիքսընի ընտրապայքարին եւ թէ Մաոյի հետ իր նկարը պիտի բաւէ որպէսզի Նոյեմբերին չորս տարուան նոր պայմանագրութիւն մը ապահովէ Սպիտակ Տան հետ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՌՈՄի մէջ վախճանեցաւ կարդինալ Լօժէն Թիսըրան, 87 տարեկանին: Քանի մը ամիսէ արդէն քաշուած էր հանգստեան տուն մը Ռեճինա Ափոսթոլարում, ուր կը խնամուէր արեան չրջադայութեան խանգարումներու համար: Մինակ էր Նախ եւ մօտ կէս դար գլուխը պահած է Արեւելեան Եկեղեցւոյ ժողովին (այսօր կ'ըսուի՝ Արեւելեան Եկեղեցիներու): Այդ ժողովը հիմնուած էր Պիոս Թ·ի կողմէ 1862ին: Ծիրանաւոր Թիսըրան իր պաշտօնի բերմամբ այցելած է ամբողջ Արեւելքը (Եգիպտոս, Եթովպիա, Պուլկարիա, Կիպրոս, Պարսկաստան, Լիբանան, Սուրիա, Թուրքիա, Պաղեստին, Իրաք, Եւրյլն, Եւրյլն):

ՄԱՐի ՏԻՊԱ, որ 30ական թուականներու տիրական դէմքերէն էր Ֆրանսական Միւղիք–հոլի, մեռաւ առջի օր 78 տարեկանին:

«ՆԱԹԻԻՐ ՄՈՐԹ»Ը ՀԱՅ ՆԿԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

—o—

Նիւթ չունենալու պարագան յաճախ պատճառ դարձած է, որ լաւ արժանաւոր չգնահատուի Նաթիւր մորթը: Այս կարծիքը տակաւին հինցած եւ հերքուած է արդէն Մնեյաերսի, Քալֆի, Շարէնի եւ ուրիշներու ստեղծագործութեամբ, ուր Նաթիւր մորթը կ'ամփոփէ մեծ, երբեմն չափազանց բարդ, բովանդակութիւն: Եւ եթէ Կոկէնի «Ինճորներու Համպրանթ» անուանած է Սէզանը, պատճառն այն է, որ այս վերջինը բարդ եւ արտայայտելու բովանդակութիւն մը ապահոված է իր Նաթիւր մորթերուն: Կոկէնի բնորոշումը իրրեւ գնահատական սկզբ է ըմբռնել:

Նաթիւր մորթը համակողմանի արտայայտութիւն գտած է պեղանկարչութեան մէջ: «Անկենդան բնութեան» պատկերացումը իր արտայայտութիւնը գտած է միջնադարեան արուեստին մէջ: Այդ կը վկայեն հայ մանրանկարները, ուր նկարիչները յաճախ կը չեզին եկեղեցական ընդունուած կանոններէն:

Ձուկը իրրեւ քրիստոնէութեան խորհրդանիշ կը պատկերացուի դրեթէ բոլոր «խորհրդաւոր ընթրիք»ներուն մէջ: Մանրանկարչութեան մէջ հազուադէպ չէ մարդուն մասնաւոր դործունէութեան հետ կապ ունեցող առարկաներու պատկերացումը՝ դրիչ, մկրատ, ներկ, գիրք: Զեւերը կը ծեփուին տեղական գոյնով, հարթ եւ քիչ մը պայմանական ձեւով, իրրեւ արդիւնք մանրանկարչութեան առանձնայատկութիւններուն: Այսուհան – գերծ նկարիչը տուեալ ոճի սահմաններ – ուն մէջ կը պահպանէ առարկաներուն փաստաթղթական նկարագիրը: Հազուա – դէպ չեն նաեւ կենցաղային իրերու նկարները, ինչպէս օրինակ, 1297ի Աւետարանին «Աւետումի» պատկերին սոփրը:

Առանձ հնարաւորութիւն կուտան եղակացնելու, որ «անկենդան բնութեան» առարկաները իրենց արտացոլումն են գտած միջնադարեան արուեստին մէջ:

Մինչեւ կէս դար առաջ հայ նկարիչ – ներու գործերուն մէջ կը զգացուի մեկուսի կեցուածք մը, որ առաջին առթիւ պայմանաւորուած է Հայութեան ճակատագրով եւ այն իրողութեամբ, որ պայմաններ գոյութիւն չունէին ստեղծելու համար ազգային միասնական գպրոց մը:

Առանձնայատուկ խորքով եւ քնարականութեամբ կը շնչեն Ց. Յովնաթան – եանի կնոջական կերպարները: Այդպէս է «Շուշանիկ Նազիրեանի դիմանկարը»: Երիտասարդ կինը ոսնական օրերու հագուստով է: Գլխանոցը, հագուստին բոլոր զարդերը, չքեղ գօտին զարդարուած են ստեղնագործ ծաղիկներով: Կինը կարծես ամբողջովին ծածկուած է ասոնց – մով եւ այս տպաւորութիւնը կը չեշտեն լուսամուտին վարդերը: Ասիկա առանձնայատուկ քնարական յոյզ մը կուտայ դէմքին:

Պատահական չէ, որ Նազար Յովնաթան (1673) իր «Երդ Կիւրեղեանի գործերուն» մէջ վարդահիւս պատկերով զարդարած է չքեղ տան պատշգամին կամարները: Բանաստեղծական համեմատութիւնները կարծես ուղի կը հարթեն գեղանկարչութեան համար՝ քնարական նոր բովանդակութիւն մը տալով անոր: Միաժամանակ ստուճանաբար կը սկսի հետաքրքրութիւն մը ծագը տալ առարկային էութիւնը, անոր գեղանկարչական բնոյթը արտայայտելու ուղղութեամբ: Ասոր գայտուն ապացոյցն է Յ. Յովնաթանեանի «Կաթողիկոս Ներսէս Աշտարակեցիի դիմանկարը»: Նկարիչը իրրեւ իրաւ արուեստագէտ կը հիանայ ծերուկին պզեստները զարդարող մետաղին պարզ փայլին եւ թանկարժէք քարերու քօղարկուն կայծկլտումներուն վրայ: Օժանդակ իրերու նկատմամբ հետաքրքրութիւն մը երեւան կուգայ նաեւ անոր կնոջական դիմանկարներուն մէջ:

Ս. Ներսիսեան նոյնպէս կ'անդրադառնայ Նաթիւր մորթին: Անշուշտ, խօսքը «Անջոյք Կուսի ափին» նկարի մասին է: Եւ, հակառակ անոր, որ նկարին չափահասութիւնը, յատկապէս դունագեղութիւնը գերծ չէ ակադեմականութենէ, այնուամենայնիւ կը զգացուի, որ նկարիչը ստեղծագործած է իրական կեանքէ առնելով իր նիւթը «նկարին ալ անկիւնը, ինքնաեռին չուրջը, տնավարի նստած են կիներ, իսկ ձախ կողմը, պատուհանու գամբիւղին չուրջը պատկերացուած են էէփ ընող մարդիկ:

Կարելի է ըսել, որ Ս. Ներսիսեան հայ նկարչութեան մէջ առաջինը եղաւ, որ բացայայտեց Նաթիւր մորթին բնոյթը, որ իրրեւ սեռ գեռ բաւական հեռու էր ինքնուրոյն ըլլալէ:

Վ. Սուրէնեանցի ստեղծագործութիւնը որոշ չափով Ս. Ներսիսեանի նուաճումներուն հաստատումը հանդիսացաւ: Առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնեն անոր «Ոսկեհատուած սրբութիւնը» (1895) եւ «Զարդէն եաք» (1899) նկարները: Ասոնց մէջ Նաթիւր մորթերուն եւ, ամէնէն առաջ, գիրքերուն կեղրոնական տեղ յատկացուած է:

Առաջին նկարին մէջ անփոյթ թափուած, ճմռթքուած գիրքերը մեծ արտայայտութիւն կուտան այն ողբերգութեան, որ կը կատարուի հայկական հինաւուրց եկեղեցիին մէջ: Երկրորդին մէջ գիրքերու եւ տարբեր առարկաներու կող – քին կ'երեւին թափուած գիրքեր, խորը՝ արեան լճակին մէջ, լինկած մեծ գիրք մը: Նաթիւր մորթին յատուկ արտայայտութիւն կուտան գոյներու համադրութիւնները՝ դարչնագոյն, մուգ կարմիր եւ դեղին: Երկու նկարներուն մէջ ալ Նաթիւր մորթը խորհրդանշական բնոյթ ունի, թէեւ հոս սեռին ձեւը ինքնուրոյն չէ:

Հետեւաբար կարելի է եզրակացնել, որ «անկենդան բնութեան» առարկաները պատկերացումը հայ գեղանկարչութեան համար յատուկ հետաքրքրութիւն ներկայացուցած է: Մէկ կողմէ նկարիչները ձգտած են նկարչութեան մէջ բացայայտել առարկային նկարագիրը, իսկ միւս կողմէ ձգտած են պարզել անոր խորհրդանշական դերը, չեշտը դնելով իմաստի բովանդակութեան վրայ:

Նաթիւր մորթը իրրեւ սեռ առաջին անգամ իր ինքնուրոյն նշանակութիւնը կը ստանայ ֆրանսահայ նկարիչ Զ. Զաքարեանի մէկ գործին մէջ, որ փաստօրէն կը զարգացնէր Շարէնի լաւագոյն ատեղծութիւնները այդ սեռին մէջ:

Պէտք է ենթադրել, որ հայ Նաթիւր մորթի վերջնական ձեւաւորումին մէջ կարեւոր դեր խաղացին Հմ. Յակոբեանի ստեղծագործութիւնները: Անոր կտաւներուն կենսուրախ, կայտառ հնչեղու – թիւնը մերձեցում մը կը ստեղծեն հայ գեղանկարչութեան բազմաթիւ երեւոյթներուն հետ: Ասկէ զատ, Յակոբեանի Նաթիւր մորթերուն նիւթերը քաղուած են անդրկովկասեան տպաւորութիւններէ, թէեւ նկարներուն յատկանշական գիծը Քլաման նկարչութեան գրոշմն է:

Մ. ԵՐԶՆԿԵԱՆ

ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՀԱՏԻԿԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Խորհրդային երկրագործութիւնը, որ անցեալ տարի չյաջողեցաւ ապահովել իր տարեկան արտադրութեան ծրագիրը, ներկայիս նոր գժուարութիւններու առ – ջեւ կը դանուի: Այդարեւ այս տարուան ձմեռը աննպաստ պայմաններ ստեղծեց երկրագործութեան համար: Զիւնը կա՛մ շատ եւ կամ շատ քիչ եղաւ, համաձայն շրջաններու: Ցուրան ալ տարուբերեցաւ՝ խիստէն մինչեւ մեղմ:

Ասկէ տուժեց հացահատիկի բերքը Խորհ. Միութեան եւրոպական եւ կեդրոնական Ասիոյ մէջ: Թեթեւ ձիւնին պատճառով, 95 տոկոս նուազեցաւ ձիւնի պաշտպանողական շերտը, որով խիստ ցուրտը սառեցուց հողը՝ մեծցնելով հունտերը:

Խորհրդային մամուլը, որ ընդհանրապէս ժլատ է նման տեղեկութիւններ հաղորդելու մէջ, վերջերս անդրադարձաւ կլիմայական աննպաստ վիճակին ճշդելով, թէ ասոր հետեւանքով զրաւի գտնակութեամբ ձմեռնային հացահատիկի եւ պտուղի բերք վնասուած է:

1972ի հացահատիկի բերքը 190 միլիոն թոն պէտք է ըլլայ, ըստ նախագծուած ծրագրին: Այս տարուան ձմեռը կարելի է համեմատել 1968–69ի հետ, երբ անընպաստ կլիմայի պատճառով 14 միլիոն հեկտար հող — 40 միլիոնի վրայ — փճացած էր եւ հարկ եղած վերստին մշակել:

Գիւղացիները անցեալ աշնան 35–36 միլիոն հեկտար հող մշակած էին՝ ցանելով հացահատիկի հունտ: Խորհրդային մամուլի տուեալներով ասոր 30 տոկոսը վիճացած պէտք է նկատել:

Այս պարագային պէտք է 1,5–2 միլիոն թոն հունտ վերստին ցանուի: Իսկ ասկա ընդհանրապէս կը յատկացուէր կեղանիներու ձմեռնային կերին:

Բնական կլիմաներու առեն ձմեռնային հացահատիկի բերքը 30 տոկոսը կը ներկայացնէ Խորհ. Միութեան ընդհանուր արտադրութեան: Ամէն տարի գրեթէ 10 առ հարիւրը վերստին մշակուելու կը կարօտի, սառած հունտերը նորերով փոխարինելու համար: Զիւնը ոչ միայն կը պաշտպանէ ձմեռնային բերքը, այլեւ գլխաւոր աղբիւրը կը հանդիսանայ հողի խոնաւութեան հաստատման եւ պահպանման՝ գարնանային բերքին համար: Ասիկա կարեւոր է մանաւորապէս կեդրոնական Ասիոյ մէջ, ուր անձրեւները ընդհանրապէս անբաւարար են:

Խորհրդային Թիւերու համաձայն 1970ին 310 միլիոն ռուբլի արժողութեամբ հացահատիկ գրկուած էր արտասահման: Արդ, հացահատիկի բերքի նուազումը պիտի անդրադառնայ երկրին արտածումին դէպի Արեւելեան Եւրոպա, Իտալիա, Զուիցերիա, Դաշնակցային Գերմանիա եւ Անգլիա: Եթէ գարունն ալ դէմ եղանակ մը արձանագրէ, Խորհ. Միութիւնը պիտի հարկադրուի հացահատիկ ներածել: Արդէն անցեալ տարի, որ երկրագործական արտադրութեան տեսակէտով տկար չրջան մը եղաւ, Մոսկուա կարեւոր քանակութեամբ հացահատիկ ներածեց Քանատայէն, Աւստրալիայէն, Ֆրանսայէն եւ Միացեալ Նահանգներէն:

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՈԳԵԿՈՉՈՒՄԸ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

—o—

Փետրուար 10ի Հինդշաբթին Փարիզի Մայր եկեղեցին լեցուն էր տարեկ հաւատացեալներու եւ զպրոցականներու հոծ բազմութեամբ:

Ինչպէս ամէն տարի՝ այս տարի ալ հոգեպարծութիւնը հրաւիրած էր Փարիզի եւ արուարձաններու աշակերտութիւնը՝ մասնակցելու Քաջն Վարդանի յիշատակին նուիրուած հանդիսութեանց, Ս. Մուրատի, Դպրոցասէրի, Անարատ Յղութեան Քոյրերու, Կապոյտ Խաչի զպրոցի

(14 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

—o—

— Եկա՞ր վերջապէս, հիմա իմ իշխանութեանս տակն ես միայն, վա՛տ, յափշտակիչդ գարշելի, ես կարող եմ վճարել տալ առաւելագոյնով, սառը արարքիդ փոխադարձ ծանրութիւնով:

Տիգրան անտարբեր կը դիտէր եւ ակնիւ արժանապատուութեամբ լսաւ.

— Այո, Երկինք քու տիրակալութենդ յանձնեց զիս, հակառակ որ ես ամէն կերպ փորձեցի այդ կարծեցեալ թերու – թիւնը անտեսել տալ ձեր կողմանէ, բայց դուք ոխակալ եւ վայրենաբարոյ մնացիք միշտ, եւ հիմա հոգ չէ, կրնաք գործադրել ձեր նախապատրաստած չարչարանքները ձեր վարպետութիւնը այդ կերպ գործերու մէջ ծանօթ է ինծի:

Միայն կը խնդրեմ առ Աստուած իրը վարձատրութիւն քու վայրենութեան անվերջ խղճահարութեան ենթարկէ ան – քաւելի, տանջանահար:

— Կ'ընդունիմ հաճոյքով, պատասխանեց բռնակալը ծաղրական չեշտով եւ աւելցուց.— բաւական է որ ոչնչացնեմ քեզ երկար, դանդաղ տաժանքով եւ նորա – հնար չարչարանքով: Բայց դուն մինակ պիտի չըլլաս այդ յուցահանդէսին. իմ նկուղներուս մէջ շատ են հպատակներդ որոնք նոյնքան յանցաւոր են քեզ պաշտպանած ըլլալով, մանաւանդ քու անուշ – նուիդ երդում ընող երկու նախկիններ կան տեսնելու արժանի, եւ հրամայեց պահակներուն բերել նախ այդ երկու Հայերը:

Եւ դառնալով Մխրանի ըսաւ.

— Իսկ դուն զաւակս, ինչո՞ւ տխուր է կերպարանքդ, եւ մոլոր է նայուածքդ, թերեւս կը մտածես այն խոստումին մասին զոր չկրցար կատարել այս վատ թշնամիիս զաւակները ողջ բերելով:

Տիգրան օձէ խայթուածի պէս միջա – մտեց երբ լսեց իր զաւակներուն մահը.

— Այո, բարբարոս, անոնք չկան այլեւս, եւ մխիթարութիւն մըն է ան ինծի համար, քանի որ ազնիւ վախճան մը անցաւեց ինձմէ:

— Լռէ՛, զոռաց կամպիւս կատաղութեամբ եւ հարցուց Մխրանի, անոնց մոխիրը բերել խոստացար ո՞ւր է ուրեմն:

Մխրան նշանացի հրամայեց իր թիկնապահին, ներկայացնել անոնց աճիւնի անօթները, եւ փափկութեամբ երկու ձեռքով բռնած նուիրական դանձի մը պէս հօրը երկարեց ըսելով.

— Ահաւասիկ այս սափորները կը պարունակեն անոնց աճիւնները:

— Ո՛հ, զաւակներուս աճիւնը, ար – ատոնեց Տիգրան ողբաձայն եւ խոյա – ցաւ յառաջ եւ յափշտակեց կաւէ սափորը: Ո՛հ, տուէք որ համբուրեմ, ըսաւ եւ դողդողացող ձեռքերով կուրծքին սեղմեց եւ դալկահար շրթները դրոշմեց վրան, եւ սկսաւ դառնապէս լալ... Աչխարհս վրայ իմ երջանկութեան միակ արեւաշող չառաւիղներն էիք դուք, ճառագայթները յոյսիս, արդ ի՞նչպէս պիտի ենթարկուիք թշնամիին անարդ եւ ստոր վերաբերումին: Մահուան հանդէպ ընդունուած մարդկային յարգանքէն իսկ զրկուած՝ ես արցունքներս ունիմ միայն ձեզ նուիրելու: Ո՛հ, զաւակներս, այլեւս չկաք դուք եւ ես հոգիս պիտի աւանդեմ ձեր վրայ մտածելով: Ո՛հ, եթէ ընդունուէր որ գոնէ իմ աճիւններս խառնուէին ձերինին, եւ դառնալով դէպի անտարբեր Կամպիւսը աղաչեց.

— Եթէ դեռ մարդկային խղճի նշոյլ մը ունիս, մի մերժեր խնդրանքս, չնորհ ըրէ, կ'աղաչեմ եւ խոստացիր որ ինչ որ մնայ իմ աճիւնէս թոյլ տաս խառնելու զաւակներուս մոխիրին, եւ ես կը ներեմ ինծի վերապահուած բոլոր չարչարանքին դէմ, առաջի Աստուծոյ քու այդ չնորհը թող քաւութիւն սեպուի քու բոլոր թերացումներդ ինծի դէմ:

Տիգրանի աղաչանաց ձայնին այլեւս անկարող եղաւ դիմանալու երիտասարդ իշխան Մխրանին սիրտը, եւ կամպիւսի դիմելով ըսաւ.

— Ո՛վ հայր, կարելի՞ է միթէ անտարբեր մնալ պարտուած թշուառութեան այս ատիճան թշուառութեան, չնորհ ըրէ իր կեանքը: Ան կորնցուց իր զաւը եւ այժմ տրուկ, կորնցուցած է իր զաւակները, մի՞թէ բաւարար չեն այս բոլորը յանդուգն տալու համար քո վրէժխնդրութեան ծարաւին: Արդէն անոր անապատան տուայտանքը համարոր է ամէն կարգի չարչարանքի:

Ձիշդ նոյն միջոցին պահակները սրան կը բերէին սպատուած երկու Հայերը, որոնք կը յառաջանային ընկճուած եւ դլխիկոր: Անդին կամպիւս դժգոհ,

— Հանդիստ ձգէ զիս, տղաս... կը պատասխանէր Մխրանի մեղադրանքները լսելով: Իսկ Տիգրան իր ակնարկը չէր հեռացներ սափորէն: Ահա այս տեսակ մթնոլորտի մը մէջն էր որ ներս կը բերուէին Աբգէնն ու Աղաւնին:

Առաջին անգամ Մխրանն է որ ուշադիր կ'ըլլայ կալանաւորներուն, եւ աներկբայ կը ճանչնայ Տիգրանի երկու պահակները հակառակ անոնց այլափոխուած զգեստներուն, եւ զարմանքով եւ ցաւով համակուած կը մտածէ.

Ե. Վ.

եւ ըոլոր արուարձաններու աշակերտուհիները առաջնորդութեամբ իրենց ուսուցիչներուն՝ չատ կարզապահօրէն եկան դրաւելու իրենց սահմանուած տեղերը, ուր հետեւեցան Նորվան վարդապետի մասուցած պատարագի արարողութեանց, որոնք իրենց ներդաշնակ եւ հոգեշունչ չարականներով՝ ինչպէս նաեւ մեղմանուագ մեղեդիներով եկեղեցւոյ խորհրդաւորութիւնը աւելի կը շեշտէին:

Սերովբէ Արք. Մանուկեան՝ ազգ. հայկական լեզուով բացատրեց օրուան ոճին իմաստը, Քալէն Վարդանի դիւցազնամարտը Աւարայրի դաշտին վրայ եւ յաղթական կերպով նահատակութիւնը իր 1036 քաջամարտիկ զինուորներով, ու ապացոյց ընելով որ ըոլոր ազգերն ալ ունեցած են իրենց հերոսները, ինչպէս Ֆրանսացիք Ժան տ'Արքը, Ամերիկացիք իրենց Ուաշինկթընը եւ Հայերս ալ Քալէն Վարդանը, որ հերոսաբար կռուեցաւ Պարսիկներուն դէմ՝ պաշտպանելու համար մեր հայ քրիստոնէական կրօնքը, ու կոչ մը ընելով հայ տղոց ուղղելով աշակերտներուն՝ վերջացուց ըսելով որ Հայ մեծնան, Հայ ապրին եւ սիրեն իրենց ազգութիւնը եւ ոսկեղինիկ լեզուն եւ Հայ ըլլալնին երբեք չմոռնան: Այս չինչ խօսքերէն վերջ եկեղեցւոյ խորհրդաւոր դիրքերուն տակ պատարագը կը չարունակուի իր հոգեմայլ երգեցողութեամբ: Ս. Հաղորդութեան խորհրդաւոր պահն է: Ցիշատակութեան արժանի է տարեց մեծ հայրիկ մը՝ իր երկու թոռնիկներով հաղիւ հինգ-վեց տարեկան, մէյ մէկ վառած մոմ ձեռքերնին կը մօտենան Ս. Խորանին, ծերունին իր ուժերէն վեր դժուարութեամբ վեր կը դրկէ թոռնիկները որպէսզի հաղորդուին. հոգեկան ի՜նչ մեծ ապրում մը ծերունիին համար, Հայ պիտի մեծնան թոռնիկները: Խակապէս օրինակելի պատկեր մը ծնողքներուն համար, ու մտքէս կ'ըսեմ. «Հատուք քո կեցուցեն զքեզ» ա՛յ ծերուկ:

Դպրաց դասը եւ հաւատացեալները միահամուռ երգեցին Լ՚Ամիածնի կրօնաշունչ չարականը՝ Վաղգէն կաթողիկոսի անուան ոճին առթիւ:

Ցաւարա պատարագի՝ Գիւտ Վրդ. Նազարեանի հրաւէրով իւրաքանչիւր դպրոցէն մէկ-երկու աշակերտներ արտասանեցին չատ լաւ առողջունութեամբ քանի մը տողեր Քալէն Վարդանի եւ Հայոստանի նուիրուած: Ապրի՛ն մեր խելացի արթուն հայ տղաքները, բայց նաեւ ապրին իրենց ուսուցիչներն ալ որ ամէն ջանք եւ զոհողութիւն կ'ընեն, պայքար կը մղեն հայ լեզուի պահպանման համար, կը սորվեցնեն հայ լեզուն, Հայոց պատմութիւնը եւ որքա՜ն դժուար է ուսուցչին համար փրանսախօս տղոց հայերէն սորվեցնելը:

Ինչպէս կը տեսնուի՝ մենք տարեցներս չատ մտահոգ ենք մեր նոր սերունդին հայի. դաստիարակութեամբը, չատ աշխատանք, զոհողութիւն կը տրուի, սակայն անարձագանգ մնացող ապարդիւն աշխատանքներ են, որոնք մինչեւ դէպի կ'իջեցնեն թափուած ամէն ջանք եւ ճիգ:

Հոգաբարձութիւնը չէր մոռցած իր առանձական բոկեղներու բաշխումը, եւ ահա իրարանցումը կը փրթի, ոչ միայն աշակերտուհիները, այլ ծերունիներն ալ ատացան իրենց բաժինը առատօրէն: Բոլորն ալ ուրախ զուարթ մեկնեցան զուարճանքով իրենց թոռնիկներուն եւ դաւակներուն ձեռքէն բռնած, իրենց համար հաճելի օր մըն էր զոհունակութեամբ լեցուած՝ Հայ մնալու պարտականութիւն մը ըրած ըլլալու դիտակցութեամբ:

Վերջացնելէ առաջ ըսենք որ համատարած անտարբերութիւն մը կայ հայկ. դպրոցին, հայ լեզուին եւ նոյնիսկ հայ եկեղեցիին հանդէպ՝ որ անդարմանելի ըլլալու երեւոյթը ունի. բարեբախտաբար կարգ մը հայասէր արուարձաններ խրմբուած իրարու մօտ, քիչ չատ հայ մշակոյթը չօչափող գործունէութեան պատկեր մը ցոյց կուտան, կարգ մը դպրոցական հանդէսներ, խնջոյքներ, տօնական հանդիսաւորութիւններ կը համեմեն եւ կամ աւելի կը լուսաւորեն հայ մտաճլատպատ մթնոլորտը, արեւու մէյ մէկ նշոյլներ մտցնելով հայ հոգիներէ ներս:

Գալով Փարիզի դպրութիւն, չենք կրնար անչմար անցնիլ, ըոլորովին թմրած, մշուշապատ, հեռուհեռ կը տըժդունի, կը մթագնի իր սեւեռուն դիմագիծով, ո՞ւր է երբեմնի խանդավառութիւնը եւ ոգեւորութիւնը. այս անախորժ երեւոյթին պատճառներէն մէկն ալ տեղւոյն իրարմէ ունեցած հեռաւորութիւնը, Հայերու ցրուած ըլլալն է, որով անհաղորդ կը մնան իրարու հետ, ու դժուար կ'ըլլայ որեւէ ձեռնարկի պատասխանատուութիւն ստանձնել:

Հինգշաբթի օրուան դպրոցներն ալ չատ փայլուն վիճակ մը չեն ներկայացներ, աշակերտաց թիւը տեղատուութիւն եւ մակընթացութիւն ունի եւ կամ ըսենք՝ տնդիկի պէս կ'ելլէ կ'իջնէ. այս երեւոյթը ծնողքներու անտարբերութիւնն ու քմահաճոյքի խաղերն են: Երբ նոր տարուայ առթիւ «Մանուկներու Օր» եւ կամ կամ յանի ամրան արձանագրութիւնները կը սկսին, ծնողքները իրար անցած են, խանդավառ են, աշակերտաց թիւը տասնով, քսանով կը բազմապատկուի, իսկ երբ հայերէնի դասընթացքները կը սկսին, տղոց թիւը կը պակսի, եւ ծնողքներու անտարբերութիւնը կը չեշտուի. իսկապէս ցաւալի եւ միանգամայն ծիծաղելի երեւոյթ մըն է մեղի համար:

Ե. դարուն՝ Վռամշապուհ Թագաւորին օրով, Ս. Մեսրոպ Մաշտոց, Սահակ Պարթեւ, Քալէն Վարդան, Թադէոս եւ Բարթողիմէոս Թարգմանիչները՝ Ոսկեդարը կերտեցին հայ ազգին յարատեւման համար եւ մեր եկեղեցին սուրբերու կարգը դասած է այդ անհուն նուիրեալները, պայքարեցան, տիւ եւ գիշեր աքնեցան հայ գիրը, քրիստոնէական կրօնքը փրկելու համար, եւ մենք մինչեւ այսօր եւ

ԿՈՉ

ԲՈԼՈՐ ՍԷՕԼԷՕՋՑԻՆԵՐՈՒՆ

———o———

Դժուարին երկունքէ մը յետոյ վերջապէս կազմուեցաւ Սէօլէօզի Յուշամատեանի խմբագրութիւնը ստանձնող մարմինը: Պէտք է խոստովանիլ որ ուշացած ենք նման գործի մը ձեռնարկելու համար, սակայն լաւ է ուշ քան երբեք:

Երբ չատ աւելի համեստ անցեալ ունեցող գիւղեր կամ գիւղաքաղաքներ անդամ ունեցան իրենց պատմագիրքերը, տեղական կեանքը, բարքերը եւ անցքերը յաւերժացնող, մենք անտարբերութեամբ անցանք անոնց քովէն մրմունջը սրտեր – նուա, ու թոյլ տուինք որ երկպառակութեան ցեցը մեր մէջ կազմալուծէն ամէն մտանակի աշխատանքի սէր եւ ջանք: Զլատուած, երկար ապատեցինք հրաչքին որ կ'ուշանար: Ահա թէ ինչու աշխատանքի լծուեցանք, դէթ մտամբ չտեսնելու համար կորսուած ժամանակը:

Սէօլէօզցին կրնա՞յ մոռնալ արդեօք իր տասը մտաւորական պատկառելի, որոնք Ատրնազի մէջ իրենց չգործած մեղքերը կախաղանի վրայ քաւեցին: 12·000 Սէօլէօզցիներ Տէր-Զօրի անապատը քշուեցան, որոնցմէ 2000 հոգի միայն վերադարձան տուն, իրենց հայրենի օճախը վառ պահելու համար, երբ անդին 10·000 Սէօլէօզցիներու ոսկորները Տէր-Զօրի անապատին կիսիչ արեւին տակ անթաղ կը մնան, իրենց վրէժը կատկելով վերապրողներուս եւ արդարութիւան կանչը մեզ կը հասնի անապատի խորչակին հետ վէս-վէս, բայց յամառ եւ անդեղի.....:

×

1920, Նոր Գաղթ, նոր ապանդի մղձաւանջով: Բայց վերապրողներու մէջ բան մը փոխուած է: Զինք վերցուց փոքրաթիւ մնացորդացը — ինչպէս պիտի ըսէր Սէօլէօզի մէկ զաւակը Յակոբ Օշական — ու մինչ իր շուրջը քեմալական հորթաթները մահ ու աւեր կը սփռէին, Սէօլէօզը դինքի ուժով պիտի դիմագրէր, եւ պիտի պաշտպանէր իր ինչքը, իր պատիւը եւ իր դեղեցիկ բնավայրը, անտուիկ Արծուեբոյնի մը վերածելով հայրենի երդիքը, պիտի ապաստէր, եւ 1920 Փետրուար 12էն մինչեւ յունական բանակին հասնիլը, լման վեց ամիս դինքը ձեռքին պիտի դիմագրէր, երբ անդին մօտակայ բոլոր հայ դիւղերը մոխրակոյտերու վերածուած էին եւ որոնց հետքն անգամ չէր մնացած:

Ներկայիս, ցրուած աշխարհի չորս հովերուն, ամէնուս նուիրական պարտականութիւնն է, վերակազմակերպել այս մօտակայ անցեալը, դրի առնելով պատմական դէպքերը, մեր տուրքը տուած պիտի ըլլանք պատմութեան մէկ արիւնոտ էջին: Այս առթիւ կոչ կ'ընենք բոլոր Սէօլէօզցիներուն, անհատներուն, դանազան մարմիններուն, որ յարաբերութեան մտնեն կեդրոնական վարչութեանս հետ, եւ ընդվզոյթ մեղի առաքեն իրենց ունեցած նիւթերը դէպքերու եւ դէմքերու մասին, որոնք կապ ունին մեր ծննդավայրին հետ: Հոն ուր տասնարաթիւ Սէօլէօզցիներ կան (Երեւան, Փլովտիւ, Աթէնք, Սելոնիկ եւ Հիւսիսային Ամերիկա), իրենք կազմեն տեղական յանձնախումբեր որոնց պարտականութիւնը պիտի ըլլայ մեղի հետ համախորհուրդ, վերակենդանացնել Սէօլէօզի այն դէպքերը որոնք կապ ունին անոր հերոսական անցեալին հետ:

Փարիզի մէջ կազմուած յանձնախումբը դրաւի աշխատանք կատարած է արդէն, օժանդակեցէք անոր որպէսզի չուտով լոյս տեսնէ Սէօլէօզի Յուշամատեանը: Վըստահ ենք որ պիտի պատասխանէք մեր կոչին:

Յանձնախումբին հասցէն հետեւեալն է.

KALOUST TCHAMASSANIAN
305, Quai Stalingrad, 305
92 - Issy-les-Moulineau (France)

Պէյրութահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել սոյն կոչը:

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Հետեւեալ ազդը լոյս տեսած է Բէնքըմի Նիուզ թերթին մէջ.— «Երիտասարդ այր մը որ քիչ դրամ ունի բայց չատ խելացի է, կը փնտռէ օրիորդ մը որ քիչ խելք ունենայ եւ չատ դրամ»:

×

Գրական մրցանակներու նախօրեակին Հարց կուտային Կոնքուռի նախկին մըրցանակաւորի մը թէ ի՞նչ կը մտածէր այդ երկինքէն ինկած պարզեւին մասին:

— Զեզի կը պատասխանեմ Գորկիի խօսքը՝ դրպէհանները դրեհակներ կը կառուցանեն, ընթերցողը հոն կ'ապրի, հրատարակիչն ալ վարձքը կը դանձէ»:

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

Դժբախտ երիտասարդին դէմքը յանկարծական անքնութիւններէն եւ կրած տագնապներէն դունաթափ եղած էր, սակայն այս դունաթափութիւնը դինքը ալ աւելի դեղեցիկ կը դարձնէր: Աչքերը տուեցեալ չքնաղակներով եղերուած էին եւ այսպէս անոնց հրապոյրը ալ աւելի դեղ կը դարձնէին, մինչդեռ այտերը դունատութեան այն տատափեալ պայծառ գոյնով ծածկուած էին եւ դանոնք ալ աւելի դրաւիչ կը դարձնէին:

— Ա՛յը ես դուն, հարցուց ատիկա – նապետը:

Տիգրան դլուխովը հաստատական նշան մը ըրաւ:

— Ա՛, ատո՞ր համար ուրեմն յանկարծ ամէնքն ալ խարեր:

Եւ դործակալին դառնալով աւելցուց.

— Լաւ կապուա՞ծ է որպէսզի փախուստի փորձ մը չընէ եւ դին ալ ժամէն առաջ պինքը ապանեելու չտիպէ:

— Ես ինքս կապեցի զայն տէր իմ, ըսաւ Հարպի, Տիգրանի կապանքները անդամ մըն ալ քննելով:

— Շատ աղէկ, մինակ ձդեցէք մեղ:

Ոստիկանական դործակալները խոնարհութիւն մը ընելով դուրս ելան, եւ ետեւէն դուռը դոցեցին, մինչ Տիգրան ոստիկանապետին հետ առանձին կը մնար:

Թ.

ՀԱՐՑԱՔՆՆՈՒԹԻՒՆԸ

— Նստէ տեսնենք, հրամայեց ատ – կանապետը աթոռ մը գոյց տալով:

Տիգրան իրեն տրուած աթոռին մօտեցնելով նստաւ: Խեղճ երիտասարդը այժմ սկսաւ կռահել թէ այնպիսի ձեռքերու մէջ ինկած էր, որ այլեւս ատոնց մէջէն ճողոպրիլը անկարելի պիտի ըլլար:

Վեհ դաղափարը իր անձին մէջը զոհ մը ընտրած էր, որուն սահմանումը ուշ կամ կանուխ իր խորանին առջեւ զոհուիլը պիտի ըլլար: Այսուհանդերձ խորհեցաւ թէ ատիկա պատճառ մը չէր այդ ընկերութիւնը կազմող անձերը մատնելու, որոնք դեռ քանի մը վիչեր առաջ իրեն այնքան դեղեցիկ ու վեհ խօսքեր ուղղած էին, որ հոգւոյն մէջ տակաւին անոնց արձագանգը մարած չէր:

Ակնթարթի մը մէջ դիմակաւոր վարչային տեսութիւնները վերյիշեց, եւ երբ պատկերներու ու խորհրդածութիւններու այն յաջորդականութենէն, զոր միտքը կեանքի արտակարգ պարագաներու մէջ սովին մարդուս կը ներկայացնէ՝ յիշողութիւնը իր առջեւ ազնուասիրտ Հայ – րիէի պատկերն ալ բերաւ, երիտասարդը իր հոգւոյն բովանդակ կորովին վերադինելը զդաց:

Այլեւս երկու դեղանի կիներու զրկին մէջ տուիանօք հեչտացող երիտասարդը չէր, այլ երկրին վրայ սուրով եւ կրակով միայն արմատացող այն վեհ Գաղափարներէն մէկն էր:

Այս զաղափարը երիտասարդ յեղափոխականին հոգւոյն այնքան համաձակութիւն ներշնչեց, որ զայն ակնթարթի մը մէջ բոլորովին անճանաչելի դարձուց: Ատոր համար, երբ թուրք ոստիկանապետը իրեն մօտեցաւ եւ յաղթական ժպիտով մը սկսաւ իր հասակը չափել, երիտասարդը, որ պահ մը առաջ անխուսափելի վտանգի դաղափարէն կէս նուազած աթոռին վրայ ինկած էր, վերստին ոտքի ելաւ եւ չոր չեչտով մը ըսաւ.

— Վսեմափայլ տէր, աւելորդ կը նկատեմ ինքնութիւնս ձեզմէ պահել եւ իմ բախտակիցներուս անունները:

Անշուշտ այն յատկանութիւնը չունինք ըսելու որ Ոսկեդար մը կրնանք հիմնել մեր հայրապահպանման ջանքերով, բայց դոնէ պայքարինք, կուրծք տանք միանդամայն ձուլման վտանգներու. սիրելի հայ ծնողքնե՛ր, Հայ մեծցնենք մեր թիթեռնակ սեւաչուէ հայ մանկտին եւ ուծացումի վտանգէ զերծ պահենք զիրենք:

Արթննանք քանի դեռ ուշ չէ:

ՀՈ. ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

զդացումներս ու դաղափարներս ունեցող մարդու մը համար խորամանկութեան դիմելը անարժան կը դանեմ:

— Ի՞նչ, յարեց թուրք ոստիկանապետը ապշահար, քու դաղափարներդ ու զդացումներդ ունեցող մարդու մը համա՞ր, ըսիր: Դուն անարդ մարդասպան մըն ես որ իր տիրոջը պատիւը բռնաբարեց եւ անոր կեանքին դէմ դաւեց: Քու բոլոր չահատակութիւններդ ոստիկանութեան ծանօթ են: Գաղանի ոստիկանութեան անօրէն Մուխթար փաչայի հարէմին պատիւը անարդեցիր ու անոր կինը դլխէ հանեցիր: Սուլթանուհիի մը պատիւը բռնաբարեցիր եւ զայն պինելով իր Տիրոջը դէմ հանեցիր: Ապա խորամանկութեամբ յաջողեցար քեզի չպատկանած դրամներով ալպանացի արքայազունե – րուն հաւատարմութիւնը կաչառել եւ զանոնք իրարու դէմ հանելով դեռնափոր առորուդիին մէջ ամբողջն ալ փճացնել: Ասիկա ընելէ յետոյ լոյսը մարեցիր ու այսպէս յաջողեցար արդարութեան ձեռքէն փախչիլ, մինչդեռ անոնք խաւարին մէջ Նորին Վսեմափայլութիւն Մուխթար փաչան կը սպաննէին, իրարու դլուխ կը ջախջախէին եւ անմեղ կիներ կը կոխկռտէին, զոր միւսներուն նման անպատուելու համար հոդ քաշքշած էիր:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՎԱԼԱՆՍ.— Տէր եւ Տիկին Զարեհ Քասեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Ալպէր եւ Վահան Քասեան, Տէր եւ Տիկին Ճէրման Քասեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Շարուխա եւ զաւակները, Երեմեան ընտանիք (Պոլիս), Եղիկեան ընտանիք (Նիւ Եորք), այրի Տիկին Տիրուհի Գալէնեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Փալուլեան, Կէտիկեան, Ծովիկեան ընտանիքներ եւ համայն ազգականներ ու հայրենակիցներ, խոր ցաւով կ'իմացնեն իրենց սիրելի հօր, մեծ–հօր, խնամիին՝

ԵԴՈՒԱՐԴ ՔԱՍԵՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ 80 տարեկան հասակին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի 23 Փետրուար Հոգեբարթի կ. առաջ, ժամը 8,15ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին (Վալանս):

«ՅԱՌԱՋ».— Մեր ցաւակցութիւնները ողբացեալին ընտանիքին:

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *գրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուին *ընթացիկ եւ նոր հասցէն*:

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով:

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 ֆրանք:

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Քրիստափոր Ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին:

Ակունեի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան չրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 26 Փետր. երեկոյեան ժամը 20ին Մշա – կոյթի Տան մէջ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէլ–Ագնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ

Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 20ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse

Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ ֆրանսական
կերակուրներով եւ ըմպելիներով

Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ

Ճաշագին 30 ֆրանք

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱՅԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Նախաձեռնութեամբ
Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի իր բոլոր մասնաճիւղերուն
Կիրակի Փետր. 27 ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ
Կը հրաւիրուին ընկեր–ընկերուհիները եւ համակիրները:
ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ — ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Ալֆորվիլէն Պալեան ընտանիքը, Լիոն մեռած իրենց զաւմիկին՝ Արամ Բորիզեանի յիշատակին կը նուիրեն 50 ֆր. Ալֆորվիլի հայկ. դպրոցին, 50 կապոյտ Խաչի կայանին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 20 ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Վիլէնի վաստակաւոր Հայր. Միութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է այրի Տիկին Հայկուհի Կարապետեանէ 100 ֆր. իր ամուսնոյն Զաքար Կարապետեանի յիշատակին: Սոյն առթիւ Միութիւնս իր խորին յաւակցութիւնը կը յայտնէ այրի Տիկ. Հայկուհի Կարապետեանին, իր զաւակներուն եւ բոլոր պարագաներուն:

×

Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Մուրատեանէ փոխանակ ծաղկեպսակի, Մարիամ Մաղսուտեանի մահուան առթիւ, եւ 100 ֆր. տղուն ամուսնութեան առթիւ:

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ ԿՈՒԶՈՒԻՆ

14էն 16 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ: Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ ոէ Սփորի մէջ (Ալֆորվիլ):

Հեռաձայնել 207–54–51:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Ընկերահամակրական խնջոյք, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէի կողմէ, 27 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2,30ին, Ահարոնեան ակումբը, Ռիւ Պուֆիէ:

Կը նախագահէ ընկ. Յ. ԿՕՇԿԱԿԱՐԵԱՆ
Կը խօսի ընկ. Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին— խմբերգ, մեներգ, արտասանութիւն եւ պար:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգային Տան չէնքին երիտասարդաց Միութիւնը դասախօսութիւն մը կը կազմակերպէ Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին, Լիոնի մէջ, «Սիկալ» սրահը:

Կը խօսի Պ. ՎԻՔԹՈՐ ԿԱՐԴՈՆ

Le Samedi 26 Février à 21 heures, Salle de la Cigale, Avenue de Saxe à Lyon,
Conférence de VICTOR GARDON
« *L'Apocalypse écarlate et la guerre dans l'avenir* »
Organisée par le Foyer des Jeunes Arméniens de Lyon.

×

Le Vendredi 25 Février, de 16 h. 30 à 20 h. VICTOR GARDON dédicacera ses œuvres :

— Le Vert soleil de la Vie
— Le Chevalier à l'Emeraude
— L'Apocalypse Ecarlate

A la Maison de la Presse, 68, Rue de la République, Lyon (2e).

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
ԿՈԳԵԿՈԶԻ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, Կիրակի ժամը 16 ին Սփլանտիտի սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) *Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)*
Զրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ
(յատկապէս գրուած այս հանդէսին համար Փօլատեանի կողմէ)
Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ
Կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մայիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻԻՒ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, Կիրակի կէսօրէ ետք

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ Կարմիր Խաչի օգափոխութեան կայանի ծովահայեաց նոր չէնքին կահաւորման ի նպաստ կը նուիրեն.—

Պր. Ա. Հ. Տէօվլէթեան, Մկրեան եղբայրները, Տէր եւ Տիկին Մ. Տ. Մանիկոֆ, Պր. Ժան Քէչեան (Քուլոմիէ), Տէր եւ Տիկին Լեւոն Տօնիկեան (Պանեէօ), Պր. Ռուժէ Թօփալեան (Րոմէնվիլ), Պր. Ժիլբայր Թէրլէմէզեան, Ռուբէն Շահմիրեան, Վահէ Խայեան (Ֆոնթընէ–սու–Պուա), Տիկին Սիւզան Մարտիրոսեան (Մարսէյլ) 30ական ֆր., Տէր եւ Տիկին Նուպար Մինթաճեան, Պր. Յովհ. Թորոսեան (Սէն Ժերմէն ան Լէյ), Տէրպէտէրեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Վահրամ Գրիմզեան, Տէր եւ Տիկին Զաքարեան (Անկէն), Պր. Երուանդ Թագուրեան (Նէօյի), Տիկին Ս. Զարֆճեան, Պր. Սարգիս Վարդանեան (Վէնոէն), Օր. Տորա Պալեան (Մարսէյլ), Տէր Տիկ. Նուպար Մինթաճեան 20ական ֆրանք, Տիկին Սիւզան Պողիկեան, Պր. Վ. Էլագեան (Վիլֆրանչ), Պր. Գըլըճեան, Պր. Աթալեան (Քոլոմպ), Ժան Ինճիճեան, Տիկին Նեկտար Սինան 15ական ֆր, Տիկին Աւագեան (Լը Քրէօզօ), Պր. Պ. Տէմիրճեան (Վիլֆրանչ), Տէր եւ Տիկին Մ. Գալայճեան (Իսի), Տէր եւ Տիկին Ալպէր Պողոսպալեան (Տրանկինեան), Պր. Անտրէ Կիմիւշճանտաղեան, Պր. Հանրի Էպրիւ – շիմեան (Քրէթէյ), Տիկին Պուրկ Ժապլին (Իսի), Տիկին Գլարա Թէրսա (Նիս) 10ական ֆր.:

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Քէչիճեան (Անիէռ) կը նուիրեն 50 ֆր. ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպաստակ ձեռնարկներուն, փոխան ծաղկեպսակի, Յարէթնապով Մուրատեանի մահուան տխուր առիթով:

ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎ
ԵՒ ԿՈՉ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐՈՒՆ

Փարիզի Աղքատախնամ Ընկերակցութեան ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ Հինգշաբթի ՄԱՐՏ 23ին ժամը 20,30ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ:

Կանոնագրի թիւ 5 յօդուածին համաձայն վարչութեան մէկ երրորդը նորոգելի ըլլալով, Ընկերակցութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներէն անոնց, որոնք կը փափաքին մասնակցիլ վարչութեան:

Թեկնածուները պարտին Աղքատախնամի գրասենեակը դիմել ամէնէն ուշը Մարտ 9ին, 77, Ռիւ Լաֆայէթ, Փարիզ:

Առ այդ, փափաքողները պէտք է ընթեռնլի կերպով գրեն, տալով իրենց անունը, մականունը եւ հասցէն:

(ԿՆԻԲ)

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Հայերէն խօսող աշխոյժ Օրիորդ կամ Տիկին մը օժտուած մարդասիրական եւ ընկերային զգացումներով:

Այս անձը պաշտօն պիտի ունենայ մեր հանգստեան տուներէն ներս ի սպաս դնել իր յատկութիւնները պատսպարեալներուն մօտ, ստեղծելու համար զուարթ եւ ընկերային մթնոլորտ մը:

Գրել կամ ներկայանալ Աղքատախնամի գրասենեակը՝

Association Arménienne d'Aide Sociale
77, Rue Lafayette à Paris (9e)

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033–02–12

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Սէն Ժեռոմի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս. Ժեռոմի եկեղեցիին կից սրահին մէջ, Փետր. 29 Երեքշաբթի ժամը 3ին: Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ՍԻՕԼԻՕՋԻ Ցուչամատեանի յանձնախումբի ժողովը 27 Փետրուար Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պ. Եսայեանի բնակարանը՝ 33 Ռիւ տը լ'Եկալիթէ, իսի: Կը հրաւիրուին հայրենակիցները:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ (Փետրուար 26) ժամը 5ին Քաֆէ Մոտեռն, 1, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Պուա Քոլոմպ: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Ապրիլ 16ին:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ
ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ

Կազմակերպուած
Շրջանի Սկաուտներուն, Աբեղոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ
Տեղի կ'ունենայ Կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին
SALLE DE LA CHIMIE
28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides
Ամբողջովին նոր յայտագիր
Թատերական ներկայացումներ հայերէն, Սկաուտներուն եւ Աբեղոյշներուն կողմէ զաւեշտ,
հայկական պարեր
Մարիոնէթներու ներկայացում Աբեղոյշներուն կողմէ
Սկաուտական ներկայացումներ, խաղեր Գայլիկներու կողմէ
Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն
ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԼ
Մուտք 10 ֆրանք

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
24
ՓԵՏՐՈՒԱՐ
JEUDI
24 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար· 90 ֆր· Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար· 125 ֆր· Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12349

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.349

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ»

Ա·

Հատոր Ա·, 1918–1919

Վերջերս Քալիֆորնիոյ Համալսարանի Լոս Անճելըսի Մերձարեւելեան Ուսմանց կեդրոնին նախաձեռնութեամբ Պըրքլիի համալսարանի տպարանէն լոյս տեսաւ Պրոֆ· Ռիչըրտ Գ· Յովհաննիսեանի նոր մէկ գիրքը, անգլերէն լեզուով, — Հայաստանի Հանրապետութիւնը, հատոր Ա· 1918–1919: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ երեք հատորներէ, անկախութեան չրջանի ամէն մէկ տարուան համար մէկ հատոր:

Հեղինակը անձանօթ մը չէ մեր ընթերցողներուն: Քալիֆորնիոյ Համալսարանը 1967ին լոյս ընծայած էր Պրոֆ· Յովհաննիսեանի ուրիչ մէկ հատորը — Հայաս – տան՝ անկախութեան եամբուն վրայ, 1918, 364 էջ, որուն մասին խօսեցանք ժամանակին այս սիւնակներուն մէջ: Սոյն հատորը՝ հիմնուած վաւերական փաստաթուղթերու վրայ՝ կը կազմէր նախապատմը անկախ Հայաստանի ամբողջական պատմութեան: Տեսակ մը ներածական, որուն մէջ մանրամասնօրէն կը քննէր Հայերու վիճակը Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ մէջ, 1914–1917 «ձակատագրական տարիները», 1917 Մարտէն Հոկտեմբեր «Յոյսերն ու յուզումները», բոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, Անդրկովկասի նոր դոյավիճակը՝ 1917 Նոյեմբերէն 1918 Մարտ, Տրապիզոնի եւ Պաթումի խորհրդաժողովները, 1918 Ապրիլ–Մայիսեան կռիւները, Վրաստանի, Ազրպէյճանի եւ Հայաստանի անկախութեան հռչակումը, եւայլն:

Սոյն հատորը իր տեսակին մեծ ընդունելութեան եւ ջերմ դնահատանքի արժանացաւ հայ եւ օտար մտաւորական շրջանակներու կողմէ եւ 1969ին երկրորդ տպագրութեամբ լոյս տեսաւ:

Պրոֆ· Ռիչըրտ Գ· Յովհաննիսեան տարիներէ ի վեր դասախօս է Լոս Անճելըսի Համալսարանի Պատմութեան բաժանմունքին մէջ եւ ծանօթ է բազմաթիւ լեզուներու, ինչ որ մեծապէս դիւրացուցած է իր աշխատանքը՝ օգտագործելու համար իր նիւթին վերաբերեալ բազմաթիւ պաշտօնական անտիպ վաւերաթղթեր՝ հայերէն եւ օտար լեզուներով:

Պատմագէտ Պրոֆեսէօրը այս անգամ ձեղի կը ներկայացնէ աւելի սեղուր հատոր մը, բաղկացած ԻԳ+547 էջէ, զարդարուած 15 քարտէսներով եւ հայ եւ օտար դիմքերու նկարներով: Գրքի մտքուր տպագրութեան հետ խստոր կը հաճատին այս վերջիններէն: Ցեղոյ հայ եւ օտար բարեկամներու կողքին կը տեսնուին նաեւ անթաղձալի մարդեր:

Հատորը բաժնուած է 14 դլուխներու, որոնց մէջ հեղինակը ժամանակագրական կարդով կը քննէ ռուսական եւ օսմանեան կայսրութեանց մէջ ապրող Հայերու վիճակը 1914ին: 1915ի Մեծ Եղեռնը, Թըքահայաստանի դրաւումը ռուսական բանակներուն կողմէ, 1917ի ռուսական դոյդոյ յեղափոխութիւնները, դէպի անկախութիւն առնուած առաջին քայլերը, հայ–վրացական եւ հայ–ադրբեջանական սահմանային վէճերը (Ղարաբաղ, Զանգեզուր եւ Նախիջեւան): Առաջին սաստկագոյն ձմեռը: Կարսի կցումը եւ յառաջխաղացում դէպի Նախիջեւան: Անդլիա – յին դերը, եւայլն:

Երկար կանդ առած է Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան կատարած աշխատանքներուն վրայ Փարիզի Հաշտութեան Խորհրդաժողովին եւ դաշնակից Պետութեան մօտ (էջ 250–340):

Նոյնպէս կարեւոր դլուխներ յատկացուցած է «Կովկասեան դիւանագիտութեան եւ Սպիտակ բանակներու», «Բոլշեւիկեան հորիզոններ»ու եւ Անատոլուի քէմալական չարժման:

Առաջին անդամն է, որ Հայոց ժամանակից պատմութեան ամէնէն բախտորոշ ու ճակատագրական մէկ չրջանին մասին նման դիրք մը լոյս կը տեսնէ օտար լեզուով:

Հայ դիտնականը իր պատմութիւնը դրելու համար օգտագործած է այնպիսի աղբիւրներ, որոնք ցարդ չէին ուսումնասիրուած հայ կամ օտար ուրիչ հեղինակներու կողմէ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ

Նախագահ Նիքսըն եւ Շու Էն Լայ երկրորդ անգամ ըլլալով տեսակցութիւն մը ունեցան, այս անգամ չորս ժամ:

Նախագահին չրջապատը կը մերժէ պատասխանել լրագրողներուն, որոնք կը դոհանան իրենց տպաւորութիւնները հաղորդելով ընթերցողներուն: Կը թուի թէ երկու կողմերը որոշած են լուռ մնալ իրենց խօսակցութիւններու բնոյթին եւ մանրամասնութիւններու մասին մինչեւ վերջին օրուան համատեղ ղեկոյցը:

Յամենայն դէպս, քաղաքական դէտեր կը փափաքին արձարծել զանազան հարցեր, յատկապէս այն ինչ կը վերաբերի Ասիոյ, միւս կողմէ, սակայն, Չինացիք կ'ուղեն խօսիլ միայն չինեւամերիկեան յարաբերութիւններու հետ կապ ունեցող խնդիրներու մասին:

Խօսակցութիւնները, անշուշտ, դեռ պիտի չարունակուին, քանի որ տարակարծութիւնները մեծ են եւ երկուստեք ճիգ կը թափուի չօչափելի արդիւնքի մը հասնելու համար:

Յատկանշական է նկատել տալ, թէ «Ժողովուրդի Օրաթերթը», որ չին Համայնավար կուսակցութեան պաշտօնաթերթն է, վեց նկարներ ցոյց տուաւ իր առջի օրուան թիւին մէջ: Նկարները կը վերաբերին Նիքսընի, որոնցմէ երկուքը առաջին էջին վրայ՝ Նիքսըն–Մաօ միացեղ:

Ինչպէս նկատել կուտան դէտերը, ասիկա աննախընթաց երեւոյթ է Չինաստանի համար, քանի որ մինչեւ այսօր չինական ոչ մէկ թերթ այսքան թիւով լուսանկար տպած էր անձի մը չուրջ: Նոյնիսկ բարեկամ նկատուած երկիրներու առաջնորդները ցարդ չէին արժանացած նման երեւոյթի:

Խորհ· Միութեան մամուլը կը չարունակէ անտեսել Նիքսընի այցելութիւնը Չինաստան: Լուրերը հասուկէնտ կը մըրուին եւ քանի մը տողով միայն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ Լուֆթհանզա ընկերութեան ձումպօ ճէթի 135 ճամբորդները ողջ առողջ կրցան դուրս ելլել օդանաւէն, ուր կը մնային անձնակազմին հետ հինդ արար օդահէններու սպառնալիքին տակ: Ծանօթ է որ օդանաւը որ Թոքիոյէն Ֆըրանքֆուրթ կ'երթար, պարտաւորուեցաւ Ասեն իջնել: Ճամբորդներուն մէկ էր ողբացեալ Ռոպըրթ Քենըտիի 19ամեայ զաւակը: Զորեքշաբթի առաւօ սակայն օդանաւը եւ անձնակազմը միչտ ահաբեկիչներուն ձեռքն էին: Ասոնք կ'ըսեն թէ կը պահանջեն «Միոնական հալածանքին դէմ դիմադրական կազմակերպութեան»: Կ'ըսեն թէ բողոքելու համար է Պոնի կառավարութեան բերած օժանդակութեան Իսրայէլացիներուն, որ զրաւած են դերմանական օդանաւը:

ԻՐԼԱՆՏԱՅի յեղափոխական բանակը (Իռա) ռումբ մը պայթեցուց անգլիական պինուորական դպրոցի մը մէջ, Անգլիա: Եօթը հոգի մեռաւ եւ 16 հոգի ալ վիրաւորուեցաւ: Ահաբեկումը կատարուեցաւ իբրեւ փոխադարձութիւն Լոնտոնտէրիի արիւնալի միջադէպին:

ՔԱԹԱՐի մէջ պետական հարուած մը տեղի ունեցաւ: Օգտուելով իր ազգականին՝ Էմիր Ահմէտ Պեն ալ Թանի բացակայութենէն, դահաժառանգ իշխանն ու վարչապետը Պետութեան դեկը իրենց ձեռքը առին: Քաթար Պարսից ծոցի էմիրութիւններէն մէկն է: Հարուստ է քարիւղով եւ ունի 130·000 բնակիչ:

ԱՆԳԱՐԱՅի պինուորական Ասեանը դատել սկսաւ ՏԷվ կէնճ կազմակերպութեան անդամները: Ամբաստանութեան աթոռին վրայ կը դտնուին 225 նախկին չարքաչիններ եւ կուսակցապետեր: Ասանայի պինուորական Ասեանը ութ ճախապաշարներ դատապարտեց՝ իւրաքանչիւրը չիւրը ութ տարի բանտարկութիւն:

ՍԹԱԼԻՆի աղջիկը՝ Սվետլանա, որ Մ· Նահանգներ հաստատուած էր 1967ին, իր 10 ամսուան աղջկան հետ վախուստ տուած է տունէն, որովհետեւ իր ամուսինին հետ ունեցած կեանքը չատ կը յիչեցնէ եղեր համայնական ձեւի սպրեկերը: «Ատոր համար հեռացած էր Ռուսիայէն»: Սվետլանայ չորս անդամ ամուսնացած է:

ԼՈՒՆԱ 20 այերանաւը յաջող վայրէջք կատարեց Լուանի վրայ:

ՃԱՓՈՆ – ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ յանձնախումբ մը կազմուած է քննելու համար Սիպէ – րիոյ քարիւղի չահագործման կարելիութիւնները: Մոսկուա կը փափաքի, որ Ճափոն 5,2 միլիառ ֆրանք փոխ տայ իրեն, տարեկան վեց առ հարիւր տոկոսով: Փոխարէնը Ճափոնի կը հայթայթէ տարեկան 25–40 միլիոն թոն քարիւղ, քսան տարիներու ընթացքին:

ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ քրիստոնեայ – ղեմոկրատ կուսակցութիւնը կը պահանջէ կառավարութենէն, որ Պոն բնականոն յարաբերութիւններ հաստատէ Փեքինի հետ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅի Գերագոյն Ատեանը վերաքննութեան ատեն հաստատեց դրագէտ Վլատիմիր Բուկովսկիի պատիժը «հակախորհրդային գործունէութեան» համար: Գրագէտը երկու տարի բանտ, հինդ տարի աշխատանքի կայան եւ հինդ տարի ալ քաղաքացիական իրականքներ պիտի կրէ:

ԿԱՌՔԵՐՈՒ վիճեէթին միայն կրկնօրինակը փակցնելը պիտի բաւէ զալ տարի: Հարազատն ալ կարելի պիտի ըլլայ դըրպանը պահել:

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԹԻՍԸՐԱՆի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի օր ժամը 11ին, Վատիկանի Ս· Պետրոս Մայր Տաճարին մէջ: Արարողութեան պիտի նախագահէ Պապը: Ցիշենք որ Կարդինալը որ եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրուէր ապագայ Պապ մը կոդմէ (Կարդ· Փաչելլի), իր կարգին եպիսկոպոս պիտի ձեռնադրէր ուրիչ ապագայ Պապ մը՝ Պօղոս Զ·: Կարդինալ Թիսըրան որ քալդէացի պատրիարքն էր, բազմաթիւ լեզուներու (ինչպէս երբայերէն, արաբերէն, յունարէն, եթովպերէն, ասորերէն, եւայլն) կարդին դիտէր նաեւ հայերէն:

ՊՈԼԻՎԻՈՅ կառավարութիւնը վերջնապէս մերժեց Ֆրանսայի յանձնել նացի Պարպին, որ Լիոնի դահիճը եղած է: Նոյնիսկ Նախագահ Փոմփիտուի անձնական նամակը օգուտ չէ ունեցած: Պոլիվիա կ'ըսէ թէ իր ձեռքը ունեցած իրական փաստաթուղթերը Ալման Պարպիի մասին կը բաւեն որպէսզի այդ հարցը կարգադրուած նկատուի:

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԱԳԻՐԸ

ԽՄԲ·— Պէյրութի մեր պաշտօնակիցը՝ *Ազդակ*, Փետրուար 19ի թիւին իր գրական էջը նուիրած է Շաւարշ Միսաքեանի, ասոր մահուան 15րդ տարեդարձին ի յիշատակ: Գրութիւններ ունին՝ Կարօ Սասունի, Պօղոս Սնապեան, Նուպար Զարխուտեան եւ Յ· Զորեցի:

Ստորեւ ընկ· Սասունիի գրութիւնը·—

Հայ հրապարակագրութեան մէջ՝ Շ· Միսաքեանը ինքնայատուկ դէմք մըն է:

Ինքնայատուկ՝ իր ճկուն եւ հարուստ լեզուով:

Ինքնայատուկ՝ իր պայծառատեսու – թեամբ եւ խորացուած խմբագրական – ներով:

Եւ ինքնայատուկ՝ իր լեզուին գրական կառոյցով: Առանց պայծառատեսութիւնը չզարչելու:

Այս յատկութիւնները կը կազմեն Շ· Միսաքեան հրապարակագրին վաւերական նկարագիրը:

Որ Շաւարշ Միսաքեանը գրական ներաչխարհ մը ունէր՝ կասկածէ վեր է: Գրական ապրումները իր սիրտը փոթորկած են պատանեկան օրերէն, երբ, Միսաք Մեծարենցի ընկերն էր եւ մասնակից անոր հոգեկան աչխարհին: Բայց իր ճամբան կը սկսէր օրաթերթերուն աչխատակցութեամբ եւ հրապարակագրութիւնը կը կլանէր զգայուն պատանին:

Ու ճակատագիրը այնպէս կը տնօրինէր, որ Շ· Միսաքեան 1908էն սկսեալ միչտ ըլլայ մամուլի վարիչ դէմքը: Տարբեր ընկերվարական հոսանքներ ներկայացուցած են Շաւարշ Միսաքեան, ինչպէս Ազատամարտ»ին, անկէ՝ Երկրամասի «Ցառաջ»ին: Մահուան ճիրաններէն ազատած՝ «Ճակատամարտ»ի խմբագիրը Փարիզ փոխադրեց Երկրամասի «Ցառաջ»ը, զոր վարեց մինչեւ իր մահը:

Կէս դարու ամէնօրեայ չարժող գրիչը սայթաքում չունեցաւ: Քաղաքական, իմացական եւ գրական կալուածներուն մէջ հարստացաւ Շ· Միսաքեանի ուղեղը եւ խտացուած բանաձեւումը գտաւ իր խմբագրականներուն մէջ: Ուրիչ անուանի խմբագիրներ չորս ընդարձակ յօդուածներով պիտի ըսէին այն՝ ինչ Շ· Միսաքեանը կը խտացնէր մէկ սիւնակ բռնող խմբագրականին մէջ:

Հրապարակագրական այս ինքնայատկութիւնը չեչտելով հանդերձ, չեմ կըրնար չմատնանչել նաեւ անոր գրական յատկանիչները, էջերը, որոնք կրնան մէկտեղուիլ եւ բնորոչել այն օրերու Մեծարենցի սերունդին գրական ապրումները, միչտ գուսպ:

Շ· Միսաքեանը մնայուն դէմք մըն է հայ մտաւորական հորիզոնին վրայ:

Կ· ՍԱՍՈՒՆԻ

ԳՈՒՐԳԷՆ ԹՐԵՆՑ

Մեր մամուլին եւ գրական էջերուն անմոռաց անցորդներէն մէկը, որ տարիներով իր համբերատար աշխատանքը բերաւ եւ ծղրիթի մը պէս երգեց մտերմօրէն, տուաւ իր կարելին եւ անանուն վաստկեր մը ազերսեց կեանքէն: Տպաւորուեցաւ արեւուն մէկ շողէն, սիրոյ թրթռացումէն, հովի մը չունչէն, նորաբոյց ծաղիկի մը բուրումէն կամ պարմանուհիի մը ժպիտէն, եւ այս անխարդախ զեղեցկութիւններէն ցոլքեր պահեց միշտ, իր սրտի եւ մտքի կայծկլտումներուն մէջ: Իր վառ հետաքրքրութիւնը տարածեց նաեւ ամէնօրեայ չրջապատին, ընկերային աշխարհին, հին ու նոր յիշատակներու եւ անձնական ապրումներու հակադրութիւններուն վրայ, եւ անոնց – մէկ հաճելի զրուագներ քաղեց, խուսա – փելով զանոնք պզտիլէ, բայց ժպիտը նոյնացնելով կաթիլ մը արցունքին:

Իր առաջին երգերուն մէջ, քերթողական արուեստը վարանք մըն էր կրծտես կեանքի մեծ փլուզումներուն եւ հոգիի սուր ցաւերուն դիմաց: Թերեւս անցօր մնաց անոնց ամեհի ուժին առջեւ, եւ նախընտրեց մանկական անկեղծութիւնը եւ խուսափուկ պարզութիւնը այն բոլոր իրերուն եւ զգմքերուն, որոնք գինքը չրջանակեցին եւ ցրուեցին իր ներքին մշուշը: Պահեցին բանաստեղծը իրենց առօրեայ ըոյին տակ, եղան զորով, եզրագ ու կարօտ, զարնանային իզձեր եւ ոսկի տերեւաթափ, եւ տակաւին այն լուռ պաղատանքը, զոր մարդը մերթ կը մըրմնջէ մահուան օրօրին համար:

Գուրգէն Թրենց անվթար պահեց այս հոգեկան պայծառութիւնը եւ զայն տըւաւ փոքր տաղերու մէջ, զղացական թրթռումը միացնելով մտածումի մը փչուրին եւ յաճախ փիլիսոփայօրէն նայելով բախտին անակնկալներուն, աւերներուն եւ վազուան անձկութեան: Ամէն ինչ մանկութիւն է իր տաղարանին մէջ, երբեմն թոթռվանք նոյնիսկ, զոր կ'արտաբերէ տակաւին սրտագրաւ խոռվքի մը պէս, կամ եղերական հարցումի մը նման: Այդ միալար նուագարանին վրայ, Թրենց տարիներով հնչեցուց իր մտերիմ խոհ – տովանութիւնները, իր յոյս տենչերը, անյօդ նուագները, որոնք յաճախ իրա – րու կը նմանին, բայց ներդաշնակ լիութիւն մը կը կազմեն ի վերջոյ:

Հոն կը լսէք ճայնը աղերսարկու դուռանին, որ «Եկո՛ւր» կը կանչէ աղջկան մը փախչող տեսիլքին դիմաց, ճամբուն վրայ կանգ կ'առնէ ծաղկած նռնենիի մը առջեւ եւ կակիծով կը յիշէ իր զիւղին հարսնիքները, փեսան ու հարսը՝ իր նռնագոյն զոլին տակ, մոմ կը զարկ փուչերուն մէջ եւ սիրոյ փունջ մը հիւսել կ'ուզէ այդ վայրի պտուղներով, յանկարծ կը վերագտնէ իր հայրենի տունն ու այգին, անառիկ սարերը եւ մթագոյն անտառները, կը լսէ քաջերուն երգը եւ ձիերուն խրխինջը, կը զգայ իր յուղումը ու եա կը զառնայ ամփոփուելու համար իր բարձրաբերձ անակին մէջ, սիրանքով դիտելու համար Վոսփորի պողպուն պեղկութիւնը:

Իր եղերը Անտունիներու չէչոը կը պահեն չատ անգամ, քառեակի մը մէջ խտացնելու համար ամբողջական խորհուրդ մը, եւ բացատրելու արարչական այն իմաստութիւնը, որ կը բնակի մարդուն եւ կնոջ կաւին մէջ: Այդ զաղտնիքը կ'ուզէ տեսնել նաեւ իր խոկ ճակատագրին վրայ, այն վայրկեաններուն ուր սէրը կ'ոգեկոչէ «ձիւնը դլխուն, բայց սրտին մէջ ծաղկի թերթեր» պահելով, եւ այս բոլորը կը նկատէ երջանիկ հակապրութիւն մը կեանքի եւ բախտի վճիռներուն: Կը խորհի թէ հարկ է արբենալ սիրոյ մատռուակէն, որ ձեր ճամբուն վրայ պիտի երեւայ օր մը եւ բաժակ մը դինի պիտի առաջարկէ ձեղի, յեսոյ անհետանալու եւ անմահանալու համար ձեր յիշատակին մէջ: Հարկ է տակաւին նմանիլ այն կքած ապարանքին, որուն կատարին վրայ վայրի ծաղիկներ բուսած են սակայն, ծիծեռնակներ բոյն չինած են հոն եւ զարնան հովը կը փչէ իր ծերպերէն:

Գուրգէն Թրենց մշակեց նաեւ արձակը, անսեթեւեթ բայց սահուն եւ պատկերալից լեզուով մը, աննշան պատահարներն անգամ ողեւորելով համեղ նկարագրութեան մը չունէին տակ: Բարու – թեամբ եւ տրամախառն հրճուանքով մը մօտեցաւ դինքը տպաւորող ձեւերուն եւ ասուպներուն, սիրեց հաւասարապէս ճշմարտութիւնն ու պատրանքը եւ նոյն համակերպութեամբ վարդեր քաղեց փուշերուն հետ: Աչքերը փակեց այս ցաւագին վայելքով, նման այն տաղերգուներուն, որոնք իրենց սիրտը կաթիլ-կաթիլ դրին հայ բառերու մէջ, եղէգնեայ դրչով եւ արեւոտ հոգիով:

ԵԴ. ՍԻՄԲԻՇԵԱՆ

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻԻՆ Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Ֆրանսահայ Գրողներու Միութիւնը 1971ի Հարենց մրցանակը յատկացուց բանաստեղծ Նիկողոս Սարաֆեանի, որ իրաւամբ կը նկատուի մեր ժամանակակից բանաստեղծութեան տիրական դէմքերէն մէկը:

Մրցանակի յանձնումին առիթով գրական երեկոյթ մը կազմակերպուած էր Օթէլ Մոտերնի սրահը, Ուրբաթ երեկոյ, Փետրուար 18ին:

Օրուան նախագահը՝ Ե. Այվազեան, դրասէր ունկնդիրներու առջեւ չէչտեց

գրական մրցանակներուն արժէքը անոնց օգտակարութեան տեսակէտէն: Գնահատ – ութեան ճամբով քաջալերութիւն — ա – հա գրական մրցանակներուն նպատակը: Նախագահը նաեւ քանի մը խօսք ըրաւ բանաստեղծին մասին, դնահատելով ա – նոր վաստակը:

Գրագէտ Զ. Որբունի, կազմակերպիչ մարմնին անունով նախ խօսեցաւ մրցինն կոյթին ներկայացուցած կարեւորութեան մասին, ժողովուրդներու կեանքին մէջ: Ժողովուրդները երենց մշակոյթով է, որ կ'ապրին, նկարագիրը եւ արժէքը ձեռք կը ձգեն եւ, հետեւաբար, Գրողներու Միութեան նորընտիր վարչութիւնը պիտի ձգտի գրական երեկոյթներու եւ աշխատանքներու ճամբով զայն գրասէրը հասարակութեան «սեփականութիւնը» դարձնել: Նիկողոս Սարաֆեան, նկատել ըլաւ Որբունի, մէկն է այն փոնջ մը ե – րիտասարդ ազգայինն, որ Հայուն դլխուն թափուած սարսափին հակիւ փրկուած ու հակիւ Պոլսոյ մեծ վարժարաններուն մէկ գրականութեան սէրը ճաչակած, Հայոց մնացորդացին հետ մազապուրծ նետուեցաւ այս մայթերուն վրայ: Այս երիտասարդներն են, որ հիմնեցին ինչ որ սովորութիւն եղած է անուանել «փարիզահայ երեսնական թուականներու գրականութիւն»ը: Արդարեւ ասոնք է, որ ամբողջ գաղթաշխարհի արեւմտահայ գրականութեան մէկ օղակը կազմեցին:

Ն. Սարաֆեան երկու պատերազմներու միջեւ տարածուող կարճ ժամանակամիջոցին մեծ ստղի մը պէս բարձրացաւ հայ գրականութեան երկնակամարին վրայ եւ, յանկարծ, քաշուեցաւ իր պատեանը: Ան վերջին ծայր բծախնդիր է, յաճախ տարիներով կը յղկէ եւ կը տաշէ իր քերթուածները, որով, հետեւաբար, անոր մեկուսացումը վայելք մը պիտի ըլլայ իրեն համար: Սարաֆեանի բանաստեղծութեան ներքին դոյալիճակը տարագիր մարդուն, մեր պարագային՝ Հայուն հոգեկան խռովքներուն ներհակ – յեցողական կաուն է, ինչ որ կը կազմէ աշխարհի բոլոր մեծ բանաստեղծներուն կալուածը, այսինքն՝ իրաւ բանաստեղ – ծութիւն:

Ն. Սարաֆեանի քերթողութեան խորքն ու արուեստը ներկայացնելու պարտա – կանութիւնը առանձնած էր Գրիգոր Պըլըտեան: Երիտասարդ դասախօսը խորա – պէս ուսումնասիրած էր բանաստեղծին ներքին աշխարհը՝ հիմ առնելով քերթո – ղին դեղարուեստական խօսքը, դրոշմուած անոր չափածոյ եւ արձակ ստեղծագործութեան մէջ:

Դասախօսին մօտեցումը իր նիւթին՝ քննական ու վերլուծական էր, ինչ որ կ'ենթադրէ մատուցման «ծանրութիւն», կշիռ:

Գր. Պըլըտեանի համար Սարաֆեանի դրականութիւնը ըմբռնելու դժուարու – թիւնը ո՛չ թէ կը բխի անոր գործէն, այլ միջին ընթերցողին անկարելիութեան սահմանէն՝ մասնակից դառնալու գործին:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԷՆ

Երկու չաբաթ է վեր «Յառաջի մէջ կը կարդայինք ծանուցումը, թէ Շուրիի Գր. Կապոյտ Խաչի նորընտիր վարչութիւնը Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է ցերեկոյթ մը, ոչ թէ միջոց համար, այլ զուարճացնելու մեր հայ երեսեւ փոքրիկները, 5–12 տարեկան, ծրագրուած զանազան զբաղատաւորումով:

Այդ առթիւ մրցանակները՝ լաւագոյն զբաղատաւորումով ներկայացողին: Առատ պիւֆէ, փոքրիկներուն՝ նախընթերց, թոմպոլա, փոքրերուն յատուկ ժապաւէն մը ու նաեւ մեր հանդէսներուն զարդն ու փառքը եղող «Նայիրի» երկսեռ պարախումբը... կրնա՞ս բացակայել...

Փետրուար 13 կիրակի, կ. ե. ժամը 16ին կը հասնիմ Շուրիի քաղաքապետա –

Արդէն ամէն վաւերական երկ կը պահանջէ ընթերցողին մասնակցութիւնը ասկէ համ նուազ չափով, եւ ասիկա անհրաժեշտ է մտնելու համար Սարաֆեանի աշխարհին ներս: Բանաստեղծին գործը կուզայ Սփիւռքէն եւ կը բերէ սփիւռքեան մտահոգութիւն մը, տարօրէն արեւմտեան: Սփիւռքը այսօր նահանջականութեան վիճակ մը չի ներկայացներ, ինչպէս յաճախ մեր գրականութեան մէջ: Գործին մեծութիւնը կը հիմնաւորուի իւրայատուկ կացութեան վերլուծումին մէջ խորութեամբ մը, բազմերեսանութեամբ մը, բարդութեամբ մը եւ նորութեամբ մը, որոնք կը մնան անձանօթ սփիւռքի գրականութեան մեծ մասին համար:

Դասախօսը ուրուագծելով բանաստեղծին կեանքը եւ այդ կապակցութեամբ թուարկելէ եաք անոր գործերը՝ վէպ, արձակ ու չափածոյ, կ'առաջադրէ ուղղիծ ընդունիլ անոր գործերուն բովանդակութիւնը եւ ընթերցում – վերլուծումի ճամբով բացայայտել բանաստեղծին ներքին աշխարհը:

Այս ճամբով է ահա, որ Գր. Պըլըտեան կէտ առ կէտ մատնացոյց կ'ընէ Սարաֆեանի քերթողութեան հայեցողութիւնը՝ երեւան հանելով անոր լինքնատիպ նկարագիրը եւ արժանիքը: Սարաֆեանի համար բանաստեղծութիւնը եւ, ընդհանրապէս, գրականութիւնը ամէն բան են, ըլլալու ձեւ մըն է, կենսական հարց մըն է: Անոր համար բանաստեղծութեան մէջ կ'որոշուի դրողին, մարդուն «ճակատագիրը», այսինքն ըլլալու եղանակը:

Դասախօսութեան աւարտին Օր. Սոնա Սերոբեան ընթերցումներ կատարեց Ն. Սարաֆեանի քերթուածներէն: Օրիորդը աչքի զարկաւ իր չատ հնչեղ տառադնութեամբ, բառերուն եւ տողերուն տատ իր ճիշդ կշռոյթով եւ սահուն լեզուով:

ՇԻՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

— Արսէն եւ Աղասի ենթակայ կամ – պիւսի զաժան զօրութեան, մինչ ես կը կարծէի թէ մեռած են անոնք դիակներու զգեստներէն զատելով. այժմ երանի թէ չմատնուին իրենց հօրը ներկայութենէն ազդուած:

Կամպիւս կը հրամայէ յոխորտալով.

— Մօտեցէք տեսնեմ Տիգրանի մեղսակից թշուառները, մօտեցէք որպէսզի լաւ ճանչնամ ձեր թափառորը:

Սափորը կ'իյնայ Տիգրանի ձեռքէն եւ կը փշրուի երբ կը տեսնէ իր զաւակները եւ — Ո՛հ, աղջիկս, աղաղակը կը խուսափի նոյն ատեն:

— Ո՛հ, հայր իմ, կը բացագանչէ Աղասի ու կը նուաղի. Արսէն թեւաբաց դէպի հայրը կը վազէ. Տիգրան չերմիւ համբուրելէ յետոյ կը փութայ նուաղած աղջկանը մօտ: Արսէն, Միհրանն իսկ կը հետեւին երեքն ալ ամէն ջանք կը թափեն ուշքի բերելու համար իշխանուհին:

Ընտանիքի մը այս ցաւատանջ տեսարանը եւ անակնկալ պատահարները քիչ մը կը յուզեն Կամպիւսի քար սիրտը, բայց ան չուտով կը հակազդէ ինքնիրեն, որպէսզի չըլլայ թէ ներէ անոնց, եւ բարկութեամբ կը հրամայէ.

— Հեռացուցէք ասոնք ներկայութենէս, եւ երբ խարոյկը պատրաստ ըլլայ լմնցուցէք ինձ, կ'ուզեմ ներկայ ըլլալ անոնց երկար տաեղուան մահու տանջանքին:

— Բռնակալ, պոռաց Արսէն, մինչ պահակները կը սոխակէին յառաջանալ, բռնակալ — կրկնեց իշխանը — մեզ տառապեցնելու արհեստին լաւ սիրացած ես, ճիշդ է որ քու ներկայութենդ մենք կրկնակի պիտի տուչորինք...:

Միհրան տխրօրէն կը դիտէ զանոնք, եւ իր հօրը կը մօտենայ զանոնք պաշտպանելու միտումով, բայց հայրը կը կանխէ եւ կը հարցնէ ցաւագին.

— Իշխան, ի՞նչ կերպ պէտք է մտածեմ քու նկարագրիդ վրայ. ես ձեզ վստահեցայ վրէժիս հոգածութիւնը. դուն քիչ առաջ ուզեցիր հաստատել թէ՝ Տիգրանի զաւակները այլեւս չեն ապրիր, եւ իրը թէ անոնց մոխիրը բերիր, մինչդեռ անոնք ահաւասիկ ողջ են, եւ եթէ իմ հաւատարիմ զօրավարը Օրեման զանոնք չյանձնէր ինծի պիտի հաւատայի քսածիդ: Այսպէ՞ս պէտք է կատարէիր յանձնառութիւնդ, պատասխանէ, այս ի՞նչ տեսակ դաւադրութիւն է:

— Ոչ հայր, չդաւեցի բնաւ. հաւատա՛ ինձ, ամբողջ բանակայինները, ինչպէս ես, վստահ էինք որ անոնք երկուքն ալ մեռած էին մեր վերջին յարձակողականի ընթացքին:

— Բայց դուն չանացիր համոզել զիս թէ անոնց մոխիրն է քու բերածդ:

— Ես բոլորովին վստահ էի, ինչպէս իմ հետեւորդները, թէ իրական էր, դաւելով զանուած երկու դիակներու ոսկրմիկ իշխանազունի ծանօթ զրահապատ հագուստներէն: Բացի այդ հրամանները զործադրելով քու սպառած յաղթանակիդ, իմ ապացոյցներս տուի...:

— Եւ ի՞նչ են այդ ապացոյցները:

— Կը խնդրեմ տէր իմ, թէ Տիգրանի գահին խորտակումը եւ գինք չզթայացկապ ներկայութենդ իր կարծեցեալ զաւակներուն աճիւնին վրայ ողբակոծիլը արդեօք բաւարար քաւութիւն մը չէ՞ իր մեղաց համար: Ես կը կարծեմ թէ ձեր բարի սիրտը այս կերպ յաղթանակէդ ազդուած, պիտի ներէ անոր:

— Ներե՞լ անոր, իշխան ի՞նչպէս կը համարձակիս ըսել ինծի այդպիսի անվայել բան:

— Հայր, ձեր ինծի պարզեւած երջանկութենէն խրախուսուած՝ նկատեցի անկեղծօրէն, որ ձեր վրէժին պոհացում տրուած է: Հայաստանը պարտուած ձեր զօրաց չնորհիւ, ողողուած իր բնակիչներուն արեան հեղեղով: Բայց քու քինախնդրութիւնդ անչէջ է տակաւին:

— Իմ քէնս կ'ուզարտի միայն թշնամիիս կեանքի վերջաւորութեան:

— Ոչ հայր, մի արատաւորեր անունդ սեւամուր գործով մը. կ'ուզե՞ս որ արդարադատ ապագան քու անունդ դասէ վայրի բռնակալներու կարգին, մինչդեռ կարող ես արժանանալ առաքինի մեծագործ թագաւորի փառապսակին:

— Ապագան, իմ անունիս հայհոյելու տեղ ընդհակառակն, պիտի ծափահարէ զահին վսեմութիւնը պաշտպանելուս համար անարգել առակ թշնամիիս դէմ:

— Իսկ ներկայիս ի՞նչ կը կարծես որ խորհի Փարսի զանգուածը, հայր:

— Բաւական է որ երկինքի ինծմէ և լսէ:

— Ընդհակառակն, ան պէտք է սիրէ ձեզ, եւ կը կարծե՞ս որ քու այդ վրէժխնդրութիւնը կրնայ անոնց սէր պատգրել:

— Գոնէ կը լսէ ան, աւելին պէտք չունիմ ես:

— Շատ լաւ տէր, կ'ուզեմ որ մանկիկ տակ հեծող ժողովուրդը երբ տեսնէ Տիգրանը եւ իր անմեղ ընտանիքը, խոյսին մօտ՝ լռելեայն անիծ զեղ եւ նոնք երկինքէն խնդրէին երկինքին թարկութիւնը թափի քու վրայ:

Ն. Վ.

(15 – Շար.)

բանի հանդիսասրահը. հանդէսը յայտարարուած էր ժամը 14,30ին...

Ինչ մեղքս պահեմ, այս անգամ ես ալ ուրիշներու պէս մտածեցի. այսինքն՝ ե՞ս պիտի ըլլամ առաջին վազողը, ժողովուրդը հազիւ ժամը 16ին կրնայ պակ, մանաւանդ այսպիսի խոնաւ, անձրեւոտ օդով, ու յետո՞յ... հարկաւ հայկ. բանիենդանը պիտի ծօնեն ազգականներով, բոլորուած հայկ. ճոխ ու համադամ սեղաններու շուրջ. միւս կողմէ «չուկայ» ընողները մինչեւ ժամը 13,30, յոգնած, պարապած, հազիւ հանդչելու առեն ունենան:

Այս մտածումներով իմ ուշացումս չըբացատրելով կը հասնիմ սրահ:

Մեծ եղաւ զարմանքս, երբ մտայ հանդիսասրահ, որ մութին մէջ խորասուզուած, բոլոր աթոռները զրեթէ զբաւուած, լուռ ու մունջ, առանց ձայն-ծպտուկի, մարզիկ հեսաքրքրութեամբ կը դիտեն մանուկներու յատուկ ժապաւէն մը: Կը կծկուիմ տեղ մը, ուշ մնացողի ամօթ – խանութեամբ: Ու երբ լոյսերը կը բացուին, կը դիտեմ շուրջս: Ոչ միայն Շաւիլցիներ, այլ եւ Փարիզէն, Պանեէոյէն, Ալֆորվիլէն փութացեր էին ծնողքներ լրջենց զաւակներով, նոյնիսկ չաւերը ըզդեստաւորուած:

Պահ՛ու հայ մայրերուն, որոնք հնարքներ էին յղացեր զբեսաւորելու իրենց փոքրիկները զանազան ու զարմանալի ապրանքներով:

Պահ՛ու նաեւ Շաւիլի այս նորընծաի վարչութեան, որ կրցաւ իր այս առաջին իսկ ձեռնարկով հետաքրքրական դարձնել իր ցերեկոյթը թէ՛ մեծերուն եւ թէ մանաւանդ մեր սիրասուն փոքրիկներուն:

Ահա՛ նորընծաի վարչութեան ժրաջան առենապետուհին ընկերուհի Սոնա Փափազեան իսկ թիւով 22 զբեսաւորուած երախաները, յետոյ հրաւիրեց քննիչ յանձնախումբը, որուն մաս կը կազմէին Տիկիններ Տէր-Յակոբեան (Փըրանուհի, ամուսինը տեղւոյն քաղաքապետական Խորհուրդի անդամ), Գ. Փափազեան եւ Օրիորդներ Թագուհի Սէյլեան եւ Արաքսի Պարոնեան — երկուքն ալ Շաւիլի հայկ. զպրոցի նախկին սանուհիներ:

Բեմը կը զեկավարէին փոխն ի փոխ ընկ. Շտոյեան (հայերէնով) եւ ընկերուհի Սոնա Ֆրանսերէնով, որ ժողովուրդին ներկայացուց իւրաքանչիւր երախան իր կրած տարազով: Թուենք այդ տարազները.— մաժորէթ, հինական, հնդկական, ճաւոնական, ռուսական, իտալական, ֆրանսական, հայկական (19րդ դարու տարազ), Անահիտ դիցուհի, պարիկ, գնչուհի, մարքիզ եւ մարքիզուհի, հովիւ, քաու-պօր, քաղաք, փիէրօ:

Ցետոյ մինչնարար, փոքրերուն՝ նախընթրիք: Դադարէն վերջ դարձեալ բոլոր առաջին մրցանակի արժանացողները նախ բեմ հրաւիրեց վարչութեան առենապետուհին եւ ըստ քննիչ յանձնախումբի դնահատման, բոլորն ալ առացան զեղեցիկ նուէրներ, մասնաւորաբար պատրաստուած ձեռքով, տեղւոյն խանութի – ներուն կողմէ, նաեւ պատկերազարդ գիրքեր: Ցետոյ բեմ եկան Բ. մրցանակի արժանացողները. բոլոր երախաները ծափահարուեցան: Կ'արժէր դիտել մեկ անոնց ուրախութիւնը, իրենց անուշիկ աչքերը ժպտալով բոցեր կ'արձակէին. իրենք էին օրուան հերոսները:

Ցետոյ բեմ եկան «Նայիրի»ի ազգն ու աղջիկները, որոնք իրենց 5–6 համբապերով խանդավառութիւնը զպզթնակէ – տին հասցուցին:

Ընկ. Շտոյեան յայտնեց ժողովուրդին իր խոր ընդհակալութիւնները, եւ հետաքրքրեց նաեւ նորընծաի Կ. Պոլսի վարչութիւնը իր այս անդրանիկ ձեռնարկին համար:

Ընկերուհի Սոնա Ֆրանսերէնով նոյնպէս իր ընդհակալութիւնները յայտնեց թէ՛ «Նայիրի»ի, թէ մայրերուն, որոնք պատասխանեցին իրենց կոչին եւ թէ բոլորին որոնք հեռուներէն անդամ եկած էին պիրենք քաջալերել, նաեւ յայտնեց թէ մի քանի ամիսէն պիտի ծօնեն Շաւիլի Ֆր. Կ. Պոլսի հիմնադրութեան 40–ամեակը:

Իմ կողմէ մեծ պռաւօ՛ մը նորընծաի վարչութեան: Բարոյական կողմը շատ լաւ էր, վատահ եմ որ նիւթապէս ալ կոկիկ դումար մը ապահոված են:

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ–ՓԱՓԱԶԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՈՒԱԹԼՐԹԱՈՒՆԻ մէջ, փետրուար 10–ին, յիշատակուած է Վարդանանց տօնը՝ տպաւորիչ հանդիսութեամբ մը: Նախագահը՝ ընկ. Բժ. Լեւոն Տաղլեան իր բացման հակիրճ խօսքին մէջ չեշտած է օրուան կարեւորութիւնը, մեր պատմութեան մէջ, իբրեւ ազգային հպարտութեան եւ ուխտի օր: Բանախօսներէն ընկ. Ենովք Լաչինեան յայտարարած է, թէ Հայերը թէեւ կորսնցուցին Աւարայրի պատերազմը Փիլիքապէս, սակայն, իրապէս, այդ հերոսամարտը փրկեց հայ ժողովուրդը, դառնալով Հայութեան անխորտակելի կամքին մէկ փոխանակելի խորհրդանիշը: Այդ պայքարով, Հայութիւնը ապահովեց իր ազգական, կրօնական եւ մշակութային միութիւնը, բիւրեղացաւ ազգային իդէալը, եւ ճամբայ հարթեց ապագայ Վարդանանց հերոսամարտերու համար, Զէյթունէն մինչեւ Սարդարապատ: Երկրորդ բանախօսը Տիկին Գոհար Թէօլէօլեան յիշատակած է նախ հայ ժողովուրդի պատմական ոգին, որով պայքարած է միշտ յանուն ազատութեան եւ հայրենիքի: Մեր բոլոր ճակատամարտները մղուած են այս ոգիէ նշանախօսքերով:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ մէջ հայկական պատմական եղեռնները կը մնան կանգուն: Այսպէս Ս. Յարութիւն եկեղեցի՝ Տաքքայի մէջ, Ս. Յովհաննէս՝ Զինչուրայի մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ՝ Սինկափուրի մէջ, Ս. Աստուածածին՝ Մատրասի եւ Ս. Նշան Կալկաթայի մէջ, բոլորն ալ ճարտարապետական տարբեր ոճերով հոյակապ կառոյցներ են:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

—o—

Երեւանի մէջ պատրաստուած ձեռագրերէն առաջինը, որ մեր ձեռքը հասած է, Ժե. դարու գործ է: Այսուհանդերձ, գոյութիւն ունեցած է Երեւանցի Գրիչ անունով մէկը, որ աշխատած է Խրիմի մէջ: Ան ծանօթ էր նաեւ Տիրացու կամ Տէրտէր Երեւանցի անուններով: Այս վերջնոյն գրչին պատկանող չորս ձեռագրերու յիշատակարաններէն կը պարզուի, որ ան ծովի ճամբով գացած է Կաֆա, ապա Սուղաթ կամ Խրիմ քաղաք, կոքսու եւ Ազով: Այս քաղաքներուն մէջ է, որ ան ընդօրինակած է ձեռագրերնիս:

Երեւանցի Սարգիսի եւ Գոհար–Մելիքի զաւակը զարգացած անձ մըն էր, սքանչելի հաւաքածոներ կազմած եւ ընդօրինակած է: «Մի մեղադրէք անարհեստ գրչիս, զի ես զրագէտ չէի, այլ բազում սէր գրոցս Վարդանայ կու նեղէր գիս եւ գրեցի»: Ըսել կ'ուզէ թէ Վարդան Աբեղեցիի գրքին սիրոյն է, որ արտագրած է ձեռագիրը: Ձշդենք, որ մեր գրիչներէն չատեր նոյն գրդռեզառճառով կատարած են իրենց գործը, որովհետեւ «սէր կատարեալ ի բաց մերժէ զերկիւղ»:

Տէրտէր Գրիչ Երեւանցի Խրիմ գրած է ԺԴ. դարու երկրորդ քառորդին: Այդ Թուականներուն դեռ նոր կը սկսէր հայ գրչութիւնը մէջտեղ գալ Խրիմի մէջ. նոր եկեղեցիները կը շինուէին, նոր գրչատուներ կը հաստատուէին: Եւ ահա Խրիմի առաջին գրիչներէն Գրիգոր Սուքիասեանցի, Մկրտիչ Բարերգիի եւ այլոց հետ Տէրտէր Երեւանցի կը դառնայ Խրիմի գրչութեան զարգոյն հիմնադիրներէն մէկը: Հետաքրքրական է նկատել տալ, որ ան իր ընդօրինակած մէկ Քարոզ – գիրքը ծաղկած է ոչ թէ զլխազարդերով եւ լուսանցազարդերով, այլ Քարոզիչ – ներու նկարներով, որոնք ոսքի կեցած են՝ էջին մեծութեամբ: Ասիկա քիչ գործածուած եղանակ մըն էր այն օրերուն:

ՍՏԱՅԱՆՔ

ՀՌՈՄԿԼԱՅ, պարբերաթերթ Լեւոնեան վարժարանի ժառանգաւորներուն, Լ–Թ տարի, Թիւ 14, Հոմ 1969–70, «ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ (Վազգէն Կաթողիկոս Կ'այցելէ Պապին):

«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ»

—o—

Ապրիլեան եղեռնին զոհ գացած բանաստէր, լեզուաբան ու մանկավարժ Յովհաննէս Գազանճեանի «Պատմութիւն հայ դրականութեան» ձեռագիր գառագրքի երկու հատորը միասին լոյս է տեսել Պէյրութում 1970 Թուականին: Դասագիրքն ընդգրկում է հայ դրականութեան սկզբնաւորութենէ մինչեւ 1915 Թուականը: Ա. հատորն ունի ներածութիւն՝ ա) հայերէն լեզու, բ) հայ նշանագրեր, գ) հայ դրականութիւն: Հին շրջանի ընդհանուր տեսութեանը յատկացում են Դ. եւ Ե. դարերի հայ մատենագիրները, հայ դրականութեան ոսկեդարի բաժինները, որում է ոսկեդարեան հայերէնի նկարագիրը, Ե. դարում օտար ազդեցութիւնները հայ դրականութեան ու լեզուի վրայ: Սրան յաջորդում են Զ. եւ է. դարերի հայ մատենագիրները: Ա. հատորն ընդգրկում է մինչեւ 1850 Թուականի հայ դրականութիւնը: Հատորում զետեղուած են նաեւ հայ ժողովրդական բանահիւսութեան մարգարիտներ եւ հատուածներ հայ մատենագիրներից. հատորը բաժանուած է հին, միջին եւ նոր շրջաններու:

Բ. հատորում ընդգրկուած է ԺԹ. դարերի կէսերից մինչեւ 1915 Թուականի հայ դրականութիւնը (արեւմտահայ եւ արեւելահայ):

«Դրականութիւնը չահմանափակուած – լով միայն զեղարուեստական դրականութեան մէջ, — գրում է հեղինակը — մենք գայն ըմբռնած ենք աւելի լայն սահմանով եւ դրականութեան մաս համարած ենք դրական քննադատութիւնը, դրական, լեզուական, բանասիրական ուսումնասիրութիւնները եւ պատմական, կենսագրական, ազգագրական աշխատութիւնները, որոնք իսկապէս ազգային դրականութիւն են, քանի որ դրականութեան արտայայտիչն եղող լեզուին, գայն մշակող հեղինակներուն, անոր նիւթ հայթայթող ազգագրական եւ պատմական տարրերուն ուսումնասիրութիւնն ունին իրենց առարկայ: Հետեւաբար, մեր պատմութեան մէջ առած ենք նաեւ նշանակելի բանասէր – դրագէտները»:

Աղբի շրջանի հայ դրականութեան բաժինն սկսում է արեւմտահայ եւ արեւելահայ դրականութեան մասին ընդհանուր ներածականով:

« Պատմութիւն հայ դրականութեան » դասագիրքը տպագրուեց հեղինակի նահատակութենից 55 տարի յետոյ ու փըրկուեց կորստից: Հատորում առանձին լրացումներ ու ճշդումներ է կատարել Դպրեվանքի դասախօս Տէրէն Գաբիկ – եանը:

«ՍՈՎ. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ»
(1972 Յունուար)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (173)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ · ՄԱՍ

ԾԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

—o—

«Եւ այսպէս տասնեակ մը անմեղ էակներու սպանութեան պատճառ եղար եւ ասոնց մէջէն միայն ալպանացի խմբապետը ծանրապէս վիրաւորուած կենդանի պնդուեցաւ, որպէսզի քու վատ չահատակութիւնդ պատմէ»:

Ոսթիկանապետին այս յանպատրաստից ամբաստանութենէն Տիգրան հասկցաւ, որ իր փախուստէն յետոյ ատորուդիին մէջ կատաբե՝ւ իրերպպանութիւն մը յաղորդած էր, մինչ մանկամարդ կիւղէլ անյայտ աբքայապահներուն ոտից տակ զոհ դացած էր:

Ոսթիկանապետը չարունակեց.

— Կը խոստովանի՞ս ուրեմն թէ այս ամէն մարդասպանութիւններուն հեղինակը դուն ես:

— Երբեք չուրացայ որպէսզի խոստովանիմ, պատասխանեց Տիգրան հաստատ չեչտով մը:

— Հէ՞, կը խոստովանի՞ս:

— Այո:

— Է՛հ, այն ատեն ուրեմն կը ցաւիմ:

— Եւ ինչո՞ւ համար կը ցաւիք:

— Կը ցաւիմ անոր համար որ միայն մէկ գլուխ ունիս եւ ոչ հազար:

Եւ սենեակին մէջ քանի մը քայլ ընելէ յետոյ, վերատին Տիգրանի մօտը եկաւ ու ըսաւ.

— Բայց անհոգ եղիր, գալով հազար գլուխներուն, դժուարութիւն պիտի չքաշենք զանոնք դանելու, որովհետեւ դուն մեզի պիտի մատնանչես ատոնք:

Տիգրան արհամարհական քմծիծաղ մը ունեցաւ:

— Է՛հ, հանդարտէ, քու տեսակիդ բոլոր վատերը որոնք կիներ կ'անպատուեն ու գլխէ կը հանեն, երբ ձերբակալուին քեզի պէս այսպէս կը խնդան, սակայն չատ չանցած գաղանիք չի մնար որ երեան չհանեն:

— Աւելի պիտի տեսնենք, ըսաւ Տիգրան:

— Ուրեմն, վճռա՞ծ ես բան մը չխոստնել:

— Ի՞նչ կը փափաքի ձերդ վսեմափայլութիւնը, որ յայտնեմ:

— Հայ քմիթթահներու ընկերութե՞ան կը պատկանիս թէ Երիտասարդ Թուրքերու ընկերութեան:

— Իմ գաղափարիս ընկերութեանը կը պատկանիմ:

— Եւ ո՞րն է քու գաղափարդ:

— Իմ գաղափարս այն է թէ ժողովուրդը կը տառապի ու կը տանջուի եւ պէտք է ազատագրուի:

Երիտասարդին այս պատասխանին վրայ Թուրք ոստիկանապետը կատղեցաւ, սկռանները փչրելու աստիճան կրճտեց եւ ձեռքը վերցնելով բանտարկեալին այտին վրայ ուժգին ապտակ մը իջեցուց:

— Վատ, դոչեց Տիգրան զայրացած:

Եւ հաւատարակչռութիւնը կորսնցնելով եռւը դանուած սթոռին վրայ ինկաւ:

— Այս ըրածդ կուդայ քիչ առաջուան ըսածս հաստատել, չարունակեց երիտասարդը, քաղաքակրթուած աշխարհի եւ ոչ մէկ վայրին մէջ դատաւորը իր ամբաստանեալը չապտակեր: Զղուչցիր, այս ըրածդ չատ ժամանակուան համար պիտի չընես: Իմ եռեւէս ուրիշներ պիտի դան, ու իմ սկսածս պիտի աւարտեն:

— Եւ ո՞րոնք են ատոնք: Սա նոր դաղափարներով մարդուկնե՞րը, Թրքական յարկին տակ պատիւը բռնաբարողնե՞րը, դիշեր ցերեկ կիներու հետ չուայտացողնե՞րը: Մ՚յա՛ է ձեր վնտռած ազատութիւնը: Կորսուեցէք դուք ալ ձեր ազատութիւնն ալ:

Եւ իր բանտարկեալին պատասխաններէն կատղած, անոր փչերը քաշեց եւ յետին ծայր ծաղրական չեչտով մը աւելցուց.

— Ահաւասիկ եւ ազատութեան դրօշակիդ... այրերը կնոջական տարազներ կրեն եւ կիները խարեն... Թո՛ւհ ձեզի:

Եւ այս ըսելով Տիգրանի երեսին թքաւ:

Երիտասարդը առանց երեսին վրայէն թուքը սրբելու, արհամարհական քմծիծաղով մը պատասխանեց.

— Առաջին անդամը չէ որ բարբարոսներ բարձր գաղափարներով մարդոց երեսը կը թքնեն: Այս անարդանքը ինձմէ չատ աւելի բարձր մէկն ալ կրեց:

— Հէ՞, ի՞նչ ըսիր:

— Այո, մեր Փրկիչին՝ Ցիսուս Քրիստոսի երեսն ալ թքան:

Թուքը բերնէն նողկալի հայհոյանք մը հանեց եւ հեղնական չեչտով մը աւելցուց.

— Ահա մարդ մը, որ ինքզինքը իր կրօնքի հիմնադիրին Մարիամի որդիին հետ կը բաղդատէ:

— Վեհ գաղափարները, վսեմափայլ տէր, ըսաւ երիտասարդը վճռական չեչտով մը, բարոյական բոլոր հեռաւորութիւնները կը ջնջեն եւ նոյնիսկ մարդիկը աստուածներու կը հաւասարեցնեն:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

Սիւրէն հաստատութիւնը կը ծանուցանէ

ՆՇԱՆ ՏԻՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետրուար 16ին, 69 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Ուրբաթ Փետր. 25 ժամը 14,15ին Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցին։

Որեւէ մահագդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

ՊՐԻՍԷԼ.— Այրի Տիկին Սարգիսեան խոր ցաւով կը ծանուցանէ իր ամուսնոյն՝

ՌՈՊԵՆՍՈՆ ՍԱՐԳԻՍԵԱՆԻ

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 10ին։

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Փետր. 14ին

Հասցէ.—
111, Rue Berckmann's
St. Gilles — BRUXELLES

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Տիկին Վերժին Յովհաննէսեան հոգեհանգստեան պաշտօն կատարել կուտայ իր ամուսնոյն՝

ՓԱՆՈՍ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին ի յիշատակ, Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս-Պետրոս եկեղեցին կիրակի, Փետր. 27 ժամը 11ին։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Ն. Նազարկեթեանի եւ իր զաւակներուն, ընկերուհիներ Ա. եւ Մ. Մուրթաֆեաններու, իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր եւ մօրեղբօր՝ Մարտիկ Նազարկեթեանի կսկծալի մահուան առիթով։

A MARSEILLE

THEATRE MAZENOD, 88 Rue d'Aubagne, Vendredi 25 Février à 20 h. 30 la section d'Aix de l'Union des Etudiants Arméniens d'Europe vous invite à assister à une projection de diapositives avec commentaires sur le thème suivant :

L'ART ARMENIEN
Ourartou — Eglises — Miniatures
par Patrick Donabédian

à la suite du voyage qu'il a effectué l'été dernier en Turquie, Arménie Soviétique, Iran.

ENTREE LIBRE

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Առնուվիլէն ընկ. Մարկոսեան 10 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Շ. Միսաքեան սրահին անոր մահուան 15րդ տարեդարձին ի յիշատակ։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
Լիոնի Մէջ

Լիոնի Ազգային Տան չէնքին Երիտասարդաց Միութիւնը դասախօսութիւն մը կը կազմակերպէ Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին, Լիոնի մէջ, «Սիկալ» սրահը։

կը խօսի Պ. ՎԻՒԹՈՐ ԿԱՐՏՈՆ

Le Samedi 26 Février à 21 heures, Salle de la Cigale, Avenue de Saxe à Lyon,
Conférence de VICTOR GARDON
« *L'Apocalypse écarlate et la guerre dans l'avenir* »
Organisée par le Foyer des Jeunes Arméniens de Lyon.

×

Le Vendredi 25 Février, de 16 h. 30 à 20 h. VICTOR GARDON dédicacera ses œuvres :

— Le Vert soleil de la Vie
— Le Chevalier à l'Emeraude
— L'Apocalypse Ecarlate

A la Maison de la Presse, 68, Rue de la République, Lyon (2e).

ՆՈՒԷՐ

Կապոյտ Փաչի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւնը չնորհակալութեամբ առած է իր հայերէնի դասընթացքին ի նպաստ 50 ֆր. Տէր եւ Տիկին Լորիս Պանեանէ ի յիշատակ նորոդ հանգուցեալ Տիգրան Պագալեանի կսկծալի կորուստին։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ
ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԷՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն ժեւրար Սթեֆանէ յայտագիրը՝

Անարատ Յղութեան հայ Քոյրերու մայրավանքին եւ այլ դպրոցներու գործունէութիւնը։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18Ը ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Քրիստափոր Ենթ. Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին։

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան չորրանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 26 Փետր. երեկոյեան ժամը 20ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր

HOTEL MODERNE

8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République

ՊԱՐԱՀՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱՀՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033-02-12

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
Սէնթ-Էթիէնի Մէջ

Հայ Տիկնանց Միութեան նախաձեռնութեամբ, Սէն Շամոնի Հայ հասարակութեան թատերախումբը կը ներկայացնէ Գրիգոր-Վահանի

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

կիրակի, Փետր. 27, ժամը 15ին Թէաթր Քօփօ, Մէզոն տը լա Քիւլթիւր։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Սէն Ժեռոմի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս. Ժեռոմի եկեղեցին կից սրահին մէջ, Փետր. 29 Երեքշաբթի ժամը 3ին։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՍԻՕՒՔՕՋԻ Ցուշամատեանի յանձնախումբի ժողովը 27 Փետրուար կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պ. Եսայեանի բնակարանը՝ 33 Ռիւ տը լ'Եկալիթէ, իսի։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ (Փետրուար 26) ժամը 5ին Քաֆէ Մոտերն, 1, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Պուա Քոլոմպ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Ապրիլ 16ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ
ԿՕԳԵԿՈՉԷ
ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի ժամը 16ին Սփլանտիտի սրահին մէջ

կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
կը խօսին.—
Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) *Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)*
Զրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ
(յատկապէս ղրուած այս հանդիսին համար Փօլատեանի կողմէ)
Դեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ
կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մայիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին ԼԻՒՔ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ
Սփլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱՀՈՒՄԲ
Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

14էն 16 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ։ Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ ատ Սփորի մէջ (Ալֆորվիլ)։

Հեռաձայնել 207-54-51։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՁԱՏԻԿԸ
Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ եւ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ԽԻՍՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

(15 օր) 26 Մարտէն 9 Ապրիլ կամ (10 օր) 26 Մարտէն 5 Ապրիլ

Գինն 10 օրուան համար
Ա. կարգ 1820 ֆր. — Թուրիսթ կարգ 1700 ֆր.

15 օրուան համար
Ա. կարգ 2050 ֆր. — Թուրիսթ կարգ 1950 ֆր.
Տեղերը սահմանափակ են

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ
TRIM VOYAGE
1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով
VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Նախաձեռնութեամբ
Կապոյտ Խաչի Շրջ. վարչութեան եւ շրջանի իր բոլոր մասնաճիւղերուն
Կիրակի Փետր. 27 ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ
Կը հրաւիրուին ընկեր-ընկերուհիները եւ համակիրները։
ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ — ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

Կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէյ-Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ

Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 20ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse
Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ ֆրանսական
կերակուրներով եւ ըմպելիներով
Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ
Ճաշագին 30 ֆրանք

ՈՒՐԲԱԹ
25
ՓԵՏՐՎԱՐ
VENDREDI
25 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՀԱՅՐԱՆԻՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12350

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.350

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ»

—o—

Բ.

Հայերէն լեզուով հրատարակուած են երկու կարեւոր գրքեր՝ Հայաստանի Հանրապետութեան նախկին վարչապետներու կողմէ, — 1) Ալ· Խատիսեանի Հայաստանի Հանրապետութեան ծագումն ու զարգացումը, Ա· տիպ՝ Աթէնք, 1930, բ· տիպ՝ Պէյրութ, 1968, պատկերազարդ, 2) Ս· Վրացեանի «Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը, Ա· տիպ՝ Փարիզ, 1928, բ· տիպ՝ Պէյրութ, 1958։

Պրոֆ· Ռիչըրտ Գ· Յովհաննիսեանի գրքոյկը այն առաւելութիւնն ունի, որ անոր մէջ օգտագործուած են, բացի հայկական բազմաթիւ անտիպ վաւերաթուղթերէ, օտար լեզուով գրնդական պաշտօնական վաւերագրերը, որոնք մատչելի չեն հասարակ մահկանացուներուն։

Հատորի վերջաւորութեան (էջ 479–518) հեղինակը մանրամասն «Մատենագիտութեան» մը մէջ կը յիշէ այն բոլոր աղբիւրները, որոնցմէ օգտուած է։

Անոնց չարքին ամէնէն կարեւորներն են՝ ա) Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան (Փարիզի) 1918–1920 թթ. տարուան վաւերագրերը, որոնք ներկայիս մաս կը կազմեն Հ· Յ· Դաշնակցութեան Պոսթընի դիւանատան, բ) Հ· Յ· Դ· արխիւները, որոնց մէջ են Հայաստանի կառավարութեան, Վրաստանի, Ազրբէյճանի, Լոնտոնի, Հռոմի, Պերլինի, Ուաշինկթընի, Թուրքիոյ եւ Ուկրայինայի դիւանագիտական ներկայացուցիչներու թղթակցութիւնները, Համօ Օհանճանեանի թղթերը, Ազգային Պատուիրակութեան, Փրանսական եւ բրիտանական կառավարութեանց, Կիլիկիոյ Ազգ· Միութեան, Փրանսայի, Գերմանիոյ, Ամերիկայի, Հարաբաղի Դաշնակցական մարմիններու, Ընկերվարական Երկրորդ Միջազգայինի վաւերագրերը եւայլն։

Օտար աղբիւրներէն յիշենք՝ Բրիտա-ռնական կայսրութեան պաշտօնական պատգամաւորներու, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարարութեան, նախագահ Ուիլսընի, Ծովակալ Մարք Պրիսթոլի, Խաղաղութեան Խորհրդաժողովի ամերիկեան պատուիրակութեան թուղթերն ու առենագրութիւնները։ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարութեան դեղին տետրակները (1893– 1897, 2 հատոր), Ազրբէյճանի եւ Վրաստանի Փարիզի Պատուիրակութեան Յուշագրերը։ Ու նաեւ Ազգ· Հայաստանի պատմութեան բաժնումնքի պետական արխիւները։

Մեծ թիւ կը կազմեն իրենց դիրք կամ դրօշի լոյս տեսած հրատարակութիւնները՝ անգլերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն, հայերէն, գերմաներէն, թրքերէն եւ այլ լեզուներով։ Առանց այդ բուռ-բենական ճոխ ցանկին կրնան օգտուիլ բոլոր անոնք, որ կը հետաքրքրուին Հայկական Դատով։

Հեղինակը իր աշխատասիրութեան մէջ օգտագործած է բոլոր կարեւոր, վաւերական նիւթերը եւ հարցերը քննած է դիտնականի վայել առարկայական ձեւով։ Իր մէկնաբանութիւններու աղբիւրները յիշած է ամէն էջի տակ մանրատառ ծանօթութիւններով։

Գրքի Բ· հատորը պիտի ընդգրկէ 1919ի առաջին կէսէն մինչեւ 1920ի առաջին կէսը երկարող շրջանը։ Պիտի խօսի մանաւանդ Հայաստանի Հանրապետութեան ներքին եւ արտաքին գործունէութեան, Մեսի շարժումին եւ Ռուսիոյ ու Կովկասի մէջ բոլշեւիկներու տարած աշխատանքներուն վրայ։

Գ· Հատորը պիտի ներկայացնէ Հայաստանի կացութիւնը 1920ի երկրորդ կէսէն մինչեւ խորհրդայնացում, Սեւրի դաշնագիրը, Լեւոն Շանթի պատուիրակութիւն, Ազգերու Դաշնակցութիւն, Թրքական ներխուժում, եւայլն։

Փափաքելի էր, որ այս հատորը, ինչպէս նաեւ նախորդն ու յաջորդները թարգմանուէին Ֆրանսերէնի — ինչո՞ւ չէ՝ նաեւ հայերէնի, — որպէսզի աւելի մեծ թիւով հայրենակիցներ բուն իսկ աղբիւրէն սորվէին մեր մօտիկ անցեալի ճակատագրական անցուդարձերու ճշգրիտ պատմութիւնը։

Պրոֆեսօրը վերջերս այցելած է Հայաստան, ուր մեծ պնդահատանքի արժանացած է Երեւանի համալսարանական շրջանակին մէջ։

Շնորհաւորելով պինդը իր հայրենասիրական թանկագին աշխատանքին համար, կը մաղթենք իրեն ուժ եւ կարողութիւն՝ յաջողութեամբ ի կատար ածելու համար առաջադրած ծրագիրը։

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

THE REPUBLIC OF ARMENIA, volume I, 1918-1919, *Richard Hovannisian*, University of California Press, 1971.

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ ԵՒ ՉԻՆԱՑԻՆԵՐԸ

—o—

Փեքին ժողովրդական ընդունելութիւն մը վերապահած էր Նիքսընի, անոր այցելութեան երրորդ օրը։ Մ· Նահանգներու նախագահը ներկայ գտնուեցաւ մարզահանդէսի մը մայրաքաղաքի գոց մարզարանին մէջ, ուր 15·000 Չինացիներ ժպիտով եւ ծափահարութիւններով ընդունեցան իրենց պաշտօնական հիւրը։ Չին մարզիկներ տպաւորիչ յուցադրութիւններ կատարեցին։ Շու Էն Լայ ներկայ էր նախագահին կողքին։

Քաղաքական դէտերը կը նկատեն, որ չին մամուլն ու ձայնասփիւռը չեմ խօսքեր կը վերապահեն Նիքսընի։ Մամուլի ոճը փոխուած է, քանի որ Նիքսըն կ'ընակուի Չինաստանի «պատուոյ հիւրը»։ Շատեր նկատել կուտան, թէ չին մամուլը նոյնիսկ «բարեկամ» նկատուած պետական ղէմքերու այցելութեան առթիւ իսկ այսքան «տաք» խօսքեր չէր արտայայտած։ Միւս կողմէ Մաո որպէսզի ցոյց տայ, թէ մեծ կարեւորութիւն կը ներկայացնէ Նիքսընի այցելութիւնը Չինաստան, Փեքինի օդերայլ ներկայացումին թոյլ տուած է, որ իր կինը ներկայ գտնուի Նիքսընի կողքին։ Արդէն Մաո այցելութեան առաջին օրէն իսկ յատուկ հանդիպում մը ունեցած էր Նիքսընի հետ։

Նիքսըն երրորդ անգամ ըլլալով երկար խօսակցութիւն մը ունեցաւ չին վարչապետին հետ։ Այս հանդիպումը, որ տեւեց չորս ժամ, տեղի ունեցաւ Նիքսընի Փեքինի բնակարանին մէջ։

Ըստ սովորութեան ոչ մէկ մանրամասնութիւն կը տրուի խօսակցութիւններուն մասին։ կողմերը միշտ լուռ կը մնան։ Ակնյայտնի նկատելի է, որ Նիքսըն – Շու Էն Լայ եւ, միւս կողմէ, երկու երկիրներու Արտաքին նախարարները նստատեղ ունեցան աւելի երկար խօսակցութիւն, կ'ուզեն չօշափել բազմաթիւ հարցեր։ Անշուշտ դիւրին չէ ասոնց կարգադրութիւնը, քանի որ ինչպէս նկատել կուտան ամանք, յաճախ ընդհանուր քաղաքականութեան մը փոփոխում կը նշանակեն։ Այսուհանդերձ, խօսք կայ «յաճախակի չփոխանակութեան» մասին։ աւելին՝ «մնայուն» չփոխանակութեան մասին։

Յամենայն դէպս դէտերը համաձայն են ընդունելու, թէ «հմայական բան մը տեղի պիտի ունենայ» այս այցելութեան առիթով։

Մոսկուայի մէջ չրջան ընող լուրի մը համաձայն՝ Նիքսըն Փեքինի մէջ գաղտնի հանդիպում մը պիտի ունենայ Հիւս· Վիէթնամի առաջնորդներու հետ։

× Չինացիները Ամերիկացիներուն նուէր տուին գոյգ մը փանտա, կենդանի մը, որ միայն Չինաստանի մէջ կայ անտառային չրջանները։ Ամերիկացի կենդանաբանները այնուամենայնիւ մտահոգ են։ Փանտան սիրաբանիլ չի դիտեր բնազդօրէն, ան կը սորվի իր ծնողքէն։ արդ եթէ փոքր տարիքի մէջ բռնուած են եւ իրենց ծնողքներէն դեռ չեն սորված սիրաբանիլ, Արեւմուտքի մէջ դեռ կարելի պիտի չըլլայ փանտայի նոր սերունդ հասցնել։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ կառավարութիւնը ձերբակալեց Իռայլ (Իրլանտայի յեղափոխական բանակ) դեկավարներէն ութ անձեր։ Այս ձերբակալութիւնը կատարուեցաւ Ալաերշոթի (Անգլիա) ահաբեկումին կապակցութեամբ։

ՊԻՏՐՈՒԹԻ Աաեանը 100·000 լիրանան ոսկիի տուգանք սահմանեց խորհրդային Թաս գործակալութեան, որուն Լիբանանի թղթակիցը գրած էր վերջերս թէ երեսփոխանական ժողովի անդամներէն երկուքը՝ անգլիական դաղտնի սպասարկութիւններու հաշուին աշխատող անձեր եղած են։ Ամբաստանեալը բացակայ էր բայց կրնայ վերաքննութեան դիմել։

ՖՐԱՆՍԱ. եւ Իտալիա համաձայնագիր մը կնքեցին, որով 12,5 քիլ· երկարութեամբ փապուղի մը պիտի հաստատուի Ֆրէժիւսի մօտերը։ Փապուղին պիտի բացուի 1978ին։ Ատոր չնորհիւ Թորինո-Լիոն ճամբան երեք ժամուան տեւողութիւն պիտի ունենայ կառքերուն համար։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ կարգ մը սենոիքաները (Բանուորական Ուժ, Քաոր եւ Սէ· էֆ· Թէ· Սէ·) առարգրեցին աշխատավարձերու նոր պայմանագրութիւնը ածուխի բանուորներուն համար։ Սէ· էֆ· Տէ· Թէ· եւ Սէ· Ժէ· Թէ· համաձայն չեն թէեւ բայց եւ այնպէս պայմանագրութիւնը պիտի դործադրուի։ Միւս կողմէ երկաթուղիի ճիւղին մէջ, սենոիքաները ճնշում կը բանեցնեն որպէսզի բանակցութիւնները վերսկսին անօրէնութեան հետ։

ՊՕՐՏՈՑԻ Սիւտ–Ուէսթ օրաթերթը բանուորներուն դործադուլի 5րդ օրը ստիպուեց փակել թերթը, որ չրջանի կարեւորագոյն օրաթերթն է։

Մամուլի տագնապին ծանրութիւնը ծանօթ է արդէն բոլորին։ Փարիզի բոլոր օրաթերթերը, սենոիքային իսկ որոշումով, իրենց գինը 0,50էն 0,70ի պիտի բարձրացնեն Մարտ մէկէն սկսեալ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ Լուֆթհանզա ընկերութեան օդանաւը ի վերջոյ «ազատ արձակուեցաւ» Աաենի օդակայանը, ուր իր 15 հոդինոց անձնակազմովը դրաւուած էր արաբ ահաբեկիչներուն կողմէ։ Շատ յստակ չէ թէ ի՞նչ կ'ուզէին օդահէնները, բայց կը թուի թէ եղածը թշնամական արարք մըն էր Դաշնակցային Գերմանիոյ դէմ, զոր կը մեղադրեն իրրեւ դրդիչը նացիական նոր Պետութեան մը (Իրայէլ) առեղծումին։

ՍԻՒՐԱԹի (Մարոք) ահաբեկիչներուն դատավարութիւնը կը չարունակուի Քենիթրայի զինուորական դատարանին կողմէ։ Արքայական դատախազը քանիւհինդ մահապատիժ պահանջած է եւ քանի տասի բանտարկութիւն ալ 25 ուրիշ մարտանեաններու համար։

ԿԻՊՐՈՍ նախկին հակաբրիտանական Էօֆա կազմակերպութիւնը, որ ներկայիս կը կոչուի, «յոյն Կիպրացի ազգայիններու Միութիւնը» եւ Զօր· Ղրիվասի կողմնակիցները կոչ ըրած են Ամէնքի կառավարութեան — Մայր հայրենիքին — որ պէսզի կղզին փրկէ։

ՍԹԱԼԻՆԻ աղջիկը որ ամուսին (Ստրը) եւ տուն ձգած, 10 ամսու երախային հետ պացած է, զարմացեր է որ ամուսինը ամուսնալուծումի մասին կը մտածէ։ Ինչ նման մտադրութիւն չունի եղեր, այլ պարզապէս չի կրնար հաւաքական կեանք վարել։ Ամուսինը, որ ամերիկացի ճարտարապետ մըն է Ֆ· Լօյտ Ռայթ հիմնարկութեան (ճարտարապետութեան դպրոց) անօրէնն է եւ հոն բոլորը հաւատացած կ'ապրին։ Տիկինը չէ հանդուրժեր նման կեանքի մը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՌԱՏ ՁԻՒՆ

Երեւանի մէջ զօրաւոր սառնամանիքներուն յաջորդած է առատ ձիւնը։

Փետրուար 17ին Հայաստան ամբողջովին ծածկուած է ձիւնի հաստ շերտով։ Փակուած են լեռնանցքերը, առժամեայ կերպով դադրած են Արարատեան դաշտի աշխատանքները։ Երեւանի մէջ ձիւնին թանձրութիւնը 35 սանթիմեթրէն աւելի եղած է։ Հակառակ արտասովոր պայմաններուն, քաղաքին երթեւեկութիւնը բնականին վիճակ կը պարզէ։

Ֆանտան դիւղի մէջ ձիւնին չերտը 60 սանթիմեթրէն աւելի եղած է, հաստատելով մրցանիւ մը Հայաստանի համար։ Սպիտակ հաստ ատաղով ծածկուած են Ալարան – Հրազդան գօտին, Սեւանի աւազանը, Շիրակի բարձրաւանդակը։ Դալով լեռնային չրջաններուն՝ ձիւնին բարձրութիւնը կ'անցնի մէկ մեթրը։

Յառաջիկայ չարաթներուն օդը պիտի չարունակէ յուրտ ընել։

ԼԻԲԱՆԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ՏԵՍԱԿՑԵՑԱՆ ՈՒՄՈՆ ԷՏՏԷԻ ՀԵՏ

Փետրուար 16ին Հ· Յ· Դաշնակցութեան կեդրոնական Կոմիտէի ներկայացուցիչները, մասնաւոր ժամադրութեամբ, հանդիպում մը ունեցան Ազգային Պլոքի պետ Բէմոն Էտտէի հետ եւ մօտ երկուքուկէս ժամ, սիրալիր ու ջերմ մթնոլորտի մը մէջ, խորհրդակցութիւն մը ունեցան։

Տեսակցութեան ընթացքին քննուեցան ընտրական դաշնագրի չրջաններու կացութիւնը եւ տարբեր դիւնակցութիւններու կազմութեան հաւանականութիւնները, մասնաւորաբար Պէյրութի առաջին ընտրչրջանին եւ Մեթնի մէջ։

Այս առթիւ, Ազգային Պլոքի պետը յայտնեց, որ եթէ Հելֆի վերակազմութեան համար իր կողմէ ներկայացուած պայմանները չընդունուին, վերջնականապէս որոշած է առանձին ցանկեր կազմել։ Բէմոն Էտտէ կարելի նկատեց նաեւ դործակցութիւն մը անջատաբար Ազատական կուսակցութեան հետ։

Այս տեսակցութեան աւարտին, որոշուեցաւ տեւարար կապի մէջ ըլլալ եւ չփոխանները երկուստեք չարաչնակել դաշնագրան կուսակցութիւններու եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու հետ։

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՎԱՅՐԿԵԱՆԸ

—o—

ԲՐՈՖՍ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Երբ հմա նորէն, տարիները եռքը, դէմ առ դէմ կուգամ երբեմնի չարաչուք Ուրուականին, դաժան Հնձողին որուն ահեղ մանգաղը անգամ մըն ալ սրտիս չատ մօտ խոտորեցաւ՝ ձեռքս արհաւիրքով աչքերուս չեմ տանիր ու ցաւի տարամերժ, երկար ճիչին հմա կը խառնուի կակազումը մաքին՝ անընթեռնլի տառալ դիրքի մը առջեւ որուն դաղտնիքը յանկարծ քիչ մը աւելի պարզուած կը թուի, որովհետեւ կա՛պ մըն ալ, դինքը հողին կապող, խզուեցաւ հիմա: Այդ դինով է Թերեւս ամբողջական փրկութիւնը ու վերջին մարդը անչուշտ, միայն Խորհուրդին անձնատուր, պիտի ամբողջական ճշմարտութիւնը տեսնէ:

Կեանքը չատ նմանցուցած են ճամբորդութեան մը, բայց մինչեւ ճամբու մը աւարտութեան միջոցին միշտ ժամանումին կը մտածենք ու կը պատրաստուինք՝ կեանքին մէջ մահուան մտածելէ կը խուսափինք, կը քշենք, կը մերժենք անոր դաղափարը անհուն հեռաւորութիւններու խորը եւ իրօք, անմահի պէս կ'ապրինք: Պատճառը անչուշտ այն է որ որոշ օրը չենք դիտեր ժամանումին, բայց կը դադրի՞, ատոր համար, ժամանումը առայդ ըլլալէ եւ մահը մաս չի կազմե՞ր կեանքին ինչպէս նաւահանգիստը ուր կը հասնինք մասն է ճամբորդութեան: Օր մըն ալ, անոնց մէջէն որոնք միացուցեր էր ճակատագիրը իրարու, մէկը, լրիւ մնջիկ, կ'անհետանայ: Ան հասեր է եղեր: Չէինք դիտեր եւ կը փնտռենք դինքը դեռ: Այս դաղտնիքը չենք հասկընար, այս իրաւունքն ու պարտքը մէկուն, զոր մեզի կորուստ կ'արձանագրենք ու դառնօրէն կը դանդատինք եւ կ'ողբանք:

Հիմա կը դանեմ սակայն թէ միայն Մահն է մեծ, ընդհանուր, տիեզերական. կ'ընդունիմ զայն իրրեւ միջոց ձեւափոխութեան որ կը կազմէ միշտ, ու միայն ինքը, տատիճանները սանդուխին ուրկէ տիեզերքին ուժը կը բարձրանայ հեռուհեռէ մինչեւ Աստուած: Մարդկային կեանքը այդ անհրաժեշտ ամբարձումին մէջ վիճակ մըն է միայն, Թերեւս վերջին վիճակը: Ինչպէս կապեր ովկիանոսին խորէն կը բարձրանան յամրօրէն մինչեւ ջուրին երեսը, այնպէս երկիրը կապող ու ապրեցնող զօրութիւնը, իր միներալներուն, հողին, բոյսերուն ու կենդանիներուն միջոցաւ որոնք անդիտակից փոխադրիչն են անոր, կ'անցնի, կը մտնէ մարդուն՝ երկրին դերադոյն արտադրութեանը մէջ որուն տրուած դիտակցութիւնը նախադուռն է իր աստուածութեանը: Այդ կարողութիւնն է միայն որ կը կազմէ ամբողջ դերագանցութիւնը մարդուն, որուն ֆիզիքապէս տարբերութիւնը միւս ոռնաւորներէն անչուշտ աւելի քիչ է քան տարբերութիւնը որ կայ անոնց եւ կենդանական ուրիշ կարդի մը, օրինակ, թռչուններուն մէջ:

Մարդուն տրուած այդ յատկութիւնը, կ'ըսէի, ձգտումն է դէպի Աստուած ուրուն մօտաւոր միացումի մը յոյսն ու խոստքը՝ միայն ինքը ունի: Եւ տեսէ՛ք, ինչպէս մարդը, որովհետեւ դեռ նիւթ է ու փակված նիւթին՝ երբ փոխանակ հոդւոյն նիւթով է որ կը դրադի՝ իր միտքը որ կ'արշաւէր անհորիզոն միջոցներու մէջ՝ կը դանդազէ ու կ'իյնայ. իր քայլերը փոսէ ի փոս կը նետեն դինքը: Երկու տարրեր կեանքեր են, հոդւոյն ու նիւթին կեանքերը որոնց երկուքովն ալ դրադիւը միակ դժբախտութիւնը կը կազմէ մարդուն: Բայց մինչդեռ առաջինը կը հեռացնէ, կը տարածէ մտածումը, ինչպէս կեդրոնախոյս զօրութիւնը, ու միշտ դէպի աւելի բարձրը ու հեռուն կը լայնցնէ իր ըմբռնումին շրջանակը՝ մօտացնող՝ դինքը ամէն օր քիչ մը աւելի դեպ բարդոյն զօրութեան: Աստուծոյ, երկրորդը՝ կեդրոնաձիգ զօրութիւնն է որով դառնալով կէտի մը շուրջը՝ որչափ մօտենանք անոր, այնչափ կը նեղնայ մեր տարածութեան եւ յաւարդմութեան շրջանակը:

Ամէն մարդ կը դդայ մահը իրրեւ անխուսափելին ու երբոր կը հասնի դերազոյն վայրկեանը, չէ՛, չի վախնար անկէ: Բայց կեանքը որուն մէջէն կ'անցնի, հազարաւոր հետքեր կը ձգէ իր վրայ որոնց հաչիւը պիտի տեսնուի իրեն, Մահուան օրը: Ինչպէս արդէն օրերուն մահն է որ ուրիշ օրեր կը չինէ եւ երկկուան երջանկութիւնն ու դժբախտութիւնն են որոնք այսօրուանինները չինեցին՝ նոյնպէս այս օրերը ամբողջ պիտի յանդին մեծ վազուան՝ Մահուան, որուն մէջ դժբախտութիւնն ու երջանկութիւնը բնականօրէն կեանքն է հայթայթած:

Վայրկեան մը կայ ուր միտքը մահուան սեմին վրայ կոխելով կը վերազատնայ յանկարծական թափով մը դէպի եա, անցեալին մէջ ու կը վերապրի կեանքը դոր ապրեցաւ, դէչ՝ եթէ զայն իր յանգանքովը դէչ ըրաւ, աղէկ՝ եթէ խիղճը՝ բարիին օրէնքը որ կը դանուի ամէն հոդիի խորը չամբաստաներ դինքը: Անոնք որոնք տեսած են մահը մօտէն, չատ մօտէն ու հրաչքով մի միայն ճողոպրած անոր տիրապետութենէն, ինչպէս լերան մը զագաթէն դլորողները, ինչպէս ալիքներու խորասոյզ ընկղմողները, կը պատմեն եաքէն թէ տեսած են, որոշակի տեսած, իրենց մանկութեան օրերէն մինչեւ արկածային նախորդ վայրկեանը ամէն դէպքառոր պատահարները, ամէն դաժան կամ անուշ տեսարանները իրենց կեանքին: Ի՞նչպէս կարելի է, պիտի հարցուի, քանի մը երկվայրկեանի մէջ կեանքի մը ամբողջ շրջանը վերապրիլ: — Ի՞նչպէս կ'ըլլայ, պատասխանենք, որ կէս ժամուան քունի մը միջոցին, երազներ կը տեսնենք որոնց դործողութիւնը ժամեր, օրերու մէջ կ'անցնի: Բացատրութիւնը սա է որ քունին մէջ — մահուան նախադրքը — ինչպէս մահուան սեմին վրայ, միտքը կը խղէ իր կապերը ժամանակին հետ որ Աստուծոյ կողմէ մարդուն վրայ դրուած փականքն ու չափն է եւ ինչ որ մեր նայուածքովը երկվայրկեան մը կը թուի, մեռնողին այդ պահուն յաւիտենականութիւնն է իրօք: Ի՞նչ հաճոյք ուրեմն հանդարտ խիղճին, բարիին համար յիշել իր կեանքը անվերջ, հանդարտ ու լուսաւոր կերպով եւ չարին համար ի՜նչ տատապանք՝ խղճահարիլ յաւիտեան: Արդարութիւնն ու դժոխքը ուրիշ բանե՞ր են արդեօք եւ այն որ առաջին անգամ անոնց երկիւդը ներչնչած է մարդուն, մահուան չատ մօտը դացող ու վերադարձող մը եղած չէ: Ուրեմն եթէ մարդ այդ երկիւդը միշտ իր սրտին մէջը ունենար պիտի ապրէր բարութեամբ իրեն ու իր նմաններուն հանդէպ:

ԿԻԼԻԿԵԱՆ ՅՈՒՇԵՐ

ԼԵՎԷՈՆԱԿԱՆԻ ԿԵԱՆՔԷՆ

—o—

ԱՏԱՆԱՅԻ ՄԷՋ

Նախորդ դրութիւններուս մէջ նկատած եմ այն խանդավառ մթնոլորտը ուր կ'ապրէր Հայութիւնը Կիլիկիոյ բոլոր շրջաններուն մէջ:

Տարօրինակ չետոյ պիտի ծանրանամ այս անգամ Աստանայի ըլլայ Լեվէոնական, ըլլայ հայկական կեանքին վրայ, ուր հաստատուեցայ ինչպէս ծանօթ է իրր փէնիկ ենթաստպայ:

Առաջին անդամ լինձ պարտականութիւն տրուեցաւ նորոդել տալ դերմանական բանակի կողմէ լքուած բազմաթիւ հսկայ մեքենաներ որոնք կը դանուէին հին կայարանին մօտ դտուող «Գերմանական Փապրիքա» կոչուած եւ Ֆրանսական բանակի կողմէ զօրանոցի վերածուած չէնքի չտեմարաններուն մէջ:

Փնտռեցի ու դտայ Յակոբ Մամիկոնեան անուն մեքենագէտ մը որ յանձն առաւ կարեւոր դումարի մը փոխարէն դործածելի դարձնել դանոնք: Խախտէս Յակոմբը դաչնակցական դուրս եկաւ եւ յետագային Լաթաքիոյ մէջ միասին դործակցեցանք դանազան մարմիններու մէջ:

Անկեղծօրէն խոստովանիմ որ այդ հսկայ մեքենաները իրենչ կը ծառայէին եւ թէ Մամիկոնեան իրենչ աչխատանք տարաւ անոնց վրայ, չեմ դիտակցիր, բայց պահանջուած դումարը լրիւ վճարուեցաւ իրեն, եւ ես արժանացայ հարիւրապետիս դնահատանքին:

Աստիճանաբար լինձի յանձնուեցան ա-

ւելի կարեւոր աչխատանքներ: Ի մէջ այլոց կը դրաղէի Զօր. Տիւֆիէօյի ապառանքին նորոդութիւններով ու բարեռոդութիւններով եւ այս պատճառով իր հետ յաճախ տեսնուելու առիթներ կ'ունենայի: Նոյն հանդիպումները Գնդ. Ռէմոնի հետ՝ դործիս բերմամբ: Հանրածանօթ հայասէրներ էին երկուքն ալ եւ Կիլիկիան Հայերուն տալու ջերմ պաչտպաններ: Գնդ Ռէմոն նոյնիսկ դերքոյկով մըն ալ արտայայտած է իր այս ապատրութիւնները:

Երբ կը խօսինք հայասէր Ֆրանսացի-ներու մասին, անկարելի է չյիչել հանրածանօթ Տոքթ. Ռոլանը, որու ծայրայեղ դպացումներուն եւ Հայութեան մասուցած իր թանկագին օդտակարութեանց առ ի երախտադիտութիւն, երբ մահացաւ այս անդիւտ հայասէրը թաղուեցաւ Աբդաեան վարժարանի փակին մէջ, որ ուխտատեղի մը դարձած էր կարծես եւ որու այցելութեան եկաւ նոյնիսկ օր մը ժենեռալ Կուռօ եւ պատիւներով ընդունուեցաւ Պր. Տիրան Պալիկեանի եւ Ազդային Միութեան կարդ մը անդամներու կողմէ:

Մահուան ճիրաններէն մազապուրծ ադատած Հայութիւնը խուռներամ կը վերադառնար Կիլիկիա: Ոչ միայն Կիլիկիցիներ, այլ նաեւ դանազան հայկական դաւառներու ժողովուրդը, օր առաջ վայելելու քաջարի Հայկական Լեգէոնի պինուորներուն ներկայութիւնը եւ անկախ Կիլիկիան:

Ֆրանսական կառավարութիւնը կը քաջալերէր ներդաղթը եւ յաճախ ալ իր միջոցներով կը փոխադրէր հոծ Հայութիւն:

Անհաւատալի ու երազային կը թուէր բոլորին, հայկական բանակ, Թուրքերէն դրաւուած Կիլիկեան հողին վրայ, ամէն կողմ հայ պինուորներ, սուինաւոր տողանցքներ, «Մեր հայրենիք»ը թնդացնելով: Ուրախութեան արցունքներով ու հրճուանքով կը դիտուէր անոնց պնացքը պղտատաններէն:

Հայութեան ներխուժումի հետեւանքով, Ազդարեան վարժարանը, անօրէնութեամբ ընկ. Ղազար Չարըղի — որու մասին խօսած եմ ուրիչ անդամ — նեղ կուդար այլեւս աչակերտութեան: Կը բացուէին չարանուանական վարժարաններ ամէն կողմ: Մտաւորականներ կուդային դանազան երկիրներէ:

Բացուեցաւ նաեւ երկրորդական վարժարան մը, անօրէնութեամբ ընկ. Վարդան Գէորգեանի, այժմ Հարաւ. Ամերիկա, ուր կը պաչտօնավարէին Ֆրանսայի Հայութեան ծանօթ Լեւոն Մոսեան, Գրիմիթէլ եւ ուրիշներ, որ կարճ ժամանակի մէջ տուաւ լաւագոյն արդիւնքներ:

Վարժարաններէ եւ կուսակցութիւններէ զատ, ծայր տուին դանազան կազմակերպութիւններ, թատերական, երգեցիկ, կանացի, բարեսիրական, երիտասարդական, սկաուտական որոնք խրախճանքի վերածեցին ամբողջ Աստանան. խանդավառութիւն ամէն կողմ:

Աչտա Մատաթեան, Կառավարենց, Ամ-

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

—o—

Մտածէ նաեւ Փարսը չրջապատող թագաւորներուն վրայ. անոնք որ արիւնով եւ բարեկամութեամբ կապուած են Տիգրանի հետ, անոնք որ յարդանք եւ հիացում ունին անոր առաքինութեան եւ քաջութեան ընտրեցին զայն իրր իրաւարար Լրենց մէջ պատահած տարաձայնութիւններն ու վէճերը արդարօրէն լուծելու համար: Կը կարծես որ անտարբեր հանդիսատե՞ս պիտի ըլլան Տիգրանի եւ իրենների, չափը անց եպերելի մահավճիռ դործադրութեան: Անոնք պիտի չդա՞ն դէն ի ձեռին հաչիւ պահանջելու քեզմէ երբ իրենց համբերութիւնը սպառի:

— Շատ ալ հո՞գս է որ դան, տղաս, թող համարձակին դալ, դուն քաջարար պիտի պատժես զանոնք, վատահ եմ:

— Ո՞վ... ե՞ս, հայր:

— Այո, նոյնինքդ Միհրան:

— Ա՛հ, մի սպասէք, ո՛չ, ես պիտի չդինուիմ արդարադատ մարդոց դէմ, ոընոք անմեղ մահապարտ մը պիտի պաչպանեն:

— Ի՞նչ կը լսեմ, ինծի ուղղուած են այդ անվայել խօսքերդ:

— Այո հայր, ես պարտ եմ անկեղծօրէն խոստովանիլ որ երբ ինծի պարտադրեցիք Հայաստանը նուաճել, արդէն սիրտս զաղանի կերպով կը մեղադրէր ձեզ երիցս պատրաստ կը դդայի չհնազանդիլ ձեզ, բայց ձեր իշխանութեան ճնչումին ենթարկուելս, կամ ժառանգորդի հպարտութիւնս — ինչ որ դուք խոստացաք — պատճառ եղան այդ ակամայ գործունէութեանս. բայց ներքնապէս կ'ըզճայի որ Տիգրանը յաղթանակէր կամ ճակատամարտի մէջ մահանայինն ընկերքով, ես կորնցուցի այդ դիւրահաւան յոյսս: Երկինքը պատժեց դիս իմ սուրիին հնազանդութեան համար: Այդպէսով է որ հիմա կը տեսնեմ թագաւոր մը, ոիպարը բոլոր թագաւորներուն. կը տեսնեմ իր անմեղ ընտանիքը ենթարկուած քու կոյր զօրութեանդ, պատրաստ բոցակէզ ըլլալու ականատես աներեւոյթ աստուածներու դատաստանին առջեւ եւ ես անտարբեր հանդիսատե՞ս... փոխանակ այդ դեհենէն ազատելու զանոնք ի սէր արդարութեան, կը խնդրեմ հայր դթա՛ անոնց վրայ:

Ազդեցութիւն գործելէ չատ հեռու էր իշխանին սրտաչարժ խնդրանքը. ընդհակառակն բանակը կ'որոճար աւելի սոսկալի պատիժի մասին, եւ պահ մը ձեւական լռութենէ մը յետոյ Կիւրոսի անարժան որդին Կամպիւս ըսաւ իր ըզուն.

— Թող ուղածդ ըլլայ տղաս, կը նեղեմ Տիգրանին, հրահանգէ պահակներուն որ հոս բերեն, ես անձամբ կ'ուղեմ յայտնել ազատութեան չնորհս եւ առանձին ձգէ զիս անոր հետ:

— Շատ լաւ տէր իմ, կը հնազանդիմ ձեզ, բայց ծպտիահարելով, որ կարողացայ դութդ չարժել եւ Աստուած միջնորդեց քինախնդրութեանդ վերջ տալու համար: Ո՛հ աստուածներ ի՜նչ տեսակ բուռնամտութեամբ եւ թանկագին խունկերու դոլոչիապատ ծուխով պիտի կրնամ յայտնել ձեզ չնորհակալութիւնս... Այս խանդավառ մտածումներով տոդորուած՝ դուրս ելաւ իշխանը, եւ Կամպիւս երբ մինակ մնաց խորհեցաւ իւրովի.

— Գնա՛, պարապ տեղը ինքզինքդ կը խարես, տատելութիւնս բնաւ չինցած չէ, եւ Տիգրանի ներկայութեամբ աւելի պիտի բորբոքի, մեռցնելէ առաջ նախ անոր հոգին պիտի չարչարեմ:

Ներս կը բերուի Հայաստանի թագաւորը որ մօտենալով Կամպիւսի՝

— Բարբարոս, կ'ըսէ, դեռ երկար ատեն պիտի չարչարուիմ քեզ տեսնելով, ըսէ ի՞նչ կ'ուղես դեռ:

— Ջեզ ներքում պիտի չնորհեմ:

— Ներքում չնորհել ինձ, երկինքդ պըդար, իրա՞ւ կ'ըսես Կամպիւս. քու սիրտը կարո՞ղ է այդքան դթագած առաքինութեան. ո՛հ, ուրեմն ի՞նչպէս չնորհակալ ըլլամ...:

— Ես քու երախտադիտութիւնդ չէ որ կ'ուղեմ, մարիկ ըրէ, դաւակներդ չա՞տ թանկ են քեզ համար հաւատարակէս:

— Այո, որքան վրէժառումը սիրելի է հոդիիդ:

— Կը հասկնամ, եւ անոնցմէ մին կամ միւսը անփոխարինելիօրէն սիրելի են անշուշտ քեզի համար:

— Այո՛, ինչ խօսք, անոնք երկուքն ալ հաւատարակէս թանկագին են քան իմ կեանքս:

— Աղէկ, պիտես որ անոնք դատապարտած են մեռնելու, բայց քեզի հետ անոնցմէ մէկուն կեանքը միայն պիտի չնորհեմ, ուրեմն դուն ընտրէ ո՞րը կ'ուղես որ ողջ մնայ:

— Ի՞նչ կ'ըսես անպուէտ անողորմ:

— Որոշումդ...

Խ. Վ.

(16 – Շար.)

ԳԱՂՏՆԻՔ ՎԱՅՍՓՈՍԻՆ

Գ. ՍԱՍՆ

ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐԸ ՄԵԿ ՎԱՂՆԱՑԱԾՆԵՐԻ

Տիմոն դիպուծառատու սա վրանել, Լիսա, ասում էին, որ ընկերուհիներն էլ ունեն իրենց գաղտնիքները, որոնք չեն ուզում բացել ուրիշների առաջ, եւ որ ամենաերջանիկ աղջիկն այն է, որ ամենից լավ է կարողանում թաքցնել իր գաղտնիքները։

— Ո՞վ է ասել քեզ այդ, Լիսա։

— Ես ինքս գիտեմ։ Ես ունեմ գաղտնիք, որ ոչ ոք չգիտի, եւ ես ուրախ եմ, որ ոչ ոք չգիտի։

Ես ժպտացի։ Ինչ հետաքրքրական է, որ ամեն աղջիկ ունենում է իր գաղտնիքը։ Ես էլ ունեի մի գաղտնիք, որ ոչ ոք չգիտեր։ Ես սիրում էի Ռոբերտ Ֆրանսիսին, որ ամենագեղեցիկ տղան էր դպրոցում։ Ես ոչ ոքի չէի ասել այդ մասին, եւ ինքս էլ ինձ խոստացել էի, որ ոչ ոքի չեմ ասի։

Ես ուզում էի ասել Լիսային, որ ինքն էլ ունի գաղտնիք, բայց չասացի։ Ես ուզում էի ասել նրան, որ ես էլ գիտեմ, որ ինքն էլ ունի գաղտնիք, բայց չասացի։ Ես ուզում էի ասել նրան, որ ես էլ գիտեմ, որ ինքն էլ ունի գաղտնիք, բայց չասացի։

— Ես, սեր Լիսա, գիտեմ քո գաղտնիքը

ՖՐ· ԿԱՊՈՅՏ ԽԱԶ

Պ· Մուշեղ Ճիլէրճեան 10·000 ֆր·ի նոր նուէր մը կ'ընէ Կապոյտ Խաչի օգուտխուճեան կայանին։

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ· Յ· Դ· Վալանսի կոմիտէն, Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը իրենց ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Տէր եւ Տիկին Զարեհ Քասեանի եւ զաւակներուն, Ալպէր Քասեանի, Վահան Քասեանի, եղբօրը աղջկան Սիւզանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, ընկ· Եդուարդ Քասեանի մահուան սխուր առթիւ։

ՏԷՍԻՆԻ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻՆ

28ՐԴ ՑԱՆԿ

Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Ղազարեան, այրի Տիկին Մարիամ Ղազարեան, Պր· Ժաք Պէրպէրեան, Պր· Ժան Պամամճեան, Տէր եւ Տիկին Արսէն Մալճեան, Տէր եւ Տիկին Զարեհ Խանճեան, այրի Տիկին Շաքէ Պուտաքեան, Պր· Թորոս Պուտաքեան, այրի Տիկին Նպիկ Մուրատեան, Տէր եւ Տիկին Գարագաշ, Պր· Սարգիս Ղազարեան, Տէսինի Ֆրանսահայ բանակի նախկին Մարտիկներու Միութիւն, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Սերաֆինօ, Տէօքմէճեան եւ Ալեքսանեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Աբրահամ Շաքարեան, այրի Տիկին Թագուհի Լուսարարեան, Տէր եւ Տիկին Ստեփան Գույումճեան, Օր· Զարուհի Սալլապաշեան, այրի Տիկին Ֆուլիկ Սալլապաշեան, Պր· Գրիգոր Տէօքմէճեան ամէնքն ալ Տէսինէն 50ական ֆր·։

Նախկին դումար 112292,53
28րդ ցանկի դումար 1000
Ընդհ· դումար 113·292,53

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐ

Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան անդամական ընդհ· ժողովը տեղի պիտի ունենայ 27 Փետր· Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, 2րդ յարկ։

Բոլոր անդամներուն դրկուած են նամակներ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Նամակ չստացողներ եւ անոնք որ կ'ուզեն նոր արձանագրուիլ Միութեան, նամանակս կրնան ներկայ գտնուիլ։

Օրակարգ·— Բարոյական եւ նիւթական վիճակագրում, եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոն·— Այրի Տիկին Ալեքսանդր Կիւլպէնկեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ԿԻՒԼՊԷՆԿԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ, այս կիրակի առաւօտ, Լիոնի Ս· Յակոբ եկեղեցին։

Ի պիտութիւն ողբացեալին յիշատակը յարգողներուն։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին·—

Քրիստափոր Ենթ· Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին։

Ակնունի խումբ երկուշաբթի 28 Փետրուար ժամը 21ին։

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Յ· Դ· Փարիզեան շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 26 Փետր· երեկոյեան ժամը 20ին Մշա – կոյթի Տան մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա· կայանէն ժեւրար Սթեֆանէսքոյի յայտագիրը՝

Անարատ Յղութեան հայ Քոյրերու մայրապաւճիին եւ այլ դպրոցներու գործունէութիւնը։

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սար սէլ–Ալնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ
Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 20ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse
Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ ֆրանսական
կերակուրներով եւ ըմպելիներով
Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ
Ճաշագին 30 ֆրանք

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Նախաձեռնութեամբ
Կապոյտ Խաչի Շրջ· վարչութեան եւ շրջանի իր բոլոր մասնաճիւղերուն
Կիրակի Փետր· 27 ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ
Կը հրաւիրուին ընկեր–ընկերուհիները եւ համակիրները։
ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ — ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կ'ՈՒԳԵԿՈՂԷ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր· 27, կիրակի ժամը 16ին Սփալանտիտի սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ·. ՎՐԴ·. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ
Կը խօսին·—
Կ· ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) *Կ· ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)*
Զրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ
(յատկապէս գրուած այս հանդիսին համար Փօլատեանի կողմէ)
Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ
Կը մասնակցին·— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մայիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

A MARSEILLE

THEATRE MAZENOD, 88 Rue d'Aubagne, Vendredi 25 Février à 20 h. 30 la section d'Aix de l'Union des Etudiants Arméniens d'Europe vous invite à assister à une projection de diapositives avec commentaires sur le thème suivant :

L'ART ARMENIEN
Ourartou — Eglises — Miniatures
par Patrick Donabédian

à la suite du voyage qu'il a effectué l'été dernier en Turquie, Arménie Soviétique, Iran.

ENTREE LIBRE

ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնի Ազգային Տան չէնքին երիտասարդաց Միութիւնը դասախօսութիւն մը կը կազմակերպէ Շաբաթ 26 Փետրուար ժամը 21ին, Լիոնի մէջ, «Սիկալ» սրահը։
Կը խօսի Պ· ՎԻՒԹՈՐ ԿԱՐՏՈՆ

Le Samedi 26 Février à 21 heures, Salle de la Cigale, Avenue de Saxe à Lyon,
Conférence de VICTOR GARDON
« *L'Apocalypse écarlate et la guerre dans l'avenir* »
Organisée par le Foyer des Jeunes Arméniens de Lyon.

×

Le Vendredi 25 Février, de 16 h. 30 à 20 h. VICTOR GARDON dédicacera ses œuvres :

— Le Vert soleil de la Vie
— Le Chevalier à l'Emeraude
— L'Apocalypse Ecarlate

A la Maison de la Presse, 68, Rue de la République, Lyon (2e).

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Մարաէյլ – Մէն ժեռոմի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս· ժեռոմի եկեղեցիին կից սրահին մէջ, Փետր· 29 Երեքշաբթի ժամը 3ին։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՍԷՕԼԷՕԶԻ Յուշամատեանի յանձնախումբի ժողովը 27 Փետրուար կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պ· Եսայեանի բնակարանը՝ 33 Ռիւ տը լ'Եկալիթէ, Իսի։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

×

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ (Փետրուար 26) ժամը 5ին Քաֆէ Մոտերն, 1, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Պուա Քոլոմպ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ
ՍԷՆԹ–ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հայ Տիկնանց Միութեան նախաձեռնութեամբ, Սէն Շամոնի Հայ Հասարակութեան Թատերախումբը կը ներկայացնէ Գրիգոր–Վահանի

ԲԱԽՏԻՆ ԱՆԻՒԸ

Կիրակի, Փետր· 27, ժամը 15ին Թէաթր Քօփօ, Մէզոն տը լա Փիւլթիւռ։

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

14էն 16 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ։ Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ ոէ Սփորի մէջ (Ալֆորվիլ)։

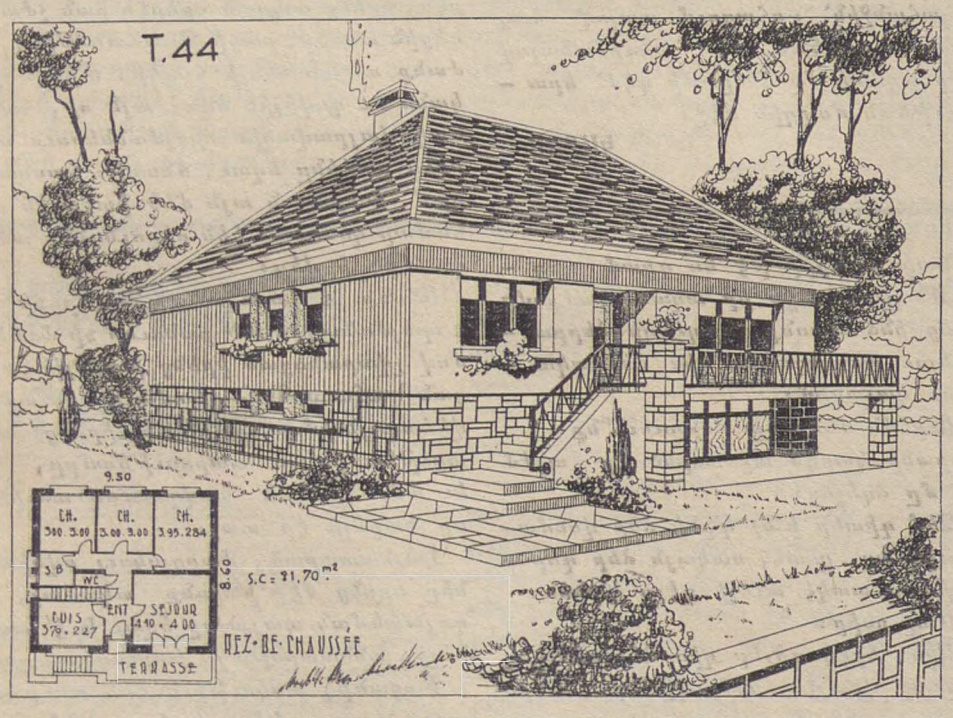
Հեռաձայնել 207–54–51։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Լիոնի Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Սխմանթօ խումբին տարեկան պարահանդէսը Շաբաթ 18 Մարտին ժամը 21էն մինչեւ լոյս Շառպոնիէռի Քազինոյի սրահը։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

SUR VOTRE TERRAIN
FAITES CONSTRUIRE

la demeure de votre choix par la

Société d'ENTREPRISES et de CRÉDIT

Siège Social : 91, Rue de la VICTOIRE — PARIS-9e
Tél. : TRI. 14-04 Métro : Havre-Caumartin

PRIMES - CRÉDIT - RIEN A VERSER AVANT LES TRAVAUX

Maison fondée en 1938 — Nombreuses références
Les travaux sont dirigés par un architecte arménien

BON A DECOUPER POUR DOCUMENTATION GRATUITE

Nom .....
Rue ..... No .....
Ville .....Département .....
Possedez-vous un terrain ? .....

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր· ժամը 17էն կէս գիշեր
HOTEL MODERNE
8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République
ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ
ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ
Մուտք 10 ֆր·, ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ· 033-02-12

ՇԱԲԱԹ
26
ՓԵՏՐՎԱՐ
SAMEDI
26 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12351

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.351

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՅՈՒԱՐ ՏԼՓՐԷՕ ԵՒ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

Ա.— ՀԱՅԵՐՈՒ ԱՆԿԵՂԾ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Ո՛վ չի ճանչնար Հայութեան եւ անոր արդար Դատին անկեղծ բարեկամ Խոսուար Տըփրէօ, վեթերան ընկերվարական, նախարարական պաշտօն վարած պետական դէմք, երեսփոխան, քաղաքապետ ու հանրային գործիչ, որ աւելի քան քառորդ դար է վրայ իր ներկայութեամբ կը պատուէ մեր հանդէսներն ու հրապարակային հաւաքոյթները եւ իր ջերմ, սրտաբուխ խօսքերով կը քաջալերէ ու կը յուսադրէ մեզ:

«Մայիս 28»ի, «Դաշնակցութեան Օր»ուան, «Հայ Դատի Օր»ուան, Հայաստանի անկախութեան յիսնամեակին եւ այլ առիթներով մեր ուղղած հրաւէրներուն «ներկա՛յ» պատասխանած է անվիկա միշտ:

Ուսումնասիրած է Հայոց դարաւոր պատմութիւնը: Իրրեւ երեսփոխան ու քաղաքապետ հայաշատ շրջանի մը՝ չէմսն մէջ գտնուելով մեր հայրենակիցներուն հետ, մօտէն հետաքրքրուած է մեր ժամանակակից պատմութեամբ, մասնաւորապէս մեր ազատագրական չարժումներով, յանուն անկախ հայրենիքի մեր մղած պայքարներով: Մանօթացած է մեր քաղաքական կուսակցութեանց, մանաւանդ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ 1907էն ի վեր մաս կը կազմէ Ընկերվարական Միջազգային ընտանիքին եւ կը մասնակցի անոր համագումարներուն:

Իր ճառերուն մէջ մեր բարեկամը ամէն անգամ յուզումով կը յիշէր անունները Հայութեան Դատին անկեղծ պաշտպան ընկերվարական մեծ դէմքերուն, — Ժօրէսի, Փրէսանսէի, Փիէր Քիյեարի, Մարսէլ Սամպայի, Ժան Լոնկէի, ինչպէս նաեւ մեծ մարդասէր Անաթոլ Ֆրանսի եւ ընկերներուն, որոնք չկան այլեւս: Հպարտութիւն կը զգար, որ իրեն վիճակած էր ըլլալ անոնց ժառանգորդը, ընթանալու նոյն ճամբով, շարունակելու անոնց գործը, — ծառայելու Հայութեան արդար Դատին:

Վերջին տարիներուն աւելի եռանդով լծուած էր գործի: «Հայ Դատի Օր»ուան առթիւ յորնութիւն յանձն առած էր երթալու մինչեւ Միջերկրականի ափերը, խրախուսելու մեր հայրենակիցներն ալ հաղորդակից դարձնելու համար Հայութեան վաղուան ապագային մասին իր խոր համոզումին:

Դեռ աւելին: Վերջին անգամ նախագահական ընտրութեանց առիթով, իր անձնական միջոցներով, հրապարակային դասախօսութիւն մը կազմակերպելու Սոյի նախկին քաղաքապետարանի սրահին մէջ: Մեծ թիւով Ցրտնաշունչ փութացեր էին երկար տարիներու իրենց սիրուած քաղաքապետին լսելու Հայոց պատմութիւնը: Այդ իրիկուն Խոսուար Տըփրէօ ամբողջ մէկուկէս ժամ իր խօսքի հմայքին տակ պահեց ունկնդիրները, բոլորովին անդիտ պարզելով Հայոց յոյսերն ու յուսախաբութիւնները, մեծ պետութեանց չհայտնած խոստումները առաջին աշխարհամարտի նեղ օրերուն, յաղթանակէն եւրոպացիներն ու մոռացումները: Դարձեալ անհնայ քննադատեց բոլորը, անոնց ծամծմելու բառերը: Ծանրացաւ Նպաստի Ջարդերուն վրայ: Այցանեց ցեղասպան Թուրքը, որ անպատիժ մնաց: Ի վերջոյ յոյս յայտնեց, որ արդարութիւնը պիտի յաղթանակէ անպայման: Խորապէս հաւատացած է անոր:

Իր յիսնամեայ հանրային գործունէութեան նուիրուած Յուշերուն հրատարակութեան առթիւ ուղեկինք ամէնէն առաջ ներկայացնել Հայերու անկեղծ բարեկամը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՆԻՔՍԸՆ Կ'ՈՒԶԷ ՔԱՆԴԵԼ ՉԻՆԱԿԱՆ ՊԱՐԻՍՊՆԵՐԸ

—o—

Նախագահ Նիքսընի մէկ յայտարարութիւնը քաղաքական չրջանակներու ու – չաղրութեան առարկայ դարձաւ:

Նախագահը խօսելով լրագրողներու հետ նկատել տուաւ, թէ «բազմաթիւ բաներ, որ պատահեցան իմ ճամբորդութեան առթիվ, ցոյց կուտան, թէ իրաւունք ունէի փեքին գալու»:

Այս յայտարարութիւնը լաւատես մտածումներու կը մղէ ամենքը: Յամենայն դէպս դէտերը ունին այն համոզումը, որ համաձայնութիւն մը գոյացած է Չինաստանի եւ Ամերիկացիներու միջեւ «մերնայն չափով» մը հաստատելու փեքինի եւ Ուաչինկթընի միջեւ: Բնականաբար առժամեայ կարգադրութիւն մը պիտի ըլլայ այս, քանի որ Մ. Նահանգները դիւանագիտական յարաբերութիւն չեն հաստատած Չինաստանի հետ եւ այլ եւ այլ կապերով միացած են Թորմոզի: Կը թուի, թէ ամերիկեան առաքելութիւն մը պիտի հաստատուի փեքինի օտար դեսպանատուներէն մէկուն մէջ, ինչպէս պարագան է եգիպտոսի ամերիկեան առաքելութեան:

Դէտերու համոզումով Չինացիք դէմ չեն նման կարգադրութեան մը, քանի որ վերջին հաշուով ասիկա որոշ չափի հեռացում կը նչանակէ Ամերիկացիներուն համար Թորմոզէն:

Նախագահը առջի օր այցելեց Չինաստանի Մեծ Պատը, որ չինուած է Ե. դարուն արդելք հանդիսանալու համար հիւսիսային հորդաներու Չինաստան ներխուժումին: Այստեղ եւս Չինացիները արտակարգ զործ մը տեսան: Արդարեւ այցելութեան նախօրէին, ղիչերը, սաս – տիկ ցուրտի հետեւանքով սառած ու անանցանելի զարձած էր 80 քիլմ. երկարութեամբ ճամբան: Նիքսընի կը մնար հրաժարիլ իր մտադրութենէն: Սակայն հազարաւոր Չինացիներ զիչերանց ձեռքով մաքրեցին ճամբան եւ Նիքսըն իր կնոջ հետ առիթ ունեցաւ ոչ միայն տեսնելու այդ պատմական Պատը, այլեւ Մինկ արքայատոհմին դամբարանները:

Այցելութեան ներկայ չէին Շու Էն Լայ եւ Քիսինկէր: Ասոնց բացակայութիւնը ենթադրել կուտայ դէտերու, թէ երկու կողմերը փեքինի մէջ կարգ մը կարեւոր աշխատանքներու լծուած են:

Նիքսըն վերատին հանդիպում մը կ'ունենայ չին վարչապետին հետ: Մեկնելէ առաջ հաւանաբար տեսակցի կրկին Մաո-յի հետ:

× Հիւսիսային Վիէթնամցիները ձգած զացած են Փարիզի ժողովը բողոքելու համար ամերիկեան ռմբակոծութիւններուն դէմ, որոնք կը չարունակուին: Արդէն չատ դոհ չեն չին–ամերիկեան սիրալիրութենէն:

Թիւնը պիտի յաղթանակէ անպայման: Խորապէս հաւատացած է անոր:

Իր յիսնամեայ հանրային գործունէութեան նուիրուած Յուշերուն հրատարակութեան առթիւ ուղեկինք ամէնէն առաջ ներկայացնել Հայերու անկեղծ բարեկամը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒ ԵՒ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

Ինչպէս կը նախատեսուէր ժամանակէ մը ի վեր, օրաթերթերու գիները անխուսափելի յաւելում մը պիտի կրեն, իբրեւ հետեւանք վերջին տարիներու իրենց կրած ծանր յաւելումներուն՝ բոլոր ելիզերուն մէջ:

Եթէ ծախքերու ծաւալին մէջ որեւէ համեմատութիւն չկայ փրանսերէն կամ հայերէն օրաթերթերու միջեւ, պէտք չէ սակայն անտեսել թէ շատ աւելի ծանր են հայերէն օրաթերթի մը պայմանները: Զրկուած՝ լայն տարածումէ, զրկուած՝ մանաւանդ առեւտրական ծանուցումներէ, որոնք միակ հասութաբեր ապրիւրն են որեւէ օրաթերթի, զրկուած նաեւ՝ պետական նպաստներէ կամ մեծ ճարտարարուեստներու օժանդակութենէն — որոնց շնորհիւ կը շարունակէ ապրիլ փրանսական մամուլին մեծ մասը — հայերէն օրաթերթը պէտք է տակաւ ամէն գնով, խնայողութիւն ընելով ամէն ելիզի եւ գլխաւորաբար անձնակազմի մէջ, որպէսզի շարունակէ «իր խղովը տապկուիլ»:

Չենք ուզեր շատ ծանրանալ այն զոհողութեանց վրայ, զորս անհրաժեշտօրէն կ'ընենք որպէսզի այս թերթը դիմանայ եւ Ֆրանսայի ու Արեւմտեան Եւրոպայի հայ գաղութը չզրկուի իր միակ օրաթերթէն, այսինքն իր Հայութիւնը ապահովող ամէնօրեայ վկայութենէն:

Այս պայմաններու մէջ, դէմ դնելու համար 1968էն ի վեր եղած յաւելումներուն եւ անոնց որոնք նախատեսուած են զալիք ամիսներու ընթացքին, փարիզեան օրաթերթերու գիները պիտի բարձրանան ՄԱՐՏ ՄԷԿԷՆ, ինչպէս Փարիզեան Մամուլի Սենտիքան (որու անդամ է՝ «Յառաջ») կը հաղորդէ առանձին զեկոյցով մը, զոր կը հրատարակենք երեքշաբթի:

Հատավանատուրեան գինը նշանակուած է 0,70 եւ Սենտիքան տարեկան բաժնեգին կ'առաջարկէ 170 ֆրանք, վեցամսեայ՝ 90 եւ եռամսեայ՝ 50:

«Յառաջ»ի վարչութիւնը չուզելով ապակայն որ իր հաւատարիմ բաժանորդները շատ մեծ յաւելումներու ենթարկուին մէկ օրէն միւսը, հետեւեալ նուազագոյն սակերը որոշած է բաժանորդագրութեան համար Մարտ մէկէն սկսեալ·—

Ֆրանսա·— Տարեկան 120 ֆր·
Վեցամսեայ 65 ֆր·
Արտասահման·— Տարեկան 135 ֆր·

Վստահ ենք, որ մեր բաժանորդները, գիտակից հայերէն օրաթերթի մը առաքելութեան, պիտի շարունակեն մնալ հաւատարիմ ընթերցողները «Յառաջ»ի, որ 1925էն ի վեր կը վայելէ իրենց անվերապահ յարգանքն ու համակրանքը:

«Յառաջ», իր կարգին, այս զոհողութիւնը կը խնդրէ իր ընթերցողներէն, որպէսզի կարենայ շարունակել իր ծառայութիւնը նոյն ոգիով եւ նուիրումով:

Շնորհակալութեամբ

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՄՈՍԿՈՒԱ ԱԼ "ՖԼԻՐԹ" Կ'ՈՒԶԷ ԱՆԳԱՐԱՅԻ ՀԵՏ

—o—

Երբ Էրիմ արեւմտեան երկիրները կ'այցելէ համայնավար թերթերը (նոյնիսկ ոչհամայնավար այլ պարզապէս ապատամիտ) յարձակումէ չեն քաշուիր չեչտելու համար Թուրքիոյ վարչակարգին բռնատիրական, ֆաչիստ, եւայլն, եւայլն բնոյթը:

Բայց անշուշտ լուծիչն կը տիրէ երբ Խորհ. Միութիւնը «սիրարանութեան» առաջարկներ կ'ընէ Թուրքիոյ եւ Իսլամ-ինքնէ ոչ մէկ տող կը դրէ անշուշտ:

Արդարեւ կը հաղորդուի որ Խորհ. Միութիւնը առաջարկեց Թուրքիոյ «բարեկամութեան եւ համագործակցութեան» համաձայնագիր մը կնքել: Այս համաձայնագիրը, որուն դլխաւոր կէտերը քննութեան կ'առնուին ներկայիս Անգարայի կողմէ, կոչուած է փոխարինելու նախկին համաձայնագիրը, որ չեղեալ յայտարարուեցաւ Սթալինի կողմէ, երկրորդ համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին: Մոսկուա կ'առաջարկէ համաձայնագիրը կնքել Պոդկորնիի Թուրքիա այցելութեան առիթով, Ապրիլ 11–15ին:

Այս է քաղաքական «բարոյականը»: Կը բաւէ որ Մոսկուայի չահը պահանջէ այն ատեն Անգարա, Աթէնք նոյնիսկ Մաորիս կը դադրին «ֆաչիստ» ըլլալէ եւ Մոսկուայի մունետիկներն ալ ձայն չեն հաններ:

Այսպէս ուրեմն Թուրքիոյ բարեկամութեան նոր սերտացում մը կը պատրաստուի: Ուաչինկթըն, Մոսկուա, Փարիզ, Պոն, ամէն մարդ իրար անցած է որ ձեռքէ չփախցնէ այս անպատանելի ապրանքը — Թուրքը — եւ մենք ալ...

× Անգարայի պինուորական առեանի դատախազը 13 մահապատիժ պահանջեց 230 ձախակողմեաններու դատավարութեան ընթացքին: Մնացեալ 217ին համար վեց ամսուընէ մինչեւ 15 տարուան բանտարկութիւն պահանջեց:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ բանակի պինուոր մը Սրեւելեան Գերմանիայէն փախուստ տուաւ անցնելով Դաշնակցային Գերմանիա:

ՊՈՂՏՍՏԻՆՅԻ Փէտայիները խրայելեան դէմ մը սպաննեցին Լիբանանի սահմանին մօտերը: Խրայելեան բանակի սպայակոյտի պետը՝ Զօր· Էլազար խիստ ազդարարութիւն ուղղեց Լիբանանի կառավարութեան յայտարարելով, թէ ասիկա «անպատիժ» պիտի չմնայ: Պէյրութ նկատել կուտայ, թէ յարձակումը կատարուած է խրայելեան հողի վրայ, ուրով Լիբանան պատասխանատու չէ:

ԼԻԲԻՈՅ կառավարութիւնը դատապարտեց արաբ երկիրներու ձգտումը համաձայնագիրներ կնքելու, Մոսկուայի հետ: Այս յայտարարութիւնը կը կատարուի այնպիսի պահու մը, երբ լիբիական պատուիրակութիւն մը կը գտնուի Մոսկուա:

ԼԵՀ իշխանութիւնները մաքսատան մէջ դրաւեցին Ֆրանսական պատկերատիւբի նկարահանած ժապաւէնները Վարչապետի մէջ: Հեռատեսիլի Ա. կայանի լուրերու բաժնի աշխատակիցները տեսակցութիւն մը ունեցած էին Լ. Տոմփ–Թրեփէրի հետ, որ վերջին պատերազմին «կարմիր նուագախումբ» լրտեսական ցանցին պետն էր: Տոմփ–Թրեփէր Վարշաւա կ'ապրի: Ցը – րանատացները յայտնած են ժապաւէնն – րէն մէկը դուրս հանել երկրէն:

Ի ՄՕՏՈՑ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Հ. Յ. Դ.
ԵՒ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ստարեւ, «Ազդակ» օրաթերթէն արտատպելով, մեր ընթերցողներուն կը ներկայացնենք Հ. Յ. Դ. Լիբանանի կեդր. կոմիտէի յայտագիրը, զոր հրատարակած է լիբանանեան երեսփոխանական յառաջիկայ ընտրութեանց առիթով, իբրեւ իր երեսփոխանական խմբակցութեան զոր ծուանէութեան ծրագիր յաջորդող չորս տարիներուն համար:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Լիբանանի կեդրոնական կոմիտէն կը յայտնէ, թէ Լիբանանի յառաջիկայ երեսփոխանական ժողովին մէջ, իր երեսփոխաններու պլոքով պիտի աշխատի իրականացնել հետեւեալ նպատակները ու գործունէութեան ծրագիրները:

1.— Լիբանան ունի իւրայատուկ նկարագիրը ու կառոյց, որ մասնաւոր տեղ մը կը զնօրհէ իրեն ոչ միայն արաբական մեծ ընտանիքին մէջ, այլ եւ աշխարհի: Իր այդ նկարագիրը կուգայ աշխարհագրական պայմաններէն ու պատմութենէն, որուն կերտողները եղած են երկիրը բազկացնող բոլոր համայնքներու դաւակները՝ միացած ու նոյնացած ազատութեան եւ անկախութեան համար մղուած պայքարներուն մէջ: Այդ պայքարներուն ընթացքին զարգնուած է իւրաքանչիւրի ա – ռանձնայատուկ պայմաններու ճանաչման եւ փոխադարձ հանդուրժողութեան հիմնական դիծը, որ Լիբանանը կը դարձնէ իրապէս ազատութեանց երկիրը:

Այդ ազատութեանց արտայայտիչն ու դրաւականն է ազատ պայմաններու տակ ընտրուած երեսփոխանական ժողովը:

Սակայն, ազատութիւն, անկախութիւն եւ ժողովրդավարութիւն կայուն վիճակներ չեն. անոնք ձեռք կը բերուին ու կը պահպանուին յարատեւ աշխատանքով ու պայքարով եւ, Լիբանանի պարագային մասնաւորապէս, փոխադարձ հակակշռ – ռութեան եւ յարգանքի մթնոլորտով:

Մեր երեսփոխաններու առաջնահերթ պարտականութիւնը պիտի ըլլայ տեւաբար զգօնել ի նպաստ ազատութեան, անկախութեան, Լիբանանի հողային ամբողջականութեան պահպանման, ժողո – վրդավարական հիմերու եւ փոխադարձ հանդուրժողութեան ամրապնդման եւ յարատեւման. ինչպէս նաեւ ի նպաստ բոլորի իրաւունքներուն եւ բոլոր իրաւունքներուն բոլորի՛ն կողմէ յարգումին, որպէսզի ոչ մէկ լիբանանցի ունենայ խտրականութեան ենթարկուած ըլլալու զգացումը:

2.— Ամէն ազգ իրաւունք ունի ապրելու իր հայրենի հողերուն վրայ եւ անօրինելու իր ճակատագիրը: Աւելին՝ զրկել ազգ մը այս տարրական իրաւունքէն, ինչպէս ներկայիս տեղի կ'ունենայ պաղեստինցի ժողովուրդի պարագային, կը նշանակէ վտանգել բոլորի իրաւունքներն ու խա – զաղութիւնը: Նման պարագաներու մէջ, Լիբանան, իր կարելի միջոցներով պէտք է զօրավիգ կանգնի արդարութեան վե – րահաստատման:

3.— Ամէն անհատ իրաւունք ունի արժանանալու իր բոլոր իրաւունքներուն Օրէնքի եւ Պետութեան կողմէ ճանաչման ու պաշտպանութեան, ընդդէմ ամէն ձեւի բռնակալութեանց ու չահագործում – ներու:

Մեր երեսփոխանները ամէն ջանք ի գործ պիտի դնեն, որպէսզի աստիճանաբար հաստատուին կամ իրենց լրումին հասնին անտեսական եւ ընկերային այն – պիսի արդար կարգեր, որ իւրաքանչիւր անհատ իր անձն ու աշխատանքը պաշտպանուած զգայ եւ, յատուկ օրէնքներով, երկրի բոլոր խաւերը ապահովուին այն – պիսի իրականութեանց դէմ, որոնք տեւաբար մատնուած նիւթ են անատարար մատնուածութեան պահով վիճակներու մէջ պտնուողներու համար, ինչպէս, օրինակ, մենաշնորհ – ներ, չահագործումներ, անկարութիւն, ծերութիւն, հիւանդութիւններ, արկածներ, աշխատանքի անբաւարար վար – ձատրութիւն, հողազրկութիւն, բնակարաններու սուղ վարձքեր, ժողովրդային բնակարաններու անբաւարար թիւ, եւն.:

4.— Աշխատանքի եւ չահերու արդար պաշտպանութեան մէջոցներէն մէկն ալ սենտիքաներն են, որոնց գոյութիւնը հիմնական նշանակութիւն ունի լիբանանեան իրականութեան մէջ. պայմանով սակայն, որ անոնք զոհ չդառնան քաղաքական չահագործումներու: Մեր երես – փոխանները պիտի աշխատին նաեւ այս ուղղութեամբ, որպէսզի հաստատուին եւ կիրարկուին նման իրաւունքներ պաչտպանող օրէնքներ:

5.— Կրթութիւնն ու ուսումը եւս իրաւունքն է բոլոր քաղաքացիներուն: Աշխատանք պիտի տարուի, որպէսզի իրականացուի պարտադիր ուսումը, առնուազն նախակրթարաններուն մէջ: Աշխատանք պիտի տրուի նաեւ, որպէսզի անվճար պահուին ուսումնական եւ կրթական այլազան կարելիութիւնները, որոնք Լիբանանը կը վերածեն մշակոյթի ու գիտութեան աշխարհին վրայ բացուած լայն պատուհանի մը, ինչ որ այնքան հիմնական է Լիբանանի նկարագրի կեր – տումին ու պահպանումին համար:

6.— Կրթութիւն ու ուսում չեն բաւեր, եթէ պատրաստուած երիտասարդ ուժերը համապատասխան կարելիութիւնները եւ ասպարէզը պիտի չգտնեն: Այդ պարագային, տեղի կ'ունենայ պատրաստուած ուժերու արտագաղթը երկրէն — բան մը՝ որ դժբախտաբար իրականութիւն է արդէն ներկայիս եւ կը վտանգէ երկրին զարգացումն ու յառաջդիմութիւնը: Ծրագրուած աշխատանքով, Լիբանանին պէտք է ապահովել անտեսական բարգաւաճում, նորանոր ասպարէզներու հաստատում ու զարգացում, որպէսզի իր զաւակները կարենան արժանաւորապէս ծառայել երկրին ու ժողովուրդին:

7.— Նման ծրագրումներ կարելի է իրականացնել, երբ բոլոր քաղաքացիները կը մասնակցին երկրի անտեսութեան բարգաւաճման, իրենց կարողութեան համապատասխան չափերով. ինչ որ կը նշանակէ, թէ տուրքերը պէտք է ըլլան առաւելաբար ուղղակի եւ համեմատական: Պէտք է անտեսական բարգաւաճում մը ապահովել պետական հակակշռի տակ կատարուած պիտական ծրագիրներու իրականացումով: Պէտք է նաեւ քաջալերել անհատական նախաձեռնութիւնը, լիբանանեան գործունէութեան այդ իսկական մղիչ ազդակը, համադրելով բոլորին ճիգերը, որպէսզի վերնայ ազատութեանց չարաչար չահագործումը:

8.— Իր ամբողջ պատմութեան ընթացքին, զանազան ձեւի մշակոյթներու, քաղաքակրթութեանց, ընկերային ու այլ ձեւի ըմբռնողութեանց հանդիպման, ազատ արտայայտման ու գարգացումի քաղաքին եղած է Լիբանան: Այս իրականութեան լոյսին տակ, պէտք է Լիբանանը դարձնել ազատօրէն գարգացած մշակոյթներու, գիտութեանց, արուեստներու, քաղաքակրթական եւ ընկերային նուաճումներու կեդրոն մը, որմէ առաւելաբար կրնան օգտուիլ ոչ միայն երկրի զաւակները, այլ նաեւ ամբողջ Արաբական աշխարհը եւ Միջին Արեւելքի երկիրները:

Հ. Յ. Դ. ԼԻԲԱՆԱՆԻ
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԷ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պ. Պ. ՄԵՀԵԱՆԻ ԵՒ ՓԱՐԵԱՆԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ՊՐԻՒՍԷԼ (Յատ.).— Փետրուար 6ին Պրիւսէլի «Ուսանողական եւ Նախկին Աշակերտներու Միութիւն»ը կազմակերպեց Հայ Տան մէջ, դասախոսական երեկոյ, փարիզէն հրաւիրելով ծանօթ մտաւորականներ Կարօ Մեհեան եւ Սեդրակ Փարեան, որոնք իրենց հայրենասիրական բանախօսութեամբ (նիւթ «Հայ Դատի անձը – պատա եւ նպատատւոր ազդակները») մեծ ոգեւորութիւն առեղծեցին ներկաներուն մօտ:

Տարիներով զրկուած ու հեռու ազգային կեանքէ եւ հետաքրքրութենէ, դպրոցական համար ուղղակի վայելք մըն էր լսել զբենք, մանաւանդ այժմէական կարեւոր այս նիւթին շուրջ:

Կ. Մեհեան յստակ կերպով ներկայացուց նախ հետեւեալ անհապաղ կէտերը.

1.— Հայ Դատը ունի երկու կողմեր. ներքին սահմանները, որոնց լուծումը կախում ունի Մորմ. Միութենէն, եւ Թուրքիոյ տիրապետութեան ենթակայ պատմական հողերու պահանջ, որ առայժմ միջազգային անլուծելի հարց մըն է:

2.— Հայ Դատը միջազգային քաղաքական հարց մը չէ առ այժմ, ինչպէս եղած է մինչեւ առաջին համաչխարհային պատերազմ:

3.— Մեր հողերը պարպուած են հայ բնակչութիւններէ (որով մենք կը պահանք «հայրենահաններ» եւ ոչ թէ տեղահանները):

4.— Զգոյութիւնը հայկական որեւէ պաչտօնական – իրաւական ազդակի մը որ իրրեւ տէր եւ պահանջող միջազգային քաղաքական մարզին մէջ, ներկայացնէ մեր պահանջները:

5.— Բացակայութիւնը զոնէ առ այժմ մեր եւ որեւէ այլ պետական չահու կամ չահերու նոյնութեան:

Բանախօսութեան երկրորդ մասին մէջ, յարգելի բանախօսը բացատրեց հետեւեալ նպատատւոր ազդակները.

1.— Քաղաքական կեանքն ու դոյզվճակները յարափոփոխ են եւ կրնան օր մը մեզ նպատատւոր դառնալ:

2.— Վերջին դարերու ընթացքին առաջին անգամն ըլլալով սեփական հողերու մէկ մասին վրայ բնակչութեան ճնշիչ հայ մեծամասնութիւն մը ունինք:

3.— Հայաստանի բնակչութիւնը իր մտաւորականութեան հետ իւրացուցած է պատմական հողերու վերստացման պահանջը, ինչ որ միացեալ Հայաստանի բանաձեւումն է:

4.— Թուրքիա ցարդ չկրցաւ լեցնել, Հայերէ պարպուած հողերը:

5.— Քրտական հարցը, իրենց եւ մեր միջեւ չահերու նոյնութիւնը կրնայ քաղաքական ղօրեղ ազդակ մը դառնալ մանաւանդ եթէ գործակցութեան կարելիութիւն մը ստեղծուի:

6.— Մենք վերարտած ենք մեր երեմնի թիւը եւ քիչ մըն ալ աւելի: Պրանսուհի երազութիւն, հայ ստեղծագործ ոգիին ու մտքին վերյայտնութեան փառքը:

7.— Սեւրի դաշնագիրը, որչում մըն է, իրաւական բնոյթ, իրաւական ճանաչում ու կը պատկանի հայ ժողովուրդին եւ ճանաչումը եղած է Հայերու հայրենահանումէն ետք:

Կ. Մեհեան հետեւեալ վերջաբանով փակեց իր բանախօսութիւնը.— Առ այժմ հասարակական մտածողութիւն մը ունինք մեր հողերու մասին որ բացառիկ իրողութիւն մըն է վերջին տարիներու մեր կեանքին մէջ. հարկ է որ ստեղծենք հասարակական կարծ, միացեալ Հայաստանի հետ միացեալ ճակատ:

Սեդրակ Փարեան, ընդհանրապէս ծանրբենք, մանաւանդ այժմէական կարեւոր այս նիւթին շուրջ:

Կ. Մեհեան յստակ կերպով ներկայացուց նախ հետեւեալ անհապաղ կէտերը.

1.— Հայ Դատը ունի երկու կողմեր. ներքին սահմանները, որոնց լուծումը կախում ունի Մորմ. Միութենէն, եւ Թուրքիոյ տիրապետութեան ենթակայ պատմական հողերու պահանջ, որ առայժմ միջազգային անլուծելի հարց մըն է:

2.— Հայ Դատը միջազգային քաղաքական հարց մը չէ առ այժմ, ինչպէս եղած է մինչեւ առաջին համաչխարհային պատերազմ:

3.— Մեր հողերը պարպուած են հայ բնակչութիւններէ (որով մենք կը պահանք «հայրենահաններ» եւ ոչ թէ տեղահանները):

4.— Զգոյութիւնը հայկական որեւէ պաչտօնական – իրաւական ազդակի մը որ իրրեւ տէր եւ պահանջող միջազգային քաղաքական մարզին մէջ, ներկայացնէ մեր պահանջները:

5.— Բացակայութիւնը զոնէ առ այժմ մեր եւ որեւէ այլ պետական չահու կամ չահերու նոյնութեան:

Բանախօսութեան երկրորդ մասին մէջ, յարգելի բանախօսը բացատրեց հետեւեալ նպատատւոր ազդակները.

1.— Քաղաքական կեանքն ու դոյզվճակները յարափոփոխ են եւ կրնան օր մը մեզ նպատատւոր դառնալ:

2.— Վերջին դարերու ընթացքին առաջին անգամն ըլլալով սեփական հողերու մէկ մասին վրայ բնակչութեան ճնշիչ հայ մեծամասնութիւն մը ունինք:

3.— Հայաստանի բնակչութիւնը իր մտաւորականութեան հետ իւրացուցած է պատմական հողերու վերստացման պահանջը, ինչ որ միացեալ Հայաստանի բանաձեւումն է:

4.— Թուրքիա ցարդ չկրցաւ լեցնել, Հայերէ պարպուած հողերը:

5.— Քրտական հարցը, իրենց եւ մեր միջեւ չահերու նոյնութիւնը կրնայ քաղաքական ղօրեղ ազդակ մը դառնալ մանաւանդ եթէ գործակցութեան կարելիութիւն մը ստեղծուի:

6.— Մենք վերարտած ենք մեր երեմնի թիւը եւ քիչ մըն ալ աւելի: Պրանսուհի երազութիւն, հայ ստեղծագործ ոգիին ու մտքին վերյայտնութեան փառքը:

7.— Սեւրի դաշնագիրը, որչում մըն է, իրաւական բնոյթ, իրաւական ճանաչում ու կը պատկանի հայ ժողովուրդին եւ ճանաչումը եղած է Հայերու հայրենահանումէն ետք:

Կ. Մեհեան հետեւեալ վերջաբանով փակեց իր բանախօսութիւնը.— Առ այժմ հասարակական մտածողութիւն մը ունինք մեր հողերու մասին որ բացառիկ իրողութիւն մըն է վերջին տարիներու մեր կեանքին մէջ. հարկ է որ ստեղծենք հասարակական կարծ, միացեալ Հայաստանի հետ միացեալ ճակատ:

Սեդրակ Փարեան, ընդհանրապէս ծանրացաւ Հայ Դատի ներքին կողմին վրայ, ըսելով թէ ներկայ պայմաններուն մէջ, Հայ Դատի ներքին կողմը կրնայ ունենալ ինքնուրոյն զարգացում մը, առանց կախում ունենալու Հայ Դատի միջազգային կողմէն:

Ան ըսաւ թէ Հայ Դատի ներքին կողմը կը պարունակէ հետեւեալ կէտերը.

1.— Հայ ժողովուրդի ինքնորոշման իրաւունքը:

2.— Հայ ժողովուրդի ազատ զարգացման իրաւունքը:

3.— Հայ ժողովուրդի ինքնիշխանութեան իրաւունքը:

4.— Հայ ժողովուրդի ազատ տնտեսական զարգացման իրաւունքը:

5.— Հայ ժողովուրդի ազատ մշակութային զարգացման իրաւունքը:

6.— Հայ ժողովուրդի ազատ կրթական զարգացման իրաւունքը:

7.— Հայ ժողովուրդի ազատ հաղորդակցութեան իրաւունքը:

8.— Հայ ժողովուրդի ազատ տեղաշարժի իրաւունքը:

9.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու իրաւունքը:

10.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրուելու իրաւունքը:

11.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

12.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

13.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

14.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

15.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

16.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

17.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

18.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

19.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

20.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

21.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

22.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

23.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

24.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

25.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

26.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

27.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

28.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

29.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

30.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

31.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

32.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

33.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

34.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

35.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

36.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

37.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

38.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

39.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

40.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

41.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

42.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

43.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

44.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

45.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

46.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

47.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

48.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

49.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

50.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

51.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

52.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

53.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

54.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

55.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

56.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

57.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

58.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

59.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

60.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

61.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

62.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

63.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

64.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

65.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

66.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

67.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

68.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

69.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

70.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

71.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

72.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

73.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

74.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

75.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

76.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

77.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

78.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

79.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

80.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

81.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

82.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

83.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

84.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

85.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

86.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

87.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

88.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

89.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

90.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

91.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

92.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

93.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

94.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

95.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

96.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

97.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

98.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

99.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

100.— Հայ ժողովուրդի ազատ ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունքը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

— Ո՛վ Աստուածդ արդար կը լսե՞ս. ո՞ր օրուան կը պահես չանթերդ... ինչո՞ւ չես ողորմիր գժբախտ հօր մը վրայ, պէթ հոգիս առ: Ո՛հ Աբսէնս թէ Աղաւնիս, ի՜նչ զարհուրելի ընտրութիւն: Կը նախընտրեմ հարիւր անգամ մեռնիլ, քան նոյնիսկ մտածել կատարելու համար հակամարդկային այդպիսի արարք մը:

— Բայց եւ այնպէս պիտի ընես ընտրութիւնդ, կամ քու առջեւ պիտի մեռնին անոնք զանազաղօրէն եւ դուն ալ քու կարպիղ եթէ դեռ յամառիս:

— Դուն այդ չես տեսներ, ես կը մեռնիմ սրտիս ցաւէն:

— Ուրեմն պիտի կատարեմ որոշումդ – ներս, բայց դեռ ժամանակ կուտամ. մտածէ. երբ առեղը գայ մէկը պիտի գայ պատասխանիդ համար, երբ լքես զաւակներդ մին որ անմիջապէս պիտի խոշ – տանգուի կտտանքի տարուելով, գայն դիտելէ յետոյ դուն ազատ պիտի ըլլաս ընտրած զաւակիդ հետ. հիմա գնա՛ խցիկդ եւ լաւ մտածէ զոհացում տալու համար պայմանիս:

Անդին Տիգրանի երկու զաւակները անհամբեր կը սպասէին իրենց հօրը դալուն խոր մտատանջութեան ենթարկուած եւ կ'ըսէին միմիանց.

— Կամպիւսի տեսակցութիւն... ի՞նչ պիտանիք որ ան նոյնիսկ արդէն իր մոլուցքին յագուրդ տալու համար տանջարան դրկած չէ: Զարհուրելի տեսարա՜ն, Աստուա՜ծ, վերջ տուր մեր անտանելի կասկածանքին. — ո՛վ հայր, արդեօք զաւակներդ պիտի արժանանա՞ն վերջին անգամ ողջագուրելու քեզ:

Մինչ անոնք այսպէս յոռի տեսութեամբ կը տանջուէին՝ տեսան իրենց հայրը, որ ներս մտաւ դլխիկոր եւ տատապահոծ կերպարանքով: Սիրակարօտ իր զաւակները դէպի ան փութացին, բայց իրենց հայրը ծայրայեղ յուսահատ եւ արտասուալից աչքերով կերպարանքը ցոյց չտալու համար կռնակը դարձուց ըսելով.

— Թողէք զիս զաւակներս, ձեր դուրդուրանքը կը ծանրացնէ տատապանքս:

— Ի՞նչպէս, մի՞թէ մեզ չես սիրեր այլեւս:

— Կը սխալիս Աբսէն, ես մշտապէս կը սիրեմ ձեզ առաւել մանաւանդ հիմա...

— Ինչո՞ւ ուրեմն կը մերժես տեսնել մեզ, ի՞նչ դաղտնիք կը պահես մենէ:

— Եւ տայ Աստուած, որ դաղտնիք մըննայ իմ նոր գժբախտութիւնս:

Իր տղոց բոլոր թախանձանքը կը լսէր ան, որոնք դգացին ծանրակչիռ նոր ապդեմ մը վերապահումը. ճարահատ ծընրադրեցին եւ փարեցան անոր ձեռքերուն եւ համբոյրներով ծածկելով պաղատեցին.

— Ո՛հ, հայր, ի՞նչ պատահեցաւ քեզ. ո՞վ կ'արդիլէ դաղտնիքդ յայտնելու մեզի, ի՞նչ ծանր պատճառ գոյութիւն ունի:

— Ի՛նչ անգութ էք դուք զաւակներս, ոտքի ելէք:

— Արդեօք կը կասկածի՞ս մեր վրայ, կամ վստահ չե՞ս մեր հնազանդութեան:

— Լաւ ուրեմն դիտցէ՛ք, բայց ի՞նչպէս համարձակիմ ըսել. խորհեցէք զաւակ – ներս, որ դուք ստիպեցիք ըսել այդ բարբարոս դաղտնիքը:

— Այո, հայր, մենք պնդեցինք:

— Ցիշեցէք որ առանց ձեր արցունքին պիտի չփորձուէի յայտնել որեւէ կերպով:

— Ո՛հ, հայր, յանուն մեր սիրոյն նոյնիսկ քու տատապանքներուն, մի ուշանար յայտնելու:

— Երանի թէ հայրենի պատանիներուն վրայ կռուելով մեռնէինք, ինչո՞ւ ես այդ երջանկութեան չարժանացայ ծանր վէրքեր ստանալէ յետոյ: Մանաւանդ ես ինչո՞ւ հոս գտայ ձեզ այդ սոսկին մարդուն արգելարանին մէջ:

— Բայց հայր, այլապէս մենք պիտի դրկուէինք մխասին մեռնելու քաղցրութենէն:

— Միասի՞ն մեռնիլ մերժուած է ինծի նոյնիսկ այդ ցաւատանջ մխիթարանքը:

— Ուրեմն կամպիւս միտքը փոխած է քեզի հանդէպ:

— Այո, զաւակներս, կ'ուղէ որ ես ապրիմ:

— Հեռեւաբար ազատած ես դժբախտութենէ...

— Այո, սակայն ես ապրելու համար, ձենէ մէկը միայն ազատ պիտի ըլլայ եւ կը տեսնէ դիս որպէսզի ես ընարեմ կատարինատ դրկելով միւսը:

Տիգրան տատապանքէն ընկճուած՝ առանց լրացնելու իր խօսքը, յարակից խուցը առանձնացաւ, իսկ Աբսէն առաջ նետուեցաւ յայտնելով որ ինք պատրաստ է մեռնելու, բայց Աղաւնի բուռն կերպով միջամտեց ըսելով.

— Մոռցա՞ր որ դուն կարեւոր դեր ունիս դու հօրս դահաժառանգը եւ ապագային պաչտպանը, եւ հօրս վրէժը լուծողը, ուրեմն դուն պիտի ըլլաս ողջ մնացողը եւ ահա ես պատրաստ եմ երթալ զոհուելու:

— Ո՛հ ոչ եւ ոչ, քոյրս ահեղ բոցերու կեր դառնա՛յ, ոչ իմ երթալս վճռական է, ձեր երկուքին փրկութեան համար:

Ի. Վ.

(17 Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆՈՒԱՐ ԱՄԻՍԻՆ

Երեւանի մէջ, Փետր. 15ին, դումարուեցաւ «Հանրապետութեան արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների, տրանսպորտի, կապի եւ հաղորդիչ տնտեսութեան կազմակերպութիւնների առաջատարների ժողովը», ընդհանուր ձեւով քննելու համար տուեալ ճիւղերուն 1971ի արդիւնքները եւ 1972ի առաջադրութիւնները:

Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի քարտուղարը Գ. Արզումանեան երկար զեկուցումի մը մէջ պարզեց ձեռք ձգուած արդիւնքները պատկերը՝ իր գոհացուցիչ եւ անգոհացուցիչ երեսներով:

Ա. Քոչինեան առաւելաբար խօսեցաւ Ցունուար ամսուան պարզած վիճակին մասին, որ հետեւեալ ձեւով կը ներկայանայ.

— Ներկայիս Հանրապետութեան աշխատաւորները թեւակոխած են 9րդ հնգամեակի երկրորդ տարին: Առաջադրուած խնդիրները այնքան մեծ են, իսկ ընելիքները այնքան շատ, որ կը պահանջեն ուժերու նոր լարում, կազմակեր – պական եւ քաղաքական – դաստիարակչական հետեւողական աշխատանք:

Նոր հնգամեայ ծրագրով կը նախատեսուի Հանրապետութեան արդիւնաբերութեան արտադրութիւնը աւելցնել 64 տոկոսով. ասիկա զարգացումի շատ բարձր չափանիշ է, որու ապահովումը կը պահանջէ յստակ եւ անխափան աշխատանք արտադրութեան բոլոր տեղամասերուն, արդիւնաբերական բոլոր ձեռնարկութիւններուն մէջ: Որեւէ յապաղում, ծրագիրներու առաջադրութիւնը իրականացնելու գործին մէջ որեւէ թերացում կրնայ անուանական ձեւի արդիւնքներու դուռ բանալ, բացասական ազդեցութիւն ունենալ ժողովրդական անուեթեան համաչափ զարգացումին վրայ: Այս առումով, կարելի չէ գոհացուցիչ նկատել երկրին արդիւնաբերութեան այս տարուան Ցունուար ամսուան աշխատանքը: Ցունուարը թեքնիք–անուեական ցած ցուցանիշերով փակեցին, մասնաւորապէս, թեթեւ արդիւնաբերութեան, ինչպէս նաեւ դունուար մեքենագործութեան ձեռնարկութիւնները:

Ինչպէս կ'երեւի, որոշ անուեական եւ կուսակցական մարմիններ բաւարարուեցան անցեալ տարուան յաջողութիւններով եւ միջոցներ ձեռք չառին յաղթահարելու համար դժուարութիւնները: Իրենց պէս կարելի է հանդուրժել, օրինակ, որ կիրովականի ամրողջ արդիւնաբերութիւնը թերակատարէ Ցունուարի ծրագիրները:

Անհրաժեշտ է զօրնական միջոցներ ձեռք առնել Ցունուար ամսուան ընթացքին ստեղծուած ճեղքը փակելու եւ փետրուարի առաջադրանքները յաջողութեամբ կատարելու համար: Աւելի պէտք է ընել ոչ թէ խօսքով, այլ ճշգրիտ, զործնական աշխատանքով:

Ա. Քոչինեան, այնուհետեւ, կանգ կ'առնէ արդիւնաբերութեան արտադրութեան եւ շինարարութեան զործին վրայ նկատել տալով, որ հակառակ անցեալ տարուան ակնառու յաջողութիւններուն, ընթացիկ տարին անբաւարար աշխատանքով սկսան նաեւ շինարարները, թերակատարելով Ցունուարի ծրագիրները:

Այս իրողութիւնը մեծ չինարարներուն չի վերաբերիր: Ցած որակի բաւականութեամբ ապրանք կ'արտադրեն նաեւ արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնները: Այս ուղղութեամբ վիճակը անմխիթարական է թեթեւ արդիւնաբերութեան մէջ, որուն արտադրութիւնը երկրորդ տեղը կը գրաւէ անձ գլուխի հաշուով Խորհ. Միութեան մէջ: Այս, արտադրութիւնը քիչ չէ, սակայն իր ցած որակին պատճառով ան չի բաւարարեր պահանջները, կը թերակատարէ իր ծրագիրը եւ, բնականաբար, կը նուազի ձեռնարկութիւններուն չահը:

Պատկան մարմիններուն առաջնահերթ խնդիրն է կարուկ չրջադարձ կատարել որակի բարելաւման ասպարէզին մէջ, միջոցներ ձեռք առնել ապահովելու համար արտադրութեան արդիւնաբերութիւնը, զայն զարձնել չահաբեր:

Սակայն զաղանի ոստիկանութեան պետը չէր վերազատար:

Առտուան դէմ, բաղնիքին մէջ հսկող ալպանացի արքայապահներէն մին անընդհատ հրացանաձգութիւն մը լսեց, որ ոտորուղիին արձագանգը հրեռանիի մը թնդանօթաձգութեան կը նմանցնէր:

Ալպանացին խկոյն չտապեց և թահիրի լուր տուաւ, այս վերջինը անմիջապէս եղելութիւնը Սուլթանին իմացուց:

Վեհապետը ապշեցաւ մնաց:

— Այն ատեն ուրեմն ճշմարիտ զաւրութիւն մըն է, ըսաւ:

Եւ մասնաւոր զանգակ մը հնչեցուց:

Դրան սեմին վրայ խկոյն արաբ իզէթ փաչան երեւալով խոնարհութիւն մը ըրաւ:

— Մարդերդ ատ, լաւ մը պինուէ եւ թահիրի հրամանները կատարէ, ըսաւ Սուլթանը:

Երկու արքայապահները, արաբ իզէթ փաչա եւ ալպանացի թահիր փաչա անմիջապէս դուրս ելան:

Հուսկ յետոյ, ոտքէն մինչեւ գլուխ պինուած երեսուն սեւամորթներ, իզէթի առաջնորդութեամբ ու մեծ զգուշութիւնով ոտորուղիէն ներս կը մանէին:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ԿՐԹԱԹՈՇԱԿԻ ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

1972–1973 *կրթական տարեշրջանին համար Հ. Բ. Ը. Միութեան համալսարա – նական կրթաթոշակներու բաշխումի պայմանները են.—*

1.— *Միութեան այժմու 268 համալսարանական սաներէն 46 հոգի այս տարի չրջանաւարտ պիտի ըլլան: Մնացեալ 222 սաներէն 1972–1973ին կրթաթոշակ պիտի սաանան անոնք որ յաջողած են տարեվերջի քննութեանց մէջ:*

2.— *Վերոյիշեալներէն զատ կրթաթոշակ պիտի յատկացուի սահմանափակ թիւով նոր թեկնածուներու:*

3.— *Կրթաթոշակի այս յատկացումներէն կրնան օգտուիլ արդէն իսկ պաշտօնի վրայ գտնուղ ուսուցիչները, երբ անոնք մասնաւոր կերպով յանձնարարուին իրենց վարժարաններուն տնօրէնութեան կամ հոգաբարձութեան կողմէ:*

4.— *Համալսարանական ուսմանց համար թեկնածու ներկայացողները պէտք է անպայման երկրորդական վարժարանէ մը վկայուած ըլլան:*

5.— *Նոր թեկնածուներուն մէջ նախապատուութիւն պիտի տրուի անոնց, որ զործօն մասնակցութիւն բերած են կամ կը բերեն հայ կեանքին, եւ հայ մշակոյթին կամ հայ իրականութեան սատարելու կոչուած ուսմանց պիտի հետեւին:*

6.— *Բոլոր թեկնածուները, ուսուցիչ թէ ուսանող, Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ իրենց դիմումը պէտք է կատարեն մինչեւ Ապրիլ 3, 1972 Միութեան հետեւեալ մարմիններուն.—*

Armenian General Benevolent Union
District Committee of Lebanon
P. O. Box 715
BEIRUT, LEBANON

Armenian General Benevolent Union
District Committee of Syria
P. O. Box 348
ALEP, SYRIA

Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
Comité Régional de France
11, Square Alboni, PARIS (16e)

7.— *Այլ վայրերէ թեկնածուներ մինչեւ Ապրիլ 3, 1972, իսկ Հարաւային Ամերիկայէն եւ Աւստրալիայէն խնդրարկուներ մինչեւ Նոյեմբեր 1, 1972, պէտք է ուղղակի դիմեն կեդր. Վարչ. Ժողովին, հետեւեալ հասցէով.—*

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
109 East 40th Street
NEW-YORK, N.Y. 10016 — U.S.A.

8.— *Դիմումնագիրը ներկայացնողները հարցաթերթիկ մը պիտի սաանան այն մասին, որուն դիմած են: Թեկնածուները պէտք է պատասխանեն բոլոր հարցումներուն եւ հետեւին հարցաթերթիկին մէջ գոյգ տրուած ուղղութեան:*

9.— *Միութեան Լիբանանի, Սուրիոյ եւ Ֆրանսայի Երկրամասային Յանձնաժողովներուն կրթական Յանձնախումբերը այդ վայրերու թեկնածուներուն թղթածրարները ուսումնասիրելէ եւք զանոնք մինչեւ Մայիս 15 պիտի փոխանցեն կեդր. Վարչ. Ժողովին, արժանաւորներու մասին պատճառաբանեալ յանձնարարութեամբ:*

10.— *Ներկայիս իրենց ուսումը չարունակող Հ. Բ. Ը. Միութեան սաները ընթացիկ զպրոցական տարեշրջանի վերջաւորութեան, իրենց քննութեանց արդիւնքը եւ կարզափոխութեան ու չրջանաւարտութեան պարագաները պէտք է անպայման մինչեւ Յուլիս 1 հաղորդին ուղղակի կեդր. Վարչ. Ժողովին:*

11.— *Կրթաթոշակ չի յատկացուիր այն նոր թեկնածուներուն, որոնց վերջին տարուան նիչերուն ընդհանուր միջինը 80 առ հարիւրէն պակաս է:*

12.— *Թեկնածուներուն հայերէնագիր – տութիւնը եւ ի մասնաւորի հայ վարժարաններէ չրջանաւարտներուն վերջին 3 տարիներու հայերէնի եւ առընչակից նիւթերու նիչերը կարեւորութեամբ նկատի պիտի առնուին:*

13.— *Իրենց համալսարանական ընթացքին առանց մեր դիտութեան եւ հաւանութեան ճիւղ փոխող սաները կը զադրին կրթաթոշակ սաանալէ:*

Այս յայտարարութիւնը միաժամանակ հրատարակութեան կը տրուի Ամերիկայի եւ արտասահմանի հայ թերթերուն մէջ:

ԴԻՒԱՆ ԿԵԴՐ. ՎԱՐՉ. ԺՈՂՈՎԻ

Նիւ Եորք, Փետր. 15, 1972

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

— *Հարպի, ըսաւ ոստիկանապետը, այս քաղաքականը կը պնդէ թէ իր վրայէն երեք հազար ոսկի զողցար:*

Հարպի հարցաքննութեան առնելիք այս ձեւը զուչակած ըլլալով, կանխատես – րաստած էր, հետեւաբար եւ անզղայրքին ժպտելով պատասխանեց.

— *Տէր իմ, ինչպէս որ պիտէք, երբ տասերդ թուրքերու ընկերութեան պատկանող հարիւր քսան հոգի ձերբակալած եմ, մինչեւ հիմա ասոնցմէ զէթ հարիւրը պնդած են թէ մէջին հաշուով իրենց ամէն մէկէն հազար ոսկի առի: Եթէ ասիկա ձիշդ ըլլար, ձեր խոնարհ ծառան պէտք պիտի չունենար վոսփորի անտառներուն մէջ զիչերելու, այլ ինքն ալ պարանք մը պիտի ունենար եւ չատ հանգիստ ձայն տուեր պինդը կողոպտելու համար ուրիշներ զիչերելու պէտք ունենալին:*

Ոստիկանութեան անօրէնը իր զործակալին այս պատասխանին վրայ զոհունակութեան նկատի ժպիտ մը ունեցաւ եւ Տիլբանի վրայ յաղթական ակնարկ մը նետեց:

— *Քեզի հետ վիճաբանելու չեմ պիջնիլը, պատասխանեց երիտասարդը:*

Ու որոշած ըլլալով անխուսափելի վտանգին դէմ ներողամիտ հպարտութիւն մը զործածել, արհամարհանօք զլուխը անդին կողմը դարձուց:

Ոստիկանապետը կատաղութենէն չըր – թունքները խածաւ:

— *Շատ աղէկ, ըսաւ, որոշումդ ու – բեմն տուած ես, ցեղդ լաւ կը ճանչնամ, միշտ իր վախկոտութիւնը կեղծ կուրծութեան մը տեսիլ կը պահէ: Ես քեզ մեզայլ բերել պիտի տամ:*

— *Այդ բանը երբեք մի յուսար, զոչեց Տիլբան աչխուժութեամբ:*

— *Աղիկա պիտի տեսնենք, չան լակոտ:*

Եւ իր զործակալին դառնալով աւելցուց.

— *Հարպի, զայն ելլողը առաջնորդէ լաւ պատիւը քեզի կը թողում: Գնա՛ իմաց տուր որ անմիջապէս կառքս պատրաստեն եւ պատուհաններն ալ լաւ մը զոցել տալէդ յետոյ, զայն մէջը զիր ու ճամբայ ելլիր: Ես ուրիշ կառք մը պիտի առնեմ եւ ձեզի պիտի հետեւիմ:*

Հարպի հնազանդելով խոնարհութիւն մը ըրաւ ու դուրս ելաւ:

Պահ մը յետոյ հրամանը կը զործադրուէր:

Երկու զոց կառքեր դէպի Ելլոզլ կ'ուղղուէին. առաջինին մէջ Հարպին ու Տիլբանը նստած էին իսկ երկրորդին մէջ, յաղթական ժպիտ մը շրթներուն վրայ, ոստիկանապետը բաղմած էր:

—o—

Ժ.Զ.

ՍՏՈՐՈՒԳԻԻՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս որ ընթերցողը կը յիչէ, Սուլթանը թողած էինք այն միջոցին, երբ երկու կիները, Այիչէն ու Զաին վար դնելու հրաման կուտար, մինչ միւնճոյն առեն Մուխթար փաչան ալ խորհրդաւոր ատորուղին խուզարկելու կը ղրկէր:

Համիտ այդ պիչեր այլեւս չկրցաւ աչքերը զոցել, անձկագին Մուխթար փաչայի վերադարձին սպասեց:

Սակայն զաղտնի ոստիկանութեան պետը չէր վերադառնար:

Առտուան դէմ, բաղնիքին մէջ հսկող ալպանացի արքայապահներէն մին անընդհատ հրացանաձգութիւն մը լսեց, որ ատորուղիին արձագանգը հրեռանիի մը թնդանօթաձգութեան կը նմանցնէր:

Ալպանացին խկոյն չտապեց և թահիրի լուր տուաւ, այս վերջինը անմիջապէս եղելութիւնը Սուլթանին իմացուց:

Վեհապետը ապշեցաւ մնաց:

— Այն ատեն ուրեմն ճշմարիտ զաւրութիւն մըն է, ըսաւ:

Եւ մասնաւոր զանգակ մը հնչեցուց:

Դրան սեմին վրայ խկոյն արաբ իզէթ փաչան երեւալով խոնարհութիւն մը ըրաւ:

— Մարդերդ ատ, լաւ մը պինուէ եւ թահիրի հրամանները կատարէ, ըսաւ Սուլթանը:

Երկու արքայապահները, արաբ իզէթ փաչա եւ ալպանացի թահիր փաչա անմիջապէս դուրս ելան:

Հուսկ յետոյ, ոտքէն մինչեւ գլուխ պինուած երեսուն սեւամորթներ, իզէթի առաջնորդութեամբ ու մեծ զգուշութիւնով ատորուղիէն ներս կը մանէին:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տիկին Լ. Սալմասեան, Տէր եւ Տիկին Յ. Սալմասեան 100 ֆր. կը նուիրեն Մոնմորանսիի Հանդստեան տան Տիգրան Պագալեանի մահուան առթիւ։

(Առանձ. «Յառաջ»էն)։

ՊՕՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Մեծ Պահոց ամբողջ չորեքշաբթի օրերը առաւօտեան ժամը 10ին եւ հինգշաբթի ժամը 5ին տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մէջ հոգեւոր եւ խաղաղական հանդստեան ժամերգութիւններ։

×

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիները, յաւարտ պատարագի կը կատարուի Արեւադալի ժամերգութիւն։ Այս օրերուն հոգեհանդստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Արեւադալին մէջտեղ, ժամը 11ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

Կ'ՈՒԳԵԿՈՂՔ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ԴԻՒՑԱԶՆԱՄԱՐՏԸ

Փետր. 27, կիրակի ժամը 16ին Սփիւռքահայ սրահին մէջ

Կը նախագահէ Գ. ՎՐԴ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Կը խօսին.—

Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ (Հայերէն) *Կ. ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ (Ֆրանսերէն)*

Զրոյց՝ Վարդանի եւ Վասակի միջեւ

(յատկապէս գրուած այս հանդէսին համար Փօլատեանի կողմէ)

Գեղարուեստական բաժին — երգ — արտասանութիւն — խմբերգ

Կը մասնակցին.— Ալիս Պիւլկիւրեան, Մայիս Պապայեան, Սեդա Տիրիկեան, Վահրամ Ճառայեան եւ Լեւոն Տէրտէրեան

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ԺՈՂՈՎԻ ՀՐԱՒԻՐ

Հայ Նահապետին Ռազմիկներու Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ 27 Փետր. Կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, 77 Ռիւ Լաֆայէթ, 2րդ յարկ։

Բոլոր անդամներուն դրկուած են նամակներ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Նամակ չստացողներ եւ անոնք որ կ'ուզեն նոր արձանագրուիլ Միութեան, նմանապէս կրնան ներկայ գտնուիլ։

Օրակարգ.— Բարոյական եւ նիւթական զեկուցում, եւ նոր վարչութեան ընտրութիւն։

Հ. Յ. Դ.

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ հետեւեալ խումբերը՝ իրենց սովորական հաւաքատեղին.—

Քրիստափոր Ենթ. Շաբաթ 26 փետրուար ժամը 21ին։

Ակնունի խումբ Երկուշաբթի 28 փետրուար ժամը 21ին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան շրջանի ներկայացուցչական ժողովը այս Շաբաթ 26 Փետր. երեկոյեան ժամը 20ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան շրջանի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ռուբէն ուսանողական խումբին բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները, Յունուարի Մարտ 1 երեկոյեան ժամը 20ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Ներկայ կ'ըլլայ կ. կ.ի ներկայացուցիչը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻՆ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, հեռատեսիլի Ա. կայանէն Ժերար Սթեֆանէսեանի յայտագիրը՝

Անցարատ Յղութեան հայ Քոյրերու մայրավանքին եւ այլ դպրոցներու գործունէութիւնը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Մարտէյլ – Սէն ժեռոմի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս. ժեռոմի եկեղեցիին կից սրահին մէջ, Փետր. 29 երեքշաբթի ժամը 3ին։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

×

ՍԷՕԼԷՕԶԻ Յուշամատեանի յանձնախումբի ժողովը 27 Փետրուար կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին, Պ. Եսայեանի բնակարանը՝ 33 Ռիւ տը լ'Եկալիթէ, իսկ։ Կը հրաւիրուին հայրենակիցները։

×

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Անիէռ – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Շաբաթ (Փետրուար 26) ժամը 5ին Քափէ Մոտեռն, 1, Փլաս տը լա Ռեփիւպլիք, Պուա Քոլոմպ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

Ս. ԽԱՉ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի 27 Փետր. ժամը 17էն կէս գիշեր

HOTEL MODERNE

8 bis, Place de la République, Paris, — Métro : République

ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ՝ ՍՕՍԻ

ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ՝ ՎԱՐԴԻՎԱՆԵԱՆ

Մուտք 10 ֆր., ուսանողներուն կէս գին — Ապահովել սեղանները հեռ. 033–02–12

VALENCE

ARMENIA MONDIA

EXPOSITION

ARMÉNIE

Salle de l'U. G. A. B.
YERVANT HUSSISIAN
6, Rue Faventine
du Mardi 7 au Lundi 13 Mars
de 11 h. à 21 h.

Δ

Nouveaux Livres — Disques — Tapis
des objets en cuivre — des instruments
de musique et des diapositifs
sur l'Arménie, etc., etc.

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Նախաձեռնութեամբ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութեան եւ շրջանի իր բոլոր մասնաճիւղերուն

Կիրակի Փետր. 27 ժամը 16ին Մշակոյթի Տան մէջ, 17 Ռիւ Պլէօ, Փարիզ

Կը հրաւիրուին ընկեր–ընկերուհիները եւ համակիրները։

ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ — ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԺԻՆ

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի եւ գործակցութեամբ մշակութային եւ հայրենակցական այլ կազմակերպութիւններու, կազմակերպուած է յիշատակի հանդիսութիւն մը

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան հարիւրամեակին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Մայիս 6ին, Սալոն Սէլանտիի մէջ, Շաբաթ դիշեր։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲ
Կ'ՈՒԶՈՒԻՆ

14էն 16 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ։ Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ տէ Սէրոթ մէջ (Ալֆորվիլ)։

Հեռաձայնել 207–54–51։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՃԱՇ

կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի Սարսէլ–Առնուվիլի մասնաճիւղին կողմէ

Շաբաթ, Փետրուար 26, ժամը 20ին

Restaurant Scolaire
de la Fauconnière à Gonesse

Ընտիր ճաշ, արեւելեան եւ փռանսական
կերակուրներով եւ ըմպելիներով

Նուագախումբ ՊԵՏԻԿ

Ճաշագին 30 ֆրանք

ՁԱՏԻԿԸ
ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ՄԷՋ

Ուխտագնացութիւն յերուսաղէմ, առաջնորդութեամբ Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի

ՄԵԿՆՈՒՄ Փարիզէն Ապրիլ 4, երեք օր (մինչեւ Ապրիլ 7) Պէյրութ ապա՝ Երուսաղէմ, մինչեւ Ապրիլ 17։

ԱՌԱՋՆԱԿԱՐԳ ՊԱՆԴՈԿ

Այցելութիւն եւ ընդունելութիւն Երուսաղէմի Պատրիարքարանը։

ԳԻՆ 2250 ՖՐ.

Մանրամասնութիւններու համար դիմել Զարեհ Վրդ. Թօփալեանի

150, Rue Etienne Dolet, Alfortville — Téléph. : 207-84-63

ԳԱՐՈՒՆԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՅԱՏՈՒԿ ՅԱՅՏԱԳՐԵՐ

ՁԱՏԻԿ

Մարտ 26էն Ապրիլ 9

ԹՈՒՐԻՍԹ ԿԱՐԳՈՎ 1950 ՖՐ. **Ա. ԿԱՐԳ (ԱՆԻ ՊԱՆԴՈԿ) 2050 ՖՐ.**

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿՈՒ ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Ապրիլ 30

Յունիս 15

Այցելութիւնները՝ 10, 15 կամ 20 օր

Մեր նոր կարգադրութեամբ ամբողջական փանսիոն Մոսկուա, սենեակ եւ նախաճաշ երեւան, մէջն ըլլալով տեսարժան վայրերու այցելութիւններն ու պտոյտները։

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages SEVAN
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ԿԻՐԱԿԻ
27
ՓԵՏՐՎԱՐ
DIMANCHE
27 FEVRIER
1972

LE NUMÉRO 0,50 F.

ՅԱՌԱՋԴ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

LE SEUL QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE OCCIDENTALE
Directrice : ARPIK MISSAKIAN
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, RUE DE TRÉVISE - PARIS (9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

— Tél. : 770-86-60 —
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա	Տար· 90 ֆր·	Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման	Տար· 125 ֆր·	Հատը 0,50

48ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12352

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.352

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՅՈՒԱՐ ՏԼՓԲԼՀՕ ԵՒ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

Բ. ԻՆՔՆԱԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Նոր լոյս տեսաւ Խուաւր Տլփրէօի Յուշերը: Այդ առթիւ Փետրուար 21 երկուշաբթի կէսօրին Ֆրանսական ձայն – նախիւռը տեսակցութիւն մը ունեցաւ հեղինակին հետ:

Գիրքը, որ կը բաղկանայ 608 էջերէ, ինքնակենսագրութիւն մըն է, զրուած շատ սահուն եւ հաճելի ոճով մը, ինչ որ կը դիւրացնէ անոր ընթերցումը:

Ինքնակենսագրութիւն, որ գուտ անձ – նական չըլլանակէն դուրս ելլելով կը պատկերացնէ Ֆրանսայի վերջին չիսուն տարիներու քաղաքական անցուդարձերը եւ անոնց մէջ մասնաւորաբար զերը զոր կատարած է Ընկերվարական կուսակցու – թիւնը, որուն եռանդուն, հաւատաւոր գինուորականներէն մէկն է եղած, ինքը միշտ պայքարի առաջին գիծերուն վրայ:

Ծնած է 31 Հոկտ· 1898ին Քամպրէզիսի վիճակի ատենը բուրժուա «հանրապետա – կան», որոշ չափով բարեկեցիկ ընտա – նեքի մէջ: Հայրը ազատախոհ է եղած, մայրը՝ հաւատացեալ կաթոլիկ: Մեծ օրիորդայրներէն մէկը ծերակուտական էր եւ քուէարկած էր աշխարհականաց – ման օրէնքները, մասնաւորաբար եկեղե – ցիներու եւ Պետութեան բաժանումը (1901): Այդ պատճառով բանադրուած է եւ 1913ին եկեղեցին մերժած է կրօնական արարողութեամբ թաղել զայն:

Պզտիկ տարիքէն հետաքրքրուած է քա – ղաքական հարցերով, ընտանեկան շրջա – նակի ազդեցութեան տակ: 1912ին ըն – տանիքը փոխադրուած է Փարիզ եւ իր ուսումը չարունակած է լիսէ Լաքանալի մէջ: Զօրահրչի ենթարկուած է 1917 Ապրիլ 16ին, երբ 18ուկէս տարեկան էր: Յոնթէնպլոյի թնդանօթաձիգներու վար – ժարանը յաճախելէ ետք՝ իբրեւ ենթա – պատ զրկուած է ճակատ, պատերազմի սպայ զրկուած է ճակատ, պատերազմի ամէնէն տաք օրերուն: Յետոյ ծառայած է զանազան սպասարկութեանց մէջ եւ 1919 Հոկտեմբերին — երբ կը թեւակո – խէ չափահասութեան տարիքը — պատ – րաստուած է պինուորութենէ, Սթրազ – պուրկի մէջ:

Այնուհետեւ ասպարէզը բացուած է իր առջեւ հանրային – քաղաքական զործու – նէութեան համար: Մասնաւորաբար կը հետաքրքրուէր ընկերվարական զաղա – փարախօսութեամբ: Զինուորական ծա – ռայութեան պատ ժամերուն, լրիւ կար – զացած էր ժօրէսի ամբողջական երկե – րը: Սակայն երիտասարդ էր եւ սորվե – լիք շատ բան ունէր:

«Վնասազմակերպ» չմնալու համար կ'ո – րոշէ անմիջապէս անդամագրուիլ «Մարզ – կային Իրաւունքներու Լիկա»ին, որ հիմնուած էր 1898ին, Տրէյֆիւսի ծանօթ ինդրին ամէնէն տպղնալալի օրերուն, խումբ մը անվեհեր մտաւորականներու կողմէ:

Լիկան առիթ ընծայած է իրեն ներկայ ըլլալու զանազան հրապարակային հա – մաքոյթներու, որոնք կը կազմակերպուէին ի նշան համերաշխութեան «մարտիրոս Հայաստան»ի եւ ի պաշտպանութիւն Քա – լոյի:

Սորպոնի եւ իրաւաբանական վարժա – րանի կէս մնացած ուսումը վերսկսելով աւարտած է այդ բարձրագոյն զոյզ դըպ – րոցները: Ուսանողութեան չրջանին զոր – ծօն մասնակցութիւն բերած է գոյգերուն, մասնաւորաբար բախում ունեցած արքա – յականներու եւ ազգայնական խմբակնե – րու հետ: Կը բնակէր Սօ: Կը ճանչնար Ժան Լոնկէն, Կարլ Մարքսի թոռը:

1920 Դեկտեմբերին՝ Թուրի համազու – մարին՝ հերձուած առաջ եկաւ Ընկերվա – րական կուսակցութեան ծոցին մէջ: Մոս – կուայի 21 պայմանները ընդունողները — Մարսէլ Քաչէնի եւ Լիւտովիք Ֆրո – սարի գլխաւորութեամբ — բաժնուեցան եւ կազմեցին Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը:

Խուաւր Տլփրէօ այդ թուականին յա – րեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան, — որուն գեկավարութիւնը ստանձնած էր Լէոն Պլում — որու չարքերուն մէջ գե – կավար դեր պիտի կատարէր տասնեակ տարիներով:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊ ՌԸՆՈՅԻ ԱՌՋԵՒ

—o—

ՄԷԿ ՄԵՌԵԱԼ

Շաբաթներէ ի վեր է արդէն որ լարուած մթնոլորտ մը կը տիրէ Ռընոյի զործա – տունը: Արդարեւ օր չանցնիր որ ձախա – պաշտ երիտասարդներու խմբակ մը (10–15 հոգի) չերթայ Ռընօ, զրգռելու հա – մար բանուորները եւ թշնամական թռու –ցիկներ բաժնել աշխատանոցներու պետե – րուն դէմ, ապատնալով թէ արիւն պիտի հոսի եւ թէ անոնց հաչիւը պիտի մաք – րուի « ժողովրդական դատարաններու » կողմէ:

Այս անդամ սակայն խումբը աւելի սուսուր էր (25 հոգի) որոնց գլուխն էր 23 տարեկան երիտասարդ մադիստ մը: Այս տղան Սաինթ-բալի նախկին աշակերտ, ամիսներ առաջ ճամբուած էր Ռընոյէն, ուր բանուոր էր, իր մասնական զործու – թեան համար զործատուներէն ներս:

Ուրբաթ օր, 25 երիտասարդները, ու – րեմն, փայտերով, մաքրաֆներով կը ներկայանան Ռընօ եւ կը փորձեն ներս մտնել: Գործատան դրեստուրուած պա – հակները արդելք կը հանդիսանան ու բա – խումները ծայր կուտան երբ քաղաքային ոստիկան մը, տարճանակը կը հանէ ու կ'ազդարարէ որ մասնիստները քաչուին, ապա դէնքը կը պարպէ եւ երիտասարդ մը տեղն ու տեղը կը սպաննուի, այն երիտասարդը որ ճամբուած էր զործա – տունէն իբրեւ զրգռիչ:

Այս ողբալի դէպքը բաւական իրարան – գում առեղծած է անչուշտ եւ յաւելով հանդերձ որ ոստիկան մը դէնք պարպած է, բոլոր սենոիքանները, Սէ· Ժէ· Թէ·էն սկսեալ կը զատապարտեն ձախապաշտ տարրերը որ ժամանակէ մը ի վեր կը զրգռեն Ռընոյի բանուորները եւ չեն թո – ղուր որ աշխատին: Անձկութեան եւ վա – խի մթնոլորտ մըն ալ առեղծած են որ պատճառ կը զառնայ ի վերջոյ ղպզրվիու հակազդեցութեանց: Իւմանիթէ «վակա – ներու Օրէնքը» խմբագրականով կը ծան – րանայ գլխաւորաբար այն կէտին վրայ թէ այս զրգռութիւնները կ'ըլլան որպէս – զի չերականանայ ժողովրդական միաս – նականութիւնը:

Նոյն օրը, աւելի ուշ գոյց մը տեղի կ'ունենար Շաոօն մթերքի կայարանը, ոզեկոչելու համար 1962 Փետրուարին,

---

ծօն մասնակցութիւն բերած է գոյգերուն, մասնաւորաբար բախում ունեցած արքա – յականներու եւ ազգայնական խմբակնե – րու հետ: Կը բնակէր Սօ: Կը ճանչնար Ժան Լոնկէն, Կարլ Մարքսի թոռը:

1920 Դեկտեմբերին՝ Թուրի համազու – մարին՝ հերձուած առաջ եկաւ Ընկերվա – րական կուսակցութեան ծոցին մէջ: Մոս – կուայի 21 պայմանները ընդունողները — Մարսէլ Քաչէնի եւ Լիւտովիք Ֆրո – սարի գլխաւորութեամբ — բաժնուեցան եւ կազմեցին Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը:

Խուաւր Տլփրէօ այդ թուականին յա – րեցաւ Ընկերվարական կուսակցութեան, — որուն գեկավարութիւնը ստանձնած էր Լէոն Պլում — որու չարքերուն մէջ գե – կավար դեր պիտի կատարէր տասնեակ տարիներով:

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԻՓԱՄԱՐՏ

ՔԷՇԻՇԵԱՆ-ԿՐԻՖԻԹ

—o—

Երկուշաբթի գիշեր փալէ տէ Սփորը, Փարիզ, ժամադրավայր զարձած էր մար – զապէտը բոպմութեան: Ծանուցումը կը ճշդէր — Ժ· Քէշիշեան՝ Ֆրանսայի ա – խոյեան, Էմիլ Կրիֆիթ՝ աշխարհի նախ – կին ախոյեան:

Եւ մրցումը սկսելէ առաջ սրահը լեց – ուած էր ծայրէ ծայր: Ու, ինչպէս նկա – տել կուտար լրագրող մը, ներկաներու չորսէն մէկը Հայ էր:

Այս բացառիկ մրցումին ներկայ ուզած էին գտնուիլ նաեւ Ֆրանսական բեմերու արուեստագէտները: Ալէն Պարիէր, Էնրիքօ Մասիաս, Ալէն Տըլոն, Միրէյ Տարք, ինչպէս նաեւ Ժորժ Կեթարի եւ Էլիան Վարոն, որոնք, ինչպէս զրած էինք, ան – ցեալ տարուան զեր-վելթէրի Օսքարը յանձնած էին Ժաք Քէշիշեանի, Եանց'ի ակումբին մէջ: Էլիան Վարոն քանի մը տող մրոտած էր մրցումէն առաջ — «սրտով քեզի հետ»:

Եւ սրտով իրեն հետ էին ամէն հաւա – տացեալներէ եկած Քէշիշեանի ազգակիցները:

Նոյն տեղը գոհ զացած բանուորները, Օ· Ա· Խ·ի ղէմ գոյցի մը ընթացքին: Հոս ալ միջազգեալ եւ բախումներ տեղի կ'ու – նենային, մանաւանդ Ռընոյի մասիստին մահը չէր կրնար մոքերը հանդարտեցնել: 400 հոգի ձերբակալուած եւ հարցաքն – նուած են: Ռընոյի պահակներէն ալ վի – րաւորներ կան:

ԻՍՐԱՅԷԼ – ԼԻԲԱՆԱՆ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐԸ

Իսրայէլ իր սպառնալիքը զործադրեց յարձակելով լիբանանեան զիւղերու վրայ:

Արդարեւ, ինչպէս հաղորդած էինք ե – րէկ, իսրայէլեան բանակի սպայակոյտի պետը՝ Զօր· Էլազար, անդրադառնալով Ֆէտայիներու կողմէ կազմակերպուած մահափորձի մը, յայտարարած էր, թէ ասիկա «անպատիժ» պիտի չմնայ: Ֆէ – տայիները իսրայէլեան հողի վրայ նախ սպաննեցին երիտասարդ զոյգ մը, ապա կրակ բացին զինուորական ճիփի մը վը – րայ՝ սպաննելով սպայ մը եւ վիրաւորե – լով վարորդը: Ոստիկանական կառք մը, իր կարգին, դնդակներու թիւրախ դար – ձաւ, երբ փորձեց օգնութեան հասնիլ: Այս ձեւով ութ իսրայէլացի զինուոր ըս – պաննուեցաւ եւ երկու ուրիշներ ալ վի – րաւորուեցան: Փոխադարձութեան համար է, որ երկու հարիւրի մօտ Իսրայէլացի – ներ յարձակեցան Հար· Լիբանանի երեք զիւղերու վրայ՝ քանդելով այն չէնքերը, ուր Պաղեստինցիները կը բնակին: Օդա – նաւեր ալ ռմբակոծեցին Պաղեստինցինե – րու կայան մը Սուրիոյ սահմանին մօ – տերը:

Պէյրութի բողոքեց Ապահովութեան Խորհուրդի մօտ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՐՔԱԿԱՆ «Ազգամ» թերթը, որ փակ – ուած էր իշխանութիւններուն կողմէ Փե – տրուար 18ին, վերսին հրատարակուիլ սկսաւ: Թերթին նոր վարիչները յանձնա – ռու եղած են պայքարիլ համայնավարու – թեան, ֆաշականութեան դէմ:

Հինգ· Իրլանտայի Ներքին նախարա – րը՝ Ճոն Թէյլըր, ծանրօրէն վիրաւոր – ուեցաւ, երբ ահաբեկիչներ կրակ բացին իր վրայ: Առաջին անդամն է, որ Իռան կառավարական անդամ մը կ'ահաբեկէ:

Ժամը 22ի մօտերն էր, երբ փողերը ծանուցին կոփամարտիկներուն ժամա – նումը: Լուսարձակը նախ լուսաւորեց կրիֆիթը իր ասպղանիչ զրօշով: Անոր մուտքը չատ ծափահարուեցաւ: Ապա Քէշիշեանի կարգն էր հուռռաներու տակ...

Կարելի չէր անտարբեր մնալ ի տես այդ մթնոլորտին: Եւ մտածել, թէ ինչ խանդավառութիւն պիտի ստեղծուէր, ե – թէ հայ մարզիկը յաղթանակէր:

Պաշտօնական ծանօթացումներէ ետք կը սկսի այնքան սպասուած կոփամարտը:

Ժ· Քէշիշեան, իր սովորութեան հա – մեմատ կը յառաջանայ յստակատեսու – թեամբ իր մրցակիցին վրայ՝ մէչտ աչ – խատելով խուսափիլ անոր հարուածնե – րէն: Սեւամորթ Ամերիկացին, որ մօտ 90 մանրապիտական մրցումներու փորձա – ռութիւնը ունի, կատարի ճկունութեամբ կը զառնայ Ժաքի չուրջը՝ ձախ բռունցքի հարուածներ տեղաւորելով: Ֆրանսայի ախոյեանը տեղեակ էր, թէ Ամերիկա – ցին ձախ անկիւնային հարուածները լուրջ վտանգ կը սպառնան իրեն, որով ան իր աջ բռունցքով տեւաբար կը պահ – պանէր ծնօտը: Քանի մը բուռն հար – ուածներու փոխանակումէ ետք վերջ կը գտնէ առաջին խաղը՝ 5–5 հաւասար կէ – տերով: Երկրորդ խաղը աւելի լարուած վիճակ կը ստանայ: Մեր կարծիքով կրի – ֆիթի չատ թեթեւ առաւելութիւնը մէկ կէտի տարբերութիւն չէր արժէր:

Վերջապէս այս նշանաւոր երրորդ խա – ղը, որ անկիւնադարձ մը եղաւ, Քէշիշ – եան ձախ անկիւնային զօրաւոր հարուած մը ստանալով կ'իյնայ գետին. քաջարար կը վերսկսի՝ վերջացնելու համար եր – րորդ խաղը: Ասկէ ետք իրեն կը մնայ նուազագոյնի իջեցնել «վնասը», միշտ աչխատելով ազատ հարուածի մը չնոր – հիւ փոխել կացութիւնը:

Զորրորդ խաղին, այնուամենայնիւ, ժաք հարկադրուեցաւ ընկրկիլ եւ ինք – դինքը վերստին գտնել տախտակամածին վրայ: Շատեր կարծեցին, թէ վերջ գտած է ամէն ինչ, բայց Քէշիշեան կը վերսկսի խաղը եւ կը յարձակի կրկին:

Ան դէմ դրաւ փոթորկալի հարուած – ներուն՝ առիւծի նման: Ներկաները հիա – ցած են: Մասնագէտներուն համար ըս – քանչելի տեսարան մը կը պարզուի: Իրենց հրաչալի մասնագէտ խաղացող մըն է ա – ւամորթ Ամերիկացին: Եւ պէտք էր Քէ – շիշեանի նման մրցակից մը ելլէր իր դի – մաց, որպէսզի ան կարողանար ցոյց տալ իր խաղին ամբողջ գիտութիւնը: Իրենչ աքանչելի աչխատանք ձախ թեւի: Քէշիշ – եան կը փորձէր հարուածին պատասխա – նել հարուածով:

Ութերորդ խաղին, հաւասարակչռու – թիւնը խախտած մէկ պահուն, Քէշիշեան ձախ ձեռքի հարուած մը ստանալով կ'իյ – նայ գետին: Իրաւարարը կը համրէ մին – չեւ ութ: Իրաւարարը չատ լաւ ըրաւ հաշ – ուելով, հակառակ որ Քէշիշեան թեթեւ հարուած մըն էր միայն ստացած:

Կը տեսնուէր, թէ երկու մարտիկները ֆիզիքական լաւ պայմաններու մէջ էին. մրցակիցները արի եւ պարկեչտ խաղ մը ցուցաբերեցին:

Պռաւօ՛ Ժաք:

ԺԱՔ ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆ
(Եւրոպայի նախկին ախոյեան)

Ի ՄՕՏՈ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

Ընթերցողներու փափաքին ընդառաջելով
մեր յաջորդ թերթօնը պիտի ըլլայ

ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԻ

մէկ վէպը

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԱՆՑԵԱԼԻՑ

Ա.

ՓՆԱՐԻԿԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՀԱՄԱԳՈՄԱՐ

Քանի որ անյարմար կը լինէր ասոնք– եօթ հոգու համեստ հաւաքոյթն անուանել մեծադղրդ «համագումար» բառով, մենք այն անուանեցինք «ժողով» « Հայաս – տանի պրոլետարական գրողների «Նոյեմ– բեր» Միութեան Համահայաստանեանց ժողով»: Այն տեւեց մի քանի օր:

Մեր նիստերը տեղի էին ունենում այն փոքրիկ սենեակում, որը մխաժամանակ Զարենցի բնակարանն էր, մեր Միութեան դրասենեակը եւ «Նորք» պարբերականի խմբագրութիւնը: Այդ սենեակը պահում էր «խմբագրութիւնների չէնքում». մի կողմում «Մանկավ» դիւղացիական թերթի խմբագրատունն էր, միւս կողմում «Մոր– հրդային Հայաստան» թերթի:

Մեր ժողովի պատգամաւորներից մի– այն մէկն էր աղջիկ՝ Փնարիկը: Բնու – թիւնը զեղեցկութեան փոխարէն նրան պարգեւել էր համչչութիւն, եւ դա լրիւ բաւական էր, որ ներկայ գտնուող երի– տասարդները, այսինքն՝ ժողովի պատ– գամաւորների ճնշող մեծամասնութիւնը, նիստերի ժամանակ իրենց ուշադրութիւնը կիսէին եղյթ ունեցողների եւ Փնա– րիկի միջեւ՝ առաւծի բաժինը տալով վեր– ջինիս:

Ինչպէս սովորաբար ժողովներում եւ համագումարներում, մեզ մօտ եւս պատ– գամաւորները գրում էին տոմսակներ եւ ուղարկում: Միայն թէ, ներկայ դէպ– քում, գրանք ուղարկւում էին ոչ թէ զե– կուցողին կամ նախագահողին, այլ Փնա– րիկին: Այդ տոմսակներում չօշափւում էին գրականութեան հետ կապ չունեցող, բայց ոչ պակաս կենսական հարցեր, ինչ– պէս, օրինակ, «ես քեզ սիրում եմ», «ես միասին գնանք ժողովից յետոյ», «այդքան մի նայիր այսինչին», ես խանդում եմ», եւայլն, եւայլն:

Բայց Փնարիկը, գոնէ արտաքուստ, ոչ մէկին նախապատուութիւն չէր տալիս եւ ոչ մէկին չէր նայում «այդպէս»: Ամէն նիստից յետոյ մեզանից մէկն ու մէկը սէր էր բացատրում նրան եւ մերժում ստա– նում: Դա նկատւում էր յաջորդ նիստում հերթական երիտասարդի քթթը կախե – լուց: Քիթ կախողների թիւն աւելանում էր նիստից նիստ եւ վերջում մեր ժողովն արդէն թողնում էր սպահանդէսի տպա– ւորութիւն:

Դա՝ վերջում: Իսկ առաջին իսկ օրուայ նիստերից յետոյ, երկրորդ օրուայ առա– ւօտեան, «Խորհրդային Հայաստան» թեր– թի աշխատակիցները, բայ անելով դրան վրայ ամբացուած փոստարկղը, զանազան թղթակցութիւնների եւ յօդուածների հետ այնտեղից հանեցին երեք բանաստեղծու– թիւն, երեքն էլ գրուած մեր պատգամա– ւորների կողմից եւ երեքն էլ, ի հարկէ նուիրուած Փնարիկին...:

Այդ օրը խիստ զուարթ ծիծաղով էին աչ– խատում «Խորհ. Հայաստան»ի խմբա – գրատանը: Իսկ մեր ժողովը նրանք մկըր– տեցին «Փնարիկին նուիրուած համագու– մար» եւ, հանդիպելով մեզ, հարցնում էին, «ի՞նչպէս է ընթանում Փնարիկի նուիրուած համագումարը», «Արդէն լու– ծեցի՞ք Փնարիկի պրոբլեմը» եւայլն:

Ձեմ ուզում չքմեղանալ, մերժուածնե– րի մէջ էի նաեւ ես: Եւ ես ամենատխուրն էի ու ամենավիրաւորուածը, որովհետեւ Փնարիկն իմ վաղեմի ընկերուհին էր եւ, իմ խորին համոզումով, ում՝ ում, բայց ինձ նա պիտի չտար բացատրական պա– տասխան:

Ժողովի աշխատանքներն աւարտելուց յետոյ մենք լուսանկարուեցինք: «Նո– յեմբեր» Միութեան ղեկավարները երեքս էինք. Զարենցը, ես, Մահարին: Տարօ– րինակ չէ՞ ուրեմն, որ Զարենցն ու Մա– հարին նստել են իմբի ամենակենտրո – նում, իսկ ես կանգնել եմ ամենավերջին շարքի ամենածայրում:

Փնարիկի մօտ չնստելու համար:

ՄԻՏՐՈՖՈՆ

Այո... տեխնիկան չատ է առաջ գնա – ցել խորհրդային տասնամեակների ըն – թացքում, չատ խորն է մտել մեր դիտակ– ցութեան, մեր կենցաղի եւ մեր առօր – եայի մէջ: Բայց կար ժամանակ, երբ ոչ միայն չարքային մարդիկ, այլեւ դրող– ներից չատերը չդիտէին, թէ ինչ բան է, օրինակ... Մի խօսքով: Բայց ինչո՞ւ «մի խօսքով», երբ կարելի է մի քիչ աւելի մանրամասն:

Երեւանի Պետթատրոնի չէնքում տեղի էր ունենում Հայաստանի կենտրօրգկոմի նստաշրջանը: Նիստն արդէն վերջացել էր եւ պատրաստւում էին պատգամաւորների համար ներկայացում տալ, երբ յանցան, որ հարեւան ակումբում եղյթ են ունե– նում պրոլետարական բանաստեղծները: Որոշեցին հրաւիրել նրանց, նախ՝ տալ մի փոքրիկ դրական բաժին, ապա՝ միայն ներկայացումը:

Մենք եկանք Պետթատրոն: Մեր ղեկա– վար Վ.ն, տեսնելով, որ նիստը հաղոր– դելուց յետոյ միկրոֆոնը վերցրել են, ուզում էր, որ նորից դնեն եւ մեր եղյթ– ները նոյնպէս հաղորդեն ռատիոյով: Դա մի հերթական պրոպագանդ կը լինէր յօ– դուտ պրոլետարական գրականութեան մասսայականացման: Ուստի եւ, վազվզե– լով դէս ու դէն, նա պատուիրում էր.

— Դրէք միկրոֆոնը... Միկրոֆոնը դրէք...

Մենք այդ մասին իմացանք մեր կոլեգա Հ.ից: Նստել եւ սպասում էինք դրական մասն սկսելուն, երբ նա մօտեցաւ՝ զար– մանքից զլուխն օրօրելով ու ժպտալով.

— Այ տղաներ, իսկապէս, ի՛նչ ճար – պիկ մարդ է մեր ղեկավարը... Զգիտէր միկրոֆոնի անունը, ասում էր՝ «միկրո– փոն», իսկ երբ ես ուղղեցի, նա բարկա– ցաւ ինձ վրայ. «Լաւ լսիր, յետոյ նկա– տողութիւն արա, ես հէնց միտրոփոն եմ ասում...»:

Ես ուղղակի թուլացայ ծիծաղից:

— Այ Հ., խեղճը գոնէ անվտահ կեր– պով իմացել է իսկականը, իսկ դու նրան թիւրիմացութեան մէջ ես դցել: Ախր դա իսկապէս որ միկրոֆոն է եւ ոչ թէ միտրոֆոն...

— Ձի՞ղ ես ասում, — լրջացաւ նա եւ սկսեց մամռալ ինքնիրեն. — իրօք որ, չէ՞ որ դա «միկրոբ» բառից է...

Եւ հոհոաց կատարուածի վրայ:

Այդ րոպէին մեր կողքով անցաւ Վ.ն, Հ.ն ծաղրական ժպիտով դիմեց նրան.

— Լսիր... Ուրեմն, ի՞նչպէս էր էն զառի անունը...

Վ.ն, որ, իսկապէս, ճարպիկ մարդ էր, իսկոյն գլխի ընկաւ, որ այստեղ մի սխալ կայ կամ Հ.ն ձեռք է առել նրան: Ուստի եւ պատասխանեց, պահպանելով, սակայն, խօսքերի զգալի երկիմաստու – թիւն.

— Է՛, եղբայր, ո՞ւմ ես ձեռք առնում, ես դրանից երկու հատունեմ իմ տանը...

«Դրանից»... Զանուանեց ո՛չ «միկրո– փոն» եւ ո՛չ էլ «միտրոփոն»: Սառանան դիտէ, թէ դրանցից որն է ճիշտ վերջ ի վերջոյ...

Բայց իր ճարպկութեան մէջ նա աչքա– թող էր արել մի հանգամանք. ի՞նչ զործ ունէր նրա տանը միկրոֆոնը, այն էլ երկու հատ, երբ մեր ռատիոկոմիտէն ե– րեւի ունէր հէնց այդքան...

Սառցուեց աւեկդոտ, որը ես պատ – մում էի իմ կոլեգաներին եւ ընկերներին: Պատմեցի նաեւ Թ.ին: Նա բարձր ծիծա– ղում էր ամբողջ ժամանակ, իսկ երբ ա– ւարտեցի, ասաց.

— Դա պիտի զրանցել՝ չմոռանալու համար...

Հանելով ծոցատետրը, նա սկսեց զրել: Ապա կանգ առաւ եւ հարցրեց.

— Լսիր, մի բառը «միտրոֆոն» էր, իսկ մի՞սը...

Այդպիսով աւեկդոտն առացաւ իր ոչ պակաս զուարճալի չարունակութիւնը: Այժմ արդէն ես դա պատմում էի չարու– նակութեամբ հանդերձ: Պատմեցի նաեւ մի ընկերոջ, որը քահ–քահ ծիծաղում էր սկզբից մինչեւ վերջ, ապա, երբ վեր – ջացրի, հարցրեց.

— Հիմա զրանցից ո՞րն է ճիշտ...

— Բա էլ ո՞ւմ վրայ էիր ծիծաղում՝ եթէ կողմնորոշում չունէիր, — հարցրի ես՝ ծիծաղելով ոչ պակաս: — Եւ յետոյ, եթէ չգիտես, թէ ինչ բան է միկրոֆոնը, էլ ի՞նչպէս ես քեզ ծածկանուն ընտրել Ռատիո...:

Մ. ԱՐՄԻՆ

(Շար.)

ՇԱՒԱՐՇԱՆԱՅ ՄԱՐՏՆՁՈՂԸ

Մեծ Շաւարչը:

Իր մահէն այսքան տարիներ եաք, երբ յետպատերազմեան ակնարկներով պղպակունք յետեղեռնեան հայ կեանքին ուժեղ տրա– պակատիր մը ունենալու պահանջը եւ պահանջին դոհացում տուած Մխաքեանի վաստակը, արդարօրէն իրաւունք կ'ու– նենանք լսելու, թէ «մեծ»ը դինք միա Շաւարչէն, Նարդունիէն կամ պղտիկ «Շ.»էն զանազանող պարագայական մակ– դիրը մը կամ տարիքային առաւելութիւնը նչելու սահմանուած նախդիր մը չէ «Յա– ռաջ»ի երբեմնի խմբագրին անուան դի– մաց. այլ՝ առանց ամօթոյ մչակի իր գործին, գործէն գոյացած պաչտամունք– ներուն չափանիշը, ու վերջապէս չափա– նիշն վարակիչ վհեռութիւն առացած հը– մայքը, որ տասնամեակներ չարունակ թէ՛ երկրի եւ թէ արտերկրի մէջ կրցաւ ա– ռաջնորդող, խթանող ուժ գառնալ ո՛չ միայն իրեն ժամանակակից զրագէտնե– րուն եւ մամուլի «մարտիկ»ներուն, այլեւ անոնց յաջորդ կամ մեզի ժամանակակից հայ դիրքի, հայ թերթի նուիրեալներու խանդին ու մչակութային խիզախումնե– րուն:

«Արեւմտահայ լեզուի եւ գրականու– թեան արքուն պահակը» ըսուած է իրեն չատ յաճախ, ու որակումը սխալ ճանա– չողութեան հետեւանք չըլլալէ աւելի, դնահատական չիտակ սահմանումի մը հետեւութեամբ արժեւորուած իրաւու – թիւն մըն է իր պարագային:

Արդարեւ՝

Ողջ էութեամբ, ընդհանրապէս հայ զրականութեան բիւրեղացման եւ մաս – նաւորաբար հայ լեզուի մաքրութեան ու մ՛նաւանդ ազգային դիմագծի անվթար պահպանման ծառայած այս դիսպդիր ՄԱՐԴԸ, իրրեւ պահակ, աւելի քան կէս դար մնաց մեր լրագրութեան պատմիչին վրայ, «Սուրհանդակ»էն, հին «Ազդակ»էն մինչեւ կարմինեան «Յառաջ» եւ «Ազատա– մարտ»էն ու «Ճակատամարտ»էն մինչեւ վարիզեան «Յառաջ»:

Բայց միայն արձուն պահո՞կը մեր լեզուին, ազգային զրականութեան եւ դիմագծին. ո՛չ, հատու զբով պինուած պայքարողը, մեր մեծասքանչը խոսո – ղութեան, մեր ոսկեղէն զրականութիւնը ազճատողներուն դէմ, ի փառս Մեսրոպի, մաքրագործութեան, զեղեցկարարու – թեան, ու ճշդորոշութեան յաղթանակները չահո՛զը, չառաչո՛զը, բառին հրապարա– կագրական իմաստով՝ Շաւարչեանյ մեծ մարտնչո՛զը նաեւ:

«Ազդակ» Յ. ՉՈՐԵՑԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

Աղաւնի բուռն կերպով միջամտելով կ'ըսէ.

— Կը կարծե՞ս որ Թոյլ պիտի տամ որ Թշնամիին նչաւակ գառնաս, ոչ անկա – րելի է այդ, մանաւանդ իմ գոյութիւնս արժէք մը չի ներկայացներ. ինծի վի – ճակուած է եւ դուն պէտք է համոզուիս. մնաս բարով եղբայր:

— Կեցի՛ր, ահա հայրս մեր մօտ կու– գայ, խնայէ անոր եւ աւելորդ տառա– պանք մի պատճառեր, իր դժբախտութիւնը ինքնին անտանելի է արդէն:

Աղաւնի տեսնելով իր հայրը, անոր քով կը փութայ եւ կը յայտնէ իր պատրաս– տակամութիւնը.

— Հայր իմ, ո՛հ հայր իմ, այս ես, քեզ ազատելու երջանկութեան համար պատրաստ եմ զոհուելու:

Թագաւորը լուռ ու մունջ՝ իր աղջկան ձեռքը բռնելով Արսէնի կը մօտենայ, եւ պահնք իր երկու կողմը առած կ'ըսէ.

— Ո՛հ, պատկներս, հասած է ժամը մեռնելու, կը տեսնէ՞ք այս բաժակը, ա– սոր մէջ մահացու կիսիչ Թոյն կայ, զոր ատացայ Օբեմանի վեհանձն ողորմածու – թեամբ:

— Ո՛հ, ի՛նչ երջանկութիւն, զոչեցին միասին, ուրեմն իրարու դիրկընդխառն պիտի աւանդենք մեր հոգին՝ զերծ թըշ– նամիի անարգանքէն:

— Ի՞նչ կ'ըսես, տղաս, այս մահացու Թոյնը ձեզի յատկացուած չէ:

— Մեզի համար չէ՛, որուն համար կը պահես:

— Ինծի համար միայն: Կամպիւսը միայն զիս կը հալածէ. ես է որ պէտք է մեռնիմ եւ դուք զուցէ ազատիք:

— Ոչ հայր, դուն մինակդ պիտի չմեռ– նիս. եւ քոյր ու եղբայր ծունկի գալով իրենց հօրը ոտքերուն առջեւ, անսպա – սելի պահու մը յափշտակեցին իրենց հօր ձեռքէն Թունալից բաժակը:

— Շատ բարի, կ'ընդունիմ, ըսաւ Տիգ– րան, միասին մեռնինք: Կը զգամ Թէ ձեր կեանքը անտանելի պիտի ըլլայ իմ մեռ– նելէս յետոյ, ինչպէս ես պիտի չկրնամ տոկալ եթէ ձեր մահը տեսնեմ, եւ աւել– յուց.— Ո՛վ անմահ երկնաւոր, պիտի մեռնինք մենք, եւ չեմ կարծեր Թէ ոճիր պիտի համարիս մեր մահուան այս կեր– պը: Ծայրայեղ Թշուառութիւնը զոր դուն մեզի կամեցար՝ անչուչա հիմա ալ քու հրամանդ է որ կը տիրէ այս կերպ վերջաւորութիւն մը. յանուն մեր հնա – զանդութեան, ընդունէ մեր հոգին քու սուրբ տեղիդ: Ո՛հ, պատկներս, մտեւ– ցէք ողջապուրուինք վերջին անգամ եւ մեռնինք անբաժան:

Այդ սոսկալի րոպէին Արսէնի հոգին կը մրրկէր իր երիտասարդութեան զործած կարգ մը թերութիւնները մտաբերելով եւ խղճահար՝ ծնրադրելով ըսաւ հօրը.

— Հայր իմ, Անմահներու առջեւ պիտի ներկայանայ հոգիս, եւ անոնք խստօրէն պիտի դատեն զիս. իմ խօլական բնաւո– րութեամբ քեզի առթած վիչտերուն հա– մար, քու կարեկից զուրգուրանքներուն փոխարէն: Անոնք պիտի չներեն եթէ դուն անողոք ըլլաս եւ իրաւամբ մեղադրեն ինձ իմ անոպայ բնաւորութեան համար: Ներէ հայր իմ, եւ ես պատրաստ եմ մեռ– նելու հանդիստ խղճով:

— Ոտքի ել տղաս, իմ սիրելի զա – ւակս, քու զղջումդ կը մոլմոքէ սիրտս, պիտիր որ ճակատագրական բոլոր Թե– րութիւններդ ներուած են վաղուց ի վեր եւ ահա այս համբոյրը Թող վստահեցնէ քեզ, կ'ըսէ հայրը եւ կ'ողջագուրէ իր որդին խանդաղատանքով:

Եւ զառնալով դէպի Աղաւնին, Թեւերը կը բանայ եւ իր կուրծքին կ'ընդունի ը– սելով.

— Եկ զոհար աղջիկս, վերջին անգամ ընդունէ խեղճ հօրդ զուրգուրանքը:

Ողբերգական վերջին հրաժեշտի այդ պահուն խոր լռութեան մէջ կը լսուին զգացած հեկեկանքները միայն:

Յանկարծ կ'ընդմիջէ Թագաւորը եւ վերագրած կորովով կը զառնայ դաւա– կներուն.

— Մի լաք այլեւս սրտահատորնքս, եւ այլեւս կատարենք մեր մխակ սխրալի զործը փրկուելու համար Թշնամիին նա– խապատրաստած գեհենէն, գոնէ կը մեռ– նինք պատուով եւ վաստութեան արատն զերծ կը մնանք:

Տիգրան Թունալից բաժակը չրթներուն կը մօտեցնէ ըմպելու համար, բայց Ար– սէնն ու Աղաւնին կ'ուզեն որ նախ իրենք ատանան փրկարար ըմպելին, եւ քանի մը վայրկեան կը տեւէ առաջնութեան այս պայքարը՝ ճիշդ ժամանակին կը հասնի Մխրան եւ վերահաստ իրողութեան տա– ռաջ կը նեսաւի եւ կը լսէ մահաբեր տ– նօթը եւ գեհին Թափելով պարունակու– Թիւնը կ'ըսէ.

— Ի՞նչ է այս, կ'ուզէք մեռնի՞լ:

— Այո՛, բռնակալին արժանի տղան, կը նախընտրենք մեռնիլ քան Թէ անար– դուիլ, եւ ինչո՞ւ բարբարո՛ս, եկար մեզ խանգարեցիր:

Ի. Վ.

(18 – Շար.)

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻ ՄԸ ՆՈՐԱԳՈՒՄԸ

—o—

Եղուարդ առնուազն ե. դարէն սկսեալ Հայաստանի մեծ բնակավայրերէն մին է եղած: Դեռ մինչեւ այսօր հիացում կը պատճառեն զիւղին եւ անոր շրջականերուն մէջ մնացած եկեղեցական շինուածքներն ու այլ յուշարձանները: Ըստ ժողովրդական աւանդութեան՝ Եղուարդի զերեզմանատան մայր տաճարին մնայորդները Հայաստանի հին շինութիւններէն մէկը կը նկատեն: Գիւղին մէջ կան նաեւ ե. դարէն մնացած մայր տաճարի մը աւերակները:

Եղուարդի յուշարձաններէն, իրրեւ եռանաւ շինութիւն, ուշագրաւ է Կաթողիկոսական Մովսէս Եղուարդեցիի կողմէ: Ի դէպ, ըսենք, որ այս գիւղը Մովսէսէն զատ, ե. դարու վերջերը տուած է ուրիշ կաթողիկոս մըն ալ՝ Մաշտոց Եղուարդեցի, որ սերտ կապեր հաստատած էր Բագրատունի թագաւորներու հետ եւ ազդակցած է Մարիամ իշխանուհիին՝ Սեւանի կղզիին մէջ 874ին շինելու այն գոյղ եկեղեցիները, որոնք ցայսօր կանգուն կը մնան: Մաշտոց Եղուարդեցի թաղուած է Գառնի, հեթանոսական տաճարին մէջ:

Եղուարդ գիւղին մէջ առանձնայատուկ տեղ կը գրաւէ Ս. Աստուածածին տաճարը: Ճարտարապետ Շահիկ վարպետին անունը բարեբախտաբար մնացած է անզգաստ եկեղեցիին երկրորդ յարկին մէկ խոյակին վրայ, որ կը կրէ հարաւային պատուհանը: Ան մեծ հմտութեամբ կազդացած է օգտագործել հայկական մինարեան շինարարական արուեստին լաւագոյն աւանդութիւնները: Եկեղեցին եռայարկ է. առաջին եւ երկրորդ յարկները ծառացած են իրրեւ աղօթատեղի, իսկ երրորդ յարկը՝ 12 կլոր սիւնաշարով եւ սլացիկ վեղարով ծառացած է իրրեւ դանգակատուն: 28 մեթր բարձրութեամբ այս տաճարը կառուցուած է 1301ին, զօրավար Աղպուղէկի եւ անոր կնոջ՝ Վախխի մեկենասութեամբ: Զօրավարը խաղաղութիւն կը հաստատէ գիւղին մէջ կը վերաշինէ Հրաղզանէն սկսող ջրանցքը, որ է. դարուն չինած էր Գրիգոր Մամիկոնեան: Անկա եղած է մեծ բնակավայր մը, է. դարուն նկատուած է գիւղաքաղաք, ինչպէս կը յիշատակեն ժամանակակիցները, արագ զարգացած է: Վկայութեան մը համաձայն Աղբպուղէկ տաճարին կողքին հաստատած է դպրոց-դիշատուն մը, որուն համբաւը մեծցած է պետական Գրիգոր Տաթեւացիի անուն Սմբատ Տաթեւացիի բարեւնապետութեան շրջանին (1410–1420):

Ժ.Գ. դարու վերջերուն եւ Ժ.Դ. դարուն չինարար վարպետները առանձնայատուկ տեղ կը յատկացնեն չէնքերու արտաքին յարդարանքին: Այս իմաստով Ս. Աստուածածինը միակ օրինակը չէ: Անոր արեւելեան պատին կենդանական բարձրաքանդակները, հարաւային պատին արծուաքանդակը, արեւմտեան ճակատի մուտքին շրջանակները, Տիրամօր, Քրիստոսի, Առաքեալի, ինչպէս նաեւ այլ բնոյթի քանդակները առանձնակի չուք կը հաղորդեն կառոյցին: Յուշարձանը ձեւով մը կ'ամփոփէ հայկական միջնադարեան ճարտարապետութիւնն ու քանդակագործութիւնը:

Տաճարը իր շինութեան թուականէն (1301) սկսեալ հիմնական վերանորոգում մը չէ կրած: Ժ.Զ.–Ժ.Է. դարերուն, ինչպէս կը հաստատեն վիմագիր արձանագրութիւնները, փոքր ծաւալի վերանորոգումներ կատարուած են: Յետագային այն ասպիճան քանդուած են երրորդ յարկի սիւներուն վարի մասերը, որ այլ յարկը փլելու վտանգին տակ գտնուած է: Որով սիւներու արանքներուն դրուած են միջնապատեր, իսկ Ի. դարասկիզբին արեւմտեան կողմէն աւելցուած է ընդարձակ գաւիթ մը, առանց երդիքի: Պատերուն վրայ մնացած հարիւր արձանագրութիւնները կը վկայեն, որ եկեղեցին բաց մնացած է Ժ.Դ. դարէն մինչեւ Ժ.Թ. դարու վերջերը:

Նկատի առնելով Ս. Աստուածածին եկեղեցիին ճարտարապետական անկրկնայ արժանիքները, 1969ին ձեռնամուխ եղաւ յուշարձանին վերանորոգումի աշխատանքին: Հեռացուեցաւ տաճարին կցուած գաւիթը, որ ճարտարապետական արժէք չէր ներկայացներ: Աշխատանքները ընկերակիղները ղեկավարեց ճարտարապետ Հ. Գասպարեան, նախկին Պէյրութցի:

Եղուարդի Ս. Աստուածածին եկեղեցին իրրեւ բազմայարկ կառոյց Հայաստանի մէջ մնացած չորս չէնքերէն մէկն է. միւսներն են՝ Սանահին, Հաղբատ, Գօշաւանք:

Ճարտարապետ Ա. Սէթխեան յաջողեցաւ անվնաս վիճակի մէջ իջեցնել յուշարձանին վտանգուած հատուածը: Պարզուեցաւ, որ յուշարձանին 12 սիւներէն 9ը անկարելի է օգտագործել, որով տեղափոխուած տուֆով չարուեցաւ եկեղեցիին երրորդ յարկը:

Այս ձեւով Ս. Աստուածածինը իր նախկին տեսքը առաւ:

Յ. ՅՈՎՆԱԹԱՆ

×

ԵՐԱՓԵՏԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Շառլ Կունոյի «Մահ եւ կեանք» ստեղծագործութիւնը, որ խորքին մէջ եռամաս գործ մըն է եւ կը տեւէ երեք ժամ, առաջին անգամ ըլլալով երգուած է Երեւանի մէջ, Հայաստանի պետական երգչախումբին կողմէ: Խմբավարը՝ Մէյլհանաջեան երիտասարդ մըն է, որ 1965ին աւարտած է Երեւանի երաժշտանոցը: Ֆրանսացի երգահանին գործը ներկայացուած է ծաղկաքաղի ձեւով՝ հօթը հատուած ընդհանուր ստեղծագործութենէն: Երգչախումբը երգած է բնագրին լեզուով՝ ֆրանսերէն:

Գերմանացի երգչուհիներ Ֆրանց Լերնտորֆէր դասական երաժշտութեան ուն – կնդրուքիւն մը տուած է Հայֆիլհարմոնիայի սրահին մէջ: Ցայտագրին մաս կազմած են Պախ, Վալթէր, Ռեկէր, Մոցարթ, ինչպէս նաեւ հայկական ժողո – վրդական չորս երգեր:

×

ԵՐԵԻԱՆԸ ԵՒ ԱՆՈՐ ՇՐՋԱԿԱՅՔԸ

Ստեփան Մնացականեան նոր գիրք մը լոյս ընծայած է «Երեւանը եւ նրա շրջակայքը» խորագրով: Ներկայացուցած է Երեւանի տարածքին գտնուող հին յուշարձանները՝ Էրեբունի միջնաբերդն ու Թէյչերայինի քաղաք–ամրոցը, Աւանի տաճարը, կաթողիկէ եկեղեցին եւ Հրազդանի կամուրջը: Քաղաքին հիւսիսը փլըուած են Աշտարակն ու Եղուարդը՝ ե.–է. դարերու ծանօթ յուշարձաններով, իսկ հիւսիս – արեւելքը՝ Արզնին ու Պաղինին, Կեչառիսն ու Սեւանը, իրենց այնքան բարձրարուեստ կոթողներով: Ուրիչ ճամբայ մը կը տանի դէպի Ողջաբերդ ու Զրվէժ, կը հասնի Գառնի ու Գեղարդ: Ուշագրաւ են Արտաշատի եւ Դուինի միջնադարեան ճարտարապետութեան կոթողները: Էջմիածինի մէջ ընթերցողը կը ծանօթանայ մայր տաճարին, Հռիփսիմէին, Գայեանէին, Զուարթնոցին ապա կ'ուղղուի դէպի Օշականի, Մանկանոցի եկեղեցիները, Քասախի կամուրջը, Բիւրականի տաճարը, Ամբերդ ամրոցը:

Հեղինակը վերլուծած է յուշարձան – ներուն ճարտարապետութիւնը, տուած անոնց հիմնադրութեան ու վերանորոգութեան պատմութիւնը: Զետեղուած լուսանկարներն ու յատակագիծերը դիրքը կը դարձնեն աւելի տպաւորիչ:

×

ՊԱՐԳԵԻԱՏՐՈՒՄՆԵՐ

Գրադատ Սուրէն Աղաբաբեան եւ արձակագիր Ռաֆայէլ Արամեան յատուկ պարզեւատրումներու արժանացած են առաջինը իր չափերի յօդուածներուն համար, զրականագիտութեան մարզին ներս, երկրորդը իր զրական գործերուն համար: Երկուքն ալ իրենց յիսնամեակը բոլորած են:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՉԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ԱԼԻՇԱՆ ԻՆՔՆ ԻՐ ՄԷՋ

Կան որ չեն զգացեր թէ ի՞նչ է ծնողքի մը ծոցը, համբոյր ու զգուանդ, չեն անած կաթովն անոր որուն արեամբն են ծնած. եղբայր մը իրենց ձեռքէն չէ բռնած ու քոյր մը գիրկը չէ գրկած. սակայն այնպիսիք զգացած են սէրն ու քաղցրութիւնը Հայրենիքին՝ որ համատարած եւ անյիշաչար ծնողքի մը պէս կ'ընդունի ու կը զգուէ ամէն համազգի ու համալեզու:

×

Ծննդավայր ու նախնեաց զերեզման, — երկու կէտեր՝ որոնցմէ մէկուն վրայ պէտք է իր կարկինը կեցնէ այն սիրտը որ կ'ուզէ ծրագրել ապահան մը իր հայրենիքին: Կեանքերնիս արդարեւ կարճ ընթացք մըն է երկու իջեւաններու՝ օրօցին ու հողոցին միջեւ: Սակայն մարդ միայն ծնելու և մեռնելու համար եկած է աշխարհ. խոհուն ու գործօն էակ ենք. եթէ գործը չըլլար՝ ոչ ծննդեան եւ ոչ մահու յիշատակը այնպէս սիրելի ու սըրտաւի կ'ըլլային մարդուն: ... Որչա՜փ բարեբաստ է վիճակն անոնց որ մէկ աչքով կը տեսնեն իրենց իջեւանին երկու հանդիսացներն ալ, Ծնարանն ու Քնարանը, հանդերձ մէջտեղով՝ որ կրնայ ըսուիլ Գործարան:

×

Ցաջողութիւնը չատ հեղ երկինքէ չնորհք մըն է, բայց առանց երկրի վրայ աշխատելու՝ վերէն չյաջողութիւն չիջներ: Ցաջողութիւնը պատրաստ է իրրեւ արեւ ու անձրեւ. բայց եթէ ապարակը սերմանուած չէ՝ ի՞նչ բուսցնեն երկինքէ չողն ու ցօղը:

×

Ամէն օր վազը չունի, ոչ ալ մէն գիշեր՝ ցօրեկ:

×

Երբ կիրքերու կեղտոտ մթութիւնները ճառագայթ արձակեն մարքի լոյսին վրայ, արդարութեան ճամբաները կը խափանին ու մարդս մէկ գիշէն միւս կ'երերակայ:

×

Ջուրով այրել մեղքերը, կրակով ալ սիրտը պաղչկեցնել. ահա՛ Աստուծոյ հըրաշալիքը: Պարզ ըսենք, եթէ ջուրը — դղջումի արցունք — դեղ է մեղքի մաքրութեան, անկէ աւելի ազդու դեղ է սիրոյ կրակը:

×

Հոն ուր առատ է ներողամտութիւնը, քիչ է չիտակութիւնը:

×

Հեզութիւնը ճարտար բալլինքն է սրտերու, արցունքն ալ՝ հոգիներու դռնապանը:

×

Լալով կը ծնինք, խաղով կը մեծնանք, աշխատութեամբ պէտք է մարդ ըլլանք. մէկ ձեռքով՝ մեղի, միւսով՝ մեր նմանեաց օգնենք, սիրով կենակցինք, պատուով ապրինք, յոյսով ծերանանք, զոհութեամբ մեռնինք:

Ս. Ղազար — Հ. Ղ. ԱԼԻՇԱՆ

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

Երբ այլեւս խորհրդաւոր խրխինին մօտեցան, ականջներնուն ողբալին ձայներ հասան: Այդ ձայներէն սեւամօրթ արքայապահները սոսկացին եւ սոխպուեցան քայլերնին դանդաղեցնել եւ դէպի ձախ ձեղում մը ընել: Ձեռքերնին բռնած լապտերուն լոյսը աչքերնուն դարհուրելի տեսարան մը պարզեց: Մուխթար փաշա արիւնաթաթաւ վիճակի մը մէջ գետինը տարածուած էր: Իր քովը խաւարին մէջ մաքառող Ալպանացիներուն ոտքերէն նախչխուած գանկով անկենդան կին մը կը գտնուէր: Աւտրմէ քիչ անդին չորս Ալպանացիներ մեռած գետին փռուած էին, մինչ հինգերորդ մը ողբալին ճիչեր արձակելով հազիւ կը յաջողէր գլուխը վեր բռնել:

Այդ տեսարանին առջեւ Իզէթ ապշած մնաց: Կիւամեռ Ալպանացիին մօտեցաւ եւ իր մարդերուն հրաման ըրաւ որ զայն վեր վերցնեն:

Սեւամորթները հնազանդելով զայն վեր վերցուցին եւ բաղմոցին վրայ դրին: Ալպանացիին մէկ սրունքը փամփուշտով մը ծակուած էր եւ ցաւէն ողբալին ճիչեր կ'արձակէր:

— Վէրքը կապեցէք, հրամայեց Իզէթ, մինչ ես հոս աչք մը նետեմ, տեսնենք ի՞նչ կ'անցնի կը գտնայ:

Լապտեր մը առաւ եւ անկողինին մօտեցաւ:

Մահճակալին վրայի մարդկային կմախքը Ալպանացիներուն մաքառումներէն ըստրովին խանգարուած էր, մինչ անկո – ղինին առջեւ աւարառուներուն ձեռքերէն ինկած զրամներ տարաղնած էին: Այս զրամները փաչան զէպի սնտուկը առաջնորդեցին:

Հոդ տեսարանը ապշեցուցիչ էր: Ոսկիներով լեցուն Ալպանացիին ծոցը, ոսկիներով լեցուն Մուխթար փաշա գանկը ջախջախած էր, Իզէթի ահռելի տեսքին պատճառները կտահել տուին:

— Հոս գանձ մը կայ, խորհեցաւ Իզէթ, եւ ատոնք գայն յափշտակելու համար իրար մեռցուցին ու Մուխթարն ալ սպաննեցին:

Այս խորհրդածութենէն յետոյ, Ալպանացիին մօտեցաւ, որուն սեւամորթը կը ջանար վէրքերը կապել:

— Մինակնի՞դ սպաննուեցաք հոս, հարցուց:

Ալպանացին ի նշան հաստատութեան գլուխը օրօրեց եւ մատովը դիմացը զբաղուած անտուկը ցոյց տուաւ:

— Թո՛ւռ ձեզի անամօթներ, գոչեց Իզէթ, իր մարդոցը կողմէ նման տեսարանէ մը վախնալով: Եւ չէի՞ք գիտեր ապուշ – ներ, թէ բաժիշհը այս ամէնը ձեզի պիտի նուիրէր:

Բայց Ալպանացին այլեւս բան մը չէր լսեր: Գլուխը ծռած էր եւ արիւնահոսութեան պատճառած ուժասպառութենէն անշարժ մնացած էր:

Այսպէս, Իզէթ խուզարկութիւնը աւելի հեռու տանելու իր վերջին միջոցը կը կորսնցնէր:

Վախնալով որ գուցէ իր մարդիկն ալ ոսկիներուն վրայ կ'իյնան, հրամայեց որ Մուխթարի ու ջախջախուած գանկով կընոջ մարմինները առնեն եւ պալատ փոխադրեն եւ ինքն ալ վերստին Ելլոզը վերադարձաւ:

Իսկոյն Սուլթանին մօտ փութայ եւ բոլոր լմացածները անոր պատմեց:

Սուլթանը ասոնք լսելով ապշած մնաց:

— Այո, վեհափառ տէր, եւ մահճակալին վրայ ալ կմախք մը:

Սուլթանը պահ մը խորհրդածութիւններու մէջ թաղուեցաւ:

— Մահճակալի մը վրայ ալ կմա՞խք մը ըսիր, ըսել է թէ այդ տորուղին նոր բան մը չէ:

— Կ'ենթադրեմ թէ վեհափառ տէր, վրայ բերաւ Իզէթ, այդ տորուղին քէօշկին հետ միասին չինուած է եւ նոր բացուած բան մը չէ:

— Ի՞նչպէս կ'ենթադրես ատիկա:

— Որովհետեւ անոր ներքին պատերը քարաշէն են եւ ամէնով տեսակ մը նըրբանցքի կը նմանի, իսկ դանձին պատճառաւ եղած ըլլար սպանութեան վայրը կատարեալ ննջասենեակ մըն է, իր մահճակալովը, գորգերովը եւ ամէն կասկարասիներովը:

— Զարմանալի է, յարեց Սուլթանը, ամմանքէ զամմանք լսնալով: Ուրեմն այդ տորուղին Ազիզի ժամանակէն ըլլալու է, քանզի քէօշկը անոր օրով կառուցուեցաւ:

Համբա յանկարծ խօսակցութիւնը ընդմիջեց եւ ձեռքը ճակտին տարաւ:

— Ո՛հ, ըսաւ, հիմա կը յիշեմ: Շուտ դնա ներքինապետը հոս կանչէ:

Իզէթ իսկոյն հրամանը կատարեց, պահ մը յետոյ ծերուկ Գըլաը–Աղան սենեակին ներս կը մտնէր:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

Այրի Տիկին Լիւսիա Արէլեան եւ զաւակները Արմէն, Նայիրի եւ Սարգիս, այրի Տիկին Շնորհիկ Մխճեան, զաւակները եւ թոռները, այրի Տիկին Տալիթա Պօյաճեան, զաւակները եւ թոռները, Տէր եւ Տիկին Ժօզէֆ Սիսլեան, զաւակները եւ թոռները (Պազմաա), Տէր եւ Տիկին Տոքթ. Պօնոմ եւ զաւակները (Ալպի), ինչպէս նաեւ բոլոր ընտանեկան պարագաները խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, մօրեղբօր, քեռայրին եւ աղգականին՝

ՅԱԿՈԲ ԱԲԷԼԵԱՆ

(61 տարեկան)

մահը, որ պատահեցաւ Փետր. 24ին։

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Փետր. 29 երեքշաբթի ժամը 14,30ին Շաւիւլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին։ Թաղման կարգը Շաւիւլի գերեզմանատունը։

Ողբացեալին փափաքին համաձայն, կը խնդրուի ծաղկեպսակ եւ ծաղիկ չղրկել։

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Շաւիւլի «Արդութեան» խումբի ընկերները կ'ողբան իրենց հաւատաւոր ընկերոջ՝

ՅԱԿՈԲ ԱԲԷԼԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, եւ իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ողբացեալ ընկերոջ ընտանեկան պարագաներուն, եւ փոխան ծաղկեպսակի 100 Փր. կը նուիրեն վերնան Ֆոնտին։ (Տառնալ «Յառաջ»էն)։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Լիոն։— Կապոյտ Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի Անի Տիրատուրեանի, որդւոյն, ընկերուհի Փերուզ Այվազեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն, ողբացեալ Հայկազուն Տիրատուրեանի մահուան տխուր առթիւ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի սըրահի չինութեան կը նուիրեն Պր. Միսաք Երանեանի միջոցաւ.—

Տիկին Պերճուհի Սեդրոսեան 750 Փր., իր ծնողքին եւ ամուսնին յիշատակին։ Պր. Խոսրով Պետրոսեան 200, Պր. Միսաք Երանեան իր երկրորդ թոռնիկին ծնընդեան առիթով 100, Տէր եւ Տիկ. Մովսէս Ժամկոչեան, Տէր եւ Տիկ. Մ. Կարապետեան, Օր. Մոնիք Քիւրքճեան 100ական, Տէր եւ Տիկին Երուանդ Թաշեան, Տէր եւ Տիկին Իգնատ Տերվիշեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Էգէրեան, Անի եւ Քլօտ քոյրեր, Տիկին Թէվրիզ Ճընարըկեան, Պր. Օննիկ Նարկիզեան, Անդրանիկ Ալթունեան 50ական, պատանի Օննիկ Ժամկոչեան 30, Տէր եւ Տիկին Օննիկ Պօտուրեան, Պր. Արմենակ Խաչիկեան, Ոմն, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Թօփոյեան, Պ. Կարապետ Աբրահամեան 20ական Փր., Պր. Կարապետ Ղազարոսեան 10, Պր. Խաչիկ Թաշճեան 50, Տիկին Պետոյեան 30, Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան 20, Տիկին Հռիփսիմէ Անմահունի, Պր. Օննիկ Ճընարքեան 10ական, Ոմն, Ոմն, Ոմն 100ական Փր.։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

Գին 15 փրանք
փոստով՝ 17 փրանք

Դիմել «Յառաջ»ի

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ

Լիւսէնպուրկի Պահապանը
վարար Ջուրեր
Ոսկիէ Կշիռը
Ամէնուն Թէոդիկը
Ազատն Կոմիտաս
Վաղը
Սեւ Արեւ

ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ «ՅԱՌԱՋ» 1971

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՒՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ

կազմակերպած

Շրջանի Սկաուտներուն, Արենոյշներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides

Ամբողջովին նոր յայտագիր

Թատերական ներկայացումներ հայերէն, Սկաուտներուն եւ Արենոյշներուն կողմէ զաւեշտ,

հայկական պարեր

Մարիոնէթներու ներկայացում Արենոյշներուն կողմէ

Սկաուտական ներկայացումներ, խաղեր Գայլիկներու կողմէ

Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱԴՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԷ

Մուտք 10 փրանք

ՀԱՍՑԷԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

Ջերմապէս կը խնդրենք որ այդ փոփոխութիւններու համար դիմումները ըլլան միայն ու միայն *դրաւոր*, մեկնումէն առնուազն չորս օր առաջ եւ ճշդուին *ընթացիկ եւ նոր հասցէն*։

Հասցէի ոչ մէկ փոփոխութիւն կ'ընդունուի հեռաձայնով։

Ծախքերու համար կը խնդրուի կցել 5 փրանք։

Վարչութիւն «ՅԱՌԱՋ»ի

Է. Յ. Գ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան շրջանի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ռուբէն ուսանողական խումբին բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները, Զատկեքշաբթի Մարտ 1 երեկոյեան ժամը 20ին Մշակոյթի Տան մէջ։ Ներկայ կ'ըլլայ կ. կ.ի ներկայացուցիչը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

ՆՈՐ ՍԱԼ ՄԸ
45 Tours
DISQUE KOHAR

ՊԵՏԻԿ

Զորս նոր երգերով.—
Հասակդ բարձր է
Մայրիկ ջան
Մեր Հայրենիք
Վերջին օրհնութիւն

Դաշնաւորում եւ նուագախումբ՝
Ց. ՏԻՐ-ՅԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ

Գին 12 Փր.

Դիմել.—
CAFE PHILIPPE
6, Place Carnot, Alfortville
ARMENIA-MONDIA
17, Rue St. Florentin, Paris (9e)
LIBRAIRIE PALOUYAN
43, Rue Richer, Paris (9e)

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Դասախօսութիւն հայ մշակոյթի մասին Լիւիւ – ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼԻ կողմէ

Սփլանտիտի սրահը, կիրակի կէսօրէ ետք

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Սէն Ժեռմէն Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ առացած է ողբացեալ Խաչիկ Հերիքնազեանի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուէրները.—

Այրի Տիկին Ստեփանեան 20 Փր., Տէր եւ Տիկին Էսկիճեան Յակոբ, Թոզատեան Մելքոն 10ական, Տէր եւ Տիկին Տօրումեան Երուանդ 20, Մանուկեան Սիրանոյշ 10, այրի Տիկին Ժիրարեան Հռիփսիմէ 50, Սարգոֆեան, Տիգրան Մանուկեան 10ական, Ժան-Ժան Գրիբեանի ձեռամբ Հ. Մ. Ը. Մ. եւ Ոմն 30ական։

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ԾՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Սկսեալ Փետրուար 17էն Մեծ Պահոց ամբողջ շրջանին, Հինգշաբթի երեկոներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Ծովհաննէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենան հոգեմի խաղաղական եւ հանդիսաւոր ժամերգութիւնները։

×

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, յատուկ պատարագի Փարիզի Ս. Ծովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի Աբեւագալի ժամերգութիւն։ Այս օրերուն հոգեհանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Աբեւագալի միջեւ՝ ժամը 11ին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Սէն Ժեռմէն վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս. Ժեռմէն եկեղեցին կից սրահին մէջ, Փետր. 29 երեքշաբթի ժամը 3ին։ Օրակարգ՝ հաշուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրութիւն։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԲԱՑԱՌԻԿ ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՋԱՏԻԿԸ
Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԵՒ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՄԷՋ

ԽԻՍՏ ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

(15 օր) 26 Մարտէն 9 Ապրիլ կամ (10 օր) 26 Մարտէն 5 Ապրիլ

ԳԻՆ 10 օրուան համար

Ա. կարգ 1820 փր. — Թուրիսթ կարգ 1700 փր.

15 օրուան համար

Ա. կարգ 2050 փր. — Թուրիսթ կարգ 1950 փր.

Տեղերը սահմանափակ են

Արձանագրութիւն

Renseignements et inscriptions :

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

SONIA COUMRYANTZ

TRIM VOYAGE

1, Rue de Sèze — PARIS (9e)
Téléphone : 742-57-84 et 742-22-12
de 9 h. 30 à 18 h. — tous les jours

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Լիոնէն մեկնումը օդանաւով

VOTRE AGENCE DE VOYAGES ARMENIENNE
agence de voyages **SEVAN**
50, Cours de la Liberté — LYON — Téléph. 60-13-66
de 10 h. à 19 h. — tous les jours

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՄԷՋ

JACQUES CHELELEKIAN
VOYAGES WASTEELS
87, La Canebière, Marseille 1er — Téléphone : 62-03-44 et 64-09-49
de 15 h. à 19 h. — tous les jours

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Օժանդակ Մարմնի եւ գործակցութեամբ մշակութային եւ հայրենակցական այլ կազմակերպութիւններու, կազմակերպուած է յիշատակի հանդիսութիւն մը

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան հարիւրամեակին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Մայիս 6ին, Սալոն Սէլանտիտի մէջ, Շաբաթ գիշեր։ Մանրամասնութիւնները յառաջիկային։

×

Լիոնի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սիամանթօ խումբին տարեկան պարահանդէսը Շաբաթ 18 Մարտին ժամը 21ին մինչեւ լոյս Շառլոնիէդի Բաղինոյի սրահը։

×

Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութիւնը հերոսամարտի տարեդարձը կը տօնէ Ապրիլ 16ին։

ԿՈՎԿԱՍ ՊԱՐԱՀՈՒՄԻՆ
Կ'ՈՒՋՈՒԻՆ

14էն 16 տարեկան տղաք պարելու համար խումբին մէջ։ Փորձերը ամէն Շաբաթ ժամը 17էն 19, Սալ տէ Սփորի մէջ (Ալֆորվիլ)։

Հեռաձայնել 207-54-51։

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
29
ՓԵՏՐՎԱՐ
MARDI
29 FEVRIER
1972

Le Numéro 0,50 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

HARATCH

Le Seul Quotidien Arménien en Europe Occidentale
Directrice : Arpik Missakian
RÉDACTION - ADMINISTRATION : 32, rue de Trévise - PARIS (9e

Fondé en 1925 — Tél. : 770-86-60 —
R. C. Seine 57 A 2731 C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա Տար. 90 ֆր. Վեցամսեայ 50 ֆր
Արտասահման Տար. 125 ֆր. Հատը 0,50

48րդ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 12353

Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN

48e ANNÉE — N° 12.353

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԷՏՈՒԱՐ ՏԼՓՐԷՕ ԵՒ ԻՐ ՅՈՒՇԵՐԸ

—o—

Գ. կէս դար պայքար՝
յանուն ընկերվարութեան

Խոստար Տլփրէօի յուշերը կը ներկայացնեն Ֆրանսայի վերջին չորսուն տարիներու պատմութիւնը, կարելի բոլոր մանրամասնութիւններով:

Ինք անձամբ մասնակից եղած է բոլոր կարեւոր անցուդարձերուն, իբրեւ ճշդ. մարիտ ընկերվարական, պարզ չարքայինի հանդամանքէն բարձրանալով մինչեւ ետիսթանի, նախարարի եւ Դատական Դերագոյն Ատեանի նախագահի աստիճաններուն:

Ամուսնացած է 1921ին եւ 1923ին արձանագրուած է իբրեւ փոստարան Փարիզի դատարանին մօտ: Իր բնակավայրի ընկերվարական կազմը ամուր հիմերու վրայ դնելէ եւրոյ, գործօն պայքարի լծուած է օրուան բուրժուա կառավարութեան դէմ: Փուանքարէի, Միլլրանի եւ ամբողջման տարբերու դէմ դիրք բռնած է Ձախերու Միաբանութեան կողքին:

Առաջին աշխարհամարտի վաղորդայնին Ֆրանսա ներքին քաղաքական հակամարտութեանց թատր ըլլալէ զատ անտեսա – կան ծանր տագնապի ենթարկուած էր: Արհատական ընկերվարականները, ձախակողմեան կուսակցութեանց աջակցութեամբ 1924ին յաջողած էին տապալել Հանրապետութեան նախագահ Միլլրանը. Հերիօ զարձած էր վարչապետ: Նախա – րարական տագնապները իրարու կը յա – ջորդէին այդ օրերուն: Փուանքարէ իշ – խանութեան գլուխ կուգար Ֆրանքը փըլլկու համար:

Գ. Հանրապետութեան չորրորդին երկար կեանք չէին ունենար կառավարութիւն – ները: 1934 Փետր. 6ին ձախակողմեան տարրերը՝ ընդվզած՝ արշաւ մը կազմա – կերպեցին Քոնքորտի հրապարակէն դէպի Երեսփ. Ժողովի չէնքը, բայց եա մղուե – ցան: Դէպքերը կը գահավիժէին՝ հող պատրաստելով Ժողովրդական Ճակատ»ի կազմութեան: 1936ին Լէոն Պլում իշխանութեան գլուխ կուգար եւ ընկերվարական ծրագրի կարգ մը պահանջները կ'ի – դարձնէր Խորհրդարանին քուէարկել տալով ընկերային ծանօթ օրէնքները:

Միջազգային քաղաքական կացութիւնը կը ծանրանար օրէ օր: 1935ին Մուսոլինի կը գրաւէր Հապէշիստանը, 1936ին Հիթլեր կը վերագրաւէր Հռենոսի շրջանը, 1939 Մարտին ալ՝ Չեխոսլովաքիան: Կը սկսէր Բ. աշխարհամարտը նոյն տարուան Սեպտեմբերին: Տլփրէօ զօրակոչի կ'ենթարկուէր: 1940 Յուլիս 5ին աղատ կ'արձակուէր: Փարիզ վերադառնալով զործօն մասնակցութիւն կը բերէր դիմադրական շարժումին եւ զաղտնի կապ կը պահէր ցիւրեան ընկերվարականներու հետ:

Ազատագրութենէն վերջ իր պայքարը ամենէն աւելի ուշ հանդամանք կը ստանար: 1944 Օգոստոս 24ին ընկերներու հետ կը գրաւէր Սոյլ քաղաքապետարանը: 1953ին օրինաւոր ընտրութեամբ պիտի դառնար քաղաքապետ եւ մինչեւ 1968 ամբողջ 15 տարի պիտի մնար այդ պաշտօնին վրայ:

1944 Նոյ. 7ին Ժամանակաւոր Խորհրդարանական ժողովի անդամ նշանակուած ըլլալով կը քաշուէր փոստարանութենէ: 1945ին կ'ընտրուէր անդամ Սահմանադիր Ժողովի եւ նախագահ Խորհրդարանի ընկերվարական խմբակցութեան: 1946 Յունիս 23ին Ժորժ Պիտոյի դահլիճին մէջ կը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅՍ ՇԱԲԱԹԸ ՓՈԽԵՑ ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԻՄԱԳԻԾԸ

ԿԸՍԷ ՆԻՔՍԸՆ

—o—

ԱՅԼԵՒՍ ՊԱՐԶ Է ՈՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻՔ ԵՐԵՍԻ ՎՐԱՅ ԿԸ ՁԳԵՆ ՓՈՐՄՈՁԸ

Շանք Ֆայ Շէկ կրնայ այլեւս երկար խորհրդածել քաղաքական բարոյականի մասին եւ Ամերիկացիներուն բարեկամութեան: Արդարեւ եթէ չին–ամերիկեան դեկոյցը հիմնական ոչ մէկ հարց կը լուծէ, կարելի չէ դառնութեամբ նկատի չառնել այն պարբերութիւնը որ կը վերաբերի Թայվանի, այլ խօսքով Շանք–Ֆայ Շէքի աղդայնական Զինաստանին: Ամերիկա այլեւս կ'ընդունի թէ մէկ Զինաստան կայ եւ կ'ուզէ որ Թայվանի հարցը խաղաղօրէն կարգադրուի Զինացիներուն իսկ կողմէ: Մինչ այդ օրէ օր պիտի քաշէ իր ղօրքը Ֆորմոզայէն: Այն – չուչա այլեւս աւելորդ կը դառնայ Ամերիկացիներուն յիշել թէ ի՛նչ կը պարտին Շանք Ֆայ Շէքի երկրորդ աշխարհամարտին ընթացքին: Պարզ է մանաւանդ որ Նիքսընի միակ ու միակ մտահոգութիւնն է վերընտրուիլ Նոյեմբերին եւ այդ նպատակով է որ զնաց ապահովելու Զիննա–ցինեռւն ձայները: Զեկոյցէն կը յայտնուի նաեւ թէ Թայվանի հակայ պիջոզութեան փոխարէն, Ամերիկացիք ոչ մէկ բան ձեռք ձգած են, այլ խօսքով Նիքսընն ասիական «Եալթա» մըն է զոր իրագործեց: Հնդկաչինի մասին Միացեալ Նահանգները կ'ընդունին թէ ժողովուրդները պէտք է վարեն իրենց ճակատագիրը առանց արտաքին միջամտութեան: Քորէայի վերաբերեալ, Ամերիկացիք կը չեշտեն թէ պիտի պահեն իրենց սերտ կապերը մինչ Զինացիք ուժ կ'տերէ բաղկացած իրենց ծրագիրը կը պարզեն Քորէայի խաղաղ միացման համար: Ճափոնի մասին, Զինացի եւ Ամերիկացի չատ համաձայն չեն, մինչ մէկը կ'ընդդիմանայ ճափոնական ռազմապաշտութեան վերածնդին, միւսը (Ամերիկա) չատ վեր կը դասէ իր բարեկամութիւնը:

Ասկէ զատ երկու պետութիւնները չատ կը խօսին խաղաղ համակերպութեան մասին եւ հակառակ երկու պետութեանց «ընկերային դրութեանց եւ արտաքին քաղաքականութեանց հիմնական տարբերութիւններուն, երկու կողմերը համաձայն են որ երկիրները, անկախ իրենց ընկերային կառոյցէն, կարենան հաստատել իրենց յարաբերութիւնները պերիշխանութեան յարգանքի եւ հոդային ամբողջականութեան սկզբունքին վրայ»: Ամէն պարագայի մէջ, եւ ժողովրդական բացատրութեամբ կարելի է ըսել թէ Նիքսընի «ոտքը դեռնէն կտրած է»: Արդարեւ, 22 տարի անդիտանալէ եռք 700 միլիոնոց ժողովուրդ մը եւ տեւաբար ընդդիմանալէ եռք անոր մուտքին ՄԱԿէն ներս, Ամերիկա յանկարծ կ'անդրադառնայ թէ 700 միլիոն Զինացի կայ եւ այս, այն տեսն երբ նախագահը կը դանուի ընտրութեան նախօրեակին:

«Զար լեզուներ» այն տպաւորութիւնն ունին նոյնիսկ թէ Ասիան «ծախելէ» եռք Զինացիներուն, Նիքսընն կրնայ զալ ամիսալ «Եւրոպան» ծախել Ռուսերուն, երբ իր ընտրութեան միւս մասն ալ երթայ Մոսկուա ապահովելու:

Կիրակի դիշեր, Նիքսընն Շանկայէն կը մեկնէր, «տաք» խօսքեր ընելէ եռք Շու–էն–Լայի եւ կը վերադառնար Ուաչինկ – թըն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ռ.ԸՆՈՑԻ գործատան առջեւ պատահած դէպքը, որու զոհ դնաց 23 տարեկան երիտասարդ մը հակասական հակազդե – գութեանց առիթ կուտայ: Բոլոր սենսաքանները տարակարծիք են ոչ միայն դէպքերու պատկերացումին մէջ այլեւ այն միջոցներուն զոր պէտք է ձեռք առնել: Մինչ Սէ. Ֆէ. Տէ. Թէ.ն զործադուլի չարժումներ կը հրահանգէր երկուչաբթի օրուան համար, Սէ. Ժէ. Թէ.ն բացարձակապէս կ'ընդդիմանար: Ամէն պարագայի մէջ, եւ ժողովրդական բացատրութեամբ կարելի է ըսել թէ Նիքսընի «ոտքը դեռնէն կտրած է»: Արդարեւ, 22 տարի անդիտանալէ եռք 700 միլիոնոց ժողովուրդ մը եւ տեւաբար ընդդիմանալէ եռք անոր մուտքին ՄԱԿէն ներս, Ամերիկա յանկարծ կ'անդրադառնայ թէ 700 միլիոն Զինացի կայ եւ այս, այն տեսն երբ նախագահը կը դանուի ընտրութեան նախօրեակին:

«Զար լեզուներ» այն տպաւորութիւնն ունին նոյնիսկ թէ Ասիան «ծախելէ» եռք Զինացիներուն, Նիքսընն կրնայ զալ ամիսալ «Եւրոպան» ծախել Ռուսերուն, երբ իր ընտրութեան միւս մասն ալ երթայ Մոսկուա ապահովելու:

Կիրակի դիշեր, Նիքսընն Շանկայէն կը մեկնէր, «տաք» խօսքեր ընելէ եռք Շու–էն–Լայի եւ կը վերադառնար Ուաչինկ – թըն:

ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Սոյն թուի փետրուարի 10ին, Հինգ – շաբթի օրը, Սրբոց Վարդանանց տօնի առիթով, Ամենայն Հայոց Հայրապետի բարեհաճ կարգադրութեամբ Մայր Տաճարում կատարուեց քահանայական ձեռնադրութիւն:

Հոգեւոր ճեմարանի նախկին չորս չըքնաւորա ուսանողներ՝ Դաւիթ սարկաւագ Դիլաքեանը, Յովհաննէս սարկաւագ Յակոբեանը, Աբրահամ սարկաւագ Գալուստեանը եւ Եղիշէ սարկաւագ Բաղրամեանը, ձեռնադրութեամբ Տ. Կոմիտաս եպիսկոպոս Տէր–Մատեփանեանի, արժանացան քահանայական սուրբ սաստիճանին՝ վերանուանուելով Տ. Վարդան արեղայ Դիլաքեան, Տ. Յովսէփ արեղայ Յակոբեան, Տ. Մաշիս արեղայ Գալուստեան եւ Տէր Եղիշէ քահանայ Բաղրամեան:

Նոյն օրը երեկոյեան ժամերգութիւնից յետոյ նորընծայ երեք արեղաները Մայր Տաճարում, ըստ Մաշտոցի, աղօթքով եւ օրհնութեամբ, սուրացան վեղար:

Այս առիթ ուրախութեամբ արձանագրում ենք նաեւ, որ 1971 թուի Սեպտեմբերին եւ 1972 թուի փետրուարին կատարուեցին հետեւեալ քահանայական ձեռնադրութիւնները.

Արարատեան թեմում՝ Տ. Սարգիս քահանայ Թաշճեանի, Տ. Բարսեղ քահանայ Մխրզախանեանի, Տ. Մկրտիչ քահանայ Մատեփանեանի, Տ. Գալուստ քահանայ Քէլքլիկեանի:

Վիրահայոց թեմում՝ Տ. Տիրայր քահանայ Կոնսուլեանի, Տ. Տաթեւ քահանայ Սաղոյեանի, Տ. Շմաւոն քահանայ Յարութիւնեանի:

Շիրակի թեմում՝ Տ. Վահան քահանայ Մարդարեանի:

Բացի այդ, 1971 թուի Դեկտեմբերի 25ին, սուրբ Մատեփանոսի տօնի օրը սարկաւագ ձեռնադրուեցին Հոգեւոր ճեմարանի Բ. լսարանին հինգ ուսանողներ՝ Վրէժ Նալչաեանը, Նորայր Աւագեանը, Յակոբ Պաչատրեանը, Սամուէլ Պետրոսեանը եւ Աւետիք Արարաչեանը:

ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ
Ս. Էջմիածին (կնիք)
15 Փետր. 1972 թ.

միայն բանուորներու աշխատավարձի – րու կամ աշխատանքի պայմաններու բարելաւումով:

ԻՍՐԱՅԵԼԵԱՆ ուժեր յաջորդական յարձակումներ կատարեցին հարաւ. Լիբան – նանի սահմանամերձ քաղաքներու վրայ: Օդանաւերն ու հրեաններն ռմբակոծեցին յատկապէս դաղթակայանները Նապաթիյէի մօտերը: Միւս կողմէ, յամաքային ուժեր քանի մը կիլոմեթր առաջացան Լիբանանէն: Ապահովութեան Խորհուրդը քննելէ եռք Լիբանանի ներկայացուցած բողոքը՝ իսրայելեան յարձակումին դէմ, հրահանգեց Թել Ավիվի հեռացնել իր ուժերը Լիբանանէն: Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին Ֆրանսայի ներկայացուցիչը նկատել տուաւ, թէ Ֆրանսա չի կրնար ընդունիլ փոխադարձութեան արարք մը «խաղաղ» պետութեան մը դէմ, ինչ որ Լիբանանի պարագան է:

Ի ՕՏՈՒՑ
ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ
Ընթերցողներու փափաքին ընդառաջելով
մեր յաջորդ թերթօնը պիտի ըլլայ
ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԻ
մէկ վէպը

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ ԳՐԱԿԱՆ ԱՆՑԵԱԼԻՑ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԵՍ ԸՆԴՈՒՆՈՒՄ ԵՄ ՋՕՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

1929 Թուականին վրացական եւ ազրբեջանական պրոդները երկու խումբ, չուրջ տասնըհինգական մարդուց բաղկացած, հիւր եկան Հայաստան: Հիւրընկալուելով մեզ մօտ տասնըհինգ օրուայ չափ, իրենց հետ վերցրին Հայաստանի պրոդների մի խումբ՝ նոյնպէս տասնը հինգի չափ մարդ, եւ մենք մեկնեցինք չրջելու նաեւ Անդրկովկասի միւս երկու Հանրապետութիւններով, իւրաքանչիւր խումբ մնալով երկուական չաբաթ:

Մեր խմբի ղեկավարն էր Շերվանզադէն, տեղակալը՝ Դեմիրճեանը, քարտուղարը՝ Ալազանը: Խմբի մէջ էին Աւետիք Իսահակեանը, Սեթեան Զօրեան, Վահան Թոթովենցը, Թիֆլիսում մեզ միացաւ Նար-Դոսը: Խմբի հետ էր նաեւ Մարտիրոս Սարեանը:

Այդպիսի վառահեղ կազմի հետ մենք, երիտասարդ պրոդներս, — ես, Մահա-բին, Գեղամ Սարեանը, Տարօնցի եւ ուրիշները,— թէ՛ հպարտ էինք զգում մեզ, թէ պահում մեզ պատշաճօրէն համեստ:

Փոխադարձ չրջայայութիւնների այդ մէկուկէս ամիսը վերածուեց անդրիով – կասեան եղբայրական Հանրապետութիւնների կուլտուրայի տօնի: Թերթերը գրում էին մեր մասին եւ ապում մեր լուսա-նկարները ու գրուածքները, մենք բազ-մաթիւ հանդիպումներ էինք ունենում աշխատաւորների հետ, այցելում տեսար-ժան վայրերը եւայլն: Մեր այցելութեան առթիւ վրացերէն թերթը լոյս տեսաւ հայերէն առաջնորդողով, հայերէնը՝ վրացերէն, կարծեմ նոյնը տեղի ունեցաւ նաեւ Ազրբեջանում:

Երբ մենք, Թիֆլիսում գանուած ժամանակ, այցելեցինք քաղաքի մօտակայքում բանակած զօրամասը, մեզ ընդունեցին թնդանօթային ողջոյններով: Մեր մխախանուած պատգամաւորութիւնների առջեւից գնում էին Շերվանզադէն եւ ազրբեջանական պրոդների խմբի ղեկավար զօրամասուրդ Ախվերդովը, եւ ընդունում էին զօրահանդէսը: Մենք՝ երիտասարդ պրոդներս, ի հարկէ, քայլում էինք ամենայետին չարքերում:

Վրացական պրոդներն Ազրբեջան չմեկնեցին, որովհետեւ նրանք արդէն եղել էին այնտեղ՝ Հայաստան գալուց առաջ: Մեկնեցինք միայն հայ եւ ազրբեջանցի պրոդներս:

Բաքուի մօտերքում բանակել էր մի զօրամաս, որտեղից նոյնպէս մեզ հրաւիրեցին հանդիպման: Աւտոմեքենանե-րով եւ բաց ավտոբուսներով մենք մեկնեցինք այնտեղ:

Ճանապարհը ոլորապտոյտներով բաւ-ական երկար էր սարի գագաթը: Կէս ճանա-պարհին, մի առանձնակի կանդնած չէնքի մօտ, մենք կանգ առանք, եւ պրոդ Նաղարլին, որն այն ժամանակ ծառայում էր բանակում եւ հէնց այդ զօրամասում, մեզ հրաւիրեց մտնել այդ չէնքը, որ ճա-չարան էր, ճաշել, քանի որ զօրահան-դէսը կարող էր երկար տեւել եւ մենք կարող էինք սովածանալ:

Լուսեր են անցնում իմ մարմնով, երբ վերյիշում եմ պրանից յետոյ կատար-ուածը... Ես երբեք կեանքում չեմ տար-ուել խմիչքով, թէեւ երիտասարդ հա-սակում, ընկերների ապերեցութեան տակ, խմել եմ երբեմն:

Եւ ահա, այդ ճաշարանում եւս վերցրի մի չիչ օղի, բաց արեցի, ամբողջը լցրի գարեջրի գաւաթի մէջ, ոտքի կանգնեցի, ասացի բարձր ձայնով՝ ձեր բոլորի կե-նացը, եւ մի ումպով գատարկեցի ամ-բողջը...

— Աաիկա ջուր էր, — լսուեց Թոթո-վենցի աւելի եւս բարձր ձայնը:

Ջուրն այն էր, այն էլ սառը ջուրը, որն այդ խօսքերից յետոյ լցուեց ինձ վրայ... Ուրեմն, գուբ անցաւ իմ «լոպա-զութիւնը»... Հարկաւոր էր փրկել «պա-տիւս»:

— Տուէք մի չիչ եւս, խնդրեցի ապա-սաւորին:

— Ոչ, նախ տուէք· այտեղ, — կա-կածամօրէն միջամտեց Թոթովենցը: Վերցրեց չիչը, տտուզեց փակ լինելը, հոտ քաշեց, համոզուեց, որ նախօրօք չի բացուած եւ օղին ջրով չի փոխարին-ուած, տուեց իր կողքի նստածին:

Բոլոր ներկաների տտուզումից յետոյ չիչը հասաւ ինձ: Բաց անելով եւ նորից լցնելով գարեջրի գաւաթի մէջ, եւս նորից միանգամից խմեցի ամբողջը, այդպիսով մի քանի րոպէում, երկու ումպով, եր-կու լրիւ չիչ...

Ձիշդ է այն ժամանակ մեզ մօտ դեռեւս ընդունուած չէր չափերի մեթրական սիս-տեմը եւ երկու չիչը կազմում էին մի լիթրից պակաս, բայց ոչ շատ պակաս...

Երբ ելանք դուրս՝ ճանապարհը շարու-նակելու, աչքարէն ինձ համար արդէն բաղկացած էր մօտաւորապէս գծագրուած առարկաներից եւ մօտաւորապէս ուղ-ուածած մարդկանցից: Եւ միայն ա-րեւն էր, որ շարունակում էր առաուօ-րէն յորդել իր պայծառ եւ միանգամայն յստակ լոյսը...

Նստեցի բաց աւտոբուսը: Ճանապար-հին օղի ուժեղ հոսանքն իմ գլխից պո-կեց կեպիճս, տարաւ: Հէրն էլ անիծած, ինձ գլխարկ պէտք չէ, ես հօ ճաղատ չե՞մ, ինչպէս քանի տարի յետոյ: Ես ունեմ տաթի պէս սեւ եւ առատ մազեր...

Ցիշում եմ զօրահանդէսը: Մի երկար ճանապարհի երկու կողմերում երկու երկար շարքերով ձգուած էին վրանները, իսկ դրանց առջեւում, երկու անընդհատ շարքերի պէս, կանգնել էին զօրամասերը:

Հայ եւ ազրբեջանցի պրոդների ամբողջ խումբը թողնելով տասը – տասնըհինգ մեթր ինձանից եաեւ, ես առաջ անցայ եւ գլխարաց, բայց պատիւ տալով, ըն-դունեցի զօրահանդէսը: Հայերէն եւ ա-զրբեջաներէն լեզուներով ես բացատա-չում էի զանազան լոզունգներ եւ իմ ա-մէն մի լոզունգից յետոյ՝ դը՛մփ, դը՛մփ, որոտում էին թնդանօթները...

Ինչպէս պատմեցին ինձ յետոյ, Շեր-վանզադէն, որն ինքը պիտի ընդունէր զօրահանդէսը, նայել է իմ կողմը իր ակնոցների միջով եւ հարցրել յարպան-քով.

«Ո՞վ է այս ազրբեջանցի ընկերը, որն ընդունում է չքերթը»: «Ազրբեջանցի չէ, — հաղորդել են նրան, — դա մեր Ա-մէնն է»: «Ո՛վ... Ամէ՞նը... եա ըերկ այդ անպատկառին»:

Բայց «անպատկառն» արդէն աւարտում էր զօրահանդէսի ընդունելը...

Այդ օրուանից, աւելի ճիշդ՝ հետեւեալ օրուանից, երբ ես առաւօտեան արթնա-ցայ միանգամայն լուրջ, երդուեցի այլ-եւս այնպէս ապրել կեանքում, որ ամէն անգամ որեւէ գաւաթ բերանս տանելիս արդարացի լինեն Թոթովենցի խօսքերը, թէ

— Աաիկա ջուր էր:

կամ «մրգաջուր»:

Ամենաշատը՝ «գարեջուր»:

ՄԿՐՏԻՉ ԱՐՄԷՆ

ԵՐԿՐԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

Երկրաբաններուն համար առաջնահերթ հարց դարձած է Երկրին կեղեւին այժ-եան չարժումներուն եւ երկրագունդի ձե-ւափոխումներուն ուսումնասիրութիւնը: Դանդաղ բայց չարունակական ձեւով տե-ղի ունեցող այդ հոլովոյթին հետապո-տումը թէ՛ գործնական եւ թէ տեսական կարեւորութիւն կը ներկայացնէ: Երկ-րագունդի խորերուն մէջ տեղի ունեցող չարժումները, կարծես ուժեր ամբարե-լով, վերջ կը գտնեն երկրաչարժերով, լեռնային զանգուածներու քայքայումով, ջրհեղեղներով: Աւելա կը նչանակէ, որ այս երեւոյթները յայտնաբերելու հա-մար պէտք է նոր միջոցներ գտնուին: Ի վերջոյ առանց այդ չարժումին պատ-ճառները եւ օրէնքները գիտնալու կարե-լի չէ նախատեսել գայն: Իսկ այդ նախա-տեսումը շատ կարեւոր է առաջքն առնե-լու կամ սահմանափակելու համար ա-դէտները:

Օրինակ, վերջին տասնամեակներուն գօրաւոր թափով ջրաթեքնիք կառուցում-ներ կը կատարուին: Ամբարտակները, ո-րոնք երբեմն կը տեւան տասնեակ խորա-նարդ քիլոմեթր ջուրի ճնշումին, կը չին-ուին դարեր չարունակ օղտակար ըլլալու համար: Արդ պատկերացուցէք, որ երկ-րի խորութեան մէջ տեղի ունենան չնա-խատեսուած ձեւափոխումներ, գանազան չարժումներ, որոնց հետեւանքով խոր-խին այդ ամբարտակներուն հիմերը: Հե-տեւանքը կ'ըլլայ ազէտալի՝ ամբարտա-կին ջուրը կը կործանէ քաղաքներ եւ ա-ւաններ, արդիւնաբերական կեդրոններ, կ'ոչնչացնէ մշակուած դաշտեր: Նման ա-դէտներ տեղի ունեցած են, օրինակ, Ի-տալիոյ մէջ: Ուրեմն անհրաժեշտ է նա-խօրօք գիտնալ, թէ դետին ամբարտակով պաշտպանուող հովիտը երկրաչարժի են-թակայ ըլլալու չրջա՞ն մըն է, թէ ոչ: Գիտնականները պէտք է ճշդեն նմանօրի-նակ ձեւափոխումի մը արագութիւնը, նախատեսեն, թէ այդ ձեւափոխումը ին-չափով կրնայ անդրադառնալ չինութեան վրայ:

Երկրաբանները հաստատած են, թէ երկրին կեղեւին մէջ տեղի ունեցող ձե-ւափոխումները պատճառ կը դառնան երկ-րաչարժերու: Ասոնք՝ այսինքն երկրա-չարժերը, «չանկարծական» ձեւով չեն, որ տեղի կ'ունենան: Անկէ առաջ երկրի կե-ղեւին մէջ անպայման արձանագրուած են տեղաչարժեր: Հետեւաբար ուսում-նասիրելով երկրի կեղեւին վերի չերտե-րուն ձեւափոխումները, կարելի կը դառ-նայ նախատեսել երկրաչարժերը:

Այս նախատեսումը չատ բարդ է. եթէ երկրաչարժին ուժը կը կրկնապատկուի, կը նչանակէ, թէ անոր կեդրոնին չատա-ւիղը մեծցած է գրեթէ հարիւր անգամ: Այսպէս տուեալները կան հաստատելու, թէ երկրին ընդերքին մէջ ինը պալ տարողու-թեամբ երկրաչարժի մը նախապատրաս-տութեան ժամանակ կեղեւին ձեւափո-խումները կը սկսին երեւան գալ մօտ հինգ տարի առաջ եւ այն ալ բուն կեդրոնին քանի մը տասնեակ, երբեմն ալ հարիւ-րաւոր քիլոմեթր չառաւիղ ունեցող տա-րածութիւններու վրայ: Ոչ մեծ, չորս-հինգ պալի երկրաչարժը կրնայ իր ա-տայայատութիւնը գտնել միայն քանի մը օր առաջ, քանի մը քիլոմեթր չառաւի-ղով տարածութեան վրայ, ապրներու հպիւս նկատելի չարժումով:

Ուրեմն կարեւոր է գիտնալ տեղափո-խութիւններուն ուղղութիւնն ու արա-գութիւնը՝ ճշդելու համար երկրաչար-ժին ճչդրիտ կէտերը:

Գալով ցամաքամասերու չարժումի հարցին, գիտութիւնը դուրկ է գիտական միջոցներէ՝ զանոնք չափելու համար: Ա-այժմ անուղղակի ձեւով կը կատարուին հաչիւները, որոնք, սակայն, յաճախ հա-կասական արդիւնքներ երեւան կը հանեն:

Ցոյս կայ, որ տասնամեակի մը ընթաց-քին նոր թեքնիք եղանակներ մշակուին՝ լուծելու համար այս հարցը: Այս ուղ-ղութեամբ կարեւոր գեր կրնայ խաղալ ռատիօ-աստղագիտութիւնը:

Ֆ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԻՇԽԱՆՆԵՐԸ

(ՆՈՐԱՎԷՊ)

— Հանդարտէ բարկութենէդ — կը պա-տասխանէ Մխիթար — ես եկայ ազատե-լու հայրդ, նաեւ քեզ եւ քոյրդ: Ինտա-վանիմ որ ես խաբուեցայ կարծելով որ իրապէս Կամպիւս ներած է ձեր բոլորիդ՝ իմ խնդրանքիս անսալով եւ կը կատարէ ինձի տուած խոստումը, բայց չնորհիւ անձնուէրը եւ համամիտ բարեկամներուս տեղեկացայ թէեւ ուշ, որ ընդհակառակն աւելի անգութ եւ խորչելի մէջոցներու դիմած է յաղուրդ տալու համար իր խո-տելի վրիժառութեան, այն հակամարդ-կային առաջարկով որպէսզի հայրդ ձեր երկուքէն մէկը ատնջարան զրկելով դնէ իր ազատութիւնը: Ի՞նչ զարհուրելի պա-հանջ արդարեւ: Ես այլեւս յոյս չունիմ որ կրնամ անոր գութը չարժել ձեր վրայ, կուգամ գոնէ որպէսզի ան յաւիտենական խղճահարութենէ զերծ պահեմ ձեզ ատա-տելու չնորհով: Ուրեմն մտիկ ըրէք:

Պէտք է հետեւիք ինձի, ես ամէն ինչ նախապատրաստած եմ, վստահելի եւ ուժեղ հետեւորդներու խումբով մը պի-տի մեկնիք եւ ապատանիք զրացի թա-գաւորի մը հովանաւորութեան:

Հարկ չկայ այժմ մանրամասնութեան, խնդրոյ առարկայ իչխանութեան հատա-նութիւնը ատացած եմ արդէն:

Մի մերժէք եւ աճապարեցէք. հոգ չէ թէ հայրս տեղեկանալով վաղ թէ ուշ՝ զրկէ պիս իչխանական բոլոր իրաւունք-ներէս, նոյնիսկ գիտեմ թէ ընդունակ է ան ձեր տեղը պիս զրկել մահուան դիրկը:

Ես կը բարեբանեմ ճակատագիրս· գոնէ խղճի գոհունակութիւնը կ'ունենամ երեք նչանաւոր անմեղ գժբախտներ ատատե-լով:

— Ի՞նչ գերագոյն վեհանձնութիւն, ը-սաւ Տիգրան, ո՛վ երկինք մի՞թէ կարելի է այսքան անգնահատելի առաքինութիւն եւ ատատատենչ հոգի ունեցող Մխիթար՝ Կամպիւսի գաւակն ըլլայ: Նախ թող Ա-սէնը չիկնի ձեզ «Կամպիւսի արժանի որ-դի» անուանելուն համար եւ ներողութիւն խնդրէ:

— Ես կը ներեմ Ասէնին, ան պիս չի ճանչնար: Բայց թանկագին ժամանակը մի կորնչնէք աւելորդ խօսքերով եւ ա-ճապարեցէք քանի ուշ չէ դեռ:

Բայց Տիգրան եւ գաւակները խստիւ եւ ցաւ ի սիրտ կը մերժեն այդ կարգի սուղ օգնութիւն մը յայտնելով.

— Իչխա՛ն, աւելի ծանր անբախտու-թեան մը պիտի ենթարկուինք մենք, ան-քաւելի մեղք պիտի գործենք, երբ գուք մեր պատճառով անգունդը ընկղմիք. ձեր հօր անխղճութիւնը եւ աներեւակայելի մէջոցներու գիմելու կարողութիւնը այլ-եւս ծանօթ է մեզի, վստահօրէն ան պի-տի պատուհասէ ձեզ երբ պիտնայ թէ գուք եղած էք մեր ազատարարը:

Ո՛չ իչխան, մենք չենք ընդունիր այն ստորնութիւնը որ մեր տեղը գուն նա-հատակուիս· ոչ իչխան, յանձնէ մեզ մեր սոսկալի ճակատագրին եւ գուն ապրէ վայելելու համար կեանքը, արժանի ես քու հոգւոյ բարձրութեամբ:

— Եւ գուք կը կարծէք որ իրապէս ես կրնա՞մ երջանիկ ըլլալ առանց ձեզ ազա-տելու: Ես որ կոյր քաջութեամբ մը ձեզ գահէ գրկեցի ակամայ ենթարկելով ա-նարդ չղթաներու, եւ որ նոյնիսկ այս միջոցին պատճառ եղայ գրկելով ձեզ մխիթարելի վախճանէ մը մահաբեր սըր-ուակը փճացնելով:

Տիգրան կ'ուզէր պատասխանել, բայց ընդմիջուեցաւ Կամպիւսի կողմէ գըր-կուած անձնապահի մը ներկայութեամբ, որ ըսաւ Տիգրանի ուղղելով խօսքը.

— Մեծ թագաւորս կ'ուզէ գիտնալ թէ իչխաններէն ո՞րն է գոր «արդարութեան» յանձնել որոչած ես:

Հաղիւ խօսքը աւարտած էր երբ Ազա-նի փութկոտութեամբ ընդառաջելով ը-սաւ անոր.

— Ըսէք ձեր տիրոջ որ ես պիտի ըլլամ իր գոհը: Այսպէս ըսելէ յետոյ վճռապէս արգիլեց եղբօր յառաջխաղացութիւնը եւ դառնալով Կամպիւսի արբանեակին ըսաւ.

— Գնա ըսէ տիրոջդ ես պատրաստ եմ տաժանելի ճամբով ընթանալու:

Լրատուն կը մեկնի:

Տիգրան անհասանելի տառապանքի են-թակայ բացագանչեց·

— Այլեւս ոչ մէկ յոյս ազատելու:

Մխիթար խղճահար եւ մտատանջ կը խորհրդածէր·

— Ո՛հ, երկինքն արդար, ի՛նչպէս ես գործիք եղայ հօրս ձեռքը եւ լուծեցի իր վրէժը անդարմանելի կերպով· յաւիտեան տառապելու համար թերեւս: Ինտասց-ուած գահի մը համար լուեցուցի խմմը-տանքիս ձայնը, որ հիմա խոցելի է ինձ համար: Տիգրան, Արսէն, մանաւանդ դուն դեղանիդ Ազանի պիտի թողո՞ւք որ այսպէս չարչարուիմ խղճահար: Ներեցէք ինձի գործած չարիքներուն համար:

Բայց ինչո՞ւ ժամանակ կորնչնել եւ տատյատել փոխանակ աւելը օգտագոր-ծելու: Ահա նոր եւ գործնական միջոց մը նպատակս իրագործելու համար:

Ֆ. Վ.

(Շար. – 19)

Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

(Մահուան 15ամեակին առթիւ)

Շաւարշ Միսաքեան եղաւ մէկը այն արդասաւոր հոնտերէն, զոր պատերազմի եւ եղեռնի փոթորիկը ցրուեց աշխարհի չորս ծագերուն:

Երբ Պոլսէն հեռացաւ պարտադրաբար, արդէն իր եաին կը ձգէր հրապարակա – գիրի անուն մը: Հիմնած ու ղեկավարած էր մէկէ աւելի թերթեր եւ իր անունը կը յիշուէր մաւտրականներու չարքին:

Դէպքերու բերմամբ, Միսաքեան ինք – զինքը գտաւ Փարիզ, ուր կը խուժէին հաղարաւոր զաղթականներ, որոնք եկած էին իրենց քանդուած օճախները վերա – հաստատել ֆրանսական ասպնջական հո – ղին վրայ:

Շաւարշ Միսաքեան անոնց համար ե – րաւ նախանձախնդական ներկայութիւն մը: Նախ՝ դասախօսութիւններ եւ դասըն – թացքներ կազմակերպեց անոնց զարգաց – ման ի խնդիր, ապա՝ հիմնեց «Յառաջ» թերթը, Հայութեան խօսքը հասցնելու համար ազգին ցիրուցան զաւակներուն:

Միսաքեան մարդկային եղաւ իր բոլոր գործունէութիւններուն ընթացքին եւ յարգանքը վայելեց նոյնիսկ իր զաղա – փարական հակառակորդներուն:

Երբ ժողովուրդը որոշ չափով ապահե – ցաւ առօրեայ տագնապէն, «Յառաջ»ի խմբագիրը լծուեցաւ զանոնք հայ պահե – լու ապերախտ աշխատանքին եւ անոնց հայթայթեց անոնց թէ՛ հոգիին, թէ՛ մարքին:

Միսաքեան զրագէտի մեծ տաղանդով օժտուած էր, բայց այդ տաղանդը տրա – մադրեց հայ ժողովուրդի ծառայութեան, օրաթերթին էջերէն: Իր խնամուած, ի – մաստուն եւ կուռ խմբագրականները եւ յօդուածները կը յատկանշուէին ձեռքէ ձեռք եւ կ'արտատպուէին արտասահմանի բոլոր թերթերուն կողմէ:

Այնքան տարուած էր իր հրապարա – կագրի կոչումով, որ աղջութեան չմտա – ծեց իսկ իր լաւագոյն էջերը հաւաքել հատորի մը մէջ: Յարդանքի այդ տուրքը տուաւ իր զաւակը, եւ այսօր մեր տրա – մադրութեան տակ ունինք «Օրեր եւ ժա – մեր» ստուար հատորը, ուր ամփոփուած են Միսաքեանի ամէնէն յատկանշական գրութիւնները:

ՆՈՒՊԱՐ ԶԱՐԽՈՒՏԵԱՆ

«Ազդակ»

ԿԱՐԴԱՑԷՔ
ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ **ՅԱՌԱՋԸ**

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 18-Ը

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Փետրուարեան ժողովրդային ապըս – տամբութեան 51ամեակի տօնակատարու – թիւնը տեղի ունեցաւ Փետր. 20ին կի – րակի իրիկուն Հայ Մշակոյթի Տան թէա – լիւեան սրահին մէջ:

Ուրախալի էր տեսնել որոշ թիւով ե – րիտասարդներու ներկայութիւնը որոնք դեռ ծնած ալ չէին այդ թուականին, սակայն հայ ժողովուրդի ազատութեան ու անկախութեան զաղափարը իրենց հո – գիներուն մէջ խորունկ տեղ գրաւած ըլ – լալով, եկած էին իրենց յարգանքի տուր – քը մատուցանելու օրուան տօնին եւ ին – կած անմեղ հերոսներու յիշատակին:

Հանդէսին կը նախագահէր ընկ. Հրանդ Ակոնեան, որու խօսքերը հետեւեալ կերպով կարելի է ամփոփել.

Հակառակորդները կը մեղադրեն Դաշ – նակցութիւնը, որ դրդիչը եղաւ փետր – ուարեան ապստամբութեան: Եթէ այդ – պիսիները բարեխղճութեամբ մօտենան խնդրին եւ իրական ակնոցով դիտեն դէպքերը, պայծառօրէն պիտի տեսնեն, որ այդ չարժումին տեղի տուողը միայն ու միայն եղած է «Ցեղակամ»ը:

«Հաղիւ իրենց ոտքը դրած Հայաստան, անոնք չյարմեցին դաշնագրով ճզդուած եւ ստորագրուած պայմանները ու սկսան հալածանքի, ոչ միայն Դաշնակցութեան այլ եւ բոլոր կուսակցութիւններու պա – րագլուխներուն ու անդամներուն դէմ:

«Քաղաքական կռուի պահանջ դրին, որպէսզի ամբաստանեն խորհրդային իշխա – նութիւնը Հայաստանի մէջ: Համայնա – վարները նկատի չունեցան երբեք, Ար – տաշեան զաշտի մէջ ապրող Հայութեան ահաւոր կացութիւնը եւ տեւականօրէն հետապնդեցին հակահայ քաղաքականու – թիւն: Ապացոյցներէն մին այն է, որ Ադրբեջանցի մը նշանակուած էր Ներքին Գործոց նախարարի օգնական, որու իշ – խանութեան չրջանին, բանտին մէջ կա – տինահար նահատակուեցան խմբապետ Համազասպը, Կարնեցի Մակեդոնը, Պուլ – կարացի Գրիգորը եւ յիսունէ աւելի ան – մեղ քաղաքացիներ:

«Շնորհիւ Փետրուարեան ապստամբու – թեան էր միայն որ բոլշեւիկեան տմարդի ջարդերէն ազատեցան հայ ժողովուրդի ընտրանին եւ հարիւրաւոր անմեղ քա – ղաքացիներ»:

Օրուան բանախօսն էր, երիտասարդ ընկեր Յակոբ Սաղճեան, որ իր զրաւոր ճառով մեծապէս խանդավառեց ներկա – ները, զոյց տալով որ երիտասարդութիւն մը կը հասնի խոստմնալից որ հայ մտա – ւորականներու տեղը բռնելու հաւատքն ունի ու ճիգ չի խնայեր այդ ուղղու – թեամբ:

Ընկեր Սաղճեան, հիմնուելով թուրք եւ խորհրդային բանակցութիւններու ար – ձագանգին, Հարեանի դրքի ար – տայայտութիւններուն, Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Համայնավար կու – սակցութեան, ինչպէս նաեւ հայ համայ – նավարներուն Հայաստանի մէջ պաղտնի եւ յայտնի հակապետական քարոզչու – թիւններուն, անդրադարձաւ մանրամասն ու պատկերաւոր կերպով: Հարազատօրէն նկարագրեց դէպքերը, զոյց տալով իս – կական պատկերը Փետր. 18ի աքթին:

Յայտնաբերեց որ այդ եղբայրասպան կռուի ամբողջ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ մանաւանդ հայ համայնա – վարներու եւ գլխաւորաբար ռուս հա – մայնավարներուն վրայ:

Ընկ. Նախագահը խօսք տուաւ նաեւ ընկ. Խաչիկ Մկրտիչեանի, իբր ականա – տես վկայ ու մասնակցող Փետր. 18ի դէպքերուն: Ընկերը նկարագրեց այդ թուականին տիրող մտայնութիւնը, զոյց տալով որ հայ ժողովուրդը իր անկախու – թեան բծախնդիրը, պիտի ցցուել մէկ մար – դու նման եւ թոյլ չտալ որ ռահվիրաները իր սրբութիւնները եւ աւելցուց.—

«Փետրուարեան ապստամբութեան խոր – քը պէտք է փնտռել Մայիսեան խռովու – թիւններէն սկսեալ, որովհետեւ հայ հա – մայնավարները բոլոր միջոցները ի գործ դրին խորտակելու Հայաստանի Հանրա – պետութիւնը, իրենց գործի դաշտ դար – ձնելով հայկական բանակը եւ այդ մտայ – նութեամբ ալ հայեւթուրք պատերազմի ընթացքին, հնարաւոր ու անհնար մի – ջոցներ գործադրեցին որպէսզի հայ պին – ուրը չհանուի մեր զարաւոր թշնամիին դէմ:

«Ճնշուժամային վայրկեանին կարսի առջեւ անձնատուր եղաւ հայկական 5րդ դունդը, բնաւ ճակատ չեկաւ 4րդ դուն – դը, իսկ երրորդ դունդը՝ որու հրամա – նատարն էր պնդապետ Մազմանեանը, տեսնելով իր պինուորներուն դասալքու – մը, անձնասպան եղաւ:

«Համայնավարները Ալեքսանդրապոլի մէջ, հազարաւոր թուրքիներ հրապա – րակ հանեցին թելադրելով ժողովուրդին, որ չզաղթէ, որովհետեւ մեր եղբայրներն էին ու կուգային վերջ տալու զաչնակ Պե – տութեան: Այս տագնապալի պայմաննե – րուն մէջ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը ստիպուեցաւ Ալեք – սանդրապոլի մէջ զաչինք ստորագրել Թուրքերու հետ ու երեւանի մէջ ալ խոր – հրդային ներկայացուցիչ Լծրանի հետ: Դաշնագրերու բովանդակութիւնը ծանօթ է հանրութեան, աւելորդ է այդ մասին խօսիլ:

«1921 Յունուար 6ին, Յեղկոմը մտաւ Երեւան, դժբեց Լծրանի հետ ստորա – գրուած զաչինքը, եւ տարածեց ահ ու սարսափ Արարատեան զաչտին մէջ, կո – ղոպտելով, բանտարկելով եւ աքսորելով հազարաւոր պինուորականներ ու քաղա – քացիներ, որու արդիւնքը եղաւ Փետր – ուարեան ապստամբութիւնը»:

Գեղարուեստական բաժնէն յետոյ սկը – սաւ խնջոյքը, ճարպիկ սեղանապետու – թեամբ ընկ. Սերոբ Մանուկեանի:

Նայիրի պարախումբի նուագածուներէն խումբ մը երիտասարդ – երիտասարդու – հիներ խանդավառեցին սրահը, եղան խմբերգներ, հայկական պարեր, եւայլն:

Ներկայ հատարակութիւնը սեղաններու չուրջ բոլորուած, տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ անցուց հաճելի երեկոյ մը:

Պ. ՊԱՐԹԵԼԻ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ընդվզումի 51րդ տարեդարձը յիշատակուեցաւ Փետր. 20ին Դաչնակցութեան նորակառոյց սրահին մէջ: Հանդէսին նախաձեռնութիւնը ըս – տանձնած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբը, իսկ հովանաւորու – թիւնը տեղւոյն «Անի» կոմիտէն:

Ուրախալի էր հատատել, թէ երկտեղ երիտասարդութիւնը լեցուցած էր սրահը: Հայրենակիցներ եկած էին չրջականերէն՝ Լիոն, Վալանս, Սէնթ Էթիէն: Շատեր յանձն առին ոտքի ունկնդրել երիտասարդ բանախօսին ճառը՝ սրահը ծայրէ ծայր լեցուած ըլլալով:

Օրուան նախագահ ընկ. Յ. Պետրոս – եանի պրաւոր բացման խօսքէն ետք բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Պ. Մարտիրոսեան:

Բանախօսը, մեր երիտասարդ ընկերը – ներէն, փրանսերէն եւ հայերէն ճառերով պանծացուց ընդվզումին խորհուրդը, որ կը բխի մեր ժողովուրդին պիտակից ո – գիէն:

Ա. Սանճեանի ղեկավարութեան տակ, վիէնի Կապոյտ Խաչի ղպրոցի սաներն ու սանուհիները երգ ու պարով հաճելի պե – ղարուեստական յայտագիրը մը ներկայա – ցուցին: Ներկաներէն չատեր մեներգե – ցին եւ արտասանեցին:

Հանդէսին յաչորդեց խնջոյքը՝ սեղա – նապետութեամբ ընկ. Ա. Քէլէչեանի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

×

ՎԻԵՆԻ ՄԷՋ

Համաժողովրդական ընդվզումի 51րդ տարեդարձը յիշատակուեցաւ Փետր. 20ին Դաչնակցութեան նորակառոյց սրահին մէջ: Հանդէսին նախաձեռնութիւնը ըս – տանձնած էր Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Սեւան» խումբը, իսկ հովանաւորու – թիւնը տեղւոյն «Անի» կոմիտէն:

Ուրախալի էր հատատել, թէ երկտեղ երիտասարդութիւնը լեցուցած էր սրահը: Հայրենակիցներ եկած էին չրջականերէն՝ Լիոն, Վալանս, Սէնթ Էթիէն: Շատեր յանձն առին ոտքի ունկնդրել երիտասարդ բանախօսին ճառը՝ սրահը ծայրէ ծայր լեցուցած ըլլալով:

Օրուան նախագահ ընկ. Յ. Պետրոս – եանի պրաւոր բացման խօսքէն ետք բեմ հրաւիրուեցաւ ընկ. Պ. Մարտիրոսեան:

Բանախօսը, մեր երիտասարդ ընկերը – ներէն, փրանսերէն եւ հայերէն ճառերով պանծացուց ընդվզումին խորհուրդը, որ կը բխի մեր ժողովուրդին պիտակից ո – գիէն:

Ա. Սանճեանի ղեկավարութեան տակ, վիէնի Կապոյտ Խաչի ղպրոցի սաներն ու սանուհիները երգ ու պարով հաճելի պե – ղարուեստական յայտագիրը մը ներկայա – ցուցին: Ներկաներէն չատեր մեներգե – ցին եւ արտասանեցին:

Հանդէսին յաչորդեց խնջոյքը՝ սեղա – նապետութեամբ ընկ. Ա. Քէլէչեանի:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՌԱԾԱՆԻ

Բարեկամութիւնը պէտք է քակել, եւ ոչ թէ պատռել:

(Լատինական)

Ամէն մարդու ընկերը, ոչ մէկուն ըն – կերն է:

(Ֆրանսական)

Եթէ մեղը իսկ ըլլայ բարեկամդ, դայն մի ուտեր:

Զիրթաուած ընկերը, չկոտրած ընկոյզի կը նմանի:

(Ռուսական)

ՎՈՍՓՈՐԻ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Գ. ՄԱՍ

ՑԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆԻ ՄԸ ՎԱԽՃԱՆԸ

— Լալա, կրնա՞ս ըսել ինձ, հարցուց Սուլթանը ծերուկ սեւամօրթին, թէ ե՞րբ կառուցուեցաւ այս քէօշկը:

— Ազիզի ժամանակ, տէր իմ. ձէմիլէ Սուլթանուհին չինել տուած էր:

— Հէ՞... հէ՞... եւ Ազիզն եաք ի՞նչ եղաւ ձէմիլէ Սուլթանուհին:

— Պէսիմ փաչային կինը եղաւ, որ քէօշկը չինող ճարտարապետն էր եւ անոր հետ միասին քէօշկին վարի կողմը, ծո – վափին վրայ գտնուող ապարանքը բնա – կեցաւ:

— Եւ Պէսիմ փաչան ե՞րբ չինած էր իր ապարանքը:

— Քէօշկը չինած ժամանակ, վեհա – փառ տէր:

— Էհ, այսպէս եղելութիւնը կը բա –ցատրուի, զոչեց Սուլթանը: Այլեւս տա – րակոյս չի մնար: Պէսիմ քէօշկին հետ միասին ատորուղին ալ չինել տուած էր, եւ այդ ատորուղին պէտք է մինչեւ իր ապարանքը երկարած ըլլայ: Կ'երեւի թէ ան էր Սուլթանուհին սիրահարը:

— Արդարեւ աւանդութիւնը կ'ըսէ թէ ձէմիլէի սիրահարը եղած է, վրայ բե – րաւ ծերուկ ներքինապետը:

— Եւ հիմա ո՞վ կը բնակի այդ ապա – րանքին մէջ:

— Պէսիմի թոռը:

— Ի՞նչ տեսակ մարդ է ան:

— Պահակազօրայ սեղակալ է, վեհա – փառ տէր:

— Կը կարծե՞ս թէ ատորուղին զաղտ – նիքը գիտէ:

— Չեմ յուսար, վեհափառ տէր, պա – տասխանեց սեւամօրթ ներքինապետը, ո – րովհետեւ նոր ապարանք մը չինած է եւ հոն կը բնակի, իսկ հինը ինչպէս որ է այնպէս լքած է:

— Շատ աղէկ, ըսաւ Սուլթանը մենա – խօսելով եւ սրահը չափչփելով: Բայց Հայերէի ի՞նչպէս այդ ատորուղիին զաղտ – նիքը իմացաւ եւ զայն Հայուն ալ ցոյց տուաւ:

Ներքինապետը պահ մը խորհեցաւ, ա – պա աւելցուց.

— Վեհափառ տէր, տարիկա ալ զտայ: Ճէմիլէ Սուլթանուհին սենեկապանուհի մը ունէր, որ իր տիրուհիին մահէն յետոյ վերստին Սուլթանուհիներուն ծառայու – թեան առնուեցաւ: Կ'երեւի թէ ատորու – ղիին զաղտնիքը Հայրիէի անիկա յայտ – նեց:

— Այդ պատաւը Հայրիէի սենեկապա – նուհի՞ն եղած է:

— Այո, տէր իմ, անոր ապատարկու – թեան մէջ մեռաւ:

— Է՛, այն ատեն ուրեմն ամէն բան կը բացատրուի, զոչեց Սուլթանը, ախ – փանքի խորունկ չունչ մը առնելով. խըն – դիրը ուրեմն նոր ատորուղիի մը վրայ չէ, այլ հին նրբանցքի մը վրայ, որ երկու սիրահարներուն իրրեւ ժամադրավայր կը ծառայէր, լաւ... լաւ... պնա...

— Վեհափառ տէր, զոչեց Իդէթ, Մուխ – թար փաչան սպանուեր է...

— Արժանի էր այդ վերջաւորութեան: Բայց այդ Ալպանացիները ատրօրինակ կը թուի ինձ թէ ի՞նչպէս մոլորեցան:

Իդէթ, արաբական տարրին պետը ըլ – լալով, Երզրումի մէջ անընդհատ ապա – տական տարրին հետ պայքարի մէջ կը գտնուէր, ուստի առիթէն օգտուել ուզեց:

— Վեհափառ տէր, ըսաւ, ահա այս է Ալպանացիներուն տկար կողմը. թէպէտեւ հաւատարիմ են, սակայն զրամն ալ չա – փազանց կը սիրեն:

— Լաէ, զոչեց Սուլթանը ծիծաղելով, Թահիր ըսածդ չի մանայ, որովհետեւ կըր – նայ իր մարդոցը այդ մոլորութեան համար անձնատուր ըլլալ: Դուն դնա հիմա մար – դը դիր, որպէսզի ատորուղիին ծայրը գտնեն ուրիկ այդ Հայը փախած պիտի ըլլայ:

— Այդ Հայը, տէր իմ, պիտի հետս – պնդուի՞:

— Այո, արդէն այդ մասին ոստիկա – նութեան հրահանգ տրուեցաւ:

Իդէթ խոնարհութիւն մը ըրաւ եւ դուրս ելաւ:

ԺԷ.

ՍՈՒՏԻ ՄԸ ԱՐՔԱՅԱԿԱՆ ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ամբողջ քանըչորս ժամ անցած էր, ա – ռանց Եըլտըզի մէջ նոր դէպք մը պատա – հած ըլլալու:

Սուլթանը այլեւս հանդարտած էր այն զաղափարով թէ ատորուղի կարծուածը ուրիչ բան չէր, եթէ ոչ ճարտարապետին եւ ձէմիլէ Սուլթանուհիին սիրային հան – դիպումները դիւրացնելու միջոց մը եւ հիմա Համիտ աւելի մեծ պաղարիւնու – թեամբ Հայուն հետապնդման արդիւնքին կը սպասէր:

ՓՕԼ ՏԻՄԻԹՐՈՓՈՓՈՒԼՈՍ

(Շար.)

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Ծաչի Վալանսի վարչութիւնը ցաւակցութիւն կը յայտնէ Զարեհ, Սվ – պէր, Վահան Գասեանի եւ բոլոր ընտա – նեկան պարագաներուն իրենց հօր՝ ող – բացեալ ընկեր Խոսրով Գասեանի մահ – ուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկե – պահկի 50 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ի բար – պառնման:

×

Ֆրանսահայ Կապոյտ Ծաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները իրենց ցա – ւակցութիւնը կը յայտնեն ընկերուհիներ Լինտա Արէշեանի, Տալիթա Պօյաճեանի, Վերգինէ Պետրոսեանի եւ ընտանեկան պարագաներուն իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ հօրեղբօր որդւոյն

ՅԱԿՈԲ ԱԲԷԼԵԱՆԻ

յաւէտ մահուան առթիւ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Թորգոմ Նալպանտեան կը նուիրեն 50 Ֆր. «Յառաջ»ի Տիգրան Պագալեանի մահուան առթիւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Այրի Տիկին Սահակ Աւետեան (Մար – սէյլ) եւ զաւակները 100 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի բարգաւաճման իրենց ամուս – նոյն եւ հօր՝

ՍԱՀԱԿ ԱՒԵՏԵԱՆԻ

յիշատակին:

ՊՕՄՈՆԻ Ս. ԳՐ. ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

Մեծ Պահոց ամբողջ չորեքշաբթի, Զատիկ – շաբթի օրերը առաւօտեան ժամը 10ին եւ Հինգշաբթի ժամը 5ին տեղի կ'ունենան եկեղեցւոյս մէջ հոգեհանգստեան ժամերգութիւններ:

×

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիները, յա – ւարտ պատարագի կը կատարուի Արեւա – զալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն հոգե – հանգստեան արարողութիւնները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Արեւազալին միջեւ, ժամը 11ին:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

Մարտ 12ին

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒՄ

ժամը 16,30ին

Հանդէս ի յիշատակ վարդանանց նա – հատակներուն եւ թատերական ներկա – յացում.

— Սկզբունքի մարդը, Ա. Շիրվանզադէ

— կիրակոս աղայի ճաշարանը

— Le chemin de l'école — opérette

Հ. Յ. Դ.

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Փարիզեան շրջանի Շրջ. Կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ Հ. Յ. Դ. Ռուբէն ուսանողական խումբին բոլոր ընկերները եւ ընկերուհիները, Զո – րեքշաբթի Մարտ 1 երեկոյեան ժամը 20ին Մշակոյթի Տան մէջ: Ներկայ կ'ըլլայ կ. Կ.ի ներկայացուցիչը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԻՆԹ–ԼՈՒԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Անտոք եւ Վարուժան ենթակոմիտէութեան շրջ. ժողովը 6 Մարտ երկուշաբթի երեկոյեան ժամը 20,30ին, շրջ. Ա. Ճապուրեանի բնակարանը (Սէն Շամոն):

ՓԱՐԻԶԻ Ս. ՅՈՎՀ. ՄԿՐՏԻՉ

Սկսեալ Փետրուար 17էն Մեծ Պահոց ամբողջ չորեքշաբթի երեկո – ներ ժամը 6,30ին Փարիզի Ս. Յովհան – նէս Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի կ'ունենան հոգեւոր խաղաղական եւ հան – գիստեան ժամերգութիւնները:

×

Մեծ Պահոց բոլոր կիրակիներուն, յա – ւարտ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ Մայր եկեղեցւոյ մէջ կը կա – տարուի Արեւազալի ժամերգութիւն: Այս օրերուն հոգեհանգստեան արարողու – թիւնները տեղի կ'ունենան պատարագին եւ Արեւազալի միջեւ՝ ժամը 11ին:

41-ՐԴ ՏԱՐԵԿԱՆ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՓԱՐԻԶԵԱՆ ՇՐՋԱՆԻ

կազմակերպուած

Շրջանի Սկաուտներուն, Արեւոյշներուն, Գայլիկներուն եւ Թեւիկներուն կողմէ

Տեղի կ'ունենայ Կիրակի Մարտ 5 կէսօրէ վերջ ժամը 14,30ին

SALLE DE LA CHIMIE

28 bis, Rue Saint-Dominiques — PARIS (7e) — Métro Invalides

Ամբողջովին նոր յայտագիր

Թատերական ներկայացումներ հայերէն, Սկաուտներուն եւ Արեւոյշներուն կողմէ զուեղչո,

հայկական պարեր

Մարիոնէթներու ներկայացում Արեւոյշներուն կողմէ

Սկաուտական ներկայացումներ, խաղեր Գայլիկներու կողմէ

Թեւիկները կ'երգեն եւ կը պարեն

ՍԿԱՈՒՏԱԿԱՆ ՅՈՒՅԱՏՐՈՒԹԻՒՆ — ՊԻՒՖԷ

Մուտք 10 ֆրանք

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ՆՈՐԱԿԱԶՄ ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՈՒՄԲԸ

կը կազմակերպէ դասախօսութիւն մը կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16ին,

ՄԱՐՏ 12-ԻՆ

Սվլանախի մէջ:

կը ճախագահէ ՄԷՔՐ ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

կը խօսին ԼԻԻԲ–ԱՆՏՐԷ ՄԱՐՍԷԼ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

Դասախօսութեան նիւթն է՝ Հայ բանաստեղծութեան ինքնատիպ արժէքը

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է

×

Նոյն դասախօսութիւնը տեղի կ'ունենայ Վալանսի մէջ, Ուրբաթ գիշեր 17 Մարտին կազմակերպութեամբ Վալանսի Ազգային Միութեան:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ 50-ԱՄԵԱԿԸ

GEORGE V

Մարտ 19

Մանրամասնութիւնները՝ մօտ օրէն

ԿՍՉ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ՝ ՈՒՂՂԵԱԼ ԲՈԼՈՐ ՀԵՂԻՆԱԿՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉՆԵՐՈՒՆ

Մեր հայ հասարակութեան քաջ ծանօթ է որ Հ. Բ. Ը. Միութեան «Նուպարեան» մատենադարանը մօտ կէս դարէ ի վեր կը ջանայ միջազգային այս Լոյսի Ոստանին մէջ տանելու հանրօգուտ առաքելութիւն մը՝ իր բազմահարիւր հայ թէ օտար հա – տորներով Հայ Մշակոյթն ու Պատմութիւ – նը ծանօթացնելու իր հայ եւ օտար ըն – թերցողներուն եւ ուսումնասիրողներուն, մանաւորապէս հայագիտական մարզե – րու մէջ:

Շնորհակալ ենք որ բազմաթիւ հեղի – նակներ ու հրատարակիչներ ու թերթերու վարիչներ ինքնաբերաբար իրենց առա – քումներով կը ճոխացնեն Մատենադարա – նը ու այդ կերպով զօրավիդ կը հանդի – սանան մեր Ջանադրութեան արդիւնաւոր – ման:

Բայց կը թուի ոմանց անծանօթ ըլլալ Մատենադարանին այս դերը ու կան հե – ղինակութիւններ որոնցմէ ղրկուած կը մնանք:

Հետեւաբար կը խնդրենք բոլոր հեղի – նակներէն ու հրատարակիչներէն, ու նաեւ բոլոր մեր աղբիւրներէն որոնք իրենց մօտ ի պահ ունին մասնաւորաբար Հա – յութիւնը չահագրգռող հին թէ նոր հրա – տարակութիւններ, թերթերու կամ պար – բերաթերթերու հաւաքածոները, ամէն լեզուէ, — նոյնիսկ երաժշտական, թա – տերական եւ նկարչական, — որ բարե – հաճին զանոնք նուիրել «Նուպարեան» Մատենադարանին որպէսզի վերջինս լա – ւագոյնս կարենայ չարունակել իր առա – քելութիւնը ու ընդարձակել իսկ զայն:

Առաքումները կատարել հետեւեալ հաս – ցեով՝

Bibliothèque Nubar de l'U.G.A.B.
11, Square Alboni — 75-PARIS (16e)
FRANCE

Կանխայայտ ջերմ շնորհակալութիւն – րով,

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ
«ՆՈՒՊԱՐԵԱՆ» ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆԻ

MUSEE CERNUSCHI

7, Avenue Velasquez, Paris (8e)
(Métro : Villiers - Monceau)
du 21 Janvier au 6 Mars 1971)
« LA PERSE ET LA FRANCE »
Relations diplomatiques et culturelles
du 17ème au 19ème siècle
Ouvert tous les jours, sauf les Mardis, de
10 heures à 17 heures 50
Prix d'entrée : 3 Frs.

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Մարսէյլ – Սէն ժեռոմի վարչութիւնը ընդհանուր ժողովի կը հր – աւիրէ բոլոր ընկերուհիները Ս. ժեռոմի եկեղեցիին կից սրահին մէջ, փետր. 29 երեքշաբթի ժամը 3ին: Օրակարգ՝ հաշ – ուետուութիւն եւ նոր վարչական ընտրու – թիւն: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Վիէնի մասնաճիւղը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե – րուհիները Շաբաթ 4 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Գ. Խիէբեան նոր ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերու – հիներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

×

ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ Վալանսի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 7 Մարտ երեքշաբթի երե – կոյեան ժամը 8ին Ա.Տարոնեան ակումբը (Ռիւ Պուֆիէ): Ընկերուհիներէն կը խնդ – րուի ներկայ գտնուիլ այս խիստ կարե – ւոր ժողովին:

×

ԼԻՈՆ.— Կապոյտ Ծաչի Լիոնի մասնա – ճիւղին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ Վալանսի մէջ, երեքշաբթի 7 Մարտ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ապ. Տան սրահը: Կարեւոր օրա – կարգ.— Վարչական ընտրութիւն: Ընկե – րուհիներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ:

ՎԱՅԵԼԵՅԻ'Ց

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՕՍԿԻ ԱՇՈՒՆԸ

Ճամբորդելով Խորհ. Միութեան հիւսիսային սահմաններէն մինչեւ հարաւային նաւահանգիստները

ՀԱՅԱՍՏԱՆ — ՎՐԱՍՏԱՆ — ԱԴՐԲԵՋԱՆ

— Ֆսաեեւմէկ օր —

ԹՈՒՌԻՄՕ կարգ — հանգստաւէտ պանդոկ, ամբողջակերան փանսիոն

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ՃԱՄԲՈՎ՝ 3160 ՖՐ.
ԲԱԳՈՒԻ ՃԱՄԲՈՎ՝ 3210 ՖՐ.

15 օր լրիւ Հայաստան — 2 օր՝ Մոսկուա, Լենինկրատ, Թիֆլիզ կամ Բագու

OFFICE DE VOYAGES LAFAYETTE
(Licence No 423)
18, Rue Bleue, Paris 9e — Téléph. : 770-91-09
C. C. P. PARIS 10568-05

Կազմակերպուած Հայ առեւտրականներու Բարեկամական Ակումբին կողմէ : Պատասխանատու՝ ՀԱՅԿ ԱՂԱՊԻԿԵԱՆ

8, Rue Alfred Bruneau, Paris 16e — Téléph. : 527-19-93

ՄԵԿՆՈՒՄ Սեպտեմբեր 3ին Պուրժէի օդակայանէն ժամը 12,50ին, ժամանում Մոսկուա 16,35ին: Պտոյտ — օփերա — նուագահանդէս, եւն. եւն.: Սեպտ. 4, ամբողջ օրը այցելութիւն տեսարժան վայրեր — կրեմլին — Թանդարան, եւն. եւն.: Գիշերը՝ ազատ: Սեպտ. 5 մեկնում դէպի Երեւան: Ժամանում — պան – դոկ — գիշերը՝ ազատ:

ՍԵՊՏ. 6ԷՆ 18՝ ԵՐԵՒԱՆ

Ընդունելութիւններ — ճաշասեղաններ եւ այցելութիւններ՝ էջմիածին, Զուարթ – նոց, Ս. Հռիփսիմէ, Գայանէ, Գառնի, Բիւրական, Օշական, Դիլիջան, Ծաղկա – ձոր, Ճաչ Սեւանի ափին, Սարդարապատ, Թանդարաններ, մատենադարան, դոր – ծարաններ, համալսարան, եւայլն եւայլն — գիշերները ազատ:

Սեպտ. 19 եւ 20 մեկնում դէպի Բաղու կամ Թիֆլիզ եւ պտոյտներ բոլոր տեսար – ժան վայրերը, հայկական եկեղեցիները, եւայլն, եւայլն:

Սեպտ. 21 եւ 22, Լենինկրատ, այցելութիւն էրմիթաժ թանդարանը, ծովապտոյտ:

ՍԵՊՏ. 23 վերադարձ Փարիզ, ժամանում Պուրժէի օդակայանը՝ ժամը 11,30ին:

Յաւելեալ մանրամասնութեանց համար դիմել վերոյիշեալ հասցէներուն:

Դրամական առաքումները ընել Օֆիսին հասցէին: Ուժը կը բաղկանայ 17 հոգիէ: Արձանագրուիլ՝ անյապաղ եւ իրրեւ կանխավճար 750 Ֆր. ղրկել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ կարելի է արձանագրուիլ Մերիկեան Գրատունը, 13 Ռիւ տէ Տամինիէն:

ԼՈՆՏՈՆԻ մէջ Ս. Տատրեանի

91 Park Ave. North London N. W. 10 — Téléph. 452-09-44

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հ. Բ. Ը. Միութեան Տիկնանց Օժանդակ Մարմ – նի եւ գործակցութեամբ մշակութային եւ հայրենակցական այլ կազմակերպութիւն – ներու, կազմակերպուած է յիշատակի հանդիսութիւն մը

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆԻ

մահուան հարիւրամեակին առթիւ, որ տեղի կ'ունենայ Մայիս 6ին, Սալոն Սվլանախի մէջ, Շաբաթ գիշեր: Ման – րամասնութիւնները յառաջիկային:

IMPRIMERIE SPÉCIALE
DU JOURNAL « HARATCH »
32, Rue de Trévise — PARIS (9e)